TAUTA ir ŽODIS

Humanitarinių Mokslų Fakulteto leidinys

VII knygos

Red. prof. V. Krėvė-Mickevičius

EPE LITUANA

sumptibus Ordinis Philologorum Universitatis Vitauti Magni edita

Liber VII

1931 m. :-: :-: „Spindulio“ B-vės spaustuvė :-: :-: Kaunas

Šaškevičius 1962

TAUTA ir ŽODIS

Humanitarinių Mokslų Fakulteto leidinys

VII knygos

Red. prof. V. Krėvė-Mickevičius

EPE LITUANA

sumptibus Ordinis Philologorum Universitatis Vitauti Magni edita

Liber VII

3692 Rm
VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
Nr. 1059
HMF ISTORIJOS KATEDRA

1931 m. :-: :-: „Spindulio“ B-vės spaustuvė :-: :-: Kaunas

Die slavischen Lehnwörter im Altlitauischen

von
Pr. Skardžius

Vorwort.

Die vorliegende Arbeit stellt den ersten Teil meiner Untersuchungen über die slavischen Lehnwörter im Litauischen dar. Den zweiten Teil, in welchem von den kulturhistorischen Beziehungen zwischen Slaven und Litauern, vom slavischen Einfluß auf das Litauische, von den Entlehnungen auf grammatischem Gebiete und deren Chronologie die Rede ist, werde ich später zum Abdruck bringen.

Bei Ausführung der Arbeit konnte ich leider einige Quellen nicht persönlich erreichen. In entscheidenden Fragen wurde mir aber auf brieflichem Wege hinreichende Auskunft zuteil, so besonders durch die Herren Prof. J. Łoś † und Prof. E. Karskij. Auf manche wertvollen Quellen hat mich Prof. G. Gerullis aufmerksam gemacht. Durch briefliche Mitteilungen halfen mir die Herren Prof. A. Brückner, Prof. E. Berneker und Prof. J. Endzelin über manchen Zweifel hinweg. In Krakau wurden mir sehr entgegenkommend sämtliche für die Untersuchung notwendigen Quellen zur freien Benutzung überlassen. Hier waren mir Prof. J. Rozwadowski, Prof. K. Nitsch und Dr. H. Oesterreicher behilflich. Für das große Entgegenkommen, das man meiner Arbeit erwies, und für all die wertvollen Winke und Ratschläge, die meine Untersuchungen förderten, sei an dieser Stelle mein aufrichtigster Dank ausgesprochen.

Abkürzungen.

a) Quellen und Literatur.

AfslPh. = Archiv für slavische Philologie. Berlin 1875 ff.

Agrell BL. = Zur baltoslavischen Lautgeschichte von Sigurd Agrell. Lund 1921.

Ак. = Акты, издаваемые Виленскою Коммиссіею, высочайше учрежденною для разбора древнихъ актовъ въ Вильнѣ. Т. 1—38. Вильна 1865—1914.

AM. = Apie popieszischkaie missche. D. Aegidius Hunnius | Iſchſpauſta Karaliaucʒiuie Pruſu per Jurgi Oſterbergera | mætůſą Chriſtaus 1600.

APh. = Archivum Philologicum. Kaunas 1930 ff.

BB. = Beiträge zur Kunde der indogermanischen Sprachen. Göttingen 1877—1906.

Berneker EW. = Slavisches etymologisches Wörterbuch von Erich Berneker. 1. Bd. Heidelberg 1908—1913; 2. Bd., 1. Lieferung 1914.

Bezzenberger BGLS. = Beiträge zur Geschichte der litauischen Sprache auf Grund litauischer Texte des XVI. und des XVII. Jahrh. von A. Bezzenberger. Göttingen 1877.

— Lit. Forsch. = Litauische Forschungen. Beiträge zur Kenntniss der Sprache und des Volkstumes der Litauer. Göttingen 1882.

B.Bdg. = Słownik łacińsko-polski Bartłomieja z Bydgoszczy. Podług rękopisu z roku 1532 opracował i wydał B. Erzepki. Poznań 1900.

BrB. = Biblia tatai eſti Wiſsas Schwentas Raſchtas Lietuwiſchkai perguldítas per Janą Bretkuną Lietuwos pleboną Karaliaucʒiuie.

BrP. = Postilla tatai eſti Trumpas ir Praſtas Iſchguldimas Euangeliu... Per Jana Bretkuna... Iſſpauſta Karaliaucʒiuie | Jurgio Oſterbergero. Mæta Pono 1591.

Brückner Cyw. = Cywilizacja i język. Warszawa 1901.

— Dzieje = Dzieje języka polskiego. Napisał A. Brückner. Wydanie drugie. Kraków 1913.

— Sl. Fw. = Die slavischen Fremdwörter im Litauischen von A. Brückner. Weimar 1877.

— Słow. = Słownik etymologiczny języka polskiego. Kraków 1927.

Brugmann Gr. = Grundriß der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen. Straßburg 1897—1916.

Būga KS. = Kalba ir senovė. I dalis. Kaunas 1922.

— LKŽ. = Lietuvių kalbos žodynas. Sudarė K. Būga. Kaunas 1924.

— Pries. -ūnas = Priesaga -ūnas ir dvibalsio uo kilmė. Kaunas 1921.

BZ. = Biblja Król. Zofji (von Sáros-Patak).

Chyl. = Biblia Lithvanica Coepta qvidem edi Londini 166... Sed pręveniente Morte Autoris, Samuelis Bohuslai Chylinsky, a. 1668 non absoluta porrò. Andreae Mülleri Greiffenhagij 1684.

Curtius Etym. = Grundzüge der griechischen Etymologie von Georg Curtius. Leipzig 1879.

Даль. = Толковый словарь живого великорусскаго языка Владиміра Даля. Третье изданіе. С.-Петербургъ—Москва 1903—1909.

DK. = Литовскій катихизисъ Н .Даукши. По изданію 1595 года, вновь перепечатанный и снабженный объясненіями Э. Вольтеромъ. Приложеніе къ LIII-му тому Записокъ Имп. Академіи Наукъ № 3. Санктпетербургъ 1886 г.

Добр. = Смоленскій обласной словарь. Составилъ В. Н. Добровольскій. Смоленскъ 1914.

DP. = Daukšos Postilė. Fotografuotinis leidimas. Kaunas 1926.

DPr. = Matthäus Prätorius, Deliciae Prussiciae, hrsg. von W. Pierson Berlin 1871.

Endzelin Лат. пр. = Латышскіе предлоги. I и II часть. Юрьевъ 1905—1906.

— Le. Gr. = Lettische Grammatik von J. Endzelin. Heidelberg 1923.

— Lekc. = J. Endzelīna Lekcijas par baltu valodu salīdzināmo gramatiku. Uzrakstījusi M. Endzelīne. Rīgā 1927.

— Сл.-балт. эт. = Славяно-балтійскіе этюды. Харьковъ 1911.

Enc. = Encyklopedja Polska. Tom II. — Dział III. Kraków 1915.

Fed. = Federowski, Lud Białoruski na Rusi Litewskiej. I—III. Kraków 1897—1903.

Frinta Naz. = Náboženské názvosloví československé. Jazykopytný rozbor s doklady z naší reformační literatury. Sestavil Dr. A. Frinta. V Praze L. P. 1918.

FBR. = Filologu biedrības raksti. Rīgā 1921 ff.

Gebauer Ml. = Historická Mluvnice jazyka českého. Napsal Jan Gebauer. Díl I. V Praze a ve Vídni 1894.

Geitler Lit. St. = Litauische Studien von L. Geitler. Prag 1875.

Gerullis SLS. = Senieji lietuvių skaitymai. I. dalis. Sutaisė J. Gerullis. Kaunas 1927.

GD. = Gieſmes Duchaunas | iſch Wokiſchka in Lietuwiſchka ließuwi | per nekurius Plebonus Hercegiſtes Pruſu | pergulditas. Iſſpauſtas Karaliaucʒuie | per Jurgi Osterbergera 1589.

GGA. = Göttingische gelehrte Anzeigen.

GJP. = T. Benni, I. Łoś, K. Nitsch, J. Rozwadowski, H. Ułaszyn, Gramatyka języka polskiego. W Krakowie 1923.

GK. = Naujos Giesmju Knygos... Karalaucʒuje Iśſpaude ſawo iſſirádimais Pridrikis Reusneris Métůſe M.DC.LXVI.

Grinčenko Сл. = Словарь украинскаго языка. Редактировалъ Б. Д. Гринченко. Кіевъ 1907—1909.

Gr. Litv. = Grammatik | Litvanica... à M. Daniele Klein... Regiomonti... Anno Χρεσογονιας CIↃↃ CLIII.

Hermann LiSt. = Litauische Studien. Eine historische Untersuchung schwachbetonter Wörter im Litauischen von E. Hermann. Berlin 1926.

IF. = Indogermanische Forschungen. Straßburg 1892 ff.

Изв. = Извѣстія отдѣленія русскаго языка и словесности. Санктпетербургъ 1896 ff.

Jd. = Lietùviškos dájnos, užrašýtos par Antaną Juškevičę. Kazanius 1880—2.

JP. = Język Polski. Organ Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego.

Jung. = Slownik česko-německý Jozefa Jungmanna. Praha 1835—1839.

Юшк. Лит. сл. = Литовскій словарь А. Юшкевича. Выпускъ первый и второй. Санктпетербургъ 1897—1904.

K. = Litauisch-deutsches Wörterbuch von Fr. Kurschat. Halle a. S. 1883.

Kanc. = Kancionalas nekuru Gieſmiu... Iſſpauſtas Karaliaucʒuie | per Jurgi Oſterbergera 1589.

Karłowicz SGP. = Słownik gwar polskich. Ułożył Jan Karłowicz. Tom I—VI. Kraków 1900—1911.

— SWO. = Słownik wyrazów obcego a mniej jasnego pochodzenia używanych w języku polskim. Ułożył Jan Karłowicz. Kraków 1894—1905.

Karskij Бѣл. = Бѣлоруссы. Т. I. Варшава 1903; т. II. 1908—1911.

— Къ ист. = Къ исторіи звуковъ и формъ бѣлорусской рѣчи. Варшава 1893.

— Обз. = Обзоръ звуковъ и формъ бѣлорусской рѣчи. Сочиненіе Е. Ѳ. Карскаго. Москва 1885.

— Псал. = Западнорусскіе переводы псалтыри въ XV—XVI вѣкахъ Изслѣдованіе Е. Ѳ. Карскаго. Варшава 1896.

Kat. = Katechiſmas Aba Trumpas Pamokſlas Wieros Krikśćioniſkos del waykialu maʒu (gedruckt gleich nach Maldos Krikśćioniszkos, s. Gerullis SLS. 267 f., 272).

KGr. = Grammatik der litauischen Sprache von Fr. Kurschat. Halle 1876.

KL. = Kathechismas aba pamokimas wienam kvriamgi krikszczonivy reykiamas. Paraszitas Nuog D. Jokvbo Ledesmos... iſsſpáuſtas Wilnivy... 1605.

K l i c h T e r m. = Polska terminologja chrześcijańska. Poznań 1927.

K l u g e EW. = Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache von Friedrich Kluge. Siebente Auflage. Straßburg 1910.

KM. = Maldos krikscioniszkos... Kiedainise, spaude, Jochimas Jurgis Rhetas, Meatu Poná, 1653.

KN. = Kn ga Nobaʒniſtes Krikśćicnſßkos... Kiedainise, drukawoia, Joachimas Jurgis Rhetas, Meatu Poná, 1653.

КнМ. = Книга посольская метрики Великаго Княжества Литовскаго. Москва 1843.

KP. = Polski ʒ Litewskim Katechiſm... Nakładem Jego Mśći Páná Málcherá Pietkiewicʒá... W Wilnie | Drukował Stániſław Wierʒeyſki | Roku 1598.

KPS. = Sprowa Krikßtimá Sʒwenta (gedruckt gleich nach KP. in demselben Buch).

KS. = Summa Abá Trumpas iſzguldimas Ewangeliv Szwentu... Kiedaynise, Drukawoia, Jochimas Jurgis Rhetas, Meatu Poná 1653.

KZ. = Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung, begründet von A. Kuhn. Berlin und Gütersloh. 1852—1707 ; Göttingen 1907 ff.

L e s k i e n B i l d. = Die Bildung der Nomina im Litauischen von A. Leskien. Leipzig 1891.

Лѣт. = Полное собраніе русскихъ лѣтописей. Томъ XVII. Санктпетербургъ.

L e x. = Lexicon Lithuanicum in usum eorum conscriptum qvi hujus lingvae nondum capaces sunt, sed fieri cupiunt; s. darüber Gerullis KZ. L 233.

Лит. Мет. = Литовская Метрика (= Русская историческая библіотека, издаваемая Императорскою Археологическою Коммиссіею). Петербургъ.

Лит. ст. = Литовскій статутъ 1529 г. (= Svod zakonův slovanských. Praha 1880)

L i n d e = Słownik języka polskiego przez S. B. Linde. Wydanie drugie. Tom I—VI. Lwów 1854—1860.

Łoś Gr. = Gramatyka polska. Część I. Lwów—Warszawa—Kraków 1922; część II, 1925.

L p m. = J. Basanavičiaus Lietuviškos pasakos. Medega mitologijai 1. Shenandoah, Pa. 1898—1902

LT. = Lietuvių Tauta. L. Mokslo Draugijos raštai. Vilniuje 1910—1919.

Maž. = Mažvydas. Seniausieji Lietuvių kalbos paminklai iki 1570 metams. Spaudai parūpino J. Gerullis. Kaunas 1922.

Meillet Étud. = Études sur l'étymologie et le vocabulaire du vieux slave. Paris 1904—1905.

Mielcke Wb. = Littauisch-deutsches und deutsch-littauisches Wörterbuch von Chr. G. Mielcke. Königsberg 1800.

Mikkola Ber. = Berührungen zwischen den westfinnischen und slavischen Sprachen von Joos. J. Mikkola I. Helsingfors 1894.

— Balt. = Baltisches und Slavisches von Joos. J. Mikkola. Helsingfors 1903.

— Ursl. Gr. = Urslavische Grammatik. I. Teil. Heidelberg 1913.

Miklosich EW. = Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen von Fr. Miklosich. Wien 1886.

— Fremd. = Die Fremdwörter in slavischen Sprachen von Fr. Miklosich. Wien 1867.

Mitt. = Mitteilungen der Litauischen Litterarischen Gesellschaft. Bd. I—V. Heidelberg 1880—1911.

MK. = Naujos labbay priwalingos ir duszoms naudingos maldu knygeles... iśdůtos nůg M. Danjelo Kleino... Metůſe Krjſtaus 1666.

MLV. = K. Mülenbacha Latviešu valodas vārdnīca (Lettisch-deutsches Wörterbuch). Rīgā 1923 ff.

MMAe. = Monumenta medii aevi historica... W Krakowie 1874 ff.

MPKJ. = Materjały i prace Komisji językowej Akademji Umiejętności w Krakowie, 1904 ff.

Mrong. = Ausführliches Polnisch-Deutsches Wörterbuch von Ch. C Mrongovius. Königsberg 1835.

MT. = Margarita theologica... Lituwiſchkai jra perguldita per Simona Waiſchnora... Iſchſpauſta Karaliaucʒiuie Pruſu | per Jurgi Oſterbergera | mætůſą | Chriſtaus 1600.

Mucke Wb. = Prof. Dr. Ernst Mucke, Wörterbuch der niederwendischen Sprache und ihrer Dialekte. St. Petersburg-Prag 1911—1926.

Ness. = Wörterbuch der litauischen Sprache von G. H. F. Nesselmann. Königsberg 1851.

Niederle SSt. = Slovanské starožitnosti. Sepsal Lubor Niederle. V Praze 1902—1925.

Нос. = Словарь бѣлорусскаго нарѣчія, составленный И. И. Носовичемъ. Санктпетербургъ 1870.

NT. = Naujas Testamentas... Karaliaućiuj | Métu MDCCI.

Persson Beit. = Beiträge zur indogermanischen Wortforschung von P. Persson. Uppsala 1912.

— LW. = Studien zur Lehre von der Wurzelerweiterung und Wurzelvariation von P. Persson. Uppsala 1891.

Petersson Heter. = Studien über die indogermanische Heteroklise von H. Petersson. Lund 1921.

PK. = Pvnkty Kazań... Przez Kśiędzá Konstantego Szyrwida... W Wilnie W Drukárni Akádemiey Societatis Jesv Roku M. DC. XXIX.

Pogodin Сл. = Слѣды корней-основъ въ славянскихъ языкахъ. Варшава 1903.

Post. = Poſtilla Lietuwiszka... iß nauia ſu didżiu perweiżdeghimu eſt iżduotà... Per Jokubą Morkuną ... Metuoſe Diewa | 1600.

Potebnja Эт. = А. А. Потебня, Къ исторіи звуковъ русскаго языка. III. Этимологическія и другія замѣтки. Варшава 1881.

Pr. Fil. = Prace Filologiczne. Warszawa 1885 ff.

Prellwitz DLw. = Die deutschen Lehnwörter im Preussischen und Lautlehre der deutschen Lehnwörter im Litauischen von Walther Prellwitz Göttingen 1891.

Preobraženskij Эт. Сл. = Этимологическій словарь русскаго языка. Составилъ А. Преображенскій. Москва 1910—1914.

Qu. = Handschriftliches Wörterbuch des Königsberger Staatsarchivs Msc. 83^3 und Msc. 84^4.

Rastorhujev СБГ.= Северско-белорусский говор. Ленинград 1927.

Rehsa Ps. = Psalteras Dowido | Ing Lietuwiſchkus Sżodżius pirmiauſei iſchgulditas | per K. Jona Bretkuna... Per K. Jona Rehsa dabbar ſchittů cżieſu Lietuwninku plebonu Karaliautżoie ſupilnaſte atnaugintas... Karaliautżoje Pruſſu per Lorintżu Segebadu | Mætoſſa Chriſtaus 1625.

РФВ. = Русскій филологическій вѣстникъ. Варшава 1879 ff.

РИБ. = Русская историческая библіотека.

R. Jonas MŽ. = Mūsų žodynėlis. „Vargo mokyklos“ priedėlis. Surinko Rygiškių Jonas. Voroneže 1918.

RKr. = Rakstu krājums, Rīgas Latviešu Biedrības Zinību Komisijas izduots . – XVII. Rīgā.

Rost. = Symbola ad historiam naturalem medii aevi. Pars I. Collegit, ad artis rationem redegit Josephus Rostafiński. Sumptibus Univesitatis Cracoviae MCM.

Rozpr. = Rozprawy Wydziału filologicznego Akademji Umiejętności w Krakowie, 1874 ff.

Rozwadowski Sem. = Semazyologia czyli nauka o rozwoju znaczeń wyrazów. Jei stan obecny, zasady i zadania. Napisał Jan Rozwadowski. Lwów 1903 (= Odbitka z IX. Rocznika „EOS“).

Schmidt Voc. = Zur Geschichte des indogermanischen Vocalismus 2 Bde. Weimar 1871—1875.

— Verw. = Die Verwandtschaftsverhältnisse der indogermanischen Sprachen. Weimar 1872.

Schrader RL. = Reallexikon der indogermanischen Altertumskunde Zweite Auflage. Berlin und Leipzig 1917—1923.

Сборн. = Сборникъ отдѣленія русскаго языка и словесности Императорской Академіи Наукъ. Санктпетербургъ 1867ff.

Senn Germ. LSt. = Germanische Lehnwortstudien. Dissertation von Alfred Senn. Heidelberg 1925.

Сержп. = Сержпутовскій, Сказки и рассказы бѣлоруссовъ-полешуковъ. Петербургъ 1911.

SJP. = Słownik języka polskiego, ułożony pod redakcją J. Karłowicza, Ad. Kryńskiego i Wł. Niedźwiedzkiego. Tom I—VIII. Warszawa 1900—1927.

Symb. = Symbolae gramaticae in honorem Johannis Rozwadowski. Cracoviae 1927—28.

Sobolevskij Лекціи. = Лекціи по исторіи русскаго языка. Четвертое изданіе. Москва 1907.

Sommer Balt. = Die indogermanischen iā- und io- Stämme im Baltischen. Leipzig 1914.

Срезн. Мат. = Матеріялы для словаря древне-русскаго языка по письменнымъ памятникамъ. Трудъ И. И. Срезневскаго. Санктпетербургъ 1893—1912.

Stender-Petersen SGLw. = Slavisch-germanische Lehnwortkunde. Göteborg 1927.

Stppp. = Starodawne prawa polskiego pomniki. Warszawa—Kraków 1856 ff.

Суд. = Судебникъ великаго князя Іоанна Васильевича 1497 г. (= Svod zakonův slovanských. Praha 1880).

Šachmatov Очеркъ. = Очеркъ древнѣйшаго періода исторіи русскаго языка (= Энциклопедія славянской филологіи. Выпускъ II. 1). Петроградъ 1915.

ŠD. = Švietimo Darbas. Kaunas 1920 ff.

SzDi. = Dictionarium trium lingvarum... auctore R. P. Constantino Szyrwid. 5 editio. Vilnae MDCCXIII.

Šein Mat. = Матеріялы для изученія быта и языка русскаго населенія Сѣверозападнаго края, собраные и приведенные въ порядокъ П. В. Шейномъ. С.-Петербургъ 1887—1902.

Taszycki PIO. = Witold Taszycki, Najdawniejsze polskie imiona osobowe. W Krakowie 1925.

— WT. = Wybór tekstów staropolskich XVI—XVIII wieku. Lwów 1928.

Trautmann Sprachd. = Die altpreussischen Sprachdenkmäler. Göttingen 1910.

— Wb. = Baltisch-slavisches Wörterbuch. Göttingen 1923.

TŽ. = Tauta ir Žodis. Humanitarinių Mokslų fakulteto leidinys. Kaunas 1923 ff.

Ułaszyn Ent. = Über die Entpalatalisierung der urslav. e- Laute im Polnischen. Leipzig 1905.

Vasmer Гр.-сл. эт. = Греко-славянскіе этюды. III. Греческія заимствованія въ русскомъ языкѣ. Санктпетербургъ 1909.

Vondrák Vergl. sl. Gr. = Vergleichende slavische Grammatik. I. Band. Lautlehre und Stammbildungslehre. Zweite Auflage. Göttingen 1924.

Walde EW. = Lateinisches etymologisches Wörterbuch. 2. Auflage. Heidelberg 1910.

WE. = Enchiridion | Chatechiſmas maßas... perguldítas | per Baltramieju Willentha... Iſchſpauſtas Karalauczui per Jurgi Oſterbergera | Metu Diewo M.D.LXXIX.

WEE. = Euangelias bei Epiſtolas... perguldítas ant Lietuwiſchka Szodzia | per Baltramieju Wilenta... Iſchſpauſtas Karalauczui per Jurgi Oſterbergera | Metu M.D.LXXIX.

WP. = Wolfenbütteler Postille vom Jahre 1573.

WS. = Wörter und Sachen, hrsg. von H. Güntert, R. Meringer und W. Meyer-Lübke. Heidelberg 1909 ff.

Zb. = Zbiór wiadomości do antropologji krajowej, wydawany staraniem komisji antropologicznej Akademji Umiejętności w Krakowie, 1877 ff.

Зборн. Форт. = Зборникъ статей, посвященныхъ... Филиппу Ѳедоровичу Фортунатову. Варшава 1902.

ZfslPh. = Zeitschrift für slavische Philologie, hrsg. von M. Vasmer. Berlin 1925 ff.

Зрус. сб. XV в. = Западно русскій сборникъ XV вѣка Императорской Публичной библіотеки въ С.-Петербургѣ O I № 391 (Изв. II 964—1036).

Жив. Ст. = Живая Старина. С.-Петербургъ.

ЖМНП. = Журналъ Министерства Народнаго просвѣщенія. С.-Петербургъ 1867 ff.

b) Sonstige Abkürzungen.

acc. = Accusativus.	aR. = am Rande.
a č. = altčechisch.	č. = čechisch.
adv. = Adverbium.	d. = Dativus.
ahd. = althochdeutsch.	dass. = dasselbe.
aksl. = altkirchenslavisch.	est. = estnisch.
ap. = altpolnisch.	g. = Genetivus.
ar. = altrussisch.	gestr. = gestrichen.

got. = gotisch.
gr. = griechisch.
grr. = großrussisch.
idg. = indogermanisch.
klr. = kleinrussisch.
kor. = korrigiert.
Kup. = Kupiškis.
lat. = lateinisch.
l. c. = loco commemorato.
le. = lettisch.
lit. = litauisch.
loc. = Locativus.
mhd. = mittelhochdeutsch.
mnd. = mittelniederdeutsch.
n. = Nominativus.
nd. = niederdeutsch.
p. = polnisch.
pl. = Pluralis.
pr. = altpreussisch.
r. = russisch.
s. = siehe.
sbkr. = serbokroatisch.
sg. = Singularis.
sl. = slavisch.
Slnt. = Salantai.
Sub. = Subačius.
u. a. = und andere(s).
vgl. = vergleiche.
wr. = weißrussich.

Einleitung.

Mit den slavischen Lehnwörtern im Litauischen haben sich noch nicht viele Sprachforscher befaßt. Unter den ersten, die ihr Augenmerk darauf richteten, sind Peter Preiß und August Schleicher zu nennen. Preiß führt in seinem Bericht vom 1. März 1840 (Mitt. II 313—324) einige Wörter (z. B. būbnas, čėdyti, četvergas, gavėti, griekas, gromata, kažemėkas, kisielius, knygos, kodylas, muilas, paramas, parakas, pėtnyčia, sereda, smertis, sopagas, subata sūdyti, svetlyčia, temnyčia, urėdas, utarninkas u. a.) als aus dem Russischen, besonders dem Westrussischen, entlehnt an. Wenn diese Wörter ihre Herkunft dem Polnischen verdankten, dann würden viele von ihnen seiner Meinung nach andere Gestalt bekommen haben. Schleicher weist in einer kurzen Auseinandersetzung (Lit. Grammatik. Prag 1856. S. 167—69) scharfsinnig auf manche Merkmale slavischer Lehnwörter im Litauischen hin; z. B. sei dūšia ‚Seele' wegen š nicht litauisch. Dieses Wort komme nicht von der lit. Wurzel dus- ‚atmen' her, sondern von slav. duch- (*duchja> duša). Žyvyti ‚nähren, beleben' sei slavisch, da im Litauischen die Wurzel gyv-, nicht wie im Slavischen živ- laute. Aber bei anderen Wörtern trifft er in der Frage, ob sie entlehnt oder einheimisch seien, eine falsche Entscheidung, z. B. sind morai ‚Totenbahre', padonas ‚Untertan', svotas ‚Schwiegervater' u. a. für ihn echt litauisch.

Auch J. Schmidt hat in seiner Abhandlung „Zur Geschichte des indogermanischen Vocalismus" (Weimar 1871—1875) einige slav. Lehnwörter im Litauischen festgestellt. So führt er z. B. būbnas ‚Trommel', čėdyti ‚sparen', dėka ‚Dank', dėkavoti ‚danken', kalada ‚Hauklotz', karabas ‚Düte', karalius ‚König', mūka ‚Qual', rėtežis ‚Kette', skamarakas ‚Sänger', smūtnas ‚traurig' u. a. auf das Russische bezw. Polnische zurück, aber in vielen Fällen (z. B. bei blogas ‚schlecht, schwach, mager', kora ‚Strafe' noglas ‚plötzlich, jäh', prova ‚Recht', rojus ‚Paradies', rona ‚Wunde', trotyti ‚fehlen, verlieren' u. a.) gibt er auf die Frage, ob diese Wörter urverwandt oder entlehnt seien, nicht die richtige Antwort. Ähnlich liegen die Verhältnisse bei A. Fick „Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen" (Bd. II^2, Göttinegn 1876): Wörter wie dovyti ‚quälen', kalada ‚Hauklotz', kardas ‚Degen', nuoglas ‚plötzlich, jäh', velyti ‚wünschen' u. a. sind nach seiner Ansicht gemeinbaltoslavisch, aber

bū bnas ‚Trommel', dūšia ‚Seele', kuila ‚Bruch', mūka ‚Qual, Pein', rubežius ‚Grenze' u. a. sollen aus aksl. bǫbьnъ, duša, kyla, rǫbežь entlehnt sein.

Weiter ausholend und systematisch hat denselben Gegenstand J. Karłowicz in seiner Schrift „O języku litewskim" (Rozpr. II, Kraków 1875. S. 310—324) behandelt. Zum erstenmal finden wir hier eine Einteilung der Lehnwörter im Litauischen. An die erste Stelle stellt Karłowicz die poln. Lehnwörter, an die zweite die weißrussischen („krewickie"), an die dritte die altkirchenslavischen, an die vierte die deutschen und an die fünfte die gotischen. Vom heutigen Standpunkt aus betrachtet kann diese Einteilung der Kritik nicht mehr standhalten. Denn die Litauer haben kein einziges Wort direkt aus dem Altkirchenslavischen übernommen, hingegen haben sie einige Wörter dem Lettischen, Russischen, Skandinavischen und Finnischen entlehnt Was die polnischen und weißrussischen Lehnwörter betrifft, so kann die Behauptung von Karłowicz, im Litauischen gebe es mehr polnische Lehnwörter als weißrussische, sicher nur für die slav. Lehnwörter im Altlitauischen stimmen. Zieht man jedoch die heutigen slav. Lehnwörter im Kleinlitauischen[1]), im Ostlitauischen und in anderen Dialekten in Betracht, so bin ich eher geneigt zu glauben, daß die Zahl der weißrussischen Lehnwörter im heutigen Litauisch größer ist als die der polnischen.

Auch täuscht sich Karłowicz, wenn er gewisse lit. Wörter (z. B. katė ‚Katze', klykti, klykauti ‚sehr laut, wild schreien', krėslas ‚Stuhl', tuščias ‚leer', valkata ‚Landstreicher, Vagabund' u. a.) für slavisch ansieht. In vielen Fällen weist auch er den slav. Lehnwörtern falschen Ursprung zu. Beispielsweise läßt er alasas ‚Lärm', dėka ‚Dank', karalius ‚König', turgus ‚Markt', vargonai ‚Orgel' u. a. aus dem Polnischen stammen.

Die erste umfassende und für das damalige Wissen ausgezeichnete Arbeit über unseren Gegenstand lieferte A. Brückner „Die slavischen Lehnwörter im Litauischen" (Weimar 1877). Nach einem kurzen Vorwort schildert der Verfasser in einer längeren Einleitung zunächst die Geschichte Litauens und kommt zu dem Ergelnis, daß slavischer Einfluß in Litauen überall festzustellen sei: „Nicht nur die Sprache ist es, welche er durchdringt, auch Glaube und Aberglaube, Sitten und Gebräuche, sogar Kleidung und Ernährungsweise werden von ihm gleich tief getroffen" (S. 11). Um jeden Zweifel über die leichte Beeinflußbarkeit des Litauischen zu beseitigen, weist er auf die deutschen Lehnwörter im Litauischen hin. Weiter führt der Verfasser die lautlichen Kriterien an, mit deren Hilfe die Frage, aus welcher Slavine ein Wort entlehnt ist, entschieden werden kann. Dann bespricht er die bei den

---

[1]) Unter dem Kleinlitauischen verstehe ich das Litauische in Ostpreussen und im Memelgebiet.

Lehnwörtern hervortetenden konsonantischen Erscheinungen. Am Schluß der Einleitung behandelt er einige Einwirkungen des Slavischen auf den lit. Lautwandel und die Bedeutung der Wörter. Der Einleitung folgt ein Verzeichnis der slavischen Lehnwörter im Litauischen.

Dieses Wörterverzeichnis muß, selbstverständlich vom heutigen Stande der Forschung aus, als lückenhaft angesehen werden. Denn der Verfasser hat sein Material nur einer beschränkten Anzahl von Quellen, zumeist Wörterbüchern, entnommen. Seine Hauptquellen sind Nesselmann, Geitler und die ‚niederlitauischen' (d. h. ‚großlitauischen') Schriften gewesen. Darüber sagt er in Rozpr. (1917) LVI 159 sebst: ‚Opracowałem ten temat przed czterdziestu laty, ale cóż, źródeł obfitszych nie miałem wtedy po ręką; Nesselmann i Geitler byli głównymi, niebyło słowników Kurszata, Mieżinisa, Lalisa itd., nie było dawnych tekstów, o zbiorach dylektologicznych było głucho, tak, że dziś na podstawie tylu nowych źródeł możnaby rzecz znacznie uzupełnić'.

Deswegen ist es nicht zu verwundern, wenn viele Wörter dieses Verzeichnisses fehlerhaft sind, z. B.: aktáva, akváta, alkierus, alunas, anukas, apẽkunas, arẽlka, asẽtras, bẽsas, brilus, budà, čiẽdyti, čėrẽslas, gubyti, kótas, krõsa, minýkas, mójus, morčius, mukà u. a. (=aktavà, -ãvos, akvatà, -ãtos, aĨkierius alũnas, anũkas, apiekũnas od. apekũnas, arielkà, -iẽlkos, asẽtras, bíesas, brỹlius, būdà, -õs, būdą, čẽdyti, gũbyti, kõtas, krosà, -õs, krõsą, minỹkas, mõjus, mõrčius, mūkà, g. sg. mũkos).

Nicht selten gibt Brückner eine nicht richtige Quelle an. So führt er z. B. abriẽskai, ãkrūtas, akvatà, ãsilas, birkavas, dainyčià, grabnyčià, karūnà, kùmetis, kùrtas, nomẽtas, paldiẽnykas, pelỹnos, Póvilas u.a. zurück auf klr. obrizki, p. okręt, wr. p. ochota, klr. osel, p. osioł, grr. berkovec, p. donica, p., korona, klr. kmet, p. kmieć, kumieć, klr. chort, p. chart, wr. nametka, klr. namitka, p. poniedziałek, p. piołun, p. Paweł (=wr. обрѣзки, wr. *окрутъ, wr. охвота, ar. осьлъ od. got. asilus, ar. *бьрковъ, wr. дойница, p. grobnica, wr. коруна od. ap. koruna, ar. къметь, ar. хъртъ, wr. *наметъ, wr. понедѣльникъ, wr. пелынъ od. p. piołyn, ar *Павьлъ).

Erstaunlich ist, wieviel echt litauische Wörter ohne ausreichenden Grund für slavisch erklärt werden: arúodas ‚Getreidekasten', le. aruõds dass.; wohl mit Būga KS. 72 zu *arūs „Getreide', pr. acc. sg. arrien ‚Tenne' (wr. арудъ ‚засѣка' ist wahrscheinlich aus dem Baltischen entlehnt, s. Karskij Бѣл. I 127, Endzelin MLV. I 142); bandà ‚Vermögen, Profit, Vieh, Rinderherde, Zusaat, nachträglich besäter Feldstreifen; Weißbrot (auch ein Laib Weißbrot); bernui pasėti javai kaipo priedas prie metinės algos': pr. enbāndan ‚zum Nutzen' (wr. бонда ‚ein ge-

backenes Brot; ein ausgedientes Stück Land' ist aus dem Litauischen entlehnt, s. Endzelin in MLV. I 262); bãsas ‚barfuß', le. bass dass.: sl. bosъ; bėdà, -õs, bẽdą ‚Not', le. bèda ‚Sorge, Kummer, Leid': sl. běda (< *bēdā); blẽsčioti ‚flimmern': blẽsti ‚ausgehen (vom Feuer), im Erlöschen sein'; bóba ‚altes Weib', le. bãba dass.: sl. baba; būrỹs (g. sg. būrio) ‚Regenschauer' ist nicht von žmonių (paukščių, avių.) būrys ‚Menschenmenge, Haufe' zu trennen und hat nichts mit r. буря ‚Sturm, Sturmwind' zu tun; dabà ‚Natur, Eigenschaft, Charakter', le. daba ‚Art, Weise, Charakter': sl. doba; dỹkas ‚leer, müßig, unbeschäftigt, übermütig', le. dīks ‚leer, müßig': sl dikъ ‚wild'; érzinti, érzdinti (aus érzidinti) ‚knurren machen, zum Knurren reizen, ärgern, aufhetzen': erzẽti ‚knurren, etwas schnell und unklar reden'; gaĩgalas ‚Enterich': sl. gogolь; gluodenà, gluõdenas ‚Blindschleiche', le. gluõdena, gluõdens dass: gluodùs ‚glatt' (auch gluodas dass. SzDi. 59: glõdnas, glodnùs dass. Юшк. Лит. сл. I 707), s. Būga РФВ. LXX 107, Endzelin MLV. I 631; góvėda ‚Menge, Schar': góveda, góvena, govija dass., s. Būga РФВ. LXVII 232; grasìnti, grasýti ‚jmd. etwas verekeln': gresiù, grẽsti ‚abgewöhnen, verekeln, streng verbieten'; gražóti ‚bedrohen': sl. groza ‚Furcht, Schauder'; gruižyti ‚rundschneiden': graižýti, gríežti dass. (zum Ablaut **ui** : **ai** vgl. Būga KS. 266); grúodas ‚hart gefrorene Erde, steif gefrorener Straßenschmutz': sl. gradъ (< *grōda-); ievà, -õs, iẽvą ‚Faulbaum': sl. iva; ìkrai ‚Rogen', le. ikri dass.: sl. ikra; ýnis ‚Reif': r. иней (in Ostlitauen wird ýnis von šeĩkšnas unterschieden); júšė ‚Fischsuppe, schlechte Suppe': p. jucha, sbkr. júha ‚Suppe' u. a.; klẽtis ‚Klete', le. klẽtis: sl. klětь (<*klēti-); klúonas ‚Bleichplatz hinter der Scheune, Tenne': klóti ‚hinbreiten'; krẽslas ‚Stuhl', le. krêsls dass.: sl. krěslo, s. Būga KS. 139, Trautmann Wb. 141, Endzelin MLV. II 276; kuõlas ‚Pfahl': kálti ‚schlagen (mit Hammer, Axt), schmieden', kùlti ‚schlagen, dreschen', s. Būga Pries.-ūnas 432; kuinienà ‚Pferdefleisch' ist eine lit. Bildung von kuĩnas ‚Pferd'; kumpis (und kùmpis) ‚geräucherter Schweineschinken', le. kumpis ‚der Bucklige, Krumme': kam̃pas ‚Ecke, Winkel', kum̃pas ‚krumm' (p. kump, kumpie ‚Schinken' ist aus dem Litauischen entlehnt); kùrpė ‚Schuh', le. kuŗpe dass.: p. kurpia, sbkr. kŕplje u. a., s. Trautmann Wb. 146. Endzelin MLV. II 325; lopetà (acc. sg. lópetą) ‚Schaufel': sl. lopata; lóva ‚Bettgestell', le. lâva ‚Schwitzbank in der Badstube; Schlafbank': sl. lava ‚Bank'; lúobas ‚Baumrinde', le. luobs ‚Schale': sl. lubъ; liútis, -ies ‚Gußregen, Wolkenbruch' (dazu liútingas ‚regnerisch', paliútis ‚ilgai lijamas laikas'): lietùs, lytùs ‚Regen'; mãras ‚Pest': sl. morъ; meñtalas ‚Sauerteig, Gemisch': menčiù, mę̃sti ‚umrühren, maischen'; mylùs (und mýlas) ‚lieb', le. mīĺš dass.: mílas, sl. milъ; nýtis ‚Weberheftel', le. nī-

tis dass.: sl. nitь; núogas ‚nackt': sl. nagъ (<*nōga-); nuogatà ‚Nacktheit': núogas ‚nackt' (vgl. sveikatà ‚Gesundheit': sveĩkas ‚gesund'); pajemlùs (auch pajemblùs) ‚fähig, empfänglich' ist wie pagaulùs, užgaulùs ‚kuris ką tuojau pagauna, užgauna (įžeidžia), kuris geba ką tuojau pagauti, užgauti' gebildet; pãkulos ‚Hede', le. pakulas dass.: kùlti ‚schlagen, dreschen' (vgl. núokulos ‚die vom Flachs abgedroschenen Teile'); paĩvas ‚falb': sl. *polvъ (r. половóй); papártis (und papařtis, papartỹs) ‚Farnkraut', le. papaŕde dass.: sl. *paportь; pasagà ‚Sattelgurt': pasègti von sègti ‚heften'; piestà ‚Stampffaß, Stampfe', piẽstas ‚Mörserkeule', le. pìesta (und piests) ‚Stampfe': sl. pěsta und pěstъ; pìršys ‚Brust': sl. pьrsi; pjudýti ‚hetzen' (zu pjáuti ‚schneiden'): ostlit. pliudýti dass.; prašýti ‚fordern, bitten', le. prasît dass.: sl. prositi; prěskas ‚süß, ungesäuert': sl. prěsnъ; rankóvė ‚Ärmel': sl. rǫkava; rizénti ‚scherzend mäßig lachen', vgl. krizénti dass. Sub., Kup.; sarmatà, -ãtos ‚Schande', sarmãtytis ‚sich schämen': sarmótiesdass. Dusetos, s. Būga Изв. XVII 1, 5, KS. 21; síetas ‚Sieb', le. siêts dass.: sl. sito; skardýti ‚schroten, zerstampfen': skerdžiù, skeřsti ‚schlachten (Schweine); slabnėti ‚schwach werden' von slãbnas ‚schwach', Naumiestis, Kvėdarna (slõbnas Anykščiai, Dusetos): slàbti ‚schwach werden', Alsėdžiai, Salantai (slõbti Subačius, Kupiškis); súodžiai, súodžios, súodys ‚Ruß': sẽdu ‚ich setze mich' (vgl. plúoštas ‚eine Handvoll, Wisch': plěšiu ‚ich reiße'); strėlà, -õs, strẽlą ‚Pfeil' (auch strėlẽ ‚Sprößling' Sub.): sl. strěla; súris ‚Käse': súras ‚salzig'; šãmas ‚Wels': sl. somъ; šiřdytis ‚zornig werden', le. siřdîtiês ‚eine Zeitlang böse sein, sich erzürnen'; širstù, šiřsti dass.; šývas ‚schimmelicht (von Pferden): sl. sivъ; šlóvė und šlovẽ (acc. sg. šlóvę und šlõvę) ‚Herrlichkeit, Pracht, Ehre': sl. slava; šùlas ‚Ständer, Pfosten' (dazu šùlė ‚Faß', šulinỹs, niederlit. šulinẽ ‚Brunnen'; wr. шуло ‚Säule' ist wohl aus dem Litauischen entlehnt); tẽlias ‚Kalb', le. teĺš dass.: aksl. telę dass.; tùščias ‚leer': aksl. tъštь; valià ‚Wille': sl. volʼa; válkata (auch válketa ‚Landstreicher', vgl. vařgeta ‚varguõlis, Elender'): válkiotis ‚sich umhertreiben, sich umherschleppen'; vaĩsčius ‚Amtsbezirk': sl. *volstь (r. во́лость, p. włość); várža ‚Reuse': veřžti ‚schnüren, einengen, pressen'; vénteris, véntaris ‚Fischreuse aus Weidengerten', le. veñteris ‚Setzkorb, Reuse': le. viete ‚Rute (zum Schlagen)' <*ventē (zum Suffix -eris vgl. skiauterìs ‚Hahnenkamm' zu skiáutė ‚ein Flick', s. Būga РФВ. LXXV 162, KS. 298f., Endzelin IF. LII 111 f.); vìlna ‚Wolle': sl. vьlna; žárdas ‚Pfahlgerüst': sl. *zordъ (r. зоро́дъ ‚Gerüst zum, Heutrocknen, zu einem Heuschober eingehegter Platz').

Brückner hält ferner manche Wörter für slavisch, die aber in Wirklichkeit aus anderen Sprachen übernommen sind. So z. B. können meirõnai ‚Majoran', mùrgas ‚Morgen Landes' und reĩzas ‚Mal' nicht auf p. majeran, morg und wr. разъ, p. raz (daraus lit. rõzas) zurückgeführt werden. Vielmehr stammen sie von nd. meiran, nd. morgen und mnd. reise ‚Reise, Zug, Mal' her; vgl. Bezzenberger GGA. (1878) VII 200, Endzelin MLV. III 507.

Dasselbe ist auch bei den Wörtern kliẽpas (Brückner schreibt falsch klẽpas) ‚Laib Brot' SzDi. 16b, Kup. und zuĩkis (auch zuikỹs) ‚Hase' der Fall. Die Quelle für kliẽpas kann nicht wr. хлѣбъ od. p. chleb sein, da man daraus etwa eine Bildung wie *kliebas (od. *klebas) erwarten müßte. So bliebe aber der Übergang des slav. **b** in lit. **p** ganz unerklärt. Dabei hilft auch die von Senn Germ. LSt. 50 erklügelte Kreuzung eines slavischen Lehnwortes (r. хлѣбъ, p. chleb) mit lit. kẽpalas ‚Laib Brot' sehr wenig. Am geratensten ist es wohl, dieses Wort aus dem Germanischen herzuleiten; hier könnte dieselbe Erklärung gelten, die Stender-Petersen SGLk. 133 für die Entlehnung von lit. kvietỹs ‚Weizenkorn' gibt.

Entsprechend steht es mit zuĩkis. Denn aus wr. зайка wären Formen etwa wie *zaika od. *zaikas, aber keineswegs zuĩkis zu erwarten. Außerdem kommt dieses Wort nicht in Ost- od. Südlitauen, sondern in West- und Niederlitauen vor, so daß auch sein Verbreitungsgebiet gegen eine Entlehnung aus dem Weißrussischen spricht. Meiner Meinung nach ist die Erklärung von Endzelin IF. XXXIII 103, der dieses Wort aus altkurisch *zuojikas herleitet, zutreffend.

Manche Unzulänglichkeiten von Brückners Arbeit sind ja bereits von Hugo Weber AfslPh. III 185—200, Bezzenberger GGA. (1878) VII 193—224 und J. Mikkola BB. XXI 118—121 hervorgehoben worden. Später hat auch Brückner selbst einiges berichtigt, als Leskien in ‚Bildung der Nomina im Litauischen' reiches Material veröffentlicht hatte (s. AfslPh. XX 518), aber im großen und ganzen hat er seine Ansichten nicht geändert. So sieht er z. B. in seinem Artikel ‚Die lituslavische Spracheinheit' (KZ. XLVI 216 ff.) kárvė ‚Kuh', klúonas ‚Tenne', krẽslas ‚Stuhl', kùlšė ‚Hüfte', paĩvas ‚fahl', válkata ‚Herumstreicher', valstis ‚Bezirk' u. a. noch immer für slavische Lehnwörter an. Ähnliche Ansichten äußert er neuerdings in seiner Besprechung des „Baltisch-slavischen Wörterbuchs" von R. Trautmann (s. ZfslPh. IV 212 ff.).

Einen ganz anderen Weg beim Studium der slav. Lehnwörter hat K. Būga eingeschlagen. In seinen Artikeln ‚Lituanica' (Изв. XVII 1, 1—16) und ‚Die litauisch-weißrussischen Beziehungen und ihr Alter' (ZfslPh. I 26—55) behandelt er die Chronologie der wr. Lehnwörter im Litauischen nach ihrer lautgesetzlichen Entwicklung. Darauf kommen wir später im II. Teil zu spre-

chen. Bei den genannten Arbeiten Būgas wird natürlich nicht das gesamte Lehnwörtermaterial durchgesprochen. Vollständig hätte es Būga in seinem ‚Lietuvių kalbos žodynas' zusammengetragen, wenn nicht sein plötzlicher Tod dazwischen gekommen wäre.

Außer Būga zieht noch J. Endzelin in ЖМНП. (1899) III 285—312 und ‚Latviešu valodas vārdnīca' (Lettisch-deutsches Wörterbuch) manche slav. Lehnwörter im Litauischen zur Untersuchung heran, aber nur insofern, als er sie zur Erklärung slavischer Lehnwörter im Lettischen braucht.

Äußerungen über vereinzelte slavische Lehnwörter im Litauischen können wir hier übergehen; sie werden später bei der Behandlung der betreffenden Wörter erwähnt werden.

Aus der obigen Durchsicht der bisherigen Literatur über die slavischen Lehnwörter im Litauischen ergibt sich die Notwendigkeit sowohl einer neuen Sammlung als auch einer Neubearbeitung.

In der vorliegenden Schrift konnte jedoch nicht das gesamte Material herangezogen werden. Erstens würde die Bearbeitung des Stoffes in seinem vollen Umfange den Rahmen einer Dissertation weit überschreiten, und zweitens muß die Vorbedingung dazu, die lückenlose Sammlung aller slavischen Lehnwörter im Litauischen, erst erfüllt werden, was noch lahrelange Arbeit erfordern dürfte. Daher wurden zunächst nur die slavischen Lehnwörter des Altlitauischen gesammelt und bearbeitet.

Unter Altlitauisch soll die Sprache verstanden werden, wie sie uns in den litauischen Texten, mit dem Mosvidschen Catechismus von 1547 angefangen bis zu Kleins Gesangbuch von 1666, entgegentritt (s. Gerullis SLS. Vf.) Die Sprachdenkmäler dieses Zeitabschnittes sind im folgenden sämtliche als Quellen benutzt worden. Außerdem wurden auch noch solche litauische Schriften berücksichtigt, die wahrscheinlich zu Kleins Zeit oder unmittelbar nach seinem Tode verfaßt worden sind, z. B. Lex, Qu.[1], Qu.[2], DPr. Benutzt wurde schließlich auch NT., weil dessen Sprache an die Kleins erinnert.

Von den Ableitungen, die der Litauer mit eigenen Sprachmitteln aus slavischen Lehnwörtern gebildet hat, habe ich nur jene abgedruckt, die den Gebrauch der betreffenden Lehnwörter zu veranschaulichen geeignet sind, und die bei der Aufklärung des Bedeutungswandels wertvolle Dienste leisten.

Für die Wörtersammlung waren folgende Gesichtspunkte maßgebend: 1) Sämtliche Stichwörter werden in der heutigen Schreibung aufgeführt, hauptsächlich deswegen, weil eine Menge slavischer Lehnwörter, die sich im Altlitauischen vorfinden, heute noch im lebendigen Gebrauche stehen. 2) Die Bedeutungen der Stichwörter sind so angegeben, wie sie aus den Texten ermittelt werden konnten. 3) Die Belege werden grundsätzlich in der Originalschreibung, und wo es wünschenswert erscheint, in ganzen Sätzen ge-

bracht, weil ja die Wortbedeutung sehr oft nur aus dem Satzzusammenhang zu erschließen ist. Die Anzahl der Belege hängt von der Zahl der Schreib- und vor allem der Bedeutungsvarianten ab. 4) Jedem Stichwort ist das slavische Grundwort beigefügt. Die slavischen Grundwörter, die nicht belegt werden können, aber mit Sicherheit zu erschließen sind —es gibt deren nicht viele –, wurden rekonstruiert. In Fällen, wo sowohl das Polnische als auch das Weißrussische als Quelle des Lehnwortes angesehen werden kann, wird auf beide Sprachen verwiesen.

Die slavischen Lehnwörter im Altlitauischen.

a ‚und': tokiu trumpu ir praſtu a pygu budu WE 1_{10}; didi ſtebuklai a darbai WP. $2b_{27}$. S. **o**.

abà ‚oder': du a b a tris KP. 148_{21}; Iżganitoiás a b á iżgielbetoias KL. 33_2; nuſidejo a b a ne nuſideio PK. I 5_{22} — < p. a b o od. wr. á б o.

abavem ‚denn': Diewa a b a w e m eſti tau ant giera Maž. 32_5; Tarnas a b a w e m Dewa eſti l. c. 32_8 — < ap. a b o w i e m.

ābazas ‚Lager, Feldlager; Heer': Jautį... ſukurena ghis vgnimi Lauke Ābăſŏ (aR.: Lager. Naktigulto. Gůlis) BrB. 3. Mos. VIII 17; A b a ſ a s per Wandenį perkopa 1. Makk. V 43; Guli â b a ʒ u Angelas DP. 522_{21}; iſzeyt a b a z a s prieſz neprietelus tawo Chyl. 5. Mos. XXIII 9; iſzeys uź a b a z a, noteys widuryń a b a z a u s l. c. XXIII 11; a b a z a s Qu.[1] 40 — < p. o b ó z ‚Lager, Feldlager, Kriegsexpedition'; s. Brückner Sl. Fw. 66.

abelnaĩ ‚zu eigen; erblich; eitel; ganz und gar, durchaus': ta ſaſch iumus doſiu a b e l n a i (aR.: zu eigen, paweldetinai) BrB. 2. Mos. VI 8; důkit iemus Sʒemę... ant paweldeghimo (aR.: a b e l n a i) 4. Mos. XXXII 29; kiellei Wieſchpaties ira a b e l n a j (später eingeschoben) geribe ir tiesa Ps. XXV 10; a b b e l n a i gwôltą darôt Rankomis Rehsa Ps. LVIII 3; mus neiśgaißinnai a b e l n a y MK. 35_{17}; a b e l n a y (‚omnino, prorsus') Gr. Litv. 136_{21}; a b e l n a y (‚ganz und gar, durchaus') Lex. 7, 49. — Zu a b e l̃ n a s.

abelnas ‚eigen; eigentümlich; vollkommen; gewöhnlich, communis': buſite man A b e l n u daiktu ant wiſsų Sʒmonių (aR.: Eigenthum, a b e l n j ſ t a) Br.B. 2. Mos. XIX 5; Jeʒus káyp ʒmogus a b e ł n à s | Stojoſi ſmertełnàs KN. $137b_{17}$; A b e ł n a s pałodawimas Chyl. 1. Mos. VI 1; padawe jůs ing kalinę a b e ł n ą NT. ApG. V 18; ne walgiau nieko a b e ł n o l. c. X 14. — < wr. о б е́ л ь н ы й ‚rund, voll; eigen; vollkommen'; s. Brückner KZ. XLVI 224, Būga KS. 174.

abelnysta ‚Eigentum'. S. a b e l̃ n a s.

***abičajus** ‚Sitte, Gewohnheit, Brauch': atmayne a b y c z a j u s ſawo po akim ju Chyl. 1. Sam. XXI 13 — < p. o b y c z a j.

abydà, -ỹdos ‚Unrecht; Schaden; Unfall; Gewalt; Hochmut; Schande; Abscheulichkeit': eſch tau nedarau a b i d a s WEE. 33_{26}; maſʒu mane nepalaims (aR.: Vnfal, a b i d a) apimtų BrB. 1. Mos. XIX 19; anis puikjſte (aR.: homut mudraſtis, a b i d a) iemus padarę buwa 2. Mos. XVIII 11; dara a b i-

dą (newalę) Spr. XIV 31; abîdą taw dâro DP. 36_3; abidás... kęnte l. c. 362_{51}; didżiu abidu acc. sg. (‚wielką hańbę') PK. I 35_9; afierawotume Egypczoniu abidą (‚obrzydliwość') Chyl. 2. Mos. VIII 26 — < wr. обúда; s. Brückner Sl. Fw. 66.

abỹdyti ‚Unrecht tun, beeinträchtigen, schädigen, quälen': abidiju (‚krzywdzę kogo') SzDi. 118 b; iie bewêliie abîdit (‚szkodzić') DP. 285_{32}; abiditi Lex. 137 — < wr. обúдить.

abỹdnykas ‚der einem Unrecht tut': abidnikas (‚krzywdziciel, fraudator') SzDi. 118 b — < wr. обúдникъ.

***abliūbelnykas** (oder ***abliubelnykas**) ‚Bräutigam, Junggeselle': ßwęnczìaußia mergá... ſu Jóżephu ablubélniku ſawůiu kęnte DP. 39_{25}. — In Anlehnung an die Wörter mit Suffix -elnykas aus *abliūbenykas oder direkt aus p. *oblubiennik umgebildet.

***abliūbenykas** (oder ***abliubenykas**) ‚Bräutigam, Junggeselle': ąblubenikas DP. 38_{32}; ablubeniko g. sg. l. c. 461_{27}. — Būga LKŽ. 7 hält dieses Wort für aus p. oblubiennik entlehnt, ohne es mit einem Sternchen versehen zu haben, aber *oblubiennik kann man weder im heutigen Polnischen noch im Altpolnischen finden; dafür gibt es nur oblubieniec (schon in 1420 belegt, s. Rozp. XXIV 26) wie pirworodzieniec ‚primogenitus' BZ. Num. XXVI 5, zakupieniec ‚emptitus' BZ. Gen. XVII 27 u. a.; zur Bildung vgl. noch Doroszewski Pr. Fil. XIII 96 f. Liegt in diesem Fall keine lit. Umbildung vor, so kann im Altpolnischen ein *oblubiennik (daher lit. *abliūbenykas) ‚sponsus' nebst oblubiony von oblubić ‚desponsare' Pr. Fil. I 48 (ca. 1428) bestanden haben; vgl. męczennik ‚Märtyrer' nebst męczyć ‚martern, quälen' u. a.

***abliūbenykė** ‚Braut': ne ißklausis... ablubênikes ſawòs DP. 337_{30}; iżġ... ablubenikes l. c. 504_{20}. — Zu *abliūbenykas.

ablūdas ‚Täuschung, Betrug': abłudai DP. 579_6 — < wr. облудъ od. p. obłuda.

ablūdnas ‚heuchlerisch, falsch': koki ir abłudna ir priwilianti meiłe tárp ẑmoniu Post. 217 b_{12} — < wr. облýдный od. p. obłudny.

abrãkas ‚Futter, Viehfutter, Haferfutter': dawe welbludams ſzaudu, ir abrako Chyl. 1. Mos. XXIV 32; dotu abraką asiłuy l. c. LXII 27; abrakas (‚Futterhaber') Qu[1]. 202 — < wr. обрóкъ ‚Hafer für Pferde'; s. Brückner Sl. Fw. 66, Būga LKŽ. 7.

ãbrisas ‚Abbildung, Bild': dawe... Salomonuy Abryſą prieſenio (‚wizerunk przysionku') Chyl. 1. Chr. XXVIII 11 — < p. obrys.

Abrõmas ‚Abraham': Abrômo g. sg DP. 24_8; Abrômą acc. sg. l. c. 53_{41}; ſu Abromú l. c. 73_{28} — < wr. Обрамъ od. p. Abram; vgl. Būga LKŽ. 9.

ãbrozas, abrazas ‚Bild, Bildnis, Ebenbild, Figur; Götze': abrozas iô butibes WEE. 10$_{19}$; Abroſų ne paſsi iekt BrB. Jes. XXVII 9; apleis abroſus Tob. XIV 8; Abroſas baßniczias WP. 103 b$_{29}$; âbrozus acc. pl. KL. 57$_{8}$; regéio... ábrôzą DP. 581$_{30}$; paweikłłu arbá abrôzu l. c. 581$_{32}$; pagimde ſunu ... and abroza ſawo (‚na podobieństwo swoje') Chyl. 1. Mos. V 3; Abrozą ne gárbink wiſokia KN. 189$_{12}$; abrozas Qu.[1] 183; Giwas abraſas tikraſias baßniczes WP. 100$_{8}$ — < p. obraz ‚Bild; Figur, Gestalt, Statue' od. wr. обра́зъ ‚Form, Gestalt, Antlitz; Heiligenbild'.

ãbrozdas ‚Bild': altorius | abrozdus (‚imagines')... sugriauie MT. 212 b$_{9}$; ſu tais regimaiſeis abrozdais AM. 30 b$_{7}$. — Mit Einschub des **d** aus abrozas umgebildet; vgl. lit. dial. Jẽzdus ‚Jesus', rãzdumas ‚Vernunft, Verstand' aus Jẽzus, rãzumas; s. Bezzenberger BGLS. 351 Būga РФВ. LXV 308.

abroznykas ‚Bildner': pagal kunſtą Molerų (aR.: bildner, abroſnjkų) BrB. 2. Chr. III 10 — < p. obraznik.

abrūsas ‚Handtuch, Schweißtuch': ſchluoſte... ias praſtire (aR.: abruſu) BrB. Joh. XIII 5; abruſas (‚ręcznik') SzDi. 314 b.; abrusas Lex. 90 — < wr. обрýсъ ‚Laken'; s. Brückner Sl. Fw. 66.

abrūsẽlis ‚Schweißtüchlein': Schitai jra ſwaras tawa kuri eſmi Abruſelije palaikes WEE. 185$_{23}$; Abruſelius... ant ligonių laike BrB. ApG. XIX 12. — Zu abrūsas.

absolvavoti ‚absolvieren': nůg grieku abſoluawotu ir iſchwalnjtu MT. 108$_{7}$ — < p. absolwować.

ach ‚ach!': ach SzDi. 205 b — < p. och.

achvatas, achvotas ‚Lust, Tun': Schirdies achwatas BrB. Jes. XXVI 8; padara... Darßus achwoto l. c. LI 3; reges ſu noru (aR.: lust achwotu) l. c. LIII 15; akių gieiduli (darüber: achwota; aR.: augenlust, pagaida) atimſiu Ezech. XXIV 16; wiſsas achwatas (‚Tun') 2. Sam. XXIII 5 — < wr. охвóта Karskij Бѣл. II 428, Būga LKŽ. 49.

achvatnai, achvotniai ‚willig, zärtlich, lüstern': ne achwatnai nei nôrei dâro (‚nie ochotnie ani chętliwie...') DP. 569$_{26}$; læpei ir gieidulioſa (darüber: achwotnei; aR.: zertlich, lust, achwotnei, raſkaſnai) BrB. 5. Mos. XXVIII 56. — Zu *achvatnas (achwotnas) bezw. *achvotnus

achvotingas ‚lüstern': achwotingas BrB. 5. Mos. XXXII 15. — Zu achvotas.

achvotnas ‚lüstern': achwotnas BrB. 5. Mos. XXXII 15 — < wr. охвóтный.

adalniai ‚distincte': Powilas apie ſawe addalnei kalba MT. 56b$_{11}$ — < wr. отдѣльно od. p. oddzielnie; dal- statt del- wohl nach da-

lis ‚Teil', dalyti ‚teilen'; vgl. dalénka ‚Anteil, Erbteil' Юшк. Лит. сл. I 289 aus wr. дѣлѐнка ‚Teil, Anteil'; s. Būga LKŽ. 12.

adamoškà, -õškos ‚Damast': adamoßka SzDi. 1a — < p. adamaszka bezw. adamaszek od. wr. адамáшка bezw. одамашка Лит. Мет. (1488) РИБ. XXVII 508; vgl. Brückner Sl. Fw. 66, Būga LKŽ. 12.

adynà, -ỹnos ‚Stunde; Weile': adiná n. sg DP. 173$_4$; adînos g. sg. l. c. 173$_8$; ißeis ape adinu trećiu PK. I 317$_7$; meatas ir adiná KS. 30$_{32}$; adyna (‚Weile') Lex. 208 — < wr. годúна ‚Zeit, Zeitlang, Stunde'; s. Brückner Sl. Fw. 83.

adỹnykas ‚Uhr': adinikas SzDi. 14a, 342a, 448a — < wr. *годúнникъ (heute гадзíннік); vgl. ap. godzinnik ‚Uhr' SJP. I 865.

administravoti ‚administrieren, verwalten': Sacramentai... jra adminiſtrawoiemi MT. 100$_4$; Yra macis... adminiſtrawoti Sacramentus l. c. 105$_4$ — < p. administrować.

adnas ‚tüchtig, wert': adnas Lex. 178, 214 — < wr. годный.

adnystė ‚Tücht'gkeit': adnyste Lex. 178. — Zu adnas.

adprovinėti ‚verrichten': Jonás ś. pradéio adprowinéti ßitą meilingą pâſiuntini ape atáiimą Meſsióſsiaus DP. 29$_{36}$. — Zu *adprovyti od. atprõvyti aus p. odprawić.

adpustas ‚Ablaß': ißranda... Mißiás ádpuſtus KS. 147$_{27}$ — < p. odpust.

adva ‚kaum': mes adwa iſchtaiſam kas ant ſzemes ira BrB. Weis. IX 16 — < wr. одва Būga LKŽ. 16.

adveñtas (und **ãdventas**) ‚Advent': Adwênto g. sg. DP. 252$_{16}$. adwentas SzDi. 1a — < p. adwent.

advẽrija ‚Pfosten, Türpfosten, Türgerüst, Oberschwelle': Langai... buwa ſtulpoſą (darüber: adweriſą; aR.: pfosten) BrB. 1. Kön. VII 5; lauktų ußu ſtulpų (aR.: pfosten, Adwieriju) mana wartų Spr. VIII 34; iſzimęięs... adwerias muſu Post. 207$_2$; adwerija Lex. 130, Ou.[1] 523 — < *одвéрья (heute адзьвéрья); s. Būga LKŽ. 15.

advernykas ‚Türhüter, Torwächter': adwêrnikas DP. 246$_{29}$; adwérnikai dągáus l. c. 611$_{21}$; Adwernikay Chyl. Neh. X 38 — < p. odźwiernik.

adveřniškas ‚verkehrt': adwernißkas (‚opaczny') SzDi. 226b. — Aus adveřnas ‚verkehrt' (< *odwierny, s. Būga LKŽ. 15) und lit. Suffix -iškas, vgl. dūkaũniškas ‚geistlich'; nicht mit Bezzenberger BGLS. 87 aus *at-vert-niš-kas und mit Leskien Bild. 360 im Anschluß an veřsti ‚wenden' aus klr. vidvorotny, wr. otvorotnyj.

adversorius ‚Gegner': adwerſôrius DP. 296$_{25}$ — < p. adwersarz.

advos ‚kaum': Rubus... adwos kádu wilkiámus kundžia pakrumto PK. II 7_{28}; adwos (‚ledwie, zaledwie') SzDi. 130 b. — Aus adva (s. dort) und vos ‚kaum'; s. Brückner Sl. Fw. 66, Būga LKŽ. 16.

advu ‚kaum': adwu iſchganſta BrB. Hiob XXI 13; adwu puſsę iſsilaikis l. c. XXI 21. — Aus adva; wegen **-u** statt **-a** vgl. Bezzenberger BGLS. 52.

afiera ‚Opfer': afierá DP. 274_{10}; affierá KL. 77_{16}; affiera kuno MT. 36_{9} — < ap. ofiera SJP. II 698, Łoś. Gr. I 40, Klich Term. 78.

afieravonė ‚Opfern': kas tikoś... prieg afierawónei bernêlo bažnįczioje DP. 419_{45-46} — < ap. ofierowanie.

afieravoti ‚opfern': Afferawoket afferas teisibes Maž. 509_{15}; anis affierawoij BrP. I 168_{15}; afierawójo DP. 22_{26} — < ap. ofierować.

afieraunykas, *afieravnykas ‚Opferpriester': jus ſiunćiu... ne Afieraunikays Tàrpinikàys, bet świedkàys KS. 94_{23}; ćionai ij tikray vž... Mokitoią ir Afierawniką | pážina l. c. 5_{19} — <ap. *ofierownik (ofiarownik).

afiernykas ‚Opferpriester': tenai affiernikas meldcże AM. $30b_{19}$ — < ap. *ofiernik (ofiarnik).

agurkas ‚Kürbis; Knoten; Gurke': Mes atmenam... didžu Agurkų BrB. 4. Mos. XI 5; ruſtaukitė delei to Agurko Joh. IV 9; buwa maſgai (aR.: knoten, agurkai) ant iu kraſchto 1. Kön. VII 24; agurkas SzDi. 221 b; Atmename ant... agurku Chyl. 4. Mos. XI 5 — < ap. ogurek (seit dem XVI. Jahrh. ogórek) Łoś. Gr. I 124, Brückner Słow. 376 od. wr. огурокъ Лит. Мет. (1521) РИБ. XX 1523; vgl. Brückner Sl. Fw. 66, Būga LKŽ. 19.

ãkrūtas ‚Schiff': prekija akrutas WEE. 140_{17}; ſiunte tem akrutus BrB 2. Chr. VIII 18; ákruto g. sg. DP. 523_{12}; ąkrutas NT. 2. Korin. XI 25 — < wr. *окрутъ; s. Mikkola Зборн. Форт. 277, Būga KS. 121, LKŽ. 46. Wr. *окрутъ ist wohl, wie Būga l. c. meint, aus p. okręt entlehnt, was an sich durchaus möglich ist; vgl. lit. apcũgai ‚Zange' Sub. < wr. обцугй < p. obcęgi, s. Karskij Бѣл. I 156. Berneker EW. I 624 gibt wr. окрутъ an, ohne es mit einem Sternchen versehen zu haben, obwohl dieses Wort nach seiner schriftlichen Mitteilung von ihm rekonstruiert ist. Nicht mit Brückner Sl. Fw. 67 direkt aus p. okręt: daher stammt ãkrentas bezw. ãkrantas.

akrutesnis ‚wilder': piktesnis ir akruteſnis buwa BrB. 2. Makk. V 22. — Es ist wohl ein Schreibfehler für akrutnesnis von akrutnas; s. Būga LKŽ. 46.

akrutnas ‚grausam', grimmig': Kunigs ſcho Swieta Akrutnu ſtangu.. GD. 32_{11} — < p. okrutny od. wr. окрутный.

I. **akrutnykas** ‚Tyrann, Wüterich': Duok akrutnikams weidan KP. 143_4; gálibe ano akrutnikà Post. 42_{16} — < p. okrutnik.

II. ***akrūtnykas** ‚Schiffer, Seemann": nuſiunte... aneys akruteys... akrutnikus (‚żeglarze') Chyl. 1. Kön. IX 27 — < wr. *окрутникъ.

akrutnystė ‚Grausamkeit': ſutrink... mełą akrutnistę (‚tyrańſtwo') KP. 143_{6-7}; báyſiá akrutniſtę ſáwo gáletu ſurąmdit Post. $34b_{17}$. — Zu akrutnas.

aksamintas ‚Samt": ſuwiſtits... ing ſchilkus alba akſaminta BrP. I 60_8. S. aksomintas.

aksómitas, aksamitas ‚Samt': neapgraßintas... akſomitu BrP. I 345_{25}; ąnt àkſomita priegalwia Post. $125b_{16}$; Akſómits GK. 17_3; ghis netur tarnu... Akſamitu apwilktuBrP. I 8_{25} — < p. aksamit.

aksomintas ‚Samt': ǯmones io ßiłkůſe, akſomintůse... ießko DP. 41_{37} — < ap. aksamint.

aktovà, -õvos (und **aktavà, -ãvos**) ‚Oktave, der achteTag nach einem Fest': po aktôwai DP. 268_{22}; aktowa SzDi. 224b; Nedelian pirman prawadų angu aktawas WP. 55_{27}. — < p. oktawa.

akvatà, -ãtos ‚Lust, Bereitwilligkeit': akwatá (‚ochota'), ſu akwatu (‚ochotnie') SzDi. 206 a; Weiǯdékiġ... koki io akwátą parôde DP. 574_{29} — < wr. охвóта; s. achvatas.

akvatùs ‚gern, willig': akwatus SzDi. 206 a. — Hybride Bildung von akvatà.

ãlasas ‚Stimme': alaſas Qu.[1] 508 — < wr. гóлосъ (heute гáлас) ‚Geschrei, Lärm, lärmendes Gespräch'; s. Brückner Sl. Fw. 67.

ãlavas ‚Richtblei': ghiſsai per ie trauks... Allawą (aR.: ein Richtblei) BrB. Jes. XXXIV 11 — < wr. óловo Лит. Мет. (1507) РИБ. XX 557.

alba ‚oder': netik alba ſilwartau Maž. 28_2; Pruſu ßemeie alba Lietuwoie BrP. I 63_{16}; alba DP. 23_{17}; arba, alba, angu Lex. 131 — < p. albo (älter alibo Berneker EW. I 22); s. Brückner Sl. Fw. 67, Būga LKŽ. 51.

aldavnykas ‚Lehnsmann, Vasall': kiti miéſtai tapę eſt' ałdawnîkais kunigáikßcǯiui DP. 395_{28} — < wr. голдовникъ Лит. Мет. РИБ. XXVII 397 od. p. hołdownik.

alè ‚aber': Ale to negaleia... gauti Maž. 8_7; Alie ranka tikuſiųių pralobin BrB. Spr. X 4; Alle to budu... BrP. I 417_6 — < p. ale od wr. але.

aleikus ‚wohlriechendes, köstliches Öl': ſugatáwiio aleikus DP. 180_{12}; imsi tada tepiamą-aleiku Chyl. 2. Mos. XL 9 — < p. olejek.

aleinykas ‚Ölschläger': aleijnikas SzDi. 225a — < p. olejnik.

aliabãstras ‚Alabaster'; alabaſtras SzDi. 1 b; and... alabaſtra Chyl. Esth. I 6 — < p. alabastr.

aliẽjus ‚Öl': aliéius DP. 569_{11}; aliẹieus g. sg. l. c. 569_{18}; alieius SzDi. 225a — < wr. олéй od. p. olej; s. Brückner Sl. Fw. 67.

aliekus ‚wohlriechendes, köstliches Öl': Aliékumis... wartóio DP. 479_{17}; kwepiąs aliékus l. c. 558_{54}. — Es ist wohl eine Verschreibung für aleikus.

alyvà, -ỹvos ‚Ölbaum; Baumöl': aliwos medis BrB. Sirach L 11; ßakás alîvų nukapóia DP. 4_{43}; ne tepei aliwá l. c. 481_{26}; aliwa (‚oliwa drzewo') SzDi. 225 a; aliwa (‚oliwa sok') ib. — < p. oliwa od. wr. олúва.

alyvnyčia ‚Ölgarten': winniczas ir aliwniczas Chyl. 5. Mos. VI 11 — < p. oliwnica.

alyvnas ‚Ölbaum-': aliwnos atžãłełes Post. 219 b_{21}: ne regieio... kiãłmą àliwną l. c. III 25 b_{10} — < p. oliwny.

alka(s) ‚Knauf, Buckel': [bůße] alka (aR.: knauff aguonas) BrB. 2. Kön. XXV 17; ſu ſidabrinais alkais Hohes Lied I 11 — < wr. галка, голка; vgl. Bezzenberger BGLS. 76.

alodė ‚Kuchen, Fladen': Imk... neraugintus karwoius [plikas] (aR.: Allodes) BrB. 2. Mos. XXIX 2; teim... neraugintus karwoius (darüber: allodes; aR.: fladen, plade) 3. Mos. II 4. — Es ist eine dial. Form anstatt alodžia.

alodžia(s), aladžia ‚Fladen, eine Art Kuchen, Kloß in Öl': su aliwa ir preſku alodziu, pateptu aliwa Chyl. 2. Mos. XXIX 2; imsi... wieną alodzią l. c. XXIX 23; bus prieſki ragayſzey... ir preſkos ałodzios 3. Mos. II 4; aładžios SzDi. 239 a — < wr. олáдья; s. Vasmer Гр.-сл. эт. III 124, Būga LKŽ. 63.

altõrius, altarius ‚Altar': mieſtok... Altorių (aR.: Altorą) BrB. Off. XI 1; ant altoriaus BrP. I 424_3; altôreus g. sg. DP. 367_9; ałtoriús paßwętina l. c. 455_{40}; altorius SzDi. 225a; Ape Swetaſti... altariaus Maž. 25_{10}; ant Altariaus BrB. 1. Mos. VIII 20 — < p. ołtarz od. wr. олтáрь Лит. Мет. (1517) РИБ. XX 441.

ambìcija ‚Ehrgeiz': prieß ambicią DP. 338_{31} — < p. ambicja.

ambyti ‚schelten': ghiſsai pats ambija WP. 38$_{16}$; ambiti Lex. 148 — < wr. гáмбить od. p. hańbić; s. Brückner Sl. Fw. 67, Bezzenberger KZ. L 139, Būga LKŽ. 73.

Ambražiẽjus ‚Ambrosius': nog biſskupa Ambraßieiaus WP. 25$_{21}$; Ambražieius DP. 514$_{14}$ — < wr. Омброжей, Амбражей Лит. Мет. (1517) РИБ. XX 446.

Andriẽjus ‚Andreas': Andriejus WEE. 50$_{21}$; Andrieus BrP. I 305$_{12}$; iſchwida... Andrieių BrB. Matt. IV 18 — < wr. Андрей, Ондрей (vgl. Ондрѣй Sobolevskij Лекціи [4] 72) od. p. Andrzej.

angelčikas ‚Engländer': Angélczikus acc. pl. DP. 91$_{11}$ — < p. angielczyk.

angiolas ‚Engel': Atſiuſkì angiołą KP. 36$_{12}$; reikia turet... angiołus l. c. 39$_{24}$. — < ap. angioł (noch im Jahre 1559) Łoś. Gr. I 156, Klich Term. 123 f.

anialas, ãniolas ‚Engel': anialai Maž. 63$_{7}$; Anialai (kor. in Angelai) BrB. Off. VIII 6; Anialas l. c. VIII 3; aniołus... páſkirs KP. 80$_{5}$; Aniołas Post. 2 b$_{38}$ — < p. anioł.

anielas ‚Engel': Anielai (kor. in Angelai) BrB. Ps. 103 20; ſiunczių maną Anielą Matt. XIII 39; anielas SzDi. 2 b; Aniełay PK. I 4$_{20}$; aniełay KP. 149$_{13}$; Anieło g. sg. DP. 423$_{3}$; Anjelas Chyl. 1. Mos. XVI 9 — < ap. anieł (< č. anjel) > anioł; vgl. Klich Term. 123 f.

anyžius ‚Anis': důſite deſetiną iżģ aniżiaus DP. 514$_{54}$; deßimtinę důdate... nůg anijżiaus NT. Matt. XXIII 23 — < p. anyż; s. Brückner Sl. Fw. 68.

anũkas ‚Neffe; Enkel': turreia... waikų waikus (aR.: Neffen; nepotes, anukų) BrB. Richt. XII 14; anukas SzDi. 401 b; annuks Lex. 107. — Wohl durch Vermittelung des Weißrussischen aus klr. онýк. Nach Karskijs schriftlicher Mitteilung wird онýк stellenweise in Ostweißrußland statt ўнук gebraucht. Vgl. Brückner Sl. Fw. 68, Būga РФВ. LXV 828 ff., Schrader RL. I^{2} 401.

apalka ‚Wanne' (= Getreide-, Futterschwinge, vgl. mhd. wanne ds., lat. vannus ‚Futterschwinge'): apàlka Qu.^{2} 482 — < p. opałka ‚Schwinge, Getreide-, Futterschwinge; Kober'.

apastalas, apostalas ‚Apostel': Apaſtalai Maž. 96$_{10}$; Apâſtałas DP. 110$_{16}$; ſu Apôſtałays l. c. 15$_{38}$. — Būga ZfslPh. I 41 glaubt in Daukšas Schreibung apaſtalas eine Bestätigung seiner Meinung gefunden zu haben, daß nämlich älterer apastalas unter Einfluß des verlorengegangenen *apuštulas (: le. apustulis < d. Apostel) umgebildet wurde, aber kaum mit Recht: das **s** vor **t** in apaſtalas bei Daukša

kann eine bloße Schreibung von **s** statt **š** sein, vgl. vrêdą piémeniſką DP. 246$_{83}$; sugrîſkime 280$_{44}$; vrêdiſkai 302$_{2}$; ʒmónes mirſtaię 450$_{50}$; Deiwiſką 451$_{5}$; Lotiniſkai 469$_{14}$... Vgl. noch iſkala (s. iškala), spiegas (s. špiegas), ſpilka (š. špilka) u. a.

apãštalas, apaštolas, apoštalas ‚Apostel': Apaſchtalu choras Maž. 84$_{1}$; Apâßtałai DP. 19$_{22}$; apaſztałas SzDi. 2b; Apaſchtolai MT. XXVII$_{4}$; daug kitu Apoſchtalu GD. 72$_{2}$. — Nach Būga Изв. XVII 1,3, ZfslPh. I 41 f. soll es unter deutschem Einfluß aus dem Slavischen entlehnt sein (s. apastalas); aber mir scheint das unwahrscheinlich, weil im Litauischen kein stichhaltiges Beispiel für eine solche Kreuzung von slavischen und deutschen Entlehnungen zu finden ist. Es ist wohl für das Altpolnische neben apostoł (< č. apostol) noch *aposztoł (< ač. apoštol Frinta Naz. 1, Klich Term. 98) anzunehmen, aus dem dann lit. apãštalas entlehnt sein könnte.

apbranyti ‚berauben': apbraniti Lex. 28. — Zu brãnyti ‚berauben, plündern' aus p. bronić ‚verwehren, anhalten, hindern'; s. Schmidt Voc. II 125, Brückner Sl. Fw. 73. Es ist möglich, daß dieses Wort im Altpolnischen eine dem litauischen Lehnwort nähere Bedeutung gehabt hat, vgl. z bronienia albo pobicia „a cede" MPKJ. V 38.

apčestyti ‚beehren': Apcʒeſtik mus... krauju KM. 62$_{13}$. — Zu čestyti aus wr. честúть.

apeka (heute nur **apiekà, -iẽkos**) ‚Schutz, Obhut, Vormundschaft': ing apeką... atſiduokim KP. 223$_{25}$; nepriwilencʒioy ápekoy Post. 60 b$_{27}$; áß eſmi apekoy táwo KN. 74$_{12}$ — < p. opieka od. wr. опека, vgl. r. опѣка Sobolevskij Лекціи ^{4} 64.

apekavotis ‚Vormund sein': biaurus apekunàs iau tawi apekáwotis muſiia Post. 263b$_{32}$ — < p. opiekować się.

apekũnas (und **apiekũnas**) ‚Vormund, Pfleger': yra po apekunais ir po priewaiſdumis WEE. 17$_{22}$; Karalei tur buti tawa apekunais BrP. II 501$_{14}$; tu eſsi mano draugas, mana apekunas BrB. Ps. LV 14; ghis mano... ápekunu niekad negali ſtotis KP. 65$_{10}$; apekûnai DP. 156$_{3}$; gimditoiei alba apekunai MT. 226$_{10}$ — < p. opiekun od. wr. опекунъ Лит. Мет. (1506—23) РИБ. XX 1034.

apeliacija ‚Appellation': be... appelacios DP. 7$_{49}$; Padeſt daʒnay apelacia aba atſiliepimas aukßtesniop ſudop PK. I 11$_{1}$ — < p. apelacja.

apeliavoti ‚appellieren': appellawót DP. 15$_{32}$; appellawot PK. I 11$_{7}$ — < p. apelować.

apertūra ‚Öffnung': ąnt pecžio apertûrą dâro DP. 422$_{33}$ -- < p. apertura.

apierà, -iẽros ‚Opfer': appiera Lex. 132. — Zu afiera.

apieravóti ‚opfern': appierawoti Lex. 134. — Zu afieravoti

apikoliečyti ‚verstümmeln, zum Krüppel machen': arklus ju apikolieczysi Chyl. Jos. XI 6. — Zu koliẽčyti aus wr. калѣчить od. p. kaleczyć.

apiprova ‚Ausbesserung, Pflege': iokios àpiprowos àtlikt neſiteikie Post. 367$_{38}$. — Wohl aus p. oprawa umgebildet.

apkaronavoti ‚krönen': nebus apwainikotas angu apkaronawatas WP. 82$_{27}$; Newenas nebus apkaronawatas ≈ ąpgarbintas l. c. 247 b$_{32}$. — Zu karonavoti aus p. koronować.

apklepoti ‚bezichtigen, rügen': apklepoti Lex. 34, Qu.[1] 91; ne norejo... ios apkalbeti [apſchlowinti] (aR.: apklepoti; rügen apſkelpti apſkunīti) BrB. Matt. I 19. — Zu klepóti.

aplika, aplìkas ‚Haft, Heftel': atims... applikas (aR.: Heft) BrB. Jes. III 18; aplikas (‚haftka, fibula') SzDi. 70 a — < wr. гаплúкъ Karskij Бѣл. I 176, Šein Мат. III 9, s. Būga KS. 120; nicht mit Leskien Bild 163 zu *aplinkas von leñkti ‚biegen'.

apmõnyti ‚bezaubern, durch Zaubern verblenden, berücken; beschwören': apmoniju ku (‚mamię kogo, zamydłam komu oczy') SzDi. 141 b; žmones ápmonija KS. 142$_{31}$; welnus uſchkalba ir apmonije AM. 27$_{19}$; iůdßiniſtomis nor apmoniti l. c. 27$_{22}$; apmonyti Lex. 34. — Zu mõnyti aus wr. манить; vgl. Brückner Sl. Fw. 109, Berneker EW. II 18, Endzelin MLV. II 583; nicht nach Mikkola Ber. 139 urverwandt. S. mõnas.

apmõnijimas ‚Beschwören; Verblendung, Täuschung': Burtinikai... padare ſawo apmonijmu (darüber: ußkalbeghimu) BrB. 2. Mos. VII 11; Burtinikai padare... ßinaughimu [apmonijmu] (aR.: beschweren, ußkalbeghimu) l. c. VI 22; per apmôniiimą regėiimo žmonių (‚przez omamienie') DP. 254$_{41}$. — Zu apmõnyti.

apmūravóti ‚ummauern': pardos giwenącius namus apmurawotame Mieſte Chyl. 3. Mos. XXV 29. — Zu mūravóti aus p. murować.

aprač ‚außer, ohne': nieka negirk apracz Diewa Maž. 388$_{6}$; Diewas koroie žmones | kurie apracž politias (‚extra politiam') Moyſeiſchkoſes jra MT. 223 b$_{18}$ — < p. oprocz od. wr. опрóчъ.

apračiai ‚außer': dabar ſaka | Chriſtaus kuna apracžei Sacramenta Weczeres | kitur niekur | kaip tiektai danguie tegalinti buti AM. 31 b$_{3}$. — Zu aprač; vgl. kač und kačiai.

apranyti ‚verwunden': jra... ghis apranitas WP. 138$_{7}$. — Zu *ranyti (= rõnyti). S. išrõnyti.

aprič ‚außer, ohne': Nieka negirk apricz Diewa GK. 158$_{18}$; apricz Lex. 131 — < wr. опри́чь Hoc. 366, Добр. 532; unrichtig Bezzenberger BGLS. 57.

apričnas ‚gewiß, sicher': apryczna s iſzłaykimas Chyl. Neh. XI 23 — < wr. опри́чный.

aprokavotis ‚abrechnen': gerai aprokawôtiś norêtumbime DP. 362$_{17}$ — < p. obrachować się.

aprubežyti ‚begrenzen': aprubeżyk żmones apiſkritey Chyl. 2. Mos. XIX 12; aprubeźitas (‚cgraniczony') SzDi. 221 b; turi eſsiby... neaprubeźitu PK. I 79$_{7}$. — Zu rubežyti; wohl nach p. ograniczyć von rubežius ‚Grenze' gebildet.

aprūsas ‚Schurz': eme Praſtire [ſchurcząˌ] (aR.: apruſą) BrB. Joh. XIII 4. S. abrũsas.

apsoliùcija ‚Absolution': kalbant ape Apsolucių ÷ ape ſpawedaghimu WP. 47 b$_{9}$; ape apſoluciun l. c. 109$_{1}$ — < p. absolucja.

apsolvavoti ‚absolvieren': ghį apſoluauotų ÷ iſchriſchtų WP. 163$_{23}$ — < p. absolwować.

apsũdyti ‚verurteilen, böse beurteilen, in Verdacht haben, beschuldigen' vnt ſmerties apſudiia PK. I 249$_{28}$; ißmókis mus... kitús apſúdit ir ǯudit DP. 477$_{14}$; patis ſaw apsudima gaus WE. 36$_{20}$. — Zu sũdyti.

apsviečioti ‚bezeugen': ánis idánt' weikei apſwieczįotų Hérodo tarnáis DP. 364$_{49}$ — Wohl aus p. oświadczać umgebildet.

apsviedčyti ‚bezeugen'; ans apſwiedczyjo mus Chyl. 1. Mos. XLIII 3. — Zu sviedčyti.

apšarvavoti ‚bewaffnen': apſcharwawoia BrB. Jes. XV 7. — Zu šarvavoti, mit sl. Suffix -avoti von šárvas ‚Harnisch' gebildet.

aptiekà, -iẽkos ‚Apotheke': iǯ ßwentos Aptekos Post. 338 b$_{19}$; aptiẹka DP. 503$_{34}$; iǯ àptiekos PK. II 223$_{22}$ — < p. apteka.

aptiẽkorius ‚Apotheker': pagal darba Aptekoraus Chyl. 2. Mos. XXX 35; aptiekorius SzDi. 3 a. — < p. aptekarz.

aptiẽkorka ‚Apothekerin': Dukteris wel juſu ims uź aptiekorkas Chyl. 1. Sam. VIII 13 — < p. aptekarka.

aptinkavóti ‚übertünchen, tünchen': aptynkawos anos namus Chyl. 3. Mos. XIV 42. — Zu tinkavóti aus p. tynkować.

apzalãtyti ‚übergolden, mit Gold überziehen': atneſche... įklijotus (aR.: apſalatitus, inſodintus) akmenis BrB. 2. Mos. XXXV 27; Salomonas ap-

trauke [apkloia, apdenge] Namus... Aukſu (aR.: apſalatija) 1. Kön. VI 21; Moteriſchke buwo... apdeta [apgraßinta] aukſu (aR.: vbergülden, apſalatiti) Off. XVII 4. — Zu zalãtyti aus wr. золотúть.

arcibyskupas ‚Erzbischof': Arcibiſkupų̃ g. pl. DP. 91$_{21}$ — < p. arcybiskup.

arciheretikas ‚Erzketzer': Arciheretikas DP. 456$_{5}$ — < p. arcyheretyk.

areginalas ‚Original': areginałas SzDi. 229b. — Aus p. oryginał umgebildet.

arendà, g. sg. **areñdos** ‚Pacht, Miete': iay turi ãrenda Post. III 55b$_{22}$ — < p. arenda.

arendavóti ‚verpachten, in Pacht geben': krikßczionimus muitus | kárczemas... arendawôie DP. 294$_{2}$ — < p. arendować.

arfa ‚Harfe': ant Arfu... ßaiſti liepe KP. 98$_{5}$; arfa SzDi. 71a; prades ßayſt vnt Arfos PK. II 58$_{8}$; Arfas užſikabinę KN. 111$_{1}$ — < p. arfa.

archa ‚Arche': Archoie Noach... ßweris buwa BrP. I 212$_{3}$; Noes archą átráſtumbim KN. 218$_{5}$ — < p. archa.

archanielas ‚Erzengel': Archaniełas DP. 506$_{6}$; Archaniełay PK. II 197$_{16}$; Archániełay KN. 175$_{13}$. S. archaniolas und anielas.

archaniolas ‚Erzengel': ſu... balsu Archaniola WEE. 128$_{23}$; Archániołas DP. 15$_{7}$ — < p. archanioł.

arcibažničnykas ‚Vorsteher einer Synagoge': wienas Arcibaßnicnikas | tai yra kunigáikßtis | arba wîreſnis ąnt' Synagôgos DP. 368$_{39}$. — Aus p. *arcybożnicznik entlehnt (zur Bildung vgl. bóżniczny ‚Aufseher einer Kirche' SJP. I 198, winnicznik ‚Weingärtner'...) od. aus p. arcybożnik umgebildet.

arganykas ‚Organist': arganikas SzDi. 229 b — < p. organnik ‚psaltes' MPKJ. V 41 (von 1471) od. wr. орга́нникъ, арга́нникъ.

argonai ‚Orgel': ząide and... Argonu Chyl. 1. Mos. IV 21; argonay SzDi. 229 b — < p. organy od. wr. орга́ны.

arielkà, -iẽlkos ‚Branntwein': arielka SzDi. 1 b; arielka Lex. 38, Qu.[1] 100 — < wr. горѣлка.

arkabūzas ‚Büchse, Gewehr': iay Ponàs bárninikàs | ißwiſi kožną ſu árkábuzu prieg iam Post. 364 b$_{24}$ — < p. arkabuz.

árkužas ‚Bogen Papier': arkuſzas popieriaus SzDi. 3a; arkuzas Lex. 37 — < p. arkusz; s. Brückner Sl. Fw. 55, 68.

armanas (ostlit. Form für armenas od. armėnas) ‚Armenier': armanas SzDi. 228 b — < p. Ormianin.

añnotas ‚Ornat': arnôtas DP. 167$_{29}$; arnotas SzDi. 229 b; regi toie | Miſcholnika... ipaczu arnatu apdarjta AM. 25 b$_{21}$ — < p. ornat.

artas ‚eine Silbermünze': artas SzDi. 229 b — < p. ort.

artikulas ‚Artikel': Artikúłas KL. 39$_{1}$; artikúłai DK. 9$_{13}$; artikułús acc. pl. DP. 138$_{35}$; artikułas SzDi. 3a — < p. artykuł.

asabà, -ãbos ‚Gestalt; Person': Gimis Vgnies (aR.: gestalt aſsaba paweikſlas) BrB. 4. Mos. IX 15; mana weidas (darüber: aſsaba) pagieda Ps. XXXI 10; rodik man tawa formą (aR.: gestalt, aſsaba, weidą) Hoh. II 14; po áſabomis duonos ir wino PK. II 190$_{22}$; ing wienybę tawo Perſonos alba Aſabos MK. 44$_{7}$; ne ǯiuri ánt áſſabos ʒmoniu KS. 233$_{17}$. — < p. osoba od. wr. осóба; s. Brückner Sl. Fw. 68.

asablyvai ‚außer, besonders': Eſch taw Sʒemes kampą dawiau ſkiriu [aſsabliwai] tawa Brolių BrB. 1. Mos. XLVIII 22; dawe... koźną gardą aſabliwey Chyl. 1. Mos. XXXII 16. — Zu asablỹvas.

asablỹvas ‚abgesondert, besonders, apart': aſsabliwą daiktą dariſiu (aR.: ein sonders thun, Stebulą, ipatjnį) BrB. 2. Mos. VIII 18 (22); giwena Aſsabliwoſų Namůſų (aR.: atſkirtoſų) 2. Chr. XXVI 21; aſabliwu budu Chyl. 1. Mos. XV 1 — < p. osobliwy od. wr. особлúвый.

asabniaĩ ‚apart, besonders, abgesondert': paĩtate aſabney Chyl. 1. Mos. XXI 28. — Zu asãbnas Sub. od. *asabnus aus p. osobny od. wr .особный.

asẽtras ‚Stör': aśietras SzDi. 77a; aſetras Qu.[1] 509 — < wr. осéтръ; s. Būga KS. 193.

ãsilas ‚Esel': Aſſils Maž. 186$_{4}$; áſiłas DP. 338$_{12}$; áſiłamus d. pl. l. c. 340$_{33}$; aſiłas SzDi. 231 a — < ar. осьлъ (s. Būga ZfslPh. I 41, KS. 68) od. aus dem Germanischen (got. asilus) (s. Trautmann Wb. 14, Brückner Słow. 385).

asilyčià, -ỹčios ‚Eselin': a ilſiczią acc. sg. DP. 1$_{10}$; aſsilſiczios g. sg. l. c. 3$_{49}$. — Wohl nach ãsilas aus aslyčia umgebildet.

aslyčia ‚Eselin': ſiunte... deſchimtį Aſlicʒių BrB. 1. Mos. XLV 23; Aſlicʒia WP. 29 b$_{11}$; aſlſiczios g. sg. DP. 2$_{44}$ — < p. oślica.

astonkas ‚Rest, Überbleibsel': åſtonką wiłnos nudrekſtumbey Post. 280$_{27}$; åſtonką ißmàniſim iß tos Ewángelios l. c. 342$_{25}$ — < p. ostanek od. wr. остáнокъ.

atdavãdyti: nůg muſu namû... atdawadijo MK. 166$_{23}$; atdawádik kárą GK. 367$_{17}$. — Zu davãdyti ‚ordnen' aus wr. доводúть od. p. dowodzić.

atenčikas ‚Athener'; Atencžikámus... padawe Post. 210 b_{18} —< p. Ateńczyk; Ateniencžikump Post. 137 b_4 ist wohl für Atencžikump verschrieben.

atgriẽšyti ‚entsündigen': tur... ghį... atgrieſchiti BrB. 4. Mos. XIX 19. — Nach dem deutschen Vorbild von griẽšyti gebildet; vgl. atgriekáuti dass.: Plebonas ßmogu grieſchna... atgriekauja BrP. II 52_{10}.

atkonyčia ‚Kopfband': atkonicza (‚anadema, redimiculum') SzDi. 370 a. — Mit a- Vorschlag aus ap. tkanica ‚weiblicher Kopfputz, Staatshaube' Mrong. 528, SJP. VII 62; vgl. ararõtai ‚Morgenandacht im Advent' Sub. (=rarõtai dass.) und apsálmas ‚Psalm' KGr. § 121 (=pasaĩmas dass. Vilkyškiai); vgl. Brückner Sl. Lw. 48, Bezzenberger Mitt. I 48.

atpečẽtyti ‚entsiegeln': atpećietiiu SzDi. 213 b. S. užpečẽtyti.

atprõvyti ‚richten, handeln': anis Sʒmones wisſadai ſuditų (aR.: atprowitų) BrB. 2. Mos. XVIII 22; tur... iſchkados atliktas buti [nuſuditas] (aR.: atprowitas) 5. Mos. XXI 5. — Zu prõvyti aus wr. прáвить od. p. prawić.

ãtpuskas ‚Ablaß, Ablaßfest': prieß âtłaydas arba âtpuſkus DP. 62_{41}; ghießkodamàs abroʒu | ſtulpu | atpuſku Post. 215 b_{17} —<wr. óтпускъ (: ‚На сороковой день послѣ смерти члена семьи родные варятъ брагу или квасъ, готовятся ‚къ отпуску' души" Добр. 560; маэть его милость, безъ отпуску, тымъ (штрафомъ и потерею уряда) казнити Лит. Мет. РИБ. XX 797), vgl. r. óтпуск ‚ein Gebet, womit der Priester den Gottesdienst beschließt; Erlassung einer Schuld, Nachlaß der Sünden, Vergebung, Ablaß' Даль II² 1942, auch wr. зáпусты und зáпуски (заговины) Karskij Бѣл. II 2, 119. Es ist möglich, daß die Bedeutung von atpuskas von der des Wortes atpustas = p. odpust beeinflußt worden ist. Vgl. Bezzenberger BGLS. 351, Leskien AfslPh III 494.

atpustas ‚Ablaß': po atpuſtus beginet Post. III 72 b_{35}; pramani ira... wigilias, atpuſtus WP. 124 b_{17}. — Aus adpustas umgebildet.

atsitiẽšyti ‚sich rächen': Ponas atſitießija ant tawa neprieteliu BrB. Richt. XI 36; Diewas ateit ieib atſiteßitų Jes. XXXV 4. — Zu tiẽšyti(s).

atstanka(s), atstonkas ‚Überfluß, Rest': apſtą (aR.: vberfluß, prabanga, atſtanka, atlikkas) Lobio turreſi BrB. 5. Mos. XXVIII 11; pennekities iſch palaiko (aR.: atſtankos) 2. Kön. IV 7; atſtankas Chyl. 4. Mos. III 1, Lex. 182; mes átſtonka cʒeſa ʒiwata muſu átgręßtumbim Post. 33_{12}. — Mit Anlehnung an das lit. Präfix at- aus astonkas umgebildet.

attancavóti ‚abtanzen, zu Ende tanzen': attuncawoiu (ostlit. Form für attancawoju) SzDi. 217a — < p. odtancować.

atverija ‚Türgerüst, Pfosten, Schwelle': [abudu Stulpu wartų] (aR.: abeias atwerias) ir aukſchtughi Slenkſnį (aR.: wirſchutinnę atwerią)... aptepkite BrB. 2. Mos. XII 7; raſchik ios ant aukſchteių ſlenkſnių (aR.: wirſchutiniu atweriu) tawa Namų 5. Mos. VI 9; kaiſchalawa ant atwerų ant durrų WP. 72_{33}; atwerija Lex. 174. — Wohl volksetymologisch nach atvérti ‚öffnen' aus advẽrija umgebildet; vgl. Sommer Balt. 25.

atvobinti ‚reizen zu etwas, auffordern': kitus nabaßniſteſp ir wießlibumop atwobintumbime MT. $92b_6$. — Zu vobinti, aus võbyti umgebildet.

atžemkai (= **adžiamkai**) ‚Unterhemd': atzemkai Qu.[2] 465. — Zu atžemkas, aus p. odziemek (odziomek) ‚der untere gröbere Teil des Weiberhemdes'.

aznyčia ‚Malzdarre, Darre': aznićia SzDi. 237b; asnyczia Qu.[1] 117 — < ap. oznica (oźnica) SJP. III 924 od. ozdnica; nicht mit Brückner Sl. Fw. 69 aus p. ozdownia.

babilonskas ‚babylonisch': po kàràliſte bàbiloníka Post. $337b_5$ — < p. babiloński.

babka(s) ‚Lorbeer': Lorbero medis (aR.: Lorberbaum. laurus. Babku) BrB. Ps. XXXVII 35 — < ap. bobek dass. Taszycki WT. 244; s. Brückner Sl. Fw. 69. Falsch Walde EW.[2] 80.

bačkà, g. sg. **bãčkos** ‚Lägel, Krug, Eimer, Tonne, Faß': eme... dwi pleczki [baczki] wino BrB. 1. Sam. XXV 17; ſchimta baczku alieiaus WEE. 99_6; Szimtą baczku kwiećiu KS. 175_1; wieną tedůs Batſchką (aR.: Eimer) BrB. Jes. V 10; baczkų g. pl. (‚bareł') DP. 305_{19}; baczka SzDi. 8b; batſzka Lex. 174. — < wr. бочка; s. Būga ZfslPh. I 47.

bagoctva ‚Reichtum': Lobis ir bagotztwas bus io namuſu Maž. 460_2 — < p. bogactwo.

bagõčius (und niederlit. **bãgočius**) ‚Reicher': bagoczius BrP. II 191_8; bágoczius Post. $58b_{25}$; bágoćius KS. 140_{14}; bagoczus Lex. 140 — < wr. богачъ od. p. bogacz.

bagótas, bogotas ‚reich': ßmogus bagotas BrP. II 190_4; Septini bagoti [piggus] metai BrB. 1. Mos. XLI 29; bagotas Lex. 140; bogotais BrB. 1. Kor. Chron. XXI 6 — < wr. богатъ od. p. bogaty; nicht mit Trautmann Wb. 23 gemeinbaltoslavisch. Vgl. Endzelin MLV. I 249.

bagotingai ‚reichlich': kurię iſchleia ant muſu bagotingai WE. 8_8; bagotingai [daugia] dawo BrB. 2. Korin. VIII 2. — Zu bagotìngas, aus bagótas und Suffix -ingas zusammengesetzt.

bagotyti ‚bereichern, reich machen': per ubagiſtę ſawo bágotidámás KS. 19₁ — < p. bogacić od wr. богатить.

bagotỹrius, bagotỹras ‚Reicher': Sʒmo... buwa bagatas (darüber: Buwa bagotijrius) BrB. Luk. XVI 19; Ape bagotira alba bagocʒiu BrP. II 194₂; Bagotirus MT. 262₄ — < wr. богатырь Karskij Бѣл. I 175 f., Добр. 31.

báika ‚Fabel': baika DPr. 136₄ — < p. bajka.

bajõras ‚Bojar, Edelmann, freier Herr, Gutsbesitzer': Bajorai [Geriauſieghi] Sʒmonių (aR.: Schlechticʒius) BrB. 4. Mos. XXI 18; tarnas tur bjotiſſi... Wieſchpaties | Laukiniks ſawa Baioro BrP. II 50₁₅; tik jauniki... ſanti bajoru (‚nobilem') MT. 226 b₁₃; baioras (‚schlachcic urodzony') SzDi. 364 a; bajoras (‚ziemianin, wolny sobie, dzierżawca starodawny') l. c. 452 a; baioras (‚bojarzyn') l. c. 17 b; bajoras (‚freier Herr') Lex. 74 — < ar. bezw. wr. боя́ръ; vgl. Brückner Sl. Fw. 69, Berneker EW. I 72, Būga KS. 168, Šmits FBR. VII 7 f..

bajus, bojus ‚Streit, Schlacht': ſugriſcha nůg Kowos (darüber: Baiaus) BrB. Richt. VIII 13; buwa labai didis pakirtimas (aR.: schlacht Baius. kowa) 1. Sam. IV 10; Bojus nuſsidawe 2. Mos. XIII 17; łáymiay gywęnſi be wyſokia bájaus KN. 41₁₄ — < wr. бой od. p. bój.

bakalorius ‚Schulmeister; Vorsänger': bakałorius SzDi. 5a; bakkalorus Qu.² 476 — < p. bakałarz ‚Bakkalaureus, Dorfschulmeister, Lehrer; Pedant, Schulfuchs'; s. Brückner Sl. Fw. 69.

bakšta ‚Turm': kaklas tawa eſti kaip turmas (darüber: weße; aR.: bakſchta) BrB. Hoh. IV 4 — < p. baszta; vgl. Brückner Sl. Fw. 73 Endzelin Изв. XVII 4, 111.

balamũtas ‚Spötter; Lotterbube; Schmeichler; Betrüger': Sara regeia Sunų... lepuną ſantį (aR.: ballamutą; pametataghi) BrB. 1. Mos. XXI 9; balamutas eſt neapikanta ßmonems Spr. XXIV 9; atmenam ſchi balamuta kalbeiuſi BrP. I 396₅; ballamutas Lex. 151, Qu.¹ 85 — < wr. баламу́тъ, балому́тъ; s. Brückner Sl. Fw. 69.

balamũtyti ‚heucheln, schmeicheln; schwindeln, faseln': ballamutij BrB. Jer. III 10; ballamutija ſu jů kiti Sʒidai Galat. II 13; bałamutiia DP. 588₃; ballamutyti Lex. 151 — < wr. баламу́тить, балсму́тить.

balanka ‚Fensterscheibe': bałunka (ostlit. Form für balanka) SzDi. 16a — < wr. болóнка dass.; s. Brückner Sl. Fw. 70.

balbiẽrius ‚Barbier, Arzt': Liekarus [balbierus, ßalinikas] BrB. Kołos. IV 14; balbierius SzDi. 6b — < p. balbierz.

balgaras ‚Bulgare': Bálgarai DP. 91₁₈ — < wr. болгаръ.

balsamas, balsomàs ‚Balsam': balſamas (balsam olejek, sok balsamowy') SzDi. 5a; liekorey iſchtepe balſomu Izraeli Chyl. 1. Mos. L 2; Bałſomu patepe io kuna KN. 152₁ — < p. balsam.

***baltas** ‚Kelter; Bleiwurf': Boaltą (gestr.; darüber: Sobaių; aR.: Kelter. spauſtuwe) BrB. Matt. XXI 33; ileida wirwele alwu pririſchta (darüber: Swirtį; aR.: Bleijwurff, Bålts) ApG. XXVII 28 — < wr. *болтъ, vgl. r. болт ‚Bolzen; Riegel'.

Baltramiẽjus, Baltromiejus ‚Bartholomäus': Baltramieius BrP. I 350₃₀; Bałtramieiaus g. sg. Post. III 46₃₇; Baltromieių acc. sg. BrB. Mark. III 18. — Aus wr. Болтромей Лит. Мет. (1486) РИБ. XXVII 405; schwerlich durch Metathese aus ap. Bartłomiej.

balvachvolstva ‚Abgötterei, Götzendienst': Hieranimui... bałwachwółſtwa priraßinéie DP. 540₄ — < p. bałwochwalstwo.

balvõnas ‚Gott, Abgott, Götze, Götzenbild': ſlußiſi Swetimiems... Balwonams BrB. 5. Mos. XXVIII 36; Ne darik ſawi bałwona KP. 107₉; gárbino bałwonus Post. 106₂₃; be bałwónu gárbinimo DP. 116₄₄; Bałwonays garbę tawo patreme KN. 64₂₄; bałwonas Lex. 4, Qu.² 4 — < болва́нъ; s. Brückner Sl. Fw. 70, Būga ZfsPh. I 47; kaum mit Berneker EW. I 41 aus dem Polnischen.

balvonystà(-ỹstė) ‚Götzendienst, Abgötterei': Reike... wengti balwoniſtu MT. 211b₂; Diewą... papiktintų ſawo Balwoniſte BrB. 1. Kön. XVI 26. — Zu balvõnas.

bankartas ‚Hurensohn': bąkarts DPr. 136₂. — Zu beñkartas.

bankiẽtas ‚Bankett': eia ánt Bånkieta KS. 209₂₆ — <p. bankiet

bapkà, bãpkos ‚Lorbeer': Bâpkû mædis Rehsa Ps. XXXVII 35; bapka Lex. 118. — Zu babka(s).

Barabõšius ‚Barabbas': Barabôßius DP. 168₁₆ — <p. Barabasz.

barãgas ‚Dach über dem Getreide': baragas Lex. 43 — <wr. *боро́гъ (heute абаро́г, klr. оборíг); vgl. Bezzenberger KZ. XLIV 294, Būga KS. 263, ZfslPh. I 35; unrichtig Karskij Бѣл. I 125.

baranka ‚Bratrost': daikts kokſai ira keptas barankoie (neben: rinkeleie [ſkaurado] (gestr.); aR.: rost) BrB. 3. Mos. II 7; Strowos affiera... ant Barankos, alba Skauradoie iſchkepta (aR.: Rost) l. c. VII 9 — < wr. бара́нка.

barankas ‚Widder, Farre, Bock': Barankų (darüber: Awinus) tawa Pekaus eſch ne walgiau BrB. 1. Mos. XXXI 38; ſu trimis awinais [barankais] 1. Sam. I 24; atweſiu... barankus ſu Awinais Jer. LI 40 — <wr. бара́нокъ (auch бора́нокъ) od. p. baranek.

barankienas ‚Halljahrs-': kaip bus truba [b a r a n k i e n a] trubijama BrB. Jos. VI 5; Plebonai teneſch ſeptines trubas b a r a n k i e n a s (aR.: trubijmo mætų) l. c. Jos. VI 6. — Adj. von b a r a n k a s ‚Widder' [1]).

baravỹkas ‚Steinpilz': b a r a w y k a s Lex. 167, Qu.[2] 399 — < wr. б о р о в и́ к ъ; s. Brückner Sl. Fw. 70.

barbiẽrius ‚Arzt': B a r b i e r i u s [Giditoius] (aR.: waiſtitoius) BrB. 2. Chr. XVI 12; tůiaus klauſineij... b a r b i e r i a u s BrP. I 191_{13}; b a r b e r i u s angu liekarius WP. 88_{3}. — Aus wr. б а р б ѣ р ь Лит. Мет. (1510) РИБ. XX 3 entlehnt od. aus p. b a l b i e r z (balwierz) umgebildet.

barbierysta (-ystė) ‚Arznei, Heilmittel': liekarſtwa butų ~ b a r b e r i ſ t e prieſch karſchczįawimu... WP. 60 b_{11}; wiſſa ſawa turta ant b a r b i e r i ſ t o s prarada BrP. II 511_{1}. — Zu b a r b i ẽ r i u s.

barǧas ‚Borg, Entleihen': b á r g á n a eme Post. 281 b_{34} — < p. b o r g.

barõnas, boronas ‚Bock, Widder': ganik tawa B a r o n u s BrB. Hohes Lied I 8; b a r o n a s Lex. 37, 210; ganik Tawo B o r o n u s BrB. Hoh. I 8 — < wr. б о р а́ н ъ Karskij Бѣл. II 83, Псал. 178 bezw. б а р а́ н ъ; s. Brückner Sl. Fw. 70.

barštis ‚Bärenklau', **barščiai** ‚Roterübensuppe': b a r ſ z t i s (‚acanthus, topiaria et urbana herba, Branca urtna') SzDi. 6a; b a r ś ć i e y (‚jusculum acanthinum') ib. — < wr. б о р щ ь Šein Mat. I 1, 541; s. Būga ZfslPh. I 47.

bartìšius ‚Partisane': b a r t i ß u s Lex. 132; b a r t i ſ z u s Qu.[1] 379. — Durch b a r d ì š i u s ‚der Spieß od. ein Stock mit eiserner Spitze' K. 38 aus p. b a r d y s z entlehnt; vgl. Brückner Sl. Fw. 71, Mikkola Ber. 84.

bartkus ‚Schneider': b a r t k u s Qu.[2] 367. — Lautlich dürfte b a r t k u s aus p. b a r t e k ‚kleiner Bartholcmäus, Lümmel, ungeschliffener Tölpel' entlehnt sein (vgl. Š i m k u s ‚Simeon' < p. S z y m e k, T a m k u s ‚Thomas' < p. T o m e k, V a i t k u s ‚Albrecht' < p. W o j t e k u. a.), aber die Bedeutungen gehen auseinander. Es stammt wohl aus einer vorläufig noch unbekannten poln. Form mit ähnlicher Bedeutung, od. die Bedeutung ‚Schneider' hat sich schon auf lit. Boden entwickelt.

barvička ‚Schminke': pirgdama... brindás | b á r w i c ʒ k a s Post. III 37_{16} — < p. b a r w i c z k a.

bãtas ‚Stiefel, Halbstiefel': rubais b a t a i s WE. 13_{7}; b a t a s Lex. 153, Qu.[1] 240, 465 — < wr. б о т ъ Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 253, Šein Mat. I 1, 555 od. ap. b o t (jetzt b ó t).

---

[1]) Die von Juden gebrauchten Halljahrsposaunen waren nicht von Metall, sondern von krummen Widderhörnen.

baziliškas ‚Drache; Basilisk': kiſch ſawa ranką ſkilena B a ſ i l i ſ c h k o BrB. Jes. XI 8; po B á ʒ i l i ß k u i Post. 59$_4$; b a z y l i ſ z k a s SzDi. 8a — < p. b a z y l i s z e k.

bãžytis ‚schwören': pripratį ira... b a ß i t e s WP. 126$_{19}$; b a ʒ i j o s | meldáwo MK. 39$_{19}$ — < wr. б о ж и т ь с я (: Ты б а ж и ў с я, п р ы с я г а ў с я Сборн. 77, № 3, 12).

bažnýčia ‚Stift, Kirche, Tempel, Gemeine': atweſk... Sunus thies wartu [ußu wartu) Schætro B a ß n i c ʒ i o s (darüber: Tabernakulo Suſsieijmo) BrB. 2. Mos. XXIX 4; po akim Suſirinkimų [B a ß n i c ʒ o s] 2. Korin. VIII 24; b a ʒ n i é i a krikſćioniu KP. 7$_{16}$; B a ʒ n î c ʒ i a DP. 1$_{25}$; b a ż n i c i a (‚cerkiew') SzDi. 24a — < wr. б о ж н и́ ц а (bezw. б о ж ь н и ц а) od. ap. b o ż n i c a; vgl. Būga Изв. XVII 1, 12 f., ZfslPh. I 52, Endzelin MLV. I 269.

bėdavóti ‚wehklagen': b e d à w o t | deiuot Post. 169 b$_7$; kurie darbůſu b e d a w o i e t e MT. 61$_{20}$. — Nach b ė d à ‚Not' aus p. b i a d o w a ć umgestaltet.

bekerėlis ‚Becher': kaušielis, b i k i e r e l l s (wohl für b i e k i e r e l i s verschrieben), taureſe SzDi. 116b. — Zu *b e k e r a s(-i s) aus p. b e c h e r (b e k i e r) dass. SJP. I 109.

beñkortas ‚Bastard': B ę k o r t a s Chyl. 5. Mos. XXIII 2; buwo b ę k o r t u Richt. XI 1 — < p. b ę k a r t.

Bernardas ‚Bernhard': B e r n a r d o g. sg. DP. 421$_{15}$ — < p. B e r n a r d.

bernadýnas ‚Bernhardiner': B e r n a d i n ú... vʒſtotúmbei DP. 11$_{45}$; tikras B e r n à d i n a s Post. 69 b$_{14}$ — < p. B e r n a d y n (gew. B e r n a r d y n).

Bernotas ‚Bernhard': B e r n ô t a s DP. 55$_7$; B e r n o t o g. sg. MT. 276 — < p. B i e r n a t od. wr. Б е р н а т ъ Лит. Мет. (1510—17) РИБ. XX 75.

besieda ‚Gelage, Gastmahl; Kurzweil': k i t o m i s b e ſ i e d o m i s Post. 69b$_{34}$; b e ſ i e d a (‚krotochwila') l. c. 366 b$_{30}$ — < wr. б е с ѣ д а od. p. b i e s i a d a.

bespiečnas ‚sicher': karris... buwa neſsiſsaugans (aR.: buwa be priſsidaboijmo, sicher, b e ſ p i e c ʒ n a s) BrB. Richt. VIII 11; ateiſite... Sʒmoniump B e ſ p e c ʒ n i u m p (aR.: sicher, kweſchincʒiump) l. c. XVIII 10; busit b e ſ p i e c ʒ n i (aR.: sicher ſpakaini) 2 Chr. XX 20 — < p. b e z p i e c z n y.

bespiečnastis ‚Sicherheit': bus... b e ſ p i e c ʒ n a ſ t i s (darüber: pakaius; aR.: kweſchimmas) BrB. Jes. XXXII 17 — < p. bezpieczność.

bestijà, -ijos (und **bestija, bẽstija**) ‚Bestie': b e ſ t i á DP. 339$_{15}$; b e ſ t i i é s acc. pl. l. c. 331$_{49}$; ta b e s t i a PK. I 273$_{10}$; neſtowes pirm b e ſ t y o s Chyl. 3. Mos. XVIII 23; b e ſ t i j a NT. Off. XVII 11 — < p. b e s t j a ‚Bestie, Vieh, wildes Tier'.

bevẽlyti ‚lieber wollen, vorziehen': Ką tu b e w ê l i i i DP. 104_{15}; nékurie b e w e l i i o apweiʒdinét' kiemús l. c. 353_{21}; b e w e l i i a ghis ta uſchmuſchęs, nekaip... MT. XXXIII_{15}; b e w e l i i a praſtu duonu... krimſt | negi... PK. II 85_2. — Zu v ẽ l y t i.

bẽzdas ‚Holunder': b e z d a s SzDi. 9b — < p. dial. *b e z d (<bъzdъ), s. Pogodin Сл. 267, Iljinskij РФВ. LXV 220, Berneker EW. I 111, Brückner Słow. 22; es könnte aber auch mit Einschub des **d** aus b ẽ z a s (< p. b e z) entstanden sein; s. ã b r o z d a s.

bezecnas ‚ehrlos, schändlich': Biiokimes... tu b e ʒ e c n u kiemu Post. 234_{34} — < p. b e z e c n y;

bezdžiona, beziona, bezdžiõnė ‚Affe': b e z d ź i o n a SzDi. 141a; atgabędami... b e z i o n n a s ir powus (s i m i a s et pavos Vulg.) Chyl. 1. Kön. X 22, 2. Chr. IX 21; ſu b e z d î o n e m i s DP. 13_{40}. — Wohl volksetymologisch nach b e z d ẽ t i ‚pēdere' aus wr. о б е з ь я́ н а umgebildet; s. Būga Изв. XVII 1, 10, KS. 2, Schrader RL. I^2 17.

bezliepyčia (bezw. **bezlẽpyčia**) ‚Unsinn, Narrenpossen, Affen-, Kinderwerk': b e z l i e p i ć i o s SzDi. 8a, 15a; b e ſ l é p i c z i o s Qu.[1] 296, b e ſ l i e p i c z i o s Qu.[2] 19; uß niekų turri ſaw tas b e ß l e p i c ʒ i a s WP. 73_{21} < wr. б е з л е́ п и ц а od. p. b e z l e p i c a.

bezmẽnas ‚Besemer': b e ſ m e n a s Lex. 30; b e z m e n a s Qu.[1] 286 — < wr. б е з м е́ н ъ (б е з м ѣ н ъ) Лит. Мет. (1514) РИБ. XX 71, Šein Мат. II 111.

beždžionkà (und **bezdžionkà**) ‚Affe, Meerkatze': atgabendawa... B e ß d ʒ o n k a s BrB. 1. Kön. X 22; b e ź c i a n k a Lex. 6; b e ſ z d z a n k a Qu.[1] 341; b e ſ c ź i o n k a Qu.[2] 14 — < wr. о б е з ь я́ н к а; s. b e z d ž i o n a.

biẽdnas ‚arm, elend, jämmerlich, gequält': b i e d n i Bernelei Maž. 97_{17}; mane... b i e d n a vʒmirſti nori KP. 47_2; b i e d n o m uſ i o m s ſąʒinems MT. 140_{16}; b i e d n a ſ i s ßmagus WP. 174_{10} — < wr. б ѣ д е н ъ od. p. b i e d n y.

biednykas ‚Elender, Armer': b i e d n i k a y Post. 8_{11}; regek tuos b i e d n i k u s KN. 151_4 — < wr. б ѣ д н и к ъ od. p. b i e d n i k.

biedningas ‚elend, jämmerlich': b e d n i n g o giwenimo gerai dabokimes BrP. II 149_{24}; gloſsæle teip jra b i e d n i n g a AM. 4_{12}. — Aus b i e d n a s und dem lit. Suffix -i n g a s zusammengesetzt.

bielas ‚Kalk, Ton, Kreide': eme... moli wietoie kalkio (gestr.; darüber: mielo; aR.: kalck b e l a s) BrB. 1. Mos. I 3; paſunkina iemus iụ giwenima ſunkumi darbu Molio (übergeschrieben: iſchlinų, kor. in iſchline; aR.: thon b i e l o) 2. Mos. I 14; iſchligin... ios piktu b i e l u [kalku] Ezech. XXII 28 — < wr. б ѣ л ъ od. p. b i e ł.

biesas ‚Gespenst, Teufel': Monas [gestr.; darüber: b i e ſ a s (gestr.); aR.: Gespenst, b i e ſ a s, blaſnus...] BrB. Matt. XIV 26; B i e ſ a s pagunda

ßmones BrP. I 213$_{6}$; gárbina... ałkús, Medeinés, kaukús ir kitús biéſſus DK. 24$_{26}$; welinas, bieſas, cʒertas pikułas WP. 85b$_{28}$; geriaus pridera bieſa bernams AM. 34b$_{8}$ —< wr. бѣсъ; ¹p. bies (aus älterem *bias) kommt hier wohl nicht in Frage, da dieses Wort in der Bedeutung ‚Dämon, Teufel' sehr spät (erst im XV.—XVI. Jh.) in den Schriften der weltlichen Literatur auftritt; s. Ułaszyn Ent. 63 f., Brückner Słow. 26.

bindolikas ‚Ohrring': eme ans źmogus bindoliką Chyl. 1. Mos. XXIV 22; uźdejau tada bindolika and jos weyda l. c. XXIV 49 —<p. bindalik, vgl. SJP. I 156.

birmavóti ‚firmen': birmawôtų DP. 357$_{36}$; birmawóio l. c. 443$_{47}$ —<ap. birzmować (heute bierzmować).

býskupas ‚Bischof': O yus Biſkupai WE. 2$_{4}$; Biſkupai BrP. I 168$_{21}$; Biſkupų DP. 89$_{35}$; biſkupas Post. III 82b$_{15}$ —<p. biskup.

byskupystà, (-ỹstė) ‚Bistum': Biſkupiſtos g. sg. DP. 505$_{20}$; jo Biſkupiſte teatim kitas WEE. 146$_{5}$. — Zu býskupas.

blazenstva ‚Narrheit, Possen': ąnt tu błaʒenſtwu.... weyʒdi Post. 238b$_{43}$ — <p. błazeństwo.

blažeikas: pádek iamuy ąnt afieros ne gràmnicźią | ne błaʒeyką Post. 91b$_{4}$ —<p. błażejek, vgl. SJP. I 172.

blėcha (heute **blėkà**, g. sg. **blẽkos**) ‚Blech': kiti ʒerpłéięcʒiomis blechomis deginti DP. 621$_{48}$; kruties-blecha Chyl. 2. Mos. XXVIII 4 —<wr. бляха od. p. blacha.

blechorius ‚Bleicher': and wieſzo kiala lauka bliechoraus Chyl. 2. Kön. XVIII 17 —<p. blecharz ‚Bleicher; Walkmüller'.

blėdis ‚Schaden': kurie máń dare bledis KN. 47$_{1}$. — Wohl aus wr. *блядь, vgl. ar. блядь ‚Betrug; Betrüger' Срезн. Мат. I 123 (daher lett. blèdis ‚Betrüger, Spitzbube, Schalk, Taugenichts', s. Endzelin MLV. I 314). Die Bedeutung „Schaden" hat sich wohl sekundär entwickelt, vgl. skamarakas ‚Laute', vaznyčia ‚Kutsche'. S. auch Specht LM. II 495.

blẽkai ‚Rindskaldaunen, Fleck (von Tiereingeweiden)': blekay SzDi. 53b; blekai Lex. 72; blèkai Qu.[1] 186. — Zunächst aus plẽkai (<p. flaki) Ness. 306, K. 318, KGr. 542, Юшк. Лит. сл. I 217 umgebildet; **p-** (< **f-**) ist hier vor **l** in **b** übergegangen; vgl. paglebčius (s. dort). S. Brückner Sl. Fw. 56.

blỹnas, -ai ‚Kuchen, Krapfen': eme neraugintą ragaiſchų (darüber: praplotį; aR.: kuchen blinai praplotis) BrB. 3. Mos. VIII 26; Lagone [karwoius] (aR.: blinai) Hos. VII 8; blinay (‚kręgle, ciasto smażone') SzDi. 113a —<wr. блинъ, блины Добр. 29, Šein Mam. II 356; vgl. Brückner Sl. Fw. 72, Schulze KZ. LII 249.

bliũdas ‚Schüssel, Schale, Becken': man důtumbei b l i u d e galwa Jona WEE. 171$_{16}$; ſidabrinas b l i u d a s BrB. 4. Mos. VII 13; b l u d a s (‚misa') SzDi. 152a; padarysi teypag b l u d u s Chyl. 2. Mos. XXV 29; b l u d a s Qu.[1] 70 — < wr. б л ю́ д о; s. Būga ZfslPh. I 39.

blõgas ‚schlecht, schlimm; gering, schwach; mager': b l o g o s Sʒmones (darüber: ¦lætos; aR.: lose, piktas, pabaſtunai) BrB. Richt. XI 3; ne eſmi b l o g e ſ n i s (aR.: læteſnis) ußu ius Hiob XIII 2; pirm doſt gera wina | a kaip paſſiger | tada doſt b l o g e ſ n i BrP. I 173$_{2}$; b l o g a s (‚schwach') Lex. 154; tatai... uſch b l o g a daikta papeike MT. XLIV$_{2}$; łaidos anop b ł o g o p mieſteliop Post. 54b$_{16}$; b ł o g o s ir biauros karwes Chyl. 1. Mos. XLI 20; ligonis b l o g u tapo (‚deterior') Gr. Liv. 160$_{13}$ — < wr. б л а́ г и й ‚schlecht, elend, kläglich, nichtig, schwach, mager, häßlich'; s. Berneker EW. I 58, Būga Изв. XVII 1, 12, KS. 41 f., Endzelin MLV. I 311; falsch Trautmann BB. XX 328, Hoffmann BB. XXVI 133.

blota ‚Morast, Kot' DPr. 136$_{10}$ — < p. b ł o t o.

blotnus ‚kotig' DPr. 136$_{11}$ — < p. b ł o t n y.

bloviẽščius (heute auch **bloviẽščiai, bloviẽščios**) ‚Mariä Verkündigung': Ant dienos B ł o w i e ß c ʒ i u DP. 437$_{37}$; B l o w è ſ z c z u s Qu.[1] 348 — < wr. б л а г о в ѣ щ і е, б л а г о в ѣ с т ь; vgl. Brückner Sl. Fw. 72, Būga Изв. XVII 1, 11, 12.

blõznas ‚Schwätzer, Lästerer, Spötter; Feldgeist, Gespenst; Narr': tokius b l o ſ n u s peik BrB. Sirach XIX 5; b l o ſ n a i, bei puikorius l. c. XXIII 8; B l o ſ n a s Antiochas 2. Makk. IX 23; b l o ſ n a s eſsi (aR.: apiůktoias) Spr. IX 12; Sʒemes b l o ſ n a i thinai ſchokines Jes. XIII 21; Monas (aR.: Gespenst, b l a ſ n a s) Mark. VI 49; b l o z n a s Qu.[1] 361 — < wr. б л а́ з е н ъ ‚minderjährig, dumm; Spaßmacher' od. p. b ł a z e n ‚Narr, Spaßmacher'.

bloznyti(s) ‚lästern; närrisch sein': krapidami, ſudidami, ir kita teip daug b l a ſ n i d a m i WP. 72$_{28}$; atſtoia b ł o ʒ n i i a s nůg tawęs DP. 490$_{26}$; b l o z n y t i DPr. 136$_{10}$ —< wr. б л а з н и т ь(с я) od. p. b ł a z n i ć(się).

bloznysta, bloznystė ‚Spaß, Torheit': iůkus alba pagoniſchkas b l o z n i ſ t a s iſch to dare WE. 44$_{7}$; ape Pona b l o ſ n i ſ t ę (darüber: kleioghimus) kalbetų BrB. Jes. XXII 6. — Zu b l õ z n a s.

blũdas ‚Irrtum, Verirrung, Fehler, Täuschung; Heidentum; Spötter, loser Mensch': Regimai gin ſawa b l u d u Maž. 51$_{12}$; atwes ij inġ b ł ů d ą DP. 518$_{12}$; iakia b l u d a mcxle næra MT. 103b$_{13}$; del d.dʒioia b ł u d ą (‚dla... pogaństwa') KP. 133$_{21}$; b l u d a s neklauſa pamokſlo (aR.: spötter, paiokęſis) BrB. Spr. XXXI 1; kas puikus... ira, tas wadinnams ira b l u d u (aR.: loser mensch) l. c. XX 24; Godenikui (übergeschrieben: B l u d u i) ne

pridera... bagotam buti Sirach XIV 1 — < wr. блудъ ‚Verirrung; böser Geist'.

blūdyti ‚irren, fehlen': bludidami nůg rheda paĩtatitoia MT. 55$_4$; nenoreia bludiiencʒu gaĩchlumu l.c. 222b$_1$ —< wr. блудйть.

blūdnas ‚irrig, verirrt': pàdàre ghi błudnu Post. 41b$_{34}$; nenoreio tawę toi błudnoi nodieioy átlikt l.c. 8b$_{17}$ —<wr. блудный.

bluzniẽrius (und **bliužniẽrius**) ‚Lästerer, Gotteslästerer': bluzniêriųs n. pl. DP. 239$_{41}$; ape... bluʒnierus Post. 64b$_8$; Bluʒnieriay KS. 121$_6$; bluznierus Lex. 113 — <ap. bluźnierz.

bluznierskas ‚lästerlich': ĩu bluznierska gromata Chyl. 2. Kön. XIX 1 —<ap. bluźnierski.

bluznierstva, bliužnierstvà, -iẽrstvos ‚Lästerung, Gotteslästerung': Tenekalb bliußnierĩtwas tawa naĩrai Maž. 436$_{17}$; bluʒnierĩtwos g. sg. DP. 538$_{20}$; dare didzias bluźnierĩtwas Chyl. Neh. IX 26; bluʒnierĩtwa Post. 163$_{11}$; Błuʒnierĩtwop naĩrus pałaidi ĩawo KN. 54$_{14}$ —<p. bluźnierstwo.

bliùznijimas, blužnijimas, bliužnijimas ‚Lästerung, Gotteslästerung, Fluch': bluĩnighimas BrB. Matt. XII 31; Blußnijma [keikimma] girdes 3. Mos. V 1; bliußniimas (‚blasphemia') MT. 60$_5$; nepalau kalbeti ßodżiu blußnimo WEE.1 3$_{16}$. — Zu bliùznyti, blužnyti.

bliùznyti, blužnyti (und **bliužnyti, bliužnyti**) ‚lästern': Tas Kriĩtus bluĩnij Diewa BrP. I 122$_{11}$; tu blúʒniieî DP. 10$_{19}$; bluʒniio l.c. 44$_{33}$; blußnidami atmetta MT. 11b$_9$; bluĩnija ĩ: Sacramentų WP. 211$_9$; bluzniti Lex. 113; Ghis Diewa blußniya WEE. 197$_{10}$; — < p. bluźnić od. wr. блюзнить.

bluznostva ‚Lästerung': anis piktai (aR.: bluĩnoĩtwą) ape tawe kalb BrB. Ps. CXXXIX 20. — Es ist wohl eine Umgestaltung von bluznierstvà nach anderen Lehnwörtern auf -ostva.

bobrus ‚Biber' DPr. 136$_{11}$ —<p. bóbr.

bočnastis ‚Aufmerksamkeit': teĩigi tàtày prieg koʒna raʒumuy ir bocʒnaĩti Post. 301b$_{38}$ —<baczność.

bodai ‚vielleicht': Bodày pachliebćiaus ʒedna nebebutu KN. 10$_{15}$ —< p. bodaj.

Boleslovas ‚Boleslaus': Boleĩłówui d. sg. DP. 443$_{44}$ —<p. Bolesław.

bolkà, g. sg. bõlkos ‚Balken': pabudawoio widutyni prieĩeni... redu cedro bolku Chyl. 1. Kön. VI 36; pilorey... ĩu ĩtoromis bolkomis l.c. VII 6 —<ap. balka.

bolvarkas ‚Anfurt, Bollwerk': prieſch... [priejgą] Marių (aR.: B o l w a r k ą [kraſchta]) BrB. 5. Mos. I 7; ſu... B o l w a r k a i s Jes. XXIX 7 — < ap. b o l w a r k SJP. I 104; s. Bezzenberger BGLS. 276.

bonė ‚Grapen': b o n e Qu.[1] 231. — Zu b o n i a, aus p. b a n i a ‚ein bauchiges Gefäß, bauchige Kanne, Krug'; s. Brückner Sl. Fw. 73.

bonkà, g. sg. **bõnkos** ‚Büchse, Fläschchen': b o n k á Post. III 48$_{19}$; rada Samuel aliwos-b o n k ą Chyl. 1. Sam. X 1 — < p. b a ń k a.

borsukas (heute **barsùkas** und **barsiùkas**) ‚Dachs': b o r ſ u k u - o d a s Chyl. 2. Mos. XXV 5 — < p. b o r s u k.

borva, barvà ‚Farbe; Vorwand; Mantel': Tatáigi ira b o r w á Chriſtaus DP. 354$_{10}$; po b o r w á Ewangeliós l. c. 372$_{39}$; regeio... treiopą b o r w ą Post. 223$_{32}$; Tatàiġ yrá b a r w á Chriſtaus DP. 528$_{41}$ — < p. b a r w a ‚Farbe; Livree, Montur, Uniform'.

bõstras ‚Bastard, Unehelicher': b o ſ t r a s SzDi. 8 b; b o ſ t r a s Lex. 102, Qu.[2] 456 — < ap. b a s t e r.

botãgas, batagas, Peitsche, Geißel': B o t a g a i s ghi iſch plake Maž. 443$_3$; b o t á g a i DP. 105$_{15}$; b o t a g a y PK. II 163$_{18}$; B o t a g a i s plákts tapa GK 72$_{21}$; b a t a g a s BrB. Sirach XXX 21; ſmarki b a t a g a i WP. 21$_6$ — < wr. б а т о́ г ъ.

botagotis, bõtkotis ‚Peitschenstock': b o t a g o t i s SzDi. 12 a; b o t k o t i s Qu.[1] 381. — Aus *b o t a g - k o t i s.

bõtas ‚Boot, Kahn': ſugrebem Waltį [b o t ą] BrB. ApG. XXVII 16; b a t a s angu waltis WP. 210 b$_{13}$; ǯalnierei pakirto wirwes nůg b o t e l o NT. ApG. XXII 32. — Aus p. b a t od. direkt aus dem Deutschen?

bóti ‚worauf achten': nitneka... neturrim b a t i WP. 19 b$_{20}$. — Aus d b o t i umgestaltet; **d-** ist zur Erleichterung der Aussprache abgeworfen worden. Vgl. Leskien Bild. 457, Brückner AfslPh. VI 271, Endzelin MLV. I 428.

bõvytis ‚aufhalten, sich womit beschäftigen, etwas treiben': b o w i t i s Post. 36 b$_3$; b o w i j o s pekumi Chyl. 1. Mos. XLVI 32; b o w i j a s burteys 5. Mos. XVIII 19 — < wr. б а́ в и т ь с я od. p. b a w i ć się.

bradas ‚Furt' DPr. 136$_{13}$ — < p. b r ó d.

brãjyti ‚Unfug treiben; wüten, rasen': b r á i i a o gráǯa Post. 108 b$_{34}$; Tegul ßietonás b r à i j i a KN. 162$_{27}$ — < p. b r o i ć.

branyti ‚sich verteidigen' DPr. 137$_{19}$ — < p. b r o n i ć.

brãvoras ‚Brauer': b r a w o r a s SzDi. 19 b — < p. b r o w a r od. wr. б р о в а р ъ Лит. Мет. (1510) РИБ. XX 19.

brẽdyti ‚schwatzen; täuschen': taĩsai b r e d i j a angu nekus kalba WP. 256$_{25}$; b r e d i t i Qu.[1] 520 — < wr. б р е́ д и т ь (> б р е́ д з и ц ь); s. Brückner Sl. Fw. 73.

brednis ‚Geschwätz, Teiding': iĩchwed mana Sʒmones... niekingais pleĩchkeghimais (aR.: lose teidinge, b r i e d n i s) BrB. Jer. XXIII 32 — < wr. б р е д н я́ od. p. b r e d n i a.

brega ‚Anfurt, Gestade': B r e g o s (gestr.; darüber: marių kraĩchtai; aR.: anfurt. Prieijmas, prieigos) BrB. Ezech. XXVII 28; tawe priĩch B r i e g ą (aR.: anfurt, prieijmą, kraĩchtą; portus, littus) pas Mares pataĩe Jer. XLVII 7 — < p. b r z e g ‚Ufer, Gestade' B. Bdg. 143; s. Bezzenberger BGLS. 276.

brỹlius ‚Hut': b r i l u s SzDi. 84a — < wr. б р ы л ь dass. od. p. b r y l; vgl. Brückner Sl. Fw. 73.

britõnas (und **brìtonas**) ‚Kettenhund': b r i t o n a s Qu.[1] 295 — < wr. б р и т а́ н ъ od. p. b r y t a n; vgl. Brückner Sl. Fw. 73.

britvà, g. sg. **brìtvos** ‚Rasiermesser, Schermesser': b r i t w a Qu.[1] 440 DPr. 136$_{13}$ — < wr. б р и́ т в а od. p. b r z y t w a.

brõkas ‚Fehler, Mangel; Auswahl, Brack': wietoie páĩnikų riijmai be b r ô k o wálgimų (‚bez brakowania') DP. 304$_{10}$; neiokioĩe perĩonoĩe b r o k a nera Post. 92$_{29}$; ne ęst iàmp b r o k a ney tàrp ʒidà ney tarp Greką l. c. 355$_{5}$; Be b r o k a... wiĩus imá KN. 231$_{11}$ — < p. b r a k; s. Brückner Sl. Fw. 73.

brokavóti ‚auslesen, bracken, einen Unterschied machen': b r o k a w o j a t ʒmonemis Post. 362$_{6}$ — < p. b r a k o w a ć.

brokavõnė ‚Mäkeln, Bracken': ißmànidámi to gaygoimu árba b r o k a w o n e walgimu KS. 55$_{3}$ — < p. b r a k o w a n i e.

broma ‚Tor': mierawo B r o m a s (aR.: Wartus) BrB. Ezech. XL 13; b r o m a s alba wartai peklos neiweiks ie BrP. II 126$_{8}$; b r ó m ų g. pl. DP. 595$_{35}$; Lot ĩedejo b r o m o y Chyl. 1. Mos. XIX 1 — < p. b r a m a; s. Brückner Sl. Fw. 74.

bromka, bramka ‚Besatz, Borte ‚Stirnband': pirgdama... b r o m k a s Post. III 37$_{16}$; liepĩiu atimt... tas margas b r o m k a s l. c. 37$_{35}$; koßnas tedůdi man kaktos dʒentilus [auĩu ßiedus] (aR.: Stirnband priekaktis od b r a m k a) BrB. Richt. VIII 24; auĩų [ßiedai] (darüber: b r a m k o s; aR.: dʒentilai) l. c. VIII 26 — < p. b r a m k a.

brona ‚Pforte, Tor': b r o n a [wartai] ira ardwus BrB. Matt. VII 18; Atwerkite b r o n a s twirtàs KN. 21$_{5}$ — < ap. b r a n a.

bronyčė ‚Dachschindel': b r o n i c z e Qu.[2] 91. — Zu b r o n y č i a aus p. b r a n i c a ‚ein dünnes gespaltenes Dachbrett' SJP. I 201. Vgl. d r o n y č ė.

brùdnas ‚schmutzig, gemein': iſchwida nekurius... paſpalitomis (aR.: neczìſtomis... b r u d n o m i s) rankomis Duoną walgancžius BrB. Mark. VII 2 — <p. b r u d n y od. wr. б р у д н ы й.

bubas ‚Schreckbild': kurie iždumoia patis ſáwi kitus b u b u s Post. 350 b_{36} — <p. b u b a.

būbelnykas ‚Trommelschläger': b u b e l n i k a s Post. 280$_{21}$, SzDi. 8a. — Zu b ū̃ b n a s, b ū̃ b n y t i. Vgl. Brückner Sl. Fw. 74.

būbinas ‚Trommel': ſu b u b i n u Chyl. 1. Mos. XXXI 29; b u b i n a s Lex. 178, Qu.^{2} 421. — Eher mit Einschub des **i** aus b ū̃ b n a s umgebildet, als nach Būga Изв. XVII 1, 3 aus ar. *б у б ь н ъ entlehnt; vgl. g r ì v i n a, m i n y c h a s.

būbnas, būbna ‚Trommel, Pauke': Widui margu b u b n u muſchancžiu Maž. 291$_{11}$; eme B u b n ą BrB. 2. Mos. XV 21; b u b n a s ir wamſdei 1. Sam. X 5; B u b n à y s yr Triubomis gárbą duokit KN. 83$_7$; b u b n a DPr. 136$_6$ — <wr. б ý б е н ъ; s. Būga РФВ. LXV 228.

būbnyti ‚trommeln, pauken': b u b n i j u SzDi. 8a; tarp Mærgu B u b n i j æ n t ž i u Rehsa Ps. LXVIII 25 — <wr. б у б н и́ т ь.

bučnas ‚weidlich, aufgeblasen': ſtiprus ricerus (aR.: ein weidlich. B u c ž n a s ſtrapus) BrB. 1. Sam. IX 1; b u ſ z n a s Qu.^{1} 45 — <p. b u c z n y ‚stolz, prächtig, kostbar'.

būdà, -ōs ‚Hütte': guleia b u d o i e BrB. 1. Mos. IX 21; padare Pekui ſawam B u d a s l. c. XXXIII 17; eija anis B u d o n a (aR.: Schetrana) 2. Mos. XVIII 7 — <wr. б у д а́.

budaunykas ‚Baumeister': Daylidems, ir b u d a u n i k a m s Chyl. 2. Kön. XXII 6; b u d á u n į k a i NT. Matt. XXI 42 — <p. b u d o w n i k.

budavorius ‚Bauherr': b u d a w o r u s Qu.^{1} 69. — Wohl mit Suffix -o r i u s von b u d a v o t i gebildet; vgl. š i r m a v o r i u s.

budavóti ‚bauen': buwau paſsitaiſens b u d a w o t i [kurti] BrB. 1. Chr. XXVIII 2; b u d a w o t PK. II 86$_{25}$ — <p. b u d o w a ć.

budavõnė ‚Wohnung, Halle, Gebaude, Bauen': Giwenimas (darüber: Schetras; aR.: b u d a w o n e. Troba) BrB. 4. Mos. IX 15; pabudawoia teipaieg B u d a w o n e [Troba] (aR.: halle, prieangę) 1. Kön. VII 6; ant B u d a w o n e s Baßniczios 1. Makk. X 40; b u d a w ô n e DP. 575$_{34}$; pabaigie b u d a w o n ę namu Chyl. I Kön. III 1 — <p. b u d o w a n i e.

bũgnas, -ai ‚Pauke': Dukte iſcheit priſch ghį B u g n a i s BrB. Richt. XI 34; ghį prieme... B u g n a i s ir Wamſdeis Jud. III 8. — Mit Verschiebung des **bn** in **gn** (vgl. d ù g n a s ‚Boden' < *d ù b n a s, l ù g n i o s ‚Schlitten mit ausgebogenen Seiten' < l ù b n i o s u. a.) aus b ū b n a s umgebildet; vgl. Brückner Sl. Fw. 74, Brugmann Gr. I^2 1, 521, Būga РФВ. LXXI 468, KS. 181, Fraenkel KZ. L 208, Endzelin Lekc. 85.

buĩliai ‚Schnittlauch': builei Qu.²236. — Zu buĩlis aus wr. былъ; s. Būga Изв. XVII 1, 10.

buĩnas, buinus ‚streitbar; geil, üppig, ausschweifend, übermütig; unehelich; unkeusch': buwa Wiras kariaunikas [buinas] BrB. 1. Kön. XI 28; ßinnoia buinus wirus ſancʒius l. c. XI 16; biauraus ir buyna kunà Post. 169₂₈; buynas elnis KP. 58₁₈; buinus Lex. 182, Qu.¹ 211, Qu.² 168, 461 —< wr. буйный od. p. bujny.

bujóti ‚umherschweifen, ausgelassen sein': ką pades... ʒocnastis tawo | kurioſe nu płaukay | buioi Post. 8₁₆; tàwimp buioià ir ponàwoià gálibe l. c. 42₁₅; tegul kunás ne buioiá KN. 168₂₁ —< p. bujać.

buklogas ‚Schlauch, Wasserschlauch': Sʒimtą bukłogu aliwos KS. 178₁₉; Sʒimtą bukłógu (bácʒkû) alijwos NT. Luk. XVI 6 —< ap. bukłag (bei Rej bokłag und bukłak) Brückner Enc. II 1, 143, Słow. 48, Łoś. Gr. II 197.

buksos ‚Hosen': bukſos Qu.¹ 278 —< p. buksy dass. SJP. I 231; s. Brückner Sl. Fw. 75.

bulvarkas, bulverkas ‚Bollwerk': padaritu Bulwarkus Ginklui BrB. Jer. XXXIII 4; pabudawoſi bulwerką prieſz aną mieſtą Chyl. 5. Mos. XX 20 —< ap. bulwark, bulwerk; vgl. Bezzenberger KZ. XLIV 320.

buntavóti ‚aufwiegeln': buntáwojá ʒmones KS. 256₉ —< p. buntować.

buntovninkas ‚Aufrührer': buntowninkai DPr. 136₁₅. — Aus p. buntownik dass. umgebildet.

burda ‚Hader, Lärm': ána burda buwo kieluſis ʒmoneſá Post. III 13b₂₇ —< p. burda.

burgamistras, burgmistras ‚Konsul, Bürgermeister': teſtow ghiĩsai pas.. Burgamiſtrą BrB. 1. Kön. XXII 26; Burgamiſtras Rime 1. Makk. XV 16; Burgmiſtras alba Rota BrP. II 50₁₆ —< ap. burgomistrz SJP. I 237, burgmistrz (XIV–XV Jhd.) SJP. I 237, Łoś. Gr. I 89.

burkantai ‚Pastinake': burkuntai (ostlit. Form für burkantai) SzDi. 243 a. — Zu *burkan- (= le. buřkãns ‚Möhre'; die Endung -tas ist gleich wie im est. porgand ‚gelbe Rübe, Möhre, Burkane') aus ar. бъркань; s. Brückner Sl. Fw. 75, Būga ZfslPh. I 48.

burnotinas ‚purpurfarbig': burnótinoii geałumbe DP. 169₄; burnotinas SzDi. 19b — Aus wr. бурнатный Лит. Мет. (1509) РИБ. XX 600 od. p. brunatny umgebildet.

burõkas ‚rote Rübe, Runkelrübe': burokas SzDi. 18 a —< wr. бурáкъ od. p. burak; vgl Brückner Sl. Fw. 75.

bursa ‚Gemeinschaft, Gesellschaft, Rotte, Anhang': peklas burſa Maž. 176$_{12}$; ana Draugiſta (darüber: Burſa) numire BrB. 4. Mos. XXVI 10; Simano Drauge (aR.: anhang burſa) 2. Makk. IV 3; aß turêczе turét kokią búrſą ſu welináis (‚jaką spółką') DP. 120$_{11}$; ne tuŕ ne wienós draugés nei burſós ßwęntųiu (‚niema żadnego obcowania ani towarzystwa świętych') l. c. 343$_{33}$; pats welinas, ſu wiſa ſawa burſa WP. 93b$_{9}$ —< p. bursa ‚Konvikt, Internat, Stiftschule, Pensionat; Börse; Sack, Beutel'.

bursauti ‚Gesellschaft halten': ſu... piktaiſeis ne burſawau (darüber: ne draugawau) BrB. Tob. III 18. — Zu bursa.

bursavoti ‚mit jdm. Gemeinschaft haben, umgehen': Szidai ne draugauia (darüber: burſawoij) ſu Samaritonais [ne tur draugiſtes ne wienos] BrB. Joh. IV 9; ſu ieis burſawoij BrP. I 299$_{8}$: ſu nuſsideiuſeis... burſawoio DP. 514$_{33}$ — < ap. bursować.

bursenykas, bursinykas ‚Genosse, Bundesgenosse, Gefährte': sudereghimo draugas (aR.: bundgenos Burſinjks Sandraugas) BrB. 1. Makk. X 16; prietelus ir burſinîkaś DP. 156$_{20}$; tapſime bûrſinikais l. c. 520$_{34}$; burſeniks alba draugas BrP. II 493$_{13}$. — Von bursa abgeleitet od. aus p. bursnik umgebildet; vgl. muitenykas, muitinykas.

bursyti ‚Gemeinschaft haben': ſu ʒmonemis ne^{a} búrſidamas (‚z ludźmi nie obcuiąc') DP. 20$_{46}$. — Zu bursa.

burtikas ‚Borte': ir burtika apſius aplinkui ſkile BrB. 2. Mos. XXVIII 32; padare... Siule [burtiką] (gestr.; unten: burto rambas, kor. in rumbą) l. c. XXXIX 23 — < p. burcik.

buzavoti ‚hart bestrafen, scharf züchtigen': buźawoiu (‚katuję') SzDi. 87a —< wr. бузовáть ‚schlagen, geißeln, peitschen' od. p. buzować dass. SJP. I 242; ź ist bei Širvydas als **z** zu lesen: dieses **ź** ist nicht dem **ž** gleich, vgl. selezenius.

cananeiskas, s. kananeiskas.

cedras, cedrus ‚Zeder': cedro g. sg. PK. I 310$_{26}$; cedras SzDi. 23a; ženklino tą medi Cedraus Post. 76b$_{4}$ —< p. cedr.

ceklerius (od. **ceklėrius**) ‚Häscher, Stadtknecht': ceklerius ſugauna PK. II 159$_{7}$ —< p. ceklarz.

centnoras ‚Zentner': ſedai kaipo cętnorai (ßimto ſwárû) nupůłe NT. Off. XVI 21 —< p. cętnar (centnar) dass.

ceremònija ‚Zeremonie': atprowinéio Ceremonias DP. 89$_{33}$; Bažnîczia daro túłas Ceremoniás DK. 28$_{17}$; nuterioii ceremonias PK. I 73$_{18}$ —< p. ceremonja.

ceta ‚ein Spiel: gerade oder ungerade': ceta (‚cetno, licho, gra') SzDi. 24a. — < p. cet; vgl. Brückner Sl. Fw. 76.

cetulė ‚Tante': cetułe (‚ciotka po matce') SzDi. 31 a —< p. ciotula; s. Brückner Sl. Fw. 78.

cėta ‚Spange, silberner oder goldener Buckel auf dem Gürtel': padarik Spitulas aukſinas [aR.: Spangen, appikakle (gestr.); neben: cetas] BrB. 2. Mos. XXVIII 13; ceta (‚cętka; bulla cinguli aurea, argentea etc.') SzDi. 24a —< wr. *цата, vgl. r. цата ‚Heiligenschein auf den Bildern'; nicht mit Brückner Sl. Fw. 76 aus klr. ćata od. p. cętka.

chač ‚obwohl, obgleich': chacʒ MT. XVII$_{24}$ —< wr. хоць od. p. choć. S. kač.

chačiai ‚obwohl, obgleich': Meile niekada nepalauia | Chacʒei ir prarakiſtas paſiliaus WEE. 41$_1$; Chatʒei Pulkai prieſch mannę keltuſi Rehsa Ps. XXVII 3; Chacʒeigi cʒe primena weßpats WP. 5 b$_{17}$; Chacʒei iam priſſitikus GD. 69$_{12}$ —< wr. хочей (: хочай „Діалогъ о смерти" Изв. XVII 1, 271) od. p. chociej, chociaj.

chaldeičikas ‚Chaldäer': nůģ chaldeycʒiku DP. 53$_{41}$; iʒ ʒiames Chaldaycʒyku PK. II 168$_7$; nuſiunte... pułkus Chaldeyczyku Chyl. 2. Kön. XXIV 2 —< p. chaldejczyk.

chalupa ‚Bauernhütte': chaluppa. DPr. 136$_{20}$ —< p. chałupa.

cherubinas ‚Cherub': ąnt cherubinų DP. 4$_{19}$; Cherubinay PK. II 197$_{16}$ —< p. cherubin.

chrikštas ‚Taufe': Prieme chrikſchta nůg Jana Maž. 129$_8$; Chrikſchtas MT. 128 b$_{11}$. — Nach dem lateinischen Vorbild aus krìkštas umgebildet.

chrikštyti ‚taufen': wokiſchkai chrikſchtiti pradeiau WE. 51$_{21}$; Paſiliekt... chrikſchtitůſa mp MT. 57b$_2$. — Aus krìkštyti umgestaltet; s. chrikštas.

chvalšyvas ‚falsch': tawa ſchirdis chwalſchiwa (gestr.; aR.: falsch, falſchiwa) BrB. Sirach I 38 —< wr. хвальшúвый Šein. Mam. III 407.

chvalčiavoti (vgl. ostlit. kvalčiavóti) ‚veruntreuen, fälschen': priſake Paguldima... ne chwalcʒawoti BrB. 2. Makk. III 15; Wogą ſuchwalcʒawotumbim Amos. VIII 5 —< wr. хвальчовáть bezw. хвальшовáть; vgl. Brückner Sl. Fw. 101.

chvartūna ‚Glück': welidami iam chwartunos BrB. Tob. XI 19; Diewas tedůdi... chwartuną 1. Makk. VIII 23; turetu gera palaima | alba chwartuna BrP. II 376$_{18}$ —< wr. хвортýна; vgl. Brückner Sl. Fw. 101.

chvola ‚Lob': Chwola buk ir ſaupſe | Ir amßina garbe Maž. 166$_{16}$; Sulaukem Chwola Diewui BrP. I 52$_5$; chwołá KN. 256$_8$; Chwola taw GD. 13$_6$ —< wr. хвалá od. p. chwała.

chvolyti ‚loben, rühmen': Chwolikem taip Sakramentą GK. 242$_7$; chwolyti Lex. 143 —< wr. хвалúть od. p. chwalić.

cibùkas ‚Mundstück': c i b u k a s Qu.[1] 352 —<wr. ц ы б ý к ъ od. p. c y b u c h; vgl. Brückner Sl. Fw. 76.

cibulia ‚Zwiebel": c i b u l l a DPr. 136_{13} —<ap. c y b u l a.

cickà g. sg. **cìckos** ‚Zitze': c i c k a DPr. 136_{21} — < p. c y c k a.

ciekas ‚Zunft, Gesellschaft': kaiṗ butų́ c i e k ú piktadéios norêio bût' paciekawôtas ‚DP. 421_{26}; Ta sektá... buwo teypag wienas c i e k a s zokaniku Post. $342b_{12}$ —< p. c e c h.

ciẽlas ‚ganz, vollständig, vollkommen; unbeschädigt; rein': cʒiſtums ios kuna eſt c e l a s Maž. 153_{7}; ne c i e l a tawora dawiau WE. 27_{1}; c i e l a s kunas BrB. Matt. V 29; paîautimai c i e l i (‚smysły zupełne') DP. 306_{30}; c i e l a s pakluſnumas MT. $82b_{3}$ and c i e ł o s źiames Chyl. 1. Mos. I 29 — <wr. ц ѣ л ъ.

ciẽliu ‚Ziel, Mal': tu c i e l u s wiſſu... eſſi Maž. 416_{18}; giremies per mierą (darüber: c i e l i u) BrB. 2. Korin. X 15; kaip' c i é l a u s ṗ apgriß wiſśos ſtréłos DP. 8_{44}; nebutumbey tuo c i e l i u m Post. 47_{38}; c e l u s Lex 119 —<wr. ц ѣ л ь od. p. c e l.

cienyti ‚achten': kaip brangei ghis ira c i e n i a m s BrB. Jes. II 22 — < wr. ц ѣ н и́ т ь od. p. c e n i ć.

ciesorius ‚Kaiser': nůg Cieſoraus Auguſta WEE. 8_{16}; C i é ſ o r i ų s n. pl. DP. 15_{11}; c i e ſ o r i u s SzDi. 24 a —<wr. ц ѣ с а р ь od. p. c e s a r z.

cigankà, -añkos ‚Zigeunerin': c i g a n k a Lex. 218 —<wr. ц ы г á н к а

cigõnas ‚Zigeuner': c y g o n a s SzDI. 33a; c i g o n a s Lex. 218—< wr. ц ы г á н ъ; s. Brückner Sl. Fw. 76.

cimbõlai(-os), cimbolas ‚Zimbel': ſu ſkambancʒiomis C i j m b a l o m i s BrB. 1. Chr. XV 16; Gàrbinkite gi ànt c i m b o ł u KP. 102_{7}; c y m b o ł e y s Chyl. 2. Sam. VI 5; c y m b a ł a s ſkumbus PK. I 120_{6} —< wr. ц ы м б á л ы od. p. c y m b a ł y (c y m b a ł).

cina ‚Zinn': c i n a SzDi. 33a; giełeźi, c y n ą, ir ſzwiną acc. sg. Chyl. 4. Mos. XXX 22 — < p. c y n a.

cinabras ‚Zinnober': c y n a b r a s SzDi. 33b —< p. c y n o b e r, c y n o b r.

cinamõnas ‚Zimt': ſawo gůlį... C i j n a m o n u apdrekinau BrB. Spr. VII 17; pute... c i n a m o n u iʒ konfektu Post. III 28_{39}; c i n n a m o n a i Lex. 219 — < p. c y n a m o n.

ciprisas ‚Zypresse': c y p r y ſ a s SzDi. 33b —< p. c y p r y s.

citara(-era) ‚Zither, Laute': Su c y t á r o m s | cymbołáys KN. 120_{10}; c i t e r a SzDi. 138 b —< p. c y t a r a.

citarista ‚Lautenspieler': c i t a r i ſ t a SzDi. 138 b —< p. c y t a r i s t a.

citarninkas ‚Zithersänger': bałłas citarnįku ir ǯáiłlinįkû NT. Off. XVIII 22. — Zu citara.

cytra ‚Zither': citromis ßirdies ǯayǯdámi KN. 83_5; unt citros ǯaydźius SzDi. 33b; wamǯdis arba citra NT. 1. Korin. XIV 7 —< p. cytra.

cytras ‚Zitronenbaum': cytras SzDi. 33b —< p. cytr.

***cytrinis** (od. ***cytrynis**) ‚Zitronen-': cytrinis (‚cytrynowy') SzDi. 34a. — Zu cytras od. von cytrýna ‚Zitrone' abgeleitet.

cnatà, g. sg. **cnãtos** ‚Tugend': cnata DP. 497_{48}; dûłtis múmus małône Dîewo ſu wiſsomis gàmtomis (aR.: cnátomis) DK. 30_{17}; wiſas cnatas... papłatina KP. 17_{14}; garbintyngomis cnatomis Chyl. 2. Sam. I 1 — < p. cnota.

cnatlỹvas ‚tugendhaft': Berneley cnátliwy KP. 95_{15}; cnátliwi ǯmones Post. 2 b_{30}; cnatlywas Qu.^{2} 421 —< p. cnotliwy.

***cučialažnykas** ‚Ehebrecher': ſchaukia cucǯialaßnikų ÷ perßenktaiu wencǯiawaniſtes WP. 24 b_{29}. — Für cudzalažnykas geschrieben.

cudzalastva ‚Ehebruch': cudǯáłaſtwà | ſmàłstumás Post. 344_7 —< p. cudzołostwo.

cudzalažnykas ‚Ehebrecher': ghie ira Adulteri, tai eſt cudzalaßnikai WP. 63_6; ape ...cudǯáłážnikus Post. 64 b_8 — < p. cudzołożnik.

cukravójimas ‚das Zuckern': ąnt cukráwoghimu iſtrowu Post. 37_{30}. — Zu cukravóti ‚zuckern' aus p. cukrować.

cukrovotas ‚gezuckert": cukrowoti wàlgimay Post. 202 b_{29}. — Zu cukravóti. S. cukravójimas.

cùkrus ‚Zucker': Cukrum instr. sg. Post. 110 b_{39} —< p. cukier.

čarnas ‚schwarz': czarnas DPr. 136_{16} —< p. czarny.

čarnastis ‚Schwärze': czarnastis DPr. 136_{17} — < p. czarność.

***čarovninka** ‚Zauberin': czarowninka DPr. 136_{18}. — Zu *čarovninkas (vgl. čėráunykas Sub., čerauniñkas Slnt.) aus p. czarownik umgebildet.

***čarovonė** ‚Zauberei': czarowone DPr. 136_{18} — < p. czarowanie.

***čarovoti** ‚zaubern': czarovoti DPr. 136_{17} — < p. czarować.

čartas ‚Teufel': cǯarta Karaliſtoie Maž. 136_{17}; nůg macies cǯarta WE. 53_2; pats cǯartas gerai ßinna BrP. I 77_{17}; Nůg cǯarto GK. 138_{22}; cǯartas Gr. Litv. 5_9 — < wr. чортъ od. p. czart. S. čertas.

čebãtas ‚Stiefel, Schuh': czebatai WE. 19$_{9}$; Nuaukes kurpes (aR.: cʒebatus) BrB. Jos. V 15; cʒebâtai DP. 198$_{7}$; czebatay SzDi. 18a; be cʒiabatu KS. 249$_{33}$ — < wr. чебóтъ, чеботы.

čebatõrius ‚Schuster': cʒebatôriųs n.pl. DP. 142$_{3}$; ćiebatoriu g. pl. SzDi. 62a — < wr. чеботáрь.

čẽbras, -ai ‚Pfefferkraut": cziebrai Qu.[1] 383 — < wr. чабóръ Karskij Бѣл. I 79, Добр. 987, Šein Mam. III 317; vgl. Būga Изв. XVII 1, 10.

čẽdyti ‚schonen, sparen; nachgeben, mit Schonung behandeln': Titas noreia cʒediti Baßnicʒos BrP. II 344$_{13}$; Ponas io cʒedija BrB. 1. Mos. XIX 16; Duſchę jû netʒedija nůg smertʒio Rehsa Ps. LXXVIII 51; iái per kokią gierádeyſtę aukßtinies | cʒedidamás ʒmogui | o atſtodamás nuog walios Diewo Post. 58$_{39}$; ſmalſcʒiey ingii wiſá | necʒedidámás táme... dußiáy ſáwo l. c. 328b$_{42}$; ghiſáy... ghiemus cʒedit wiſáda muſiia l. c. III 10b$_{10}$ — < wr. щадúть; s. Brückner Sl. Fw. 77.

čechas ‚Böhme': Czêchų g. pl. DP. 91$_{21}$ — < p. czech.

***čelėdininkas** (bezw. ***čeledininkas**) ‚Waffenträger': czeledininkas Qu.[2] 479. — Aus wr. челя́дникъ ‚Mitknecht, Hilfsarbeiter' od. ap. czelednik dass. umgestaltet.

čemeriaĩ ‚Nieswurz': ćiemerey SzDi. 29a. — Zu čẽmeris(-ỹs) aus wr. чемерь (: czemier ‚helleborus niger' Fed. I 423); vgl. Berneker EW. I 142. Nicht mit Brückner Sl. Fw. 77 aus klr. čemeryća od. mit Endzelín MLW. I 402 zusammen mit le. čamarags ‚schwarze Nieswurz' aus slav. čemerica.

čemerýčia, čemeryčias ‚Nieswurz': rodʒia cʒemericʒiás Post. 182b$_{36}$; czemericzei Qu.[1] 369 — < wr. чемери́ца od. ap. cziemierzyca.

Čepanas ‚Stephan': Cʒepanas BrB. ApG. VI 8. S. Ščepanas.

čẽpčius, čepečius ‚Haube': atims cʒepcʒius (aR.: hauben) BrB. Jes. III 19; ciepćius SzDi. 35b; czepczus Lex. 91; ißriſchk iemus cʒepecʒius BrB. 2. Mos. XXIX 9; padare... anus graßus Cʒepecʒius l. c. XXXIX 28 — < wr. чепéцъ od. p. czepiec ‚mitra' BZ. Judith X 3, ‚reticula' B.Bdg. 153.

čepetis ‚Haube': czepetis DPr. 136$_{19}$. — Aus čepečius umgebildet.

čeplyčia(-ė) ‚Warmbad': czeplycia Qu.[2] 482; czeplicze Lex. 205 — < p. cieplica.

***čẽpronas** ‚Safran': czepronai Qu.[1] 427. — Zu šẽpronas.

čėra ‚kleine Schüssel': Padarysi teypag bludus jo, ir rukiamas-czeras (‚przystawki') Chyl. 2. Mos. XXIX 21 — < p. czara ‚Schale, Kelch, Pokal'.

čerãslas ‚Beutel': ćieraſłas SzDi. 374a; nei wara cʒeraſłůſna NT. Matt. X 9. — Zu čerẽslas.

čėrãuninkė ‚Unhold': czerauninke Qu.[2] 461. — Zu čėrãuninkas (od. čerauniñkas) aus p. czarownik od. wr. чаро́вникъ ‚Zauberer' umgebildet; vgl. Brückner Sl. Fw. 77.

čerepyčia ‚Ziegel, Kachel': per plitas (aR.: cʒerepijcʒes) BrB. Luk. V 19; ćierepićia (‚kachel') SzDi. 79b — < wr. черепи́ца.

čerẽslas ‚Bündel, Gürtel, Hirtentasche, Beutel': rada koßnas cʒereſlelį ſawa Piningu (aR.: bündlein, riſchulelį) BrB. 1. Mos. XLII 35; įdeia ios ing cʒereſlą (darüber: kalitana; aR.: hirtentasche, kullina) 1. Sam. XVI 40; ne neſchtų... pinigų ioſtoia (aR.: gürtel, cʒiariaſle) Mark. VI 8; kolitą [cʒereſlą] tureio Joh. XIII 29; czereſlas Qu.[1] 87 — < wr. чересло Ak. XXVI 338, s. Būga ZfslPh. I 35; nicht mit Brückner Sl. Fw. 77 aus klr. čeresło, p. trzosło.

čerešnia ‚Kirsche': czereśnios SzDi. 374a — < wr. черешня Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 862; s. Būga ZfslPh. I 35.

čerevykas ‚Schuh': ne eſmi wertas... iʒrißti dirʒeli ćierewiku io PK. I 35$_6$; czerewikas Lex. 153 — < wr. черевикъ.

čėrkà, g. sg. **čẽrkos** ‚Schale; Becken': ćierka SzDi. 34a; czerku g. pl. Chyl. 1. Sam. XVII 28 — < wr. ча́рка od. p. czarka.

černaknỹžnykas ‚Schwarzkünstler, Zauberer': ant ánu cʒernáknižniku Post. 170$_2$ — < wr. чернокни́жникъ.

černỹlas, čarnylas ‚Tinte': raſchiau... cʒernilu (aR.: tinte, inkauſtu) BrB. Jer. XXXVI 18; tintu [cʒiarnilu] instr. sg. 3. Ep. Joh. 13; czarnilas Lex. 154 — < wr. черни́ло; s. Būga ZfslPh. I 49.

černas ‚arm, gering': kudunių Sʒmoniu [aR.: Cʒernůſius (gestr.); cʒernuių |Lætuiu|] BrB. Jer. XXXIX 10; siratą [praſtanſes ßmones] (aR.: cʒernas ßmones).., nuwede l. c. LII 15 — < wr. черный.

černis ‚Pöbel': pritar iemus ſwietas (aR.: cʒernjs, pöbel cʒernis) BrB. Ps. LXXIII 10 — < wr. чернь od. p. czerń.

černoknyžysta ‚Schwarzkünstlerei, Zauberei': niſiduodami neiokiuoſne ʒinawimuoſna ir cʒernoknižiſtoſn Post. 110b$_{17}$. — Zu černaknỹžnykas.

čerpė ‚Kachel': czerpe Lex. 104, Qu.[1] 289. — Wohl aus wr. черепъ ‚Topfscherbe' umgebildet; vgl. Brückner Sl. Fw. 77, Būga ZfslPh. I 29. S. čerpyčia.

čerulninkas ‚Wundarzt': czerulninkas Qu.[2] 501. — Aus ap. cerulik ‚Arzt' SJP. I 266 lituanisiert; vgl. Brückner Sl. Fw. 77.

čerpyčia ‚Schiefer, Dachstein': randams ira paskui akmuo (gestr.; neben: tamſos akmuo; aR.: Schifer, Skaida; cʒerpjcʒios) BrB. Hiob XXVIII 3; czerpiczia (‚Dachstein, Ziegel') Lex. 43. — Aus čerepyčia verkürzt.

čeřtas ‚Teufel': Apgink mus... nog cʒiarta ʒdradas Maž. 54[18]; Chriſtus iau cʒêrtą padôbe DP. 107[39]; tu pátremey... ćierta kitribes KP. 19[20]; cʒertas ira Apideme WP. 85b[25]; Nug cʒiarto macis ſchitus ſaugok GD. 7[19] — < wr. чертъ bezw. чортъ; s. Būga ZfslPh. I 49.

červonas ‚rot': czerwonas DPr. 136[19] — < p. czerwony.

čẽsas ‚Zeit, Frist, eine Zeitspanne': Apgink mus kiek wiena cʒieſa Maž. 54[17]; kaip ateija cʒieſas BrB. 1. Mos. XXV 24; Schwieſibe... maßą walandą [cʒieſą] pas ius ira Joh. XII 35; ſugriebe mane pawargens cʒeſas (darüber: mætas) Hiob XXX 16; tatai walandą [ik cʒeſo] Dan. XI 24; wiſſais ſwieta cʒeſais buwo (‚omnibus mundi temporibus') MT. 97[19]; czeſas Lex. 74 — < wr. часъ ‚Stunde, Zeit, Frist'; s. Būga Изв. XVII 1, 9.

česlyvas ‚honestus, anständig': per cʒeſliwa ir patogie grauſme (‚per honestam disciplinam') MT. 88[17] — < wr. *честливый, vgl. r. честли́вый ‚anständig, ehrerbietig' Даль V[3] 1327.

česnãkas ‚Knoblauch': Mes atmenam... cʒeſnakų BrB. 4. Mos. XI 5; cieſnakas SzDi. 37a; Atmename and... czeſnaku Chyl. 4. Mos. XI 5; czesnakas Lex. 109 — < wr. чеснокъ Лит. Мет. (1521) РИБ. XX 1523; nicht mit Brückner Sl. Fw. 78 aus klr. časnyk.

česnavóti ‚ehren': ſchlawint a cʒeſnawati WP. 30[28]; cʒeſnawatų ſ: wetų baßnicʒias l. c. 123b[4]. — Nach česnìs aus čestavóti oder čestnavoti umgebildet.

česningas ‚prächtig, herrlich, ehrwürdig, ehrenvoll, ehrerbietig': io kromnikai cʒeſningiauſieghi BrB. Jes. XXIII 8; paniekintų wiſsus cʒeſningus Sʒemeie l. c. XXIII 9; cʒeſningaſis wiras (‚reverendus vir') MT. 3b[19]; Cʒeſningas mielas Kunige l. c. 143b[7]; cʒiaſningas KS. 263[22]. — Zu česnis.

česnìs (und **čẽsnis**) ‚Ehre, Ruhm; Bankett, Schmaus': garbe cʒeſnis ir ſchlawe WP. 127[16]; ſu wiſsakiu baiſibe | cʒesnim a garbe l. c. 268b[12]; czesnis Lex. 24; czeſnis Qu.[2] 364 — < čestnis; s. Būga ZfslPh. I 49.

česnyvysta ‚Ehrbarkeit': ſu wiſsakia Cʒeſtingiſte (aR.: Erbarkeit cʒeſniwiſta) BrB. 2. Thessal. III 4. — Zu *česnyvas, vielleicht nach česnis aus čestyvas umgebildet?

čestavodyti ‚schmausen': ćzeſtawoditi Qu.[2] 364. — Zu čestavóti.

čestavóti (und **čẽstavoti**) ‚ehren, preisen; traktieren': Naſchles cʒiaſtawak Maž. 38₈; cʒeſtawotų tawa didę geribę BrB. Ps. CXLV 7; Ciaſtawok tewa KP. 5₈; czeªſtawóia draugą DK. 50₁; cʒeſtawoti Lex. 175 — < wr. чествовáть und чéствовать; s. Brückner Sl. Fw. 79, Būga ZfslPh. I 49.

čestingas ‚ehrenhaft, ehrbar': Cʒeſtingaghi... Sunu Maž. 85₂; nebutu pakwiestas nog io cʒestingesnis uß tawe BrP. II 419₆. — Zu čestis.

čestìs (und **čẽstis**) ‚Ehre, Ruhm, Herrlichkeit; Schmuck; Gastmahl': Chriſtui... cʒeſti ſchlowe dukem Maž. 92₁₄; Cʒeſtis (aR.: herlichkeit, Garbe) iau nebera ſu Iſraelu BrB. 1. Sam. IV 21; garbe ir cʒeſtimi (aR.: schmuck, decus, honos graßumu) apkarunawoſi ghį BrB. Ps. VIII 6; teſsi czẽſtis ir garbé DP. 321₃₅; czẽſties g. sg. l. c. 315₁₄; padare cziaſti Chyl. 1. Mos. XXIX 22; gárbà ir ćiaſtis KP. 19₁₉ — < wr. честь; s. Brückner Sl. Fw. 78, Būga ZfslPh. I 48 f.

čẽstis ‚Glück': czeſtis Lex. 85 — < wr. счáстье; s. Būga KS. 252

čestyvas ‚ehrenvoll': ing cʒeſtiwą... wietą BrB. 1. Makk. XI 37 — < wr. честúвый.

čėstlyvas ‚glücklich': czeſtliwas Lex. 85 — < wr. счастлúвый.

čestnavoti ‚bankettieren, schmausen': čzeſtnawoti Lex. 24. — Wohl nach čestnis aus čestavóti umgebildet.

čestnis ‚Gelage, Bankett, Mahl': czeſtnis Lex. 80, 132; pritaiſa czeſtnį NT. Luk. XIV 13. — Wohl nach wr. честный aus čestìs = честь umgestaltet.

čestningas ‚ehrenvoll': laupſe... cʒeſtninga GK. 258₂₃. — Zu čestnis.

čėta ‚Spange': iſchwida spangus auſų ir rankų Lankus (neben: ſpitulas ir aprankes; aR.: Spangen vnd armringe cʒetas ir maneles) BrB. 1. Mos. XXIV 30; dawe anis iem... ſawa auſų ſpangus (wainikus) [aR.: Ohrspangen, auſų cʒaetas (gestr.); Auſkaras] l. c. XXXV 4. — Zu cėta.

čėtra, čėtras ‚Wohnung, Stiftshütte, Zelt': Cietroy ſawoy mane łáykis KP. 53₁₆; Nometas, ir Czetra Chyl. 4. Mos. III 25; cʒetrus... ſudeginá KN. 65₁₁; padarijſim cʒe tris Cʒėtras NT. Mark. IX 5. — Zu šėtras.

četverga ‚Donnerstag': cʒetwergos diena BrP. II 82₄. — Zu četveřgas.

četveřgas ‚Donnerstag': Ant źala Cʒetwerga Koll. 27₈; Cǯetwergo g. sg. DP. 135₃₂; Vnt didʒio Cietwergo PK. II 172₂₁; Didʒian cʒetwergan WP. 127₁₈; czetwergas Lex. 47 —< wr. четвéргъ (1399) Karskij Къ ист. 69, Обз. 66; s. Būga ZfslPh. I 49.

četvirtainis ‚Viertel': czetwirtajnis BrB. 2. Kön. VI 25 —< lit. ketvirtáinis dass.; **č-** statt **k-** ist hier unter Beeinflußung des Slavischen geschrieben, vgl. čvértis ‚Viertel'.

čeverỹkas ‚Schuh': nuauk czewerikus tawo nog koiu Chyl. 2. Mos. III 5; czewerikey l.c. XII 11; czewerykas Qu[1] 464. — Durch Metathese aus čerevykas entstanden; s. Būga ZfslPh. I 35.

čibùliai ‚Gartenlauch': czibullei Qu.[1] 247. — Zu čbùlis aus ap. cybula od. wr. цыбу́ля.

čičkà ‚Tannenzapfen, Tannenapfel': czyczka Lex. 44, 173. — Über šiškà (g. sg. šiškos) dass. Sub. oder direkt aus wr. шы́шка bezw. p. szyszka B. Bdg. 260 entlehnt.

čiẽlas ‚ganz; vollkommen': atneſche czielų kiepalaitį donas WP. 243[21]; turrit pilni [tikri] (darüber: cʒieli; aR.: vollkommen) buti BrB. Matt. V 48. — Zu ciẽlas.

čielius ‚Ziel': kaip Striela iſchſchautoghi ing numerůtąghi cʒieliu WEE. 150[19]. — Zu ciẽlius.

čienavoti (vgl. čieniavóti Sub.) ‚schätzen, taxieren': czienawoti Lex. 147, 172 — <wr. цѣнова́ть Добр. 976.

čienė ‚Taxe, Zahl': cziene Lex. 17, 217, Qu.[2] 503. — Zu čiena (: ćźiena Ruhig Lex. II 349, Mielcke Wb. 467) aus wr. цѣна́ ‚Preis' od. p. ćena ‚Preis, Wert; Zahl, Norm'.

čiẽpas ‚Rebe, Faser, Pfropfreis': cʒepą ſudauße (aR.: reben, atßala) BrB. Jes. XVI 8; cʒepai (aR.: feser cʒepelei) l.c. V 7; czepas Lex. 134. — Aus ščiepas umgebildet.

čiẽpyti ‚pflanzen; pfropfen': ćʒepik ies ant kalno BrB. 2. Mos. XV17; kada... mædʒius cʒepiſit 3. Mos. XIX 23; cʒiepiia medʒius Post. 62b[36]; cziepiti, czepiti Lex. 134. — Aus ščiepyti umgebildet.

***čiežė** ‚Zins': priſake... ćʒießę (aR.: danį) důti BrB. 2. Chr. VIII 8; imma... cʒießę Matt. XVII 25. — Es ist **ie** = ī gemeint, vgl. ćʒieſta BrB. Luk. XI 40 (= čysta), wienmedis Joh. XV 1 (= vynmedis).

čigankà, -añkos ‚Zigeunerin': cziganka Qu.[2] 508. — Zu ciganka.

čigõnas ‚Zigeuner': czigonas Qu.[2] 508. — Zu cigõnas.

činčiberis ‚Zitwer': cʒinćʒiberei Qu.[2] 509. — Vgl. klr. дзїндзи́вер ‚malva mauritiana' (bei Vasmer Гр. сл.-эт. II 63), lat. zingiber ‚Ingwer'.

činyti ‚tun': czynyti DPr. 137[20] —<p. czynić.

činšius ‚Zins': Párodikite man manietą cʒinśiaus KS. 233[21] — < p. czynsz.

čiõbras, -ai ‚Pfefferkraut': ciobray SzDi. 34a, 139b; cziobrai Lex. 133 — < wr. чабо́ръ. S. čẽbras.

***čirepčyna** ‚Schätzung': Kielefi Judoſchus... dienoſų Meſſlewos [Cʒirepcʒinos] (aR.: Donies) BrB. ApG. V 37. — Aus wr. серебщина Лит. Мет. (1513) РИБ. XX 83 umgebildet; wegen **i** statt **e** in der ersten Silbe vgl. Bezzenberger BGLS. 58. Nicht mit Brückner KZ. XLVI 227 aus p. serebćzyzna.

***čyscyti** ‚reinigen': cʒǐſcikit łaukus Post. 49b19 —< p. czyścić.

čýščius ‚Fegefeuer': cʒîſcius DP. 548 18; cʒiſcʒių praſimanė WP. 22116; apie Purgatorium alba cʒiſcʒiu MT. 263b17; cʒyßceªus g. sg. DK. 14117; Eytigu kas kiſtû Prauſtôn aba ćzyscʒun KL. 47₂₂ — < p. czyścieć.

čýstas ‚rein; keusch, unverfälscht; fein': cʒyſts bus kuns Maž. 6612; Iſch wiſsokios cʒiſtos Bandos imk... patineli BrB. 1. Mos. VII 2; Kauſchus iſch cʒiſcʒiauſio Aukſo darik 2. Mos. XXV 29; nera brangeſnio, ußu cʒiſtą Moterį (‚als ein keusches Weib') Off. XIV 10; Inſakimai Wieſchpaties ira [cʒiſti) (aR.: ſkaiſtus) Ps. XIX 9; gimęs eſti iʒ mergos ciſtos Màrios KP. 77; bukite cʒiſtáis | arba graʒumis DP. 256; Pagirti ćiſtos ir neiʒagtos širdies PK. I 9530; cʒiſtaghi maxla Euangelias priima (‚incorruptum... doctrinam') MT. 96b6 — < wr. чистый od. p. czysty.

čystastis ‚Reinlichkeit, Sauberkeit': Buk pawaiſdu tikintiemus... Cʒiſtaſtije BrP. II 16824; naugibei ÷ cʒiſtaſti a ſchwentibei ßiwata muſu pradeſime ßlußiti panu Dewui WP. 1504 — < wr. чистость od. p. czystość.

čystatà, -ãtos ‚Reinlichkeit, Sauberkeit; Keuschheit': tû daugiaſń io... cʒiſtâtos będrinikú tapſi DP. 2619; mótinos dúkteris... te prátini cʒiſtâtoie l. c. 56635; Diewas... noreia cʒiſtata (‚castitatem') permanoma MT. 22217 — < p. czystota.

čiška ‚Tannenzapfen': czyszka Qu.² 92. — Aus šiškà od. direkt aus dem Slavischen.

čýstyti ‚reinigen': cʒiſtiij Maž. 20818; czîſtiio DP. 59818 — < wr. чйстить od. p. czyścić.

čýtas ‚Giebel': czytas Qu¹ 223 — < p. szczyt ‚Giebel, Zinne'; s. Brückner Sl. Fw. 78.

čiũdas ‚Wunder, Wunderzeichen, Wunderwort': daug cziudũ dareme WEE. 9713; tu Sʒenklus (darüber: cʒudus) padariſi BrB. 2. Mos. IV 17; Stebuklus daritumbei (aR.: Cʒudus) l. c. IV 21; Cʒudus darei (‚Zeichen und Wunder') Jer. XXXII 20; ſtebukłus arba cʒiudus po akim' ių rôdʒia DP. 16644; czudas Lex. 214; cziudas Qu.¹ 632 — < wr. чудъ, чудо (und чюдо).

čiùlkė ‚Strumpf': ćiulkies (‚pończochy, nagolenice') SzDi. 274a; ćiulkie drobine (‚szkarpetka') l. c. 364a. — Aus čiulka umgebildet.

čiùlka ‚Strumpf': czulka Lex. 169, Qu.[1] 512 — < wr. чулка Ak. XXVI 93 od. p. czułka; vgl. čiùlkė.

čiūpoti ‚fühlen, betasten, berühren, tappen': Mes cʒupoiem Sienos (‚wir tappen nach der Wand') BrB. Jes. LIX 10; cʒupakite ir weiſdekite Luk. XXIV 39; Cʒupoket mane BrP. I 406[3]; Cʒîupokite ir ʒwalgîkite (‚macajcie') DP. 194[15]; liêpe czîupot (‚dotykać') kûną ſáwą l. c. 195[22]; Sʒirdi ſmárkiay ćiupoiá KN. 43[9]. — Aus ščiūpoti umgebildet.

čiuprýna ‚Zopf': czuprina, czupryna Lex. 109, 219, Qu.[2] 48 — < wr. чупри́на.

čýžė ‚Zins': dêragų důt' cʒiʒe Cieſoriųi DP. 363[31]; parôdykite man' monêtą cʒîʒes l. c. 363[33]; rupinnaſſi delei... cʒißes BrP. II 212[21]; turi cʒiʒę Post. III 32b[21]; ciżie SzDi. 38a; czize Lex. 219. — Mit Veränderung der Endung aus ap. czyża SJP. I 17 entlehnt.

***čyžoti** ‚zinsen': cʒijʒoti Qu.[2] 509. — Wohl von *čyža (< ap. czyża) abgeleitet.

čmutavoti ‚lachen, Possen treiben': czmutawoiu SzDi. 53a — < wr. чмутова́ть.

čvértis ‚Viertel': Wiriauſis cʒwerties puſse (darüber: aſchmos daties; aR.: des halben virtels) BrB. Neh. III 17; czwertis Qu.[2] 451 — < p. ćwierć od. wr. чверть.

čvičyti ‚üben, bilden; züchtigen': muſiio pilnay cʒwicʒitis | mokitis rupintis Post. 262[16]; tarp tu ʒenkłu ir cʒwicʒima padeta ir małdá l. c. 213b[42]; dârime[a] (aR.: cʒwicʒyiime) DK. 37[21] — < p. ćwiczyć.

čvikla ‚Bete, rote Rübe': czwikla DPr. 136[25] — < p. ćwikła.

čvirtis ‚Viertel': czwirtis Lex. 195, Qu.[2] 451. — Liegt hier keine Verschreibung vor, so kann es aus ap. ćwirć entlehnt sein.

da-: dabaigtas buwo wiſokias darbas (‚dokonana...') Chyl. 1. Kön. VII 51; dądedams (‚dokładając') Post. 41b[9]; daduot (‚dodać') l. c. 44[16]; dadirbu (‚laborem perficio') Gr. Litv. 170[25]; teykies daginet wiſá (‚dokończyć') Post. 231[8]; ko tikrai daeyſim (‚dojdziemy') KP. 212[20]; wel dałayſi pážinti puwimá (‚dopuścisz') l. c. 50[9]; daraßau (‚dopisuję') SzDi. 43a; Karalus... daſidumawo Chyl. 2. Chr. X 18; wisur gali... dáſiekti (‚dosięgać') Post. 360b[35]; daſigodau (‚domyślam się czego') SzDi. 42b; io niekur ne gáłeio dáſikłauſt (‚dopytać się') Post. 58[1]; daſiłaidʒia didʒio... nuſideimo (‚dopuszcza się') PK. II 49[7]; Marios newienas wiriſchkis ne buwa daſſiliteies BrP. I 117[11]; daſiſpauſt (‚docisnąć się') SzDi. 41a; daſißaukt (‚dowołać się') PK. I 140[15]; ikki dassißinau (‚bis ich erfahre') BrB. 1. Sam. XXII 3; daſiżynokit apewetas Chyl. 1. Sam. XXIII 23; daſiʒinodineia nůg yũ WEE. 21[20]; da-

t i r t (‚domačać się') PK. II 191$_1$; d à w à d ʒ i o i a (‚dowodźiła') Post. 53b$_7$. — Das lit. Präfix **da-** wird meistens zur Vollendung der Handlung gebraucht[1]) und kommt am häufigsten in Ost-, Süd- und Mittellitauen vor. In Nieder- und Kleinlitauen ist es sehr wenig und stellenweise sogar gar nicht gebräuchlich. Im XVI. und XVII. Jahrh. war dieses Präfix denjenigen Autoren Kleinlitauens bekannt, welche aus Großlitauen eingewandert waren oder sonst mit solchen Leuten verkehrten, die des Polnischen oder anderer slav. Sprachen kundig waren. Bei Daukša finden wir **da-** so gut wie gar nicht; statt dessen braucht er per-, pri- u. a., z. B. p ê r ł a i d ʒ i a weſt kitą móterį = dopuszczają poiąć inszą żonę DP. 70$_5$; p r i d a w i n é i o tûłų gardumînų = dodawał rozmaitych przysmaków ib. 272$_{47}$. Am zahlreichsten begegnet es aber bei ost- und mittellitauischen Autoren jener Zeit, z. B. bei Širvydas, in KN., Post. u. a.; in vielen Fällen dient es bei ihnen nur zur Übersetzung von p. od. wr. **do-** in Kompositis. Demnach muß man annehmen, daß das Präfix **da-** wegen seiner geographischen Verbreitung und der vollständigen Übereinstimmung mit dem slav. **do-**, dem Sinne und dem Gebrauch nach, direkt aus dem Slavischen herübergenommen oder, falls es gemeinbaltoslavisch sein sollte, in späterer Zeit dem slav. **do-** syntaktisch sehr stark angeglichen worden ist. Vgl. Brückner Sl. Fw. 161, Leskien Bild. 457, Endzelin Лат. пр. I 72, II 42, Le. Gr. § 521, Osten-Sacken IF. XXXIII 202, Trautmann Wb. 42, Hermann LiSt. 21.

dabudavóti ‚ausbauen, fertig bauen, vollenden': aſzjen teypag bucia d a b u d a w o t a iſz jos Chyl. 1. Mos. XXX 3 — < p. d o b u d o w a ć.

dabóti(s) ‚sehen, schauen, betrachten, (be)merken, hinblicken; erwägen, beurteilen, entscheiden; hüten': Potam ßmogau d a b o k Maž. 156$_{17}$; Iturmo... ne d a b o i e s (darüber: ſuprant) nieks BrB. Sirach XVI 19; D a b o k e s darbų Diewo (aR.: Weiſdek) Ps. VII 13(14); d a b ó k i t e ś to (‚dojrzycie tego') DP. 16$_{33}$; iie... to ne d a b ó i o ś (‚nie baczyli') l. c. 40$_{52}$; ko reike d a b o t i e s? (‚Quae consideranda?') MT. 32$_4$; d a b o i u o ſ i (‚poglądam') SzDi. 266b; d a b o i u ſ i (‚rozsądzam') l c. 326a; d a b o t i s (‚uważyć') PK. I 176$_6$; d a b o t i, d a b b o t i Lex. 7, 147, 157. — Eher wegen der schwierigen Aussprache mit Einschub des **a** oder im Anschluß an Verba mit dem Präfix **da-** aus d b o t i oder direkt aus p. d b a ć ‚(worauf) achten' umgestaltet, als mit Būga РФВ. LXV 307, Fraenkel AfslPh. XXXIX 73 einheimisch. Vgl. Leskien Bild. 457, Brückner AfslPh. VI 27, KZ. XLVI 227, Pogodin Сл. 208 f., Osten-Sacken IF. XXX 206, Endzelin MLV. I 428.

dachadas, dakãdas ‚Einkommen, Einnahme, Lohn, ‚Gebühr; gute Ernte': del ſawa d a c h a d u Maž. 51$_{11}$; be d a ć h a d u ſawa tikruiu (praeter

[1]) Vgl. „**Da** significat perfectionem ejus rei, qvam nomé seu verbum intendit, ut d a k e p ę s perfectè a//atus, wol ausgebraten' Gr. Litv. 172.

legitima stipendia') MT. 218$_{11}$; dȧhádaу Post. III 32b$_{21}$; ſurrynkſit dačhadą źiamės (‚urodzaj') Chyl. 3. Mos. XXIII 39; dakadas Lex. 78, Qu.[1] 207 — < wr. дохóдъ od. p. dočhod.

dakučióti (und **dakùčioti**) ‚lästig werden, belästigen, auslachen': butu... ßaukſmu ſȧwo dakućioiȧs (‚dociskał') Post. 74$_{39}$; dakucʒojo... ana jamuy Chyl. Richt. XIV 17; dakkuczoti Qu.[1] 57 — < wr. докучáть od. p. dokuczać; vgl. Brückner Sl. Fw. 79.

dalmõnas ‚Diebsack, Schiebsack': dalmonas Lex. 46, 149 — < p. dołman od. wr. долманъ, доломанъ Лит. Мет. (1511) РИБ. XX 263.

dambras (vgl. dámbra Юшк. Лит. сл. I 290, dam̃bros Jd. 236,5) ‚Brummeisen': dambras Lex. 39 — < wr. *домбра, vgl. ar. домбра (домрá) Preobraženskij Ет. сл. I 190, Brückner Sl. Fw. 79.

dastainas ‚würdig, wert': Tas at pent teiſei daſtainas eſti Maž. 27$_{13}$; kaplanai... dweiapas cʒiesſtis daſtainy l. c. 28$_{9}$; tas daſtainei | tatai eſti | wertingai imma Kriſtaus kuna BrP. I 69$_{3}$ — < p. dostojny od. wr.; достойный.

dastainystė ‚Würde, Wert': daſtainiſte garbin Angelu Maž. 326$_{15}$ daſtainiſte Kanc. 52$_{1}$. — Zu dastainas.

dastõtkas ‚Gefäß, Gerät; Hülle und Fülle': apſijmtų Sidabrinų ir Aukſinų Indų [Daſtotkų] (aR.: rikų) BrB. 2. Mos. XI 2; neſchat Pono daſtotkus Jes. LII 11; padawe... Rikus [daſtotkus] Dan. I 1; daſtotkas (‚Hülle und Fülle') Lex. 101 — < p. dostatek ‚Vorrat, Überfluß, Fülle'. Zur Bedeutungsentwicklung vgl. ar. дъстатъкъ ‚Vermögen, Habe, Gut', wr. стáтокъ ‚Vieh' und p. statek ‚Vermögen; Gefäß, Geschirr'.

davãdas (und **dãvadas**) ‚Beweis; Ordnung; Beschaffenheit': giwas paſſirode per tulus dawadus WE. 72$_{11}$; mokiek tuos... graʒieys dawadays gierop... prywerſt PK. II 186$_{24}$ dawâdas DP. 119$_{41}$; dâwadas l. c. 606$_{9}$; dawadas Lex. 132; dawàdas Qu.[1] 60, 80 — < wr. доводъ Лит. Мет. (1501) XX 573 (zur Betonung vgl. r. довóдъ und дóводъ Даль I[3] 1111) od. p. dowod.

davadenas ‚wichtig, triftig': Daugi dawadenais argumentais (‚multis gravissimis argumentis')... patwirtin MT. 241b$_{18}$. — Mit Einschub des **e** aus davadnas umgebildet.

davadnas (vgl. **davadnùs** K. 80) ‚annehmbar, wahrscheinlich; triftig; ordentlich' adv. davadnai(-niai) ‚mit Fleiß, ordentlich': tada nuſidůſtis da-

wadnas prieżaſtis (‚probabilis ratio') MT. 224$_{18}$; tur dawadna prießaſt probabilem causam') uſchginti l. c. 228$_{2}$; dáwádnais páweikſtais gałetu paſirodit Post. III 68b$_{46}$; pilnai... raſchiti (aR.: [dawadnai]) BrB. Luk. 3; dawadney Lex. 134, — < p. dowodny.

daviẽryti ‚vertrauen': daweryti DPr. 136$_{27}$ —< p. dowierzyć dass.

dazvãlyti ‚erlauben, lassen': nedaſwalik (darüber: důk) mums prapulti BrB. Jon. I 14; dażwaliià o dałáydo Post. 81$_{44}$ — < wr. дозво́лить od. p. dozwolić.

dbóti ‚auf etwas achten': apie tátay nieka nedboiom Post. 8$_{28}$; kurſey dboja and ſzauksma-paukſzczo Chyl. 5. Mos. XVIII 10 — < p. dbać.

debesỹlas ‚Alant': debeſylai Qu.[1] 20. — Wohl nach debesìs ‚Wolke' aus wr. девясúлъ (> дзевясúлъ Сбор... ..., № 6, 4, dziewiesìł Fed. I 426); vgl. Brückner Sl. Fw. 79, Leskien Bild. 484.

dẽdyna (und niederlit. **dẽdina**) ‚des Vaterbruders Frau': dedina (‚stryjenka') SzDi. 355b; ſu dedyna (‚z żoną stryja') Chyl. 3. Mos. XX 20 — < wr. дя́дина Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 317, Добр. 206.

dejos ‚Taten, Geschichten': deioſa ÷ darboſa aptų WP. 24$_{19}$; priwalingoms dæioms prieſchſtatos MT. 211$_{15}$ — < p. dzieje.

deinyčià, -ỹčios (auch **dainyčià, -ỹčios**) ‚Reibtopf': deyniczia Lex. 140 — < wr. дойни́ца Šein Mat. II 675, s. Endzelin ЖМНП. (1910) XXVIII 197; nicht mit Brückner Sl. Fw. 79, Bezzenberger Jagić Festschrift 280, Trautmann Sprachd. 145 aus p. donica.

dėkà, -õs ‚Dank': affierawoia... diekos affieras BrB. 1. Chr. XVI 2; ſawa deka giwen BrP. II 176$_{20}$; dare dekas Diewuy KP. 13$_{17}$; darikime dekás DP. 40$_{53}$; dékas darit turime l. c. 577$_{46}$; dæka jra lemtumas MT. 196$_{20}$: Affera dėkôs atneßa GK. 123$_{30}$ — < wr. дя́ка.

dẽkavoti (und **dėkavóti**) ‚danken': dekavoti Maž. 112$_{7}$; Hanna diekawoia BrB. Tob. VIII 17; Diewui... diekawokem BrP. I 86$_{7}$; dékawot DP. 4$_{36}$; Dêkawokim' l. c. 42$_{26}$; Dêkawoiu tau DK. 54$_{10}$ — < wr. дя́коватъ Лит. Мет. (1538) РИБ. XXX 21 (jetzt дзя́коваць, дзя́каваць).

dėkavõnė ‚Dankbarkeit, Danksagung': Imm' ſu dekawone GK. 3$_{21}$; Taw... důſt nu dekawonę l. c. 147$_{6}$; dekawone Lex. 44 — < wr. дя́кованье.

dėkìngas ‚dankbar': bukite dekingi WEE. 30$_{4}$. — Zu dėkà.

deklaravoti ‚deklarieren, bekannt machen': ką dekłarawódamas Ewangeliſta ſâko DP. 45$_{20}$; Ewangeliſta ś. declarawóia l. c. 45$_{39}$ —< p. deklarować.

dekrẽtas ‚Dekret': didi Poną dekretú karâlaus... kirſt' DP. 8_9 —< p. dekret.

dekretolai ‚Dekretalien': Ne ʒmoniu iſsrâdimuose | ne dekretołuoſe... átſiriàmti wiera musu gali KS. 193_{24} —< p. dekretały.

dẽkui ‚Dank, danke': Diewui te ſtow Diekawoghimas [bet diekui Diewui] (‚Aber Gott sei gedankt') BrB. 2. Korin. II 14; Dekui taw GK. 307_1. — Zunächst aus wr. дя́кую (>дзя́кую: дзякую тобѣ, моя матка Šein Мат. I 1, 244; Dziakuj, siastrýca, ja ųžó paabiedaų Zb. XVIII 213; дзякую Karskij Обз. 91, Бѣл. II 2, 99). Eine Ableitung (Gerullis KZ. LI 153) des dẽkui von *dẽkuju (sl. ďakuju) fällt somit dahin. Ebenfalls kann dẽku ostlit., Jd. 183, 12 direkt aus wr. дя́ку (>дзя́ку Hoc. 134) entstanden sein; niederlit. dẽkuo (dial. diẽkọu Slnt.) ist nach vél-tuo, paskuõ (dial. véltọu, pàskọ̃u) gebildet. Vgl. Bezzenberger GGA. (1885) XXIII 922.

dėkuju, dėkujam ‚ich danke, wir danken': Diekuju tau Diewe Maž. 407_8; Dekuiu Taw Pone BrB. Jes. XII 1; Dekuiu taw Diewe BrP. II 361_{10}; dekuiu taw WP. $228b_{10}$; Taw dekuju GK. 154_7; Dėkuj' jums l. c. 97_8 (**-u** ist wegen des Reimes abgeworfen); Diekuiam taw BrB. Tob. VIII 17; Dekuijem tau Maž. 216_8; Dekujem taw GD. 7_8 —< wr. дякую Изв. II 1029, дякуемъ КнМ. 75, Šein Mam. III 1, 343. Später wurden diese Formen durch dėkavoju, dėkavojame (nach dėkavoti) ersetzt.

delčius ‚Teiler; Feldmesser': delćius SzDi. 50b —< wr. дельчий (: сказали есмо... дельчии у господаря єго милости Узяти и тотъ островъ поделити на-полы Лит. Мет. 1517. РИБ. XX 487) od. p. dzielca, dzielcy.

desėtynà, -ỹnos, desėtynas ‚der Zehnte': deſietinas důmi WEE. 103_6; mokẽdamas deſetinás DP. 314_{47}; deſetîną ne môka l. c. 314_{50}; Deſetinų dawe WP. $228b_{16}$; iſch deſetynu Chyl. 3. Mos. XXVII 31 —< wr. десятина Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 371, Ak. XXVI 249.

desẽtkas ‚ein Zehner, eine Rotte von 10 Mann; Dutzend': uźſtatyt ant ju... wiriausieys deſetku Chyl. 2. Mos. XVIII 21; deſetkas moteru 3. Mos. XXVI 26; desetkas Lex. 51 —< wr. десятокъ Лит. Мет. (1517) РИБ. XX 446.

desintyna(s) ‚ein Zehner': tris deſintinas kwieczių miltų BrB. 3. Mos. XIV 10; Wiſsi Deſintinai l. c. XXVII 30; iſch Deſintino Neh. X 38 — <p. dziesęcina; s. Bezzenberger BGLS. 79.

***desimtyna, dešimtyna(s)** ‚ein Zehner': Deſimtiną BrB. 1. Makk. III 49; eſch taw attadůſiu Deſchimtjną BrB. 1. Mos. XXVIII 22; Wiſsi

Deſintinai [Deſchimtinai] 3. Mos. XXVII 30; ne wiena biłá deßimtînu ir dônių nemokêtų DP. 84_{32}. — Nach dešimtìs, dešimtas aus desėtyna(s) umgebildet.

desperacija ‚Verzweiflung': Apé ßitą deſperaciią DP. 587_{37} — < p. desperacja.

diacẽzija ‚Bistum, Distrikt': diacezya SzDi. 14b —< p. diacezja.

diamentas ‚Diamant': ant Diamento DP. 9_{20}; pardůſt... diamentús l. c. 383_{24} — < p. diament.

dybà, -õs ‚Pranger': dyba Lex. 136, Qu.[1] 289 — < p. dyba; s. Brückner Sl. Fw. 80,

diẽdas ‚Oheim, Onkel, Mutterbruder; Großvater, Greis': ne czedidamas... Sennalių (gestr.; aR.: grosväter, dæd ų) BrB. 2. Chr. XXXVI 17; [Tiewo Tiews] Dedas (aR.: grosuater Diedas; senalis) Sirach Vorrede; Diedái (aR.: ſtrûius) DK. 26_{16}; diedas (‚dziad, ojców abo macierzyn ojciec, dziadek') SzDi. 49b; diedas Qu.[1] 233 — < wr. дѣдъ; s. Berneker EW. I 191, Būga Изв. XVII 1, 7, KS. 138, Trautmann WE. 47.

dieškà, g. sg. **diẽškos** ‚Backtrog': dießka SzDi. 51a — < wr. дѣжка; s. Brückner Sl. Fw. 80.

dignitorstva ‚Würde, hohe Reichswürde': bewêliio nuteriot wiſsús turtús ir dignitorſtwas DP. 91_{4} — < p. dygnitarstwo.

dijablas ‚Teufel': Diablas ſtoweia MT. $180b_{13}$; ſu Diablu l. c. 365_{2} — < p. djabeł.

dijakas ‚Schreiber': Seraia buwa Diakv (kor. aus -as) BrB. II Sam. VIII 17; ſunus Siſa búwa Diakais 1. Kön. IV 3; mana ließuwis ira plukſna... gero [raſchitoio] (neben: Diako) Ps. XLV 1 — < wr. дьякъ Лит. Мет. (1510) РИБ. XX 39 od. p. djak.

dijakonas ‚Diakon': Diakonai NT. 1. Timoth. III 8 — < p. djakon.

dynia ‚Kürbis, Melone': dinia SzDi. 105a; Atmename and... dyniu Chil. 4. Mos. XI 5 — < p. dynia; s. Brückner Sl. Fw. 80.

disputacija ‚Disputation': tos biłós arba diſputaciós... įſikłauſiſime DP. 342_{38} — < p. disputacja.

disputavoti ‚disputieren': ilgai buwo beſibarą (aR.: diſputawoię) BrB. ApG. XV 7; Chriſtus ſu Heretikais... diſputawóio DP. 343_{4}; ghie diſputawoie MT. $61b_{15}$ — < p. disputować.

dỹvas ‚Wunder, Verwunderung': didi diwai BrB. Sirach XLIII 27; didi Diewo diwai ir Stebuklai BrP. II 178_{7}; rodis diwus KP. 122_{18}; Tu dywu dywus padaray GK. 388_{3}; dywas Lex. 193, 214 — < wr. дивo od. дивъ; s. Brückner Sl. Fw. 80.

dỹvytis ‚sich wundern': Maria... nuſiſtebeia ir d i w i a ſ i BrP. I 119$_4$; Mes.. tam d i w i j a m e s a ſtebimes WP. 75b$_1$; d y w i t i s i Lex. 193 — < wr. д и в и т ь с я.

dỹvinas ‚wunderbar': ſtebuklingas [d i w i n a s] BrB. 2. Tessal. I 10; d y w i n a y GK. 34$_{20}$. — Eher mit Einschub des i aus dỹ v n a s umgestaltet oder direkt von dỹ v a s mit Suffix -i n a s gebildet (vgl. a u k s i n a s, s i d a b r i n a s...), als aus ar. д и в ь н ъ entlehnt. Vgl. Bezzenberger BGLS. 68, Būga Изв. XVII 1, 7.

dỹvnas ‚wunderbar': Bernelis eſti d i w n a s Maž. 220$_3$; d i w n ą padárey átmainą KP. 128$_{14}$; d i w n u budu WP. 80$_{20}$; d y w n a s Lex. 214 — < wr. д и в н ы й.

do ‚zu': Kas tawi do to Post. III 15$_{32}$; kas mumus do to? WEE. 198$_{21}$; kas mums d o to? NT. Matt. XXVII 4 — < p. do; vgl. Fortunatov BB. III 65, Endzelin Лат. пр. I 73, Hermann LiSt. 351.

donìs, -iẽs ‚Zins, Steuer, Tribut': parodiket... penigus d o n i e s WEE. 126$_{11}$; liepe... d ó n į mokét DP. 75$_{40}$; d ô n i ų nemokêtų l. c. 84$_{32}$; d o n i s SzDi. 256b; ne ims... d o n i e s PK. II 147$_{12}$; d o n i e s ne mokančius... padawe KS. 234$_{15}$ — < wr. д а н ь ‚Abgabe' Лит. Мет. (1514) РИБ. XX 71, Še n Мат. II 170; s. Būga РФВ. LXVII 236, Изв. XVII 1, 7, Endzelin MLV. I 447.

drãbnas ‚klein, fein': iß tu ſmulkiu dulkiu | o iß tu d r a b n u ſkiedeliu Post. 253$_{17}$ — < p. d r o b n y.

dragma ‚Drachme': dwilika tûkſtancẓių d r a g n i ų (für d r a g m ų verſchrieben) nuſiunte ing Hieruſâlem DP. 547$_{22}$ — < ap. d r a g m a.

dragũnas ‚Dragoner': d r a g u n a s Lex. 48. — < p. d r a g u n (dragoл).

drakas ‚Drache, Walfisch': kowieſi... ſu Smaku [D r a k u] BrB. Off. XII 7; d r a k o g. sg. PK. I 270$_{12}$ — < wr. *д р о к ъ, vgl. ar. д р о к ъ; s. Vasmer Гр. сл. эт. III 55, Berneker EW. I 220.

draučia, draučius, driaučius ‚Spieß, Lanze': ßibba ragotine bei Sbroius (darüber: D r a u c ẓ i u s; aR.: lantzen, kopia, d r a u c ẓ i u s) BrB. Hiob XXXIX 23; Ragotinemis (darüber: D r a u c ẓ i o m i s) gineſi 2. Makk. V 3; d r a u ć i u s SzDi. 104b; nebaija... kalawių, d r a u c ẓ u WP. 73$_{16}$; Regiu d r i a u ć i u s KN. 25$_{14}$ — < p. d r z e w c e, d r z e w i e c od. wr. д р е в е ц ъ Лит. Мет. (1567) РИБ. XXX 436; vgl. Leskien Bild. 321.

draučininkas ‚Kriegsknecht': du ßimtu d r a u ć i n į k û NT. ApG. XXIII 23. — Von d r a u č i a (-č i u s) gebildet.

draugavóti ‚sich gesellen, mit jdm. Gesellschaft haben': ne d r a u g a w o k ſu m[a]cnoiu BrB. Sirach XIII 2; d r a u g a w o t i Lex. 81. — Mit sl. Suffix -a v o t i von d r a ũ g a s ‚Gefährte, Kamerad' gebildet.

drigañtas ‚Hengst': drigants Qu.[1] 252 —< p. drygant ‚Hengst, Roß' (wohl von drygać ‚zucken, zappeln' gebildet); s. Brückner Sl. Fw. 81, Karłowicz SWO. 133, Būga KS. 123.

drobas, drabas ‚Krieger, Kriegsknecht: delei ſawa Drobų [Salnas] BrB. 2. Makk. XV 19; Popießei .. ſu ſawa drobais MT. 257$_{14}$; mete anus tarp Drąbų (darüber: karßigių) BrB. 2. Makk. XIV 46 —< p. drab od. wr. драбъ Лит. Мет. (1565) РИБ. XXXIII 241.

dronyčia(-čė) ‚Dachschindel, Schindel': dronycze Qu[1] 115; dronyczios l. c 446 —< p. dranica ‚ein dünnes, gespaltenes Dachbrett'; s. Brückner Sl. Fw. 81.

drukavódinti ‚drucken lassen': drukawodint nepagalim MT. XXI$_{8}$. — Aus drukavóti ‚drucken' < p. drukować weitergebildet.

drùkorius ‚Drucker': drukorius MT. XLIV$_{23}$; drukkorus Qu.[2] 81 — < p. drukarz.

drukornia ‚Buchdruckerei': Drukôrnioy l. sg. KL. 291$_{4}$ —< p. drukarnia.

dūchas, dūkas ‚Geist': ſchwents Duchs Maž. 233$_{12}$; tur Ducha ßiniſtes BrB. 1. Sam. XXVIII 7; eſch iem Ducha (darüber: Dwaſę) důſiu 2. Kön. XIX 7; dukas Lex. 80, Qu.[1] 211 — < wr. духъ od. p. duch.

dūchaunas, dūchavnas ‚geistlich': ne wiſsi gáli bût' duchaunáis DP. 388$_{41}$: duchaunaſis apſipiauſimas WP. 48b$_{25}$; ſu duchawnu budu Maž. 298$_{8}$; pramane duchawnas geſmes BrB. Sirach XLIV 5; Duchawnas KS. 2$_{11}$ —< wr. духóвный od. p. duchowny.

dūchauniškas, dūchavniškas ‚geistlich': wiſſiokieme duchauniſchkame prote WEE. 126$_{23}$; ateijmas Duchauniſchkas BrP. I 3$_{19}$; walgimas dwaſiſchkaſis alba duchauniſchkaſis MT. 157$_{15}$; iß Duchawniſcka Sthana WE. 43$_{10}$; Duchawnißkas WP. 58b$_{26}$. — Aus dūchaunas, dūchavnas und lit. Suffix -iškas zusammengesetzt.

dūchavenstva ‚Geistlichkeit': Duchawenſtwá páſkui Duchawénſtwą DP. 460$_{13-14}$ —< p. duchowieństwo.

dūdà, -ōs ‚Sackpfeife, Dudelsack': Duda ragine BrB. Ps. (Anhang); ſu dudomis Post. 337$_{13}$ —< wr. дудá; s. Brückner Sl. Fw. 81.

dūdkavoti ‚dudeln': negáli ißkięsti | idánt ne užbeginetumbey dudkawodámas ghiemus Post. 361$_{44}$ — < p. dudkować.

dúlia ‚Birne': dula SzDi. 67b —< wr. дýля od. p. dula; s. Brückner Sl. Fw. 81.

dūmà, g. sg. dūmos, dūmas ‚Gedanke, Trachten, Meinung; Tücke': teapſaugo ſchirdys ir dumas yuſſu WEE. 6$_{25}$; iſchwijdens ponas... dumą

ſchirdies ių piktą ſanczią BrB. 1. Mos. VI 5; Gera tatai d u m a 1. Kön. II 28; Paikoio protas [d u m a] grieks ira Spr. XXIV 9; paláus wiſsos d û m o s (‚myśli') DP. 14_{46}; náudinga yra dûma l. c. 547_{24}; ięg wiſſós... d û m o s l. c. 344_{36}; — < wr. д у м á (vgl. r. д ý м а) od. p. d u m a.

dūmauti ‚denken': jusjen d u m a w o t pikt prieſz mane Chyl. 1. Mos. L 29. — Zu d ū m à.

duñčius ‚Rat, Kommissarius': Radnikai (darüber: D u m c z i u s) BrB. Jes. XIX 11; Kunigai |D u m c z u s| Rotininkai MK. 16_{18}; d u m c z u s Qu.[1] 112 — < wr. д ý м ч и й, д у м е ц ъ ‚Rat' od. p, d u m i e c.

dūmóti ‚denken, gedenken, dichten, trachten, sich vornehmen, meinen, den Willen haben': galetu... d u m o t i WE. 42_{18}; Eſch tawa Weidą regeiau, ko nebuczįau d u m o i e n s [tikeiens] BrB. 1. Mos. XLVIII 11; Eſch buwau ſaw d u m o i e n s Namus pakurti 1. Chr. XXVIII 2; Ponas d u m o i a (aR.: ketinna) ios nußawinti 1. Sam. II 25; Schirdis mana d u m o i j (aR.: miſlij)... gieſmę Ps. XLV 2; Ließuwis ieſchka (darüber: d u m o i j) iſkados Ps. LIV 4; d û m o i o DP. 73_0; d u m o t i Lex. 121; gwoltą mums d u m o j a GK. 366_{18} — < wr. д ý м а т ь od. p. d u m a ć.

dunčikas ‚Däne': D û n c z i k u g. pl. DP. 457_{42} — < p. D u ń c z y k.

duonis ‚Zins': ima muitą arba dûnį NT. Matt. XVII 25. — Nach d ú o t i ‚geben' aus d o n i s umgebildet.

duñnas ‚töricht, närrisch, verrückt, schnöde': permaß... tokių beproto [d u r n ų] BrB. 1. Sam. XXI 16 (15); d u r n i e g h i ir paikieghi Ps. XLIX 11; d u r n a Moteriſchke Spr. IX 13; iſchwidau... d u r n ą [paiką] Jaunikaitį Spr. VII 7; prieß d u r n u s... kariaus (‚przeciw szalonych') PK. $I\,110_{10}$; d u r n a s SzDi. 60b, Lex. 174, Qu.[1] 459 — < wr. д у р н ы й od. p. d u r n y; s. Brückner Sl. Fw. 82; nicht mit Endzeln MLV. I 519 direkt aus sl. d u r ь п ъ ‚töricht, unvernünftig'.

durnavóti ‚rasen': ghis po mana akim d u r n a v o t ų (aR.: rasete ſchellitųſe, paikawotų) BrB. 1. Sam. XXI 16(15) — < wr. д у р н о в á т ь.

durnystà, (-ỹstė) ‚Wahnsinn, Rasen, Torheit, Narrheit': půliu diel d u r n i ſ t e s mana Maž. 468_{18}; Ponas tawe iſchtiks [paiſkiſta] padukimu, Akl,ſta ir d u r n j ſ t a ſchirdies (aR.: wansin blindheit, d u r n i ſ t e; rasen, ſaubimu, kleiogh mu) BrB. 5. Mos. XXVIII 28; ghe d u r n i ſ t ę ir paikiſtę ſtate WP. 10_{24}. — Zu d u ñ n a s.

duñnius ‚Tor, Narr': D u r n i u s (darüber: Paikaſis) BrB Sirach XXI 21; tu d u r n i a u BrP. II 283_4; d u r n i u s SzDi. 60b — < wr. д ý р е н ь od. p. d u r e ń.

dūšià, g. sg. **dūšios** ‚Seele, Geist': ane iaut vß duſchas iuſu Maž. 31_3; pagimde Jakubui... ſchſechol ką duſchių BrB. 1, Mos. XLVI 18; kodelei tawa duſche teipa nuſsiſmutija 1. Kön. XXI 5; dušia (‚dusza, duch') SzDi. 48a; ſu dûßiomis DP. 7_{49} — < p. dusza; s. Brückner Sl. Fw 82, Būga Изв. XVII 1, 10, Trautmann KZ. XLIV 223.

***dūšiagūbis, *dūšiahūba** ‚Totschläger, Mörder': Terp duſiągubiu (‚między zbójcy') ćionai máno giwenimas KP. 90_{18}; duſiagubiu ába rąžbáyniku (‚mężobójców albo zabijaków') KPS. 18_{24}; ghis ira nußawintojas (darüber: Duſchehuba) BrB. 4. Mos. XXXV 17; Nog to tad... duſchahubu galwas a pradzias Chus... jra gunditas WP. 97_{36}; kurſai... ira duſchahuba l.c. 120_{18} — < wr. душеубъ.

dùžas ‚dick': duzas Qu.[1] 121 — < ap. duż (heute dużу) ‚groß, stark'; vgl. Brückner Sl. Fw. 82.

dužavonė ‚Ringen': Duźawones Diewo duźawau ſu ſeserimi mano Chyl. 1. Mos. XXX 1 — < p. dużowanie.

dužavotis ‚ringen': Diewas duźawojaś ſu jo Chyl. 1. Mos. XXXII 1 — < p. dużować ‚munter, kräftig sein' SJP. I 590.

dužiaĩ ‚ritterlich': kariawa Riceriſchkai (darüber: dußei) [ſtropei] BrB. 1. Makk. VI 31. — Zu dùžas (od. *dužus).

dužýbė ‚Stärke, Festigkeit': pilnas ißminties ir dužibes KP. 83_2; dužibeią ſáwą neturi nuſ.twirtint Post. III $14b_{45}$. — Zu dùžas.

dužnas ‚dick, stark': daroſi riebu ir dußnu BrB. Hiob XV 27; Atremk págundinimus dußnoia Neprietelaus KM. 54_6 — < ap. *dużny, vgl. ap. dużniejszy, dużność SJP. I 590.

dvãras ‚Hof, Herrenhof, Edelhof': Dware to karalaus Maž. 200_5; mus ſawóp dwâroṗ priima DP. 24_{25}; mums cia dwáru reykia (‚dobrego imienia nam trzeba') KP. 46_{14}; dwaras Lex. 95 — < wr. дворъ od. p. dwór. Lit. dvãras könnte wegen der Lautentsprechung litauischen Ursprungs sein, aber seiner Bedeutung und Geschichte nach (noch heute bedeutet dvãras in ganz Litauen nur ‚Gut, имение') muß es als sl. Lehnwort angesehen werden. Zugunsten der Entlehnung aus dem Slavischen spricht noch die Tatsache, daß es in den anderen baltischen Sprachen nicht bekannt ist. Vgl. Leskien Bild. 170, Berneker EW. I 241, Endzelin ЖМНП. (1910) III 196, Būga KS. 147, Trautmann Wb. 63, Brückner Słow. 105.

dvarčius (und **dvárčius**) ‚Edelhof; Vorwerk': dwarćius SzDi. 48b, 54a; dwarczius Qu.[2] 477 — < wr. дворецъ Лит. Мет. (1471) РИБ. XXVII 28 od. p. dworzec.

dvaronis (und **dvarionis**) ‚Hofmann, Hofbeamter, Ritter': Ricerus [wienas iſch wiriauſiu dwaroniu] (aR.: D w a r o n i s bajoras) BrB. 2. Kön. VII 2; Wiriauſis D w a r i o n i s 2. Kön. XXV 18; d w a r i ó n i s Jóſephas DP. 425$_{29}$; ʒocni... d w ă r i o n i s Post. 2b$_{27}$. — Aus d v a r o n a s (: d w a r ó n a s ‚einer vom Hofgesinde' Ness. 158; suvadino d v a r o n u s Lpm. I 161) bezw. *d v a r i o n a s (vgl. D v a r i o n a s ‚ein Personenname') umgebildet, das seinerseits aus wr. д в о р а н (инъ) [vgl. мещане и д в о р а н е Лит. Мет. РИБ. XXVII 409] bezw. д в о р я н (инъ) od. ap. d w o r a n (d w o r a n i n, d w o r z a n i n) entlehnt ist.

dvarnumas ‚Neugierde, Vorwitz': d w â r n u m a s DP. 276$_{9}$. — Zu *d v a r n a s aus p. d w o r n y ‚neugierig, interessant; witzig' SJP. I 535.

dvaronkà, -õnkos ‚Weib, junge Frau': Razumniausics d w a r o n k u Chyl. Richt. V 29 —< p. d w o r z a n k a.

dzbonas ‚Krug, Kanne': Palęk d z b o n ą Chyl. 1. Mos. XXIV 14; turejo d z b o n ą l. c. XXIV 15 —< p. d z b a n.

***džėkas** (bezw. ***dzekas**) Kind': d z i e k a s DPr. 137$_{4}$. —< p. d z i a k.

dzentilas ‚Kleinod, Geschmeide, Stirnband, Stirnblatt': rada... Rankų apgraßinimą (aR.: armgeschmeide, rankų aprankes, d z e n t i l s) BrB. 4. Mos. XXXI 50; důſiu... neßinamus D ʒ e n t i l u s Jes. XLIV 3; aukſinais D ʒ e n t i l a i s iſmana ira Hiob. XXVIII 17; dawe... aukſiną kaktos d ʒ e n t i l ą l. c. XLII 11. — Es dürfte slavischen Ursprungs sein, aber ein passendes sl. Grundwort dafür zu finden gelang mir nicht. Vgl. Bezzenberger BGLS. 282.

ebrozas ‚Bild, Ebenbild, Vorbild; Götze': iuſų E b r o ſ u s iſchgaiſchinſiu BrB. 3. Mos. XXVI 30; iſchkurenkite... E b r o ſ u s iu Deiwių 5. Mos. XII 3; dawe... E b r o ſ ą [pawaiſdą] (aR.: furbild, paweikſlą) Weßimmo 1. Chr. XXVIII 18; Ligweidis [e b r o ſ a s] (gestr.; darüber: Lijgmů; aR.: Ebenbild, Lijgmo) 2. Korin. IV 4; pramane koki e b r o ſ a | ir ta meldeſi BrP. II 100$_{3}$. — Zu ãb r o z a s.

ebrūsas ‚Schweißtuch': regeia... E b r u ſ ą [ſpietą] BrB. Joh. XX 7; e b r u ſ a... iſchwida BrP. I 400$_{7}$. — Zu a b r ũ s a s.

ẽdelmonka ‚Edelfrau': e d e l m o n k a Qu.[1] 137. — Mit sl. Suffix -ka von ẽ d e l m o n a s ‚Edelmann' gebildet.

edva ‚kaum': æ d w a (kor. aus nedwa) rada deſchimti BrB. Hag. II 17; æ d w a buwa dwideſchimtis l. c. II 17. — Zu a d v a.

egipčionis ‚Ägypter': ant E g y p c i a n u BrB. 2. Mos. XV 26; E g y p c z o n i e y Chyl. 1. Mos. XII 12. — Aus p. e g i p c j a n i n (n. pl. e g i p c j a n i e) umgebildet.

egipčionka ‚Ägypterin': E g y p c z o n k a Chyl. 1. Mos. XV 12; E g y p c z o n k o s g. sg. l. c. XXI 9 —< p. e g i p c j a n k a.

ekrūtas ‚Schiff': ekrutai ſtatomi ira BrB. 1. Mos. XLIX 13; ſukullems ira laiwas | waltis | ækruts BrP. I 201$_{10}$; iß ſkendimmo ékruto MK. 69$_{10}$; ekrutas Qu.[1] 444. — Zu ãkrūtas.

elefantas ‚Elefant': ſoſtas... iß ilćiu ſtraygio aba elefanto padaritas PK. I 184$_{25}$ — < p. elefant.

Elijõšius ‚Elias': Elioßiumi DP. 466$_{44}$ — p. Eljasz.

elmužna ‚Almosen': elmużna SzDi. 74a; darote Ełmużnu PK. II 39$_{32}$. — Zu almužnà, -ùžnos (vgl. ebrozas, ebrūsas, ekrūtas, dial. ekmuõ ‚Stein' neben ãbrozas, abrũsas, ãkrūtas, akmuõ...) aus ap. *ałmużna (= č. almužna) > jałmużna; s. Būga LKŽ. 63.

elmužnykas ‚Almosengeber': Elmużniku pramintas PK. II 102$_{23}$. S. jalmužnykė.

Elžbietà, -iẽtos ‚Elisabeth': Elżbietos g. sg. DK. 19$_{13}$, KL. 56$_{9}$ —< p. Elżbieta.

Endriẽjus ‚Andreas': Endrieius BrP. I 316$_{3}$; Endrieiaus g. sg. BrB. Joh. I 44. — Wohl zu Andriẽjus.

erbas ‚Wappen': erbas Lex. 205, Qu.[1] 606. — Aus herbas od. direkt aus p. herb.

evanẽlija ‚Evangelium': Ewánielios g. sg. KP. 24$_{8}$; Ewànielioy Post. 281b$_{39}$; Ewánielia PK. II 209$_{32}$; baſſas Ewánielios KM. 63$_{8}$ — < p. ewanielia Łoś Gr. I 256.

evanelista ‚Evangelist': Ewanieliſta PK. I 140$_{1}$ —< p. ewanielista.

evangelìčka ‚die Evangelische, Protestantin': Ewángelicżkos n. pl. DP. 474$_{48}$ —< p. ewangeliczka.

exorcistas ‚Exorzist': exorciſtai żydißki DP. 119$_{43}$ —< ap. exorcyst (heute egzorcysta).

falešnykas ‚Fälscher, Heuchler': tus fałeßnikus papeneśiu męteleis Post. 86b$_{14}$ —< p. fałesznik.

falgavoti ‚nachlassen, nachsehen, sich wonach richten': kad paſáului falgawôt' norétumbime DP. 574$_{35}$; Ciuſtà ćia mums falgàwoià KN. 235$_{3}$ —< p. folgować.

falšerstva ‚Falschheit': Apſêidżiu kitás falßierſtwás Lútherio DP. 142$_{48}$ — < p. fałszerstwo.

falševóti, falšiavóti ‚fälschen': per akis falßewôdami téxtą DP. 142$_{46}$; paiunkį ira raſchtų ſchwentų falſchawati WP. 98b$_{12}$ —< p. fałszować.

falšierius ‚Fälscher': Seargiekis ir draugies tokiu fałßieriu KS. 173$_{10}$ —< p. fałszerz.

falšỹvas ‚falsch': falſchiwa dwalſe BrB. 2. Chr. XVIII 21; falſchiwi Prarakai BrP. II 311_5; falßiwiéi Prânaßai DP. 203_9; Religia... jra falſchiwa MT. XXV_{24}; falſchiwi bralei WP. $78b_{15}$ —< p. fałszywy.

falšyvystė ‚Falschheit': be falßywyſtes GK. 262_9. — Zu falšỹvas.

falvarkas ‚Vorwerk': krikßczionimus muitus | kárczemas | fálwarkus... arendawôie DP. 294_1 —< p. folwark.

familija ‚Familie': wiéną familiją aprįnko DP. 590_{11}; senos familios g. sg. PK. I 75_{26} —< p. familja.

farbatkos ‚Spitzen': paprowidama fárbátkás Post. III 37_{19} —< ap. forbotki.

faritavoti ‚fördern, begünstigen': kurie nůdemes faritawóie | ápigina ies DP. 219_7 —< p. forytować.

***farizeūšas** ‚Pharisäer': Fariſeuſchas WEE. 102_{24}; Biſkupai Phariſeuſchai BrP. I 40_{17}; Phariſéußų g. pl. DP. 212_8 —< p. faryzeusz.

fartūchas ‚Schürze': fártuchu apiioſtumbey Post. III $37b_{19}$ —< p. fartuch.

febra ‚Fieber': febros g. sg. (‚febry') DP. 285_{28}; febra arba drugių nůdemes mirßtamos l. c. 358_{16} —< p. febra.

feravoti ‚beschließen, verordnen': gátawas yrá ių paſmerkimas | patiés W. Chriſtaus ǯódǯeis ferawôtas DP. 205_7; noretu kitą iſákimą ferawot Post. III 50_{14} —< p. ferować.

fygà, g. sg. **fỹgos** ‚Feige': ant figas medǯ'a WEE. 4_9; vſchkopa ant medǯ'a Figas l. c. 183_7 —< p. figa.

figliavóti ‚Streiche spielen, Possen treiben': ſu tuo welnu teip noreio figliáwot Post. $108b_{25}$ —< p. figlować.

figliorius ‚Schmeichler': figlorus Qu.^{2} 365 —< p. figlarz ‚Possenreißer, Spaßmacher, Schwindler'.

figlius ‚Streich, Schabernack, Possen': kitrus figlus Post. $298b_9$ —< p. figiel.

figūravoti ‚figurieren': tai aißkei figurawoio paǯinimą DP. 75_{49}; ſu paćiu dayktu figurawotu PK. II 127_1 —< p. figurować.

fijolka ‚Veilchen': rôǯes arba fiółkų DP. 332_{35}; tas ne fiołku wàykſcǯioia Post. III 63_{19}; fijołka SzDi. 53b —< ap. fijałka.

filiõrius ‚Pfeiler': pakrutįſis ios ſtiébai | arba filôrius DP. 143_9 —< p. filar.

filozofas, filozafas ‚Philosoph': Philozophas Post. 302_1; Philozaffay KS. 109_{27} —< p. filozof.

filozofavóti ‚philosophieren': paikai Philoſophawoie MT. 62_9 —< p. filozofować.

flėška ‚Lägel, Flasche': atadęgie... pieno fleſzkką Chyl. Richt. IV 19 —< p. flaszka.

***fnūkas** ‚Neffe': ghis netures... ne wieno waiku wa'ko (darüber: palikonies; aR.: Neffe, nepos, nebczio, fnuko) BrB. Hiob XVIII 19. — Offenbar irrtümlich für vnūkas.

folšius, faĺšius ‚Falschheit, Fälschung': fołſzu ludyjo prieſz broli ſawo Chyl. 4. Mos. XIX 18; móſkłas io be fâlßiaus DP. 365_{32}; nepagiria ia phaltſchaus WP. $222b_{23}$ —< p. fałsz.

forba, farba ‚Farbe': dare... tułu forbu jupą Chyl. 1. Mos. XXXVII 3; tulu forbu g. pl. Richt. V 30; ghis daugia tur farbų (aR.: farb kroſka) BrB. Sirach XLIII 12; graſchomis farbomis iſchraſchita BrP. I 60_{13}; farba SzDi. 143b —< p. farba.

forbavoti, farbavoti ‚färben': iuos forbawoia Post. $237b_{41}$; àpifàrbàwoia l. c. $42b_{10}$; raudoney- farbawotas... odas Chyl. 2. Mos. XXV 5 —< p. farbować.

forma ‚Form, Gestalt, Figur': teym ta forma alba buda mokima WE. 2_{23}; Neweiſdek tu formos io (übergeschrieben: gestalt, aſsabos, paweikſlo) BrB. 1. Sam. XVI 7; forma duoſti kiekwienam dayktuy buyti PK I 99_{25} —< p. forma.

formavoti ‚formieren, bilden': ʒmôgus... formawôieś... iſc'oy mótinos DP. 112_{17}; kunas... ʒivati motinos... ira formawotas PK. I 174_{19} —< p. formować.

formnai ‚künstlich': wis kitrei dariti (aR.: künstlich, mandagei, formnai, raſsumnaj) BrB. 2. Chr. II 13(14). — Zu *formnas aus p. *formny?

forta ‚Pforte': ąngßtá yr' fôrta ir ſeuras kelás DP. 387_8 — ap. forta.

fortelius ‚Vorteil, Nutzen': pakrutinà aną ſàwo forteliu Post. 40_2 —< p. fortel.

fortkelė ‚Tür, Pförtchen': Sudekite annas ing dwi kruwi thies fortkelių warto (aR.: angų) BrB. 2. Kön. X 8; fortkiàłà Post. 265_{32}. — Zu *fortka aus p. fortka.

fortūna ‚Fortuna, Glück': fortuná n. sg. DP. 335_{18}; fortûnos g. sg. l. c. 335_{16}; Stebukłay fortunos PK. I 184_1 —< p. fortuna.

Franciškas, Frančiškas ‚Franz': ʒokane Francißku Post. $249b_{27}$; Franczißką acc. sg. DP. 414_6 —< p. Franciszek.

Francija ‚Frankreich': Francioy DP. 85$_{48}$; Franciós g. sg. l. c. 456$_{2}$ —< p. Francja.

francūzas ‚Franzose': Francúzų g. pl. DP. 457$_{41}$ —< p. Francuz.

fundacija ‚Stiftung': ſenomįſiomis | fundaciómis DP. 443$_{14}$ —< p. fundacja.

fundamentas ‚Fundament, Grund': ſubudavoti ant fundamenta Apaſchtalu WE. 168$_{6}$; Sekmines prâdžią ir fundaméntą tuŕ DP. 34$_{38}$; fundâmentas Post. 93$_{34}$; fundamentas SzDi. 67b —< p. fundament.

fundavoti ‚ſtiften, gründen, errichten': Baźnîcźa ąnt' prâdžios... ne dide buwo: kad' ią pradêio | fundawoit DP. 87$_{40}$; anóii kurią W. Chriſtus fundáwóio l. c. 88$_{33}$; iſchganimas... teip jra fundawotas MT. 163$_{D15}$; kłoßtorią | teykies ghie mus fundâwot Post. 249b$_{2}$ —< p. fundować.

funtas ‚Pfund': apé ßimtą ſwarú arbá fúntų DP. 180$_{3}$; átneße fúntų (= fúntą) įwiniótą ſkêpetoie l. c. 384$_{49}$; funtas SzDi. 56a; âpe ßimtą funtu KS. 263$_{32}$ —< p. funt.

furija ‚Wut, Raserei': kąntrumas daźnai... ing furią apgrißta DP. 9$_{15}$; ſu kokiá furiiá | aną ruſtibę... iźpiłs l. c. 9$_{32}$ —< p. furja.

furijotas ‚Rasender': iźg furióto rómumi... padâre DP. 84$_{23}$ —< p. furjat.

Gabrijolas ‚Gabriel': Gabriółas DP. 437$_{41}$: Gabriôłas DK. 19$_{12}$ —< wr Габриялъ Лит. Мет. (1515) РИБ. XX 236.

gacpadà, -ãdos ‚Gasthof': gadzpada sweczems Qu.^{2} 164. — Aus gaspadà umgebildet.

gadyna ‚Zeit, Stunde': Czeſu ghadinas ſcheſtas Maž. 443$_{8}$; Ghadina dewintoije: Ponas Jeſus nůmire l. c. 443$_{15}$; liepei... gerras gadynas... paźinti MK. 93$_{24}$; iſz ſennu Gadynu (‚von alters her') Qu.^{3} 471 —< wr. годи́на ‚Zeit, Zeitlang, Stunde'; s. Brückner Sl. Fw. 83.

gadýnė (und **gadỹnė**) ‚Stunde, Jahr, Zeit': Po maßos potam ghadines... ſakie tarnas Maž. 433$_{13}$; Ape ghadine trecze l. c. 443$_{2}$; Ghadineije ſmertis muſu gelbek mus l. c. 555$_{16}$; Eſch atmenu ſenų czieſų (übergeschrieben: gadinių) BrB. Ps. LXXVII 6; tureſi geras gadines (‚gute Jahre') Spr. III 2; Tadda atwirs geros gadinnes BrP. I 315$_{10}$; turejo anos piktos gadines... ißwengt KS. 240$_{25}$. — Aus gadyna umgestaltet; nicht nach Būga РФВ. LXX 248 einheimisch, da le. gads ‚Jahr', mit welchem er lit. gadýnė zusammenstellt, als ein sonst im Baltischen nicht bekanntes Kulturwort für entlehnt aus r. годъ anzusehen ist; s. Endzelin MLV. I 582.

gādytis ‚zutreffen, sich ereignen': kada gadios, Debeſiui ant Giwenimo buti BrB. 4. Mos. IX 20; pareitis... krikſchtiti | netiktai iaunus bernelius |

Bet kada teip g a d j e s ir ſena ßmogu BrP. II 49$_3$; Jeigu jau g a d i t u ſ i iemus turmā... eiti WP. 14$_{25}$ — < wr. г о д и́ т ь с л ‚sich ereignen; sich schicken'.

gādnas, gadnùs ‚wert, würdig; fähig': wiras... g a d n u s makiti Maž. 29$_{13}$; g h a d n a s eſti darbinikas algas ſaua l. c. 31$_{12}$; lobi io tikrai per g a d n u s tarnus iſchdalitu MT. 107b$_{17}$; g a d n i e g h i alba wertieghi (‚digni') l. c. 155b$_{17}$; eſmi g a d n a s praßudıma GD. 61$_9$ — < wr. г о́ д е н ъ, г о́ д н ы й od. p. g o d n y.

galileičikas ‚Galiläer': G a l i l e i c ʒ i k a s WEE. 195$_{21}$; ſu to G a l i l e i c ʒ i k u WP. 156$_{32}$ — < p. g a l i l e j c z y k.

galileiskas ‚galiläisch': Nůſiunte Angela... Ing ßeme G a l i l e iſ k a Maž. 164$_5$ — < p. g a l i l e j s k i.

garčyčia ‚Senf': Priliginta ira karaliſte dungaus gruduy g a r c i ć i o s (‚ziarnu gorczycznemu') PK. I 296$_5$; kàip grudą g a r c ʒ i ć i o s Post. 82$_1$ — < p. g o r c z y c a.

garstýčia, garstýčios ‚Senf': g a r ſ t y c ʒ i u grudui BrB. Matt. XIII 31; turreſit wiera ik grudu G a r ſ t i c ʒ i u BrP. I 285$_{14}$; ape Gruda G á r ſ t i c ʒ i o s DP. 86$_{32}$; g a r ſ t î c ʒ i o s g. sg. l. c. 86$_{36}$; g a r ſ t i c ʒ i á n. sg. l. c. 90$_{17}$; g a r ſ t y ć i o s gruds GK. 199$_{10}$. — Aus g a r č y č i a umgebildet; der Übergang **-čy-** in **-sty-** ist wohl als Dissimilation zu betrachten. Vgl. Bezzenberger KZ. XLII 370.

garsvýčia ‚Senf': g a r ſ w i ć i a SzDi. 63b. — Aus g a r č y č i a od. g a r s t ý č i a umgestaltet; **v** nach **t** aus g a r š v à ‚Giersch'?

garškas ‚bitter': g a r s k a s (für g a r s z k a s geschrieben) DPr. 137$_{14}$ — < p. g o r ż k i

gaspadà, -ãdos ‚Wohnung; Herberge, Wirtshaus': ateyſiu galiausioń g a s p a d o ń Ghyl. 2. Kön. XIX 23; g a s p a d a Lex. 95, 212 — < wr. г о с п о́ д а od. p. g o s p o d a.

gaspadinė ‚Wirtin': praſzys... nog g a ſ p a d y n e s Chyl. 2. Mos. III 32; g a s p a d i n e Lex. 212 — < wr. г о с п о д ы́ н я; s. Brückner Sl. Fw. 83.

gaspadõrius ‚Wirt': ape g a ſ p a d o r u Chyl. 2. Mos. XXI 1; g a s p a d o r u s Lex. 218; g a ſ p a d o r i u s KS. 288$_{28}$ — < wr. г о с п о д а́ р ь; s. Brückner Sl. Fw. 83.

gaspadorỹstė ‚Wirtschaft': tures deſetynas wiſoſe mieſtoſe g a ſ p a d o r y ſ t e s Chyl. Neh. X 37. — Zu g a s p a d õ r i u s.

gãtavas ‚fertig, bereit; freiwillig, willig; rüstig': G a t a w a eſt io ſchirdis tiketi Maž. 460$_{12}$; buk g a t a w a s BrB. 2. Mos. XXXV 2; Tadda buwa kunigaikſchtei... g a t a w i (darüber: rodas; aR.: freiwillig, noringi, g a t a w i)

1. Chr. XXIX 6; panoriągi [g a t a w i] (aR.: willig rodas) 2. Korin. VIII 3; Chriſtus... g á t a w a s yra wiſús apßwiêſt DP. 45$_{49}$; g â t a w i n. pl. l. c. 81$_{43}$; g a t a w a s Qu.^{2} 344. — Wegen der Betonung wohl zunächst aus ap. g o t o w Łoś Gr. III 12; vgl ù b a g a s.

gatavysta, (-ystė) ‚Bereitschaft': iß tos... g à t à w i ſ t o s Post. III 76$_{10}$; rupintis ápe tą g à t à w i ſ t ę l. c. 73$_{24}$. — Zu g ã t a v a s.

gatãvyti ‚bereiten, fertigmachen': Eimi iumus wietas g a t a w i t i WEE. 151$_{6}$; tu g à t à w i i ſtálą mâna KP. 51$_{6}$; G a t a w i k i t e kieliu PK. I 122$_{12}$ — < wr. г о т о́ в и т ь od. p. g o t o w i ć.

gavėnia (und **gavėnià, -ėnios** bezw. **-ẽnios**) ‚Fasten, die großen Fasten, Fastenzeit': páſnikawo tą g a w ê n i ą didę DP. 108$_{42}$; Saugoiimas g a w ê n i o s | arba álkinimo (‚postu') l. c. 111$_{40}$; Saugok pásnikus G a w e n i o s KL. 72$_{4}$; páſtnikaukime... per g a w e n ę KS. 55$_{7}$; g a w e n e s Lex. 68 — < wr. г о в ѣ н и е.

gavėti ‚fasten': daug pâſnikawo | ir g a w ê i o DP. 20$_{38}$; g a w e t i Lex. 68 — < wr. г о в ѣ т ь; **-ė-** statt **-ie-** nach den anderen Verben auf **-ėti.** Vgl Būga Изв. XVII 1, 8f., 11, Berneker EW. I 339, Endzelin MLV. I 614.

geradėja ‚Wohltäter': g e r a d ê i o s g. sg. DP. 181$_{11}$; g i e r a d e i a SzDi. 40b. — Zwitterbildung aus p. d o b r o d z i e j od. wr. д о б р о д ѣ й und lit. g ẽ r a s ‚gut'; wobei auch lit. d ė̃ t i ‚legen' herangezogen wurde. Vgl. Brückner Sl. Fw. 162, Leskien Bild. 309, Berneker EW. I 193, Sommer Balt. 21, Fraenkel KZ. LI 254.

geravalnas, adv. **geravalnai** ‚freiwillig, gutwillig': ſchyrdis ira g i e r a w a l n a Chyl. 2. Mos. XXXV 5; g i e r a w a l n a i, iſch ſawa gieras walias WP. 91$_{18}$; ſawe g i à r a w a l n a y ißdáwey KM. 14$_{24}$. — Hybrid aus p. d o b r o w o l n y, d o b r o w o l n i e und lit. g ẽ r a s ‚gut'.

germkas ‚Waffenträger': umai atwadinna iaunikaiti, kuris io ſcharwą neſche (aR.: Waffentreger Skidneſchijs G e r m k a s) BrB. Richt. IX 54 — < p. g i e r m e k.

giglavoti ‚fuchsschwänzen': g i g l a w o t i Qu.^{2} 147 — ?

gledyti ‚glattmachen' DPr. 137$_{9}$ — < p. g ł a d z i ć.

glosas ‚Stimme' DPr. 137$_{10}$ — < p. g ł o s.

glosnus ‚laut' DPr. 137$_{11}$ — < p. g ł o s n y.

glotkas ‚glatt': rinka ſau penkis nu[ap]diluſius (aR.: g l o t k u s) akmenis BrB. 1. Sam. XVII 40; glitus kelis (aR.: glat, g l o t k a s) Jer. XXIII 12; Burna iụ ſlideſnia (aR.: glatter g l o t k e ſ n i) ira nei ſwieſtas Ps. LV 22 — < wr. г л а д к и й od. p. g ł a d k i.

glozavoti ‚Striche oder Linien ziehen, zeichnen': g l o z a w o i o duris bromos Chyl. 1. Sam. XXI 13 — < p. g ł a z o w a ć.

glũpas ‚dumm; Narr, Bengel': g l u p a s Lex. 49, 127, 174, Qu.[1] 78 — < wr. г л у п ъ, г л у п ы й; s. Brückner Sl. Fw. 84.

glūpastis ‚Dummheit': g l u p a s t i s DPr. 137_{12} — < wr. г л у п о с т ь od. p. g ł u p o ś ć.

***gnygos** ‚Buch': G n i g o ſ ų BrB. 2. Chr. XXXIV 30. — Offenbar falsch für k n ỹ g o s geschrieben.

gniũsas ‚Ungeziefer, Erdfliege': g n i u s a s Lex. 198; g n u ſ a i Qu.[1] 159 — < wr. г н ю с ъ (: не было... гàду; небыло ни я̀каго г н ю с у Сборн. 85, № 1, 63; камары́, мòшки... авады й уселя̀ки г н ю с ъ ib. 66).

góčios (-ės), gačios (-ės) ‚Niederkleider, Niederwat': padarik iemus drobinas G o c ʒ i a s (aR.: Niderkleid) BrB. 2. Mos. XXVIII 42; padare... G o c ʒ i a s l. c. XXXIX 28; tur... marſchkonas G o c ʒ e s Ezech. XLIV 18; apwilka ghi g a c ʒ e m i s (aR.: Niderwad g a c ʒ o s) Sirach XLV 10 — < p. g a c i e; s. Brückner Sl. Fw. 84, Mikkola Ber. 108, Berneker EW. I 297.

godlyvas ‚Geizhals': g o d l i w a s Qu.[1] 211. — Mit sl. Suffix -lyvas von g õ d a s ‚Geiz, Habsucht' od. g o d ù s ‚habgierig, geizig' gebildet.

gõjus ‚Hain, Höhe': ių G o i u s pakirſkite BrB. 5. Mos. VII 5; tarnawa.. G o i a m s (aR.: haynen alkas) Richt. III 7; Sʒmones... papratę ira affierawoti ant kalno [aukſchtumoie] (aR.: G o i a u s) 1. Sam. IX 12; g o i u s SzDi. 58 b — < wr. г а й od. p. g a j; s. Brückner Sl. Fw. 84.

Golijõšius ‚Goliath': G o l i o ß i u s Post. 25_{25} — < p. G o l j a s z.

golka, galka ‚Knauf, Zinne': padare dwi Boßi (aR.: dwi agůni, g o l k i) BrB. 1. Kön. VII 16; Du piloru, ir g o ł k a s Chyl. 2. Chr. IV 12; g a l k a DPr. 137_{8} — < wr. г а л к а od. p. g a ł k a.

gõnčius ‚Läufer': Mana dienas graiteſnes buwa nei [G o n c ʒ i u s] (aR.: Sawadniks) BrB. Hiob IX 25 — < wr. г о н é ц ъ od. p. g o n i e c, g o ń c z y.

gõnkas ‚Eßlaube, Gang, Umgang, Mittelgang': nuwede ios po Paſchures (aR.: Esselaub kaladnjko . g o n k o n a) BrB. 1. Sam. IX 22; pabudawoia G o n k ą (aR.: vmbgang) 1. Kön. VI 5; Sʒemiauſis G a n k a s l. c. VI 6; Iſchejo tada... g o n k a ń Chyl. Richt. III 23 — < p. g a n e k; bei Bretke kann g o n k a s ‚Gang' auch direkt aus dem Deutschen entlehnt sein.

gordyti ‚verachten': łoſka jo ne g o r d i d a m á s KS. 224_{9}; Panna... g o r d y j a tawimi Chyl. 2. Kön. XIX 21 — < p. g a r d z i ć.

gotka ‚Niederwat': tur... drobiu G o t k a s (kor. aus V o t k a s) ant ſawa kuna tureti BrB. 3. Mos. XVI 4 — < p. g a t k a.

grãbas, grobas ‚Grab; Sarg': Chriſtus... keles iſchgi g r a b a Maž. 91_{21}; Kas atris akmeni nůg duru g r a b a WEE. 56_{9}; tapa pakaſtas ſawo Tiewo... kapůſą [G r a b a s] BrB. Richt. VIII 32; pakaſkite manne tame g r a b e [toie

dûbeie] 1. Kön. XIII 31; grâbai atſiwêre DP. 179$_3$; grabas (‚truna') SzDi. 373a; grobas DPr. 137$_{16}$ — < wr. гробъ od. p. grob; vgl. Trautmann GGA. (1911) 255, Būga Изв. XVII 1, 31, KS. 168 ff., Schrader RL. II^2 281.

grabnỹčios ‚Mariä Reinigung, Lichtmesse': Dienoj' Grabnyćiu | alba apczyſtijimo Maryos Koll. 2$_7$; Dienoj' Grabnyczu GK. 6$_5$. grabniczios Lex. 117 — < p. grobnicy SJP. I 911, SGP. II 125, 128; schwerlich nach Brückner Sl. Fw. 84 aus p. gromnica.

grãmyti ‚schlagen, niederschlagen': kuſs grámis | o náykis ánus kárałus Post. 347$_{32}$ — < p. gromić.

gramnỹčios ‚Mariä Reinigung, Lichtmesse': ik Gramniczu Maž 149$_4$; tatai nuſſidawe | diena Gramniczíu BrP. I 116$_4$; degira ßwakes gramniczias WP. 75$_{17}$; Ant dienos Gramniczíu | arba Apczíſtiiimo Mergos Marios DP. 426$_{27}$ — < p. gromnicy SJP. I 911.

grãšis ‚Groschen': paradiketiem graſchin (aR.: Denarius groschen) BrB. Luk. XX 24; atradau graſchi BrP. II 218$_{13}$; grâßis aukſnas DP. 561$_{51}$; graśis PK. I 323$_{16}$ — < wr. грошь Лит. Мет. (1520) РИБ. XX 1453 od. p. grosz.

grazba ‚Drohung': gráźboy łáiką mokitin'us ſáwo Post. 71b$_{37}$; butu grazboy ir rupeſtiá l. c. 188$_{26}$ — < p. groźba.

gražylas ‚Schmuck, Schminke': graźiłas (‚piekrzydło') SzDi. 247b. — Mit sl. Suffix -ylas von gražùs ‚schön' gebildet.

grėbėžius (bezw. **grebėžius**) ‚Pfand, das für eine Schuld genommen ist': grebèzus Qu.^{1} 383 — < wr. грабежъ (: тую дань и грабежи... казал поотдавати [1514] Лит. Мет. РИБ. XX 71) bezw. грябежъ.

Grecija ‚Griechenland': kas' pirm' dêios Grecióie DP. 412$_3$ — < p Grecja.

grečnas ‚stattlich, gut, wacker': gretßnas Lex. 164; greſznas grecznas Qu.^{1} 54, 503, Qu.^{3} 479 — < p. grzeczny.

grėda ‚Hühnerhof': greda SzDi. 124b — < wr. грядá ‚Reihe; Stange, Hühnerstange'.

grekas, grakas ‚Grieche': Grêkai DP. 414$_{47}$; Grekų Dáktaras l. c. 540$_{27}$; tarp Greká KN. 231$_{11}$; grakas SzDi. 65b — < p. grek; s. Brückner Sl. Fw. 85.

grỹbas ‚Pilz': gribas SzDi. 69a, Lex. 135 — < wr. грибъ; s. Brückner Sl. Fw. 85, Trautmann GGA. (1911) 255, Berneker EW. I 352, Būga Изв. XVII 1, 31, Endzelin MLV. I 656.

griechas, griẽkas ‚Sünde, Mißtat': Uźmirßk griechus KN. 23$_{24}$; Teykis mums griechus átłayſti l. c. 123$_{19}$; Tikiu greku atleidima Maž. 22$_{10}$;

buk malonus mana... griekui [nuſsideghimui] BrB. Ps. XXV 11; nůdeme (arba griekas) DP. 393$_{21}$; nůdžiás arbá griékus iśpaźindawo l. c. 443$_{48}$; prieß griekus PK. I 180$_{24}$; Tawę tulimais ſawo griekais... buwome paźeidę MK. 35$_{1}$ —< wr. грѣхъ od. p. grzech.

griekáuti (vgl. pr. grīkaut) ‚beichten': ghriekautieſi WE. 24$_{16}$; eſmi ſavo griekus... iśpaaźinnęs, paſkui ir tawam tarnui griekawęs MK. 149$_{10}$. — Zu griẽkas.

griekìngas ‚sündig': weiſd and Griekingos karaliſtes BrB. Am. IX 8; griekingas ßmogus BrP. I 65$_{15}$. — Zu griẽkas.

griekiniñkas (vgl. pr. grīkenix) ‚Sünder': wargai paſek Griekinikus BrB. Spr. XIII 21; griekininkus tur... korawoti MK. 35$_{7}$. — Zu griẽkas; vgl. Trautmann Sprachd. 343.

grienka ‚geröstetes Brot': grienkà Post. 270b$_{18}$ —< wr. грѣнка ‚geröstetes Brot, Zwieback'.

griešinykas ‚Sünder': grieſchinikai BrB. Luk. XV 1; ſu grieſchinikais Ps. XXVI 9. — Aus griẽšnykas umgebildet.

griẽšyti ‚sündigen': daug grieſchijem WE. 20$_{4}$; tawe grießiianti atatrãukt nůg pikto norėio DP. 9$_{10}$ —< wr. грѣшить.

griẽšnas ‚sündig; Sünder': ghrieſchnas ßmogus WE. 26$_{6}$; Grieſchnaſis paniekin ſawo artimą BrB. Spr. XIV 21; nůdžioti arbá griéßni DP. 452$_{37}$; grießnas Lex. 170 —< wr. грѣшный.

griešningas ‚sündig': grebe ghis ſawa grieſchningomis rankomis BrB. 2. Makk. V 16; iſch grieſchningos Seklos Rehsa Ps. LI 6; źmogus... grieśningas GK. 50$_{17}$; grießningas Lex. 170. — Aus griẽšnas und lit. Suffix -ingas zusammengesetzt.

griẽšnykas ‚Sünder': grieſchnikai Maž. 539$_{17}$; nebutu grieſchniku BrP. I 211$_{16}$; ſutrintų... grîeßnikus DP. 14$_{15}$; greßnikas WP. 154$_{26}$ —<wr. грѣшникъ.

grìkai (und **grikaĩ**) ‚Spelt, Buchweizen, Heidekorn': ſæia... Saros (darüber: Grikkus; aR.: Spelt, kamanes) BrB. Jes. XXVIII 25; grikkkai Lex. 40, Qu.[1] 105, 249 —< p. gryka; s. Brückner Sl. Fw. 85, Berneker EW. I 360, Vasmer Гр.-сл. эт. III 50, Endzelin MLV. I 655.

grinyčia ‚Rauchkammer': grinićia SzDi. 79b —< wr. *гридница (= ar. гридьница ‚Gesindestube', klr. грыдныця ‚Zimmer' Preobraženskij I Эт. сл. 159); vgl. Brückner Sl. Fw. 85, Berneker EW. I 349.

grinka ‚geröstetes Brot': keptas kepals (aR.: geröstet, kaitinta dũna. Grinka) BrB. 1. Kön. XIX 6. — Zu grienka; wegen **-i-** statt **-ie-** vgl. Bezzenberger BGLS. 54.

grìvina ‚ein bestimmtes Geldstück, Mark': po tris g r i w i n a s gawome Gr. Litv. 75_5; g r i w i n a Lex. 120, Qu.[1] 338. — Eher mit Einschub des i (bezw. **e**, z. B. g r ì v e n a ‚Zehnkopekenstük' Юшк. лит. сл. I 473) nach **v** zur Erleichterung der Aussprache aus wr. г р и́ в н а umgebildet, als aus ar. г р и в ь н а direkt entlehnt; vgl. Brückner Sl. Fw. 49, 85, Bezzenberger BGLS. 68, Būga Изв. XVII 1, 12.

grivna ‚Mark': g r i w n á DP. 339_{29}; dáwe.., dẽßimtį iłgųių arba g r i w n ų l. c. 382_{20} —< wr. г р и́ в н а.

grõmata ‚Brief, Sendbrief, Schreiben': Wernai mokin per g r o m a t a s Maž. 335_3; Imk tawa g r o m a t a BrP. II 319_{15}; Pówilas... râße g r ô m a t a s DP. 18_{33}; g r ómatoſe arba łákßtůſe l. c. 225_9; g r o m a t a SzDi. 133b; g r o m a t a Lex. 39, 158, Qu.[1] 463 —< wr. г р а́ м о т а.

gronyčià, -ỹčios, gronỹčė ‚Grenze': per ſawo G r o n i c ʒ e s [Arraikius] (aR.: Rubeßius) BrB. 4. Mos. XX 21; Ponas... g r o n i c ʒ e s (darüber: Rubeßius) naſchlių patwirtins Spr. XV 25; doti buwo mieſtey g r o n i c z o s ju Chyl. 1. Chr. VI 66 —< wr. г р а н и́ ц а od. p. g r a n i c a.

grùcė, grùčė ‚Grütze, Brei': g r u c e SzDi. 67a; g r u c z e Lex. 39 —< p. g r u c a.

grùčkai ‚Rapünzchen (Rüben)': g r u c z k a i Qu.[1] 404. —< p. g r u s z k i ‚eine Gattung von Kartoffeln' Linde II 157, SJP. II 135.

gruñtas ‚Grund, Fundament, Boden; Schutt': idant... gerai ir iſch g r u n t a paßinti mokintuſi Maž. 116_5; newiena pamata alba g r u n t a .. netur WE. 43_2: ßemes g r u n t ą [pamatą] padeia BrB. 1. Sam. II 8; patis anſai miéſtas... ik' g r ûn t u i | ſukůłe DP. 311_9; fundamentas ÷ g r u n t a s WP. 123_{28}; g r u n t a s łoſkos KN. 133_{11}; g r u n t a y s pamußu aſłu (‚gruzem nabijam') SzDi. 67b —< p. g r u n t; s. Brückner Sl. Fw. 86.

gruntaũnas ‚gründlich': Per kuriůs g r u n t a u n u s ludijmus... AM. 15_{13} —< p. g r u n t o w n y.

gruntavnai ‚gründlich': ghis gerai ir g r u n t a w n a i mokintuſi Maž 128_{10}; waikelis teip g r u n t a w n a i mokitas buwa BrP. I 158_{23}; giáray | ir g r u n t a w n a i KPS. 55_{19}. — Zu *g r u n t a v n a s, g r u n t a ũ n a s.

gruntavóti ‚gründen': Wieroy táwo mus g r u n t á w o k KN. 133_{13} —< p. g r u n t o w a ć.

grūšià, g. sg. **grūšios, grūšė** ‚Birnbaum; Birne': wêliieme turéť óbelis | g r ûß i a s | ir kitus mêdʒius DP. 558_{40}; g r u ś i a dulia (‚gruszka drzewo') SzDi. 67b; g r u ſ i o s (‚muszkatelki, gruszki') l. c. 158b; g r u ſ z e Qu.[1] 83 —< p. g r u s z a; s. Brückner Sl. Fw. 86.

gubernatoras ‚Herrscher, Statthalter': budamas... wireſniu g u b e r n a t o r u wiſu redimu dangaus ir ʒiámes Post. 90_{30} —< p. g u b e r n a t o r.

gūbyti ‚quälen': g u b i t i Qu.[1] 400 —< p. g u b i ć ‚verlieren, vernichten, verderben'; vgl. Bezzenberger KZ. L 139, Brückner Sl. Fw. 86.

gudriñčius ‚Klügling' g u d r i n c z i u s Qu.[1] 301. — Mit sl. Suffix -i n č i u s von g u d r ù s ‚klug' gebildet; vgl. m i s l i ñ č i u s.

guinyti ‚schimpfen, verachten': g u y n y t i DPr. 137_{8}. — Es ist wohl eine Umbildung nach g u i n y t i ‚treiben' (: g u i n i t DPr. 137_{14}), g ù i t i, g u i n i ó t i (s. k u ĩ n a s) u. a. aus g o n y t i (: g o n i t i ‚beschimpfen' Geitler Lit. Stud. 84, g õ n y t i ‚verunstalten, entstellen, verderben' Юшк. Лит. сл. I 456; g ó n y t i ‚beschmutzen, besudeln' Kvėdarna, Mosėdis); g o n y t selbst ist aus wr. г á н и т ь (> г á н и ц ь) ‚schmähen' entlehnt. Vgl. Bezzenberger KZ. XLIV 311, L 139, Endzelin MLV. I 618.

gūnià, g. sg. **gūnios, *gūnis** ‚Pferdedecke, Teppich': iſchklok kaurus (aR.: g u n i u s) BrB. Jes. LIX 2; patalą... pakloiau margais dekieis (darüber: kaurais g u n n e i s; aR.: tepich G u n i a. Kauras) Spr. VII 16; g u n e ł e SzDi. 69b; g u n i a l. c. 96a —< wr. г ý н я od. p. g u n i a.

gùzas ‚Beule': g u śśas Lex. 32; g u ſſ a s Qu.[1] 87 —< wr. г у з ъ od. p. g u z; s. Brückner Sl. Fw. 86.

gùzikas ‚Knopf': g u ſ i k a s Qu.[1] 302 —< wr. г ý з и к ъ od. p. g u z i k.

gvaltaũnas, gvaltovnas ‚gewaltsam': galime... nuſsilenkti rąkų g w a l t a u n ų WP. $123b_{29}$; g w a ł t o w n a s nułupimas Post. $10b_{8}$ —< p. g w a ł t o w n y.

gvaltavnai ‚gewaltsam'; ghi g w a l t a w n a i nor ußmußti BrP. I 322_{14}; g w a l t a w n a i a ſilingai WP. $211b_{1}$. — Zu p. g w a ł t o w n y; vgl. g v a l t a ũ n a s.

gvazdìkas ‚Nelke, Nägelein': ſu... g w a z d i k a angu kitu ßaliu wainiku WP. 95_{27}; g w a z d i k a i Lex. 111, Qu.[1] 308 —< wr. г в о з д и к ъ Лит. Мет. (1498) РИБ. XXVII 703 od. p. g w o ź d z i k.

gvintavótas ‚gezogen, gewunden': g w i n t a w o t a (puczka) Qu.[1] 105.— Zu g v i n t a v ó t i ‚ziehen, mit Gewinden versehen' Sub. aus p. g w i n t o w a ć.

gvõltas ‚Gewalt, Frevel': tu mane gelbi nog piktenibes [iſch g w a l t o] (aR.: freue) BrB. 2. Sam. XXII 3; ſtumdo... pawarguſi g w o l t u Rehsa Ps. X 10; tũ dideſni g w o l t ą dûßei táwai padariſsi DP. 37_{19}; ateme g w o ł t u Chyl. 1. Mos. XXI 25 —< p. g w a ł t.

gvoltaunykas, gvoltavnykas ‚Gewalttäter': korotu g w o l t a u n i k u s Deſchimties prieſakimu MT. $213b_{19}$; g w o ł t a w n i k a s Post. 375_{20}; g w o ł t á u n į k a s NT. 1. Timoth. I 13 —< p. g w a ł t o w n i k.

gvoltavóti ‚gewaltsam behandeln, mißhandeln, Gewalt antun': g w o ł t a w ó i e m e Teſtaméntą DP. 142_{13}: iſtatimay... eſti g w o ł t a w o i a m i KP. 191_{14}; g w o l t a w o i e wießliba giwenima MT. $53b_{9}$ —< p. g w a ł t o w a ć.

gvõltyti ‚gewalttätig handeln, mißhandeln': ghe... laußa a gwaltija ir perßengia ÷ greßia preſch Zakanų WP. 59_{11} —< p. gwałcić.

hačiaigi ‚obwohl, obgleich': hacʒeigi augibe ſunaus... melſtunſi... tai nieko negelbes WP. $10b_{8}$. S. chačiai.

haftavojimas ‚Sticken, Heften': iʒſuwimas | arba haftawóiimas DP. 332_{32}. — Zu haftavoti.

haftavonė ‚Sticken, Heften': Prigatawiau... iźdabinimo akmenu ir haftawones Chyl. 1. Chr. XXIX 2 —<p. haftowanie.

haftavoti ‚sticken, heften': haftawotu darbu Chyl. 2. Mos. XXVI 36 —< p. haftować.

haftorius ‚Sticker': darytu wiſoki darbą... haftoriaus Chyl. 2. Mos. XXXV 31; haftorus l. c. XXXVIII 23 —< p. haftarz.

hadyna ‚Stunde': hadina ſmerties WE. 21_{6}; mana hadina dabar neateia BrP. I 172_{4}; per iʒtiſsas tris hadinás arbá wálandas DP. 180_{28}; ateis hadina MT. 241_{13}; hàdinà Post. $8b_{16}$. S. adynà.

hadynykas ‚Zeiger, Uhr'; ſcheſchůlis eija... ant Hadinjka (‚am Zeiger') BrB. 2. Kön. XX 11; ant Siegoraus (aR.: Hadinjko) Jes. XXXVIII 8; hadiniks | alba ſiegarus BrP. I 233_{1}; ſzeſzelis... nuſiłayde, pedoſe hadynika- ſaułes Chyl. 2. Kön. XX 11. S. adỹnykas.

hadnas ‚würdig, tüchtig; geschickt': butų... pratingas, hadnas wiſsam darbui BrB. 2. Mos. XXXV 31; ne eſmi wertas [hadnas] Mark. I 7; mus hadnais padare Korin. I 12; ne eſmi hadni tawes KP. 22_{3}; hadneſnis uʒ nehadnęſni práßit gáli Post. 8_{24}. S. adnas.

hadnastis ‚Würdigkeit, Wert': Ape ſprowas io ir hàdnaſtis KP. 132_{14}; paʒinę hádnáſti muſu draugiſtes l. c. 217_{24} —< wr. гóдность od. p. godność.

hadnystė ‚Würdigkeit, Wert': hàdniſtę draugiſtes... vʒlecàwoia KPS. 27_{22}; hadniſtes ſawa laukdami WP. 131_{35}. — Zu hadnas.

haldas ‚Geschenk': Dowanas neſche (aR.: [atneſche haldą]) BrB. 1. Chr. XVIII 2 —< p. hołd.

haldavoti ‚huldigen': tureio hàłdawot iàm Post. $3b_{19}$ —< p. hołdować.

hambavoti ‚schmähen': dukte... biaurei buwa loioiama (gestr.; darüber: ambijma; aR.: hambawota, kor. in -bowota) BrB. Tob. III 7 —< p. *hańbować; s. Būga LKŽ. 72.

hambyti ‚schmähen, verhöhnen': Hambia ghi teipaieg ir Sʒelnerei BrP. I 390_{8}; hambija a giedina ſudų welina WP. 171_{35} —< wr. гáмбить od. p. hańbić.

handliavoti ‚handeln': ieis prakáutų | arba handlawôtų DP. 382$_{43}$; handlawokit Chyl. 1. Mos. XXXIV 10 —< p. handlować.

handlius ‚Handel': koking ſaw handlų padaréi piktái DP. 104$_{8}$; kurié wîlumi kokiů darbůſe | prakeſe | arba handlůſe ſawůſe êlgeś (‚w kupiach abo w handlach') l. c. 290$_{31}$ —< p. handel.

harfa ‚Harfe': ant ſawa Harffu ßaid WEE. 139$_{24}$; Harffos n. pl. BrB. 1. Sam. X 5; Harfa | ába kunkliey PK. II 57$_{30}$; ſu harffomis MK. 119$_{19}$ —< p. harfa.

harda ‚Horde': ſu wiſsá hardá ſawá yrá falßiwi Pránaßai DP. 204$_{17}$; hardá yr' tarnų tįngincʒiuúių l. c. 387$_{21}$—< p. horda.

harcavoti ‚scharmutzieren': harcawot Post. III 60b$_{52}$ —< p. harcować.

harcavnykas, harcovnykas ‚Scharmutzierer': ąnt tu harcawniku Post. III 64b$_{48}$; turi ąnt ſåwę ruſtu hàrcowniku l. c. 89b$_{34}$—< p. harcownik.

harnosas ‚Harnisch, Waffen': rubus | harnoſą, ir kwepalus Chyl. 2. Chr. IX 24 —< ap. harnas.

hatlosas: wàykßcʒioio... hàtłoſe (‚w hatłasie') Post. 17b$_{7}$ —< p. hatłas.

hebliavoti ‚hobeln': eſch ios hobloiu (aR.: hæblawoiu) per Prarakus BrB. Hos. VI 5; heblawot' DP. 573$_{35}$; heblewóia l. c. 575$_{42}$ —< p. heblować.

Helijošius ‚Elias': Hełyôßiumi DP. 23$_{9}$; Helioßiumi l. c. 465$_{42}$ —< p. Heljasz.

Helzbieta ‚Elisabeth': Helʒbietą acc. sg. DP. 47$_{49}$ —< p. Helżbieta.

Henrikas ‚Heinrich': nê kokſai Henrikas Luteriônas DP. 196$_{46}$ —< p. Henryk.

herbas ‚Wappen': tàtåy eſt herbåy muſu Post. III 86$_{18}$ —< p. herb.

hercieras ‚Trabant': kurie io hercierais buwa (gestr.; aR.: drabanten. Drabantais) BrB. 2. Sam. XV 1 —< ap. hercerz.

heretickas ‚ketzerisch': ne důtumbimes papuſt wiſsokiam' weiui... mokłų Hereticků DP. 517$_{23}$ —< p. heretycki.

heretikas ‚Ketzer': heretikai | alba kleidunai BrP. I 211$_{10}$; Heretikay PK. I 30$_{25}$; daug Heretikų ÷ klaidunų WP. 191$_{34}$ —< p. heretyk.

herezija ‚Ketzerei': muſiie bût Hereʒios DP. 83$_{9}$; per hereſias PK. I 345$_{15}$ —< p. herezja.

hetmonas ‚Hauptmann, Feldherr': Hetmonas WEE. 211$_{7}$; Hêtmonas DP. 107$_{28}$; padare hetmonàis Post. 90b$_{1}$; Hettmonas Lex. 69 —< p. hetman od. wr. гетманъ.

herodijonas ‚Herodianer': ſu Herodiônais DP. 364$_{21}$ —< p. Herodjan.

hiacintas ‚Hyazinthe': hiacintas SzDi. 72a —< p. hiacynt.

Hieremijošius ‚Jeremias': Hieremiôßius DP. 394$_{23}$; Hieremiôßeus g. sg. l. c. 399$_{3}$ —< p. Hieremjasz.

himnas ‚Hymnus': Hymnas Ambroßeiaus Maž. 175$_{2}$ —< p. hymn.

hipokritas ‚Fälscher, Heuchler': tie piktieii iſzgamái ir bediewiéi | hipokritai | gôdai DP. 191$_{31}$ —< p. hipokrit(a).

historija ‚Geschichte': Hiſtoriá DP. 144$_{4}$; ſzinome iſz hiſtoriu PK. I 205$_{13}$ —< p. historja.

historikas ‚Geschichtschreiber': Hiſtorykų g. pl. DP. 26$_{30}$; nuog anu hiſtoriku Post. 104b$_{34}$ —< p. historyk.

Hišpanija ‚Spanien': Angliói | Hißpaniói DP. 443$_{11}$ —< p. Hiszpanja.

hišponas ‚Spanier': Hißpónų g. pl. DP. 457$_{40}$ —< p. Hiszpan.

hočikas ‚Häkchen': idesi anos hoczykus ing petliczełes Chyl. 2. Mos. XXVI 11; uždągą pakabinsi po hoczykeys l. c. XXVI 33 —< p. haczyk.

hokas ‚Haken': hokey ju bus iſz aukſa Chyl. 2. Mos. XXVI 32 —< p. hak.

honba, hanba ‚Beschimpfung, Schmach': Nukiele Diewas hońbą mano Chyl. 1. Mos. XXX 23; Apſaugok mus nůgi ghrieku | Giedas | Hanbos Maž. 592$_{2}$ —< p. hańba.

honbyti, hanbyti ‚schmähen, entehren': nenorek muſu giems duoti | ir hoñbit ápłáyſti KP. 142; Wirausio źmoneſa tawo nehońbisi Chyl. 2. Mos. XXII 28; Honbijo... Izraelieties Wardą 3. Mos. XXIV 11; hanbiy mane neprietelei mana Maž. 473$_{6}$ —< p. hańbić.

horpa ‚Harfe': źayde ant Horpu Chyl. 1. Mos. IV 21; ſu bubinu, ir ſu horpa l. c. XXXI 27. — Aus harfa umgebildet.

hostija ‚Hostie': hoſtiá DP. 134$_{3}$; hoſtiią acc. sg. l. c. 432$_{16}$; po... hostiiu PK. I 267$_{8}$ —< p. hostja.

hulėti ‚sich ergehen, spazieren': Cieſarus... teip ſaw huleija ÷ waikßtineija pa Pilį WP. 195$_{7}$ —< wr. гуля́ть.

hūmas ‚Verstand': Vß ßiebk ſchweſei humus muſu Maž. 47$_{6}$; wiſſus humus dawe WE. 13$_{6}$; iſzg wiſſo hûmo arba ißmintiés DP. 324$_{11}$; turek

giarą h u m ą Chyl. 5. Mos. XXXI 7; Papildik... ſchirdį ir h u m a GD. 15_{11}. — Zu ū m a s; wegen **h-** vgl. h û k i n į k a s = ú k i n i n k a s DP. 390_{6}, h o r a n' = o r a ñ l. c. 508_{11}.

humerolas ‚Umerale': H u m e r ô ł a s | kuriů Kúnigas vʒdę́gia gáłwą ir pecʒiús DP. 167_{33} — < p. h u m e r a ł.

hūtaryti (vgl. süd-, ostlit. **ũtaryti**) ‚reden': ira h u t a r i j e s paſsakidamas iemus... walų ſawa WP. 128_{20}; Kalbeghimas angu h u t a r i j m a s l. c. 39_{11} — < wr. г ý т о р и т ь (heute г ý т о р и ц ь); s. Būga ZfslPh. I 55.

-yčia, -inyčia, -nyčia, -aunyčia : a k m e n i ć i a (‚kamienica') SzDi. 82a; a k ſ t i n y c i a (‚Pflugsterze') Lex. 134; nog a w i n i c z o s (‚z owczarni') Chyl. 1. Chr. XVII 7; d r u k a ú n i c i a (‚Buchdruckerei') Qu.[2] 81; d r u s k i y n i ć i a (‚Salzfaß') Lex. 144; Numiri ira ʒerkalu k a u l i n i ć i o y (‚w kośnicy') PK. I 216_{23}; k a r w e l i n i ć i a (‚gołębieniec') SzDi. 62b; k i r w i n y c z e (‚Axenbrett') Lex. 23; n a k t i n i c i a (‚nocnica') SzDi. 194b; r u k i l n n i ć i a (‚kadzielnica') ib. 80a; s t e r w i n y c i a (‚Luder') Lex. 118; s t o w i n i ć i a (‚fasa') SzDi. 52b; s u r i n y ć i a (‚sernik') SzDi. 325a; s z i r m a w o n y c z i a (‚Fechtstuhl') Lex. 177; t a b a k n y c i a (‚Tabakbüchse') Lex. 173; w a r p i n i ć i a (‚dzwonnica') l. c. 51b; w i l k i n i ć i a (‚Wolfsgrube') Lex. 214; z i b n y c z i a (‚Leuchte') Lex. 116. — Die Suffixe -y č i a, -i n y č i a, -n y č i a sind aus sl. -i c a, -i n i c a, -n i c a entlehnt und an echt lit. Stämmen produktiv geworden. Vgl. Brückner Sl. Fw. 160, Sommer Balt. 95.

ỹdas ‚Schlangengezücht; Ungeziefer; Mörder; Ketzer': iʒteploii biáurus i d u s (‚gadziny')... PK. II 4_{12}; Wiſokias prigimimas... paukśćiu | ir i d u l. c. 76_{22}; źiame gadynos nog anu i d u Chyl. 2. Mos. VIII 24; piktadéię ir î d ą pâgerbe (‚morderza uczcili') DP. 168_{9}; I d a i (‚kacerze') l. c. 459_{15} — < wr. г и д ъ (aus älterem г ы д ъ); s. Berneker EW. I 374, Būga ZfslPh. I 55.

imaginavoti ‚sich vorstellen, einbilden': teiſumi ſant i m a g i n a w o i e alba tikiſsi MT. $88b_{16}$ — < p. i m a g i n o w a ć.

im̃beras ‚Ingwer': pute i m b i e r u Post. III 28_{39}; i m b i e r a s SzDi. 78a — < p. i m b i e r; s. Brückner Sl. Fw. 87.

imienia ‚Gut, Erbe, Erbteil': taw ſawo Tiewo Tewoniſtę (aR.: I m e n i ę) docʒiau BrB. 1. Kön. XXI 3; giwendawa ant ſawa I m e n i ų (aR.: gütter) 1. Chr. IX 2; koßnas ant ſawa [I m e n i o s] Tiewiſchkes (aR.: Erbteil) Neh. XI 20; ąnt grunta ȧba i m e n i o s Post. 358_{40} — < wr. и м е н ь е od. p. i m i e n i e.

indijõnas ‚Indianer': I n d i ó n ų g. pl. DP. 457_{42} — < p. i n d j a n.

indỹvnas, įdỹvnas ‚wunderbar, wunderlich': I n d i w n a kowa Maž. 265_{15}; Tris daiktai man į d i w n i ira BrB. Spr. XXX 18; i n d i w n a s daikts BrP. I 70_{25}; daug i n d i w n ų ßenklų bua WP. 6_{23}; I n d i w n o g h i macis

MT. 3_{11}; daugi indiwnu pramoniu... ſadumoia l. c. $145b_{19}$. — Aus Präfix **in-, į-** und dỹvnas zusammengesetzt. Zur Bildung vgl. váiskus ‚ryškus, klar, ausdrucksvoll' R. Jonas MŽ. 54, wayſkus ‚przezroczysty, klarowny' SzDi. 302a gegenüber įvaiskus (daher įvaiskumas ‚Glanz, Pracht': ant... įwaiſkumo Cherubinų DP. 595_{20}); vaizdùs ‚klar, deutlich, ausdrucksvoll' R. Jonas MŽ. 54: įvaizdùs ‚deutlich, ausdrücklich' Юшк. Лит. сл. I 669.

infliančikas ‚Livländer': Inflaćikas SzDi. 78b —< p. Inflanczyk.

Infliantai ‚Livland': Inflantay SzDi. 78b —< p. Inflanty (im XVI. Jahrh. noch Iflanty Brückner Dzieje[2] 66).

ingãdyti ‚willfahren, zufriedenstellen': Pons wiſam támuij ingadis KN. 102_{25}. — Zu gãdyti aus wr. годйть (>годзйць) od. p. godzić und lit. Präfix in-.

inkaustas ‚Tinte': raſchiau cʒernilu (aR.: tinte, inkauſtu) BrB. Jer. XXXVI 18; Tintu [cʒarnilu] (aR.: inkauſtu) 2. Joh. 13; inkauſtas Qu.[2] 415; paraßijta ne inkauſtu NT. 2. Korin. III 3 —< p. inkaust.

instigatoras ‚Aufhetzer, Antreiber': paſſidáre... inſtigátoru DP. 160_{45}; anſay inſtigàtoras Post. 280_{41} —< p. instygator.

inteñcija ‚Absicht, Wunsch': tur ʒmôgus turêt... tikrą intenciią DP. 561_{38} —<p. intencja.

interdiktas ‚Interdikt': Cʒionay iau nera tàme ſiuntime idant màcia... interdiktu | turetu but kurſay ſurißtas Post. 176_{15} —< p. interdykt.

įsibíesyti ‚toll werden': įſibieſiię DP. 565_{40}. — Zu bíesytis aus wr. бѣситься.

įsipladyti ‚sich vermehren': ant to świeto iſipłádiio Post. 68_{35}. — Zu pladyti.

įsirėdýti ‚sich rüsten': idant ſawe pataiſitumbit ant kario (aR.: iſireditumbit) BrB. 4. Mos. XXXII 20. — Zu rėdýti.

įsislovyti (od. **išsislovyti**) ‚berühmt werden': iſiſłowijo słowa jo po wiſą źiamę Chyl. Jos. VII 27; tat iſſiſłowiio KP. 166_{21}. — Zu slõvyti.

įsistrovyti ‚vermachen; sich Kosten machen; verzehren; beschweren': tatai anis ant Balim iſsiſtrowija BrB. 2. Chr. XXIV 7; nor Karalius Iſsiſtrowiti iſch ſawo paties padatku 1. Makk. X 45; wiſsą ſawa Labį iſsiſtrowija Mark. V 26; iſsiſtrowik delei ių ApG. XXI 24; ne eikim, idant tu ne iſsiſtrowintumbei 2. Sam. XIII 25. — Zu strõvyti.

įsišutinti ‚sich lustig machen': idant tę pretelius linkſmai iſsilinkſmintų iſsiglaudatų a iſsiſchutintų WP. 249_{33}. — Aus *įsišutyti umgebildet; s. šùtyti.

istnastis ‚Dasein, Wesen': didis ſkirius iſtnaſti Post. 32_{38}; dwiem iſtnáſtimi deiwiſtes l. c. $124b_{4}$ —< p. istność.

istravinykas ‚Speisemacher': Iſtrawinikas BrB. Joh. II 9. — Zu istrava.

istrova, istrava ‚Speise': tatai te eſsi iusų Iſtrowa BrB. 1. Mos. IX 3; wiſsokios keptos Iſtrawos l. c. XL 17; iu iſtrowa perßegnoſiu BrP. I 312_{1}; neplißta pilwas ant tų iſtrawu WP. $95b_{37}$ —< wr. истрава Лит. Мет. (1510) РИБ. XX 9, Лѣт. XVII 394, Karskij Бѣл. II 1, 318.

istrovijimas ‚Kosten': Sʒemę důmi eſch Baßniczei... ant Iſtrowighimo (‚zum Kosten') BrB. 1. Makk. X 39. — Zu strõvyti.

išambyti ‚verhöhnen, verspotten': iſzbambyti (‚ausmachen') Qu.[1] 58. — Zu ambyti.

išbielyti ‚übertünchen': anus bielu aptepk [iſchligink] (aR.: tünchen iſchbieliti (gestr.), iſchlieti iſchlaiſtjk) BrB. 5. Mos. XXVII 2; raſche... ant iſchbielitos (aR.: getünchte iſchlaiſtitos iſchlietos) sienos Dan. V 5. — Zu *bielyti aus wr. бѣлить od. p. bielić.

išbovyti ‚ausrotten': ghį iſch ßemes... iſchpuſtikem [iſchbowikem] BrB. Jer. XI 19. — Zu bõvyti.

išbranyti ‚ausplündern': iſzbraniti Qu.[1] 60. — Zu branyti.

išdrodyti ‚verraten': tawe iſchdrodis BrB. Obad. I 7; ghi iſchdradija BrP. I 362_{14}. — Es ist aus izdrodyti, zdrodyti umgebildet, indem das anlautende **iz-, z-** volksetymologisch auf das Präfix **iš-** bezogen wurde; vgl. Bezzenberger Mitt. I 46.

išdrodnykas ‚Verräter': ßinnoia iſchdrodnika ſawa BrP. I 361_{3}; ſchiſkat | ranka iſchdrodniką mano l. c. 362_{1}. S. išdrodyti.

išdūmóti ‚erdichten': nůg ßmoniu eſti iſchdumotas WE. 43_{1}; tatai iſchdumoiei [pramanei] BrB. Neh. VI 8. — Zu dūmóti.

išgũbyti ‚verderben': tikrą pámokłłą... ißgubitu KS. 210_{31}. — Zu gũbyti.

išhonbyti ‚verschmähen, mißhandeln': nori tos ſwecius ſmarkiey iſzhońbit Chyl. 1. Mos. XIX 1; iſzhonbijo pamoteri mano Richt. XX 5. — Zu honbyti.

iškadà, -ãdos ‚Schaden, Nachteil': ginki nůg kruſchas iſchkadu Maž. 573_{9}; Nedariket iſchkadas Sʒemei WEE. 178_{6}; dide iſchkada nuſidůſt BrP. I 201_{8}; ne[a] darîdami žałós (aR.: ißkados) DK. 27_{15}; ißkada Post. $268b_{29}$, Lex. 146; iſzkada Ou.[1] 358. — Mit **i-** Vorschlag aus škadà = p. szkoda gebildet (vgl. išč̃ẽstis ‚Glück' Sub., Specht LM. II 503 neben šč̃ẽstis ib., č̃ẽstis Būga KS. 252) od. aus wr. *ишкода entlehnt (vgl. iškoda in den Bukowiner Urkunden, lit. istrova, izbraja, izrada...); vgl. Brückner Sl. Fw. 25, 48, Bezzenberger

Mitt. I 46 ff., Vondrák Vgl. sl. Gr. I² 52, 482, Stender-Petersen SGLw. 134, Verfasser APh. I 215.

iškãdyti ‚schädigen': man iſchkaditu Maž. 470₅; kitiems iſchkadije MT. 210b₄; Welinas... waikamus iſchkadija WP. 394b₂₇. — Aus škãdyti od. p. szkodzić umgebildet. S. iškadà.

iškãdnas ‚schädlich': iámuy tàs dweiátàs ißkadneſnis Post. 306₂₃. — Mit i- Vorschlag aus p. szkodny umgebildet.

iškãdnykas ‚schädlicher Mensch': Nog iſchkadniku mus gielbek Maž. 59₅; nůg muſu iſchkadniku gelbti MT. 33b₂. — Aus p. szkodnik umgestaltet. S. iškadà.

iškalà, -ãlos ‚Schule, Synagoge, Tempel; Spielhaus': waikus iſchkalon leiſtu WE. 6₂₆; pakure... Iſchkalas pagoniſchkas (aR.: Spilhauser Sʒaiſlų namus) BrB. 1. Makk. I 15; mokinna... Sijnagogoſų [Iſchkaloſų, Baßnicʒoſų] Matt. IV 23; turéio nêkures ißkałàs (‚bożnice') DP. 89₃₂; ißkałà ʒidų (‚bożnica żydowska') l. c. 445₃₇. — Mit i- Vorschlag aus škalà = p. szkoła umgebildet; vgl. iškadà.

iškomunikavotis ‚sich exkommunizieren': kurie vparnay iſkommunikawoies KPS. 19₁₉. — Aus p. ekskomunikować się umgebildet.

Iškarijotas ‚Ischariot': ing ßîrdi Judôßeus Simono Ißkariôto DP. 135₄₀; Judoßus Ißkariotas NT. Matt. XXVI 14 —< p. Iszkariot.

iškvalčiavóti ‚verfälschen': anis iſchkwalcʒewoi Diewo ßodi BrP. II 316₆. — Zu kvalčiavóti ‚fälschen'; s. chvalčiavoti.

išliūbyti ‚erwählen': Sʒinau, kurius iſchrinkau [iſchliubijau, iſſkiriau] BrB. Joh. XIII 18. — Zu liũbyti.

išmìslyti ‚erdichten': raſchita... ſu Gieſmemis per Dowida padaritomis [iſchmiſlitomis] BrB. 2. Chr. XXIII 18. — Zu mìslyti.

išnevõžyti ‚auslachen, ausgrinsen': apſzaipyti, iſzſzaipyti, iſznewozyti Qu.¹ 57. — Aus p. zniewaźyć ‚beleidigen, beschimpfen' umgebildet; vgl. Brückner AfslPh. VI 605.

išprobavóti ‚ausprobieren': ko... ißmintimis ſawomis ne ißprobawoia DP. 276₃₆. — Zu probavoti.

išprõvyti ‚zubereiten, verrichten, verbessern, vollkommen machen': Sydabras vgnimy iſchprawitas Maž. 529₆; gali... tas dalys... mokîla iſchtaiſiti ir iſchprowiti WE. 4₃; atgabena... Liktarną... ſu Lampemis iſchprowitą BrB. 2. Mos. XXXIX 37; Tas iſchprowis tawa ſchirdį Sirach VI 37; neigi ką iſchprowiti (‚operari') gali MT. 66b₉. — Zu prõvyti.

išpũstyti ‚verwüsten, verderben': piktenibe papeiktoius tures iſchpuſtiti WEE. 170₂: Ponas iſpuſtia Sodomą BrB. 1 Mos. XIII 10; apwerte

[iſchpuſtija] anus Mieſtus l. c. XIX 25; ugnis iſchpuſtianti Ps. XVIII 9. — Zu pũstyti.

išpūstašijimas ‚Verwüsten': wêrkia wêizdedami ant' ißpûſtaßiimo S. garbés io DP. 533_{36}. — Zu *pūstašyti aus wr. пустóшить od. p. pustoszyć.

išrada ‚Verrat': wilius angu ißrada WP. $67b_{14}$; ißrada ÷ piktibe l. c. $90b_{37}$. — Volksetymologisch aus izrada umgebildet.

išroninti ‚verwunden': ghis... ira iſchronintas [paßeiſtas] BrB. Jes. LIII 5. — Aus išrõnyti umgebildet.

išrõnyti ‚verwunden': Chriſtus iſchronitas eſt Maž. 328_{10}; ię ir iß-roniio | ir ʒeide DP. 324_{37}. — Zu rõnyti aus wr. páнить od. p. ranić.

išrūgóti ‚das Mißtrauen aussprechen, vorwerfen': ißrúgôio iiémus ne ißtikéiimą (‚wymawiał im niedowiarstwo ich') DP. 225_{24}; ißrugoiiu (‚wyrzucam na oczy') SzDi. 418b. — Zu rūgóti.

iššpiegavóti ‚erkunden, ausspionieren': kurie Sʒemę pertirtų (aR.: iſ-spiegawotų) BrB. 5. Mos. I 22; źiamę iźſzpiegawoio Chyl. 4. Mos. XIII 32. — Zu špiegavóti.

išterióti ‚vernichten': butumime iſzteroti, uźmuſzti Chyl. Esther VII 4. — Zu terióti.

ištoblevoti ‚austäfeln, spünden': iſchtoblewoij Cedrais ir iſchmole-woij raudonai BrB. Jer. XXII 14; iſchkloia geriauſiu aukſu [aR.: spündete, iſch-toblewoia 2. Chr. III 5. — Zu *toblevoti aus p. taflować ‚täfeln'; wegen **b** aus **f** vgl. blẽkai.

ištrivóti ‚ausdauern, aushalten': ißtriwoti Lex. 20; Jei kantrey iśtri-woſi GK. 405_{15}; Důk iśtriwoti kantrume l. c. 428_{6}. — Zu trivóti.

išvieryti ‚vertrauen': Ghis iſchwierija Ponui BrB. 2. Kön. XVIII 5; ghis mumus Euangelią iſchwieritų ant ſakimo Korin. II 4. — Zu viẽ-ryti; zur Bildung vgl. lit. ištikẽti kuo ‚jdm. vertrauen'.

išzradas ‚verräterisch': per malonē neiſchʒradu angu newilaijan-cʒiu WP. 55_{20}. — Wohl für išzradnas verschrieben.

išzradnas ‚verräterisch, hinterlistig': tai wiſsa wilum a iſchʒradnu ßirdim kalb WP. 52_{28}. — Durch Kontamination aus lit. Präfix **iš-** und ent-lehntem Adjektivum izradnas bezw. zradnas entstanden; vgl. išdro-dyti.

izbõnas ‚Krug, Flasche': izbonas Lex. 111; iſbons Qu.[1] 186. — Mit **i-** Vorschlag aus zbõnas entstanden.

izbradnius ‚Übeltäter': (Ghis) ſu piktaiſeis [iſbradneis] paſkaititas BrB. Luk. XXII 37; ſu Iſbradneis BrP. I 364_{19}. — Mit **i-** Vorschlag aus zbradnius umgestaltet.

izbraja ‚Waffen': budáms... neiokią iʒbraią nepriprowitas Post. 2_{16}. — Aus wr. изброя Лѣт. 68 entlehnt oder mit **i-** Vorschlag aus zbraja umgebildet.

izdradinykas ‚Verräter': Iſdradinikai BrB. Ezech. XXII 9. — Aus izdradnykas umgebildet.

izdradnas ‚verräterisch': ant iʒdradna a wilaus klauſima... ira... atſakis WP. 268_{10}. — Durch Kontamination aus *izradnas und zdradnas (zdrodnas) enstanden od. mit **i-** Vorschlag von zdradnas (zdrodnas) gebildet.

izdradnykas, izdrodnykas ‚Verräter': ſu to ſawa iʒdradniku Judachum WP. 134_1; iſdrodnikas BrB. 2. Makk. III 11. — Durch Kontamination aus *izrodnykas und zdrodnykas entstanden od. mit. **i-** Vorschlag aus zdradnykas (zdrodnykas) gebildet.

izgada ‚Eintracht, Friede': priłayſt tureio iuos toſp iʒgadoſp Post. 3_5; kurie giwena iʒgadoy | meiłey l. c. $69b_6$. — Mit **i-** Vorschlag aus p. zgoda umgebildet.

izrada ‚Verrat': nepagiria ia wiliaus a iʒradas WP. $222b_{23}$ — < wr. израда.

izraelskas ‚israelitisch': Diewas eſt priemes | Iſraelſkaſes ßmones Maž. 170_{13}; ßmones Iſraelſkoſes BrP. I 247_9 — < p. izraelski.

išgvoltyti ‚verletzen, verunehren': iʒgwółtiiei baʒniczią Diewo DP 95_{25}. — Zu gvõltyti.

***išrangoti** ‚vorwerfen': iżrungoiu (ostlit. Form für -rangoiu) SzDi. 384a. — Zu *rangoti, wohl aus p. *rągać (in u-rągać) entlehnt. Formell könnte lit. *rangoti wr. рыгáть entsprechen, aber wegen der Bedeutung ist es eher entlehnt als einheimisch. Vgl. Brückner Sl. Fw. 87.

išzdrodyti ‚verraten': iʒʒdrodiia... biednika Post. $146b_{40}$. S. išdrodyti und išzradnas.

jacintas ‚Hyazinthe': jacintas SzDi. 142b; Jacinthus acc. pl. PK. II 215_{29} — < p. jacynt; s. hiacintas.

Jãckus ‚Hyazinth (Name)': Jackus Post. $361b_{21}$ — < p. Jacek (Demin. von Jacenty ‚Hyacinthus', s. Łoś Gram. II 79).

jalmožna, jalmažna ‚Almosen': Jalmoßnas důdawai BrB. Tob. II 15; Ghie... didʒuoia iſch iuſų Danių [Jalmaßnų] 2. Petr. II 13. — Liegt hier keine Verschreibung vor (vgl. Bezzenberger BGLS. 51), so kann es aus ap. jałmożna entlehnt sein.

jalmužna ‚Almosen, Handreichung': prijmtumbim... draugibę J a l m u ſ i n o s [pagalbą, meſlewą] (aR.: handreihung, pridawimas) BrB. 2. Korin. VIII 4; J a ł m ú ž n o s g. sg. DP. 12_{22}; ſu i a ł m u ž n á l. c. 35_{26}; dokite j a l m u ß n u WP. 95_{17}; i a ł m u ž n à Post. 239_{39} — < p. j a ł m u ż n a.

jalmužnykė ‚Almosengeberin': i a ł m u ž n ỉ k ę acc. sg. DP. 548_{9}. — Zu *j a l m u ž n y k a s (s. e l m u ž n y k a s) aus p. j a ł m u ż n i k.

jarmarkas ‚Jahrmarkt': prėkiies po i a r m a r k u s waž̨inêie DP. 211_{19}; i á r m a r k a s l. c. 382_{49} — < p. j a r m a r k.

jaunagriešnykas, jaungriešnykas, jaunogriešnykas ‚öffentlicher Sünder': turėkią ią vž̨... j a u n a g r i e ß n i k a DP. 205_{8}; j a u n a g r e ſ c h n i k a s ÷ muitenikas WP. $230b_{1}$; i a u n o g r i e ß n i k a s Post. $176b_{40}$ — < p. j a w n o g r z e s z n i k.

javnogriešnas ‚der öffentlich sündigt': J á w n o g r i e ß n a s Post. 300_{33} — < p. j a w n o g r z e s z n y.

javaras, javoras (heute **jõvaras**) ‚Pappelbaum': eme laĩdas... J a w a r o BrB. 1. Mos. XXX 37; j a w o r a s Lex. 132 — < wr. я в о р ъ Šein Mam. I 1, 294.

jednas ‚irgendeiner': ßirdis iuſų nebutų apſunkintas n e i e d n u apſiriimu WP. 95_{13} — < p. jeden.

jednočius ‚Schiedsmann, Versöhner': J e d n o cz̨ i u mes Diewa melĩkiem Maž. 417_{1}; geri wirai (aR.: teidingsleut J e d n a cz̨ i u s) [1]) nuſudis BrB. 2. Mos. XXI 22; ſawa tewa | i e d n o ć i a u s tikriauſia KP. 145_{7}; priimtu iau tą i e d n o cz̨ i u Post. $10b_{16}$ — < p. j e d n a c z.

jednonė ‚Ausgleichung, Versöhnung': i e d n o n e Post. 116_{18}; tikroghi i j e d n o n ė s affiera AM. 2_{9} — < p. j e d n a n i e.

jednóti ‚vereinigen, versöhnen': mes amž̨iną paĩkandinimą i e d n o i e m KPS. 27_{2}; i j e d n o j a m o g h i alba ſumilima affiera AM. $6b_{9}$ — < p. j e d n a ć; s. Brückner Sl. Fw. 87.

Jadvygà, -ỹgos, Hedwig': J a d w i g a DP. 492_{38}; J é d w i g a l. c. 525_{45} — < p. J a d w i g a.

jerka ‚Sämischleder, dünnes Schafleder' SzDi. 79a — < ap. j e r c h a; s. Brückner Sl. Fw. 87.

***jermėkas** ‚Bauernrock aus Tuch': j e r m e k a s SzDi. 59a — < p. j e r m i a k, j e r m a k SJP. I 826 od. wr. е р м я к ъ Ак. XXXVI 22; nicht nach Brückner Sl. Fw. 87 aus p. g i e r m a k.

Jerozolima ‚Jerusalem': ant J e r o z̨ o l i m o s KP. 98_{24}; wiĩsa J e r o ſ o l i m a DP. 58_{1} — < p. J e r o z o l i m a.

---

[1]) Bezzenberger BGLS. 321 liest hier versehentlich ſ e d n a c z i u s statt j e d n a c z i u s.

jerozolimčikas ‚Jerusalemer': Jerozolimczikay Post. 287b$_{28}$ — <p. Jerozolimczyk.

jezuvita(s) ‚Jesuit': Jeſuwitu g. pl. MT. 37b$_{14}$ — < p. jezuwita.

Jõnas ‚Johannes': Jonas WEE. 7$_{19}$; Jonás DP. 29$_{36}$ — < p. Jan.

Jokũbas ‚Jakob': Jokúbo g. sg. DP. 179$_{17}$; Jokubas Post. 351$_{35}$ — < p. Jakub od. wr. Якýбъ.

jovnai ‚öffentlich': ußmokies taw atwirai [apreikſchtinai] (aR.: offentlich, regimai, Jownai) BrB. Matt. VI 6 — < wr. явно od. p. jawnie.

jovnaigriešnykas ‚öffentlicher Sünder': iownaigrießnikus... ißwadẑiodawa Post. 13$_{41}$. — Aus p. jawnogrzesznik umgebildet.

jovonas ‚öffentlich': Jarmarkiei iowonieghi Gerullis SLS. (1589) 86$_{21}$ — Eigenartige Umbildung aus wr. явный od. p. jawny.

Jozefas ‚Joseph': Jozėfas NT. Matt. I 24 — < p. Jozef.

judikavoti ‚judizieren, urteilen': anſai pagonis... ira geriaus iudikawoięs MT. XXV$_{10}$ — <p. judikować.

Judõšius (und **Jūdõšius**) ‚Judas': Judoſchius BrB. Matt. XXVI 47; Judoſchus MT. 156b$_{3}$; biedni Judoßius Post. III 21b$_{22}$ — <p. Judasz.

jukà, -õs ‚Suppe, Schwarzfleischsuppe': tur Srubbas [Jukkas] neapikantos BrB. Jes. LXV 4; iſzliek juką Chyl. Richt. VI 20; jukka Lex. 155, Qu.[1] 470 — < wr. юхá od. p. jucha.

junokas ‚Held': ius ſilingi ſtipribeie (aR.: helde. Ricerus [Junokas]) BrB. Ps. CIII 20 — < p. junak ‚junger, kühner Mann, Held, Ritter'.

juodỹlas ‚Schwärze'. juodiłas SzDi. 35b. — Mit sl. Suffix -ylas von júodas ‚schwarz' gebildet.

jupà, g. sg. **jùpos** ‚Joppe, Rock, Talar': Ghi dara jupa WEE. 160$_{21}$; iupá (‚suknia') DP. 172$_{15}$; ant iúpos l.c. 172$_{18}$; ant mano juppas AM. 12b$_{8}$; jupa Lex. 84 — <p. jupa od. wr. юпа.

jupančia, jupančė, jupenčius ‚Filzmantel, Regenmantel, Mantel': jupanczia Lex. 140; jupancze l.c. 71; apdenge ghi ſkraiſte (aR.: Jupenczių) BrB. Richt. IV 18 — < ap. japończa (> japanczia = jupanczia Ness. 36); ju- ist wohl unter dem Einfluß von jupà entstanden; vgl. Brückner Sl. Fw. 88, Berneker EW. I 444.

jurgeltas ‚Jahrgeld, Pension': imi... didẑius Jurgieltus Post. 114$_{5}$ — <p. jurgielt.

jùtryna ‚Frühmesse': ant Jutrinas Maž. 495$_{17}$; inſtate Jutrinas ir neſchparus WP. 55b$_{32}$; ąnt iûtrinos butų DP. 268$_{38}$. — Aus ap. *jutrzy-

n a (: jutrznia; vgl. ap. l a t e r n a : l a t e r n i a) entlehnt od. aus p. j u t r z n i a umgebildet.

kabalnyčia ‚Schlagbaum': k a b a l n i c i a Qu.[2] 361. — Vgl. Brückner Sl. Fw. 88.

kabza ‚Laute': k a b ſ a BrB. Ps. (Anhang) — < wr. к о́ б з а od. ap. k o b z a.

kacermistras ‚Erzketzer': Inquiſitorai ir k a c e r m i ſ t r a i DP. 88_{52} — < ap. k a c e r m i s t r z.

kacerskas ‚ketzerisch': iſškałoſe k a c e r ſ k o ſ e DP. 41_{46}; kłaideiimų k a c e r ſ k ų l. c. 86_{1} — < p. k a c e r s k i.

kacierstva ‚Ketzerei': k a c i e r ſ t w o s n. p. DP. 83_{8}; paiutino... k a c i e r ſ t w á s l. c. 254_{8} — < p. k a c e r s t w o.

kač ‚obwohl, obgleich': Tu mano Ponas | k ą́ ć mána dowanu ne gieydi (‚acz ty darow moich niepotrzebujesz') KP. 49_{6}; Ir k a c ʒ miſlija bukley | Ta-cʒau... GK. 23_{5}; K a c ʒ newertu eſmi tarnu GD. 120_{12}; k a c ʒ Gr. Litv. 142_{16}. S. c h a č.

kačiaĩ, kačiaib, kačiaiba, kačiaĩg, kačiaigi, kačíaigel ‚obgleich, obwohl': k a c z e i paſtatye Diewa buwa WEE. 54_{2}; k a c ʒ e i tu mana brolis eſsi BrB. 1. Mos. XXIX 15; k a ć i e y ir wargina KN. 179_{12}; k a c ʒ e y (‚obgleich') Lex. 131; k ą́ c ʒ e i b... eśt kriʒium ſuſpauſti (‚chociaj') Post. 9_{24}; K a c ż i e i b a... priwałús e[a]ſt mokſłas DK. 3_{3}; k a c ʒ e i g jis Diewa... yra GK. 136_{5}; k á ć i e y g i teyp łábay neciſtas (‚chociaj') KP. 62_{20}; k a c ʒ e i g e l ant ʒemes praſideſtiſsi... MT. 35_{18}. — Aus c h a č i a i umgebildet; wegen **-b, -ba, -g, -gi, -gel** vgl. Hermann LiSt. 310 f., 347.

kačérga ‚Ofenkrücke': k a ć i e r g a SzDi. 267b; k a c z e r g a Lex. 131 — < wr. к о ч е́ р г а (und к о ч е р г á); vgl. Brückner Sl. Fw. 88, Būga ZfslPh. I 47.

kadūkas ‚Epilepsie': k a d u k a s SzDi. 80a — < wr. к а д у́ к ъ od. p. k a d u k; s. Brückner Sl. Fw. 88.

kaimynkà, -ỹnkos ‚Nachbarin': turres nůg ſawa ſuſiedkos ir k a i m i n k o s praſchiti BrB. 2. Mos. III 22; k a i m i n k a BrP. II 265_{2}. — Mit sl. Suffix **-ka** von k a i m ý n a s ‚Nachbar' gebildet.

kajakas ‚quicumque, aliquis': k a i a k a s SzDi. 121a. — Wohl aus wr. к о й-к т о, к о е-к т о umgebildet.

kaladà, -ãdos, kalada(s) ‚Block, Klotz; Gefängnis': k a l l a d a, k a l a d a Lex. 36, 108, Qu.[1] 97; k a l l a d a (später **-s** hinzugefügt) Qu.[1] 209 — < wr. к о л о́ д а (vgl. тивунъ... того чл҃вка брата ималъ и въ к о л о д е держалъ Лит. Мет. [1516] РИБ. XX 383).

kalãdė ‚Hauklotz': kałade SzDi. 93b. — Mit Veränderung des Stammaustautes aus kaladà umgebildet.

kaladnykas ‚Laube, Hütte, Erkerstube': ſedeia pa paſchures waſaros (aR.. kaladniku) BrB. Richt. III 20; niekas wartų Paſchures (darüber: kaladniko) neatwere l. c. III 25; kaładnikie Chyl. Richt. III 24; kaładnikielis (‚alkierz') SzDi. 2a —< wr. *холодникъ, vgl. klr. r. холодникъ ‚Kühler, kühler Keller', p. chłodnik ‚Laube'.

kalamoras ‚Schreibzeug': kalamorą acc. sg. BrB. Ezech. IX 3 —< p. kałamarz.

kalãtyti ‚klopfen, pochen, ausschlagen': dręſam kałatit Post. 196_{19}; ßauks | káłátis l. c. $321b_{6}$; iłgay káłatiſis l. c. III 73_{44} —< wr. колотúть; s. Būga ZfslPh. I 35.

kaldeiskas ‚chaldäisch': ǯódį kałdáiſką (=kałdeiſką) liko DP. 320_{7} —< p. chaldejski.

kaldras ‚Teppich': [Tabernakulą] pabudawok... ich deſchimties kaurų (aR.: Teppich Kaldrai. Gunių) BrB. 2. Mos. XXVI 1; kaurai (aR.: kaldrai) tur buti ſuſekti l. c. XXVI 6 —< p. kołdra od. wr. кóлдра; s. Brückner Sl. Fw. 88.

kalėdà, -ẽdos ‚Kalende, Almosen, Beisteuer': aß iumus ßią diéną vǯ káledą důmi DP. 57_{21}; kaleda (‚kolęda') SzDi. 97b; kalleda (‚Almosen, Beisteuer') Lex. 9, 34 —< wr. колядá.

kalẽdos ‚Weihnachten': per Kaledas Maž. 149_{3}; ant ſchwentes kaledu BrP. I 163_{23}; pirm kalêdu DP. 30_{4}; kallėdu linkſmybę praneſche MK. 27_{20} —<wr. коляды; s. Brückner Sl. Fw. 89.

kalėdóti ‚nach Kalende fahren, gehen': kałedodama Post. III 37_{53}; ape kåledoima l. c. III $69b_{16}$. — Zu kalėdà.

kalendõrius ‚Kalender': kalendorius SzDi. 81a —< p. kalendarz.

kaliacija, koliacija ‚Gelage, Gastmahl, Mahl': kurſai lubijaſi daßnai kalacijaſa buti WP. $244b_{14}$; dweijaka ira kalacija l. c. 249_{3}; kałacioſp... nuweſt' teiktúmbeis DK. 54_{23}; ßmoniu pulkas ſuſſieitiſi ant ſchos kallacjos BrP. II 421_{15}; Abrahamas pakele dide Kollacien (aR.: ſwetiſte) BrB. 1. Mos. XXI 8; padare karalius Swetibą (aR.: kollacią) Est. I 5 —< p. kolacja.

kalmogai ‚Kalesche für ein Pferd' Lex. 41, Ou.[2] 84. —< wr. колымага; nicht nach Brückner Sl. Fw. 89 aus wr. kołomažka.

kalmoras, kalmorius ‚Schreibzeug; Tintenfaß': tureia kalmorą BrB. Ezech. IX 2; kalmorus Lex. 35, 47, Qu.[1] 94, 524. — Aus kalamoras (bezw. *kalamorius) verkürzt.

kalniẽrius, kolnierius ‚Koller, Kragen': kałnierius SzDi. 98b; atims... appikakles (übergeschrieben: kolnerus) BrB. Jes. III 23 —< p.

kołnierz od. wr. колнѣрь Karskij Къ ист. 115, колнеръ Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 873.

kalpõkas ‚hohe Mütze, Filzmütze': kałpokas SzDi. 99b — < wr. колпáкъ od. p. kołpak.

kamarà, -ãros ‚Kammer, Schlafzimmer': iſcheit... iſch kamaros BrB. Ps. XIX 6; noretu kammaroie kokioie tupeti BrP. I 274_2; ieyk kamaron PK. II 40_2; Ede ſu tawimi... kamâroie DP. 200_{43}; gułejo... gulamoy kamaroy Chyl. 2. Sam. IV 7 — < wr. комора Лит. Мет. (1509) РИБ. XX 598 od. p. komora; nicht nach Walde EW.² 118 aus dem Germanischen.

kamarkẽlė ‚eine kleine Kammer': padarikem iem maßa kamarkełę BrB. 2. Kön. IV 10; eik ing Kamarkialią tawa Matt. VI 6. — Zu *kamarka aus wr. комóрка od. ap. komorka.

kamárnykas ‚Kämmerer, königlicher Kammerherr': ghį pardawe... Pharaona kamarnikui BrB. I Mos. XXXVII 36; ſawa kamarnikams bei tarnams důs 1. Sam. VIII 15; kamarnikas (‚podkomorzy królewski') SzDi. 261a; Ateijwieys... eſme ir kamarnikeys Chyl. 1. Chr. XXIX 15 — < wr. коморникъ Лит. Мет. (1502) РИБ. XX 97 od. ap. komornik.

kamcha ‚Seidenkleid, Chorrock': Apwilke kamcha apijuke Maž. 443_4; Plebanai ſed Baßnicʒoſų ių ardwamis Sermegamis (aR.: Chorrock. kamchamis) BrB. Baruch VI 31; iſcheija Jeſus | turedams erſchkecʒiu wainika ir kamcha BrP. I 383_5 — < ap. kamcha.

kãminas ‚Schornstein, Kamin, Feuermauer': kâminą acc. sg. DP 85_{35}; kaminas SzDi. 100a; imes ios ingi kaminu WP. $77b_{24}$; kaminas Lex. 68, 132 — < wr. кóминъ Šein Mam. I 2, 117, Лит. Мет. (1506—23) РИБ. XX 874 od. p. komin.

kámža ‚Meßhemd': kàmʒa ir płeiße Post. III 15_{35} — < p. komża.

kananaika ‚Kananiterin': patijrens wiera Kannanaikos BrP. I 279_{20}; moteriſchke Kananaika l. c. 287_{21} — < p. kananajka.

kananeiskas ‚kananäisch': moteriſchkie Cananeiſka WEE. 45_{18}; moteriſke Kananeyſka KS. 57_{15} — < p. kananejski.

kanãpė ‚Hanf': kanape SzDi. 103a; kanapia Post. III 63_{12}. — Eher mit Berneker EW. I 559, Meillet Étud. I 182, Preobraženskij Эт. сл. I 346, Endzelin MLV. II 257 aus sl. konopa entlehnt, als daß nach Būga РФВ. LXX 255 die Litauer dieses Wort mit den Slaven gleichzeitig kennengelernt haben, da sich das Wort und die Sache selbst wohl von Osteuropa aus verbreitet haben; vgl. Schrader RL. I² 440 f.

kanauka ‚Krug': kupkų ir kanaukų g. pl. BrB. Mark. VII 4; Kubkû ir Kanaukû g. pl. NT. Mark. VII 4 — < wr. кóновка Karskij Бѣл. I 154, Сборн. 89, № 1, 49 (und конóвка Rastorhujev СБГ. 145).

kanceliãrija ‚Kanzlei': nueija... ing kanclerią BrB. Jer. XXXVI 12; dągáus kancellariioi DP. 10$_{26}$; kancelaria SzDi. 82b — < p. kancelarja.

kančiùkas ‚Peitsche, Kantschu': kanczukas Lex. 90, Qu.[1] 246 — < wr. кончýкъ; s. Brückner Sl. Fw. 89.

Kandackas: paĩiuntinis didis Kàràlienes Kàndackos Post. III 13b$_{32}$ — < p. Kandacki (von Kandacja).

kanẽčnai ‚völlig, durchaus': Dabarjen doĩi kaneczney Chyl. 1. Sam. II 16 — < p. koniecznie od. wr. конечно.

kaniukšlė, kaniukštė ‚Pferdestall, Viehstall': uẑgime kanîukßnłeia DP. 40$_{32}$; atlikey befedyns terp dwieju kaniukĩzcziu Chyl. Richt. V 16; kániukßte KN. 135$_{8}$. — Aus kaniukšnė umgebildet; vgl. šermùkšnė ‚Eberesche' Ness. 516, K. 424, šermùkšnis Sub., Kup., Miež. 244 neben šermùkšlė K. l. c.; le. sērmūsnis, sērmuoksnis: sèrmûkslis, sèrmuôkslis (auch sērmūkstis) MLV. III 829.

kaniukšnė ‚Pferdestall, Stall': Ne noriu... imt... aßiu iĩch tawa... kannukĩchnių BrB. Ps. L 9; dumoghi... àpe kaniukßnę Post. 202b$_{20}$. — Mit Einschub von k aus kaniušnė entstanden.

kaniukšninis ‚den Stall betreffend': kaniukßninis SzDi. 351b. — Zu kaniukšnė.

kaniušnė ‚Pferdestall': kaniußne SzDi. 853a — < wr. конюшня.

kanivõlas (und mit sekundärer Akzentstelle **kanìvolas** Sub.) ‚Pferdearzt': kanniwolas Qu.[1] 386. — Zunächst aus kanavõlas (Dysna) umgebildet, das seinerseits aus wr. коновáлъ od. p. konował entlehnt worden ist; zum Übergang des unbetonten **a** in **i** vgl. katalìkas Ness. 185, Sub.: katilìkas Ness. 185, K. 73, Vilkyškiai.

kanonikas ‚Kanonikus': nuog... kanoniko KL. 30$_{7}$; kanonikas SzDi. 83a; kanonikai WP. 199$_{15}$ — < p. kanonik.

kantaras (vgl. ostlit. kañtorius) ‚Sänger': kantaras [Spiewokas] BrB. 1. Chr. VI 18 (33); balĩas Kantarų Off. XVIII 22 — < p. kantor.

kantrifolas ‚Spiauter, Zink': uẑ fidàbrą iĩiuła kàntrifoła KS. 142$_{26}$ — < p. kontryfał.

kapà, -õs ‚Schock': pawogt kapu graśiu PK. I 148$_{17}$; del kapos pinigu l. c. II 54$_{14}$; kapa SzDi. 104a, Lex. 152. — In den Slavinen kommt dies Wort schon seit jeher vor, z. B. отъ негоже копу (= денежную плату) ем-

леть (Новгородская лѣтопись... С.-Петербургъ, 1888. S. 470); duo Cope grossorum 1289 Stppp. II, № 5243...; weiter s. Berneker EW. I 562. Daher ist es wohl mit den anderen Maß- und Gewichtsnamen (z. B. mierà ‚Maß', desẽtkas ‚ein Zehner', bìrkavas ‚Schiffspfund', pũdas ‚Pud' u. a.) aus wr. копá entlehnt; s. Brückner Sl. Fw. 90, Endzelin MLV. II 157.

kaparai ‚Kapern': kaparay SzDi. 83b — < p. kapary.

kãpčius ‚Grenzstein': kapczus Qu.[1] 231 — < wr. копéцъ od. p. kopiec.

kapeliõnas ‚Kapellan': kapelonas SzDi. 83b — < p. kapelan.

kapitõnas ‚Kapitän': kapitonas SzDi. 84a — < p. kapitan od. wr. капитáнъ Šein Мат. I 1, 474.

kapõčius ‚Totengräber, Teichgräber': palaidotoiei Lawonų (aR.: kapocʒius numirelių) BrB. Ezech. XXXIX 15; kapoczus Lex. 172, 175 — < wr. копáчъ od. p. kopacz; vgl. Berneker EW. I 563.

kapucìnas ‚Kapuziner': Kapucinú vʒ́ĩtotúmbei DP. 11_{46} — < p. kapucyn.

karaliaučionìs, -niẽs ‚Königsberger': karalaucʒonis Gr. Litv. 47_{8}; karalaucʒónis Comp. 25_{5}. — Wohl nach karãlius aus p. królewiczanin umgebildet; vgl. Leskien Bild. 395.

Karaliáučius ‚Königsberg': Karaliavcʒui loc. sg. Maž. 79_{21}; Karaáućius Gr. Litv. 62_{9}. — Aus wr. Королевець entlehnt oder nach karãlius aus p. Królewiec umgebildet; vgl. Brückner Sl. Fw. 90, Būga ZfslPh. I 35.

karalyčià, -ỹčios ‚Königstochter': karalicʒia Maž. 73_{6}; karalîcʒia DK. 19_{18}; karalićia SzDi 114a; karalicʒia GK. 24_{12} — < wr. королúца Лѣт. 65, Karskij Бѣл. II 2, 36.

karalius ‚Kaninchen': karalei Lex. 41, Qu.[1] 108 — < wr. *корóль, vgl. karãlikas dass.

I. **karãlikas** ‚Kaninchen': karalikai Lex. 41 — < wr. корóликъ; vgl. Brückner Sl. Fw. 90.

II. **karãlikas** ‚Nesselkönig': karaliks Lex. 128 — < wr. корóликъ; vgl. Brückner Sl. Fw. 90.

karãlius, ‚König': Karalus Maž. 85_{5}; penki karalius BrB. Jos. X16; karâlus n. sg. DP. 164_{4}; Karálų n. pl. l. c. 15_{11} — < wr. корóль.

kar̃bija ‚Kober, Kiepe, Schlachtel': karbija pinta (‚kobieł, kobiałka') SzDi. 95b; karbija (‚krobia; pudło, pudełko') l. c. 113b, 300b. — Neben karabijà, -ìjos ‚Korb, in welchem man auf Ostern Speisen zum Segnen

in die Kirche bringt' (Suvalkų Kalvarija) aus wr. коро́бья entlehnt? Vgl. Būga KS. 68, ZfslPh. I 35, Trautmann Wb. 117.

karbas ‚Korb': ſeptini karbay trupućiu átſirada KS. 167_{26}; ſurinko... dwijlika karbů piłnů NT. Matt. XIV 20. — Aus p. korb SJP. II 472 entlehnt od. neben karabas ‚Düte' Ness 179 aus wr. коробъ (vgl. karvõjus) umgebildet. Vgl. Berneker EW. I 568, Būga ZfslPh. I 35, Endzelin MLV. II 194.

karbunkulas ‚Karfunkel, Rubin': Karbunkulas BrB. 2. Mos. XXVIII 18; Akmuo Karbūkulas PK. II 215_{22} — < p. karbunkuł.

karčiamà, -õs ‚Schenke, Wirtshaus': Ne eik Namůſna Swetibos (aR.: trinkhaus, karczemon) BrB. Jer. XVI 8; kárczemas... arendawôie DP. 294_1; eit ßmones karczamona BrP. I 311_3. — Būga ZfslPh. I 49 läßt lit. karčemà aus wr. *корчема mit **e** aus g. pl. корчемъ (nach seiner Meinung könnte deses **e** auch aus корчемникъ ‚Krüger' stammen) entlehnt sein. Im Weißrussischen sind aber keine Spuren eines *корчема zu finden. Deswegen ist vielleicht anzunehmen, daß das **e** in karčemà (< wr. корчмá od. p. karczma) aus rein phonetischen Gründen eingeschoben worden ist; vgl. pr. karczemo ‚Dorfschenke', alit. davadenas (s. dort), grivena (s. grivina), lučenyčia (s. dort); weitere Beispiele s. bei Bezzenberger BGLS. 68. Vgl. Brückner Sl. Fw. 49, 90, 92, Berneker EW. I 666, Mikkola Ber. 127.

karčemninkas ‚Krüger': karczemninkas Lex. 111. — Aus wr. корчéмникъ od. p. karczemnik umgebildet.

karčiáuninkas ‚Krüger': karczauninkas (verbessert aus karczaminkas) Qu.[1] 309 — < wr. корчевникъ Добр.

kárdas, -aĩ ‚Schwert, Säbel, Degen, Deichselhacke (= kurzſtielige Hakke)': eme... ſawa kardą BrB. 1. Mos. XXXIV 25; kas karda imma | taſſai kardu prapuls BrP. I 113_{11}; kárdą acc. sg. (‚tesaka') DP. 156_{14}; kardas Lex. 45 — < wr. кордъ Лит. Мет. (1519) РИБ. XX 1320 od. p. kord (schon im Jahre 1279 belegt); vgl. Brückner Sl. Fw. 90, Słow. 256, Berneker EW. I 659.

kareta (heute **karietà, -iẽtos**) ‚Karosse, Kutsche': karêtoie[a] brąngioia DP. 3_{51} — < p. kareta.

karmazyna's), karmezynas ‚scharlachrotes Tuch, scharlachrote Seide': iſch... raudonų Schilkų (aR.: Sruſtos karmaſinos) BrB. 2. Mos. XXVI 1; drabe... iſch... raudonų ſchilkų (aR.: ſruſto karmeſino) l.c. XXVII 16; karmazinai DP. 332_{34}; moka dirbt... karmazyne Chyl. 2. Chr. II 14 — < p. karmazyn, ap. *karmezyn, vgl. ap. kiermezyn.

karmõnas ‚Tasche': kas turi máßną | te mą... ir kármoną KS. 250₂; karmonas Lex. 171 — < wr. кормáнъ od. p. karman (dial. auch korman).

karobius ‚Arche, Schiff': daylides karobiaus Nóe DP. 60₄₆ — < p. korab.

karoblininkas ‚Schiffsmann': karoblinįkai NT. Off. XVIII 17. — Lit. Ableitung zu karõblius.

karõblius, karõblis ‚Arche, Schiff': karóbluie loc. sg. DP. 94₂₃; karôblus l. c. 110₁₄; Padaryk ſau Karobli Chyl. 1. Mos. VI 14; iłgumas Karoblies l. c. VI 15 — < wr. корабéль Šein Mat. I 1, 59.

karõsas ‚Karausche': karoſas SzDi. 84b — < wr. *карасъ (erhalten nur карась); vgl. aber r. карасъ neben карась РФВ. LXX 73.

kárpis ‚Karpfen': karpis SzDi. 85b — < p. karp; s. Brückner Sl. Fw. 91.

karstas ‚Sarg': iʒ kárſtų DP. 179₅; palitêio kârſtą l. c. 336₂₄; gerkłe iu yra karſtú l. c. 394₃₄ — < wr. корста; vgl. Būga KS. 170 f.

kartyna, kortyna ‚Vorhang': Neſzos tada kartynas Nometo Chyl. 4. Mos. IV 25; Pękios kortynos 2. Mos. XXVI 3 — < p. kortyna.

kartūzas ‚Kartäusermönch': Kartuzú, Bernadinú... vʒſtotúmbei DP. 11₄₅ — < p. kartuz.

karūnà, -ūnos, kariūna, korūna ‚Krone; Panier, Fahne; Kompanie': anis... karuna apturetu WEE. 32₅: koßnas po ſawa karuna (aR.: praparcʒumi) BrB. 4. Mos. II 2; eĩja karuna Gůlio waiku Dan. l. c. X 25; nupine Erſchkecʒiu Wainika [karuną] Matt. XXVII 29; karuná DP. 425₈; karûną acc. sg. l. c. 425₁₃; karunás acc. pl. l. c. 485₃₇; raſi... ʒinkłu aba karunu (‚chorągwie') PK. I 13₁₀; karuna Lex. 42, 67, Qu.¹ 112; kariuna Qu.¹ 378; gierra koruna WP. 68₁₃; korunà KN. 60₁₁ — < wr. корyна Лѣт. XVII 61, Лит. Мет. (1486) РИБ. XXVII 463 od. ap. koruna Brückner Rozpr. XXV 290, Enc. II 106, Słow. 257.

karūnavóti ‚krönen': karunawós DP. 21₆; karunawóio l. c. 38₁₃; karunawoiu SzDi. 106a; bus... erßkiećieys karunawotas PK. I 38₆ — < wr корyновáть od. ap. korunować Brückner Rozpr. XXV 290.

karunkà, -uñkos ‚Rosenkranz': wiſus wàynikus ir kárunkas... kußtetumbey Post. III 37b₂₀; kárunkàs kaßkokias kußteti KS. 116₂₄ — < p. korunka (korónka).

karūnocija ‚Krönung': karunocia PK. II 161₃₀. — < ap. *koruna cja, vgl. karūnà.

karvatka ‚Trinkgeschirr': karwatka Lex. 177, Qu.² 419 — < ap. karwatka.

karvõjus, korvojus ‚Kuchen, Fladen, Osterfladen': walgikem... Welykas tikra karwoiju Maž. 266₁₇; teim ghis... neraugintus karwoius (darüber: allodes; aR.: fladen plane) BrB. 3. Mos. II 4; karwojus Lex. 132; karwoius SzDi. 97a; korwoius BrB. 2. Mos. XII 32. — Wohl aus karavõjus ‚Hochzeitskuchen' (Tverečius) (= ostle. karawojs ‚Kuchen' Kurm. 51) < wr. коровáй verkürzt; zum Verlust von a vgl. karvolius (: karvõlis Юшк. Лит. сл. I 662, karwôlius Kossarzewski Litvanica 161a) aus p. korowaj Karłowicz SWO. 301, SJP. II 480; kalmaškà, -ãškos ‚Leichter, offener Wagen' Sub. neben kalamaškà (Rėkliai) aus wr. коломáжка, kalmoras (s. dort) neben kalamoras aus p. kałamarz u. a.; s. Brückner Sl. Fw. 91, Leskien Bild. 599, Berneker EW. I 578. Die Entlehnung von karvõjus aus wr. *корвай (nach Būga ZfslPh. I 29, 37) scheint mir wenig überzeugend.

kastyravimas ‚Würfelspielen': nâkti... ąnt kaſtirâwimo pêrłaiſtų DP. 30₆. — Zu *kastyra, vgl. kastyria.

kastyria ‚Würfelspieler, Kartenspieler': kaſtiriu (‚kofterów') g. pl. KPS. 19₁ — <wr. костыря ‚Knochen' Šein Mat. III 1, 297 od. p. kostyra.

kašẽlė ‚Korb; Tasche': wienoie kaſcheleie (aR.: wiename pintinije) buwo... Figas BrB. Jer. XXIV 2; kaßele Lex. 171 — < wr. кошéль; s. Brückner Sl. Fw. 91, Endzelin MLV. II 170.

kašelka ‚Korb': tris pintos kaſzelkos buwo Chyl. 1. Mos. XL 16; kaſzelka 5. Mos. XXVIII 5 — < wr. кошелка.

kaštãnas ‚Kastanie, Kastanienbaum': kaßtanas medžias SzDi. 86b; rießutis kaßtano l. c. 87a; eme... rykſztes... kaſztanu- medzio Chyl. 1. Mos. XXX 37 — < p. kasztan.

kãštas ‚Kosten': ſu teip didžiu kaßtu Post. 233b₁₉ — < p. koszt.

kaštaũnas (und **kaštáunas**), **kaštavnas** ‚köstlich, kostbar': kaſchtaunas Indas BrB. Jer. XXV 34; Tai ira brangu [kachſtauna] 1. Peter. III 4; gimine... brangi a kaſchtauna WP. 91b₂₇; didžiu a kaſchtawnu budu WE. 43₄; brangi ir kàßtawna ſmertis (‚droga a kosztowna śmierć') Post. III 52b₁₄ — < p. kosztowny.

kaštelionas ‚Kastellan': kaßtelonas SzDi. 87a — < p. kasztelan.

katalickas, katolickas ‚katholisch': pamokſłas Kathalickas PK. II 190₁₆; katolickas tikẽiimas DP. 257₅₀ — < p. katolicki.

katara ‚Hütte, Laubhütte': Budas iſch Lappo padaritumbim (aR.: Lapines kataras) BrB. Neh. VIII 15; dare ſaw Budas iſch Lappo (aR.: kattaras) l. c. VIII 16 — < ap. kotara ‚eine tatarische Hütte'.

katas ‚Anker': SzDi. 109b — < p. kat; s. Brückner Sl. Fw. 91.

katechizavoti ‚katechisieren': iûs Kunigai kathechiʒawóia DP. 575_{42} — < p. katechizować.

katėnka ‚Leibchen, Kamisol': katenka Lex. 115, Qu.[1] 105 — < wr. катáнка od. p. katanka; s. Brückner Sl. Fw. 92.

kãtilas ‚Kessel': katilas BrB. 3. Mos. XI 35; katiłas SzDi. 96a. — Entweder durch ar. котьлъ vermittelt oder direkt aus dem Germanischen (got. g. pl. katilē) entlehnt; vgl. Berneker EW. I 591, Trautmann Wb. 121, Būga KS. 68, ZfslPh. I 41, Endzelin MLV. II 171, Stender-Petersen SGLw. 400.

katlerystė ‚Kesselhandwerk': katleryſte SzDi. 109a. — Zu *katlerius aus p. kotlarz ‚Kesselschmied'.

katvyčia ‚Anker': numetę kėturias katwijćias nůg paſturgalio NT. ApG. XXVII 29 — < p. kotwica.

kaurada ‚Pfanne': padare... Angliu kauradas BrB. 2. Mos. XXXVIII 3. — Wohl Schreibfehler für skauradà.

kaũras ‚Teppich, Tapete, Decke': Ghi pati dara kaurus WEE. 160_{17}; kaurai (aR.: kaldrai) tur buti ſuſekti BrB. 2. Mos. XXVI 6; tur... tikkrai geltona prikloti [kaurus] (gestr.: ußkloti) 4. Mos. IV 6; kaurays àpimußa ſienas PK. II 72_{16}; kauras Qu.[1] 119 — < wr. ковéръ Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 344, Šein Mat. I 2, 381; s. Brückner Sl. Fw. 92, Berneker EW. I 592.

kaurnyčia ‚Tapete': atgabena... kaurus (aR.: tappet, kaurnjczias kaldras) BrB. Ezech. XXVII 16. — Lit. od. sl. Bildung zu kaũras?

kavolỹstė ‚Schmiedehandwerk': kawoliſte SzDi. 109b. — Lit. Bildung zu kavõlis ‚Schmied' aus wr. коваль od. p. kowal.

kavóti ‚pflegen, warten, verwahren': kawoti (‚pflegen, warten') Lex. 134, 205; jie tawą ßwentą Baʒnićią tewiśkay kawotu MK. 2_{20}; buk Tu jû... Apekunas ir kawotojas l. c. 19_{23} — < p. chować od. wr. ховать [: онъ не мялъ мене ховати Лит. Мет. (1514) РИБ. XX 86].

kazõkas, kazakas ‚Kosak'. kazokay SzDi. 109b; kazakas l. c. 457b — < wr. козакъ Лит. Мет. (1542) XX 86.

kažemėkas, *kožamėkas ‚Gerber, Walkmüller': kaźemiekas SzDi. 57b; kazemekas Lex. 81; kazemėkas Qu.[1] 421; tur gaſpádą namůſe Simono kaʒemeko NT. ApG. X 32; ant dirwos koßamieko

(gestr.; aR.: walckmüller. Welæſis Milwæljs melnikas) BrB. 2. Kön. XVIII 17; prieg koßamieko Simono ApG. X 6 — < wr. кожемя́ка; s. Brückner Sl. Fw. 92.

kertokas ‚Wassermühle' Qu.[2] 483. — Wohl dissimilatorisch über kartokas ‚Schneidemühle' Ness. 182 aus tartõkas dass. Sub. (< p. tartak) umgebildet; vgl. Brückner Sl. Fw. 58, 91.

kešẽnius ‚Schiebsack': keßßenus Lex. 149 — < p. kieszeń.

ketveřgas ‚Donnerstag': tu ant ßo ßeßto ketwergo... danguna uʒʒengęs eſſi MK. 59_{12}. — Aus četveřgas umgebildet; k- für č- ist wegen lit. keturì ‚vier', ketviřtas ‚der vierte'; s. Brückner Sl. Fw. 93, Būga РФВ. LXVII 235.

kielichas, kiẽlikas ‚Kelch': Aukſins kellichas BrB. Jer. LI 7; kielichą... pàduodá KS. 12_{28}; kiélikas DP. 138_{28}; kielikas SzDi. 89a — < p. kielich.

kiestenius ‚Streitkolben mit einem am Riemen befestigten Stück Blei': kieſtenius SzDi. 7a, 89b — < p. kieścień (vgl. r. кисте́нь ‚Metallkugel an einem Riemen, Wurfkugel'); vgl. Brückner Sl. Fw. 92.

kiestrankas ‚Kirschwein, Kirschtrank': gieŗs... kieſtranku, winų WP. 96_1 — < ap. kiestrzank SJP. II 331.

kyka(s) ‚Haarband, Draht, den die Weiber um den Kopf tragen': dawiau taw wainjką (aR.: hahrbant, kaſpinjks, plauku raiſchtas; darüher kįkas) BrB. Ezech. XVI 12; kyka Qu.[2] 100 — < wr. ки́ка; s. Būga ZfslPh. I 53.

kiklikas ‚Weste, Leibchen': kiklikas SzDi. 120; kiktikkas (für kiklikkas ‚Leibchen' verschrieben) Lex. 115 — < wr. ки́тликъ Šein Mat. III 48 od. p. kitlik.

kilbãsas (vgl. **kilbasà, -ãsos** Sub.) ‚Bratwurst, Fleischwurst': kilbaſas Lex. 38, 72, Qu.[1] 101 — < wr. килбасá Šein Mat. I 1, 83, Karskij Обз. 48 od. p. kiełbas(a); wegen kil- für p. kiel- vgl. lit. kilbùkas ‚Grundel' Sub. neben kelbùkas dass. Dusetos zu keĩbas ‚Gründling' Юшк. Лит. сл. II 69 aus p. kiełb.

kilčibaras ‚Nieswurz': kilcibaras (wohl kilćibaras zu lesen) SzDi. 29a — < p. kilczybor; s. Brückner Sl. Fw. 93.

kylichas, kylikas (und **kylỹkas**) ‚Kelch': gięrs kilicha MT. 157_9; iſch to kilicha AM $10b_{18}$; kilikas Maž. 27_1; eme kilika WEE. 192_2; kiljka maną gerſite MT. $130b_{20}$; eme kilika GK. 224_1; kilikas Qu.[1] 293. — Zu kielichas, kiẽlikas? Vgl. Brückner Sl. Fw. 93.

kylõčius ‚bruchleidend': kiłoćius SzDi. 90a — < wr. кила́чъ od. p. kiłacz.

kisiẽlius ‚Kisel, gallerartiger Haferbrei': kiſielius SzDi. 90b; kiſſelus Lex. 89 — < wr. кисе́ль Сборн. 89, № 1, 50; s. Būga ZfslPh. I 53.

kytà ‚ein Topf Flachs': kyta Lex. 177 — < wr. кúта; s. Būga ZfslPh. I 53.

kỹtras, kytrùs ‚listig, schlau, witzig, verständig': Nug... welna kitroija Maž. 91₃; Sʒaltiˌs buwa kitreſnis BrB. 1. Mos. III 1; Jei mokini kitrąghi, tada iſchmanis Spr. XIX 25; kitrus ira l. c. XII 16; [waikai] ſcha ſwieta, kitreſni ira ußu waikus ſchwieſbes Luk. XVI 8; kitri ßadei WP. 10b₂₉; Żaltis buwo kitreſniu uź wiſoki łauko żwery Chyl. 1. Mos. III 1; kijtrus (‚verschlagen') Lex. 19 — < wr. хитръ od. p. chytry; s. Būga ZfslPh. I 52, 55.

kytrastis, -iẽs ‚List, Arglist; Klugheit': galetumbit iſchtſowieti prieſch kitraſtis welna WEE. 120₂₄; ßinne ir kitraſtis (‚Verstand und Klugheit') BrB. Dan. V 12; nůg jů buklyſćiu ir kytraſćiu MK. 68₁₆; bukli kytraſtis GK. 326₂₀ — < wr. хúтрость od. ap. chytrość ‚prudentia; dolus' Łoś Gr. II 227.

kytravõnė ‚List': Nů welno kitrawones GK. 259₃; kytrawonė Lex. 117 — < wr. *хитрованье od. p. chytrowanie.

kytravóti ‚klügeln': kitrawoti Qu.[1] 301 — < wr. *хитровать od. p. chytrować SJP. I 314.

kyžia, kižė ‚Hütte, schlechtes Haus': ſmardʒión' kîʒion' tawón' vʒeit' DP. 358₂₃; grinoie kiʒêłeie (‚w ubogiej chałupie') l. c. 425₂₂; kiźie (‚chałupa') SzDi. 24b — < wr. хúжа; s. Būga ZfslPh. I 55.

klaistras ‚Kleister': klayſtras SzDi. 91a — < p. klajstr, klajster.

klanyti ‚neigen': klaniti Qu.[1] 363 — < wr. клонúть od. p. kłonić.

klãpas ‚Bauer': praſtemus liäikámus ir kłàpamus Post. 133b₁₆ — < p. chłop; s. Brückner Sl. Fw. 93.

klapatà, -ãtos, klãpatas ‚Schande; Unruhe, Kummer, Sorge, Ungelegenheit': testow gedoia (übergeschrieben: kłappatoie) BrB. Ps. XXXV 26; Ponas iſchwed iůs iſch iu klapatos BrP. I 200₈; klapata Lex. 177, Qu.[1] 530; ramink tu muſu kłapatus KP. 135₁₈; kłàpàtas Post. 8₂; kłapatus... nuramdis KN. 19₂₂ — < wr. клóпотъ (vgl. хлопота Kulbakin Изв. XI 4, 263) od. p. kłopot.

klapčius ‚Page, Bauernknecht': klapczus Qu.[1] 378, DPr. 136₂₀ — < p. chłopiec ‚Knabe, Bursche; Lehrling; Knecht'.

klastõrius ‚Schalk, Betrüger': klastorus Lex. 32, 140, Qu.[1] 86. — Mit dem aus dem Slavischen stammenden Suffix -orius zu klastà ‚List, Betrug' gebildet.

klebõnas ‚Pfarrer, Priester': klebonus... palaikytumbei GK. 177_5; klebonas Gr. Litv. 65_{23}, Lex. 133, 136. — Aus wr. клебанъ Лит. Мет. (1492) РИБ. XXVII 516^2, Ак. XXI 201 od. p. dial. kleban SJP. IV 226, Karłowicz SGP. II 363, Brückner Słow. 417. Die Vermutung Karskijs Бѣл. I 134, daß lit. klebõnas unter dem Einfluß von klebù, klebė̃ti ‚klappern' aus p. pleban entstanden sei, ist unwahrscheinlich; kaum ist klebõnas nach Brückner Sl. Fw. 94 und Fraenkel KZ. L 207 aus wr. клибáнъ (daraus lit klibonas) herzuleiten. Vgl. p. klebanija ‚Pfarrhaus' Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie I (1907) 115 (Bielsk. pow. Grodź. g.). S. klibonas.

klẽcius ‚Platz': klecus Lex. 135, Qu.[1] 391. — Es ist wohl ein Schreibfehler für plecus = plẽcius.

kleinotas, kleinatas ‚Kleinod': ghis turreia... warinas dowanas (darüber: kleinotus; aR.: kleinod) BrB. 2. Sam. VIII 10; iꝛ̨ kłéinoto DP. 40_{14}; kłéinotus acc. pl. l. c. 324_{36}; iĩzeme... sidabro kleynatus Chyl. 1. Mos. XXIV 53 — < p. klejnot.

klẽpkas ‚Klappholz': kliepkas Lex. 107 — < wr. клепка od. p. klepka; s. Brückner Sl. Fw. 94.

klepóti ‚verleumden': dárbus to ꝛ̨mógauś klepôiete DP. 121_{18}; iei tawé kas kłapôie (für kłepôie) l. c. 131_9; perſekdineija ir klepaija ius WP. $37b_5$ — < wr. клепáть.

klẽštarius ‚Kloster': kleſtarius SzDi. 91b; wireſnis kließtariaus l. c. 297b — < wr. кляшторъ Лит. Мет. РИБ. XX 75.

klėtkà, g. sg. klẽtkos ‚Vogelbauer; Kapelle; Zelt; Hütte': kletkele paukſchczju (aR.: vogelbawer) BrB. Jer. V 27; nuweſk ios... ing kletkele (aR.: capelle, koplicze) l. c. XXXV 2; pas duris kletkos Chyl. 4. Mos. XI 10; pałayde ꝛ̨mones kłetkoſna ju 2. Chr. VII 10; kletka prekies SzDi. 20b — < wr. клѣтка (**-ė-** statt zu erwartendem **-ie-** wohl nach klė̃tis ‚Vorratshaus'; vgl. klietkà Jd. 209_5) od. p. klatka (кletka) ‚Käfig, schlechtes Bauwerk'.

klibonas ‚Pfarrer': Ragaines klibons MT. XIX_7 — < wr. клибáнъ. S. klebõnas.

klijas ‚Leim; Letten': kliies (‚klij') DP. 406_{48}; łoma... buwo piłna Kliju-ſzulnies Chyl. 1. Mos. XIV 10 — < p. klij Brückner Słow. 233; kaum mit Būga ZfslPh. I 41 aus wr. кльй (> клей).

klýnas (und **klỹnas** Юшк. Лит. сл. I 566) ‚Keil, Windlasche (heute auch ‚Hodenbruch')': klinu łaydźiu (‚kliniasto czynię, klinem puszczam, cuneo') SzDi. 93b; klynas Qu.[2] 496 — < p. klin ‚Keil; Einsatz am Kleide;

Hodenbruch'; s Brückner Sl. Fw. 94, Leskien Bild. 361, Berneker EW. I 519, Endzelin MLV. II 230.

kliūbas ‚Klaube': klubas Lex. 107 — < p. klub; s. Brückner Sl. Fw. 95.

kliučininkas ‚Baumschließer': kluczininks Qu.[1] 69. — Aus p. klucznik ‚Schließer, dem die Schlüssel anvertraut sind' umgebildet.

klisteria ‚Klistier': wayſtas wienas kliſterios SzDi. 93b; kliſteriu duomi ib. — < ap. klistera.

klõniotis (und **klõnotis** K. 192) ‚sich verbeugen, sich verneigen': paſsilenke [klonioios] Ponvi ßemeſpi BrB. 1. Mos. XXIV 52; klôniotis DP. 61_{25}; kłónioiůs żemái DK. 54_{29}; kłonioios iam PK. I 234_{4}; Kriſtui klonoieſſi lſchmintingi BrP. I 110_{25}; wiſſi kelei iam tur klonotiſſi l. c. 136_{13} — < wr. кла́няться od. p. kłaniać się.

kloštarnykas ‚Klosterbruder, Mönch': Kloſchtarniku Minichu Sthanas WE. 43_{11} — < p. klasztornik.

klõštorius (und **kliõštorius**) ‚Kloster': y kloſchtoriu jeidami WE. 42_{23}; daug... kloſchtaru BrP. II 327_{18}; iſchwede iʒ klôßtoreus DP. 565_{48}; kłoßtorius Post. $69b_{1}$ — < p. klasztor; s. Brückner Sl. Fw. 94.

klumkas, klumokas ‚Ränzel, Satteltasche, Mantelsack': ne réikę búwo iiémus kłúmkų rąkiot' DP. 419_{24}; nukéłe werbłûdas... kłumkus ſawús l. c. 574_{40}; kłumkas SzDi 370a; klumokas Qu.[1] 414, 430, Qu.[2] 479 — < wr. клу́мокъ Karskij Обз. 70; vgl. Brückner Sl. Fw. 95.

kmỹnas ‚Kümmel'; kminai BrB. Jes. XXVIII 27; mokêdamas deſetinás... iʒġ kminų DP. 314_{48}; kminay SzDi. 86a — < wr. кминъ od. p. kmin.

knãtas ‚Docht, Lunte': knatas (aR.: tacht) apgęſsa BrB. Jes. XLIII 17; knata ßwælanti neuſchgeſis BrP. I 35_{12}; knȧtȧs | ir vgnis Post. 223_{31}; knatas SzDi. 95a, Lex. 43, Qu.[1] 333 — < p. knot od. wr. кнотъ; s. Brückner Sl. Fw. 95.

knygà, g sg. **knỹgos** ‚Buch': kniga gimines Adoma Chyl. 1. Mos. V 1; Paraſzyk tey pometkos knigoń 2. Mos. XVII 14; paraſze ją Knigoy 1. Sam. X 25 — < wr. книга Лит. Мет. (1519) РИБ. XX 1347.

knỹgos ‚Buch': lſchwadu Knigaſu Maž. 20_{9}; radau knigas Sakono (‚Gesetzbuch') BrB. 2. Kön. XXII 8; ißenklink tatai ing knigas (‚in ein Buch') Jes. XXX 8; ſkaitik trecʒias knigas Moſeſchaus BrP. I 220_{19}; Wienos yṙ knîgos giwâtos DP. 10_{11}; paraßîta pirmoſe knįgoſe Maiʒiéßeus l. c. 395_{39}; knigos (‚księga, książka') SzDi. 120a; wadinaſi ta ʒinia knigomis PK. I 17_{24}; Sálomon raßo knigoſe koronies ſawo Post. 69_{14}; pa-

raßyta ira knigoſe pranaßiſtes Iʒáiośiaus KS. 13$_{18}$; knygos (‚Buch') Lex. 40 — < wr. книги. Knỹgos ‚Buch' ist als pl. tantum direkt aus dem Slavischen übernommen; jetzt wird knỹgos allmählich durch knygà ersetzt. Vgl. Salys ŠD. (1927) V 448 f., Verfasser ŠD. (1927) VI 545.

knygẽlės ‚Büchlein, Handbuch': Knigieles Maž. 8$_1$; Wencʒawoghima knigeles WE. 41$_2$; knigelies ſchios MT. XIX$_{17}$; ąnt gało tu knigeᵃlų DK. 22$_{18}$; knygeles (‚Handbuch') Lex. 90. — Lit. Bildung zu knỹgos.

knyvai ‚Kümmel, Feldkümmel': knywai Lex. 69, 112, Qu.^{1} 311. — Dieses Wort geben Mielcke Wb. I 125 und Ness. 223 an, aber im heutigen Kleinlitauischen ist es nicht zu finden. Deswegen ist es möglich, daß knyvai im Lexicon (daraus kennen dieses Wort Mielcke, Nesselman u. a.) für kvỹnai verschrieben ist und dieses seinerseits dissimilatorisch (m—n > v—n) aus kmỹnai umgebildet wurde; das Wort kvỹnai ist heute im Nieder- und Kleinlitauischen bekannt. Vgl. Brückner Sl. Fw. 52, 95, Niedermann TŽ. II 440.

kõbotas ‚Kragen, Wams': kobotas Lex. 110, 205, Qu.^{1} 306 — < p. kabat; vgl. Brückner Sl. Fw. 95, Berneker EW. I 464.

kocierius, kacierius ‚Ketzer': Kocerums bus iſchwengtas Maž. 131$_5$; kocerus ir kleidunai MK. 13$_{20}$; pakłaidûnai kaciêrius DP. 44$_{21}$ — < p. kacerz.

kočẽlas ‚Rolle, Kleiderrolle, Mangel': koczelas Lex. 108, 120, 142; koćiełas SzDi. 390a — < wr. *качало (vgl. wr. качалка; на двухъ качалехъ Лит. Мет. [1516] РИБ. XX 872); s. Būga Изв. XVII 1, 10.

kočẽti (vgl. **kočióti** Sub.) ‚rollen, mangeln': koczeti Lex. 120, 142 — < wr. качáть; s. Brückner Sl. Fw. 95.

***kočierijas** ‚Ketzer': Saugok nůg Turka Koczierija Maž. 391$_2$. — Unklare Bildung zu kocierius.

kodelnyčia ‚Weihrauchfaß': eme... kodelniczą Chyl. 3. Mos. X 1 — < p. kadzielnica.

kodỹlas, kodyla ‚Weihrauch': dowanoia... kodila WEE. 22$_{17}$; kodîło afierawóiimas DP. 424$_{20}$; kodiłay Post. 45$_9$; Imk ſau... cʒyſtos kodylos Chyl. 2. Mos. XXX 34; ſu wiſa jos kodyła 3. Mos. II 2; — < wr. кадило Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 876.

kodymas ‚Rauchwerk': kodijmą paguldei... tu iemus BrB. Ezech. XVI 18; Diewas buwa priſakens Baßn cʒe... ußweiſdeti | Kodimais | affieramis BrP. II 262$_4$. — Zu kodyti.

kodilnė ‚Weihrauchfaß': gerai kweꝛencʒe ir miela kodilne... wadinama jra AM. 22_{12}. — Aus wr. кадильня od. p. kadzilnia umgebildet.

kodyti ‚räuchern': ruki | kodij Post. III $72b_{41}$ — < wr. кадить od. p. kadzić.

kõdis, kodžius ‚Krug, Wasserkrug': ſcheſchis Kodʒus akmens | Werte winan... Maž. 224_{9}; pripilket kodʒius wandenimi WEE. 26_{10}; dawe... tuſchcʒius kodʒius (aR.: krug, kragus) BrB. Richt. VII 16; kodis SzDi. 80a; kodʒus Qu.[2] 483 — < wr. кадь; s. Būga ZfslPh. I 39.

kodnyčė, kodnyčias ‚Napf, Geschirr': tur Rukielą (aR.: napff... kodnjcze) BrB. 3. Mos. XVI 12; tur... ing thą įwinioti Liktorą ſchwieſibes... ſu io (aR.: Indais kodnicʒias, kor. in -cʒiais) 4. Mos. IV 9 — < wr. *кадница? Vgl. kõdis.

kolieka, -iẽkos ‚Krüppel': koleka alba ubagas BrP. II 194_{10}; vʒ kolieką Post. $94b_{13}$; kolieka buwo Chyl. 2. Sam. IV 4 — < wr. калѣка od. p. kaleka.

koliekoti ‚betteln': buſi ubagu a kaleku kalekaſi vbagauſi WP. 245_{11}. — Lit. Bildung zu kolieka.

kolytà, -ỹtos ‚Beutel, Tasche, lederne Umhängetasche': wiena bus muſų wſsų kolita BrB. Spr. I 14; pnnigus indeſt kolitona Hag. I 6; jus ſiunćiau... be kolitos KS. 249_{32}; kolita (‚kaleta') SzDi. 81a — < wr. калита́ od. ap. kalita (‚etzt kaleta) Rozwadowski GJP. 168; vgl. Brückner Sl. Fw. 95.

kõlioti ‚schelten, schimpfen, fluchen': ią kóloio notkõloio DP. 147_{4}; ir ką kolosiu, kuro nekoloia Wieszpats Chyl. 4. Mos. XXIII 8; koloio pktay PK. II 55_{12}; koloti Lex. 148 — < p. kalać ‚beschmutzen, beflecken, besudeln'; s. Brückner Sl. Fw. 95, Endzelin Жив. Ст. (1899) III 288, MLV. II 191.

konclierius, kanclierius ‚Kanzler': buwo Konclieru Chyl. 2. Sam. VIII 16; Ahiluda buwo Konclierumi 1. Chr. XVIII 15; kanclerus BrB. 1. Kön. IV 3; kanclierius SzDi. 83a, Post. 231_{18} — < p. kanclerz.

kondicija ‚Bedingung'; po tąie kondicyą DP. 11_{36}; ſu tokia kondiciia pirmas ʒmógus ême l. c. 198_{49} — < p. kondycja.

konfektas ‚Eingemachtes, Konfekt': pute... cinamonu iʒ konfektu Post. III 28_{39}; rożiu konfektas SzDi. 320b — < p. konfekt.

kopyčia, kapyčia ‚Kutte, Mönchskappe': numętęs kôpicʒią DP. 518_{39}; wàykßcʒioio... kopicʒioy Post. 17_{7}; ſu kapicʒiu WP. 95_{25} — < p. kapica.

kopija, kapija ‚Lanze, Fauststange': ßibba... Sbroius (darüber: Draucʒius; aR.: lantzen, kopia, draucʒius) BrB. Hiob. XXXIX 23; ſukurens... kurrel us (aR: fauststangen, kapijas) Ezech. XXXIX 9 — < wr. копьe od. p. kopja; vgl. Brückner Sl. Fw. 96.

koplyčià, -ỹčios, koplyčė ‚Höhe; Kapelle': Aukſchtibe [Goius] (aR.: die Hohe, Koplicʒia) BrB. Ezech. XX 29; pabudawoia Aukſchtibes (aR.: koplicʒes) Chr. XXXIII 3; koplićia SzDi. 84b — < p. kaplica.

koplonas, kaplanas, kaplonas ‚Kaplan': kopłônas DP. 56_{29}; Kúnigus arbá kopłonús ßwęncʒia l. c. 455_{41}; Kopłonay Post. III 81_{30}; Kopłonàs KN. 263_{3}; wieniems Kópłonams NT. Matt. XII 4; Kaplanai Maž. 30_{11}; paſſirodik kaplanui WEE. 27_{24}; paſſirodik kaplonui BrP. I 194_{11}; Kàpłonas Post. $305b_{17}$ — < p. kapłan.

koplũnas ‚Kapaun, Kapphahn': koplunas Lex. 41, 105, Qu.[1] 109 — < ap. kapłun.

koptũras, kaptūras ‚Kogel, Kapuze': regedama... margas kepures [aR.: kcgel, kapturs (kor. in kŏptūras)] BrB. Ezech. XXIII 15; kapturu wainikctas WP. 95_{26} — < wr. капту́ръ Добр. 311, Лит. Мет. (1515) РИБ. XX 304, коптýръ Šein. Mat. III 49.

kopũstas, -ai, kapūstas, -ai ‚Kohl, Kraut, Gemüse': kopuſtay SzDi. 84b; kopuſtas Lex. 109; walga kapuſtas BrB. Rčm XIV 2; tureiei... kapuſtų ßardi BrB. 5 Mos. XI 10; nog wiſsakių kapuſtų (gestr.; übergeschrieben: sietin u) Luk. XI 42; walça kapuſtus Rčm. XIV 2 — < wr. капýста od. p. kapusta; vgl. Brückner Sl. Fw. 90, Berneker EW. I 486, Būga Изв. XVII 1, 7, Endzelin MLV. II 194.

koralius, koraliai ‚Koralle': koralus SzDi. 105a; Korallei [ßemcʒugos] (aR: Corallen) BrB. Klag. IV 7 — < p. koral; s. Brückner Sl. Fw. 96.

koravóti ‚strafen': ta... koravos BrP. II 250_{23}; Griekininkus tur... korawoti MK. 35_{7}; Miernay lub korawoti GK. 391_{5}; korawoti Lex. 168 — < wr. каровáть cd. p. karować SJP. II 277.

koravõnė ‚Strafe': man gailis korawonęs MK. 75_{22}; korawone Lex. 168 — < wr. карованье od. p. karowanie.

korbejenskas: Minichai Korbeienſkiėii DP. 91_{18} — < p. korbejeński.

korijandra ‚Koriander': koriandros grudas Chyl. 2. Mos. XVI 31 — < ap. korjandra.

kornastis ‚Zucht, Disziplin': po kornasćia (‚pod karanie') bažnićios... paſiduoſt KPS. 19_{10} — < p. karność.

koronacija ‚Krönung': po koronaciei DP. 456_{3}; ſwęnte koronacios l. c. 494_{54} — < p. koronacja.

korõnė, korionė, karonė ‚Strafe, Plage': tą k o r ô n ę acc. sg. DP. 169_{18}; k o r o n e s ipaczes MT. $64b_9$; k o r o n e Lex. 168; vnt k o r i o n e s PK. II 159_9; numire per thą k a r o n ę (aR.: plegą) BrB. 4.Mos. XIV 35 — < p. k a r a n i e.

koronovojimas ‚Krönung': k o r o n o w o i m a s PK. II 161_8. — Zu *k o r o n o v o t i ‚krönen' aus p. k o r o n o w a ć.

korona ‚Krone': iųs nůģ tieſós rêgîte k o r ó n o i e DP. 424_{26} — < p. k o r o n a.

koróti, karoti ‚strafen': mus k o r o g h i j Maž. 426_{12}; k o r o i o PK. I 243_{10}; Diewas... eſti k a r o g h i ęs WE. 6_{22} — < wr. карáть od. p. karać.

kortà, acc. sg. **kõrtą** ‚Karte': ąnt' k ó r t ų DP. 307_{13}; ant' k ô r t ų l. c. 523_{44}; k o r t o m i s ģayſt PK. I 43_4; neràßità k o r t à Post. $97b_{31}$ — < p. k a r t a; s. Brückner Sl. Fw. 96.

***kostyrystė** ‚Kartenspielen, Spielerhandwerk': priwadģiodami iuos ing... k o ſ t i r i ſ t ę | ing łàtristę Post. $119b_{40}$. — Lit. Bildung zu *k o s t y r i a ‚Kartenspieler', s. k a s t y r i a.

kõtas ‚Henker, Peiniger, Büttel': nuſiunte Karalius K o t a WEE. 171_{20}; neſsibiok k o t o BrB. 2. Makk. VII 29; k o t o rankon padůdamas ira Sunus BrP. I 420_{25}; nuog... ſmarkiauſ.u k o t u PK. I 161_{19}; k o t a i ir Sudģos GK. 433_{20}; k o t a s Qu.[1] 107 — < p. k a t; s. Brückner Sl. Fw. 96.

kotavóti ‚martern, peinigen': jie jį k o t a w o j a GK. 68_{15}; k o t a w o t i Lex. 133 — < p. k a t o w a ć.

kotinykas ‚Ketzer (Schimpfwort)': piktiéii k ô t i n i k a i (‚kacerze') DP. 86_{23}. — Zu k õ t a s ‚Henker, Peiniger' gebildet.

kozalnyčia, kozélnyčia, kozelnyčė ‚Kanzel, Stuhl, Predigtstuhl': Kunigas ant K o ģ a l n i c ģ a s koģoni tur... ſakti Maž. 496_8; ant K o ģ a l n i c ģ i a s WE. 45_1; apſaka ant K o ģ e l n i c ģ a s l. c. 41_{19}; ſtoweia ant Medģio aukſchto Kreſlo [ant K o ſ a l n i c ģ i o s...] BrB. Neh. VIII 4; turi... ſkaitit ant k o ģ a l n i ć i o s KPS. 32_7; Per Edģias iſsimana k a ſ e l n i c ģ e WP. $54b_8$; k o z a l n y c z i a Qu.[1] 395 — < p. k a z a l n i c a; s. Brückner Sl. Fw. 96.

koznadiejà, -iẽjos, koznodieja, koznadiẽjus, koznadẽja ‚Pred'ger': k o z n a d e i a WE. 3_1; K o ſ n a d i e i a u s g. sg. BrB. Pred. 11; K o ſ n o d i e i a u s g. sg. Jes. XL 3; Janas k o ſ n o d i e i a BrP. I 295; k o ģ n à d i e i à Post. $373b_{21}$; k o ģ n a d ė j a GK. 287_8; k a ģ n a d i e i é DP. 301_{24} — < p. k a z n o d z i e j a; -d ė j a statt -d i e j a wohl nach d ė t i ‚legen'.

koznis ‚Strafe': K o ģ n i s gul ant io Maž. 229_7; K o ſ n i s BrB. Jes. LIII 5; K ó ģ n i s nůdemes DP. 199_{12}; anós k o ģ n i é s g. sg. l. c. 623_{36} — < wr. казнь od. p. kaźń.

kõznyti, kožnyti ‚strafen, züchtigen': koģnik mane Maž. 468_3; kurie bus k o ß n i t i WEE. 131_9; Wieſchpats k o ſ n i t e p a k o ſ n i j a mane BrB. Ps. CXVIII 18; k o ģ n i k mus MK. 76_{14} — < wr. казнúть od. p. kaźnić.

kozonyčia ‚Kanzel, Predigtstuhl': kozonycia Lex. 41, 136, Qu.[1] 109 — < p. dial. kazanica.

kozonìs, -õnies (und **kõzonis**), **kozanis** ‚Predigt': pradeĩt ſakiti kozoni Maž. 499_{13}; kozonis WEE. 167_{5}; ant' kózonies DP. 106_{7}; Gieſme pirma kozonies KP. 23_{12}; intikejo kózonij muſû NT. Joh. XII 38; dabokimes io koſanies BrP. I 80_{14}; kozanis Gr. Litv. 13_{7} — < p. kazanie; s. Brückner Sl. Fw. 96.

kõžnas ‚jeder': koßnas Maž. 332_{1}; Koßnas medis WEE. 97_{4}; koßnas po ſawa karuna BrB. 4. Mos. II 2; koźnai perſonai DP. 497_{39}; kožnos wietos g. sg. KP. 31_{20} — < wr. кáженъ, кáжный Лит. Мет. (1510) РИБ. XX 30, Šein Mat. I 2, 189, Karskij Бѣл. II 2, 27 u. a.; vgl. Brückner Sl. Fw. 96.

krainika ‚Chronik': râße krayniką DP. 52_{22}; Perſkaitik wiſſás kraynikas l. c. 445_{11}; paraſzyti ira knigoy Krayniku Chyl. 1. Kön. XIV 29 — < ap. krojnika (im 15.—16. Jahrh.) Łoś Gr. I 200, Brückner Słow. 270.

krakadylius, krokodylius ‚Krokodil': krakadilius SzDi. 114a; Eźys, ir Krokodylus Chyl. 3. Mos. XI 30 — < p. krokodyl.

krãlikas ‚Kaninchen': kralikai BrB. 1. Mos. XI 5; kiſchkis ir kralikas 5. Mos. XIV 7; kralikas SzDi. 114a; kraliko Chyl. 3. Mos. XI 5 — < p. krolik.

krãpas ‚Dill, Dillkraut': krapay SzDi. 104b — < p. krop; s. Brückner Sl. Fw. 96, Būga Изв. XVII 1, 31.

krapelė ‚Tüttel': ne praeis maßauſe Skaitidine ir Krapele nůg Sokano BrB. Matt. V 18. — Suffixbildung zu *krapia bezw. *krapė aus ap. kropia ‚Tropfen'; vgl. Bezzenberger BGLS. 296.

krãpyti, kropyti ‚besprengen, spritzen': tur... ſeptinis kartus krapiti [laiſtiti] BrB. 3. Mos. IV 17; krapiti Lex. 164; kropija ant Aarono BrB. 3. Mos. VIII 30; kunigai... kropija 2. Chr. XXXV 11 — < wr. кропúть od. p. kropić; s. Brückner Sl. Fw. 96.

kraũčius (und **kriaũčius**) ‚Schneider': krauczus Lex. 152, Qu.[1] 458 — < p. krawiec od. wr. кравéцъ Лит. Мет. (1503) РИБ. XXVII 868 Šein Mat. II 151.

kreidà, -õs ‚Kreide': ukſuſas ant kreidos BrB. Spr. XXV 20; kreidu krißius kraſidami WP. 72_{35}; kreida SzDi. 113a. — Wegen der Betonung und der Verbreitung über ganz Litauen eher aus p. krejda Karłowicz SGP. II 474, Brückner Słow. 567 oder wr. крейда Šein Mat. II 240, Добр. 358, Rastorhujev СБГ. 146, als nach Berneker EW. I 609 aus dem Deutschen.

kreivaprisiegnykas ‚Meineidiger': ißwẽſt' dawes... kreiwapriſiegnikui DP. 565$_{50}$. — Nach p. krzywoprzysięzca umgebildet: lit. kreĩvas ‚krzywy' + *prisiegnykas, s. prisėgnykas.

kreivaprisiegojimas ‚Meineid': kreiwapriſiegoiimai DP. 518$_{27}$. — Zu *kreiwaprisiegoti ‚Meineid leisten', hybride Bildung nach p. krzywoprzysięgać; s. prisiegoti.

kresas, kriẽsas ‚Grenze, Ende, Ziel': rubeßu alba kreſą uſchĩmeigie MT. 44b$_{20}$; vẽmieruoghi... ẽmoguy krieſą Post. 367$_{30}$; Ape gálą ir krieſą... krikßczonies DK. 8$_{2}$; Krieſa ne uẽumierawo KN. 31$_{24}$ — < p. kres.

kresyfi ‚zeichnen': krißus kreſiti arba paßenkliti WE. 55 — < p. kresić; nicht nach Brückner Sl. Fw. 97 aus p. kreślić.

kriẽnas Meerrettich': krienas SzDi. 27a; krienai Lex. 121 — < wr. хрѣнъ.

krikščionìs, -iẽs ‚Christ': krikßczionis DK. 4$_{22}$; krikśćionis SzDi. 27a; krikſczonis Maž. 91$_{1}$; krikſczonis KL. 31$_{16}$; pastoîa krikſczonim l. c. 31$_{20}$ — < ar. крьстьян(инъ); vgl. Trautmann Sprachd. 363, Brückner AfslPh. XX 488, Berneker EW. I 635.

krikščionkà, -õnkos ‚Christin': motinos krikßczionkos g. sg. DP. 50$_{20}$ — < ar. крьстьянка.

krikščionỹstė ‚Christenheit': Wiſſa krikſchczoniſte iſch wieno tik BrP. I 5$_{7}$; wiſſa krikſchczoniſte wienu balſu gieſt l. c. II 5$_{21}$; krikſcioniſte (‚lud chrześcjański') KP. 150$_{18}$. — Zu krikščionìs.

krìkštas ‚Taufe; Grabkreuz': ſake ape krikſchta pakutos BrB. Mark. I 4; ąnt krikßto DK. 4$_{28}$; krikßtas SzDi. 27a; krikſztas Qu.^{2} 187 — < ar. крьстъ ‚Kreuz'. Das **s** nach dem eingeschobenen **k** ist auf litauischem Boden in **š** übergegangen, vgl. baĩkšvas ‚weißlich' : baĩsvas dass. Die Annahme Būgas ZfslPh. 1 41, daß krìkštas und auch krikštyti unter deutschem Einfluß aus den Formen *kri(k)stas und *kri(k)styti umgebildet worden sind, ist unwahrscheinlich, da wir im Litauischen sonst eine solche Beeinflussung nirgerds finden; s. apãštalas und krìkštyti.

krìkštai ‚Fest der Erscheinung': krikſztai Qu.^{1} 180. — Es ist eine lit. Übersetzung aus dem Weißrussischen; s. Būga Изв. XVII 1, 11.

krìkštyti ‚taufen': Eſch krikſchtiju wandenimi BrP. I 39$_{16}$; Janas krikſchtija l. c. 141$_{7}$; krikßtiju SzDi. 27a — < ar. крьстити; vgl. Endzelin Изв. XVII 4, 110, Сл.-бт. эт. 35, 60, Trautmann Sprachd. XIX, 364, KZ. XLIV 223, Būga Изв. XVII 1, 11, ZfslPh. I 41. S. krìkštas.

krikštỹnos ‚Kindtaufe, Taufmahl': éiť ąnt krikßtinų DP. 490$_{9}$; krikßtinos SzDi. 147a, Lex. 107, 172 — < ar. крьстины.

krìkštolas ‚Kristall': búwo ne mâtęs anós úpes | giedrios kaip krikßtoło DP. 595_{32}. — Mit Einschub von **k** aus krìštolas umgebildet.

krìštolas ‚Kristall': kryßtołas SzDi. 117a; ant pawéikĩlo krißtoło NT. Off. XXI 1 — < p. kryształ.

***kryuda** ‚Unrecht, Schaden': Kryuda mano ira ant tawęs Chyl. 1. Mos. XVI 5; nedarysit kryudos ſude 3. Mos. XIX 15. — Nebenform zu krivda. Zur Bildung vgl. štýuniai ‚steif' (Viekšniai, TŽ. I 340) < p. sztywnie.

kriūgas ‚Riegel, Vorschiebeschloß': kriugas (‚zapora, zawora') SzDi. 436b. — Wohl neben krukis (= kriukis) ‚Haspe' Ness. 200, kriùkas ‚Haken' Sub. aus wr. крюкъ ‚Haken'; wegen **g** statt **k** vgl. marszałka ‚Marschall' neben marszelga dass. Ness. 382, Mież. 134, striùkas ‚kurz' Sub. neben striùgas (strùgas) dass. K. 408; vgl. auch Brückner Sl. Fw. 56 f., 98.

krivda ‚Unrecht, Schaden': kriwdą kienćia KP. 84_1; dide kriwda MT. 228_{15}; Ape wſoki krywdos dayktą Chyl. 2. Mos. XXII 9; imàs žmoniu kriwdos KN. 89_{13} — < wr. кри́вда od. p. krzywda.

krìvida ‚Schaden; Schuld, Frevel; Unrecht': pækus kriwida padaris ſwetimoie Dirwoie BrB. 2. Mos. XXII 5; anis tur... kalt bę ſudairinti (aR: kriwidą attaduoti) 4. Mos. V 7; manip ner krividos (aR.: freuel) 1. Chr. XII 17; ßadaſi pats wiſsakias kriwidas angu abidas ant tų wiſsų paieſchkati WP. $45b_{15}$; daug labay kriwidu randaſi wiſſoſe wietoſe MK. 72_9. — Eher mit Einschub von **i** nach **v** zur Erleichterung der Aussprache aus wr. кри́вда bezw. p. krzywda umgestaltet, als aus ar. кривьда entlehnt. Vgl. Brückner Sl. Fw. 49, 97, Berneker EW. I 618.

kryžavõnė ‚Kruzifix, Fachwerk': krizawone Lex. 43; krizawones Qu.[1] 173 — < p. krzyżowanie ‚Kreuzigung'.

kryžaunykas, kryžiaunykas ‚Kreuziger': ànie piktàdeios o križiaunikay Post. $152b_{25}$; križaunikamus d. pl. l. c. 291_{30}; vžu Križiaunikus KN. 151_3 — < p. krzyżownik od. krzyżewnik (1420) MMAe. VIII 459.

kryžavóti, kryžiavóti ‚kreuzigen': križe[a]wôii DP. 5_{11}; križiawot PK. I 266_{13}; krißawaija ſunų Diewa WP. $9b_{19}$ — < p. krzyżować od. wr. крыжева́ть Šein Mat. II 601.

kryžikas ‚Kreuzchen'; križikais ißmolotas Post. III 79_{36}; križikai l. c. 80_7 — < p. krzyżik.

kržžius ‚Kreuz': krißu reik neſchty Maž. 56_{11}; didis krißus BrP. II 198_{15}; Krîžius DP. 615_9; kriźius SzDi. 119a — < p. krzyż od. wr. крыжъ Лит. Мет. (1511) РИБ. XX 1196, Šein Mat. I 2, 96.

kryžma ‚Chrisma; Tauftuch': k r i ß m a momeni tepti WE. 53_{16}; k r i ʒ m ą ßwęſdawo DP. 443_{47}; krikßtimas be k r i ʒ m o s l. c. 445_{17} — < p. k r y ż m o (krzyżmo) bezw. c h r y ż m o (chrzyżmo).

Krokava(s), Krokova ‚Krakau': K r o k a w a SzDi. 111a, Gr. Litv. 62_1; K r ó k a w o g. sg. DP. 460_{25}; K r o k o w a Qu.[1] 306 — < p. K r a k ó w.

krõmas ‚Kram, Kaufmannsladen': Kokſáy Ponàs | tokſáy k r o m à s Post. $364b_{23}$ — < p. k r a m.

krominykas ‚Krämer': k r o m i n i k a i bei kupcʒus BrB. 2. Chr. IX 14; k r o m i n i k a s | abà prekiiàs (‚kramarz abo kupiec') Post. $251b_{21}$. — Aus k r õ m n y k a s lituanisiert.

kromnas ‚Kram-': pabute's k r o m n e s rieczes neſchodami Gerullis SLS. (1589) 86_2 --- < p. k r a m n y.

krõmnykas ‚Krämer': důſt... K r o m n i k u i WEE. 160_{22}; k r o m n i k a i BrB. Neh. III 32; nog k r o m n i k u ir prakiju Chyl. 2. Chr. IX 14; k r a m n i k e s WP. 187_4 — < p. k r a m n i k.

kromoras ‚Kaufmann': nog K r o m o r u Chyl. 1. Kön. X 15 — < p. k r a m a r z.

krona ‚Krone': ußdeſſi ant jo Galwos aukſiną K r o n ą Rehsa Ps. XXI 4; apkorunawok mus... k r o n a MK. 125_9; mana k r o n a GD. 42_{24} — < p. k r o n a.

kronika ‚Chronik': K r o n i k o s n. pl. DP. 443_1 — < p. k r o n i k a.

krosà, -õs, krosas ‚Farbe, Schminke': k r o ſ a raudona (‚karmazyn, farba karmazynowa') SzDi. 85a; k r o ſ a (‚maść') l. c. 143b; k r o ſſ a i Qu.[1] 456; k r o ſ a s ib. — < wr. к р а с á od. p. k r a s ‚Farbe' B. Bdg. 182; vgl. Brückner Sl. Fw. 97.

krosỹlas ‚Farbe': k r o ś i ł a s SzDi. 52b; k r o ſſ i l a s Lex. 67 — < wr. к р а с и́ л о; vgl. Brückner Sl. Fw. 97.

krõsyti ‚färben, anstreichen, schminken': wandů... krauihu k r o ſ i t a s Maž. 134_4; koia tawa bus k r o ſ i t a BrB. Ps. LXVIII 24; k r o ſ i j u SzDi. 52b; k r o ſſ y ł a s GK. 186_{22}; k r o ſ i t i Qu.[1] 36,456 — < wr. к р á с и т ь od. p. k r a s i ć B. Bdg. 182.

kroska ‚Farbe': ghis daugia graßų tur farbų (aR.: farb k r o ſ k a) BrB. Sirach XLIII 12 — < wr. к р á с к а.

krõtos, krõtai ‚Gitter': Padarjk... k r o t a s BrB. 2. Mos. XXVII 4; k r o t a i l. c. XXVII 5; ßaukie per k r o t a s Chyl. Richt. V 28; k r o t o s SzDi. 111b; cʒiupoghi k r o t à s Post. $202b_{21}$ — < p. k r a t y.

kruõpos ‚Grütze; Graupen': pakraike... krůpas BrB. 2. Sam. XVII 19; kruopos mieźienes SzDi. 116a. — Plural von kruopà ‚Grützkorn' aus wr. крупá; s. Būga TŽ. I 8.

krùžikas ‚Becher, Krug, Butterfaß': uźdes and jo... kruźykus Chyl. 4. Mos. IV 7; imk... kruźyką medaus 1. Kön. XIV 3; kruzikkas Lex. 111, Qu.[1] 309 — <p. krużyk.

kùbilas ‚Kübel, Faß, Zuber': miltus kubile padukſin BrP. I 314$_{17}$; kúbiłą acc. sg. DP. 170$_2$; kubilas Lex. 219, Qu.[1] 175 — < ar. къбьлъ; s. Berneker EW. I 658, Būga Изв. XVII 1, 2, ZfslPh. I 38, Endzelin MLV. II 297, Stender-Petersen SGLw. 285.

kūbka(s), kūbkus ‚Becher': eme... kubka KP. 13$_{23}$; iß kubkos tos giärſit KPS. 26$_6$; raſtas ira kubkas Chyl. 1. Mos. XLIV 16; kubkus SzDi. 121b — <wr. кубокъ Лит. Мит. (1516) РИБ. XX 872 od. p. kubek.

***kūcios** (od. ***kūčios?**) ‚Erbsen': ſu kuciamis ~ ſu ſzirneis WP. 72b — < wr. куцця́ od p. kucja?

kučkos ‚Laubhütten': ant Schwentes Lappinių (aR.: Laubhütten, kucʒkų) BrB. 2. Chr. VIII 13; ape Szwęte Kuczku Chyl. 3. Mos. XXIII 1; giweno anoſe kuczkoſe Neh. VIII 18 — <wr. ку́чки od. p. kuczki.

kũdas ‚gering, jämmerlich, albern; zart; mager': maßus (darüber: kudus) bernelius... turriu (aR.: zarte kinder, gleßnus waikus) BrB. 1. Mos. XXXIII 13; eſch maßas (aR.: kudas) pulkas eſmi 1. Mos. XXXIV 30; duſche paſsibaide... to kudo walgimo (aR.: tos minkſchtos Strowos, lose speise, blago) 4. Mos. XXI 5; kudas (‚jämmerlich') Off. III 17; kudieij [praſtieij] Spr. I 4; waikelis kudaſis GK. 47$_5$ — < wr. худъ od. p. chudy.

kudlà, g. sg. **kùdlos** ‚Zotte': kudla Lex. 219 — < wr. ку́дла od. p. kudła.

***kudzalnykas** ‚Ehebrecher': kekſcheninkus a kudʒalnikus... ſudis WP. 65$_4$. — Aus p. cudzołożnik umgebildet; **k** für **c** kommt wohl auf Kosten des deutschen Abschreibers der WP., der des Polnischen unkundig für **c k** einsetzte.

***kudzalastva** ‚Ehebruch': ingi kudzalaſtwų ~ parßengimų wencʒiawaniſtes WP. 100b$_{36}$. — Aus p. cudzołostwo umgebildet.; vgl. *kudzalnykas.

kuchmistras ‚Küchenmeister': kuchmiſtràs Post. 245$_{27}$ — < p. kuchmistrz.

kùila ‚Hodenbruch': kuyła SzDi. 90a — < wr. кыла; s. Būga ZfslPh. I 52.

kuilỹs, -io ‚Eber': kuilys Qu.² 108 — < wr. *кыль; vgl. Endzelin IF. XXXIII 117, MLV. II 300, Būga KS. 71.

kuĩnas, -ai ‚Gaul, Mähre': kuinús... aprêdome DP. 242₄₆; kûinai l. c. 584₄₁; kuynas SzDi. 363b; kuinas Lex. 78. — Nach Brückner Sl. Fw. 93, Schmidt Voc. II 494, Leskien Bild. 513, Mikkola Bər. 37, Bezzenberger Jagić-Festschrift 280 (und auch KZ. XLIV 311), Trautmann Sprachd. 145 ist kuĩnas aus p. koń bezw. wr. r. конь entlehnt worden. Der Übergang des sl. o vor n in ui will man (z. B. Bezzenberger l. c., Trautmann l. c.) durch Epenthese erklären, und zum Nachweis führt man gainióti (und gáinioti) ‚hin und her jagen', guinióti dass., dainyčià ‚Reibtopf', muiliavoti=moliavoti ‚malen', numiruilis ‚Epilepsie'... an. Aber alle diese Beispiele sind nicht beweiskräftig: gainióti ist eine Neubildung für ganióti Юшк. Лит. сл. I 696 zu giñti ‚jagen' nach dem Vorbilde pìnti || páinioti, skìnti || skáinioti...; auch guinióti hat sein i nach u (vgl. gùnyti ‚treiben' Юшк. Лит. сл. I 492, gunióti dass. Joniškiai) aus gujù (auch guinù < *gūnu), gùiti (< *gūti || le. gũti ‚jagen, treiben', s. Būga РФВ. LXVI 221, KZ. LII 294, Endzelin Le. Gr. 60, MLV. I 585. Es ist also nicht möglich, mit Bezzenberger Jagić-Festschrift 280 und Berneker EW. I 294 gainióti und guinióti auf r. гоня́ть (od. wr. гоня́ць) zurückzuführen. Dainyčià ist aus wr. дойни́ца entlehnt. Die Wörter muiliavoti, numiruilis, die Bezzenberger KZ. XLIV 311 anführt, werden auf ganz beschränktem Gebiete gebraucht und sind als vereinzelte, dialektische Bildungen anzusehen. Dagegen ist kuĩnas überall zu finden. Wenn in diesem Fall eine Epenthese tatsächlich vorläge, hätte dies Wort kaum eine so große Verbreitung gefunden wie jetzt. Deshalb versteht sich von selbst, wenn Endzelin ЖМНП. (1910) XXVIII 197 kuĩnas anders zu erklären sucht, in dem er annimmt, daß es aus wr. (od. klr.) куинь, куэнь entlehnt sei. Aber auch diese Annahme scheint mir nicht glaubwürdig: die Worte куинь, куэнь, куонь kommen doch nur in den nordkleinrussischen (und auch in den benachbarten weißrussischen) Dialekten vor, s. Vondrák Vgl. sl. Gr. I² 119. Deswegen ist eine Entlehnung von kuĩnas, dessen derart große Vebreitung auf ein hohes Alter hinweist, aus einem weit entlegenen Dialekt unwahrscheinlich. Vielmehr ist die Annahme Būgas РФВ. LXVI 223 vorzuziehen, daß bei kuĩnas neben kuinùs, -à ‚hornlos' (s. Būga KS. 292) eine einheimische Bildung vorliege.

kūkãlis ‚Unkraut, Rade': vĩeia kukalus tarp kwieczìu WEE. 31₇; radoĩi... kukalei BrP. I 206₄; kukâlis DP. 84₁₃ — < wr. кукóль Šein Мат. III 480, Karskij Къ ист. 120.

kųkalis, kunkalis ‚Unkraut': paĩeia piktas ßoles [kųkalius] (aR.: vnkraut, kųkalei) BrB. Matt. XIII 25; piktoia ßole [kųkalei] l. c. XIII 26;

inſeia k u n k a l i u s BrP. II 436_{12}; turi... k u n k a l i u s WP. 78^{b}_{28} — < p. k ą k o l (daher pr. c u n l i s dass.); s. Bezzenberger BGLS. 41, KZ. XLIV 300.

kuknià, g. sg. **kùknios, kùknė** ‚Küche': biedna buwo k u k n i a io Post. $17b_4$; k u k n e Lex. 111, Qu.[1] 310 — < p. k u c h n i a.

kùkorius, kukarius ‚Koch': k u k o r u s Lex. 109, Qu.[1] 303; Samuelas biloia ‚k u k a r u i (aR: koch) BrB. 1. Sam. IX 23 — < p. k u c h a r z.

kùkorka, kùkarka ‚Köchin': Dukteris... ims uź... k u k o r k a s Chyl. 1. Sam. VIII 3; butu... kukorienes (derüber: k u k a r k a m i s) BrB. 1. Sam. VIII. 13; k u k a r k a Lex. 109; — < p. k u c h a r k a.

kulis ‚Haut; Sack am Fischernetz; Schlauch': dawe... adą [k u l l į] BrB. Jud. X 6; k u l i s tinkło (‚matnia') SzDi. 144b; k u l l i s Lex. 130 — < wr. к у л ь ‚Sack am Fischernetz' od. p. k u l dass.

kūlỹs, g. sg. **kūlio** ‚Garbe, Bund Stroh': kukâlei ſurißti ing k u l ú s DP. 86_{24}; Surinkite pirma kukalius ingi pedus angu k u l i u s WP. 80_3; k u l y s Lex. 40, Qu[1] 106 — < wr. к у л ь ‚Bund, Garbe'; vgl. Brückner Sl. Fw. 69, Būga KS. 272, Endzelin MLV. II 335.

kulkà, g. sg. **kuĺkos** (und **kùlkos**) ‚Kugel': k u l k a SzDi. 122b, Lex. 36 — < p. k u l k a; s. Brückner Sl. Fw. 99, Berneker EW. I 641.

***kulpius** (od. ***kulpis**) ‚Kufe': ne tiektái Ewangelikai | bet' ir Ewángelicʒkos prieg k ú l p i a m u s bibliá ßwaito | ir dręſſa ſu wirißkų apé wierą diſputawót' DP. 474_{48}. — Durch Metathese aus p. k u f e l umgebildet.

kūmà, -ōs ‚Gevatterin, Patin': waiku k u m o m i s jra WE. 52_6; k u m a Qu.[1] 380 — < wr. к у м á.

kūmas ‚Gevatter, Taufpate': k u m a i Maž. 108_3; k û m a i DP. 321_{12}; k u m a s SzDi. 91a, Lex. 133, 380 — < wr. к у м ъ.

kumetỹs (und **kùmetis**) ‚Instmann, Gärtner': k u m e t t y s Lex. 78 — < ar. к ъ м е т ь; s. Berneker EW. I 661, Būga Изв. XVII 1, 2, ZfslPh. I 39 f.

***kūnyčia** (od. ***kunyčia**) ‚Halseisen': k u n i ć i a SzDi. 123a — < p. k u n i c a od. wr. к у н и́ ц а (: яго зловили и посадили ў к у н и ц у Šein Мат. II 306, auch Hoc. 259); s. Brückner Sl. Fw. 99.

kunštas ‚Kunst': kurie kitrus k u n ſ c h t u s ſekę buwo BrB. ApG. XIX 19; búdelei rêde... k u n ß t u s ſawús DP. 174_8; ſátrißkus k u n ß t u s acc. pl. Post. $162b_{24}$ — < p. k u n s z t.

kuodẽlis ‚Wickel': k u o d e l i s SzDi. 80b, Lex. 209 — < wr. к у д е́ л ь; s. Būga Изв. XVII 1, 15, Endzelin MLV. II 341.

kupà ‚Haufen, Versammlung': k u p a źmoniu SzDi. 123a; Tůs ʒódʒius... ſaw detų gerái k u p ó n' (‚pilnie uważył') DP. 285_{39} — < wr. к ý п а od. p. k u p a; vgl. Brückner Sl. Fw. 99.

kupčélninkas ‚Händler': knygu kupczus, kupczẽlninkas, pardawẽjas Qu.[2] 81. — Wohl mit Doppelsuffix -elninkas von kùpčius gebildet.

kùpčius ‚Kaufmann, Verkäufer': kupczius n. pl. BrB. Jes. XXIII 2; krominińkai ir pardůdantis (aR.: kupczius) Neh. XIII 20; kupczus Lex. 90 — < wr. купе́цъ od. p. kupiec.

kūpkà, g. sg. **kūpkos** ‚Becher, Kanne, Kelch': giere iſch io kupkos BrB. 2. Sam. XII 3; kupku gerſite PK. II 84_{27}. — Phonetische Schreibung für kūbka(s).

***kūpola** ‚Johanniskraut': ſu dilgilemis, ſu natrinemis kurias ßales ghe ſchwẽllawa dienā Jana krikßtitaija... a wadinlawa tas ßales kupalamis WP. 72_{23} — < wr. купа́ло ‚Johannes der Täufer; Johannisfeier'; s. Brückner Sl. Fw. 99.

kūpõlės ‚Johanniskraut': kupoles Lex. 104. — Ė-Stamm neben *kūpola.

kurapkà, -ãpkos ‚Rebhuhn': kurapka (kor. in ka-; aR.: Rebhun) BrB. 1. Sam. XXVI 20; Heretikus prilĩgina kurâpkomus DP. 91_{35}; kurapka SzDi. 124b; wija kurapką Chyl. 1. Sam. XXVI 20. — Wohl durch Vermittelung des Weißrussischen aus klr. куропка (> курíпка); vgl. Brückner Sl. Fw. 100, Berneker EW. I 649. S. anũkas.

kurtà ‚kurzer Rock, Jacke' SzDi. 125a — < p. kurta od. wr. ку́рта; s. Brückner Sl. Fw. 100.

kùrtas ‚Windhund': Kurtas BrB. Spr. XXX 31; kurtas SzDi. 24b, Lex. 212 — < ar. *хъртъ; s. Berneker EW. I 412, Buga ZfslPh. I 41, Endzelin MLV. II 326; nicht mit Brückner Sl. Fw. 100 aus klr. chort, p. chart.

kùrva ‚Hure': tenewed Kurwos BrB. 3. Mos. XXI 7; paiunkot ſu kurwomis elktiſſi BrP. I 179_{18}; kurwa Chyl. I. Mos. XXXVIII 21, Lex. 102 — < wr. ку́рва od. p. kurwa.

kuřvytis ‚Unzucht begehen, sich der Unzucht hingeben': anita tawo kurwijos Chyl. 1. Mos. XXXVIII 24; prades kurwitis dukte kunigo 3. Mos. XXI 9; padare durniſtę... besikurwidama namoſe tewa 5. Mos. XII 21 — < wr. курвиться od. p. kurwić się.

kusýti ‚reizen, aufhetzen': kuſſiti Lex. 141 — < p. kusić; s. Brückner Sl. Fw. 100.

kušniẽrius ‚Kürschner': kußnierus Lex. 112 — < p. kuśnierz (kusznierz); s. Brückner Sl. Fw. 100.

kùtas, -aĩ ‚Franse, Quaste, Faser': kutas SzDi. 125b; kutai l.c. 55b; kutai Lex. 68 — < p. kut SJP. II 651.

kūzãbas ‚Tüte': kuzabas Qu.[2] 422. — Aus kūzãvas umgebildet.

kūzãvas ‚Butte; Bienenbeute; Mühlenkorb': winą renkanſis kitą po kito įmes ing kuſawą (aR.: Butte) BrB. Jer. VI 9; kuzawas (‚barć') SzDi. 6a; kuzawas melnićios (‚kosz młyński nad kameniem') l. c. 108a — < wr. кýзовъ.

kvarma, kvafmas ‚Baumodell, Form; Zelle der Bienenkönigin': kwarma SzDi. 154b; kwarma Lex. 34; qvarmas Qu.[1] 191 — < wr. хворма; vgl. Brückner Sl. Fw. 101.

kvartūna ‚Glück': kvartuna (aR.: palaima) BrB. Weis. VI 26; nekwartuna (darüber: rabata) Ps. Vil 17. — Mit lit. Anlaut aus chvartūna.

kvietkà, g. sg. **kviẽtkos** (und **kvietkõs**) ‚Schmuck, Blume, Würzchen': tatai turia ußu aukſina kwietką (darüber: Graikſchtumą; aR.: schmuck) BrB. Sirach XXI 23; tatai ira graßi kwietka (‚ein schöner Schmuck') Spr. 19; kwietka kwiepanti GK. 324_2; kwietka (‚Würzchen') Lex. 215 — < wr. цвѣтка ‚Blume, Zweiglein, Hälmchen'.

kviẽtkas ‚Blume': metit kwietkus Post. $4b_{21}$; kwietkas Chyl. 2. Mos. XXV 33 — < wr. цвѣтокъ Karskij Псал. 154 od. цвѣтка; s. kvietkà.

kvitacija ‚Quittung': pagál senu kwitàciiu Post. $368b_7$ — < p. kwitacja.

kvìtas ‚Quittung, Quittierung': kwitas SzDi. 127a; be rokundos norim wiſad kwitu ir wàlnàſcžiu nuog io Post. 374_7 — < p. kwit.

kvitavóti ‚quittieren': kwitawoiu ku SzDi. 127a — < p. kwitować.

kvola ‚Ruhm, Lob': kwola (‚Ruhm') Lex. 143; kwola (‚laus') Gr. Litv. 7_{30}; kwołą důket nu jem GK. 286_1. — Mit lit. Anlaut aus chvola.

kvõlyti ‚rühmen': kwoliti Qu.[1] 423. — Mit lit. Anlaut aus chvolyti.

kvorba, kvarba ‚Farbe': kworba SzDi. 143b; kwarba Qu.[1] 109 — < wr. хвáрба.

kvortà, g. sg. **kvõrtos** (und **kvortõs**) ‚ein Maß für Flüssigkeiten': puſe kwortos SzDi. 271b — < p. kwarta od. wr. квáрта.

kvõsas ‚Alaun': kwoſas SzDi. 70b, Lex. 8, Qu.[1] 21 — < p. kwas; s. Brückner Sl. Fw. 101.

lachonė, (-ia), lakonia ‚Gefäß': impiłe wándenia łáchonen KS. 246_{31}; Lachoniû ir Skomiû g. pl. NT. Mark. VII 4; impiłe wundeni łakonioń PK. II 173_5 — < p. łochania.

lagonė ‚Kuchen, Laib': iſchkepk lagones BrB. Mos. XVIII 6; iſchdalija... koßnam lagone důnos (darüber: kukulį; aR.: brotkuchen) 2. Sam.

VI 19. — Mit Veränderung des Stammauslautes aus wr. *л а г а н а (vgl. ar. л а г а н а ‚dünner, breiter Kuchen' Срезн. Мат. II 2 aus gr. λάγανον, s. Vasmer Гр.-сл. эт. III 109); vgl. Leskien Bild. 391.

lãjus ‚Talg': l a j u s Qu.[2] 409 — < wr. л о й; s. Brückner Sl. Fw. 101, Berneker EW. I 729.

lakoška ‚Waschbecken': ł a k o ś k a SzDi. 147b — < wr. л а к о́ ш к а (: два л а к о́ ш к и талакна продалá сусѣду Сборн. 77, № 3, 38); nicht nach Brückner Sl. Fw. 101 aus grr. ł o c h a n k a.

lamentas ‚Wehklagen': Wienus gâno l a m ę́ n t a i s gaiłėiimo nůdemių DP. 207_{11} — < p. l a m e n t.

lamentavoti ‚wehklagen': l á m e n t a w ó i e m e waikų budu DP. 192_{1} — < p. l a m e n t o w a ć.

***landzknektas** ‚Landsknecht': l à n d ʒ k n e k t à y Post. III 32_{20} — < p. l a c k n e c h t Linde II 589.

lanišius ‚Maiblume': ł a n i ś i u s SzDi. 104a — < p. ł a n y s z ‚lilium convalium' Rost. I 126, s. Brückner AfslPh. XX 518, KZ. XLVI 227; nicht nach Leskien Bild. 599 aus r. л а н д ы ш ъ.

lapatka ‚Schulterblatt' Lex. 153, Ou.[1] 466 — < wr. л о п а́ т к а od. p. ł o p a t k a.

latãkas ‚Rinne, Kanal, Wasserröhre': ł a t a k a s (‚rura wodna, ryna, kanał') SzDi. 328b, 329a; iſzkaks top ł a t a k o p Chyl. 2. Sam. V 8; l a t á k a s Qu.[2] 483. — Sicher mit Brückner Sl. Fw 102, Berneker EW. I 735, Endzelin MLV. II 424 aus wr. л о т о́ к ъ ‚Dachrinne', nicht mit Būga РФВ. LXXI 465 ff. einheimisch.

latarnia ‚Laterne, Leuchte': atėjo ſu l a t a r n i o m i s NT. Joh. XVIII 3 — < p. l a t a r n i a.

laterna ‚Laterne, Leuchte': Jôs l a t e r n a neußges nakti WEE. 160_{10}; aná ßwieſ.bę apwilkt mumus teykes inġ l a t ê r n ą kûno ʒmogaus DP. 46_{40} — < ap. l a t e r n a SJP. II 690, Brückner Rozpr. XXV 291.

lãtras ‚Schalk, Bösewicht, Räuber': l a t r a i vcc. sg. BrB. Matt. XXV 26; pats ſawa ſchirdije butu l a t r u WE. 5_{9}; L á t r a i... arba raʒbáinįkai DP. 246_{22}; ł á t r ą... Roiun prieme KPS. 62_{14}; l a t r a s (‚Bube') Lex. 40 — < p. ł o t r od. wr. л о т р ъ.

lauras ‚Lorbeerkranz': l a u r a s Lex. 118 — < p. l a u r.

lavenda ‚Lawendel': l a w e n d a SzDi. 130a — < p. l a w e n d a.

leda, ledo ‚irgend, ...auch immer': ne l e d á kokiuo budu KPS. 2_{7}; l e d o k à i p Post. $33b_{22}$; gaudineiàm... l e d o k ą l. c. 288_{13} — < ap. l e d a.

Iedakas ‚nicht wert, schlecht': I e d a k a s Qu.[1] 367; I é d a k a s Qu.[2] 361 — < ap. I e d a c o.

Iēdva ‚kaum, schwerlich': I e d w á dwáſia buwa KN. 67$_{23}$; I e d w a Qu.[1] 293 — < p. I e d w o.

Iegacija ‚Legation, Gesandtschaft': Ewangelia ape I e g a c i i ą Jona DP. 16$_{45}$ — < p. I e g a c j a.

Iegotas ‚Legat, Gesandter': Ißpiłde tie vrêdą... I e g ô t ų DP. 18$_{43}$; L e g a t a s ~ paſias WP. 18$_{34}$ — < p. I e g a t.

Iegavoti ‚vermachen, verschreiben': Chriſtus I e g a w ó i o ſawą Teſtaméntą DP. 142$_{14}$ — < p. I e g o w a ć.

Ieicius ‚Laufleine': I e i c u s Lex. 114, Qu.[1] 319 — < p. I e j c ‚Leitseil, Zügel, Lenkseil'.

Iēkcija ‚Lektion, Unterricht': Girdéiome... I e k c y ą DP. 421$_{20}$ — < p. I e k c j a.

Iėlẽ -ẽs ‚Puppe': ł e ł e SzDi. 130a, Lex. 135 — < wr. л я́ л я; s. Brückner Sl. Fw. 102.

Ielijà, -ijos (und **Ielija**) ‚Lilie': I e l i j a Maž 72$_{7}$; L e l i o s n. pl. BrB. Jes. XXXV 1; iſch I e l i o s GK. 80$_{9}$ — < p. I e l i j a SJP. II 742; vgl. Brückner Sl. Fw 102.

Ielkus ‚Nachtrabe, Nachtreiher': Naro, ir L e l k a u s Chyl. 3. Mos. XI 17; bubls, ir I e l k u s 5. Mos. XIV 17 — p. I e l e k.

Iiámpa, Iiompa ‚Lampe, Fackel': ſu ßibureis | I i a m p o m i s BrP. I 367$_{15}$; ʒiburius arba I à m p a s pataikikime DP. 430$_{47}$; ſu ʒiburieys aba ſu I a m p o m i s PK. I 227$_{29}$; Padarysi... I o m p a s Chyl. 2. Mos. XXV 37; teuždega... I o m p a s l. c. XXVII 20 — < p. I a m p a.

Ienciūgas, Ienciuga, Ianciūgas ‚Kette': padarik... dwi I e n c u g i (aR.: ketten, I e n c u g a s) BrB. 2. Mos. XXVIII 14; padare... L e n c i u g u s 2. Mos. XXXIX 15; Padarjk L e n cʒ u g u s Ezech. VII 23; buwo tankei panc'om's ir L e n cʒ u g o m i s riſchtas Mark. V 4; ł i n c i u g a s (ostlit. Form für I e n c i u g a s) SzDi. 128b; I e n c u g a s Gr. Litv. 4$_{15}$; ł a n c i ûg ą áukſo neßióie DP. 437$_{26}$; ł á n c i u g a s Post. 65$_{27}$ — < wr. л а н ц ю́ г ъ, vgl. p. dial. I a ń c u g Brückner Cyw. 63, SJP. II 794.

Iénkas, -ai ‚Po'e': L e n k u g. pl. BrP. I 134$_{5}$; nekurcſa ſchaliſsa L e n k u MT. 11b$_{20}$; L ę k a i DP. 91$_{19}$; ł y n k a s (ostlit. Form für I e n k a s) SzDi. 270a; L é n k a i Gr. Litv. 61$_{13}$ — < ar. л ę х ъ (> л я х ъ); s. Brückner Sl. Fw. 103, Būga ZfslPh. I 33.

Iepravotas ‚aussätzig': Ieprawôtas DP. 74_{20}. — Halb slavische, halb litauische Bildung zu Iepra ‚Aussatz' DP. 73_{13}.

Iẽvas ‚Löwe': iauni Lewai BrB. Jes. V 29; Læwas BrP. I 213_{20}; Iewas angu lutas WP. $217b_{6}$; Iewas PK. I 108_{30} — < левъ od. p. lew.

Ievyčia ‚Löwin': Iewićia PK. I 272_{26} — < wr. левúца MPKJ. II 187.

Iiaikas ‚Laie': łetůſius ir Iaikús aprįko DP. 378_{24}; praſtiemus Iiàikàmus Post. $133b_{16}$ — < p. Iajk Mrong. 189.

Iichtorius, Iiktõrius ‚Leuchter': Iichtorius Chyl. 2. Mos. XXV 31; and paties Lichtoraus l. c. XXV 34; ant liktoriaus WEE. 184_{8}; anis tur ſergeti... liktoraus BrB 4. Mos. III 31; ant' liktôreus DP. 553_{53} — < p. lichtarz od. wr. лихтарь Лит. Мет. (1509) РИБ. XX 600.

Iichva ‚Wucher': ape Iichwa Chyl. 2. Mos. XXII 1; Neimsi nog jo Iichwos 2. Mos. XXV 36 — < p. Iichwa.

Iichviorius ‚Wucherer': Jeigu życzyghi żmonemus... pinigu, tada nebusi prieſz jas, kaypo Iichwiorus Chyl. 2. Mos. XXII 25 — < p. Iichwiarz.

Iỹcius ‚Mal, Wahrzeichen': Iycus Qu.[1] 336, Qu.[2] 481 — < wr. лицó; s. Būga LKŽ. XXXIII.

Iyčýna ‚Larve, Maske': nůģ ių nuims ßitas Iicʒînas DP. 273_{33}; biaurios Dwases (aR.: Larven, Ijtſchjna) BrB. Weis. XVII 4; Iicʒinà Post. 280_{21}; Iićina SzDi. 144a; Iicina Qu.[1] 317, 638 — < wr. личúна.

Iyčynỹkas ‚maskierter Mann': Iićinikas SzDi. 144a. — Sl. od. lit. Bildung zu Iyčýna.

Iiecavoti ‚empfehlen': Dievui Iiecawoju daiktus mano wiſſus GK. 260_{9} — < p. *Iecować. Meist mit pa-, už- zusammengesetzt: Paliecavóti, užliecavoti.

Iiẽčyti ‚heilen': àpweiʒdeio | Iiecʒiio Post. $306b_{33}$ — < wr. лѣчúть od. p. leczyć.

Iiẽkarsta ‚Arznei': Iiekarſta Qu.[1] 41. — Aus Iiẽkarstva umgebildet.

Iiẽkarstva, Iiekorstva ‚Arznei; Salbe, Latwerge': Niera Iiekarſtwas Maž. 426_{7}; atneſchk Liekarſtwą (‚Salbe') BrB. Jer. XLVI 11; Liekarſtwą nog Figų imtų (aR.: pflaster, moſta) Jes. XXXVIII 21; wáiſtą (aR.: Iekarſtwa) DK. 27_{6}; Iiekorſtwą raſi KS. 52_{12}; Iekarſtwa Qu.[1] 318 — < wr. лѣкáрство od. p. lekarstwo.

Iiẽkorius, Iiekarius ‚Arzt, Wundarzt': Liekariaus ſweikims Maž. 77_{3}; ne reik Liekoriaus (aR.: Waiſtitoio) BrB. Matt. IX 11; Iiekorey Chyl. 1. Mos. L 2; Iiekorius KS. 35_{5}; Liekoraus ſwéiki nepriwála GK. 229_{23}; Iiekorus Lex. 214 — < wr. лѣкарь od. p. lekarz.

liesiñčius ‚Wildnisbereiter, Förster': liesinczus Lex. 211, Qu.[1] 191. — Wohl aus wr. лѣсничий Лит. Мет. (1514) РИБ. XX 79 od. p. lesniczy umgebildet; vgl. Brückner Sl. Fw. 103, Leskien Bild. 322.

liesiniñkas ‚Förster, Wildnisbereiter': liesininkas Lex. 73, 211. — Wohl aus wr. лѣсникъ (> liẽsnykas Dusetos) od. p. lesnik umgebildet.

liẽsvos ‚Leiter': Lieſwos [Kopeczas, Schlittes] ſtoweia BrB. 1. Mos. XXVIII 12; neſche Lieſwas (aR.: leiter kopeczias) 1. Makk. V 30 — < wr. лѣсва; s. Būga KS. 38.

***liešvyčiai** ‚Leiter': jra lieſchwiczai ~ koptas WP. 98b$_{26}$ — < wr. лѣсвица Šein Mat. III 503.

lietnykas ‚Kleid': ana turejo lietnika tułu forbu Chyl. 2. Sam. XIII 18 — < p. letnik ‚weibliches Sommerkleid, Rock'.

liktarna(s) ‚Leuchter, Leuchte': liktarna Lex. 116; dawe ghis Sidabrą Liktarnui BrB. 1. Chr. XXVIII 10 — < p. *lichtarna (bezw. p. lichtarnia) od. wr. лихтáрня.

lilija ‚Lilie': ant liliju WEE. 111$_{17}$; liliá n. sg. DP. 332$_{31}$; liliiés l. c. 332$_{22}$; liliių g. pl. l. c. 330$_{7}$; Dabokites liliamus PK. I 16$_{28}$ — < p. lilja.

limonija ‚Limone': limonia SzDi. 133a — < p. limonja.

lýna ‚Ankertau': lina (‚kotwiczna lina') SzDi. 109b. — Mit Brückner Sl. Fw. 103 aus p. lina.

linija ‚Linie': per liniią DP. 504$_{31}$; liniia l. c. 582$_{6}$ — < p. linja.

liniolas ‚Maßstab, Regel': liniolas geruiu darbu MT. 4$_{22}$; liniolas arba regula l. c. 72$_{13}$ — < p. liniał.

lipinis ‚Äsche (thymallus vulgaris)': lipinis SzDi. 133a — < p. lipień; s. Brückner Sl. Fw. 103.

Lipskas ‚Leipzig': Agendoi... Lipſke iſz ſpauſtói DP. 456$_{7}$ — < p. Lipsk.

***listničius** ‚Förster': tedůdi... Gromatas... Liſtniczias pi Karaliaus BrB. Neh. II 8 — < wr. *лѣстничий. Wegen **-i-** statt **-ie-** vgl. Bezzenberger BGLS. 58.

liš ‚sondern, nur': ghis neligoie... ne ieſchkoia Pona, liſch Barbierius BrB. 2. Chr. XVI 12; er gal griekus kas atleiſti liſch (darüber: tiktai) Diewas wiens Luk. V 21; Diewas ne ira numiruſių, liſch gwụių Diewas Luk. XX 38; nunay liß wienos turet ne dera PK. I 216$_{19}$; nesiżynojo ſu jo liſz ape doną Chyl. 1. Mos. XXXIX 6 — < wr. лишь ‚nur'; zur Bedeutung vgl. klr. лиш ‚nur, sondern' Grinčenko Сл. II 366.

lišiai ‚außer, nur, sondern': Ne radaſi kurſai ſugriſchtų ir dotų garbę Diewui | liſchei taſsai atainijs BrB. Luk. XVII 18; ne kitta ka ghe turri laukti, liſchei grumʒdimų WP. 13b9; tai turrime darriti nepriſliti, liſchei iſch gierras walias l. c. 95₃ — < wr. лишай ‚außer' Fed. I 227; zur Bedeutung vgl. ar. лише ‚nur; außer' Срезн. Мат. II 35.

liška ‚ein Schachfigur, Stein im Damspiel': liſzka (‚bierka') SzDi. 13a; lyſzkomis zaidźiu ib. — < p. dial. liszka Karłowicz SCP. II 39 f.

lyšnai, lyšniai ‚sehr; übe flüssig': ſumuſchtas eſmi liſchnai Maž. 469₉; duſchia mana liſchnai ſmutna eſti l. c. 513₆; Kudik's... liſchnai ſkaiſtas GK. 20₂₄; Liſchnei graßų priliginimų... ira tares WP. 195₃₀; atrada... liſchnei didʒius a ſmarkei baiſius nepretelius l. c. 249₃₅; lijßnay Lex. 180. — Zu lỹšnas.

lỹšnas ‚übrig, überflüssig, zu groß; ungleich; einzeln': maß liſchnų (aR: lekancʒių) metų ira BrB. 3. Mos. XXV 52; rubay liß ni (‚zbytne') PK. I 54₄; lyßnas Lex. 54, 182, 198, Qu.[1] 580 — < wr. лишний.

lištvà, g. sg. **lištvos** ‚Leiste': tos Schalis... turreia lenteles (darüber: liſtwas) BrB. 1. Kön. VII 29; padarys aukſo wayniką apiſkrytey jo liſztwos Chyl. 2. Mos. XXV 25 — < p. lisztwa od. wr. лиштва.

litera ‚Buchstabe': pirmoſios litêros n. pl. DP. 56₁₇; pagál litêrą l. c. 141₁₉; literą prádęſt páʒnt Post. 63b₁₈ — < p. litera.

litānija ‚Litanei': Litania Maž. 54₁; Litanya GK. 175₁₀ — < p. litanja.

liūba ‚angenehm, lieb': kas tau luba butu Maž. 480₅; ghiemus jra luba MT. 218₁₅; Diewui... luba jra WP. 147₁₀ — < p. lubo od. wr. любо.

liūbas ‚lieb': Diewui eſſi luba Maž. 165₉; Neßkit io kriʒiu lubaghi KN. 223₂₂; Apkurtina... mokſłays kunuy lubays KS. 188₂₁ — < p. luby od. wr. любый.

liūbastis, liūbestis ‚Wahl': iam walię [liubamaghi] dawe (aR: wahl. Liubeſtin. Liubaſtis, aprinkimą) BrB. Sirach XV 14 — < p. lubość ‚Lust, Vergnügen' od. wr. любость.

liūbysta ‚Liebstöckel (Pflanze)': lubyſta Lex. 117 — < wr. любиста.

liūbyti ‚gern genießen, gern tun, behagen, lieben, pflegen': anis wſsi lubij imti dowanas BrB. Jes. I 23; padaryk mi gardzus penus, kaypo lubiju jos Chyl. 1. Mos. XXVII 4; lubijus winų... nebus bagatas WP. 244b₁₂; lubyti Lex. 27, 134 — < p. lubić od. wr. любить.

Liuciferius ‚Luzifer': ąnt Luciferiaus Post. 89b₅ — < p. Lucifer.

liūdijimas (und **liūdyjimas**), **liūdymas** ‚Zeugnis': lûdiiimas DP. 196₄₈; apidęgie Skrynią ludyghimo Chyl 2. Mos. XL 21; liudimas Maž. 25₂₂;

túrime... l ú d i m u s DP. 458_{52}; l u d y m a i MT. 3_8. — Lit. Bildung zu l i ù d y t i.

liudinti ‚Zeugnis ablegen': Ne l i u d i n k kreywiay KN. 189_{12}. — Aus l i ù d y t i umgebildet.

liùdyti ‚Zeugnis ablegen': Ne l i u d i k i Maž. 19_{14}; mana Teiſjbe man l i u d ı s BrB. 1. Mos XXX 33; L û d i ś prieß mús DP. 15_{40}; l u d i j u SzDi. 357b — < wr. *л ю д и т ь cd. ap. l u d z i ć; s. Brückner AfslPh. XX 516, KZ. XLVI 223 f., Būga KS. 30.

***liudna** (od. ***liūdna**) ‚Harfe': Diekawokete Arfomis (später h- hinzugefügt; aR.: harffe l i u d n o m i s harfa) BrB. Ps. XXX 2; ant Harfos (darüber: L i u d n o s; aR.: harff. L i u d n a) l. c. XLIII 4. — Wohl nach l i ũ d n a s ‚traurig, betrübt' aus l i u t n i a (s. dort) umgebildet.

liūtas ‚wild; Löwe': bus ruſtus... piktemus, kaip ir l u t a s lewas WP. 8_{26}; l i u t a s Maž. 515_2; L i u t a i [Lewa] BrB. 2. Sam. I 23; apgaleiau L i u t a BrP. I 263_{16}; l û t a s DP. 522_{45}; báyſus l u t á s KN. 213_{19} — < wr. л ю т ъ (sc. звѣрь) ‚wildes, reißendes (Tier)', vgl. чьто бо єсть льва л ю т ѣ е (1073 г.) Срезн. Мат. II 96; s. Brückner Sl. Fw. 105, Jagić AfslPh. II 364, Berneker EW. I 760.

liuterõnas ‚Lutheraner': L u t e r o n ú instr. sg. DP. 89_{23}; L u t e r ô n a i l. c. 91_{17} — < ap. l u t e r a n.

liutras ‚Lutheraner': L ú t r a i s instr. sg. DP. 89_{20}; L u t r a i l. c. 91_{32} — < p. l u t e r.

liu'nia ‚Laute': ſu L u t n i o m i s KN. 38_{18}; ſutykſi... lutnias Chyl. 1. Sam. X 5 — < p. l u t n i a.

locnas ‚lebhaftig': l o c n a s Qu.[1] 323 — < p. ł a c n y (= łatwy) ‚manierlich, gut erzogen, freundlich' SJP. II 801.

lõjoti (und **lojóti**) ‚schelten, lästern': Wiriauſi tawa... ne l o i o k BrB. 2. Mos. XXII 28; Diewo neſsibijanſis l o i o i j ir apg edin ſawe patį Spr. XIII 5; l o j o t i Lex. 149 — < wr. л а я т ь ‚schimpfen, schmähen' Добр. 371 od. p. ł a j a ć dass.; vgl. Brückner Sl. Fw. 104.

***lokamystė** ‚Gier, Habsucht': ł o k a m i ſ t e s priewila... daboſieſi KS. 162_{18}. — Wohl aus *l o k a m n y s t ė (zu l o k a m̃ n a s ‚naschhaft, gierig' Sub. < p. ł a k o m n y SJP. II 791) od. aus l o k a m s t v à (vgl. unter m a l ž e n y s t a) umgebildet.

lokamstvà, g. sg. **lokam̃stvos, lakamstvà** ‚Gier, Habsucht': ł o k a m ſ t w o s g. sg. Chyl. 2. Mos. XVIII 21; paſiłękie ł o k a m ſ t w o ſ p 1. Sam. VIII 3; neiſchſakama l a k a m ſ t w a WP. 124_{29} — < p. ł a k o m s t w o.

lomka ‚Rand, Borte': and jos l o m k o s Chyl. 2. Mos. XXXIX 19; prairkas ans tureja l o m k ą apiſkritey l. c. XXXIX 25 — < p. *ł a m k a, vgl. SJP. II 793.

loskà, g. sg. **lõskos** (und **loskõs**) ‚Gnade, Barmherrzigkeit': Důkem l o ſ k a s BrB. 1. Mos. XXX 27; lenke iopi ſawo Suſsimilimą (aR.: hulde neigen, Ir pakreipe jopi ſawą l o ſ k ą) l. c. XXXIX 21; důk iem Mielaſchirdingiſte [l o ſ k ą] Neh. I 11; duok... ł o ſ k o s tàwa páźinimą KP. 134_{14}; rado ł o ſ k ą Chyl. 1. Mos. VI 8; l o ſ k a Lex. 100 — < p. ł a s k a.

lõskavas ‚gnädig, günstig, holdselig': kamarnikas ſuſimilſtans (aR.: günstig. L o ſ k a w a s) BrB. Dan. I 9; buſi... prieſz jos ł o ſ k a w u Chyl. 2. Chr. X 7; roda ghi buti... ł o ſ k à w u KS. 152_{15}; Tewe ł o ſ k a w a s GK. 191_{13}; l o ſ k a w a s Lex. 100 — < wr. л á с к о в ы й.

lostalka ‚Schulterstück, Windlasche': l o s t a l k a Qu.[1] 466, Qu.[2] 496. — Sicher slavischer Herkunft, aber Grundwort nicht zu finden.

loštas ‚Last': ł o ß t a s SzDi. 129b — < p. ł a s z t.

lotà, -õs ‚Latte': l o t a Lex. 114 — < p. ł a t a.

lučenyčia ‚Fackel': buwo daugia Sʒiburų [L u c ʒ e n i c ʒ i ų] BrB. ApG. XX 8. — Mit Einschub von **e** aus l u č n y č i a.

lučnyčia, (-yčė) ‚Leuchte, Laterne': priwalis thę Liktarno (aR.: L u c ʒ n i c ʒ i o s) BrB. Off. XXII 5; L u c ʒ n i c ʒ i a tai eſt ſchweſumas WP. $22b_{16}$; Degantiji L u c ʒ n y c ʒ e GK. 214_{18}; l u c z n y c z e Qu.[1] 332 — < p. ł u c z n i c a; s. Brückner Sl. Fw. 104.

Lukõšius ‚Lukas': L u k o ſ c h u s BrP. I 24_{10}; L u k ô ß i u s DP. 27_{29} — < p. Ł u k a s z.

mãcė, mačė ‚Kraft, Macht': m a c i e Welna WE. 7_{16}; Eik toie tawa lſtipribeie [m a c e i e] BrB. Richt. VI 14; m a c e s krikßtui negaliu pridůti BrP. 46_{6}; turetu ſawa m a c ʒ e i e Maž. 29_{17}; m a c ʒ e m s d. pl. l. c. 31_{18}. — Aus m a c ì s, m a č i s umgebildet.

macedonijonas ‚Mazedonier': M a c e d o n i ô n a i DP. 254_{12} — < ap. M a c e d o n j a n.

machametonas ‚Mohamedaner': M a c h a m e t ô n a i DP. 90_{24} — < ap. m a c h o m e t a n.

macìs, g. sg. **mãcies, mačis** ‚Kraft, Macht; Ruhm': tay turetu ſunus ſawo m a c i y arba galybey PK. I 167_{28}; m à c i duos KP. 53_{17}; m a c i e s dalinike ię padaritu (‚gloriae eam participem reddat') MT. 18_{18}; m a t c i s l. c. $112b_{1}$; m a c i s Lex. 110; daikta ſawo m a c ʒ i j waldo Maž. 70_{4}; Man m a c ʒ i s ira důta BrP. I 10_{19} — < p. m o c od. wr. м о ц ь (im XV. Jahrh.) Karskij Псал. 140.

macnùs, mačnus ‚mächtig, gewaltig; Vornehmer': m a c n a gimine BrB. 1. Mos. XVIII 18; anis tampa m a c n u s Jer. V 27; m a c n u ſ i s Ponas BrP. I 71_{12}; Ponas Diewas m a c ʒ n u s Maž. 164_{2}; kaip tai welija M a c ʒ n i e g h i

Swieto BrB. 1. Mos. XLIX 26; uß tą karaliſtę neka ner... m a c ʒ n e ſ n a WP. 4_{17} — < p. m o c n y.

macnõrius, (-ras) ‚Vornehmer, Held; Tyrann, Gewaltiger': ſchitie wiriauſieghi (darüber: m a c n o r a i, ſtropeſnieij) BrB. 2. Sam. XXIII 13; tris M a c n a r u s l. c. XXIII 16; Tas padeia m a c n o r u buti 1. Chr. I 10; ką titſchaughi m a c n o r i a u [ſmarkinike] Ps. LII 3. — < p. *m o c n a r z, vgl. niederwend. m ó c n a ŕ ‚Machthaber, Gewalthaber, Monarch' Mucke Wb. I 918.

mãčyti ‚helfen (intrans.)': ſekiotumite nes mornaſciu kuros n ė m a c ʒ y j a Chyl. 1. Sam. XII 21. — Wohl aus p a m ã č y t i abstrahiert; vgl. Brückner Sl. Fw. 105.

madijanskas ‚madianisch': karias M á d i a ń ſ k a s Post. 21_{41} — < p. m a d j a ń s k i.

madijančikas ‚Madianer': M a d i a ń c ʒ i k a y Post. 21_{43} — < p. M a d j a ń c z y k.

magarỹčios ‚Leitkauf (heute ‚Zugabe beim Kauf, Vertragstrunk')': m a g a r y c z o s Qu.[1] 324 — < wr. м а г о р ы ч ь, м а г о р ы ч и; s. Brückner Sl. Fw. 105, Berneker EW. II 67.

magas ‚Weiser': M a g a i DP. 36_{17}; búwo ißkłáuſęs nůģ m á g ų l. c. 419_{37} — < p. m a g.

mãgnesas ‚Magnet': m a g n i a ſ u i pritraukt' nedůſtis DP. 508_{46} — < p. m a g n e s.

majeronas ‚Majoran': m a i e r o n a s SzDi. 140a — < p. m a j e r a n.

majestõtas ‚Majestät, Thron': Pilnij eſti dangus ir ßeme M a i e ſ t o t a garbes tawa Maž. 83_6; M a i e ſ t o t a s ir macis BrB. 1. Chr. XXIX 11; didis bus M a i e ſ t ô t a s DP. 14_{22}; Ponſtwos ir m a i e ſ t o t a y (‚tronowie') KP. 150_9 — < p. m a j e s t a t.

maistras, maistris ‚Schulmeister, Meister': m a i ſ t r a s (‚mistrz szkolny') SzDi. 152b; pagimde... M a y ſ t r i Chyl. 1. Mos. IV 22 — < p. m a j s t e r.

Maižiẽšius ‚Moses': M a i ʒ i é ß e u s g. sg, DP. 395_{39}; M a i ʒ i e ß i u s Post. 3_{13}; M a y ź e ſ z u s Chyl. 2. Mos. XI 3 — < p. M o j ż e s z,

maklevóti ‚täuschen, betrügen': m a k l a w o t i Lex. 172; m a k l e w o t i Qu.[1] 520 — < wr. м а х л е в а́ т ь od. p. m a c h l o w a ć.

mãkliorius ‚Täuscher': m a k l o r u s Lex. 172 — < p. m a c h l a r z.

makna ‚Franse, Zotte': m a k n o s SzDi. 55b; m a k n o s ſuweltos l. c. 122a — < wr. м о х н á.

maknótas ‚zottig': Vogos m a k n o t o s (‚kosmatki, truskawki') SzDi. 107b. — < wr. м о х н á т ы й.

makras ‚Franse': m a k r a y rubu ir kitu redikłu, kutay, maknos (‚fręzla') SzDi. 55b — < wr. м о х ó р ъ, м о х р á Добр. 404, Нос. 292.

makula ‚Fleck': apcʒiſtiti nůg máʒiauſios m a k û ł o s DP. 54_{42} — < ap. m a k u ł a.

malmozija (malmažia) ‚Malvasierwein': m a ł m o z y a SzDi. 141a; giers ...winų, muſchkatielių m a l m a ß i ų WP. 96_{2} — < p. m a ł m a z j a.

malžankas, malženkas ‚Ehemann, Gatte': m a ł ʒ a n k a i DP. 535_{5}; tuos M a ł ʒ a n k u s acc. pl. KPS. 49_{7}; tiems m a l ź e n k a m s d. pl. Chyl. 1. Mos. XXVI 1 — < p. m a ł ż o n e k.

malženysta, (-ystė) ‚Ehe, Ehestand': augliuy ßwentàme m a ł ʒ e n i ſ t o s Post. 68_{4}; pág rdàms... M á ł ʒ e n i ſ t e s ſtoná KN. 263_{10}; m a ł ʒ e n i j ſ e NT. Hebr. XIII 4. — Aus m a l ž e n s t v a umgebildet.

malženiškas ‚Ehe-, ehelich': nenutrauks... kałtes jos m a ł ź e n i ſ z k o s Chyl. 2. Mos. XXI 10. — Wohl im Anschluß an lit. Suffix -i š k a s aus m a l ž e n s k a s = p. m a ł ż e ń s k i umgebildet.

malženskas ‚Ehe-, ehelich': M a ł ʒ e ń ſ k o i draugiſtey KPS. 49_{10} — < p. m a ł ż e ń s k i.

malženstva ‚Ehe, Ehestand': M a ł ʒ e n ſ t w a KPS. 37_{17}; m a ł ʒ e ń ſ t w o y l. sg. Post. 62_{33}; M a ł ʒ e ń ſ t w o y... giweno KN. 263_{1} — < p. m a ł ż e ń s t w o.

malžonka(s) ‚Gattin, Gatte': yr m a ł ž o n k o s io Gerullis SLS. (1651) 243_{16}; wiſi Diewá biją m a ł ʒ o n k a i KS. 30_{11} — < p. m a ł ż o n k a, m a ł ż o n e k.

mandavojimas ‚Gesetz': tada priſakimas ir M a n d a w o g h i m a s karaliaus ſkelbams buwa BrB. Esther II 8. — Zu m a n d a w o t i.

mandavoti ‚auftragen, befehlen': kiek wienam m a n d a w a i a m ir inſakam Gerullis SLS. (1578) 58_{11} — < p. *m a n d o w a ć.

mandotas ‚Mandat': M a n d o t ą... náuią duomi iúmus DP. 576_{3}; tatai W. prámine M a n d o t ú l. c. 576_{10} — < p. m a n d a t.

manelė, manelis ‚Armring, Armband': iſchwida Spangus auſų ir rankų Lankus(aR.: Spangen vnd armringe cʒetas ir m a n e l e s) BrB. 1. Mos. XXVII 30; uźdejau... m a n e l u s and jos rąku Chyl. 1. Mos. XXIV 47; atneſzem... m a n e l i, pirſzto - źiedą 4. Mos. XXXI 50 — < p. m a n e l e Karłowicz SGP. III 110; s. Brückner KZ. XLVI 227, Leskien Bild. 480.

maneta, moneta ‚Münze, kleines Geld': m a n i e t a SzDi. 155a; M à n ę t á s ſtrochás ne ſiekia KN. 213_{20}; tikrą M o n e t ą... kalti BrB. 1. Makk. XV 6; parôdikite man' m o n ê t ą cʒîʒes DP. 363_{34} — < p. m o n e t a.

manipuliorius ‚Manipel, Armbinde (am Arme des Priesters bei der Messe)': M a n i p u l i ô r i u s DP. 167_{31} — < p. m a n i p u l a r z.

mañtelis ‚Mantel': m a n t e l i s SzDi. 252b — < p. m a n t e l.

mardavonia, (-nė) ‚Morden, Töten': Páſigayłek... tarnu m a r d a w o n i o s KP. 114_{2}; Páſigayłek... tarnu m a r d a w o n e s KN. 191_{25} — < p. m o r d o w a n i e.

mardavoti ‚morden, töten': Tárnus D. m a r d a w o j à KS. 105_{33} — < p m o r d o w a ć.

márgas ‚Morgen (Acker Landes)': m a r g a s SzDi. 155 — < p. m o r g.

markãtnas (und **mar̃katnas**) ‚verdrießlich': m a r k a t n a jam buwo Chyl. Richt. XVI 16 — < p. m a r k o t n y.

marmoras ‚Marmor': M a r m o r a y KN. 237_{8}; m a r m o r a pilorump Chyl. Esther I 6 — < ap. m a r m o r.

marmuras ‚Marmor' SzDi. 142b — < p. m a r m u r od. wr. м á р м у р ъ; vgl. Brückner Sl. Fw. 106.

maršálka(s) ‚Marschall, Hofmeister': M a r ß â ł k a DP. 18_{23}; m a r ß a ł k a SzDi. 143a; M a r ſ c h a l k a s (aR.: hoffmeister) BrB. 1. Kön. IV 6 — < p. m a r s z a ł e k od. wr. м а р ш а л о к ъ Лит. Мет. (1483) РИБ. XXVII 374 bezw. м а р ш а л к о Лѣт. 74, Лит. Мет. РИБ. XXVII 437.

Maskava ‚Moskau': M a ſ k a w a Lex. 124. — Mit Einschub von **a** aus M a s k v à umgebildet od. aus p. M o s k a w a Łoś Gr. II 20 entlehnt.

maskõlius ‚Moskowiter': m a ſ k o l u s Qu.[1] 353 — < wr. м о с к á л ь Šein. Мат. II 413, III 98.

Maskvà, -õs ‚Moskau': M a ſ k w o s g. sg. DP. 509_{46} — < wr. r. М о с к в á; s. Brückner Sl. Fw. 106.

maskvytis ‚Moskowiter, Russe': m a ſ k w i t i s SzDi. 156a; m a ſ k w i ć i e y, m a ſ k w i ć i u źieme (‚Moskwa') ib. — Zu M a s k v à.

mašnà, -õs ‚kleines Säckchen, Beutel': rąkomis... m a ß n ú m ṗ (‚do mieszka') ißtieſtumbime DP. 336_{11}; m a ß n a (‚wacek') SzDi. 389a; Judoßius tureia m a ß n ą KS. 248_{19} — < wr. м о ш н а Лит. Мет. (1506—23) РИБ. XX 743 od. ap. m o s z n a Rozpr. XXVIII 350; s. Būga РФВ. LXVII 243; nicht mit Brückner Sl. Fw. 107 aus klr. m o š ń a, wr. m o š o n k a.

maštalierias ‚Stallknecht, Reitknecht': koki tatay m a ß t a l i e r i ą tureſi Post. $245b_{9}$ — < p. m a s z t a l e r z.

matematočius ‚Betrüger, der sich der Mathematik bedient, Astrolog': welinumṗ | praktikoriųṗ | m a k t h e m a t ó c ʒ i ų m ṗ (für m a t h e m a t ó c ʒ i ų m ṗ verschrieben) DP. 356_{28} — < ap. m a t e m a t a c z SJP. II 899.

materijalnas ‚materiell': Wiéton' padaliiimu m a t e r i a l n ų DP. 268_{31}; baʒnîcʒios m a t e r i á l n o s g. sg. l. c. 572_{23} — < p. m a t e r j a l n y.

Mateušas ‚Matthäus': M a t e u ß a s KP. 11_{24}; M a t t e u ß ą acc. sg. DP. 335_{47}; M a t t e u ß a s l. c. 512_{54} — < p. M a t e u s z.

matka, mãtkas ‚Zinsgarn': m a t t k a Lex. 219; m a t k a Qu.[1] 644; m a t k a (von späterer Hand -**s** hinzugefügt) Qu[2] 509 — < wr. м о т о к ъ Šein Mat. III 1, 342 od. p. m o t e k.

matočius ‚Schwindler, Lügner': bluʒnierius ir m a t o c ʒ i u s n. pl. Post. 258_{17} — < p. m a t a c z.

mazūras (heute **mozūras**) ‚Masure': M a z u r u ʒ i e m e SzDi. 145a — < p. m a z u r.

maždierius, maždzieras ‚Mörser': Dwaſiá S. kaip prietelis m a ʒ d i é r e u s DP. 407_{27}; kule m a ź d z i e r o ſ e Chyl. 4. Mos. XI 8 — < p. m o ź d z i e r z.

mẽčius ‚Schwert': m e ć i u m... atkirta auſi KP. 160_{11}; nuſiuſcʒià m e c ʒ i u àbà kàłàwiią Post. 352_{40}; M e a ć i a u s aßtrojà KN. 17_{23}; m e c z u s Lex. 149 — < wr. м е ч ь Лит. Мет. (1508) РИБ. XX 589, Добр. 410 od. p. m i e c z.

medetka ‚Ringelblume': Qu.[1] 416. — Aus n e d e t k a umgestaltet; s. n e d a t k a.

meditavojimas ‚Nachdenken': M e d i t a w o i m a s MT. $3b_{17}$. — Lit. Bildung zu *m e d i t a v o t i aus p. m e d y t o w a ć.

mednyčià, -ỹčios ‚Becken': pamirkikites krauioſą M e d n i c ʒ o i e BrB. 2. Mos. XII 22; padarik... m æ d n i c ʒ e s l. c. XXVII 3; m i e d n i c ʒ o y l. sg. Chyl. 2. Mos. XII 22 — < p. m i e d n i c a od. wr. м е д н и ц а Лит. Мет. (1510) РИБ. XX 406.

mekliavojimas ‚Makel': butumbit be wainos (aR.: be m e k l a w o g h i m o, ohn tadell...) BrB. Phil. II 15. S. m a k l e w o t i.

melionas ‚Melone': m e l o n a s SzDi. 145b — < p. m e l o n.

mélnyčia, (-ỹčė) ‚Mühle': Neimk... wirſchutinį M e l n i c ʒ e s akmenį BrB. 5. Mos. XXIV 6; akmo maluna [m e l n i c ʒ a s] Luk. XVI 2; m e l n i ć i a SzDi. 153b; m e l n i c z o s - akmenio g. sg. Chyl. 5. Mos. XXIV 6 — < wr. м é л ь н и ц а; s. m é l n y k a s.

mélnykas ‚Müller': atimſiu... balſą M e l n i k ų BrB. Jer. XXV 10; m e l n i k a s SzDi. 153b; m e l n i k s giedoia GD. 111_{12} — < wr. м é л ь н и к ъ Лит. Мет. (1510) РИБ. XX 18, Šein Mat. I 1, 566.

mencė ‚Münze': piktà o fałßiwa m e n c e Post. 374_{20} — < ap. m e n c a SJP. II 922.

mendikas ‚Bettler': prâſto ʒêko ir m e n d i k o DP. 582$_{49}$ — < p. m e n d y k.

mensinyčė ‚Schlachtbank': nuweſkit ias ant ußmuſchimmo (aR.: zur schlachtbank, m e n ſ i n i c ʒ e) BrB. Jer. L 27. — Wohl aus p. m i ę s n i c a ‚Fleischbank' umgebildet.

mėsà, -õs ‚Fleisch': M æ ſ a BrB. 3. Mos. VII 19; m e ſ a BrP. II 26$_{21}$; m e ſ s á n. sg. DP. 110$_{42}$; m i e s a Lex. 72. — Eher mit Būga LKŽ. XXXII aus wr. м я с о entlehnt od. mit Trautmann Wb. 178 unter wr. Einfluß aus altem *m ę s à umgestaltet, als nach J. Schmidt KZ. XXVI 340, Mikkola BB. XXII 242, Meillet Збор. Форт. 199 aus der nasallosen idg. Form *m ē s- entstanden; vgl. pr. m e n s ā, le. m ì e s a, niederlit. *m e i s a (> m ẽ s à Slnt., m ã s à Kvėdarna) < *m e n s á.

Mesijõšius ‚Messias': M e ſ i o ſ c h u s BrB. Joh. IV 25; M e ſ ſ i o ſ c h i u s BrP. I 59$_{9}$; M e ſ i ô ß i u s DP. 2$_{34}$ — < p. M e s j a s z.

mesparas (bezw. ***mešparas***) ‚Vesper': po m e ſ p â r u i DP. 108$_{50}$. — Aus ap. *m i e s p ó r (> m i ę s p ó r Rozpr. XIX 238, SJP. III 346, s. Ułaszyn Symb. II 402) oder, falls **s** bei Daukša für **š** steht, aus ap. m i e s z p ó r (wohl aus ač. m e š p o r) Brückner Rozpr. XXV 290, Klich Term. 76 f. Wegen -s- statt **š** vgl. a p a s t a l a s.

meškà, g. sg. **mẽškos** (und **meškõs**) ‚Bär': M e ſ c h k o s koios BrB. Off. XIII 2; m e ß k a PK. I 273$_{8}$; liepe... m e ß k o m i s ißieit Post. 104b$_{2}$; m e ſ c h k a s WP. 39b$_{5}$ — < sl. m e š k a; vgl. ar. м е ш ь к а ‚ein kleiner Bär', ap. M i e s z k a ‚ein Königsname' u. a.; s. Brückner Sl. Fw. 108, AfslPh. XXI 14 f., KZ. XLIII 307 f., Berneker EW. II 30, Endzelin MLV. II 606.

meškoti ‚zögern': jaunikaitis ne m e ſ c h k o i a (aR.: trukka) tho darjti BrB. 1. Mos. XXXIV 19; ieib nebutumbim meſchkoię (aR.: trukkę) l. c. XLIII 10 — < p. m i e s z k a ć; s. Brückner Sl. Fw. 108.

mėtà, g. sg. **mẽtos** ‚Minze, Krauseminze': iʒǵ m e t o s DP. 515$_{1}$; m e t a SzDi. 150b, Lex. 110 — wr. м я т а Šein Мат. I 1, 251.

metavõnė ‚Buße': M e t á w o n e s goruoiąſis KN. 219$_{24}$; ant ſuſipratima m e t a w o n e s ir gayliſtes uʒ nuſideymus KS. 59$_{3}$ — < p. *m e t o w a n i e; s. m e t a v ó t i s.

metavótis ‚Buße tun': m e t a w o j a s KN. 52$_{27}$; m e t á w o i a s l. c. 220$_{5}$ — < p. dial. *m e t o w a ć || m ę t o w a ć ‚nachsinnen, überlegen' Karłowicz SGP. III 136, SJP. II 916: m e d y t o w a ć dass. (> m e d y k o w a ć || m e n d y k o w a ć dass.); vgl. lit. m e t a v o t i s = m e n t a v o t i s ‚sich bekehren, in sich gehen, sich zur Beichte vorbereiten' Geitler Lit. St. 96. Das **ę** im Verbum m ę t o w a ć ist so aufzufassen, wie in m i ę d z y || m i e d z y, m i ę s z k a ć || m i e s z k a ć u. a., s. Łoś Gr. I 60, Ułaszyn Symb. 401. Nicht mit Brückner Sl. Fw. 108 aus p. o p a m i ę t a ć s i ę.

metelnykas ‚Gaukler': metelnikas SzDi. 150b — < p. mietelnik.

metelninkas ‚Gaukler' Lex. 78. — Aus metelnykas umgebildet.

mėtlikas ‚Mäntelchen': metlikas SzDi. 146a — < wr. мятликъ ‚Hemd des neugeborenen Kindes' Добр. 427; schwerlich mit Brückner Sl. Fw. 107 aus p. mętlik.

mielasnykas ‚Liebhaber': Mielulei (aR.: liebhaber, mielaſnikaj) BrB. Jer. XXII 20. — Nach míelas ‚lieb' aus mylasnykas umgestaltet.

mielašiernas ‚barmherzig': páśinſime | miełaßierni miełaßierną KS. 232_{25}. — Nach míelas ‚lieb' aus p. miłosierny umgebildet.

mierà, -ōs, mieras ‚Maß, Mäßigkeit': Diewas... jra miera wieros WEE. 23_{11}; Scheſches Mieras Mießių dawe BrB. Rut. III 17; turi mokitis meſtibes aba mieros gierimy (‚mierności') PK. I 212_{21}; bus apſirijmas be wena mera WP. $7b_7$; mieras et miera (‚modus, mensura') Gr. Litv. 72_{22}; miera (‚Maß') Lex. 120; miera (‚Zumaß') ib. 220 — < wr. мѣра. Altlit. mieras ‚Friede' Maž. 56_{19} (= le. miêrs ‚Friede, Ruhe, Stille') braucht als einheimisches Wort (s. darüber Endzelin MLV. II 654) nicht, wie dies Brückner Sl. Fw. 107 tut, in Zusammenhang mit mierà gebracht zu werden.

mieryti ‚zielen': kilpinę įtempe, ir mierija (gestr.; neben: mierůij; aR.: zilen, numieriti) BrB. Ps. VII 13; iu weidąna mieriſi l.c. XXI 13 — < wr. мѣрить ‚messen' od. p. mierzyć ‚messen, zielen'.

mierkà, g. sg. **miẽrkos** ‚ein kleines Maß': žadet teykies | ſkalſingą ir ſu kaupu mierką Post. $270b_{40}$ — < wr. мѣрка.

miẽrnas ‚mäßig, mittelmäßig; sittig: Biſkupas tur but... patogus | miernas WE. 35_2; Miernam [mokitam] ßmogui maß pakanka (aR.: sittiger sotus) BrB. Sirach XXXI 22; Biſkupas... miernas 1. Thes. III 2; miernas Qu.[1] 348 — < wr. мѣрный od. p. mierny.

miernastis .Mäßigkeit': miernaſtis ábà pągiriſte Post. $30b_{27}$; mernaſtis walgimoſa WP. $96b_2$ — < мѣрность od. p. mierność.

mierúoti ‚messen': turrit ſaw mieroti Rubeßių BrB. 4. Mos. XXXIV 10; mierawo Chyl. 2. Mos. XVI 18; mierůti Lex. 121. — Von mieras bezw. mierà gebildet; zur Bildung vgl. mãtas ‚Maß' und matúoti ‚messen', bangà ‚Welle' und bangúoti (statt *bangóti) ‚wogen'.

miẽstas ‚Stadt': Pabudawokem Mieſtą BrB. 1. Mos. XI 4; mieſtas SzDi. 147a; miêſtas DP. 22_{21}; mieſtús acc. pl. l.c. 410_{13} — < wr. мѣсто ‚Ort, Platz, Stadt, Flecken'.

miestkas ‚städtisch, bürgerlich': weikimůſſa ſwietiſchkůſa alba mieſtkůſſa (‚in... actionibus civilibus) MT. 64_{14}. — Wenn es nicht für mies-

tiškas verschrieben ist, kann es nach miẽstas aus p. miejski (ap. mieścki, miejścki) umgebildet sein.

mieščionis, -iẽs (und **miesčionis**) ‚Bürger, Stadtbewohner': iſchwede... Mieſchczionis ſawo Mieſto BrB. 5. Mos. XIII 13; Mieſchczonis Jer. XLIX 8; mießczionis n. pl. DP. 335_{36}; mieſcionis SzDi. 150a; mieſczonimi ne eſti MT. XXIII$_8$ — < wr. мѣщан(инъ) od. ap. mieszczan.

mieščionkà (und **mieščiankà, miesčianka**) ‚Einwohnerin, Städterin, Bürgerin': Mieſchczonka (aR.: einwonerin, czebuwe) BrB. Jer. XLVIII 19; Mieſcienkos (‚Miejskie panie') KP. 161_6; mieſczianka Ou.[1]106 — < wr. мѣщáнка od. p. mieszczanka.

mieta ‚Ziel': paſtate Mietą (darüber: cielių; aR.: Ziel, æße, rubeßių) BrB. Hiob XXVI 10; ſtrela ſchaunama ira ant ßenklo (darüber: mietos) Weish. V 12 — < wr. мѣта ‚Muttermal, Merkmal, Zeichen'.

migdõlas, migdalas ‚Mandel': migdołas SzDi. 150b; rada ghis Laſdą... Amigdalas (aR.: mandeln. Migdalai) neſchanczen BrB. 4. Mos. XVII 8 — < p. migdał od. wr. мигдалъ Лит. Мет. (1498) РИБ. XXIII 703.

Micholas ‚Michael': Micholas WEE. 173_{19}; Michoło g. sg. DP. 515_{36}; Michoła g. sg. Post. III 59_{38}; Michołas KS. 286_{25} — < p. Michał.

Mikalõjus ‚Nikolaus': Mikaloius BrP. I 199_{23}; nuog... Mikałóiaus Dáukszos KL. 20_7; Mikałoiu acc. sg. Post. 35_{27} — < wr. Миколáй od. p. Mikołaj.

mylasnykas ‚Buhle, Liebhaber': Eſch tekeſiu paſkui mana mīlăſnĭkų̆ (aR.: bule, miellulių) BrB. Hos. II 7(5); mana milaſnikas l. c. II 14(12); mîłaſniko g. sg. DP. 181_{11}; mîłaſnikus... trótinó l. c. 311_{43}; ſamiems miłáſnikams KP. 115_9; miłáſnikàs Post. 229_{18}; Miłaśnikay KN. 175_{27} — < wr. мúлосникъ Karskij Бѣл. II 2, 197.

mylastyvas ‚gütig, gnädig': Ponas... milaſtiwas Maž. 117_{16}; milaſtiwi ponai BrP. I 363_4; apturi miłaſtiwu waſaru (‚miłościwe lato') PK. I 369_9; iki Miłaſtywiems-metams Chyl. 3. Mos. XXV 28; meldżemes uʒ muſu mylaſtywą Erciki MK. 3_1; mylaſtiwas Lex. 86 — < wr. милостивый Лит. Мет. (1538) РИБ. XXX 19.

mylastyvingas ‚gnädig': Diews milaſtywingas GK. 90_{14}; Baßniczе milaſtiwingai laikai Maž. 112_{16}. — Aus mylastyvas und lit. Suffix -ingas zusammengesetzt.

mylástnykas ‚Liebhaber': Wiſsi tawa draugalai (aR.: liebhader milaſtnikai) ußmirſcht tawens BrB. Jer. XXX 14; ghi paſkui Milaſtnikų

(**t** scheint hier später eingefügt worden zu sein) ſawa tek Hos. II 7 — < wr. милостникъ Лѣт. 257, Karskij Бѣл. II 2, 171 od. p. miłostnik (im XV. Jahr.) Łoś Gr. I 188.

mylià, g. sg. **mỹlios** (und **myliõs**), **mylė** ‚Meile': wercʒia tawe ant... Milios BrB. Matt. V 41; ſcheſches miles... keliawa BrP. II 481_{12}; mila SzDi. 151a; ant' wienós milos DP. 488_{31}; mile Lex. 121 — < p. mila; s. Brückner Sl. Fw. 108.

mýlista ‚Gnade, Huld': miliſta Diewa WEE. 8_3; werſme wiſokios miliſtos PK. I 23_{13}; dide malane a miliſta WP. $66b_{19}$; Weſk mus per tawa miliſtą GK. 102_3. — Aus wr. милость od. p. miłość lituanisiert; vgl. Brückner Sl. Fw. 108, Leskien Bild. 580, Berneker EW. II 58.

mylistyvas ‚gnädig': Pone mylistiwas GK. 89_{17}. — Aus mylastyvas verdruckt.

mincė ‚Münze; Münzkunst, Münzwesen': mince SzDi. 151b — < ap. minca.

mincorius ‚Münzer' SzDi. 151b, PK. I 337_3 — < ap. mincarz.

minychas, minỹkas ‚Mönch': Minichai ir miniſchkas WE. 42_{22}; Minichú instr. sg. DP. 89_{24}; minîchas l. c. 565_{46}; Phariſeuſchai... ligus Minikamus BrP. II 355_{20}; minîkai DP. 13_{39}; minikai WP. $132b_{22}$; minykas Lex. 123. — Mit Einschub von **i** aus p. mnich umgebildet; s. Brückner Sl. Fw. 49, 109, Būga Изв. XVIII 1, 10. Polnisch mnich stammt aus č. mnih (aus älterem mъnichъ < ahd. munih < vulgärlat. monicus < monachus), s. Gebauer Ml. I 160, Frinta Naz. 44, Klich Term. 105 f., Kluge EW. 318.

minia ‚Mennig' SzDi. 151b — < p. minia; s. Brückner Sl. Fw. 108.

ministras ‚Minister': Miniſtrás aba Miniſtray KP. 204_4; miniſtrai DP. 110_{23}; per miniſtrús l. c. 110_{36} — < p. minister.

minyškà, -ỹškos ‚Nonne': miniſchkas n. pl. WE. 42_{22}; minîkai ſu minîßkomis DP. 13_{39}; minißka SzDi. 154a. — Mit Einschub von **i** aus p. mniszka umgebildet.

minucija ‚Kleinigkeit': minuciju raßitoias SzDi. 151b — < p. minucja.

myra ‚Myrrhe': mira SzDi. 152a; myrą acc. sg. DP. 58_{17} — < p. mira.

mirtas ‚Mirte' SzDi. 152a — < p. mirt.

mislińčius ‚Dichter, Anschläger': buwa... iſchmintingeſnis nei pramanitoias (aR.: Tichter, iſchdumotoias, miſlinczius) BrB. 1. Kön. V 11 (31); mislinczus Lex. 13. — Mit sl. Suffix -inčius von mìslyti gebildet; kaum mit Leskien Bild. 322 vom Partizipialstamm mislint- abzuleiten, da der Partizipialstamm von mìslyti *mislijint-, nicht *mislint-, heißt.

mislìs, -iẽs ‚Gedanke, Anschlag': tur wiſſas ʒémes miſlis... pamêſt' DP. 314_{18}; tatai... ałgame gerá mislá l.c. 341_{2}; Miſlis alba dhumas MT. $50b_{3}$; miſlis (‚Anschlag') Lex. 13 — < wr. мысль.

mìslyti ‚trachten, betrachten, denken': miſlija kunigaikſchtei BrB. Dan. VI 5(4); miſlik apie Diewo priſakima Sirach VI 37; nieka negal dumoti | miſliti BrP. I 24_{17}; ne mislij ko praßay KS. 112_{28} — < wr. мы́слить.

misternas ‚meisterhaft, kunstvoll': padaris rįką... graʒêſni ir miſternéſnį DP. 396_{29} — < p. misterny.

misterstva ‚Kunst, Meisterschaft': koʒnas noretu kokią miſterſwą pàrodit Post. III $47b_{34}$ — < p. misterstwo.

mìstras ‚Meister, Lehrer': Tu eſſi Miſtras WEE. 82_{12}; Miſtras ant piauſtijmo (aR.: dailidų) BrB. 2. Mos. XXXVIII 23; môkitoie i, arba miſtrai DK. 26_{17}; mokiti Miſtrày ʒokanà Post. 261_{44}; miſtras SzDi. 152b — < p. mistrz.

mišià, -iõs, mišẽ ‚Messe, Predigt'; Miß iá DK. 31_{12}; miß ia SzDi. 157b; pramanį ir a Miſchas WP. $124b_{16}$; miße Lex. 136, Qu.[1] 395. — Mit Einschub von **i** aus p. msza umgebildet; s. Brückner Sl. Fw. 100, Būga Изв. XVII 1, 10. Zusammen mit apierà, birmavóti, kiẽlikas, minỹkas, nešparas, pakūtà, peklà, põterius, rarõtai, spãviedis, šliũbas u. a. gehört dies Wort zu der christlich-katholischen Terminologie, die erst nach der Christianisierung Litauens aufgenommen wurde. Deshalb ist es nicht notwendig, mit Trautmann KZ. XLIV 223 lit. mišià als aus urp. *mьsza (im XI.—XIII. Jahrh.) entlehnt anzusehen. Zum Einschub von **i** vgl. bũbinas, dỹvinas, grìvina, krìvida, minychas.

mišiolnykas ‚der die Messe lesende Priester': Miſcha nůg alieiůtuiu Miſcholniku... jra laikoma AM. 8_{22}; Miſcholnikai... ſakoſi pati ſutwereghi galj ſutwerti l.c. $27b_{16}$. — Zu mišíõlas ‚Meßbuch' Sub. (< p. mszał dass.) oder direkt aus p. *mszalnik entlehnt.

mišpãras (und **mìšparas**) ‚Vesper': Miß para turi pradeti Maž. 494_{15}; cʒeſe miß para GK. 73_{21}; Miß paras Lex. 194. — Wohl volksetymologisch im Anschluß an mišià aus nešparas od. mešparas umgestaltet; vgl. Brückner Sl. Fw. 109.

mizeſnas ‚elend, armselig': miʒérnas ʒmôgus DP. 8_{43}; miźernu tarnawimu DK. 57_{28}; miʒernamuy... Adomuy Post. $146b_{22}$ — < p. mizerny.

mõčeka ‚Stiefmutter': môcʒeka DP. 425_{7}; mocʒeka MT. $223b_{13}$; moćieka SzDi. 139b; moczeka Lex. 167 — < wr. ма́чеха Šein Мат. I 1, 421, MPKJ. II 188, Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 96.

mõjus ‚Mai, Maie': m o i u s SzDi. 144b; Graßinket ſchwentę Lapais (aR.: Meigen M a i u s) BrB. Ps. CXVIII 27 — < wr. м а й od. p. m a j.

mokavyčė ‚Panier': Meile eſt karuna (aR.: Panir praparczius, M o k a w i c z e) BrB. Hoh. II 4 — < p. m a k o w i c a ‚Mohnkopf, Kapitell einer Säule; Turmknopf' od. wr. м а́ к о в и ц а dass.

mõkolas ‚Pinsel': m o k o l a s Lex. 135, Qu.[1] 390 — < wr. м а́ х а л о.

moliavõnė ‚Gemälde, Malerei': m o l a w ô n e m i s instr. pl. DP. 1_{28}; m o l a w o n e s ſchwentaſes... ſugriauie MT. $212b_{10}$; Nepigu butu... ſidabru | m o l a w o n e m i s ir kełemis Báẓnićias muſu ápſtatit KS. 8_6; m o l a w o n e Lex. 119, 171 — < p. m a l o w a n i e.

moliavóti ‚malen': pawéikſłą... m o l a w ó d a w o DP. 455_{14}; parode ánus kriẓikus gráẓey m o l e w o t u s Post. III $81b_3$ — < p. m a l o w a ć.

mõliorius ‚Maler': m o l o r u s Lex. 119 — <p. m a l a r z.

momkà, g. sg. **mõmkos** ‚Amme': pakaſimas... m o m k o s Rebekkos Chyl. 1. Mos. XXXV 1; pawadinśiu tau m o m k o s iſz Žydauku 2. Mos. II 7 — <p. m a m k a.

mõnas ‚Gespenst, Betrug, Verrat; Verführer': M o n a s (aR.: Gespenst blaſnas) BrB. Mark. VI 49; m o n a y (‚mamienie') SzDi. 141b; Ape m o n u s ir priwilimus (‚o zdradach i oszukaniach') PK. II 13_{25}; anſái m ô n a s (‚zwodziciel') biłôio DP. 180_{15}; ſekmes | ir m ó n a i (‚matactwa') l. c. 467_2; m o n a i (‚Gaukelei') Lex. 78 — < wr. м а н а́ ‚Erscheinung, Trugbild, Illusion, Gespenst; Betrug' od. *м а н ъ (vgl. м а н ъ ‚нечистый дух, живущий в бане под каменкой и на колокольне' Сборн. 87, № 3, 56; о б м а н ъ ‚Betrug'); vgl. Brückner Sl. Fw. 109.

monarcha ‚Monarch': ſmárkus M o n a r c h o s DP. 459_{24}; tikras m o n a r c h a aba wienowałdis PK. I 132_{18} — < p. m o n a r c h a.

moninykas, monininkas ‚Beschwörer, Zauberer': negirdetų balſo priſakitoio [ßoliniko] (darüber: m o n i n j k o; aR.: beschwerer) BrB. Ps. LVIII 6; per M o n i n i k u s [burtinikus] Weis. XVIII 13; m o n i n i n k a s Lex. 216. — Lit. Bildung zu m õ n a s.

monna ‚Manna': M o n n ą buwo Ponas nułaiſt teykięs Post. 99_{19} — < p. m a n n a.

mõrai ‚Totenbahre': padeio ios ant... M o r ų BrB. ApG. V 15; ánt m o r u KN. 230_{25}; m o r a i Lex. 175 — < p. m a r y od. wr. м а́ р ы; s. Brückner Sl. Fw. 110, Leskien Bild. 178.

moravlionis ‚der Mähre': M o r a w l ó n i s n. pl. DP. 91_{19}. — Aus wr. м о р а в л я н(и н ъ) umgebildet.

mõrcius, mõrčius ‚März': morcius SzDi. 143b; Morczĭuy ſniegas tirpſtà Post. 356b35 — < p. marzec od. wr. мáрецъ; s. Brückner Sl. Fw. 119.

morkà, g. sg. **mõrkos** ‚Mohrrübe': morka Lex. 123, Qu.[1] 338. — Aus morkvà umgebildet; zum Ausfall von v vgl. liẽkarsta < liẽkarstva, kõlyti ‚ehren, rühmen' Slnt. < kvõlyti.

morkvà, g. sg. **mõrkvos** ‚Mohrrübe': morkwos n. pl. SzDi. 142b — wr. мóрква; s. Brückner Sl. Fw. 110, Būga ZfslPh. I 48.

mornas ‚eitel, vergänglich': tapo morneys Chyl. 2. Kön. XVII 15; dukſini morna kuna tawo Post. 816 — < p. marny.

mornastis ‚Eitelkeit, Vergänglichkeit': ſekiotumite... mornaſciu Chyl. 1. Sam. XII 21 — < p. marność.

Mortà, -õs ‚Martha': Mortá DP. 4929; ſeſů Mortós l. c. 4922 — < p. Marta.

morva ‚Maulbeere': prieſch morwu-medzius Chyl. 2. Sam. V 23 — < p. morwa.

mostìs, -iẽs ‚Salbe, Balsam': Brange moſti neſche Maž. 2454; ſchwenta Moſtis BrB. 2. Mos. XXX 31; moſtis Lex. 144 — < wr. масть od. p. maść.

mõstyti ‚salben, balsamieren': moſtyti Lex. 144, Qu.[1] 67 — < wr. *мастить, vg. ar. мастити, klr. мастыты ‚schmieren'.

motika, matika ‚Haue, Hacke, Hippe': noredami lopetą, motikką... paaſchtrinti BrB. 1. Sam. XIII 20; aſchtra motikką tureio Apok. XIV 18; tureio... Peilį (aR.: hippen matikką) Off. XIV 18 — < wr. мотыка od. p. motyka.

motka ‚Mutter, Wehmutter': per Motka Maž. 1189; Sennaghi (darüber: Boba; aR.: Wehemutter, motka, boba) BrB. 1. Mos. XXXV 17; Motka manę... pradeja KN. 53₂₀ — < wr. мáтка od. p. matka.

mūčėlnykas ‚Märtyrer': Tawe mucʒelniku... garbin Maž. 843; mućiàlnikay KP. 15017; Mucʒêlnikai DP. 11946; daugi mucʒelniku MT. 3b7; Mućielnikay PK. II 288. — Wohl im Anschluß an das Suffix -elnykas aus mūčenykas umgebildet.

mūčenykas ‚Peiniger': padawe ghi Mucʒenikamus (aR.: mucʒitoiams) BrB. Matt. XVIII 34 — < wr. мýченикъ.

mūčyti ‚martern, plagen': Jeſus eſt mucʒitas Maž. 42017; aſch tawa rubeßius warlemis mucʒiſiu [warginſiu] BrB. 2. Mos. VII 27(2); ſunkiei mućiias PK. I 23413; mucziti Lex. 133, 137 — < wr. мýчить.

mūdrastis ‚Hochmut': anis puikjſtę (aR.: homut m u d r a ſ t i s, abida) iemus padarę buwa BrB. 2. Mos. XVIII 11 — < wr. м у́ д р о с т ь.

muſlas ‚Seife': m u i l a s WEE. 38_{18}; daugia m u i l a prijmtumbei BrB. Jer. II 22; m u y ł a s SzDi. 159a; m u i l a s Lex. 157 — < wr. м ы́ л о.

muſlyti ‚einseifen': m u y l i j u SzDi. 159a — < wr. м ы́ л и т ь.

muſtas ‚Zoll, Tribut; Fahrgeld': Attadokiet... kam m u i t a tam m u i t a Maž. 32_{18}; anis Meſlewą, M u i t ą ir Donį... ne důs BrB. Esra IV 13; m û i t a s DP. 573_{50}; m u i t a s (‚Fahrgeld') Qu.[1] 174 — < wr. м ы́ т о.

muitenykas, muitinykas ‚Zöllner': M u i t e n i k a i BrB. Matt. V 46; m u i t e n i k a s WP. 228_{26}; M û i t i n i k a i DP. 279_{39}; M u y t i n i k a y KS. 152_{3}. — Von m u ſ t a s neu gebildet (dazu Endzelin Le. Gr. §189) od. aus wr. м ы т н и к ъ Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 367 umgestaltet.

muityti ‚zinsen': karalius Moabitu... m u i t i d a w o karaliui Iſraelio wilnų BrB. 2. Kön. III 4. — Von m u ſ t a s neu gebildet od. aus wr. *м ы т и т ь (vgl. Preobraženskij Эт. сл. I 475) entlehnt.

mūkà, g. sg. mūkos ‚Qual, Marter': kenczu m u k a WEE. 84_{14}; ant M u k o s eidams BrB. 2. Makk. VI 20; m u k a angu kantra WP. $90b_{20}$ — < wr. м у́ к а.

mula ‚Mauleselin': m u ł a SzDi. 158a — < p. m u ł a.[1]

mùlas ‚Maulesel': m u ł a s Maž. 467_{9}; m ú ł a i DP. 209_{37}; arklis a m u l a s WP. 19_{19}; ʒmogus nuſideis wadinaſi... m u ł u PK. II 157_{7} — < p. m u ł.

mulyčia ‚Mauleselin': uźſodynkit ſunu... and m u l i c z o s Chyl. 1. Kön. I 33 — < p. m u l i c a.

mulinykas ‚Maultiertreiber': m u l i n i k a s SzDi. 158a. — Aus p. m u l n i k umgebildet.

mùliorius ‚Maurer': nuſiunte... daylides ir m u l o r u s Chyl. 2. Sam. V 11; budaunikams ir m u l o r a m s 2. Kön. XXII 6 — < p. m u l a r z.

Multonai ‚Moldau': M u l t o n a y SzDi. 158a — < p. M u l t a n y.

mumija ‚Mumie': m u m i a SzDi. 158a — < p. m u m j a.

munstravoti ‚mustern, berechnen': m u n ſ t r a w o j o źmones Chyl. Jos. VIII 10; waykey... Izraelaus m u n ſ t r a w o t i ira 1. Kön. XX 27 — < p. m u n s t r o w a ć.

murėlis ‚Maurer': důdawa M u r e l i a m s ir Dailidems akmenų BrB. 2. Kön. XII 13(12) — < wr. м у р а л ь Лит. Мет. (1514) РИБ. XX 147.

murenka ‚kleine Sackpfeife' BrB. Ps. (Anhang) — ?

mùrinas ‚Mohr': M u r i n u ʒeme Maž. 292_{11}; M u r i n a i BrB. Jer. XLVI 9; M ú r i n ų g. pl. DP. 457_{42}; m u r i n a s SzDi. 158b — < p. m u r z y n.

murinka ‚Mohrin': ghis M u r i n k a ing Moterį emens buwa BrB. 4. Mos. XII 1; M u r i n k a | tatai eſt iůda marczę BrP. I 190_{16} — < p. m u r z y n k a.

murorius ‚Maurer' SzDi. 158a — < p. murarz.

mùsyti ‚müssen': wiſi iśpaśint m ú ſ s i i o DP. 2_{34}; m u ſ i j eyt KP. 138_{9}; m u ſ i but ątkirſtas Post. 93_{28}; m u ſ i j o apleyſt namus Chyl. 1. Mos. XIX 1 — < ap. m u s i ć ‚müssen, gezwungen sein'.

muškatelia, muškatelė ‚Muskatellerwein': gers... m u ß k a t i e l i ų WP. 96_{2}; iʒ m u ß k ą t e ł e s Post. III 28_{39} — < p. m u s z k a t e l a.

mužikas ‚Bauer; Untertan': m u ž y k a s SzDi. 25b; ſu m u ʒ i k a y s PK. II 182_{27}; m u z i k k a s Lex. 25, Qu.^{2} 466 — < wr. мужи́къ ‚Šein Мат. II 182, Сборн. 82, № 5, 21.

nabãšnykas ‚Verstorbener, Seliger': n a b a ß n i k a s SzDi. 173b. — Über *n a b a š t i n y k a s (vgl. n a b ã š t i n i n k a s K. 265) bezw. *n e b a š t i n y k a s (s. n e b ã š t i n i n k a s) aus (niederlit.) n a b ã š t i k a s bezw. n e b ã š t i k a s (Valkininkas) (< p. n i e b o s z c z y k od. wr. небо́щикъ) neu gebildet. Wegen **na-** für ***ne-** vgl. n a b ã g a s aus älterem n e b ã g a s (s. dort), n ã š p a r a s aus n e š p a r a s (s. dort) u. a. Zum Übergang von -š č i- (< p. -s z c z y- bezw. wr. -щи-) in -šti- vgl. Bezzenberger KZ. XLII 370.

náika ‚Peitsche': n a i k a Lex. 92, Qu.^{1} 246 — < wr. нага́йка, vgl. p a ĩ b e l i s ‚ein Schimpfwort' aus wr. пога́бель; s. Būga Изв. XVII 1, 2.

našpãras (und **nãšparas**) ‚Vesper': Cʒeſu N a ß p a r ą KN. 151_{27}. — Aus n e š p a r a s umgebildet; vgl. n a b ã š n y k a s.

natà, -õs, nota ‚Note, Melodie': Ant tos n a t o s KP. 457_{18}; giedate ant n o t a s Maž. 40_{4} — < p. n o t a.

navynà, -ỹnos, novyna ‚Botschaft': atneſchi gera paſliſtę (aR.: botschafft. n a w i n a) BrB. 1. Kön. I 42; diena geros N a w i n o s 2. Kön. VII 9; gera ira Paſliſta (aR.: botschafft, n o w i n a) 2. Sam. XVIII 25 — < wr. новина́ od. p. n o w i n a.

Nazareičikas ‚Nazarener': daug bů Zîdų N a ʒ a r é i c ʒ i k ų DP. 137_{41}; Chriſtus N a ʒ a r é i c ʒ i k u bů prámintas l. c. 137_{44} — < p. N a z a r e j c z y k.

Nazareńskas ‚Nazarener': Jesus N a ʒ a r e n ſ k a ſ i s WEE. 13_{18}; ghis bus wadintas N a ʒ a r e n ſ k a ſ i s BrB. Matt. II 23; N a ʒ a r e n ſ k a s BrP. I 104_{16} — < p. N a z a r e ń s k i Karłowicz SGP. III 282.

nebãgas ‚arm; armer, elender Mensch': n e b a g a y Post. $7b_{42}$; mes n e b a g a i apiakinti WP. 64_{26}; n e b á g á s KN. 74_{9}; Suſimilk man tad n e b a g u i GK. 424_{10} — < wr. не бо́гъ.

nebãštininkas ‚Verstorbener, Seliger': n e b a z t i n i n k a s (für n e b a s z t i n i n k a s) Qu.^{1} 479. — Lit. Umbildung aus n e b ã š t i k a s; s. n a b ã š n y k a s.

nebažnumas ‚Andacht': teweiʒd' dabár małdós ir nêbaʒnumo DP. 106_{15-16}. — Wegen der Bedeutung sicher als nôbaʒnumo zu lesen.

nebespečnas ‚unsicher': niekur nebespecʒna (aR.: [be ſmurto]) BrB. Jer. VI 25; Gielbti nuog nebeſpecžnu cieſu KP. 60_{23} — < p. niebezpieczny.

nebespečnastis ‚Gefahr': Baßnicʒe buvo didʒoie nebeſpecʒnaſtije (aR.: bedaie) BrB. 2. Makk. XV 17 — < p. niebezpieczność.

nebylkà ‚die Stumme': nebilka Lex. 169. — Mit sl. Suffix -ka von nebylŷs ‚Stummer' gebildet.

nebóti ‚auf etwas nicht achten': nitʒneka nebaijame WP. $57b_{29}$; nebaija ſcharwų l. c. 73_{16}. — Zu bóti.

necnatà, -ãtos ‚Untugend': ghis... reg netſnatą BrB. Hiob. XI 11; netſnatą... toli butumbei nog tawens atſtatens (aR.: vntugent) l. c. XI 14 — < p. niecnota.

necnatlỹvas ‚gottlos, ehrlos': Tu wire netſnaliwas BrB. Hiob XXXIV 18; ney wel eiſiu námuoſna ſu necnàtliwais (‚z niepobożnymi') KP. 51_{22} — < p. niecnotliwy.

necnatlyvystė ‚Untugend, Lasterhaftigkeit': mana kerſchtas ant iu netſnatliwiſtes (darüber: piktenibes) liauſis BrB. Jes. X 25. — Zu necnatlỹvas.

necnatlyvastis ‚Untugend, Lasterhaftigkeit': delei iu netſnatliwaſties BrB. Jes. XIII 11 — < p. niecnotliwość.

nečeslyvas ‚unehrbar, unverschämt': Newartok tu neczeſliway | warda Pona Diewa Maž. 388_4; neczeſliwas paliekt Laidą ſawa BrB. Sirach XXIX 19. — Zu česlyvas.

nečėstlyvas ‚unglückselig': neczeſtliwas Qu.[1] 580. — Zu čėstlyvas.

nečestlyvystė ‚Unzucht': eſch Neczeſtliwjſtes (kor. aus -iſtas) Sʒemeie galą dariſiu BrB. Ezech. XXIII 28. — Zu *čestlyvas aus wr. *честливый; s. česlyvas.

nečestyvas ‚leichtfertig, lose, unzüchtig': nuſamde... niekingus [neczeſtiwus] wirus BrB. Richt. IX 4; neczeſtjwus ßmones 2. Sam. VI 20; wis pikto dare, ſawa neczeſtiwu (aR.: czįſtu) giwenimu 2. Peter. II 7 — < wr. нечестивый; s. čestyvas.

nečystastis ‚Unzucht, Unreinlichkeit': tokios neczįſtaſties ne darjtų BrB. Ezech. XXIII 48; nog wiſsu... neczįſtaſczių turri buti czįſtas rankas WP. $48b_{36}$. — Zu čystastis.

nedastavoti ‚nicht erlangen': taczįau nieka ne pelniſi (aR.: laimeſi, ne daſtawoſi) BrB. Sirach XI 10. — Zu *dastavoti aus wr. доставáть oo. p. dostawać.

nedastotkas, nedostotkas ‚Mangel': n e d a s t o t k ą turetu donos Chyl. 2. Sam. IV29; tokime n e d o ſ t o t k i e paśirode Post. 3b$_{40}$ — < p. n i e d o s t a t e k.

nedatka (auch n e d e t k a Ness. 418, K. 269, n a d a t k a Mież. 144) ‚Ringelblume': n e d a t k a SzDi. 194b., Lex. 141. — Wohl über n a g a t k a aus wr. н а г о́ т к а entlehnt; vgl. Preobraženskij Эт. сл. I 610.

***nedavirnystė** ‚Mißtrauen, Unglaube': n e d ȧ w i r n i ſ t e Post. 120$_{41}$. — Es ist wohl für *n e d a v i e r n y s t ė verschrieben und dies aus p. n i e d o w i e r n o ś ć umgebildet.

nedėkavystė ‚Undankbarkeit': per n e d e k a w i ſ t ę BrB. Stücke i. Esther V 3. — Lit. Bildung zu d ė̃ k a v o t i.

nedėlia, nedėlė ‚Sonntag; Woche': kiek n e d e l i a s baßnicʒian waikſcʒiati Maž. 11$_{13}$; laikik... Sʒwentę N e d e l i ų (‚das Fest der Wochen') BrB. 5. Mos. XVI 10; ke^{a}twirtá n e d ė̂ l a DP. 2$_{21}$; n e d e l ą ßwęſki KP. 106$_{4}$; Dies Dominicus, tai eſt Diena weßpates, kurų mes paiunktu wardu wadiname N e d e l i u WP. 56$_{10}$; diena n e d e l i o s ßwęſtumbei (‚dzień odpoczynienia') KP. 4$_{23}$; n e d i e l e s diena (‚Sonntag') Lex. 161 — < wr. н е д ѣ л я; wegen **-ė-** statt **-ie-** vgl. Būga Изв. XVII 1, 9.

nedvo, nedva, nedvai ‚kaum': Jakubas n e d w o iſcheiens buwa BrB. 1. Mos. XXVII 30; n e d w o atſiweſti galim Jes. XXVI 18; n e d w a pradeia Sirach XVIII 6; wos newos [n e d w a i] kibirkſchtį iſch iu paßiſti l. c. XLII 23. — Wohl aus lit. l ė̃ d v a (l e d v a i) oder direkt aus p. l e d w o (l e d w i e) bezw. ap. j e d w a umgestaltet.

neiškvalčiavotas, nekvalčiavotas ‚unverfälscht': n e i ſ c h k w a l c ʒ a w o t a s Euangelias balſás MT. 99b$_{18}$; tikrame n e k w a l c ʒ a w o t a m e... moxle l. c. XL$_{4}$. — Lit. Bildung zu k v a l č i a v ó t i; s. i š k v a l č i a v o t i.

neleda: tikray n e l e d ȧ dȧyktus ghioi sau ißwiſt gȧlim Post. 52b$_{9}$; tikiek mȧni iog n e l e d ȧ kȧrią wadʒioghi | o n e l e d ȧ grąžitoius ąnt ſáwę turi l. c. 195b$_{6}$ — < ap. *n i ė l e d a, *n i e l e d o.

nemylastyvastis ‚Ungnade': iſch didʒios n e m i l a ſ t i w a ſ t i e s BrB. 5. Mos. XXIX 28 — < p. n i e m i ł o ś c i w o ś ć.

nemylastyvysta, (-ystė) ‚Ungnade': n e m i l a ſ t i w i ſ t a (aR.: vngnad, nemalone) BrB. Jes. X 25; ghiſſai eſt Kudikis... N e m i l a ſ t i w i ſ t e s Maž. 100$_{7}$. — Zu *n e m y l a s t y v a s; s. m y l a s t y v a s.

nemuilyti ‚nicht irreführen, nicht irremachen': táme nieka n e m u y i l i a m KP. 110$_{11}$. — Zu *m u i l y t i aus wr. м ы л и т ь (: дохторъ о б м ы л и ўся Šein Мат. II 242) od. p. m y l i ć.

nendza ‚Not, Elend': n e n d ʒ o i... yra pȧſtatiti Post. 9$_{25}$ — < p. n ę d z a.

nendznas ‚elend, dürftig': del trupucʒia n e n d ʒ n o s giarádeyſtes Post. $58b_{18}$ — < p. n ę d z n y.

nenõbažnas ‚gottlos': Nudiewpulei alba n e n o b a ß n i e g h i (‚impii') MT. $103b_{1}$. — Zu n õ b a ž n a s.

nenobažniškas ‚gottlos': pikta aba ne n o b a ʒ n i ſ c h k a... daikta ſaka ſanti MT. $198b_{11}$. — Aus n e n õ b a ž n a s und lit. Suffix -i š k a s zusammengesetzt.

nenoraku(i) ‚von ungefähr, aus Versehen': Diewas ghį iſch neßiniu (aR.: ohn vngefer, n e n o r a k u, netitchſomis, kaip ir ne ketinens) iam ing rankas dawe BrB. 2. Mos. XXI 13; Jei duſche ſugrieſchitu iſch perſiweiſdeghimo (aR.: [n e n o r a k u]) 3. Mos. IV 2; mumus iſch neßinių nuſsidawe ([be nulemimo]; aR.: tatai n e n o r a k u i) 1. Sam. VI 9 — < wr. н е н а р о́ к о м ъ. Der Ausgang in n e n o r a k u i ist wie in a p l i ñ k u i ‚umher, herum', a p s u k u ĩ ‚ringsum gedreht' u. a.

nenuobažnas ‚gottlos': ant... paſkandinimo nepaßnuių (wohl fehlerhaft für n e b a ß n u i ų od. n o b a ß n u i ų geschrieben) (aR.: n e n ů b a ß n u i ų) ßmonių [Diewo neſsibijancʒuių] BrB. 2. Peter III 7. — Aus n e n õ b a ž n a s umgebildet.

nepagadà, -ãdos ‚Unwetter, Unheil': Nog n e p a g a d u... ſaugak Maž. 58_{13}; Cʒeſu n e p a g a d o s KN. 217_{3}; Nů wiſſû n e p a g a d û GK. 259_{11} — < wr. н е п о г о́ д а od. p. n i e p o g o d a.

nepagadas ‚Unfall' Lex. 197, Qu.[1] 577. — Zu n e p a g a d à.

nepahadnas ‚trüb, regnerisch': ant cʒeſo n e p a h a d n o Post. $26b_{1}$ — < wr. н е п о г о́ д н ы й od. p. n i e p o g o d n y.

neparėdnas ‚unordentlich, liederlich': nůġ to n e p a r e d n o noro wireſnibes DP. 516_{43}. — Zu p a r ė d n a s.

nepasidabóti ‚nicht gefallen': n e p a ſ i d a b o i à Post. 68_{4}. — Zu p a s i d a b ó t i aus p. p o d o b a ć s i ę.

nepãtūravoti ‚nicht achten, nicht nachlassen': tą tureſi... ſcheiminai n e p a t u r a w o d a m a s y akis ſakiti WE. 6_{14}. — Zu p ã t ū r a v o t i aus wr. *п о т у р о в а т ь; vgl. p ã t ū r o t i.

nepavožóti ‚nicht schätzen, verachten': nieko ſuw n e p à w o ʒ o i a Post. III 39_{19}. — Zu p a w o ž ó t i Sub. aus p. p o w a ż a ć.

nepérškadyti ‚nicht verhindern': n e p e r ß k a d i i a KPS. 15_{18}. — Zu p é r š k a d y t i (aus p. p r z e s z k o d z i ć umgebildet).

neplotnas ‚nicht zahlbar': tátáy wiſád buwo nieko n i e p ł o t n a Post. $13b_{16}$ — < p. n i e p ł a t n y.

Nepras ‚Dniepr': N e p r a s SzDi. 183a; N é p r a s Gr. Litv. 61_{20} — < p. N i e p r Brückner Słow. 90.

nẽprietelius (und **nepríetelius**) ‚Feind': Nogi n e p r e t e l i a u s... ſaugak Maž. 56_{17}; prieſchinikai ir n e p r i e t e l i u s BrD. Ps. XXVII 2; ataia n e p r i e t e l i u s BrP. I 206_{1}; n é p r i ê t e l u s n. pl. KL. 52_{20}; buwo... n e p r i ê t e l u m i s DP. 164_{35}; Miłekit n é p r i e t e l i u s NT. Matt. V 54 — < wr. н é п р и я т е л ь Нос. 396, Сборн. 89, № 1, 23; zur Betonung vgl. auch r. н е п р и я́ т е л ь. S. p r í e t e l i u s.

nẽprietelka ‚Feindin': n e p r i e t e l k a BrB. Mich. VII 10, MT. $50b_{2}$ — < wr. н е п р и я т е л ь к а.

nerẽdas ‚Unmenge': ußpile... Jawụ per n e r e d ạ daugia BrB. 1. Mos. XLI 49; per n e r e d ạ (‚zu viel') darom 2. Korin. V 13; Ponai... per n e r e d a pleſcha nůg ßmoniu dani BrP. II 497_{19}; n e r e d u (‚über die Maße') Lex. 179 — < wr н е р я́ д ъ ‚Unordnung; Zwietracht, Uneinigkeit'. Die Bedeutung der Wendung p e r n e r ẽ d ą ‚zu viel, über das Maß' hat sich wohl auf lit. Boden entwickelt.

nerėdas ‚unordentlich, unmäßig': prarada tẹ labin ſawa n e r e d u giwenimu BrB. Luk. XV 13. — Wohl fehlerhaft für n e r ẽ d n a s geschrieben.

nerẽdnas ‚unordentlich, unzüchtig': n e r e d n i wadimai móterų DP. 304_{12}; n e r e d n a m e ir ſawawâliie giwenime l. c. 535_{16}; Nekaraig n e r e d n ā girtawimā WP. 86_{5} — < wr. н е р я́ д н ы й.

nesmerteĩnas (und **nesmertélnas**) ‚unsterblich': n e ſ m e r t e l n a s Diewe KP. 183_{23} — < p. n i e ś m i e r t e l n y. S. s m e r t e ĩ n a s.

nesmertelningas ‚unsterblich: Kiełes kunu... n e ſ m e r t e l n i n g u KN. 160_{4}. — Aus n e s m e r t e ĩ n a s und lit. Suffix -i n g a s zusammengesetzt.

nesmertelnastis ‚Unsterblichkeit': tur n e ſ m e r t e ł n ȧ ſ t i KN. 253_{24} — < p. n i e ś m i e r t e l n o ś ć.

nesmertelnystė ‚Unsterblichkeit': iůs... n e ſ m e r t e l n i ſ t e ſ p prikels MT. $32b_{19}$; tu mus apredyſi n ė ſ m e r t e l n y ſ t e MK. 53_{3}. — Lit. Bildung zu n e s m e r t e ĩ n a s.

nestavičnas ‚wandelbar': n e ſ t a w i c ʒ n a s Qu.² 481. — Aus p. n i e u s t a w i c z n y umgebildet.

nestetis ‚o weh!, o Unglück!': Ach n e ſ t e t y s ant... ßiu cʒeſu Post. 234_{16} — < p. n i e s t e t y.

nestotkas ‚Mangel': apé... n e ſ t ó t k ą DP. 579_{5} — < p. n i e s t a t e k.

nešliachetnykas ‚Unadeliger': n e ß l ȧ c h e t n i k a y Post. 258_{22} — < p. n i e s z l a c h e t n i k.

nešliachetnas ‚unedel': ʒwiłuoia ta n e ß l ȧ c h e t n a nendre Post 14_{38} — < p. n i e s z l a c h e t n y.

nešparas ‚Vesper': ant n e s z p a r a KM. 65_5; ąnt pirmoio n i e ß p â r o DP. 268_{39} — < p. n i e s z p o r.

nẽvadas (und **nevãdas**) ‚großes Fischnetz': karalîĩtę dągáus prilĩgina wilktinemus arba n e w a d u i DP. 379_{29}; priligina n ê w a d u i l. c. 526_7; top n ê w a d o p' l. c. 526_{24}; n e wà dà s Post. 258_5 —< wr. н é в о д ъ Сборн. 89, № 1, 51, Лит. Мет. (1500) 27, 809 od. p. n i e w ó d (g. sg. n i e w o d a).

nevalià, -ãlios, nevalė ‚Gewalt, Knechtschaft'; ing n e w a l e padůti WEE. 18_2; turreĩi n e w a l ę ir nėtieĩą kenteti BrB. 5. Mos. XXVIII 29; N e w a l a aba wergiĩte PK. I 108_{18}; bua n e w a l i a i Babilonias WP. $210b_{27}$; ią búwo n e wà l o n' perdawę DP. 362_{48}; eme n e w a l oń moteris Chyl. 4. Mos. XXXI 9 — < wr. н е в о́ л я ‚Zwang, Nötigung' od. p. n i e w o l a ‚Zwang, Sklaverei, Gefangenschaft'.

neválnas ‚unfrei': Sʒidai iau pradeie buwa n e w a l n a i s... buti BrP. I 56_2; Tatai n e w a l n u ira l. c. II 359_{21} — < wr. н е в о́ л ь н ы й od. p. **n i e w o l n y.**

neválnykas ‚Leibeigener, Bedränger': mes... wergais (aR.: Leibeigen, n e w a l n i k a i s) butumbim BrB. 1. Mos. XLVII 19; ponawos ant ĩawa N e w a l n i k ų (darüber: Luppinjku; ar.: treiber, exactor, rangitoiu) [ant tu kurie iemus newalę dare] Jes. XIV 2; wießpatis formą n e wà l n i k o... prieme DP. 47_{30}; n e w a l n i k u arba wergu tumpa PK. I 108_{23} —< wr. н е в о́ л ь н и к ъ Лит. Мет. (1515) РИБ. XX 860 od. p. n i e w o l n i k.

nevẽlyti ‚abraten': n e w e l i t i Qu.^{2} 6. — Zu v ẽ l y t i.

neviernastis ‚Untreue': dara... n e w i e r n a ĩ t i s WE. 44_{20} —< wr. н е в ѣ р н о с т ь od. p. n i e w i e r n o ś ć.

neviẽrnykas ‚Ungläubiger': ʒadeio... pàrodit prießtarnikams o n e w i e r n i k a m s Post. $5b_{28}$; atweĩk wieroĩp n e w i e r n i k u s KN. 182_{27} —< p. n i e w i e r n i k.

nevdečnas, nevdęčnas ‚undankbar': n e w d e cʒ n a gimine Post. 4_{14}; n e w d i e c z n u źmoniu g. pl. Chyl. 4. Mos. I 1; jis ira małónus ànt n e w dęcʒ nų (nedekingû) NT. Luk. VI. 35 —< p. n i e w d z i ę c z n y.

nevdečnykas ‚Undankbarer': O n e w d e cʒ n i k i e Post. $215b_{34}$ — < p. n i e w d z i ę c z n i k.

nevdečnastis ‚Undankbarkeit': vʒmirßęs n e w d e cʒ n a ĩ t i e s tos Post. 219_{36} — < p. n i e w d z i ę c z n o ś ć.

nevdzenčnas ‚undankbar': ĩwiets te eĩt n e w ʒ d ʒ i e n c ʒ n a s (= n e w d ʒ i e n c ʒ n a s) Maž. 396_{14}; nediekingi [n e w d ʒ e n c ʒ n i] BrB. 2. Tessal. III 2 —< p. n i e w d z i ę c z n y.

neviñnas ‚unschuldig': ápreißkie ſáwo átághimą nekałtu krauiu newinnu wáykiáliu Post. $42b_{11}$ — < p. niewinny.

nezbažnas ‚gottlos': iʒ trauksiu juos iß nezbáʒnuju KN. 10_{26}; grießnjkai nezbaʒni NT. Jud. 15 — < p. niezbożny.

nezbažnystė ‚Gottlosigkeit': nugręß nezbaʒnijſtes nůg Jokubo NT. Röm. XI 26. — Zu nezbažnas.

nežėdnas ‚keiner': neturit nießednos proczes Maž. 115_9; negeiſk neßiedna io daikta l. c. 389_{14}; niera neßedna atmainima WEE. 68_{20}; patis per ſawe neßednomis ſilamis... negalim iſcheiti WP. 246_7 — < ap. nieżadny JP. XI 6,179 ff.

Niderlantai ‚Niederland': Niderlantay SzDi. 173a — < ap. Niderlanty.

nikčemnas ‚niederträchtig, nichtswürdig': perguldidami... darbus to nikczemna ſwieta Post. 8_{30}; o nikczemnàs ſutwerime l. c. $219b_{44}$ — < p. nikczemny.

***nišparas** ‚Vesperzeit': atgrißa iopi kaip ant Nißparo BrB. 1. Mos. VII 11. — Für nešparas geschrieben; wegen **i** statt **e** vgl. Bezzenberger BGLS. 57 f.

nõbažnas, nobožnas ‚fromm, demütig': raſche ſchitą Nobaßną raſchtą BrB. 2. Makk. IX 18; Noboßnas ApG. X 2; Wiruj pareitiſi nobaßnam buti BrP. I 180_3; praſikime nobáʒnomis ſirdimis KP. 23_2; dûßios nóbaʒnoſios DP. 40_{10}; nobaʒnas Lex. 8 — < wr. набóжный (bezw. *нáбожный, vgl. r. нáбожный) od. p. nabożny.

nobažnykas ‚Andächtiger': tawęs nôbaʒniku... ne ałgôtų DP. 186_{33} — < p. nabożnik.

nočelnykas ‚Denkmal, Stirnband': bus tey źiąkłu and rąkos tawo, Ir noczelnikays terp akiu tawo Chyl. 2. Mos. XIII 16; turejo... aukſo noczelnikus Richt. VIII 24; iźtieſe anisjen rubą, ir mete and jo kiekwiens noczelniką l. c. VIII 25 — < p. naczelnik ‚Stirn-, Halsband'.

nodboti ‚auf etwes nicht achten': anįs ąnt' to nieko nodboia DP. 510_{24}; nieko nodboià Post. $62b_{35}$; ant to nodboiu KP. 59_{25}. — Aus ne-atbóti (> neadboti > nodboti), vgl. nótmeta DP. 404_{47} < neatmeta. Das Verbum atbóti ist aus p. dbać umgebildet; s. Brückner AfslPh. VI 271, Leskien Bild. 457.

nodbolastis ‚Sorglosigkeit, Nachläßigkeit': per tokią nodbołáſti Post. 183_{24}. — Aus p. niedbałość umgestaltet. S. nodbolas.

nodbolai ‚sorglos, nachläßig': teyp nodbołay vẑniekina Post. III $67b_{38}$; nodbáłay... kłauſa KS. 47_{33}. — Adverb zu nodbolas.

nodbolas ‚sorglos, nachläßig': kas wel' búwo tingús ir nodbółas DP. 392_{26}. — Nach notboti aus p. niedbały umgebildet.

nodiejà, -iẽjos ‚Hoffnung': táwim áß guldʒiu nodieią KP. 96_{12}; nodieia alba nuſitikeimas MT. 177_{2}; nodieia Post. $50b_{32}$ — < wr. надѣя od. p. nadzieja.

nogastis ‚Nacktheit, Blöße': uźdęgie nogaſty tewa ſawo Chyl. 1. Mos. IX 23; neregejo nogasties ib. — < p. nagość.

nõglas ‚plötzlich, jäh, schnell': ſmertis nogloghij Maž. 429_{6}; Nogli ir baiſus twanai MT. 238_{2}; nogla ſmertis l. c. 243_{16}; nů noglos ſmerties GK. 259_{16} — < p. nagły; s. Brückner Sl. Fw. 112.

nogrãdyti, nagrãdyti ‚vergüten, belohnen': teykis nogradit iłgu giweanimu KM. 55_{7}; iamuy tátay nori nágrádit Post. III $33b_{31}$ — < p. nagrodzić.

noklodas ‚Ausgabe, Kosten': pripuls gáyłeimas procies ir nokłoda Post. 65_{44}; nokłoday l. c. $66b_{19}$; neiokiu nokłodu l. c. III $58b_{2}$ — < p. nakład.

I. **nomẽtas, nametas** ‚Schleier, Hauptbinde': atims... nometus BrB. Jes. III 22; nametas (‚rąbek; tafta') SzDi. 312b, 367b; nometas Lex. 92, Qu.[1] 246 — < wr. *намётъ, vgl. wr. намётка ‚Hauptbinde der Frauen aus dünner Leinwand', намётъ ‚Fischnetz; s. Būga Изв. XVII 1, 7. Nicht mit Brückner Sl. Fw. 111 f. aus wr. nametka, klr. namitka.

II. **nometas** ‚Zelt, Lager': atſidenge widuriy nometo ſawo Chyl. 1. Mos. IX 21; ſedejo duryſe nometo l. c. XVIII 1; eys Nometań ſueygos 2. Mos. XXX 22 — < wr. наметъ Karskij Псал. 154 od. p. namiot.

nomiestnykas, namiestnykas ‚Statthalter': palikka ſawa wietoie kunigaikſchtį Androniką, ieib butų Nomieſtniku (aR.: Stadhalter Namieſtnikas) BrB. 2. Makk. IV 31 — < wr. намѣстникъ od. p. namiestnik.

nopeřckas (und **nõperckas**) ‚Fingerhut': noperſtkas Lex. 71 — < wr. напёрстокъ; s. Būga ZfslPh. I 50.

nopr̃ősnai ‚umsonst, vergeblich, ohne Ursache': Ne imki noproſnai warda Diewa tawa Maž. 583_{12}; noproſnai [dowanomis] ſlußitumbei BrB. 1. Mos. XXIX 15; mane noproſnai (aR.: be prießaſties) peikia Ps. XXXV 19; noprôſnai ...laukti turi DP. 17_{30}; ſtowetu noproſnay ąnt targaus Post. 94_{30}. — Adverb zu nopr̃ősnas.

nopr̃ősnas ‚vergeblich, unnütz': Darbs muſu eſti noproſnas Maž. 341_{7}; yuſſu teneiſchwedʒio noproſnais ßodʒieis WEE. 74_{21}; noproſ-

ni [niekas] ira ių darbai BrB. Jes. XLI 29; págręże ių noproſną darbinéiimą DP. 183$_6$; noprosnas Lex. 198 — < wr. напрáсенъ, напрáсный.

noprosningas ‚unnütz, vergeblich': noproſningos gárbos neghießkotumbim Post. 73$_{21}$; weaja noproſningay KN. 44$_6$. — Aus noprõsnas und lit. Suffix -ingas zusammengesetzt.

norãgas, naragas ‚Pflugeisen, Pflugschar': noragas Lex. 134; ſutirpis kardus ſawo ingi naragus WP. 26b$_2$. — Eher aus wr. нарóгъ Сборн. 89, №1, 52, Лит. Мет. (1521) РИБ. XX 1522 entlehnt, als nach Brückner AfslPh. XX 517, KZ. XLVI 227 aus p. naróg. Vgl. Leskien Bild. 524, Endzelin MLV. II 701.

noraku ‚frevel; mit Fleiß': ghi kitriſtomis (aR.: frevel, noraku) ußmuſch BrB. 2. Mos. XXI 14; top, eik pilnai (aR.: top noraku eik) Sirach VI 36 — < wr. нарóкомъ; s. nenoraku(i).

noravas ‚Wille': Kurſay ſergt jo norawá KN. 22$_6$; Ne pagirdams io norawo l. c. 142$_{21}$; prieß Diewo norawą sunku ćia žmoguy ſpirtis l. c. 185$_{20}$ — < p. narów ‚Unart, üble Angewohnheit'.

noravyti ‚geneigt sein': Norawikis teypag ioſp (‚bądź też tak ku niej skłonnym') KPS. 44$_6$; ánt kialia Diewa walos ir iſakimá wis norawia ir werćia KS. 22$_{22}$ — < p. narowić; s. noravas.

notūra ‚Natur': notura PK. II 23$_5$ — < p. natura.

novynėlė ‚kleine Nachricht': múmus nowinełes átneßa DP. 321$_{23}$. — Lit. Deminutiv zu novyna; s. navynà.

nukrivdyti ‚Gewalt antun': nukrywdyjau Chyl. 1. Sam. XII 3; Nekrywdyjey muſu l. c. XII 4. — Zu *krivdyti aus p. krzywdzić.

nuodieja ‚Hoffnung': Nůdeia [nuſsitikeghimas] BrB. Hiob XXVII 8; ßmogaus nůdieia prapůle l. c. XIV 19; Nůdieia Jer. XVII 13. — Aus nodiejà lituanisiert.

nuõglas, adv. **nuoglai** ‚plötzlich, jäh': Apſaugok mus nůg ſmerties nůglo GK. 155$_5$; nůglay turrim mirti l. c. 379$_4$; nûglas Lex. 152. — Aus nõglas lituanisiert.

nuomačnyti ‚stärken, kräftigen': paſtiprinti | nůmacʒniti WEE. 87$_{16}$. — Zu *mačnyti, von mačnus gebildet.

nuomiera ‚Ausmessung': jra Butibe... paſibengenti | ſawa nuomieromis apraſchita (‚suis dimensionibus circumscripta') MT. 14b$_3$. — Lit. Neubildung zu mierà.

***nuprivigiliavoti** ‚privilegieren': Pétrą daugiâſiń neģ kitus nupriwigilawoio (‚uprzywilejował') DP. 516$_{32}$. — Wohl für *nuprivilijavoti verschrieben; s. privilijavotas.

nuspakãjyti ‚beruhigen': nuſpakaiię̃s dumàs Post. 52_{37}; nuſpakaik KN. 209_{10}. — Zu spakãjyti Sub. aus p. spokoić.

o ‚und': Págaley mieláßirdiſtes dides **o** neißkalbamos KP. 146_{18}; gîrus to paſáulo | **o** ſiłpnumas giwâtos ʒmonių DP. 579_{27}; bràiia **o** gráža Post. $108b_{34}$ — < p. od. wr. a.

obelnas ‚allgemein': obełnas SzDi. 220b. S. abeĩnas.

obivetelis ‚Einwohner': Wiſsi Obiwietelei (aR.: Giwentoiei, cʒebuwei) BrB. 2. Mos. XV 15; aſch tawa Rankoſna padůſiu Obiwietelius [cʒebuwius] Sʒemes l. c. XXIII 31; ſudereghimą ſu obiweteleis (aR.: cʒebuweis) Sʒemes padariſi l. c. XXXIV 15 — < p. obywatel ‚Einwohner, Insaße'; wegen **e** für p. **a** vgl. Bezzenberger BGLS. 52.

obliga ‚Obligation': obliga Qu.[1] 372 — < ap. obliga SJP. III 475.

oficijolas ‚Offizial': oficiołas SzDi. 219b — < p. oficjał.

ofiera ‚Opfer': dawe Offierą balwanų BrB. ApG. VII 41; teiktumbeiś pryimt offiérą ßirdés DK. 47_{1}. S. afiera.

ofieravoti ‚opfern': Anis nenuboſta... offierawoti BrP. I 165_{24}; offerawoia BrB. Jos. VIII 31. S. afieravoti.

okrutnas ‚grausam, grimmig': Kunigs ſchio ſwieta | Okrutnu stangu... nepaßeis Maž. 396_{9}. S. akrutnas.

oliejus ‚Öl': lapa Oleaus tureia BrB. 1. Mos. VIII 11; Tu tepi galwą... Oleiumi Ps. XXIII 5; tepiau... Olieiumi l. c. LXXXIX 21. S. aliẽjus.

Onà, -õs ‚Anna': Onnós g. sg. DP. 52_{27} — < p. Anna.

opinija ‚Meinung': búwo rêikią opiniás Philoʒophų pamint' DP. 610_{8} — < p. opinja.

ordinavoti ‚ordinieren': Lutheris bů nůģ Bîſkupo ordinawôtas | arba páßwę̃ſtas DP. 204_{36}; ne ʒbaras ordinawôio po mieſtús kúnigus l. c. 302_{16} — < p. ordinować.

ordinavojimas ‚Ordinieren': Ordinawojmas tarnu Baßnicʒes MT. 111_{5}. — Lit. Ableitung zu ordinawoti.

organai, orgonai ‚Orgel': ſkąbin organais Maž. 200_{5}; diekawoſiu taw Pſaltero ßaiſlais (aR.: orgonais) BrB. Ps. LXXI 22; wiſſokeis Organais ſkambama BrP. I 52_{8} — < p. organy od. wr. opráны; s. argonai.

originolas ‚Original': paród... Originołus baʒnicʒių DP. 460_{26} — < p. originał.

ortas ‚Ort, Örtchen' SzDi. 384b — < p. ort; s. Brückner Sl. Fw. 112.

pabaras ‚Steuer': wienok eme ghis Meſlewa iſch Sʒemes (eR.: schetzen ein land, p a b a r u s rinka, Sambares imti) BrB. 2. Kön. XXIII 35; nueija in Perſia, idant p a b a r u s iſch ios rinktu 1. Makk. III 31; ąnt donių ir p a b a r ų DP. 39_{11} — < wr. п о б о р ъ Лит. Мет. РИБ. XXVII 168 (vgl. r. п о б ó р ъ) od. p. p o b ó r.

pabarčius ‚Rentmeister, Steuereinnehmer': Adomiram... buwa p a b a r c ʒ i u s (aR.: Rentmeister, patſkarbis) BrB. 1. Kön. IV 6; nuſiunte Adoram patſkarbniką (gestr.: aR.: Rentmeister, p ă b ā c ʒ i ŭ s. Skarbnaſis) l. c. XII 18; kaip turi ißeyt ano bȧyſaus p ȧ b ȧ r c ǯ i a u s Post. $25b_{28}$ — < wr. п о б ó р е ц ъ od. p o b o r c a.

pabãžnas (und **pãbažnas**) ‚fromm, demütig': p a b a ß n a ßiwata... wedam WE. 18_1; eſch eſmi... p a b a ß n a s BrB. Matt. XI 29 — < p. p o b o ż n y.

pabažnastis ‚Frömmigkeit': teyſibe | ir p ȧ b ȧ ǯ n ȧ ſ t i s Post. 34_7 — < p. p o b o ż n o ś ć.

pablõgti ‚schwach werden': p a b l o g t i Lex. 154. — Zu b l õ g t i, von b l õ g a s gebildet.

pabloznytl ‚betören': p a b ł o ʒ n i i a wiſus ſekiotoius ſȧwo Post. 9_3 — < p. p o b ł a z n i ć.

pablūdas ‚Ketzer': Marcianis | Manis ir kitu p a b l u d u (‚et similium fanaticorum') MT. 31_8. S. p a b l ũ d y t i.

pablústi ‚in Liederlichkeit geraten, leichtfertig werden': Prarakai iu ira p a b l u d ę (aR.: leichfertig netjkelei, iſchirrę) BrB. Zeph. III 4; Sʒmoniems p a b l u d u ſ i e m s BrP. I 237_5; Ape Sunu p a b l u d u ſ i II 149_{13}. — Lit. Bildung zu b l ũ d a s, p a b l ū d a s.

pablũdyti ‚irre werden': p a b ł u d i i e y ir atſtoiey nuog Pona Post. 257_{30}. — Zu b l ũ d y t i.

pablužnyti ‚verlästern': jo wardas p a b l u ǯ n i j e m s ir pagėdinams yra GK. 220_8. — Zu b l u ž n y t i.

pabudavóti ‚erbauen': pakure (aB.: pataiſe, p a b u d a w o i a) Abrahamas thinai Altorį BrB. 1. Mos. XXII 9; namus ſawa p a b u d a w o i a BrP. I 248_9; p a b u d a w o j o Mieſtą Chyl. 1. Mos. IV 17. — Zu b u d a v ó t i.

pachlebavoti ‚schmeicheln': nė vǯbeginetumbey dudkawodȧmȧs ghiemus ir p ȧ c h l e b a w o d ȧ m ȧ s Post. $361b_1$ — < ap. p o c h l e b o w a ć.

pachlebčius ‚Schmeichler': p a c h l e b c ǯ i u s n. pl. Post. 339_{10}; p a c h l i e b ć i a u s ǯiedna nebebutu KN. 10_{15} — < p. p o c h l e b i a c z.

pachlepca ‚Schmeichler': tai dara p a c h l i e p c a s dwara ⁘ kurie dwaru nar intikti WP. 18_{10} — < p. p o c h l e b c a.

pachlepstva ‚Schmeichelei': pachlepſtwà ſwietá Post. 339_{38} — < p. pochlebstwo.

paciekavoti ‚bezeichnen': norêio bût' paciekawôtas DP. 421_{26}. — Zu *ciekavoti aus p. cechować.

pačcyvas ‚rechtschaffen, ehrlich': pacʒciwu ʒiwatu Post. 13_{23} — < p. poczciwy.

pačcyvastis ‚Ehrlichkeit': turetumbey kokias wirſchutines pàcʒciwaſtis dàrit Post. 4_{42} — < p. poczciwość.

pačẽdyti ‚verschonen': paczedijti Lex. 189. — Zu čẽdyti.

pačesnastis ‚Ehre, Ehrwürdigkeit': mus paiudintu ant darijma pacʒieſnaſties WP. $56b_1$; be ßednos pacʒeſnaſtes l. c. $129b_8$ — < p. poczesność.

pačiūpoti ‚betasten, berühren': Pacʒupoket mane WEE. 71_1. — Zu čiūpoti.

pačiūpuoti ‚betasten, berühren': paćiupawis ir paſiliteis kuno PK. II 234_3. — Aus pačiūpoti lituanisiert.

pačtyvas ‚rechtschaffen, ehrlich': nàmày ʒmogaus pàcʒtiwa Post. $69b_2$. — Aus pačcyvas umgebildet.

pačtyvastis ‚Ehre, Ehrlichkeit': bagotiſte | ir pacʒtiwaſtis turi but namuoſe iu Post. 46_{43}. — Aus pačcyvastis umgestaltet.

padabnùs, padãbnas (und **pãdabnas**) ‚bequem, möglich; ähnlich': paeme Geriawſes Wietas [patogiauſes] (aR.: bequemsten, padabnus) BrB. 2. Makk. VIII 6; taw wis pigu (aR.: padabna) Mark. XIV 36; jám padabnays butumim KS. 156_1 —< wr. подóбный ‚eigentümlich; angemessen, geziemend' od. p. podobny ‚ähnlich, möglich'.

padabojimas ‚Aufmerksamkeit': ſu padabóiimu (‚z bacznością') DP. 564_{26}. — Zu padabóti aus p. podobać.

padabonė ‚Gefallen, Wunsch': ißpilditu wiſſą padabone (paſimėgimą) gerijbes NT. 2. Thess. I 11 — < ap. podobanie.

padalionis ‚Podolier': Padalionimus d. pl. DP. 509_{47} —< p. Podolanin.

padalkas ‚Unterteil eines Kleides': and padałku płoſzczaus Chyl. 2. Mos. XXVIII 34; uźdejo anos kąkałelus... and padałka płoſzczaus l. c. XXXIX 25 — < p. podołek od. wr. подóлокъ.

padẽkavoti ‚danken': padekawot SzDi. 266a — < wr. подя́коватьь; s. dẽkavoti.

padelnai ‚subjektiv': formaliter, habitualiter et ſubiective, tai eſt formaliſchkai | inbutinai ir p a d e l n a i MT. 26_{14} — < p. p o d z i e l n i e ‚teilbar, abgesondert'.

padyvas ‚Schmach': ne ipultų ing Welino p a d i w ą (gestr.) [giedą] BrB. 1. Timot. III 7 — < wr. п о д и в ъ ‚Verwunderung; Neid' od. p. p o d z i w ‚Verwunderung'.

padỹvyti übelnehmen, verübeln': p a d i w i j a tam Wirai (darüber: apſiruſtawa; aR.: verdros, apmaudawa BrB. 1. Mos. XXXIV 7; Galletu tatai Ponas... taw p a d i w i t i Spr. XXIV 18; Tuo p a d i w i j a ie 1. Peter IV 4; p a d i w y t i Lex. 192 — < wr. п о д и́ в и т ь od. p. p o d z i w i ć.

padỹvijimas ‚Verwunderung': ſu p a d î w i i i m u DP. 565_{12}. — Zu p a d ỹ v y t i.

padyvnas ‚neidisch': tur piktų pawidinczių angu p a d i w n ų ſchirdį WP. $213b_{28}$; Neturri... tai uß p a d i w n a kuriam buti l. c. 217_3 — < wr. п о д и́ в н ы й od. p. p o d z i w n y.

padkava ‚Hufeisen': p a d k a w a Qu.[1] 279 — < wr. п о д ко́ в а od. p. p o d k o w a.

padkanclierius ‚Vizekanzler': p a d k u n c l e r i u s (ostlit. Form für p a d k a n c l i e r i u s) SzDi. 260b — < p. p o d k a n c l e r z y.

padnaškas ‚Fußbank': koiu p a d n a ß k a s Post. III 25_7 — < p. p o d n o ż e k.

padočka(s) ‚Abgabe, Steuer': iàm tą p à d o c ʒ k ą (‚podatek') duotumbey Post 4_{24}; muſi paduot iàmuy... kokius p à d o c ǯ k u s l. c. 332_{16} — < ap. p o d a c z k a SJP. IV 332.

padõnas, (-asis, -us) ‚untertänig; Untertan': Moabitai Dowidui p a d o n a i s tapa BrB. 1. Chr. XVIII 2; Buket tada iſch reikos p a d o n i WE. 37_3; úbagų p a d ô n ų g. pl. DP. 535_{16}; p a d o n u s ſawà... ſpaudżia KS. 236_3; paſáulo vrêdui ſkéłame pagerbimą... káip p a d o n i é i i DP. 367_{15}; ſawo p a d o n u o ſ i u s dáro luoſus PK. II 155_3; mes tikri p a d d o n i Post. 5_{40}; aprede ſzarweys p a d d o n u s ſawo Chyl. 1. Mos. XIV 14; p a d o n u s Lex. 200 — < wr. п о д д а н ъ, п о д д а́ н ы й od. p. p o d d a n y.

padonis ‚Untertan': ‚p a d o n i s... ginnaſi důti Ponams czíße BrP. II 497_{20}; Liepk... p a d o n i s waldyt gerray GK. 182_4. — Aus p a d õ n a s umgebildet.

padõrkas ‚Geschenk': imi tułàs dowànas | tułus p a d o r k u s Post. 114_5; p a d o r k a s Qu.[1] 217 — < p. p o d a r e k.

padõtkas ‚Einkommen, Steuer, Abgabe': iu p a d o t k u s pleſchiau BrB. Jes. X 13; důs... Důną iſch Lauko p a d o t k u l. c. XXX 23; tikra ira

meſlewą (darüber: danį; aR.: padotką) doti Luk. XX 22; paprâſtus pȧdotkus iʒdawinéi DP. 210_1 — < wr. податокъ Лит. Мет. (1538) РИБ. XXX 30 od. p. podatek.

padstovka ‚Untergestell, Ständer': Padare... deſzymti waro padſtowku Chyl. 1. Kön. VII 28; wiena padſtowka l. c. VII 30 — < p. podstawka.

padūmóti ‚nachdenken': anis padumoij BrP. I 119_9; padumot ir muſtit PK. I 120_{24}; padumoti KM. 33_1 — < wr. подýмать; s. dūmóti.

padūmuoti ‚nachdenken': padumuoia PK. II 184_{20}. — Aus padūmóti umgestaltet.

paduočka(s) ‚Abgabe, Steuer': iamui duotu páduocʒką Post. 25_{11}. — Nach dúoti ‚geben' aus padočka(s) umgestaltet.

paduonas ‚Untertan': buwa iem pakaius nog wiſsų io padůnų BrB. 1. Kön. V 4(24); wiſſus ſawo padůnus... waldytu MK. 15_{13}. — Nach dúoti ‚geben' aus padõnas umgebildet.

pãduška ‚Kopfkissen': po podußkȧ Post. 333_{31}; paduszka Lex. 92, Qu.[1] 246 — < wr. пóдушка Fed. I 183, 319.

padvaiskas ‚Stadtdiener, Stockmeister': tarnas (darüber: padwaiſkas; aR.: exactor. Stockmeister) BrB. Luk. XII 58; ſiunte Hetmanai padwaiſkus l. c. ApG. XVI 35; Padwaiſkai paſake l. c. XVI 38 — < p. podwojski ‚Stadtbote, Gerichtsdiener'.

padvajai ‚Türpfosten': pateps ghi and abieju padwaju-duru Chyl. 2. Mos. XII 7; paraſzysi jos and padwaju namu 5. Mos. VI 9 — < p. podwoje.

padvaria, (-ė), padvãrija ‚Herberge, Wirtshaus, Hof': ghi netureia wietas padwarioie WEE. 9_8; Aſilui paſchara důtu padwarioie BrB. 1. Mos. XLII 27; kaukay... tures padwarę Jes. XXXIV 14; dáwe iam' padwárią DP. 491_{37}; padwarija Lex. 100; Ne geiſk ʒmogaus padwaryos GK. 157_2 — < wr. подвóрье ‚Raum, freier Platz neben dem Hof' Лит. Мет. (1509) XX 598, Сборн. 21, № 6, 11 od. p. podworze dass.

padvarnykas ‚Hauswirt, Gastwirt, Haushalter': padwarniks iſcheija BrB. Richt. XIX 23; kalbekite padwarnikui BrP. I 358_1; padwarnikas Post. $55b_{18}$; Padwarnikay PK. II 54_{22}; eſte padwarnikais Diewa WP. $4b_{30}$ — < wr. подворникъ Лит. Мет. (1486) РИБ. XXVII 411 od. p. podwornik.

padvarnykystė, (-ysta) ‚Wirtschaft': padwarnikiſte Post. 36_{20}; ßwentoi pȧdwarnikiſtoy l. c. $85b_{12}$. — Lit. Bildung zu padvarnykas.

padvarninkas ‚Verwalter': padwarninks Lex. 192. — Aus padvarnykas lituanisiert.

padvarningas ‚gastfrei': padwarningais (gestr.; unter: [Swieczių miletaieis]) buti ne ußmirſchkite BrB. Ebräer XIII 2. — Aus *padvarnas (< p. podwórny) und lit. Suffix -ingas zusammengesetzt.

pagadà, -ãdos ‚günstiges Wetter': Pagadą gerą dowanok GK. 174_{12} — < wr. погóда od. p. pogoda.

pagatãvyti ‚bereiten, zurichten': Pilnai mus pagatawykiem Maž. 414_{15}; anis pritaiſe (aR.: pagatawija) Dowanas BrB. 1. Mos. XLIII 25 Ponas... pataiſe alba pagatawia BrP. I 146_{2}. — Zu gatãvyti.

paglebčius ‚Fuchsschwänzer, Schmeichler': pagliebczus Qu.[1] 198, Qu.[2] 157. — Aus paklebčius umgebildet; wegen **g** statt **k** vor **l** vgl. bléškai.

pagõnas ‚Heide': tarp Pagonų BrB. Ps. XVIII 50; pagonams buwa Diewas paßadeiens BrP. I 154_{9}; pagonas SzDi. 266b; Pagonay GK. 443_{22} — < wr. поráнъ od. p. pogan; vgl. Leskien Bild. 179.

pagonis ‚Heide': Sʒidus ir pagonis iſchganei Maž. 262_{16}; Pãgõnỹs BrB. Ps. CXV 2; Karâlus Págoniu DP. 3_{12}; pagónis NT. Matt. XVIII 17. — Aus pagõnas umgebildet; s. Leskien Bild. 395.

pagončius ‚Heide': per Pągončius KS. 234_{20} — < p. poganiec.

pagonkà, -õnkos, paganką ‚Heidin': pagonka SzDi. 266b; paganka BrP. I 287_{21}; tai pagankai materiſchkei WP. 100_{9} — < wr. поráнка od. p. poganka.

pagonstva ‚Heidentum': pámete pagónſtwą DP. 117_{2} — < p. pogaństwo.

pagordyti ‚verachten': Tokſay ne bus págorditás KN. 193_{19}; pagordija Chriſtuſu KS. 114_{25} — < p. pogardzić.

pagrabas ‚Keller, Weinkeller, Erdgrube': Ghis wed mane ing Pagrabą wino BrB. Hoh. II 4; pagrabas (‚piwnica, ziemianka') SzDi. 252a, 452a. — Aus wr. пóгробъ ‚Keller' Сержп. 54, 111.

pagrabnykas ‚Kellermeister': pagrabnikas (‚piwniczny') SzDi. 252a — < wr. *погробникъ.

pagramyti ‚besiegen, völlig schlagen': tuo pagrámiio | pamuße Post. $288b_{10}$ — < p. pogromić.

pagrebas ‚Keller, Weinkeller': turi piłnus pagrebus winá KP. 46_{19}; Tegul wina págriabus pyłnus ſau prideſti KN. 5_{22} — < wr. пóгребъ od. p. pogrzeb.

pahanbyti ‚entehren, schänden': ia Wardas ſtoieſſi p a h a n b i t a s Maž. 136$_{11}$ — < p. p o h a ń b i ć.

pahončius ‚Heide': ſu p a h o n c ʒ u m i s PK. II 202$_{22}$; P à h o n ć i u s weldeia KS. 18$_{5}$ — < ap. p o h a n i e c SJP. IV 476; s. auch p a g o n č i u s.

pahona ‚Heidin': túrime pawáiʒdą anoié p a h ó n o i e DP. 223$_{13}$. — Zu p a h o n a s.

pahonas ‚Heide': pàhonai DP. 35$_{14}$ — < ap. *p o h a n, vgl. pahončius.

pahonis ‚Heide': Žîdai ir P á h o n i s DP. 20$_{8}$; régeio p â h o n i s l. c. 153$_{6}$; iſʒtremey... wiſus pahonis KP. 71$_{25}$. S. p a g o n i s.

pahonka ‚Heidin': ʒmóna P a h o n k a DP. 114$_{19}$; p a h o n k a Rutha l. c. 505$_{45}$; àpe àną P à h o n k ą Post. 37b$_{37}$. — < ap. *p o h a n k a.

pahordytojas ‚Verächter': bayſus irá narſas Diewá | ànt wiſu paniekintoju ir p a h o r d i t o j u | Poná Jeʒuſà KS. 241$_{5}$. — Lit. Bildung zu *p a h o r d y t i = p a g o r d y t i.

pajednoti ‚versöhnen': Su Diewu Tewu ſawo p a i e d n o i e y KN. 220$_{15}$ — < p. p o j e d n a ć.

pakãjus ‚Ruhe, Friede, Eintracht; Zimmer, Stube': Predok p a k a i u ſchas nakties Maž. 78$_{7}$; Ne pagadink io p a k a i ų [atilſio] BrB. Spr. XXIV 15; teyſibe ir p a k a i u s paſibućiawo PK. I 61$_{18}$; p a k â i u s DP. 41$_{22}$; p a k a i u s ſąßines MT. 34$_{7}$; padare p a k a j u ſu Izraelu Chyl. 2. Sam. X 19; wiſokius namus ir p a k a i u s krikſcioniu teyktus Ponas vʒdekt KP. 39$_{11}$ — < wr. п о к ó й od. p. p o k ó j.

pakajìngas ‚friedvoll, ruhig, still': Dûs tau aptureti p a k a g h i n g a ſchirdi Maž. 157$_{10}$; Mieſtas buwa p a k a g h i n g a s BrB. 2. Chr. XXIII 21; prakeikti yrá wiſſi ne p a k a i i n g i e i i DP. 534$_{21}$. — Lit. Bildung zu p a k ã j u s.

pakainas ‚ruhig': p a k a y n ą... pągiweanima KM. 61$_{13}$ — < ap. p o k o j n y.

pakalenia ‚Geschlecht, Stamm': ąnt priliginimo kitos p a k à l i e n i o s Post. 147$_{30}$ — < ap. p o k o l e n i a.

pakalkas ‚Vagabund, Trunkenbold': ira dalis takių latru P a k a l k u angu girtoklu WP. 244$_{21}$ — < p. p a c h o ł e k.

pakamõrė ‚Fronvogt, Vogt': inſtate ant iu p a k a m o r e s (aR.: Fronvögte) BrB. 2. Mos. I 11; priſake Pharaonas... p a k a m o r e m s [Woitams] l. c. V 6. — Aus ap. p o d k o m o r z e ‚succamerarius' (schon 1240 belegt; p o d k o m o r z y taucht erst zu Anfang des XVI. Jahrh. auf) Łoś, Księga pamiątkowa ku czci Oswalda Balzera, II 115 f., Brückner Dzieje^{2} 132 lituanisiert.

pakarà, -ãros ‚Demut': be p a k â r o s DP. 316_{28}; Melſkimes tewuy ſawam p a k à r o y KP. 115_{2}; p a k a r a Post. 18_{22} — < p. p o k o r a.

pakarnas ‚demütig': eſch eſmi... p a k a r n a s WEE. 147_{13}; ginnies po mana akim p a k a r n u buti (aR.: paſsißeminti) BrB. 2. Mos. X 3; ne ganá yrá... rûbus turét p a k a r n ú s DP. 517_{51} — < p. p o k o r n y.

pakavóti ‚verwahren': p a k a w o t i Lex. 192 — < p. p o c h o w a ć; s. k a v ó t i.

paklãnas (und **pãklanas**) ‚Geschenk; Verbeugung, Fußfall, Reverenz': Sʒmones... p a k l a n ą neſchę buwa BrB. Richt. III 18; Dowaną (aR.: [p a k l a n ą] Danį) ib.; p a k ł â n ą padârę êſt DP. 536_{39}; attidawę... p a k ł a n ą KM. 13_{26}; p a k l a n a s Lex. 76, 141 — < wr. п о к л о́ н ъ od. p. p o k ł o n.

paklapa ‚Fehl, Verleumdung, Schmach': Karwe be nutarties (aR.: ohn wandel, be p a k l a p o s) BrB. 4. Mos. XIX 2; kęte p â k ł a p a s DP. 571_{1}; ant dâugio p á k l a p ų l. c. 130_{44}; p a k l a p a Qu.[1] 459. — Wohl aus p a k l e p a umgebildet.

paklebavojimas ‚Schmeicheln': ne apſiejom ʒodʒeis p a k l e b a w o j i m o NT. 1. Thess. II 5. — Zu p a k l e b a v o t i.

paklebavoti ‚liebkosen': p a k l e b a w o t i Qu.[1] 327. — Aus p a c h l e b a v o t i lituanisiert.

paklepa ‚Unehre': tatai ſakau pagal p a k l e p ą BrB. II Korin. XI 21 — < wr. п о к л е п ъ; s. Brückner Sl. Fw. 94.

paklepčius, (-čias) ‚Schmeichler, Liebkoser': p a k l e p c z i u s Qu.[1] 427; p a k l e p c z a s Lex. 75 — < p. p o c h l e b i a c z; s. p a c h l e b č i u s.

paklepčiauti ‚schmeicheln': p a k l e p c z a u t i Lex. 75. — Lit. Bildung zu p a k l e p č i u s.

pakloniotis ‚sich verneigen': p a k ł ó n i o t i s DP. 473_{31} — < wr. п о к л а́ н я т ь с я od. p. p o k ł a n i a ć s i ę.

pakoravóti ‚demütigen, bestrafen': noreia ana p a k o r a w o t i BrB. 1. Mos. XVI 6; pawinoia Sʒemę (aR.: p a k o r a w o i a) 2. Chr. XXXVI 3. — Zu k o r a w ó t i.

paldiẽnykas ‚Montag': p a l d i é n į k ą acc. sg. DP. 109_{1}; P a l d i e n i k o g. sg. l. c. 240_{21}; P a l d i e n i k i e loc. sg. Post. $214b_{5}$; p a l d i e n i k a s SzDi. 274a. — Volksetymologisch aus p a d i ẽ l n y k a s Sub., das seinerseits über *p a n e d i e l n y k a s (in Daukšas Postille wird g. sg. P a l d i e n i k o 240_{21} in P a n ė d e l n i k o wel p á n e d e l i o korrigiert) oder direkt aus wr. п о н е д ѣ л ь н и к ъ stammt; nicht mit Brückner Sl. Fw. 115 aus p. p o n i e d z i a ł e k.

palevóti ‚glasieren, glätten': palewoti Lex. 85, Qu.[1] 224 -- < p. polewać.

paliavõnė ‚Glasur': palawone Qu.[1] 224 — < p. polewanie.

palyčià, -ỹčios ‚Pflugschar, krummes Streichbrett': palycze Qu.[1] 388 — < wr. полúца ‚Streichbrett (am Pflug); Wandbrett'; s. Brückner Sl. Fw. 114.

paliecavóti, paliecevoti, paliečiavoti ‚empfehlen, anheimstellen': paliecawóia DP. 177_{30}; iſchganitoiui paliecawoti... jra MT. 129_{19}; duſche ſawa paliecewoie BrP. I 157_{11}; Pawargelei palieczìawoija taw Rehsa Ps. X 14; palecáwoiám KN. 248_{14} -- < p. *polecować; vgl. pamėtavoti.

paliūba ‚Lust, Behagen': paluba Lex. 119; regês palubą ir linkĩmybę GK. 338_{9}. — Wohl von entlehntem paliũbyti gebildet; s. Leskien Bild. 228.

paliũbyti ‚liebgewinnen, sich verlieben': palubiya tarnai tawa akmenimis ijos Maž. 474_{5}; Maria paliubita alba paßadeta buwa ant ſalubo BrP. I 56_{17}; palubijti Lex. 186 — < p. polubić od. wr. полюбúть.

paliūšis ‚Walkmühle': paluſzis Qu.[2] 481 — < p. foljusz; s. Brückner Sl. Fw. 115, Leskien Bild. 598.

palõcius, paliocius (vgl. **paliõčius** K. 290), **palõčius** ‚Palast, Saal': ik Pallociaus WEE. 193_{24}; inġ pałóciu DP. 158_{3}; pálôczìus l. c. 425_{28}; iſch Palliociaus Rehsa Ps. XLV 9; paloćius SzDi. 61a; palloczus Lex. 132 — < p. pałac.

palšỹvas ‚falsch': palßywas Lex. 67, Qu,[1] 174. — Aus falšỹvas lituanisiert.

páltis ‚Speckseite': paltis SzDi. 270a — < wr. полоть (g. sg. полти) bezw. полть; vgl. Brückner Sl. Fw. 114, Fortunatov AfslPh. IV 583, Būga KS. 188.

palùdienis ‚Vespermahlzeit': paluddienis Qu.[1] 567 — < wr. полýдень Добр. 655; -dienis statt -*denis ist nach dienà ‚Tag' umgebildet.

palùdieniai ‚Abendbrot, Vesperessen; Vesperzeit': paludienei Lex. 3; paludeneij l. c. 194; palluddenei Qu,[2] 449. — Zu palùdienis.

pamačià, g. sg. **pãmačios** ‚Hilfe': butumbey groẓibe | pamáćia KPS. 46_{12}; ghe... pamacias ~ pagalbas a padeijma tur melsti WP. $58b_{1}$; ſu pámaćia padeieia KN. 99_{16}. — Eher direkt aus p. pomoc od. pãmačis (s. dort) umgebildet.

pãmačis ‚Hilfe': ſu p a m a cʒ i m Diewa WP. $252b_{24}$ — < wr. п о́ м о ч ь Лит. Мет. (1508) РИБ. XX 590, Šein Mat. III 4.

pamãčyti ‚sekundieren': p a m à c z y t i Qu.[1] 478 — < wr. п о м о́ ч ь.

pamačinti ‚kräftigen': tas pats ius... p a m a cʒ i n s BrB. 1. Peter V 10. — Lit. Ableitung zu m a č n u s.

pamačnỹkas (und **pamãčnykas**), **pamacnykas** ‚Helfer': Pakaius buk ſu tawa p a m a cʒ n i k a i s BrB. 1. Chr. XII 18; Sugiedink... iu wiſus p á m á c n i k u s KN. 204_{25} — < wr. п о м о ч н и́ к ъ od. p. p o m o c n i k.

pametavonė, (-nia) ‚Reue, Buße': Duok tikra p á m e t á w o n e KN. 221_2; tikroſp p á m e t á w o n i o ſ p... iudintu (‚ku prawdziwemu pokaianiu') KP. 28_8. — Lit. Ableitung aus m e t a v õ n ė (s. dort)?

pamėtavoti ‚spotten': tu iokies (aR.: p a m i e t a w o i j) BrB. Hiob XI 3. — Wohl aus ap. *p o m i a ł o w a ć (später p o m i a t y w a ć) ‖ p o m i a t a ć ‚verachten, schmähen'; vgl. p. k a r a ć ‚strafen' und k a r o w a ć dass.

paminka(s) ‚Gedächtnis, Andenken': P a m i n k a n mana dariket Maž. 371_2; ſiunte... ant p a m i n k o s BrB. 1. Makk. VIII 22; p a m i n k o nobažnumo ne turêio DP. 550_{29}; ant amßina p a m i n k a WP. $147b_{32}$; P a m i n k ą maną dariket GK. 241_{15} — < wr. п о м и́ н к а bezw. п о м и́ н о к ъ od. p. p o m i n e k.

pampa, pompa ‚Pomp, Pracht': ant piktu prabángu ąnt p a m p o s Post. $328b_{39}$; ſtóſis nůgi... be p ó m p o s DP. 8_{13}; p o m p á paſaulo nedâro tawęs paláimintu l. c. 200_9 — < p. p o m p a.

pamsta ‚Rache': apſidara ant pamſtos BrB. Jes. LIX 17; ne páiudintumbim... ánt p a m ſ t o s ſawa KP. 27_{13}; p a m ſ t a, ir atpetawimas Chyl. 5. Mos. XXXII 35; Skubinkis... ſu p a m ſ t a ſawo KN. 64_{17} — < wr. п о́ м с т а od. p. p o m s t a.

pamstytis ‚sich rächen': mana Duſche er ne p a m ſ t i t u n ſ e ant tokių Sʒmonių BrB. Jer. V 29; p a m ſ t i ſ i s Ponas Diewas ant to (‚mścić Pan będzie') KP. 4_{19}; Aß eſmi Pons Diews... p á m ſ t i i ę s l. c. 107_{17}; ſeptynerokey p a m ſ t y ſ i s and jo Chyl. 1. Mos. IV 15 — < wr. п о м с т и́ т ь oder p. p o m ś c i ć, s. Brückner Sl. Fw. 115; nicht überzeugend Bezzenberger BGLS. 66.

pamūravóti ‚untermauern': p a m u r w o t i SzDi. 262. — Zu m ū r a v ó t i aus p. m u r o w a ć.

pancierius, pančierius ‚Panzer': apſidaris Teiſibe wietoij p a n c i e r i a u s BrB. Weis. V 19; apſiwilkę p a n c i e r i u m i teisîbes DP. 553_{34}; prairkas p ą c i e r a s Chyl. 2. Mos. XXXIX 23; apſiwilkę p a n cʒ i e r u m i Teisibes WEE. 121_9 — < p. p a n c e r z.

pančekà, -ẽkos, pančekas ‚Socke': panczeka Lex. 160, Qu.[1] 488; panczekas Qu.[1] 512 — < p. pańczocha.

pãnedėlis ‚Montag (d. h. der Tag nach dem Sonntag)': Panedelie Welikas WEE. 56_{23}; Malda Panedielij ſkaitoma MK. 12_{21}; paniedelis Lex. 123. — Dem p. poniedzałek nachgebildet; vgl. pr. ponadele ‚Montag'.

panekolai ‚einigermaßen'; paniekołay SzDi. 274a. — Hybridon aus p. poniekąd und. lit. kolai.

paneuka ‚Pfanne': iſztyko... katyłań, aba paneukoń Chyl. 1. Sam. II 14; Eme... paneuką 2. Sam. XIII 9 — < p. panewka ‚eine kleine Pfanne'.

panevãlyti ‚nötigen, zwingen': Maria priſilita... angu panewalita WP. $73b_{27}$ — < p. poniewolić.

pantaflia ‚Pantoffel': pantaflos n. pl. SzDi. 241a — < p. pantofla.

papanka ‚Decke': Darik teipaieg ir Papanką [Dangą, Dækį] (die drei letzten Worte durchgestrichen; aR.: Dengalą decke (gestr.); Vßklōdă (Danktį]) BrB. 2. Mos. XXVI 7; tawa papankos nog geltonų Sʒilkų Ezech. XXVII 7 — < wr. попóнка od. p. poponka.

pãpas ‚Pope': pâpai DP. 13_{40}; anie kunigay | anie Papay Post. $233b_{41}$; papas SzDi. 275a — < wr. попъ od. p. pop.

paprėdnykas ‚Honig-, Pfefferkuchen': paprednikas (‚miodownik, piernik') SzDi. 152a, 248a — < wr. попряникъ (>папрянік ‚Pffeffer-, Lebkuchen' Rastorhujev СБГ. 148); zum Einschub von **d** vor **n** vgl. pavỹdnas ‚verpflichtet, schuldig' Sub., Dusetos neben pavỹnas dass. Endriejavas; slėdnus ‚abträgig, nicht steil' Mielcke Wb. I 247 neben slėnùs, -ì Sub.

paprõvyti ‚bessern, ausbessern': paprowiket kielie Pona WEE. 7_{13} — < wr. попрáвить od. p. poprawić.

parafija ‚Kirchspiel': ineit ing Baczʒniczę alba parafia BrP. II 163_{10} — < p. parafja.

parafijonas ‚Pfarrkind': parafianai Gerullis SLS. (1578) 61_{28}; ſawa parauianus galetu lſchmokiti BrP. II 279_{2} — < p. parafjan.

pãrakas ‚Schießpulver': parakas SzDi. 290a, Lex. 137 — < wr. пóрохъ.

parakaunyčia ‚Pulverbüchse, Pulverhorn': parakaunicie SzDi. 290a, Qu.[1] 399 — < wr. пороховница Ак. XXVI 418.

paraknyčià, -ỹčios ‚Pulverhorn': paraknycze Lex. 137, Qu.[1] 399 — < wr. порохнúца.

paralyžavóti, paralyževoti ‚lähmen': paraliʒewôtas DP. 76_{39}; ape ʒmogu Paraliʒewota l. c. 346_{18}; táre anám paraliʒawôtam' l. c. 346_{24} — < p. paraliżować.

paralỹžius (und **parãlyžius**) ‚Lähmung, Schlagfluß': nůg paraliẓeus DP. 73$_{37}$; paraliżiumi vźmußtiéii DK. 48$_{25}$; tarnas mana guli namie paraliżium negalis PK. I 234$_{12}$ — < p. paraliż.

parãmas (und **pãramas**) ‚Furt, Fähre': pramine kelį (darüber: pataĩe koptą; aR.: machten die furt; paramąn) BrB. 2. Sam. XIX 19(18): ẓmógus... párámo priwáło DP. 347$_{17}$; paramas SzDi. 291b, Lex. 67 — < wr. порóмъ; s. Būga ZfslPh. I 36.

parãpija ‚Kirchspiel': parapija Lex. 108; parapia Qu.^{2} 243. — Aus parafija umgebildet.

parapijõnas ‚Pfarrkind': parapionas (‚Kirchspielskind') Lex. 108, Qu.^{2} 243. — Aus parafijonas lituanisiert.

parėdýti ‚zurichten, zubereiten': Diéwas papiktinimo ne wêikałauie | nei parêdo DP. 519$_{11}$. — Zu rėdýti.

parẽdymas ‚Fügung, Verhängnis': iẓġ Diewißko parêdimo DP. 593$_{52}$; paſiſkubino ſu paredymays Chyl. Esther II 9. — Zu parėdýti.

parėdkas ‚Gebrauch, Ordnung, Reihenfolge, Verteilung': ne págal' Aárono paredko (‚podług obrzędu) DP. 27$_{16}$; nei eilos arba paredko... nůg Lutro parodit' ne gal' l. c. 505$_{17}$; kancẓios ſawós paredką iẓpilde l. c. 622$_{43}$; pagaley ſáwa paredka KP. 43$_{4}$; Gieſmes Págaley Páredka Katechiſma (‚według rozdziału') l. c. 105$_{2}$ — < wr. порядокъ.

parėdnas ‚ordentlich, tüchtig': parêdnas ſuiųgimas DP. 70$_{14}$; mókidama per parednus ſakîtoius ẓódẓio Dîewo l. c. 219$_{51}$ — < wr. *порядный, vgl. r. порядный ‚ordentlich, der Reihe nach folgend; Ordnungs-'.

parėdnia ‚Kleidung, Anzug; Zeremonie': ąnt' prabągų | ant parêdnių DP. 100$_{41}$; Kanónų arbá parêdnių l. c. 545$_{28}$ — < wr. *порядня, vgl. r. порядня ‚Ordnung, Einrichtung, Hauswirtschaft, Hauswesen, Zeug, Gerät, Haus,- Küchengerät'.

parėdningas ‚ordentlich': ne eſti pririſchtas... parædningop paſekimop MT. 100b$_{5}$. — Aus parėdnas und lit. Suffix -ingas zusammengesetzt.

parenda ‚Beichte' Qu.^{1} 75. — Vgl. Brückner Sl. Fw. 115.

parėtkas ‚Ordnung, Regiment': laike gerą Ůſtōwă [aR.: ordnung paretka (-s abgestrichen)] BrB. 1. Makk. XIV 9; Jonathas... pataĩe Poniſte (aR.: fasset das Regiment, pataĩe reda [paretka]) l. c. XIV 30; kas... drinſtų ſchitą Víſtowa perarditi [aR.: ordnung reda paretką (kor. aus -kas), paſtatimą] l. c. XIV 45; páretkas ir ſprowa Post. 213$_{34}$. — Phonetische Schreibung für parėdkas.

pargaminas ‚Pergament' SzDi. 242a — < p. pargamin.

parodà, -õdos (und **pãroda**) ‚Rat': Iſchmintingo Wiro paroda BrB. Spr. XII 8; pagal tawo Parôdos Rehsa Ps. LXXIII 24 — < wr. порáда od. p. porada.

parodnai ‚ordentlich': kúnigas parodnái pawadintas DP. 265$_6$. — Adverb zu *parodnas aus wr. порáдный od. p. poradny.

parodnykas ‚Ratgeber': Thie ir man ratas (gestr.; neben: Parodnikai) BrB. Ps. CXIX 24; koki rodà tokié ir parôdnikai DP. 364$_{28}$ — < p. poradnik.

parokavoti ‚berechnen': ſu ſawimi gerái parokawóſi DP. 389$_{34}$ — < p. porachować.

paronyti ‚verwunden': ij... pároniją nueja KS. 192$_1$ — < p. poranić.

paručnykas ‚Bevollmächtigter, Abgesandter': butúmbim' wiſsi tikromįſiomis awêłemis... Piemenimus | paruczнikamus tawiémus DP. 249$_{10}$; tatái gáli padariť... per tarnús ir per parúczнikus l. c. 357$_{29}$ — < wr. поручникъ Лит. Мет. (1519) XX 1369 od. p. porucznik.

***pasėga** (od. ***pasega**) ‚Morgengabe': taſsai tur iei důti paſsægą (aR. wiena) BrB. 2. Mos. XXII 16; kiek Mergai ant paſsiegos pareitis l. c. 22$_{17}$. — < wr. *посяга, vgl. r. *посяга : посягать bei Preobraženskij Эт. сл. II 115.

pasidabóti ‚gefallen': taw wiſſi mana darbai... paſſidabotu WE. 32$_1$; tewuy muſu paſidaboio KP. 15$_9$ — < p. podobać się.

pasigãdyti ‚sich ereignen, sich treffen': Wis kas taw nuſsidůſt [paſsigadij] (gestr.) kentek BrB. Sirach II 2; Mariei atſiwaikſchczoient paſſigadia... ßmogus BrP. I 220$_1$. — Lit. Bildung zu gãdytis.

pasikavóti ‚weichen': pasſikawoti Qu.^{2} 487 — < p. pochować się ‚sich entfernen, verschwinden, umkommen'.

pasiklõnioti ‚sich verneigen, sich verbeugen': Abrahamas... paſsilenke (aR.: paſsiklonioia) po akim Sʒmonių BrB. 1. Mos. XXIII 7; paſsikłoniôio DP. 536$_{40}$; paſsikłoniojo iki żiamey Chyl. 1. Mos. XVIII 2. — Zu klõniotis.

pasilepšyti (pasiliepšyti) ‚sich bessern': důk mums paſſilepſchiti Maž. 562$_{14}$; noriu paſſiliepſchiti WE. 65$_{21}$; Iſchmanąſis... paſsiliepßij BrB. Spr. I 5; pàſiliepßik žiwàtà ſawo Post. 18b$_{39}$ — < p. polepszyć się.

pasỹlyti ‚stärken; vergewaltigen': brągumas baʒnįczʒios... padukſių paſilitas DP. 457$_{22}$; paſiliju (‚gwałcę') SzDi. 69b — < p. posilić.

pasimetavoti ‚sich besinnen, in sich gehen': ſ̃mogus páſimetáwotu piktibey KPS. 58_{21}; gieriaus paſimetawok | o pulk koiump Pona ſáwo Post III $15b_4$. — Zu metawótis.

pasitiẽšyti ‚sich rächen': galecʒiau umſtities iſch [ant] Philiſtu (aR.: paſsitieſchisi) BrB. Richt. XVI 28; ant to Ponas teipaieg paſitieſchis BrP. II 494_5. — Zu tiẽšyti.

paskarbinyčia ‚Schatzkammer': ußußinoio ios wiſsas Paſkarbiniczes BrB. ApG. VIII 27. — Aus patskarbnyčia umgebildet.

pãslas ‚Läufer, Bote, Abgesandter': Tekunai (aR.: leufer, paſlai) nueija ſu Gromatomis BrB. 2. Chr. XXX 6; nuſiunte paſlus WEE. 185_8; paſlas | alba karßig e MT. 229_{20}; Důk tawo Paſlams... S. Dwaſę MK. 14_{15}; paſlas Qu.^{2} 4 — < wr. посóлъ od. p. poseł. Es ist nicht nötig, mit Bezzenberger KZ. XLIV 319 pãslas zunächst aus *pãs[e]las stammen zu lassen; vgl bõstras ‚Bastard' aus p. baster, kùpčius ‚Kaufmann' aus wr. купéцъ od. p. kupiec, ratuñkas ‚Rettung, Hilfe' aus p. ratunek u. a.

paslystà, (-ỹstė) ‚Botschaft': gera ira Paſliſta (aR.: botschafft, nowina) BrB. 2. Sam. XVIII 25; atneſch gera [paſliſtę] naughiną l. c. XVIII 26. — Lit. Bildung zu pãslas.

paslūga ‚Bedienung': prieg tay ßwenćiauſei páſługay KP. 131_2 — < p. posługa.

paslušnas ‚willig, gehorsam': Sʒmones... weikus [noringi] ira buwę [paſluſchni] (gestr.; aR.: willig) BrB. Richt. V 2; iamuy paſłußni eſte KP 86_1; buwa ijemus paſłußnás KS. 26_5 — < p. posłuszny.

***paslušas** ‚gehorsam': kurſſai ſunus turetu... paſluſchus Maž. 29_{17}. — Für paslušnas verschrieben.

paslūžyti ‚bedienen, dienen': átaiau wiſiemus paſłuʒit KP. 121_{12} — < p. posłużyć.

pãsnykas ‚Fasten': per... paſnika Maž. 554_{18}; ſlußidama Diewui paſnikoſu BrP. I 115_7; per páſnikus DP. 5_{12}; páſnikay Post. III 72_{43} — < wr. посникъ (nach schriftlicher Mitteilung Karskijs kommt dieses Wort im heutigen Weißrussischen vor); vgl. Būga ZfslPh. I 51, LKŽ. 36.

pãsnykauti ‚fasten': paſnikawa WEE. 43_{21}; daug páſnikawo DP. 20_{37}. — Lit. Bildung zu pãsnykas.

pãsninkas ‚Fasten, Christabend': paſninko diena (‚Fasttag') Lex. 68; paſninkas Qu.^{1} 110. — Aus pãsnykas lituanisiert.

pasogà, -õgos, pasõgas ‚Morgengabe': Karalius ne nor ne wienos Dowanos (darüber: wienos; aR.: Morgengab wiena pãſõgã, wainiks) BrB. 1.

Sam. XVIII 25; Gedikes atimti lobij padůto ant nutekeghimo (aR.: Morgengabe. paſogas) Sirach XLI 26; Padauginkit... paſogą Chil. 1. Mos. XXXIV 12; paſoga Lex. 123 —< wr. nocára bezw. nocárъ.

paspalitas ‚gewöhnlich, allgemein; katholisch': Paſpalita Malda Maž. 590_9; paſpalitas ßmogus WE. 1_{14}; tai padara ßmogu paſpalitą BrB. Mark. VII 20; ʒmónes paſpalîtos n. pl. DP. 84_{31}; paſpalita draugiſte MT. $77b_3$; paſpalitas (‚catolisch') Qu.[1] 110 — < p. pospolity.

***paspalitva** ‚Gemeinde': paſpalitwa ir Sʒmones BrB. Sirach XLI 21; ſweikin... paſpalitwą Sʒidų 2. Makk. XI 27. — < ap. *pospolitwo.

paspalitvas ‚gemein': dawe... praſtiemus Sʒmoniems erelius (aR.: ußu praſtas Sʒmones [paſpalitwas ßmones]) BrB. 2. Chr. XXXV 7; įmete iůs ing paſpalitwą Turmą ApG. V 18; korones ipacʒes bei paspalitwas MT. $64b_{10}$ — < ap. *pospolitwy.

paspalyva, paspalva ‚allgemeines Aufgebot': Paſpalywa Qu.[1] 20; paſpalwa Lex. 8. — Unklare Bildung aus der Wortgruppe paspalitas.

paspalstva ‚Gemeinde, Gemeinschaft'; nuſiunte wiſsa paſpalſtwa (darüber: Pulkas; aR.: gemein) BrB. Richt. XXI 13; iʒǵ paſpálſtwos DP. 521_{37} — < p. pospólstwo.

pastanãvyti ‚verordnen, beschließen': paſtanawijo mieſzczoniey... prieſch ghi Chyl. Richt. IX 25 — < p. postanowić.

pastatis ‚Gestalt, Figur, Wesen': prieme paſtati tarna WEE. 54_5; Diewo paſtatije budamas BrB. Philip. II 6; Angelas Geras jra paſtatis dwaſiſchka MT. 42_2 — < p. postać od. wr. постать Изв. XVII 1, 270; vgl. Leskien Bild. 552.

pastava ‚Ordnung': Paſtawa [redą] Dangaus BrB. Jer. XXXIII 25 — < ap. poſtawa ‚Stand, Lage, Ordnung' SJP. IV 761.

pasternõkas ‚Pastinake': pasternokay SzDi. 243a — < p. pasternak.

pastila ‚Postille': paſtyla SzDi. 281b — < p. postyla.

pastova ‚Gestalt, Figur, Miene': kokią bórwą ir paſtówą neßioia DP. 583_{17}; ne ſtraydama paſtowos Post. III 37_{17} — < p. *postawa.

pastnykas ‚Fasten': to pàſtnika KS. 54_4; páſtniką ápiokia l. c. 55_3 — < wr. постникъ od. p. postnik SJP. IV 757.

pastnykauti ‚fasten': paſnikawa [ußgaweia] thą dieną BrB. Richt. XX 26; páſtnikaukime KS. 55_7. — Lit. Ableilung von pastnykas.

pastùpyti ‚nachgeben': prieſchinikams netur buti paſtupita MT. 209$_1$; tie pawelijmai ne iſchſtowi | kurie paſtupije ſumiſchima (‚quae concedunt commixtionem') l. c. 224$_7$; mes... iàm pàkłanus pàſtupitumbim Post. 5$_{38}$ — < wr. поступи́ть.

pasūdžia ‚niederer Richter': paſudzia SzDi. 264a. — Wohl nach p. podsędek od. wr. подсудокъ von sūdžià gebildet.

paščestyti ‚segnen': Páßczeſtik tewayniſtey tàwo KN. 28$_{26}$. — Zu šč e s t y t i.

paščiūpoti ‚betasten, berühren': paßczupos mane tewas mano Chyl. 1. Mos. XXVII 12 —< p. poszczupać.

pašlušnus ‚untertan': iem nebuwa paſchluſchnus (aR.: donus) BrB. 2. Kön. XVIII 7. — Assimilatorisch aus paslušnus umgebildet.

pašviečyti ‚bezeugen': primink iemus paſchwieczidamas (aR.: ſwieczidamas) po akim Pono BrB. 2. Timot. II 14. — Assimilatorisch aus pasviẽčyti (von sviẽčyti) umgebildet.

patamkas, patomkas, potamkas ‚Nachkomme': iuſų wiſſi patamkai BrB. 2. Mos. XII 17; waikų waikai (aR.: patamkai [palikonis]) Ps. XLIX 14; patâmkas DP. 621$_{30}$; tu eſi... pàtàmku muſu KPS. 7$_8$; patomkas Lex. 126; ſiunte ghiſſai Potamkus BrB. 2. Makk. I 20; ſu... potamkais MK. 126$_1$ — < wr. потóмокъ od. p. potomek.

patamstva ‚Nachkommenschaft': pàtàmſwà kàràlaus gimines Post 39$_{12}$ — < p. potomstwo.

pãtapas ‚Sintflut, Überschwemmung': per... Ghreku patapa Maž. 104$_5$; świetą patàpu teykies iżkorot Post. 228b$_{39}$; po Patapui MT. XXXI$_8$ —< p. potop.

patemūris, -iai ‚Brustwehr, Mauerzinne': kad pabudawosi tawo namus tada padarysi and dągſcia tawo patemury Chyl. 5. Mos. XXII 8; patemurey SzDi. 15a. — Aus p. podmurze ‚Untermauer, Brustwehr' umgestaltet; s. Brückner Sl. Fw. 116.

paterioti ‚verlieren, einbüßen': geloni pateroija Maž. 265$_{13}$; dußią ſàwą pateriôtų DP. 36$_{16}$; ſûnu... paterióio l. c. 335$_{32}$ — < wr. потеря́ть.

patiecha, patiekà, -iẽkos ‚Lust, Trost, Mut, Freude': Dawey mań tą pàtiechą KP. 144$_{16}$; pátiechá KN. 135$_{22}$; tu tureſi patieka Ponip (aR.: lust) BrB. Jes. LVIII 14; iſchwiſi tawo patieka l. c. LX 5; Ne duodi patiekoś KN. 6$_{19}$ — < wr. потѣха.

patieša ‚Rache, Zornsucht; Freude': regedams tokę patieſchą Rehsa Ps. LVIII 11; Popieżiſchkems ant Patieſchas MT. 208b$_4$; Mums

patießą atgawo GK. 53_{10}; patiesza Qu.[2] 510. — Wohl nach tiẽšyti, patiẽšyti aus patiecha, patiekà umgebildet.

patiẽšyti ‚trösten': Tas patieſzys mus Chyl. 1. Mos. V 29 —< wr. потѣшить.

patiešnas ‚trostvoll': pàtießni dàiktay Post. 9_{22} —<wr. потѣшный.

patynà, -ỹnos ‚Patene': patina SzDi. 243b —< p. patyna.

patinka ‚Pantoffel; Kork': patinkos aukßtos SzDi. 158a, Qu.[1] 305, 378 —< p. patynka SJP. IV 92.

patkavà, -õs (und **pãtkavos**) ‚Hufeisen': patkawa Lex. 101. — Phonetische Schreibung für padkava.

patkavóti ‚ein Pferd beschlagen': patkawoti Qu.[1] 386 —< wr. подковáть (vgl. нада подкувáть сапаги Добр. 625).

patrainykas ‚Dreier': patraynikas SzDi. 283b —< p. potrójnik.

patriarcha, patriorcha(s) ‚Patriarch': patriârcha Jákobas DP. 113_{38}; nůg Patriórchu l. c. 3_{11}; Pàtriorchà Post. 124_{30}; Pátriorchày KS. 30_3 —< p. patriarcha.

pãtronas ‚Schutzheiliger': dáwe mumus tokiůs Patronus DP. 457_2 —< p. patron.

patrõpyti ‚treffen': negalejo liſz patropit Chyl. Richt. XX 16 —< p. potrafić.

patrota ‚Verlust, Mangel': ſu patrota tieſos MT. $212b_2$; bijotiſi muſija... patrotos ǯiwatá KS. 171_{27}; patrota Qu.[2] 462 —< wr. потрáта od. p. potrata.

patrõtyti ‚verlieren': kurį patrotiei BrB. 1. Kön. XX 25; ßmogus... patrotija bei pamete anas branges dowanas BrP. II 149_{16}; patrotiti Lex. 187 —< wr. потрáтитъ od. p. potracić.

patrotkà, -õtkos ‚Schaden, Verlust': iſzkada, patrótka Qu.[1] 2. — Aus wr. *потратка bezw. p. *potratka (vgl. p. pokuska Demin. zu pokusa ‚Versuchung; Versucher') entlehnt.

patrovà, -õvos ‚Gericht, Speise': ant dwieių patrôwų DP. 294_9; pàtrowos n. pl. Post. $233b_{28}$ —< wr. потрáва od. p. potrawa.

patrovyti ‚verschwenden': patrowijo- pinigus muſu Chyl. 1. Mos. XXXI 15 —< p. potrawić SJP. II 813.

patrūbõčius, patrūbačius ‚Trompeter, Pfeifer': iſchwida patrubocǯius BrB. Matt. IX 23; dawe patrubacǯius truba ßenkla BrP. II 344_8; baſſas.. wamǯdinįkû ir patrubóćiû NT. Off. XVIII 22 — < wr. *потрубачъ, vgl. ap. potrębacz SJP. IV 814.

patrūbyčia ‚Posaune': baſſas... Patrubicǯių BrB. Off. XVIII 22. — Vgl. patrūbõčius. Die genaue sl. Entsprechung nicht zu ermitteln.

patrūbočia ‚Trompete': Patrubocʒomis (aR.: Mit Drometen Trumitos) ir trubomis gajdaukite BrB. Ps. XCVIII 6. S. unter patrūbyčia.

patskarbis ‚Rentmeister': buwa pabarcʒius (aR.: Rentmeister, patſkarbis) BrB. 1. Kön. IV 6 —< p. podskarbi.

patskarbinykas ‚Rentmeister': ſiunte... patſkarbinikus (aR.: pabarcʒiu, rentmeister, Skarbnaſis) BrB. 2. Chr. X 18. — Aus patskarbnykas lituanisiert.

patskarbnyčia ‚Schatzkammer': po Patskarbnicʒes BrB. Jer. XXXVIII 11; rode iemus wiſsa numą ſkarbo (aR.: patſkarbnicʒę) 2. Kön. XX 13. — Aus p. *podskarbnica lituanisiert. Vgl. auch skarbnyčia.

patskarbnykas ‚Rentmeister, Schatzmeister': nuſiunte patſkarbniką (aR.: Rentmeister, pǎbārcʒius, Skarbnasis) BrB. 1. Kön. XII 18; iſchdawe... per Patskarbnika (aR.: schatzmeister, ſkarbnaſis) Esra I 8 —< p. podskarbnik (nach mündlicher Mitteilung von Dr. C. Hoenicke in polnischen Dialekten Ostpreussens bekannt).

***patūrėvoti** ‚hindern': Griekai paturewoi (aR.: hindern) BrB. Jer. V 25. — Vielleicht im Anschluß ans sl. Suffix -avoti von patūrěti ‚anhalten' gebildet.

pātūroti ‚nachgeben, nachlassen, aufrücken': swietuy łabiaus pàturoiom KP. 164_{13}; Ney wel kałbomis paturojà KN. 12_{17}; paturoti Qu.[1] 48 —< wr. потурать Šein Мат. I 1, 400.

patuščioti ‚aufhetzen, reizen': ghis wiſad patußcʒioy ʒmones świetą Post. $40b_{22}$; tikrày butu to pàtuśćioias l. c. 133_{35}. — Im Hinblick auf lit. tùščias ‚leer' aus p. poduszczać umgestaltet.

patvaiskas, patveiskas ‚Scherge': patwaiſkas Qu.[2] 357; patweiſkas Qu.[1] 442. — Lituanisierte Nebenform von padvaiskas.

pātvarytojas ‚Verleumder': patwáritoiei DP. 534_{21}. — Lit. Ableitung von *patvaryti aus p. potwarzyć ‚verleumden'.

patvarnas ‚mißgestaltet, abscheulich': patwarnáis titułais ałgós DP. 534_{42}; Abgink manę nuog ʒmoniu lieʒuwio pátwárna KN. 101_{14} —< p. potworny.

patvorca ‚Verleumder': pàtworca Post. 163_{12} —< p. potwarca.

patvorioti ‚verleumden': ne wiéno... nei patwôrioia DP. 532_{42}; Materis... te tur weßlibas, ne patwaraianczias Maž. 30_9 —< p. potwarzać.

pāvādas ‚Anlaß': iʒ pawadu arćiu (‚z okazji') PK. II 168_{14} —< p. powód.

pavadnykas ‚Leitpferd': pawadnikas SzDi. 101b —< p. *powodnik, vgl. p. powodny koń (1526) Pr.Fil. V 422, powodnik ‚Führer eines Handpferdes'.

pavalnas ‚willfährig, folgsam': mus traukia ſawęſp... kaip' pakłuſnús ir pawálnus DP. 355_{44}; mań buwo pawálna l.c. 523_{39}; pawálni bukim KP. 181_{24} —< p. powolny.

pavẽlijimas ‚Befehl': pawelijimas Qu.[1] 376. — Zu pavẽlyti.

pavẽlyti ‚erlauben, bewilligen': paweliju eſch tame paſtatiti WE. 41_{21}; ghis iem pawelitų BrB. Dan. II 49; iam Diewas pawelij BrP. 175_{8}; paweliti Lex. 33, 62 —< wr. повелить; s. vẽlyti.

paviẽryti ‚anvertrauen': priwałáńćiám páwieriia KN. 94_{19} —< wr. повѣрить od. p. powierzyć.

paviẽtas ‚Bezirk, Kreis': Łot łaydziaś... pawietań Sodomos Chyl. 1. Mos. XIII 1; buwo baʒnicʒia pawieta Post. 211_{32}; tureia ſawo pawiętą ir Mieſtą KS. 18_{21} —< wr. повѣтъ od. p. powiat.

paviẽtis ‚Laube, Hütte': pawietis (‚chłodnik') SzDi. 25a; padarikime ćia tris pawiećius (‚przybytki') PK. II 27_{10} —< wr. повѣть Лит. Мет. (1521) РИБ. XX 1523, Сборн. 89, № 1, 48, Šein Мат. III 7, Добр. 615.

pavíetra, pavíetrė, pavietria, pavíetris ‚Pestilenz': pawietra MK. 69_{14}; aſch Pawietrę... atſiunſiu BrB. 3. Mos. XXVI 25; Pawietris 1. Kön. VIII 37; Pawietria nieką taw darys GK. 338_{1} —< wr. повѣтрье od. p. powietrze.

paviñnas ‚schuldig': ʒmagus pawinnas yr kaltas eſti makieti Maž. 17_{8} —< p. powinny.

paviñnastis ‚Schuld, Pflicht': pawinnaſtis muſu... ápraßiti teykiayſi KN. 29_{12} —< p. powinność.

pavinnystė ‚Pflicht, Schuld': pagalei... pawinniſtes Maž. 115_{12}. — Lit. Bildung zu paviñnas.

pavinoti ‚strafen': pawinoia Sʒemę (aR.: pakorawoia) BrB. 2. Chr. XXXVI 3. — Zu vinoti.

pavogà, -õgos ‚Wichtigkeit, Ansehen': ne iłgái wireſnįbes ir páwogos to paſáulo paturétis DP. 485_{6}; ſu dide pawoga Post. 5_{31}; pàwogą ſawą tureia KS. 172_{5} —< p. powaga.

pavõžnas ‚wichtig, ehrwürdig': baʒnįcʒią... brągeſne arbá pawóʒneſne DP. 458_{28} —< p. poważny.

pazalãtyti ‚mit Gold überziehen': Altorą... aptrauke (aR.: paſalatija) ghiſsai aukſu BrB. 1. Kön. VI 22; paʒalatita bliudæli... paroda AM. 26_{14} —< wr. позолотить.

pazopõstyti(s) ‚vorbereiten, sich vorbereiten': iſtrową pataiſįtą (darüber: paſopoſtita) raſtų BrB. 1. Mos. XLI 36; tů ge[a]reus pàʒopóſtitumbimeś DP. 2_{2}. — Zu zopõstyti.

pazvãlyti ‚erlauben, billigen, verleihen': ne regéios bût... paʒwálitas DP. 563_{53}; muſiio paʒwàlit Post. 345_{8}; paſwaliti Lex. 34, 186 —< wr. позвóлить od. p. pozwolić.

pažỹčyti ‚leihen, verleihen': paßicʒijau... Rages BrB. Tob. IV 21; paʒicʒyti Lex. 5 —< p. pożyczyć.

pažỹtkas, pažytka, požytkas ‚Nutzen, Gewinn, Einkommen': Paßitkai alba naudas kriksſta Maž. 24_{19}; Deſintinạ atſkirk iſch wiſsos tawo Seklos (aR.: paßitkos) BrB. 5. Mos. XIV 22; Attadůk... wiſsạ Naudạ Lauko (aR.: einkommen, paßjtkạ) BrB. 2. Kön. VIII 6; páʒitkás ſmerties KS. 92_{23}; poźitkas Qu.[2] 477 —< p. pożytek od. wr. пожитокъ Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 405.

pažyvojimas ‚Gebrauch, Genuß': Eſt draugibey pažywogimas kuna ir krauia KP. 13_{4}. — Lit. Bildung zu pažyvoti.

pažyvoti ‚genießen, essen': teip tas wecʒeres paßiwatụ WP. 113_{12}; kas páʒiwoia kuná máno Post. $136b_{31}$; kurs ne wertay ghi páʒiwoiá KN. 257_{24} —< p. pożywać.

pečénka, pečiánka ‚Braten': Ghis iſchkep petſchankạ BrB. Jes. XLIV 16; Důkem ſchitạ męſạ ant pecʒenkos 1. Sam. II 15; tikodams ne pæcʒanku | ne mesos BrP. II 199_{16}; pećianka SzDi. 247a; peczenka Lex. 38 —< wr. печенка Šein Мат. III 68 od. p. pieczonka.

pečẽtavoti ‚siegeln': maißéli... uʒʒiméiame arbà pecʒêtawoiame DP. 10_{2}; pecʒêtawoia l. c. 10_{24} —< wr. печáтовать.

pẽčėtis, pečėtė ‚Siegel; Lack, Petschaft': Pecʒetimi priſpauſdina Maž. 276_{10}; ant tikros pecʒeties WE. 63_{21}; ʒę́kłai ir pêcʒetįs DP. 355_{12}; pećietis PK. I 191_{5}; tai wiſsa petʒetemis... tampa paſtiprinta WP. 46_{1}; peczetis Lex. 113; pèczetis Qu.[1] 389 —< печать Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 342.

pẽčius ‚Ofen, Backofen': pecʒius [ßaidis] BrB. Spr. XVII 3; ing pecʒu ymeta WEE. 111_{22}; máłka pécʒuie dêga DP. 348_{47}; pećius SzDi. 246a, Qu.[1] 65 —< wr. печь; s. Brückner Sl. Fw. 117, AfslPh. VIII 538, Būga KS. 177 f.

pečvėtė, (-tis) ‚Wappen, Siegel': pecʒwete Qu.[2] 482; pettſzwetis l. c. 258. — Umbildung von pẽčėtis.

pekarčius ‚Bäcker': Důnenjks (aR.: Důnkepjs, Pekarus, Pekarcʒius) BrB. 1. Mos. XL 1 —< p. *piekarzec (vgl. piekarczyk) od. wr. пекарець Karskij Бѣл. II 2, 173.

peklà, g. sg. **pẽklos** (und **peklõs**) ‚Hölle': ing peklas vgni Maž. 10_{6}; ingi Pæklạ nußengs BrB. 4. Mos. XVI 30; pekłá DP. 352_{50}; pêkłos g. sg. l. c. 597_{25}; pragari aba pekłoy PK. I 180_{21}; nußięgie pekłoſna KP. 7_{10}

—< p. piekło (aus älterem pkieł); s. Brückner Dzieje[3] 132, Słow. 407, Mikkola BB. XXII 242, Būga LKŽ. XXXIII.

peklas ‚Hölle': Peklę, eĩch taw buĩiu Pawietre BrB. Hos. XIII 14. — Aus peklà umgebildet.

pektoralas ‚Brustschild': Pektoralo g. sg. BrB. 2. Mos. XXXIX 16 — < p. pektorał; s. Bezzenberger BGLS. 313.

***pėlčius** (od. ***pelčius**) ‚Rahmen': pelćius SzDi. 313b —< wr. пяльцы; vgl. Leskien Bild. 322.

pelgrimas ‚Pilger': átáywiey ába pelgrimay KP. 103_{16} —< p. pielgrzym.

pelgrimavoti ‚pilgern': tu teypag pelgrimáwoghi Post. $206b_{25}$ —< p. pielgrzymować.

pelikonas ‚Pelikan': Jéĩau Wießpatie, Pelikóne máno DK. 56_5; pelikonas SzDi. 244b, Chyl. 5. Mos. XIV 17 —< p. pelikan.

pelỹnos ‚Wermut': pełinos SzDi. 250b —< wr. полынъ Karskij Обз. 93, Бѣл. II 1, 14 od. p. piełyn Karłowicz SGP. IV 89; nicht mit Brückner Sl. Fw. 117 aus p. piołun.

peregrimas ‚Pilger': nupĩrko... dĩrwą pũdžidžio | ąnt' láidoiimo peregrimų DP. 163_{23}. — Kontamination aus pelgrimas und peregrinas.

peregrimavojimas ‚Pilgern, Wandern': Peregrimawôiimas DP. 616_{29}. — Lit. Ableitung von *peregrimavoti, einer Kontaminationsbildung aus pelgrimavoti und peregrinavoti.

peregrinas ‚Pilger': peregrĩnas DP. 189_{14}. — Aus p. *peregryn od. direkt aus lat. peregrinus.

peregrinavoti ‚pilgern': peregrinawôia DK. 49_{24} —< p. peregrynować.

perjednoti ‚wieder versöhnen': periednos žiamę ĩawo Chyl. 5. Mos. XXXII 43; Eik pirma | ir perijednok broli tawa MT. 141_{16}. — Aus p. przejednać lituanisiert.

perynà, -ỹnos ‚Kleid, Bett, Kopfkissen': Drapanomis (gestr.; aR.: perinomis) buwa apdengiams BrB. 1. Kön. I 1; atneĩche... perjnas 2. Sam. XVII 28; perina Lex. 32; peryna l. c. 92 —< wr. перина od. p. pierzyna ‚Federbett, Bettzeug' SJP. IV 167.

perkekševonystė, perkekšavonystė ‚Ehebruch': apie... perkekĩchewoniĩte MT. 48_8; perkekĩchawoniĩte l. c. 185_5. — Zunächst wohl von *perkekševonė, *perkekšavonė weiter gebildet (vgl. venčiavõnė und venčiavonystė), das seinerseits vom slavisierten Verbum *perkekšavoti (*perkekševoti) abgeleitet ist.

perkupnykás ‚Kleinhändler, Zwischenhändler': Tureiei důt' penįgus perkupnikamus DP. 496$_{39}$. — Aus p. przekupnik umgestaltet.

perla ‚Perle': akmeniu | Perłomis Post. III 69b$_{6}$; ney meĩkit perłu (ʒemcʒugû) NT. Matt. VII 6 — < p. perła.

persiprovyti ‚sich übersetzen lassen': perſiprowijo per Upę Chyl. 1. Mos. XXXI 21. — Aus p. przeprawić się lituanisiert.

perskas ‚persisch': ſu wienu Perſku... kàràlum Post. 106$_{37}$ —< p. perski.

persona ‚Angesicht, Person': Perſona motriſchkies Maž. 415$_{2}$; ĩpatinių arba perſónų g.pl. DP. 427$_{24}$; persona ~ gimis angu weidas WP. 181$_{13}$ —< p. persona ‚Person, Figur, Miene'.

persūna ‚Person': perſuna SzDi. 232b; ne weyʒdi vnt perſunos PK. I 11$_{22}$ — < wr. парсуна Лит. Мет. (1510) РИБ. XX 22, Karskij Псал. 152.

peršķada ‚Störung, Hindernis': nera... Wieſzpatiep perſzkados iźgiałbet Chyl. 1. Sam. XIV 6. — Aus p. przeszkoda lituanisiert.

pérškadyti ‚verhindern': wirßutiniai mokĩłay nieko top ne perßkàdiia KPS. 15; aſzjen teypag perſzkadyjau tau Chyl. 1. Mos. XX 6. — Aus p. przeszkodzić lituanisiert.

pervãzas ‚Furt, Fähre': nueija ikki plaukĩmo (darüber: koptos; aR.: furt uadus, perwaſas; Braĩtas) BrB. 1. Mos. XXXII 23(22); perwaſas Qu.[1] 173. — Aus wr. перевозъ Лит. Мет. (1510) ПИБ. XX 27 od. p. przewóz umgebildet.

pervãzininkas ‚Fährmann': perwazininkas Lex. 67. — Aus wr. перевóзникъ od. p. przewoznik lituanisiert.

pérvožyti ‚aufwiegen': ʒiàme negàli perwoʒit Post. 219$_{43}$. — Zu võžyti.

péržegnoti (und **peržegnóti**) ‚segnen': perßegnoki tewiſchke tawa Maž. 88$_{1}$; Diewas perßegnoia ios BrB. 1. Mos. I 22; teip ira pearʒieągnojámás wiràs KS. 30$_{23}$. — Aus p. przeżegnać lituanisiert.

petlyčėlė ‚eine kleine Schlinge, Schleife': padaryli melinas petliczełes Chyl. 2. Mos. XXVI 4; tos petliczełes turesis wiena kitos l.c. XXVI 5. — Lit. Deminutiv zu *petlyčia aus p. petlica od. wr. петля́ца.

pėtnas ‚Zeichen, Brandmal': petnas (‚cecha') SzDi. 23a; vʒdeio... ʒenklą ir petną Post. 323b$_{31}$ — < wr. пятно́; schwerlich mit Petersson Heter. 23 aus p. piętno.

pėtnyčia ‚Freitag': Petnicʒoie loc. sg. BrP. I 419$_{1}$; pêtnicʒia DP. 179$_{32}$; petnicʒià Post. 270b$_{19}$; pradeio paĩnikaut petnićiomis PK. I 213$_{17}$ —< wr. пя́тница.

pėtnyti ‚mit einem Zeichen versehen, zeichnen': petniiu (‚cechuję') SzDi. 23a —< wr. *пятнить, vgl. ar. пятнити ‚stempeln, brandmarken' Preobraženskij Эт. сл. II 166.

petruškà, -ùškos, petruškas ‚Petersilie: petrußka SzDi. 251a; pėtrußkai Lex. 133 —< p. pietruszka.

pevnas (vgl. pjaũnas Dusetos) ‚gewiß, zuverlässig': pewną padary ſchirdi iju Maž. 526$_4$ —< p. pewny.

piekorius ‚Bäcker': Piekorus Chyl. 1. Mos. XL 1 —< p. piekarz.

piekorka ‚Bäckerin': Dukteris wel juſu ims uź... piekorkas Chyl. 1. Sam. VIII 13 —< p. piekarka.

pielà, -õs ‚Säge': trintine pieła SzDi. 250a; pieła ślieſoriu ib.; turejo dąciotas piełas Chyl. 1. Sam. XIII 21. — Nach Būga KS. 68, 187 aus sl. pila entlehnt od. eher mit Trautmann Wb. 210 altererbt.

pielavóti ‚sägen': pieławojo jas pieła Chyl. 1. Chr. XX 3. — Nach pielà aus wr. пилова́ть (heute пилова́ць) umgebildet; s. Būga KS. 187.

pielyčià, -ỹčios ‚Feile, Raspel': pielicza, pielicze Lex. 69, 138. — Nach pielà aus wr. пили́ца umgebildet; s. Būga KS. 187.

pycha ‚Pracht': dide Puikjſte (aR.: pracht pjcha, piſchnumu) BrB. 1. Makk. IX 37 —< wr. пыха ‚Stolz, Hochmut' od. p. pycha dass.

pijõnyčia ‚Trunkenbold, Säufer': muſu Sunus ira Girtokle (aR.: truncken-bold, pijonicze) BrB. 5. Mos. XXI 20; pionicze Lex. 145, Qu.^{1} 431 —< wr. пья́ница Šein Мат. I 2, 147.

piktadėja(s) ‚Übeltäter': Piktadeia WEE. 119$_{20}$; Piktadeias BrB. 1. Peter. IV 15; piktádeias KP. 68$_{18}$; piktadêia DP. 163$_{31}$. — Aus lit. pìktas ‚böse' und dėti ‚legen' nach wr. злодѣ́й od. p. złodziej gebildet. S. geradėja.

pilianka ‚Hauptfrau': pillanka Qu.^{1} 246. — Mit sl. Suffix -anka von pilìs ‚Burg' abgeleitet; vgl. pilionkà ‚Burgbewohnerin' K. 312.

pildavoti ‚verrichten, leisten': pakluſniſte | kurę... ʒmogus ant ſchio ſwieta pildawoie MT. 51$_{16}$. — Kontamination von pìldyti ‚füllen, erfüllen' und pilnavóti.

pilinė ‚Ball': piline SzDi, 250a. — Wohl von *pila (<p. piła) weiter gebildet; vgl. Brückner Sl. Fw. 118.

piliõras ‚Pfeiler, Säule': pabudawojo... dwiliką piloru Chyl. 2. Mos. XXIV 4; Du piloru 2. Chr. IV 12; pilorey 1. Kön. VII 6. — Aus p. filar lituanisiert.

pilnai ‚fleißig, mit Fleiß': pilnai apdumotumbite Maž. 100_2; mokikes pilnai WE. 40_{19}; weiſdeket pilnai BrB. Jos. XXII 5; klauſik pilnay Post. 58_9. — Adverb zu pilnas.

pilnas ‚fleißig, sorgfältig, vollkommen': kiekwienas ſawo paſchaukimi... rupingas angu pilnas tur buti WP. 39_{14}; pilnas Lex. 201 —< p. pilny.

pilnastis ‚Fleiß, Sorgfalt': ſu... pilnaſtimi dirbtúmbim' DP. 96_{50}; ſu didé pîlnaſcia l. c. 389_3; ſu dide pilnaśćia ghießkom Post. 58_8; Apſaugo ſchirdį ſawa wiſſa pilnaſchczże (aR.: vleis ſumma, cura; pilna) BrB. Spr. IV 27 —< p. pilność.

pilnavóti ‚halten, erfüllen, abwarten, beachten, beobachten': pilnawoket mano Tieſą BrB. 3. Mos. XXV 18; pareitis... wiſsą Teiſibę iſchpilditi [pilnawoti] Matt. III 15; pilnawôtumbime DP. 96_{34}; kiálá tykra piłnawoćia KN. 7_7; pilnawoti Lex. 7, 9; pillnawoti Qu.[1] 18 —< p. pilnować.

pipiras ‚Würze, Pfeffer': atneſche... branges ßoles [pipirrus] BrB. 1. Kön. X 25; pipiray SzDi. 248a; pipirrai Lex. 133 —< ar. пьпьръ Срезн. Мат. II 1760; s. Būga ZfslPh. I 42.

pyrãgas ‚Semmel, Kuchen, Weißbrot': miltų piragams (darüber: kwieczių; aR.: semelmehl) BrB. 1. Kön. V 2(22); walgei... piragus Ezech. XVI 13; piragas Lex. 111, 208 —< wr. пирóгъ.

pyraginykas, pyragnykas, pyrãgininkas ‚Bäcker': Důnenjks [kepeias, piraginiks] BrB. 1. Mos. XL 1; piragnikas (aR.: Důnkæpjs) l. c. XL 5 piragininks Lex. 25. — Lit. Ableitung von pyrãgas.

pìsorius, pisarius ‚Schreiber': Seraja... buwo Piſorumi Chyl. 2. Sam. VIII 17; piſsarius WP. 157_{33} —< wr. пи́сарь od. p. pisarz.

piščiolka ‚Pfeife (Musikinstrument)': pißczżołkos Post. III 28_{38} —< p. piszczałka.

piščiolnykas ‚Pfeifer': pißczżolknikas (für pißczżolnikas verschrieben) Post. 280_{21} —< p. piszczalnik.

pišytis ‚übermütig sein': Kolei Neſsibijąs Diewo piſchiaſe (aR.: vbermuth treiben ſuberbire, insolescere; iſikelt) BrB. Ps. X 2 —< wr. пы́шиться.

pišnai ‚stolz, prächtig': piſchnai prieſch mane kariauia BrB. Ps. LVI 3; Apſiwilkes piſchnai Hiob. XL 10(5); piſchnai ieija ing Schwentibę 1. Makk. I 23. — Adverb zu pišnas.

pišnas ‚stolz, hochmütig': Ir tu Turkau labai piſchnas Maž. 420_{10}; Neſsibijąs Diewo taip'ira piſchnas ir ruſtus BrB. Ps. X 4; ſcho ſwieto linkſmo ir piſchno giwenimo BrP. II 212_{21}; żmonemis pißnomis... biauris KP. 43_{13} —< wr. пы́шный od. p. pyszny.

pišnytis ‚stolz sein': pyſchnyieſſe piktaſſis Maž. 523$_9$ —< wr. пы́шниться od. p. pysznić się.

pitliavóti ‚beuteln': pittlawoti Lex. 32, Qu.^{1} 87 —< p. pytlować.

pitlius ‚Beutel': pittlus Lex. 32, Qu.^{1} 87 —< p. pytel.

pivanija ‚Päonie': piwania SzDi. 252a —< p. piwonja.

pỹvas ‚Bier, Schwarzbier': piwas BrP. II 195$_6$; gers... piwu, midu WP. 96$_1$; pywas Lex. 34, Qu.^{1} 92, 470 —<wr. пи́во.

pyvininkas ‚Kellermeister': piwininks Qu.^{1} 294. — Lit. Bildung zu pỹvas.

pyvnyčià, -ỹčios ‚Keller, Bierkeller': pywnyczia Qu.^{1} 293 —< wr. пивни́ца ‚Keller, Bierkeller; Brauerei' od. p. piwnica ‚Bierkeller-, halle, Schenke'.

pyvõrius (und **pỹvorius**) ‚Brauer': piworus Qu.^{1} 100 —< wr. пивова́ръ od. ap. piwowarz.

pladas ‚Frucht, Leibesfrucht': kad' bûtų tekêius vẓ wiro drin' plâdo DP. 565$_{11}$ —< wr. плодъ od. p. płód.

pladyti ‚zeugen': ne cẓîîtatą płádiia DP. 575$_3$ —< wr. плоди́ть od. p. płodzić.

pladistas ‚Schnittlauch': pładiîtay SzDi. 137a; Atmename and... pładyîtu Chyl. 4. Mos. XI 5 —< p. płodzist SJP. I 397.

plakas ‚gering, schlecht, gemein': tie wirſchutini daiktai | plakiauſi jra WE. 53$_{11}$; płakami dungały waiksćioia PK. I 57$_1$; dayktay... regiſi łeti ir płaki l. c. 303$_9$; aprįko... płakus rubus DP. 500$_{30}$; Chriſtus... paſaulip płákas l. c. 603$_{40}$ —< wr. плóхий od. p. płochy.

plebõnas ‚Priester, Pfarrer': Plebonas arba Chrikſtitoghis Maž. 95$_3$; Wierniems Plebonams WE. 1$_4$; kunigas (aR.: plebonas) BrB. 4. Mos. XXXI 31; Plebonús acc. pl. DP. 366$_{32}$; plebonas SzDi. 253a —< p. pleban od. wr. плеба́нъ.

plebonija ‚Pfarrei': turét pleboniés DP. 276$_{30}$; plebonia SzDi. 241b —< p. plebanja.

plẽcius ‚Platz': ſedeia ant Dimſties (aR.: platz, pleciaus) BrB. 2. Chr. XVIII 9; plæcius (aR.: rumas [wieta]) Ezech. XLII 9 —< p. plac.

plėčkà, g. sg. **plẽčkos** (und **plėčkõs**) ‚Schlauch, Flasche': ſu wiena pletſchka wino BrB. 1 Sam. I 24; eme... ſulopitas ‚plecẓkas wjno Jos. IX 5; pletßka Lex. 72. — Aus plėška umgebildet.

plėgà, g. sg. **plẽgos** (und **plėgõs**) ‚Plage': Nepalaims kokſai (aR.: plega kokæ) BrB. 2. Mos. XXX 12; muſche ies labai dide Bieda (aR.: Plage, Kancẓe, Kaſne, ſloga, plæga) 4. Mos. XI 33; ſmárkias plegas Ponas ant io perłáiſt teikies Post. 88$_{27}$; plegá námuoſna ateis KP. 80$_4$ —< wr. пля́га od. p. plaga.

plemė ‚Stamm, Geschlecht': pagal dwilika p l e m i u [g i m i n i u] BrB. 2. Mos. XXVIII 21; kokiam iſch io P l æ m e s paſidůſt 3. Mos. XXV 47; nedůket P l e m m e i Gimines (aR.: Stamme, Geschlecht) Kahathitu iſsipuſtiti 4. Mos. IV 18; angių p l e m e DP. 506$_{11}$; gimines angu plemes WP. 99$_{24}$ — < wr. п л е м я.

plėstras ‚(Heil-) Pflaster': duoſt... p l e ſ t r ą Post. III 58$_{43}$; p l e ſ t r u ſweiku prydet PK. II 141$_{11}$. — Zu p l i a s t r a s.

plėška ‚Flasche, Schlauch': p l e ß k a SzDi. 53b, 128a; neteko wądenio p l e ſ z k o y Chyl. 1. Bos. XXI 15 — < wr. п л я́ ш к а od. p. f l a s z k a.

plėtkas ‚Klatscherei, falsches Gerücht': apłank tąmſibes p l e t k u s Post. 220b$_2$ — < wr. п л ё т к а́ od. p. p l o t k a; s. Brückner Sl. Fw. 119.

pliaga ‚Plage': paminéſsime wiſſás p l a g á s DP. 311$_{23}$ — < p. p l a g a.

pliagavoti ‚plagen': erßkeczéi ẑêidẑia | o tie p l a g a w ô i a DP. 100$_{32}$ — < ap. p l a g o w a ć.

pliastras ‚(Heil-) Pflaster': p l â ſ t r a s DP. 407$_{25}$ — < p. p l a s t r.

plýckas, plýskas ‚Kuchen, Fladen': p l ý c k a i Qu.^{1} 310; imk... neraugintus karwoius [p l i ſ k a s] BrB. 2. Mos, XXIX 2. — Brückner Sl. Fw. 119 hält dies Wort für aus p. p l a c e k, klr. p l j a c o k entlehnt, aber das ist lautlich nicht möglich. Nur soviel ist sicher, daß ein sl. Grundwort vorliegt.

pliomotas ‚gesprenkelt, scheckig': atſkirdams... peku margotą ir p l o m o t ą Chyl. 1. Mos. XXX 32. — Lit. Ableitung von *p l i o m a(s) aus p. p l a m a ‚Flecken'.

plytà, g. sg. **plýtos, plytas** ‚Ziegel': dekem P l j t a s BrB. 1 Mos. XI 3; parādis... Palaciu | p l i t a m i s iſchgriſta BrP. I 358$_5$; p l i t a Chyl. 1. Mos. XI 3; p l î t o s n. pl. DP. 575$_{44}$; per p l i t u s nuſeide jį NT. Luk. V 19 — < wr. п л и́ т а od. p. p ł y t a.

plýtnyčia ‚Ziegelofen, Ziegelstein': ſukurena... ios P l i t n i c ʒ o ſ ą [plitų pecʒoſu] BrB. 2. Sam. XII 31; pakaſk... ios... P l i t n i c ʒ i o i e Jer. XLIII 9; p l i t n i ć i a SzDi. 23b; p l i t n i c z i a Lex. 219 — < wr. *п л и т н и ц а.

pliundravonė ‚Plündern, Raub': ſtoſis and... p l u n d r a w o n e s wiſiemus neprietelamus ſawo Chyl. 2. Kön. XXI 14 — < p. p l u n d r o w a n i e.

plõščius ‚Mantel': eme... ſermegą apſiaucʒiamą (aR.: p l a ſ c h c ʒ i u [ſkraiſte]) BrB. Jos. VIII 24; aptraukie p ł o ß c ẑ i u Post. 198$_{34}$; aẑudingie ſawi ſkreyſty | aba p ł o ſ ć i u PK. I 223$_{16}$; linkſmibes p ł o ś ć i u m apwiłkay KN. 31$_{22}$ — < wr. п л а щ ъ Лит. Мет. (1517) РИБ. XX 462 od. p. p ł a s z c z.

plõštė ‚Decke, Spreittuch' (= pr. ploaste ‚Bettuch'): ußdeia ghis p l o ſ c h t ę (aR.: Dankti) ant ſawa Weido BrB. 2. Mos. XXXIV 33; apdenge anga Schullinies p l o ſ c h t e 2. Sam. XVII 19; p l o ß t e Lex. 164. — Wohl aus p l õ š č i u s umgebildet; s. Leskien Bild. 556, Brückner AfslPh. XX 500, Trautmann Sprachd 126, 401. Vgl. č e p e t i s ‚Haube': č e p e č i u s, č e p č i u s dass., p r a p a r t i s ‚Fahne': p r a p a r č i u s dass.

plotka ‚Spreittuch' Qu.[1] 497 —< p. płatek ‚Läppchen, Flickchen, ein Stück Leinwand'.

plotnas ‚zahlbar': tàtày iuoſàmp płotnà buwo Post. 13b$_{16}$; płotneſne kapićià l. c. 45$_{8}$ —< p. płatny.

plovyti ‚schwemmen, läutern, schmelzen lassen': ʒàłàtorius płowiià Post. 273b$_{10}$; plowyti Lex. 114 —< wr. плáвить od. p. pławić.

pogadnus ‚schön, gut': iemus tatai ne pogadnu buwo BrP. II 344$_{5}$ —< wr. погóдный od. p. pogodny.

poleravóti ‚polieren': teiṗ... aptaßinét' ir polerawôt důtumbimes DP. 573$_{35}$; remeſnikai... polerawôia l. c. 575$_{42}$ —< p. polerować.

polma ‚Palme': dáwe polmás Post. 222b$_{41}$; ſeptynios-deſzymtis polmu medziu Chyl. 2. Mos. XV 27 —< p. palma.

põmėtis, (-tė) ‚Gedächtnis, Gemütsneigung': tas pometiy mano Chyl. 2. Mos. III 15; ant pomietes KPS. 59$_{18}$; Pomietis KN. 87$_{18}$; pometis (‚Gemütsneigung') Qu.[1] 214 —< wr. пáмять ‚Gedächtnis, Vernunft, Bewußtsein, Gewissen'; s. Būga Изв. XVII 1, 4, Berneker EW. II 45.

pomėtka, pamėtka ‚Gedächtnis, Andenken': ta diena bus jumus and pometkos Chyl. 2. Mos. XII 14; paraſzyk tey and pometkos l. c. XVII 14; Ant dienos pomietkos KM. 26$_{5}$; ghis... Diewuy pámetku płáczey ißreyßkie Post. 205b$_{12}$ —< wr. пáмятка.

põnas ‚Herr, Regent': dæl Pona Diewa WE. 2$_{12}$; weczere pakiele Ponams Waiwadoms WEE. 151$_{4}$; Joſephas buwa ponas (aR.: Regent, Reditos) BrB. 1. Mos. XLII 6; ſwietiſchki Ponai BrP. I 32$_{20}$; didʒiûių Pônų g. pl. DP. 597$_{4}$; wiſogalis Ponas Post. III 71$_{8}$ —< p. pan od. wr. панъ; s. Brückner Sl. Fw. 120, Berneker EW. I 368, Hujer IF. XXIV 70.

ponavõnė, ponavonia ‚Regierung, Herrschaft, Reich': Gárbinkite Diewą... wiſos Gimines io Ponáwones KN. 98$_{19}$; Ne tolink Pone... ſawo Ponáwones l. c. 191$_{24}$; ne áttolink tolaus ſawos ponawonios KP. 113$_{22}$ —< p. panowanie.

ponavóti ‚herrschen, regieren': ponawoket ant Sʒuwių BrB. 1. Mos. I 28; wadai... ponawoia [karaliawa] l. c. XXXVI 30; ſwietiſchkai ponawotu MT. 107$_{1}$ —< p. panować od. wr. пановáть.

ponedėliai ‚nach dem Sonntag': ąnt dienos Ponedeliey (‚na dzień poniedziałkowy') Post. 163b$_{35}$. S. pãnedėlis.

ponevãliai, ponevalia ‚wider Willen, gezwungen': ne wiéno ne tęſia ponewálei DP. 327$_{44}$; wàykßcʒioiom ponewalia Post. 50$_{1}$. — Aus p. poniewoli lituanisiert.

ponì (auch **ponià**), **-iõs, pannia** ‚Frau, Hausfrau, Herrin, Jungfrau': Ta kalbeia ſawa Panai [ponei] BrB. 2. Kön. V 3; paródeś... anômus ponio-

mųs DP. 202$_{28}$; Ponios ßwentos iß toło ſtoweia KN. 151$_{29}$; Sunus... marczе ſawa | paſtate Ponie alba Wieſchpaczе lobio ſawa MT. 107b$_{14}$; pannios n. pl. BrB. Hohes Lied XLV 15; mjl tawe pannios [mergos] ib. I 3 — < p. pani od. wr. пани bezw. паня Лит. Мет. РИБ. XX 69, Šein Мат. II 125.

ponystà, (-ỹstė) ‚Herrlichkeit, Herrschaft, Regierung': Ju Poniſta (darüber: Garbe) nieku pawirta BrB. 4. Mos. XXI 30; Menelaas palaike Poniſtę (aR.: regiment, regimentas) 2. Makk. IV 27; ǯodǯio tawo poniſte KP. 118$_{6}$; ant wiiſokios wiriauſibes | macies ir poniſtes MT. 27$_{22}$. — Lit. Ableitung von põnas.

ponystva ‚Herrschaft': ghis padaris galą wiſsos poniſtes [poniſtwos] BrB. 1. Korin. XV 24. — In Anlehnung an ponystà (põnỹstė) aus ponstva umgebildet.

ponna, panna, panà, -õs ‚Jungfrau, Dame, Fräulein, Mädchen': àtàio kitos Ponnos Post. 7$_{9}$; gimęs eſt iß Ponnos ćiſtos KP. 110$_{14}$; gime iźgi Marios pónnos KL. 36$_{21}$; Ponna Maria PK. I 168$_{7}$; panna cǯiſta Maž. 73$_{6}$; ghi buwa Merga [Panna] BrB. 2. Sam. XIII 2; Pánna Maria KL. 56$_{22}$; iǯ... Paños... praſideio PK. I 67$_{16}$; Pannay atliko Pànniſtę KN. 121$_{18}$; panna Lex. 43, Qu.^{1} 123; pana ßwencǯiauſia WP. 28$_{25}$ — < p. panna od. wr. пáнна.

ponskas, pontskas ‚Pontius': Kientheia po Ponſkuiu Pilatu Maž. 21$_{12}$; Pontſkaſay Piłotas PK. II 202$_{21}$; Numucitas popontſku Piłotu KP. 7$_{8}$; Ponſkas Piłotás KS. 13$_{9}$ — < ap. pontski.

ponstva, panstva ‚Herrschaft, Reich': ant Sǯemių [Ponſtwų] Babilonijos BrB. Dan. II 49; Hercikiſte alba Ponſtwa galetu iſchlaikiti BrP. II 279$_{9}$; ponſtwas ir źmones AM. 33$_{15}$; panſtwas padare BrB. Sirach XVII 14 — < wr. пáнство od. p. państwo.

pontifikolas ‚Pontifikal': pontifikołas SzDi. 274b — < p. pontyfikał.

põpierius ‚Zettel, Papier': tur Plebonas ſchitus prakeikimus ant knigelių [popieriaus] raſchiti BrB. 4. Mos. V 23; popierius SzDi. 241a; popierus Qu.^{1} 379 — < p. papier; s. Brückner Sl. Fw. 120, Būga KS. 7.

popiernė ‚Papierfabrik': popiernie SzDi. 241b — < p. papiernia.

popierninka ‚Zelle der Mönche' Qu.^{2} 506. — Scheint sl. Ursprungs zu sein.

popiernykas ‚Papierfabrikant': popiernikas SzDi. 241b — < p. papiernik.

pópiežius ‚Papst': Popießus BrP. I 63$_{23}$; pópieǯius DP. 50$_{48}$; popieżius SzDi. 241b — < p. papież.

popiežnykas ‚Päpstler': nůģ pópieẑnikų DP. 91$_{19}$; mus Pópieẑnikais wadina l. c. 233$_{45}$; Popießnikai BrP. II 212$_{14}$, GK. 153$_{12}$ —< p. papieżnik.

porà, -õs, põrą ‚Paar': pora kurkleliu BrP. I 217$_{2}$; pôros n. pl. DP. 276$_{34}$; pora SzDi. 241b; pora aſiłu Chyl. Richt. XIX 3 —< p. para; das heutige west- und niederlit. póra(s) kann auch aus dem Deutschen entlehnt sein, s. Endzelin MLV. III 158.

porta ‚Pforte': pórtoþ prieiſi DP. 400$_{34}$; pórtą iſcios mérgißkos... vẑłaike be atwerimo l. c. 422$_{17}$ —< p. porta.

posesija ‚Besitz': apturékite póſséſsîią karaliſtes DP. 16$_{40}$ —< p. posesja.

põsmas ‚ein Gebinde Garn': poſmas, takas Qu.[1] 206; pasmas Lex. 79, Qu.[2] 164 —< wr. пáсмо; s. Būga LKŽ. XXXIII, Endzelin MLV. III 190.

potasas ‚Suppe': primena greką daranti kalaciją angu potaſsa WP. 251$_{8}$ —< p. potaś.

põterius ‚Vaterunser, Gebet, Rosenkranz': mokinkimes gieſmiu | poteru BrP. I 96$_{10}$; nekurie tris póterius bîło DP. 152$_{8}$; ape ką... póteriuie práßome l. c. 353$_{5}$; mokia... Póteraus, Sweykós Marios ir kitú Małdú KL. 48$_{20}$; atkałbu poterius SzDi. 212a; poterus Lex. 78. — Wegen der Bedeutung ist es wohl durch Vermittelung des Weißrussischen (vgl. патери кралевыє великиє Лит. Мет. РИБ. [1516] XX 87) aus p. pacierz dass. entlehnt; darauf deuten auch die heutige Betonung und das Suffix hin. Schwerlich mit Endzelin MLV. III 191 direkt aus dem Lateinischen.

povaliai ‚allmählich, langsam': powàlay wiſsų gerų dàyktų paprâſt DP. 65$_{1}$; ar ne gierieſne tawi powàley ingit Post. III 73$_{24}$ —< p. povoli.

povyčia ‚Pfauhenne': powićia SzDi. 244a —< p. pawica.

Póvilas ‚Paul': Powilas BrB. ApG. 13, 9, BrP. I 214$_{8}$, MT. 208$_{14}$ —< ar. *Павьлъ; s. Būga LKŽ XXXIII, ZfslPh. I 42, Endzelin IF. XXXIII 116. Nicht mit Brückner Sl. Fw. 121 aus p. Paweł.

põzas ‚Fuge': pozas del ſuleydimo SzDi. 55b —< wr. пазъ od. p. paz; s. Būga TŽ. I 399.

põzyti ‚Fugen schneiden': poźiju, izpoźiju SzDi. 56a —< wr. пазить.

prabà, g. sg. **prãbos** (und **prabõs**), **proba** ‚Probe': del pràbos KS. 171$_{16}$; Proba tad meiłes yra DP. 236$_{41}$; Tikréuſia probá l. c. 344$_{48}$; ąnt probos Post. 273b$_{9}$—< p. proba.

prabãjus ‚Riegel, Schließhaken, Haspe': prabaius SzDi. 339a; prabajus Qu.[1] 243 —< wr. пробóй ‚Krampe'.

praboba ‚Urgroßmutter' SzDi. 288b —< wr. прабáба od. p. prababa.

pracesija ‚Prozession': praceſia SzDi. 290a —< p. procesja.

pradiẽdas ‚Urgroßvater': pradiedas SzDi. 288b —< wr. прадѣдъ.

pradkai ‚Vorfahren, Ahnen': prádkay KP. 81$_{20}$; nuo pradku juſu KS. 193$_{30}$; pradkey Chyl. 5. Mos. XIX 14. — Zu *pradkas aus p. przodek.

pradõtkas ‚Handgeld, Unterpfand, Gottespfennig, Mietgeld': Turékiteǵ pradótką mirimą maną DP. 201$_{2}$; pràdotką Dwáſios S... duodamas KS. 221$_{2}$; tawę ißpaǯiſtame... pràdotku iǯganima muſu KM. 21$_{3}$; pradotkas Lex. 86, Qu.[1] 242, 344. — Aus wr. *продатокъ entlehnt?

prajẽvas, prajõvas ‚Wunder': bâiſųs praiéwai DP. 7$_{20}$; Baǯnîcǯia... praiéwais pradéios l. c. 458$_{36}$; praieway PK. I 83$_{26}$; praieway rodiſis KP. 149$_{14}$; ǯimes | árbà pràieway KS. 3$_{1}$; praiôwai DP. 8$_{11}$; Diewas praiôwús rôde l. c. 19$_{53}$; praiowas SzDi. 32a —< wr. проявa; zum Wechsel von **ė** und **o** in diesen Worten vgl. čẽbras und čiõbras.

praktikavóti ‚praktizieren, ausüben': praktikawoť DP. 13$_{30}$; praktikawôdami l. c. 364$_{22}$ —< p. praktykować.

praktikõrius ‚Sterndeuter, Wahrsager': nei búrtinikiųp welinump | praktikoriųp DP. 356$_{28}$ —< ap. praktykarz.

prakūda ‚Schaden': neieſchka prakudas WEE. 40$_{22}$; kurſai mil iſchkadu ÷ prakudų WP. 98b$_{30}$; taw iſch ta prakudas nebus l. c. 117$_{6}$ —< wr. *прокуда ‚Schaden', vgl. wr. прокýда ‚Dieb, Mutwilliger, Schelm' Добр. 733 und r. прокýда ‚Verderben, Beschädigung, Schaden' Potebnja Эт. 30, Даль III^{3} 1286.

prakurotaras, prakurataras ‚Advokat, Sachwalter': prákurôtarás DP. 523$_{32}$; prakurataras SzDi. 290a —< p. prokurator.

prakurotas ‚Advokat, Sachwalter': pràkurotay Post. 37$_{16}$ —< p. prokurat.

pralotas ‚Prälat': Prałôtai DK. 26$_{17}$ —< p. prałat.

pranešynos ‚Nachgelage': praneśinos SzDi. 297b. — Aus p. przenosiny lituanisiert; s. Leskien Bild. 399.

praparčius, praparčia, prapartis ‚Fahne, Panier': tur... koßnas po ſawa karuna (aR.: praparczumi) BrB. 4. Mos. II 2; gultiſsi... tur po ſawa karunos (darüber: praparczios) l. c. II 17; ghis praparczių (darüber: karuną [wieluką]) pakels Jes. V 26; tureio Sẓenklą (darüber: karuną; aR.: Panir prapartis) ApG. XXVIII 11 —< wr. прапорець Лит. Мет. (1506—23) РИБ. XX 874 od. p. proporzec.

prãrakas ‚Prophet': Praraks Maž. 274₂; Prarakas WEE. 7₉, BrB. 5. Mos. XVIII 22; prãrãkay KP. 133₂₃; balſas prarakų WP. 2₃ —< wr. про́рокъ Šein Mat. II 608 od. p. prorok.

prarakavoti ‚prophezeien': prarakawok WEE. 197₁₈ —< p. prorokować.

prasitivyti ‚sich widersetzen': ius wiſsada Dwaſei S: praſsitiwijate ÷ ſtengiteſsi WP. 49₆; turrime... praſsitiwiti l. c. 79₆; regiſsi ßmagus grekamus negaljs praſitiwiti ÷ praſilenkti l. c. 149₃₂. — Aus wr. проти́виться lituanisiert.

prãstas ‚einfach, gewöhnlich; gemein, albern, arm, gering': praſtas wando Maž. 24₅; praſtomis dienomis l. c. 494₁₄; kudieij [praſtieij] (aR.: die albern, letieij, praſtoki) BrB. Spr. I 4; Siratą (praſtanſes ßmones)... nuwede Jer. LII 15; beweliia praſtu duonu... krimſt PK. II 85₃. — Lautlich kann es litauischen Ursprungs sein, aber die Bedeutung weist eher auf Entlehnung aus wr. про́стый od. p. prosty hin; vgl. Būga KS. 88, Endzelin MLV. III 378.

prastata ‚Einfachheit, Schlichtheit': tatay eſt ant prãſtatos ſawo Post. 125b₁₈ —< p. prostota.

prastyria, (-yrė) ‚Leinwand, Bettuch, Laken': praſtires beigi rubai Maž. 255₈; įwinioia ghį ing Praſtirę BrB. Mark. XV 46; iſchwida... didę Drabę [praſtirę] ApG. X 11; êmes praſtîrią pêriůſeś DP. 135₄₃; ápſeuſtas praſtiriá l. c. 154₃₆; pradeio... ßluoſtit praſtiriu PK. II 173₆; regeijau praſtirį WP. 158b₉; praſtyre Lex. 113 —< wr. простиря Šein Mat. I 1, 201, Изв. II 1033.

prastokas ‚einfacher, einfältiger Mensch'; **prastokai** ‚Pöbel': kudas Pulkas (aR.: gering Pobel, praſtokai, blagieij) BrB. 5. Mos. IV 27; prykiela praſtoka iſz dulkiu Chyl. 1. Sam. II 8, praſtokay (‚prostaczkowie') Post. 103₁₀; anų miełuių praſtoku DP. 496₂₁; uſch nebagus laikus alba praſtokus AM. 10₂₂ —< wr. простáкъ od. p. prostak.

pratapyti ‚verderben, vernichten': Mokinti liep wiſſa ſwieta, jog eſt pratapits del ghreka Maž. 235₁ —< wr. протопить ‚durchbringen'; vgl. Brückner Sl. Fw. 121.

pratesas ‚Mastbaum': prateſas eldijos, witines SzDi. 144a —< wr. *протеса? vgl. пратэса ‚Kirchenfahne' Šein Mat. I 2, 552, Karskij Бѣл. I 156; пратавѣсъ ‚Kirchenfahne; dünne Stange, Pfahl' Добр. 698; unmöglich Leskien Bild. 160.

prativnas ‚entgegengesetzt, widrig': dwi dumi angu wali prativni ſaw WP. 38₁₅; wiſsi prativni daiktai l. c. 93₂₈ —< wr. проти́вный.

prativnykas ‚Gegner, Widersacher': Antichriſtai ÷ prativnikai Chriſtaus WP. 78b₁₆ —< wr. проти́вникъ Karskij Бѣл. II 2, 201.

pratkai ‚Vorfahren, Großväter, Nachkommen': Tiewu Tiewai (aR.: pratkai) BrB. 2. Mos. X 6; ka ghis dare ant ſennuiu Tiewų (aR.: pratkų) 5. Mos. XXXII 7; Tawa pratkai ſuſsigrieſchija Jes. XLIII 27; Senalei (aR.: pratkai) eſti iſchmintingi Hiob. XII 12; pratku [paſkuigimių] g. pl. Dan. XI 4; pratkai (aR.: vorfaren) 2. Makk. XI 25. — Phonetische Schreibung für pradkai.

prausylas ‚Schminke, rote Schminke': prauſiłas (‚barwiczka, rumienidło') SzDi. 6b; prauſylas Qu.[2] 366. — Mit sl. Suffix -ylas von praũsti ‚waschen' gebildet.

pravãdai ‚der erste Sonntag nach Ostern': prawaday (‚przewodna nedziela') SzDi. 301a; Nedelian pirman prawadų angu aktavas WP. 55_{27}; ant nedelios prawadu KS. 93_{2} —< wr. праводы dass. Fed. I 244 od. p. przewody ‚przewodny tydzień' MPKJ. I 307, SJP. V 242.

pravadnỹkas ‚Führer, Wegweiser': Buk muſu... prawadniku Maž. 47_{16}; tu eſi... prawadniku KP. 77_{1}; Buk... Prawadniku GK. 125_{3} —< wr. проводникъ Лит. Мет. (1510—17) РИБ. XX 292.

pravadniñkas ‚Wegweiser': prawadninkas Lex. 207. — Aus pravadnỹkas lituanisiert.

pravõdyti ‚fördern, führen': prawodik Teiſiuſius BrB. Ps. VII 10; Práwodis mus be ſunkibes KN. 224_{8} —< p. prowadzić.

pravožyti ‚übertreffen': tadda prawoßitų ßieſdras pas Jures BrB. Hiob VI 3. S. võžyti.

prãzvyščius ‚Beiname, Spitzname': ſaugokiteſi... praʒwißcžiu Post. $247b_{9}$; prâʒwiſcius tur DP. 460_{34} —< wr. прóзвище.

predavadyti ‚anordnen': predawadyti Lex. 12 —< p. *przedowodzić.

predkai ‚Vorfahren, Ahnen': anûs pirmûnis arba predkus acc. pl. DP. 505_{40}; ißwedes buwo predkus Post. 2_{10}; budami iß Priadku Pągonays KS. 225_{15} —< wr. предки Лит. Мет. (1536) РИБ. XXX 7.

prẽlotas ‚Prälat': Prełotey KL. 68_{8} —< ap. prełat Brückner Enc. II 126, Klich Term. 79.

prevazas ‚Furt': iſakoma eſt... prewaſo gint per Jordaną Chyl. Richt. VII 1; pamuſze ghi anisjen pas prevazus Jordano l. c. XII 6 —< p. przewóz.

priarka ‚Kebsweib': io priarka... pagimde Sunu BrB. Richt. VIII 31; guleia io Rikune [Priarka] ußu wartu l. c. XIX 27; Saulo priarka (darüber: Draugala) 2. Sam. XXI 11 — < ap. fryjarka; s. Brückner AfslPh. XX 517.

pribuĩšis ‚Hausgenosse': tawa Pawirps [p r i b u i ſ c h i s] (aR.: Hausgenoss Sanamis) BrB. 3. Mos. XXV 6; Schitie ira ſcheſchi Walniſtes Mieſtai... ir p r i b u i ſ c h i e m s (aR.: hausgenossen, Sanamimus; inquitanus) 4. Mos. XXXV 15. — Wohl aus p. p r z y b y s z ‚Ankömmling' lituanisiert.

pryčià, -iõs ‚Grund, Vorwand': anis wiſſoſa ſawa p r i c ʒ o ſ a kaip inkarop paſſiteka MT. XXVI$_{21}$; Tokioie p r i c ʒ o i e reike ʒinoti l. c. 129$_{5}$; tokes ceremonias ir jſtattimus jpacʒei p r j c ʒ o s papiktinojma palaika l. c. 209b$_{12}$ — < ap. p r z y t c z a ‚causa, Fall, Zufall, Ereignis, Angelegenheit'.

pričiniotis ‚bitten, ersuchen': Haman atliko p r y c ʒ y n i o t i s uż giwata ſawo Karalieneyp Chyl. Esther VII 7 —< p. p r z y c z y n i a ć s i ę.

pridotkas, pridatkas ‚Einkommen': Ponas tawe perßegnos wiſsame tawame Turte [Lobiu] (aR.: wiſsoſų p r i d a t k u ſ u; paßitkoſu) BrB. 5. Mos. XVI 15; Apie kitus nereikemůſius p r i d o t k u s AM. 26b$_{14}$ —< wr. п р и д а т о к ъ ‚Zusatz, Beilage' od. p. p r z y d a t e k dass.

priečina ‚Ursache': p r i e c z i n a Qu.[1] 601. — Aus wr. п р и ч и́ н а od. p. p r z y c z y n a lituanisiert.

priegadà, -ãdos ‚Gefahr, Not': cʒeſu p r i e g a d o s Maž. 118$_{5}$; p r i e g a d a (‚necessitas') MT. 129$_{2}$. — Aus p r i g a d à lituanisiert.

priesėga, priesiega ‚Eid': P r i e ſ e g a Maž. 542$_{15}$; pagalei p r i e ſ i e g a s balſa MT. 84$_{19}$. — Aus p r ý s ė g a, p r ý s i e g a lituanisiert.

príetelka ‚Freundin': P r i e t e l k a BrB. Hoh. V 2; p r i é t e ł k a DP. 395$_{21}$; ſuwadiná p r i e t e ł k á s Post. 243$_{31}$ —< wr. п р и я́ т е л ь к а.

príetelius ‚Freund, Patron': Gentis ir p r i e t e l e i Maž. 469$_{18}$; p r i e t e l i u s BrB. 1. Mos. XXVI 26; nekurié p r i é t e l u s DP. 485$_{36}$; p r e t e l u s Ou.[1] 380 —< wr. п р и я́ т е л ь; wegen p r i e- aus п р и я- vgl. m ė s i ẽ d a s ‚Fleischzeit' < wr. м я с о ѣ д ъ, ostlit. a p i ẽ r ė < a p ì a r ė ‚er bepflügte'.

prieviera ‚Aberglaube': p r i e w i e r a Lex. 4. — Aus ap. *p r z y w i a r a lituanisiert, vgl. auch p. dial. p r z y w i a r e k ‚Aberglaube' SJP. V 398.

prieviernas ‚abergläubisch': p r i e w i e r n a s Lex. 4. — Aus ap. *p r z y w i e r n y lituanisiert, vgl. auch p r i e v i e r a.

prigadà, -ãdos, prigadas ‚Not, Unfall, Gefahr, Zufall': nůg wiſſu iſchkadu ir p r i g a d u apſaugoiey WE. 31$_{17}$; rinkſi tikrą algą bedoią (aR.: Not p r i g a d a i e) BrB. Tob. IV 11; wiſſos p r i g a d o s ßmogui... ira ußuſiunczíamos BrP. II 513$_{8}$; iſch p r i g a d u gelbti MT. 45b$_{12}$; p r i g a d a s Lex. 79, 220 — < wr. п р и г о́ д а od. ap. p r z y g o d a.

prigatavintas ‚geschickt, gewandt': p r i g a t a w i n t o s butu ſirdis (‚sprawniejsze były serca') KP. 19$_{17}$. — Partizip zu *p r i g a t a v i n t i, aus p r i g a t ã v y t i umgebildet.

prigatãvyti ‚vorbereiten, zurichten': p r i g a t w i j a weczerą WP. 197$_{32}$; p r i g a t a w i i a wierą KP. 17$_{11}$; negałejo... p r y g a t a w i t ſau ſtrowos Chyl. 2. Mos. XII 39 —< wr. приготóвить od. p. p r z y g o t o w i ć.

prigatavóti ‚zubereiten, zurichten': Diews peana p r i g ȧ t á w o i á KN. 199$_{28}$ —< p. p r z y g o t o w a ć.

prigulka ‚Kebsweib' Qu.^{2} 239. — Mit sl. Suffix -ka von g u ĩ t i ‚sich hinlegen, zu Bett gehen' gebildet.

prihada ‚Unglücksfall': ne wienas ne ȧbeiotu... p r i h a d o y ir nedaſtotkie Post. 26b$_{20}$. S. p r i g a d à.

prikavoti ‚aufziehen': eſme... kuną p r i k a v o i ę ikki ſugrießima GK. 275$_{16}$ —< p. p r z y c h o w a ć.

prĩklodas ‚Beispiel': Ant p r i k ł o d á KS. 12$_{18}$; pagał p r i k ł o d a tu... moteru MK. 54$_6$ —< p. p r z y k ł a d.

primieras, (-us) ‚Vertrag, Bündnis, Bund': ſu Pekla Pritarimą (aR.: Verstand[1]) p r i m i r r ą, kor. in p r i m i e r ą) padarem BrB. Jes. XXVIII 18; tokiŭ p r i m i e r u abi naturi ſudétų DP. 48$_5$; appiáulſtimas bŭ ǯękłu p r i m i e r o tarp Diewo | ir tarp ǯmonių l. c. 54$_{18}$; ape p r i m i e r ą Diéwo ſu Abrômu l. c. 351$_{21}$; butu reagimu ǯiánkłu p r i m i e r a u s ano | ȧrbá ſandáros KS. 24$_2$ — < p. p r z y m i e r z e.

primietas ‚Eigenschaft': p r i m i é t a i Welino DP. 472$_{54}$ —< wr. *примѣтъ, vgl. p. p r z y m i o t.

prýprova, pryprava ‚Geschirr, Gerät; Würze, Zutat, Zubereitung': atgabena... wiſsą p r i p r o w ą [wiſsus Stotkus] BrB. 2. Mos. XXXIX 40; padare... wiſsas p r i p r a w a s Namams 1. Kön. VII 48; p r i p r o w o ſ e wiſokioſe Ponuy ǯayſkit (‚na przyprawach weselnych..') KP. 102$_2$; ſu preſkomis donomis walgis ją ir karcia p r y p r o w a Chyl. 1. Mos. IX 11; wiſos p r i p r o w o s karalißkos Post. 3b$_{35}$; p r i p r o w a Lex. 219 —< wr. припрáва ‚Zubereitung, Würze' od. p. p r z y p r a w a dass.

prýsėga (bezw. **prýsiega**) ‚Eid': nůg ſchos p r i ſ e g o s walnas eſsi BrB. 1. Mos. XXIV 8; eſch noriu mana p r i ſ i e g ą paſtiprinti l. c. XXVI 3; p r i ſ i e g a ſawá... drutino DP. 150$_{27}$; be p r i ſ e g o s SzDi. 10b; kreywos p r i ſ i e g o s ne tures KN. 20$_{26}$; p r y ſ e g a Chyl. 2. Mos. XIII 19 —< wr. прúсяга od. прúсѣга.

prisėgnykas ‚Dorfgeschworener': p r i ſ e g n i k a s SzDi. 130a —< wr. *присягникъ, vgl. p. p r z y s i ę ż n i k.

prisiegoti ‚schwören': p r i ſ i e g o ł DP. 159$_{11}$; p r i ſ s i e g ó i a ne téiſei DK. 25$_2$; pradejoſi kiaykti ir p r i ſ i e g o t i KS. 253$_{24}$ —< wr. присѣгать.

---

[1]) = Verständigung.

prisỹlyti ‚zwingen, drängen': beda anus... priwers [priſjlis] BrB. Jud. VII 10; priſiliti WP. 74_{10} —< wr. присúлить od. p. przysilić.

prismõkas ‚Leckerbissen, Zutat': tàis ſmocẓnais priſmokàis Post. $103b_{43}$ — < p. przysmak.

pristainus ‚anständig, geziemend': priſtaina iſsiradituſi Gerullis SLS. (1578) 58_{15}; priſtainus Lex. 13; priſtuinus (für priſtainus verschrieben) Qu.[1] 35 —< p. przystojny; vgl. Bezzenberger, Jagić-Festschrift 283.

pristavas, pristovas ‚Amtmann, Aufseher, Führer': Eſch gediaus... praſchiti Priſtawu pagalbos BrB. Esra VIII 22; priſakie Farao... Pryſtowams źmoniu Chyl. 2. Mos. V 6; kiékwienám iẓġ mûſų bûtų vẓ priſtówą Diéwas DP. 521_{33} —< wr. прúставъ od. p. przystaw.

prystrova ‚Zugemüse': dûdink mumus priſtrowos walgiti [praſtą ſtrową walgiti] BrB. Dan. I 12. — Aus ap. *przystrawa od. lit. Bildung zu strova.

privenčiavoti ‚vermählen': priwenczawoti Qu.[2] 438. — Lit. Bildung zu venčiavóti od. <p. *przywieńczować.

privietoti ‚empfangen, begrüßen, einschenken': ghį pakagingai priwietotų (aR.: paſweikintu) BrB. Makk. VII 30; Eſch emiau kupkelę iſch rankas Pono, ir priwietoiau wiſsas ßmones Jer. XXV 17. — Wohl nach lit. yietà ‚Stelle, Ort' aus privitoti umgebildet.

privileja(s), privilija(s) ‚Privilegium': priwileios n. p. Post. 350_{34}; priwileijes... aptur MT. 201_{6}; Búwoġ tatái ipacẓes priwileiiás mergós Marios DP. 395_{22}; pirmas priwilias l. c. 467_{46}; priwiliias dáwe l. c. 483_{13}; priwiliias táwas l. c. 612_{2} —< p. przywilej bezw. przywileja, przywilija SJP. V 401.

privilijavotas, priviliejavotas ‚privilegiert': miéſtas priwiliiawôtas DP. 395_{32}; priwilieiawotas SzDi. 383b. — Partizip zu *privilijavoti, *priviliejavoti aus p. przywilejować.

privitoti ‚empfangen, begrüßen': priwitok ios Winu BrB. Jer. XXXV 2; Wisi kałnay priwitoiá KN. 83_{14} —< p. przywitać.

privõbyti ‚herbeilocken, anlocken': mus priwóbitų DP. 347_{20}; páſiuntinį... priwobiio l. c. 397_{36} —< p. przywabić.

prizvalyti ‚einwilligen, erlauben': taſſái búwo ne priẓwaliięs ródoſp DP. 179_{34}; patis nebàgay ant io priẓwàliio Post. 345_{21} —< p. przyzwolić.

probastva ‚Propstei': padariſi wálą máną | įſipirkdamas inġ... Probáſtwą DP. 383_{30} —< p. probostwo.

probavoti ‚probieren': probawôie ſáwo mókſłą DP. 128_{39}; Kaip gali probawoti MT. 7_{5} —< p. probować.

proca ‚Mühe, Arbeit': ant procos rąku mano źwiłkterejo Diewas Chyl. 1. Mos. XXXI 42 —< p. praca.

procavotis, procevoti ‚sich mit etwas beschäftigen, sich bekümmern, bemühen, arbeiten': kurie procawoieſe tarpu yuſſu WE. 36_{4}; Kam rupinaties [procewoiet] BrB. Mark. VIII 17; Tu... prociȧwoiey KN. 220_{13}; procewoti Lex. 28, 124 —< p. pracować (się).

prõcė, prõcis, -ies, pročia, (-čė) ‚Mühe, Bemühung': po didʒos proces iſcharde anis dwilinka mura BrP. II 343_{6}; Be proces tawa pridawe... péna GK. 402_{21}; proce Lex. 28, 124; daug tur procies WE. 8_{1}; koki procis Post. $245b_{40}$; proćios ir darbay KN. 106_{1}; neturit nießednos procʒes Maž. 115_{10}. — Aus proca umgebildet.

prõsas, prosa ‚Kelter': nug tawa Winmintuwes (aR.: kelter proſas, winſpaudis) BrB. 5. Mos. XV 14; Eſch proſsa wienas minnu Jes. LXIII 3; iſz proſos-kubila Chyl. 4. Mos. XVIII 27 —< wr. прасъ bezw. праса od. p. prasa.

prõsyti ‚keltern': anus proſsiau ſawa kerſchtije BrB. Jes. LXIII 3. — Anscheinend lit. Ableitung von prõsas (prosa).

protlyvas ‚scharfsinnig': protliwas Qu.[1] 437. — Mit sl. Suffix -lyvas (<wr. -ливъ od. p. -liw Łoś Gr. II 22) von prõtas ‚Verstand' gebildet. Vgl. supratlỹvas ‚verständig' Sub.

provà, -õs ‚Recht, Gericht, Regiment': Mes prowa turim Maž. 350_{1}; Jus netieſos nedarjket (aR.: neligei neſudiket) Prowoie BrB. 3. Mos. XIX 35; ſawo prową apreiſchke Sirach XVII 10; padare thinai gerą Prową [Giwenimą] (aR.: Regiment) 1. Makk. XIV 34; ſułȧuʒ́e dwáſißkas prowás DP. 27_{4} —< p. prawo ‚Recht, Gesetz, Gericht' od. wr. пра́во dass.

provavóti ‚rechten': prowawoti Lex. 139 —< p. prawować.

prõvyti ‚rechten, einen Prozeß führen': maßas bilas anis ſuditų (aR.: prowitų) BrB. 2. Mos. XVIII 26 —< p. prawić od. wr. пра́вить.

provìzija ‚Provision': neſiunte po pȧßwentimą Riman po prowiʒią Ponump | po grȧtificatia Biſkupump Post. III 22_{14} —< p. prowizja.

provnai ‚gesetzlich': Kliſtenes Atencǯikȧmus prownay padawe Post. $210b_{18}$. — Adverb zu *provnas aus p. prawny.

prožnykas ‚Kirmes': po numirimui gałétumbime inġ aną amʒ́iną proʒ́niką DP. 573_{36} —< p. prożnik ‚Feiertag, Ablaßfest'.

prũdas ‚Kolk, Grube, Zisterne, Teich': Prudai (aR.: kolcke, Dumburjs) BrB. 3. Mos. XI 36; Gerk wandenį iſch tawa dûbes [prudo] Spr. V 15;

Wandẹnio nebetureia... prudoſų (aR.: Cistern, Schullinis, Ciſterneſą) Jud. VII 12; prudas (‚staw wodny') SzDi. 352b —< wr. прудъ ‚Mühle, Mühlteich'; zur Bedeutung vgl. r. прудъ ‚Teich'.

psalmista ‚Psalmendichter': bîło Psalmiſtá DP. 230_{25}; kalba pſalmiſta WP. 263_{20} —< p. psalmista.

psolmas, psalmas ‚Psalm': Psolmas KN. 9_{3}; pſalmas PK. I 48_{1} —< p. psalm.

pūčkà, g. sg. **pūčkos** ‚Geschoß, Geschütz, Büchse, Muskete : io nor imti... pucʒka BrB. Hiob XLI 18(17); atgabena... Pucʒkas 1. Makk. VII 20; ſu pûcʒkomis (‚z działami') DP. 3_{48}; wiſàs pucǯkas ſuweʒ̨ie Post. 320_{36}; putczka Lex. 40; putßka l. c. 126; putſzka l. c. 142 —< wr. пýшка (: пушокъ железныхъ чотыри, а семъ пушокъ Московъскихъ Лит. Мет. РИБ. XX 1173) od. p. puszka ‚działo' Brückner Słow. 449, SJP. V 442. Der Übergang **š > č** ist erst im Litauischen eingetreten; vgl. auch plėčkà.

pūčkà, g. sg. **pūčkos** ‚dickes Ende eines Eies': puć̨ʒka Lex. 46 —< wr. пýжка ‚гузка яйца, тупикъ'; vgl. Brückner Sl. Fw. 123.

pūčkorinė ‚Zeughaus': parode... wiſsus Sbroio namus (aR.: Zeugheusser pucʒkorine) BrB. Jes. XXXIX 2. — Lit. Bildung zu pučkõrius.

pūčkõrius ‚Büchsenmeister': puczkorus Qu.[1] 105 —< wr. пушкарь Лит. Мет. (1517) РИБ. XX 483 od. p. puszkarz.

pũdas ‚Gewicht': Swaras (aR.: pudai) BrB. Spr. XVI 11 —< wr. пудъ; zur Bedeutung vgl. r. пудъ ‚Gewicht, Waage' Даль III[3] 1406.

pugvyčia ‚Spange, Knopf': eme... ſpangus (darüber: Spitula; aR.: Spange cʒeta; pugwicʒią) BrB. 1. Mos. XXIV 22; pugwićia (‚guzik, pągwica') SzDi. 69b, 239a —< wr. пугвица Лит. Мет. (1506—23) РИБ. XX 871, Karskij Къ ист. 212; nicht mit Brückner Sl. Fw. 123 aus grr. pugovica.

puikavóti ‚stolzieren, prächtig tun': iſchmokĩta [puikiĩtę] puikawoti BrB. Sirach XIII 1; puikawoie MT. XLIII$_{21}$; Puik'woti newiku GK. 470_{13}. — Mit sl. Suffix -avoti von puikùs ‚prächtig, herrlich' gebildet.

puikõrius ‚Stolzer, Stutzer; hochbrüstig': bloſnai, bei puikorius BrB. Sirach XXIII 8; puikorus Lex. 100, Qu.[1] 514. — Mit sl. Suffix. -orius von puikùs ‚prächtig, herrlich' gebildet.

puinolas ‚Dolch': puynołas SzDi. 310b —< p. pujnał.

pũkas, -aĩ ‚Feder, Flaumfeder': ærelis... pilnas plukſnų (darüber: pukų; aR.: federn. pukaj) BrB. Ezech. XVII 3; pukas (‚puch na gęsi') SzDi. 310b —< wr. пухъ; vgl. Brückner Sl. Fw. 123, Būga TŽ. I 8, 395, II 473, Endzelin MLV. III 445.

puĩkas ‚Volk, Heer, Gemeinde, Versammlung, Pöbel, Haufen, Schar, Partei, Regiment; Herde: ſu wiĩſu Karia p u l k u Maž. 103$_6$; kalbekite wiſsam Surinkimui (aR.: P u l k u i) BrB. 2. Mos. XII 3; ſchwentas P u l k a s (aR.: Sʒmones) 5. Mos. XXVI 19; meldeſi wiſsą p u l k ą [riceriĩtę] Dangaus 2. Kön. XVII 16; wiĩſas p u l k a s (‚exercitus') MT. 39$_4$; duok waikſciot tawuosnà p u ł k u o ſ n a (‚do twych zborów') KP. 77$_5$; p u l k a s ßmaniu WP. 28$_{10}$; p u l k a s (‚Haufen, Heer, Partei, Schar, Truppe') Lex. 91, 92, 132, 146, 147; p u l k a s (‚połk; stado bydła') SzDi. 270a, 351b. — Zusammen mit le. p ù l k a s ‚Haufen, Schar' eher mit Būga KS. I 71 und Endzelin MLV. III 407 aus ar. п ъ л к ъ ‚Heer, Heeresabteilung, Lager, Feldzug, Volk' Срезн. Мат. II 1747, als nach Brückner Sl. Fw. 123 und Stender-Petersen SGLw. 195 aus p. p u ł k ‚Regiment', da die Bedeutungen mit letzterem nicht ganz übereinstimmen und auch die große Verbreitung des Wortes in den baltischen Sprachen, die bei einer Entlehnung aus dem Polnischen kaum denkbar wäre, auf ein hohes Alter hinweist. Das p. p u ł k ist jüngeren Ursprungs: im Altpolnischen findet man statt dessen zuerst -p e ł k || -p o ł k (z. B. in den Personennamen P r z e d -p e ł k || P r z e d -p o ł k, Ś w i ę t o -p e ł k || Ś w i ę t o -p o ł k u. a., s. Taszycki PIO. 89, 100); ferner ist p. p u ł k selbst wohl aus r. п о л к ъ entlehnt, s. SJP. V 433, Rozwadowski GJP. 158. Vgl. Verfasser APh. I 216.

pulkauniñkas ‚Parteigänger': p u l k a u n i n k a s Qu.^{1} 379. — Aus p. p u ł k o w n i k ‚Oberst' lituanisiert; vgl. Brückner Sl. Fw. 123.

pùlokas ‚Pistole': p u l l o k a s Lex. 68, 135, Qu.^{1} 176 —< ap. p u ł a k SJP. IV 943.

pulpitas ‚Pult' SzDi. 321a —< p. p u l p i t.

pùndas ‚Gewicht, Pfund, Zentner': eſchkodamas naudos p u n d a indůta Maž. 304$_3$; dide kruſcha kaip kada Schimto p u n d ų (aR.: ſwarų) puole BrB. Off. XVI 21; ieſchkodamas p u n d ų WP. 78$_5$; p u n d a s (‚gwicht, waga szalna') SzDi. 69b; p u n d u ir ſwaru (‚cieżarem abo wagą') PK I 52$_{17}$. — Der Bedeutung und der Lautgestalt wegen kann es aus ar. *p ų d ъ (< p ǫ d ъ) ‚Gewicht' entlehnt sein, vgl. Būga Изв. XII 1, 1 f., ZfslPh. I 28; es ist aber auch möglich, daß dieses Wort aus dem Germanischen stammt, etwa in Tikras Swaras, Tikras p u n d a s (‚Rechte wage | rechte p f u n d') BrB. 3. Mos. XIX 36; Sʒimtas P u n d u (‚Zentner') Qu.^{2} 86; vgl. Mikkola Ber. 155.

pũnė (und **pūnẽ**) ‚Höhle, Stall, Viehstall': Ghis tijko... kaip Liutas p u n e i a BrB. Ps. X 9; anis... atſijlĩta Skileie (aR.: höle Olaie [p u n e i e]) Hiob XXXVIII 40; p u n e (‚chlew') SzDi. 25a; oßkine p u n e (‚koziarnia') ib. 109; p u n e (‚obora') ib. 200b. — Wegen der Bedeutung wohl aus wr. п у́ н я ‚Stall, Scheune', s. Brückner Sl. Fw. 123, Endzelin MLV. III 447; Karskij Бѣл. I 135 und Preobraženskij Эт. сл. II 153 nehmen hier, jedoch kaum mit Recht, Entlehnung in umgekehrter Richtung an.

punktelis ‚Pünktchen': maʒiáuſias punktêlis DP. 579$_{42}$. — Deminutiv zu *punktas aus p. punkt.

puntas ‚Pfund': tris puntus aukſo liepe atſwert Chyl. 1. Kön. X 17. — Aus funtas = p. funt lituanisiert.

purpūra ‚Purpur': purpúros rubą DP. 167$_{30}$; and... purpuros- akmenia Chyl. Esth. I 6; nuwiłko jam purpurą (kaniką) NT. Mark. XV 20 — < p. purpura.

pūstas ‚wüst, öde; Wüste': peræies elſi gire puſtaie Maž. 288$_{14}$; giwenimas tures puſtas buti WEE. 146$_{4}$; ßeme buwa puſta (darüber: negiwenama) ir tuſchcʒia BrB. 1. Mos. I 2; namus ių puſtú pâwerte DP. 50$_{37}$ —< wr. пустъ.

pūstaunyčė ‚Einöde': puſta puſtauniczе BrB. Joel IV 19(24); muro trobas ir puſtauniczes n. pl. BrP. II 346$_{14}$. — Lit. Nebenform zu *pūstaunyčia aus wr. пустовница (nach Karskij wird dieses Wort im heutigen Weißrussischen gebraucht).

pūstélnykas ‚Einsiedler': puſtêlniko g. sg. DP. 196$_{40}$; wiras Puſtélnikas WP. 192b$_{2}$ —< p. pustelnik od. wr. пустѣльникъ.

pūstélninkas ‚Prasser, Verschwender': puſtelninkas Lex. 49, 136, 220, Qu.^{1} 545, Qu.^{2} 442. — Aus pūstélnykas lituanisiert.

pūstýnė (und **pūstỹnė**), **pustynia** ‚Einöde, Wüste, Wüstung': ſtoijauſe kaip ijwas puſtiniu Maž. 473$_{3}$; kuris ira pas Puſtjnę BrB. 1. Mos. XIV 6; puſtinioie (aR.: puſchcʒoie) rada l. c. XXXVI 24; ißeio iʒg... puſtinios DP. 28$_{39}$; mieſtey juſu bus puſtyne Chyl. 3. Mos. XXVI 33; puſtyne Lex. 215 — < wr. пустыня od. p. pustynia.

pūstyti ‚verwüsten': ghis ſawa karaliſte patſai puſtij BrP. I 300$_{15}$; baʒnîczes... púſtiie DP. 573$_{29}$; wietàs... puſtija ir griauja KS. 105$_{32}$ —< wr. пустить od. p. puścić.

pūščià, g. sg. **pūščios** (und **pūščiõs**) ‚Wüste, Einöde': ghis rada ghi... ſauſoie puſchcʒoie BrB. 5. Mos. XXXII 10; balſas Wieſchpaties pakrutin... puſchcʒias Ps. XXIX 8; wede per dides puſchcʒes BrP. I 202$_{12}$ — < wr. пуща od. p. puszcza.

pūščionis ‚Einsiedler': puſzczonis Qu.^{1} 148. — Aus p. puszczanin (n. pl. puszczanie) lituanisiert.

pušnas ‚stolz': puſchnas ir ruſtus Rehsa Ps. X 4; nůg Puſchnujû l. c. XIX 16 —< wr. пу́шный ‚aufgetrieben'; s. Brückner Sl. Fw. 123.

pūtylas ‚Fessel': putilay SzDi. 244a —< wr. путило; s. Būga Изв. XVII 1, 3, LKŽ. XXXIII.

putavoti ‚schäumen': draſka ghį kaip p u t t a w a i a BrB. Luk. iX 39. — Mit. sl. Suffix -a v o t i von p u t à ‚Schaum' gebildet.

puzonas ‚Posaune': puſkit ànt p u ʒ o n u KN. 120_{10} — < p. p u z a n.

raba ‚Sklavin': dirbt' úʒdraude wergâmus ir r á b ô m u s DP. 340_{32}; mótiną io bútų kadái r a b á welino l. c. 396_{13} — < wr. р о б а od. p. r o b a.

rabatà, -ãtos ‚Jammer, Unglück, Leid, Ungelegenheit, Mühe': Ateis r a b a t a an io galvos Maž. 517_{12}; wargą ir r a b a t ą BrB. Ps. X 14; Pikts ßmogus ſaw taiſa r a b a t ą Spr. XVI 27; cia wel nauia r a b a t a BrP. II 510_{21}; welnißką r a b á t ą attolink GK. 267_{15}; r a b a t a Lex. 177, 197, Qu.[1] 296, 530 — < wr. р о б о́ т а ‚Arbeit' od. wegen der Bedeutung eher p. r o b o t a ‚Arbeit, Not, Zwang, Knechtschaft'.

radãstas, radostas ‚Hecke, Dorn, Rose': ægles augs wietoie R a d a ſ t ų BrB. Jes. LV 13; neſeket tarp r a d a ſ t ų Jer. IV 3; Raßes (aR.: r a d o ſ t a s) Hoh. V 13; r à d á ſ t à s raudonàs KN. 230_{27}. — Aus p. r d e s t ‚Flöhkraut, Wasserpfeffer, Dürrwurz, Knöterich, Wegtritt (poligonum)' umgebildet; s. Brückner AfslPh. XX 517, KZ. XLVI 227, Būga KS. 173 f. Unrichtig Mikkola BB. XXII 244, Walde EW[2]. 659, Iljinskij Изв. XVII 1, 200.

ragažius ‚Deichsel am Pfluge, Pflugbaum': r a g a ź i u s SzDi. 68a. — Wohl neben heutigem r a g õ ž i u s (: r a g ó ź u s ‚Zochbaum am Pfluge' Ness. 436; r a g õ ž i u s ‚ein großer Pflug K. 341) über r a g o č i u s (: r a g ó c z u s ‚Zochbaum am Pfluge' Ness. l. c.) aus wr. р о г а́ ч ъ ‚Pfahl, Pflugsterz' entlehnt. Vgl. Brückner Sl. Fw. 124.

ragótinė ‚Speer, Spieß, Wurfspieß, Lanze': Schona ijo r a g o t i n e... pradure Maž. 443_{18}; ſugawa R a g o t i n e BrB. 4. Mos. XXV 7; r a g ô t i n e s apgręß ąnt piautuwų DP. 38_{44}; r a g o t i n e (‚oszczep, włocznia') SzDi. 235a, 400b; r a g o t i n e Lex. 162, 215, Qu.[1] 301. — Mit Veränderung des Stammauslautes aus wr. р о г а́ т и н а Лит. Мет. (1519) РИБ. XX 1361, Добр. 792, s. Brückner Sl. Fw. 125; nicht mit Fraenkel WS. XII 2, 189 echt litauisch.

rãkas ‚Zeit, Ziel, Schluß': Manas cʒeſas [r a k a s] nueija BrB. Jes. XXXVIII 12; ßiwata mana r a k ą (aR.: [ußmatą]... cielus) tur Ps. XXXIX 5; tu ʒmogui ußmetei R a k ą giwenti MT. XLVII$_4$; r a k a s Lex. 218, Qu.[1] 78, 453. — Būga РФВ. LXVI 247 f. stellt lit. r ã k a s ‚terminus' und sl. r o k ъ mit r a n k ù, r à k t i ‚stechen', r a k i n ě t i ‚stochern' u. a. zusammen, aber kaum mit Recht: bei einer solchen Zusammenstellung kann man nicht so leicht die Bedeutung dieses Wortes erklären; auch ist sl. r o k ъ ‚Terminus, Grenze' zunächst zu r e k ǫ zu stellen und seine ursprüngliche Bedeutung daher nur zeitlich, nämlich als ‚Termin, bestimmte Zeit' aufzufassen; zur weiteren Bedeutungsentwicklung vgl. Rozwadowski Sem. 80, Brückner Słow. 461. Des-

wegen ist lit. rãkas aus wr. покъ od. p. rok entlehnt anzusehen; vgl. Brückner Sl. Fw. 124, Endzelin MLV. III 473.

rakmistras ‚Rittmeister': rakmiſtras Qu.[2] 340. — Aus ratmistras lituanisiert.

rama ‚Rahmen': Bâłłas ąnt' râmos girdêtas yra DP. 417[9] —< p. rama.

rankalka ‚Muff' Lex. 124, Qu.[2] 299. — Mit sl. Suffix -alka von rankà ‚Arm' gebildet.

randolius ‚Arrendator': randolus Qu.[2] 28. — Dissimilatorisch aus randõrius K. 344 (< wr. рандáрь) umgebildet; vgl. Brückner Sl. Fw. 27, 124.

randoninkas ‚Arrendator': randoninks Qu.[2] 28. — Wohl von randà, -õs ‚Pacht' K. 344 (< wr. рáнда) gebildet.

raragas ‚Geier': newalgitumbit... Raragą (aR.: Geier. Maitædį) BrB. 3. Mos. XI 14; Raragai (kor. aus -as) Jes. XXXIV 14; Apůko [wanaga] (darüber: Sakalo; aR.: Geier rarago) akis Hiob XXVIII 7 —< p. raróg Blaufuß, Edelfalk'.

rarõtai ‚Morgenandacht im Advent': rarotay SzDi. 317a —< p. roraty.

rasãlas ‚Heringslake, Salzwasser': raſſalas Lex. 95; raſſàlas Qu.[1] 258, 428 —< wr. росóлъ.

raskašavoti ‚ergötzen, großes Vergnügen machen': ràſkàßàwotu Post. 145b[41] —< p. rozkoszować.

raskašis ‚Wollust, Pracht': raſkaſcheſu giwen WE. 40[10]; biednas ràſkàßis Post. 8[38]; giweno raſkaſziy Chyl. Neh. IX 25; raſkaßis Lex. 136; raſkaſzis Qu.[1] 394 —< wr. póскошь od. p. roskosz.

raskašnas, (-nus), raskãžnas ‚lustig, üppig': iſch Achwato namo (aR.: lusthause raſkaßnas namas) BrB. Am. I 5; raſkaßnu ǯiwàtu Post. 40b[41]; buwau'... raſkaßnoj' linkſmybej GK. 77[24]; raſkaſznus Qu.[2] 478 —< wr. роскóшный od. p. roskoszny.

rasodà, -õdos, rosada ‚Kohl-, Rübensetzlinge, Pflanzen': raſoda SzDi. 317b, Qu.[1] 394; rosada Lex. 134 —< wr. росáда od. p. rosada; vgl. Brückner Sl. Fw. 120.

rastrika(s) ‚Getümmel, Tumult': iſch tų Raſtrikų BrB. 1. Makk. IX 13 —< p. rozterk; s. Bezzenberger BGLS. 319.

raškašis, raškošis ‚Wollust, Lust': raſchkaſcheſu gijwen Maž. 38[16]; Ghi ßides... wiſsoie raſchkoſchije BrB. Jes. XXXV 2; raſchkaſchij bua WP. 11[11]. — Assimilatorisch aus raskašis gebildet.

raškašnai ‚üppig': raſchkaſchnai giwena GD. 121[4]. — Adverb zu *raškašnas aus raskašnas.

ratà, -õs ‚Formel, Rotte': Bullingérus ape ſawą r â t ą ráßo DP. 84_{27}; Judóßius tad paſsiemes r á t a... atêio l. c. 153_{44}; r â t h a ǯalniéru l. c. 169_{31} — < p. r o t a.

ratmistras ‚Rittmeister': R á t h m i ſ t r a s DP. 73_{17}; po r à t m i ſ t r u tu àkimis Post. $119b_{42}$; R á t m i ſ t r á s KP. 162_{10} — < p. r o t m i s t r z.

raunas ‚ähnlich' Qu.[1] 20 — < wr. р о́ в н ы й ‚gleich' oder der Bedeutung wegen eher p. r ó w n y ‚gleich, ähnlich' SJP. V 748.

razbajáuti ‚morden': raſbainikai r a ſ b a i a u d a w a BrP. II 61_{10}; r a ʒ b a i a u t DP. 308_{7}; pripratį ira... r a ʒ b a i a u t i WP. 126_{20}; r a z b a j a u t i Lex. 123. — Zu r a z b ã j u s.

razbajystà, (-ỹstė) ‚Mord': r a ʒ b a i ſ t a s n. pl. WEE. 108_{13}; r a ʒ b a g h i ſ t a s buwa daſſileides l. c. 202_{20}; R a ſ b a i j ſ t o s waiks (aR.: Raſbainiko ſunus) BrB. 2. Kön. VI 32; r a ſ b a j ſ t e padare buwa BrP. I 380_{6}; r a ʒ b a i i ſ t e s n. pl. DP. 304_{6}. — Lit. Bildung zu r a z b ã j u s.

razbãjus ‚Räuber, Mörder, Kriegsmann; Mord, Totschlag': padawe ios rankoſna R a ſ b a i ų BrB. 2. Kön. XVII 20; tas R a ſ b a i u s... Antiochas 2. Makk. IX 28; Salna (aR.: r a ſ b a i u s) 2. Chr. XXII 1; r a ſ b a j u s Lex. 123, 175 — < wr. р о з б о́ й ‚Schlacht, Prügel; Mörder'.

razbáinykas ‚Räuber, Mörder, Totschläger': yus... r a ʒ b a i n i k a i s eſte paſtoghi WEE. 14_{20}; r a ſ b a i n i k a i (aR.: Todschleger, nußawintoiei) BrB. Off. XXII 15; búwo r a ʒ b á i n i k u DP. 168_{15}; r à ǯ b à i n i k a s Post. III 74_{2} — < р о з б о́ й н и к ъ od. p. r o z b o j n i k.

razbainystė ‚Mord': r a z b a i n i ſ t e s g. sg. WP. 185_{20}. — Lit. Bildung zu *r a z b a i n a s aus ap. r o z b ó j n y SJP. V 579.

razgriešytis ‚sich entsündigen': ne noretų... atſigriekauti (aR.: r a ſ g r i e ſ c h i t i s) BrB. 4. Mos. XIX 13 — < p. r o z g r z e s z y ć s i ę.

razgriešymas ‚Entsündigung': Ape R a ʒ g r e ſ c h i m a Maž. 28_{17}. — Lit. Bildung zu r a z g r i e š y t i(s).

razgriešnykas ‚einer, der sich entsündigt': r a ſ g r i e ſ c h n i k a s BrP. II 303_{15} — < p. *r o z g r z e s z n i k; vgl. r a z g r i e š y t i s, g r i ẽ š n y k a s.

razìnka, rozinka ‚Rosine': turêtų... r a ǯ i n k á s waisit' DP. 303_{41}; ſzymtą ſtuku r a z y n k u Chyl. 1. Sam. XXV 18; atgabena... R o ſ i n k a s BrB. 1. Chr. XII 40; eme... ſchimtą riſcheliu R o ſ i n k u 1. Sam. XXV 18 — < p. r o z y n k a.

rãzumas ‚Verstand, Vernunft, Sinn, Erkenntnis': Iſchmintis ir protas (aR.: r a ſ u m a s) BrB. 5. Mos. IV 6; Důkigi... R a ſ u m ą (aR.: erkentnis prata, paßinimą) 2. Chr. I 10; r a ſ u m a s Sirach IX 13; mįli... iǯǧ wiſſo ſáwo r a ʒ u-

mo DP. 344$_{30}$; raʒumàs abà ſàmprotis Post. 222$_{21}$ —< wr. рóзумъ od. p. rozum.

razumñas ‚vernünftig, fein': nera newieno teyp razumno Chyl. 1. Mos. XLI 39; wis kitrei dariti (aR.: künstlich, mandagei, formnai, raſsumnaj) BrB. 2. Chr. II 13(14) — < wr. розýмный od. p. rozumny.

rebellista(s) ‚Aufrührer, Rebell': anſái ſmârkus. ißkoroiimas | Chóres ir Dáthano | ir Abirodo | ir kitų wiſsų kúrſtitoiu | arba rebelliſtą (für -ſtų verschrieben) wiſsókio ámßio DP. 366$_{28}$ — < ap. rebellista.

recepta ‚Rezept': Ner' tampreſnes receptos ąnt' meiłes DP. 508$_{40}$ — < p. recepta.

rėčkà, g. sg. **rẽčkos** ‚Trinkgeschirr': reczka Qu.^{2} 419 —< wr. ряжка ‚Kippe (hölzernes Schöpfgefäß mit einem Handgriff)'; s. Brückner Sl.Fw. 125, Būga ZfslPh. I 39.

rẽdas ‚Ordnung, Anordnung, Regiment; Gebühr': Redas Mißpara Maž. 494$_{12}$; Redas [paſtatimas, uſſtowa] BrB. Jer. XXXI 36; padare Kario Vſſtowa (aR.: feld Regiment, kario redas) 1. Makk. III 55; Nauiu redu biłáu DP. 47$_{28}$; ræ das ſutwerimo MT 40$_{18}$; redas Lex. 78 — < wr. рядъ ‚Reihe' Добр. 808.

rėdýti(s) ‚regieren, herrschen, verwalten, richten, bereiten, sich ankleiden, schmücken, rüsten': hukia rediti nemoka Maž. 29$_{19}$; ßmones redis tikrai BrB. Ps. IX 9; baymę Diewa muſp prikiela ir reda (‚sprawuje') KP. 17$_{13}$; Baßniczе... ræda ir apgin MT. 35b$_{8}$; tokéis rûbais rêdoś DP. 20$_{21}$; kélą iam... rêde (‚gotował') l. c. 20$_{43}$; Diéwas wêikia... ir rêdo l. c. 335$_{19}$; móte... grâžinas ir rêdos l. c. 561$_{10}$; rediti Lex. 141, 143, Qu.^{1} 399 — < wr. рядúть (ся).

referendorius ‚Referendarius' SzDi. 314b —< p. referendarz.

reformavoti ‚reformieren': reformawos... kûnus muſu DD. 187$_{45}$ — < p. reformować.

regestras ‚Register': ſeni Regeſtray Post. 55b$_{21}$ —< p. regiestr SJP. V 503.

regula ‚Regel': tàtày ir pàſtàtità regułà Post. 372$_{11}$ —< p. reguła.

reistras ‚Register': ieſchkoia ſawa Gimines Reijſtrus BrB. Neh. VII 64; ſako gimines - reiſtrus Chyl. 2. Chr. XII 15 —< wr. рейстръ Лит. Мет. РИБ. XXXIII 38.

relikvija ‚Reliquie': relikwios ßwintuiu SzDi. 315b —< p. relikwja.

relikvijõrius ‚Reliquienschrein': relikwiorius SzDi. 315b —< p. relikwjarz.

remesla, remẽslas ‚Handwerk': remeſla ių buwa dariti... kaurus BrB. ApG. XVIII 3; dárbas ir remeſłas DP. 420$_{12}$; remeſlai MT. 215b$_{8}$; re-

meſłas SzDi. 330b. — Eher aus wr. ремесло, als mit Būga KS. 279 einheimisch; vgl. remestva.

remesnỹkas ‚Zimmermann, Handwerker': důtų... Timmermanams (gestr.; aR.: Remeſnikams) BrB. 2. Kön. XXII 6; remeſnikai BrP. II 212$_{24}$; remeſnîkas DP. 211$_{18}$; remeſnikas Chil. 2. Mos. XXVIII 23 — < wr. ремесни́къ (und ремéсникъ) od. p. rzemeśnik.

remestva ‚Werk, Handwerk': ateija... koßnas ſawa Remeſtwos BrB. 2. Mos. XXXVI 4; tureio tam ligę Remeſtwą ApG. XIX 25 —< wr. ремество́.

remesdva ‚Handwerk': budams ligios remeſdwos BrB. ApG. XVIII 3; bernas... tur remeſdwos kakios mokinties BrP. II 510$_{4}$. — Offenbar aus remestva umgebildet.

rẽtėžis, rẽtėžius ‚Kette, Halsband': nupůle reteßei WEE. 155$_{22}$; uß-kabinna... reteßį (aR.: appikaklę) BrB. 1. Mos. XLI 42; rąkás ſawás inģ ių rêteǯius indéio DP. 423$_{43}$; ąnt' reteǯiaus l. c. 508$_{15}$; reteźius SzDi. 202b; rètězis Qu.^{1} 241 —< wr. ретязь Karskij Бѣл. II 2, 202.

retorikavoti ‚auf rhetorische Art sprechen': newiernai rhetorikawoie MT. 11b$_{14}$ — < p. *retorykować.

revokavoti ‚revozieren, widerrufen': ſententià... niékad iau ne atmainîſis | nei rewokawôſis DP. 352$_{7}$ —< p. rewokować.

režùkai ‚Brunnenkresse': rėǯukkai Qu.^{2} 90 —< p. rzeżucha ‚Bergkresse, Gauchblume, Schaumkraut'; s. Brückner Sl. Fw. 126.

ricielius ‚Ritter': anie ricielius Post. 24b$_{27}$. — Dissimilatorisch aus ricierius umgebildet.

ricielstva ‚Ritterstand, Ritterschaft': tą nauią ricielſtwą iàm ąnt cǯiàſties ißredit teykies Post. 40$_{24}$. — Aus *ricierstva < p. rycerstwo durch Dissimilation entstanden.

ricierius ‚Ritter, Held': ſtiprus Ricerus (aR.: helt) BrB. Rlcht. XI 1; milßinas (aR.: Rijcerus; held gigas, fortis, heros) Ps. XIX 6; riciérius DP. 530$_{46}$; rycerus Lex. 93 — < p. rycerz.

ridìkas ‚Rettich': Ridikas Post. 270b$_{18}$; ridikas SzDi. 331a; ridikkas Lex. 141 —< ar. рьдькъ (neben рьдька bezw. рьдькы); s. Būga ZfslPh. I 42.

riečė, riečia, riečis ‚Sache, Ding, Ursache': pabuteis kromnes rieczes neſchodami Gerullis SLS (1559) 86$_{2}$; anomis riecǯimis Post. 288b$_{20}$; rieczis Qu.^{1} 601; rieczia Qu.^{2} 478 — < p. rzecz.

Rỹmas ‚Rom': ſiunte... Rimana BrB. 1. Makk. XIV 24; Rîmas DP. 610$_{3}$; Rymo g. sg. KL. 36$_{13}$; Rimas SzDi. 331b, Lex. 142 —< wr. Римъ od. p. Rzym; s. Brückner Sl. Fw. 126, Verfasser ŠD. (1927) I 61 f.

rymionas ‚Römer': Rimionas Lex. 142 —< ap. Rzymian(in).

rymionis ‚Römer': Rimîonis n. pl. DP. 27$_{3}$; rimionis SzDi. 331b. — Aus rymionas umgebildet.

rymionka ‚Römerin': Rimionka DP. 492$_{39}$ —< p. Rzymianka.

rymlionas ‚Römer': Rimlonuy KS. 241$_{28}$ —< wr. римлянинъ (n. pl. римляне).

rymlionis ‚Römer': ſtoraſta Rimlioniu BrP. II 338$_{9}$; Rimlionis Post. 67b$_{5}$. — Aus rymlionas umgebildet.

rymskas ‚römisch': Rimſkoſp bâžnicžioſp Post. 213$_{12}$; figura Rimſkoſes afieros AM. 24$_{21}$ —< wr. римский od. p. rzymski.

rynà, g. sg. **rỹnos** ‚Rinne': aptures Rindas ſtogo (aR.: dachrinne rjnas) BrB. 2. Sam. V 8; padare... ryną Chyl. 2. Kön. XX 20 —< p. ryna.

rinkà, g. sg. **riñkos** ‚Markt, Marktplatz': beginedàmi... po rinkas Post. 109$_{7}$; rinka Lex. 120, Qu.^{2} 278 —< p. rynek.

rỹžius ‚Reis (oryza sativa)': ąnt rîžių DP. 294$_{10}$; riżiey SzDi. 329b —< p. ryż.

rõčyti ‚geruhen, belieben, wollen': Roczik... mus nug greku apſaugotij Maž. 89$_{1}$; roczik mums padeti WE. 8$_{5}$; ußu ios karauti roczitų (darüber: teiktunſe) BrB. 2. Makk. XII 36; roczyti Lex. 212 —< p. raczyć od. wr. рáчить.

rodà, g. sg. **rõdos** (und **róda**) ‚Rat': Ju rodas wiſſas tu ßinai Maž. 339$_{13}$; pikta roda WE. 18$_{11}$; klausîkime^{a} rôdos DP. 16$_{31}$; duoſt... rodą Post. III 58$_{43}$; roda Lex. 138 —< wr. рáда od. p. rada.

rodas adv. ‚gern, willig': anis taw rodas (darüber: mielai) ira dawę BrB. 1. Chr. XXIX 17; tarnai rodas noretu Ps. CII 15; tatai ghis labbai rodas dare BrP. I 169$_{5}$ —< wr. радъ od. p. rad.

rodi ‚gern': Rodi Jeſauſp... eiſim Maž. 417$_{12}$; Rodi nůkenczіete WEE. 34$_{10}$; Mes rodi girdeiom BrB. 1. Makk. X 26; nůdžias ſawas rodi kunigui ſakitumbim DP. 512$_{51}$ —< wr.ради od. p. radzi.

rodininkas ‚Rat': kas jam rodinįku ſtójos? NT. Röm. XI 34. — Aus ap. radnik umgestaltet od. von rodà neu gebildet.

rõdyti ‚raten': dawe protą (darüber: rodija) Abſalomui BrB. 2. Sam. XVII 15; Ponai rodija tarp ſawęs Ps. II 2; liki arba rodiia DP. 512$_{29}$ —< wr. рáдить od. p. radzić.

rodnas ‚Rats-, Ratsherr': Rodnus Ponus... perßegnotumbi Maž. 558$_{2}$; Rodni Ponai BrB. 4. Mos. XVI 2; rodnieii Wießpatįs DP. 483$_{4}$; ſu Rodneyſieys Chyl. Hiob III 14 —< wr. рáдный od. p. radny.

rodniaus ‚lieber, besser': bek rodniaus àbà gieriaus Ponop ſàwo Post. 42$_{26}$. — Adverbialer Komparativ zu *rodnas aus ap. radny ‚gern, willig' SJP. V 463.

rodzyti ‚wollen, belieben': Te paſsimekĩt taw Wieſchpatie mane gelbeti (aR.: Rodʒik Diewe mane gelbeti) BrB. Ps. XL 14; rodʒiket... attadůti 1. Makk. XV 21 —< p. radzić.

rõdžiai ‚gern, willig': rodcʒei ir mielai ta pakluſnifte daridama MT. 91_{10}. — Wohl unter Hinzufügung der adverbialen Endung -ai aus rodi umgebildet.

rochunda, rokùnda ‚Rechnung, Rechenſchaft': iſch to tures důti rochunda WE. 36_{11}; noreia rochundas turieti ſu tarnais ſawa WEE. 123_{24}; tures rokundą důti BrB. Matt XII 36; rokunda norim dariti BrP. I 7_{21}; norêio rokúndos darit' DP. 359_{35}. — Die Herkunft dieſes Wortes iſt nicht klar: vielleicht iſt es aus wr. *paxyнда entlehnt od. aus p. rachunek analogiſch umgebildet etwa nach kekùnda ‚Haufen, Menge' Юшк. Лит. сл. II 69, lijunda ‚Eisregen, Schneeregen' SzDi. 453b = lijùndra dass. Sub. u. a. Vgl. Brückner Sl. Fw. 127, Leskien Bild. 589.

roičia(s) ‚Ratsherr': kursey buwo razumnu royczu Chyl. 1. Chr. XXVI 14; Roycza Karalaus l. c. XXVII 33 —< p. rajca.

rõjus ‚Paradies': dangaus Roius BrP. II 350_{19}; ißpůłe iʒg Roiaus DP. 40_{25}; Roiun prieme KPS. 62_{16}; rojus Lex. 132 —< wr. paй od. p. raj.

rokavoti(s) ‚rechnen, abrechnen': Wießpatis ſu mumis rokawót' pradés DP. 360_{16}; rokawôiůs ſu ſáwo ſiéła DK. 22_2; rokawoſis ſu pirkieju Chyl. 3. Mos. XXV 50 —< p. rachować (się).

rokūbà, -ũbos ‚Satz (an Geld)': pennigai, rokuba Qu.^{2} 348 —< p. rachuba.

rokúoti ‚rechnen': rokůti Qu.^{1} 408; pradejo rokůti NT. Matt. XVIII 14. — Wegen der Wurzel (rok- neben roch- [in rochunda] gegenüber le. rẽķinât ‚rechnen' aus mnd. rekenen) dürfte es aus dem Slavischen ſtammen. Es liegt wohl eine Umbildung von rokavoti vor nach anderen Verben auf -uoti; vgl. oſtlit. šinkúoti ‚ſchenken' neben älterem šinkavóti dass.

ronà, -õs ‚Wunde': ronomis io mes ifchgiditi eſme Maž. 229_8; tokias ronas ußdawe BrP. II 37_{20}; ronas ſąʒines tur MT. 185_4; rona ſunki KP. 122_5; ʒaiʒdos ir ronos MK. 47_4 —< wr. páна od. p. rana.

rosprova ‚Unterredung, Verhandlung': roſprowoy ir ʒinkſniuoſe ʒmoniu wiernu negàli vʒtiłet Post 161_{23} —< p. rozprawa.

rota ‚Ratsherr': Burgmiſtras alba Rota BrP. II 50_{16}; Rota ßlowinga MK. 4_4 —< p. rata SJP. V 479.

rotūšius, rõtūšė, (-ia), ratūšia ‚Rathaus': nuwede ij.. ánt Rotußiaus KS. 255_{14}; neia y Rotuſche WEE. 199_{15}; ing Rotußę BrB. Matt. XXVII 27; Rotußion ſurinko PK. II 166_2; ratušia SzDi. 314a —< p. ratusz.

roža, rõžė, g. sg. **rõžės** (und **rožė,** g. sg. **rožės**) ‚Rose': Roßa eſti Jeſus Chriſtus Maž. 73$_{7}$; róžemis... tâmpa DP. 101$_{8}$; rožie SzDi. 320b; roße GK. 80$_{9}$ —< p. róża od. wr. рожа.

ruba ‚Plünderung': ruba Lex. 135. — Wohl aus wr. *руба entlehnt, vgl. wr. рубá ‚ausgeholzter Pfad im Wald' MPKJ. II 202. S. auch unter rubyti.

rūbas ‚Kleid, Kleidung': rubais ſawa kloſte Maž. 162$_{6}$; ſudraſke ſawa Rubus BrB. 4. Mos. XIV 6; Rubus... kundžia pakrumto PK. II 7$_{26}$ —< wr. рубъ; vgl. Brückner Sl. Fw. 128, Niederle ŽSS I 2, 443 f.

rubẽžius, rubežis, (-ias) ‚Grenze, Gehege': rubeßus ßemes Maž. 506$_{16}$; padarik... rubeßų (aR.: gehege terminus. Viſsikalimas turrekla) BrB. 2. Mos. XIX 12; tawa rubeßių pereiſim 4. Mos. XX 17; nůg rubéžių DP. 545$_{10}$; eio iżgi aną rubežią Post. 112b$_{34}$; ſmaikſčzus alba rubežus paſtata MT. 162b$_{5}$; ta rubeźys Chyl. 4. Mos. XXXIV 4 —< wr. рубéжъ.

rubikas ‚Plünderer': rubbikas Qu.^{1} 391. — Lit. Bildung zu rubyti.

rubyti ‚plündern': rubbiti Lex. 135 —< wr. *рубить, vgl. ar. рубити ‚dispoliare', рубежь ‚Raub, Plünderung; Zwang...' Срезн. Мат. III 179 f.; s. Preobraženskij Эт. сл. II 218.

***rūčnyčia** (bezw. ***ručnyčia**) ‚Muskete, Büchse': gaidelis rucnićios SzDi. 124a —< wr. ручнúца Лит. Мет. (1510) XX 41 od. ap. rucznica (jetzt rusznica).

***rūčinyčia** (bezw. ***ručinyčia**) ‚Büchse, Flinte': rućinićia SzDi. 158b. — Aus *rūčnyčia umgebildet.

rūdà, -õs ‚Metall, Erz': kałwe rudos SzDi. 328a; aukſo ruda l.c. 454a; ruda Qu.^{1} 344 —< wr. рудá od. p. ruda.

rudelis ‚Steuer' SzDi. 353a —< p. rudel.

rūgóti ‚übelnehmen, vorwerfen, hadern, murren, zürnen': Ghis ne amßinai... kowiſis (darüber: rugos) BrB. Ps CIII 9; ghis rugoia 2. Chr. XVI 10; ko rugoiet? 2. Sam. XIX 43(42); pradeſt anis ant io grumſti alba rugoti BrP. I 44$_{22}$; rugót' (‚wyżuczać') DP. 306$_{48}$; ſtengiůſi arba rugoju (‚fremo') prieſch Diewa MT. 143b$_{19}$; rugoti Lex. 192 —< wr. рыгáть; unrichtig Walde EW^{2} 662.

rujà, -õs ‚Brunst; Herbstmonat, September': ruje Qu.^{1} 104; rujos (sc. mėnuo) l.c. 256 —< p. ruja ‚Brunst, Brunstzeit'; s. Būga РФВ. LXXV 145, Trautmann Wb. 241.

rūkỹlas ‚Rauchfaß': tureia... Rukją BrB. Her. VIII 11; rukiłas SzDi. 80a; rukilas Lex. 139. — Mit sl. Suffix -ylas von rūkýti ‚räuchern' gebildet.

rùklėdis, ruklėdė ‚Gerät, Hausrat': r u k l e d i s SzDi. 350a; indejo jos r u k l e d y ſ n a welbludo Chyl. 1. Mos. XXXI 34; r u k l e d z e i Lex. 92; ne weiſdeket Rjkų iuſų (aR.: R u k l e d i u) BrB. 1. Mos. XLV 20; paſsilikka pas Stotkus [R u k l e d e s] 1. Sam. XXV 13 —< wr. рýхлядь.

rumokas ‚Handpferd': r u m m o k s Qu.[1] 242 —< p. r u m a k ‚schönes Reitpferd, Renner'; s. Brückner Sl. Fw. 128.

runas ‚Vlies': padeſiu and asłos r u n ą wiłnos Chyl. Richt. VI 37; iżgniauże raſą iſz r u n o l. c. VI 38 —< p. r u n o.

rūrà, -ōs, rūras ‚Röhre, Dampfloch': Schullinis... per R u r u s ing Mieſtą wedams buwa BrB. Jud. VII 6; ſchitas Rindas (aR.: R u r a s) ghis dawe ib.; kaip ßulnis arba r u r á ties wârtais tawáis ne vẓgêſsia troßkimo táwo DP. 328$_{23}$; r u r a Qu.[1] 116 —< p. r u r a; s. Brückner Sl. Fw. 128.

rūtà, g. sg. **rūtos** ‚Raute': r ū t ų g. pl. DP. 314$_{48}$; r u t a SzDi. 328b, Lex. 139 —< p. r u t a od. wr. рýта.

rūžià, -iōs ‚Gerät, Werkzeug, Waffe': r u ż i o s SzDi. 161b, 168b; Reykia iẓwerẓt ßárwus ir r u ż i a s neprieteliuy PK. II 17$_{19}$ —< wr. ружьe, ружжо.

sābalas, sabalius ‚Zobel': s a b a l a s Lex. 219; s a b a l u s SzDi. 345b —< wr. сóболь.

sabata ‚Sonnabend': S a b a t o s g. sg. BrP. I 405$_3$; ſ a b a t o s g. sg. DP. 338$_2$ —< p. s o b o t a.

saduceūšas ‚Sadduzäer': S a d u c e u ſ c h a i BrB. Matt. XVI 1; ſu S a d u c é u ßa i s DP. 343$_2$ —< p. s a d u c e u s z.

sākalas ‚Geier, Falke, Sperber': Apůko [wanaga] (darüber: S a k a l o; aR.: Geier rarago) BrB. Hiob XXVIII 7; s a k a ł a s SzDi. 346a; s a k a l a s Lex. 37, Qu.[1] 494 —< wr. сóколъ Rastorhujev СБГ. 135 od. p. s o k ó ł.

sakramentorius ‚Kalvinist, Reformierter': ne ißtikimiéii Sakramentôrius DP. 323$_{22}$ —< ap. s a k r a m e n t a r z.

saladỹnos, (-nai) ‚Treber': ghis įſsigeide paſatinti pilwą ſawa jawalu (darüber: [nuſchlawomis]; aR.: Siliquis iawalas, S a l a d i j n a s. noſchlawas nogrebas paſchlawas atſchlawas) BrB. Luk. XV 16; tur... S a l l a d i n a s walgiti BrP. II 223$_8$; norédami priéſt ſ a ł a d î n ų | arba iowáło keulų DP. 105$_{50}$; Edalap angu ſ a l a d i n u p i WP. 129b$_{11}$; s a ł a d i n o s SzDi. 342a; s a l a d i n a i Qu.[1] 528 —< wr. с о л о д и́ н ы; s. Būga ZfslPh. I 36.

salanka ‚Salzfaß': s a ł u n k a (ostlit. Form für s a l a n k a) SzDi. 346a —< wr. с о л о́ н к а MPKJ. II 203.

saliūbas, sąliūbas, sąliūbis ‚Gemahl, Trauung, Verlobung, Ehe': neſsibiak Marios taw paßadetos (darüber: Marią tawą S a l u b ą) prijmti BrB. Matt. I 20; Maria... paßadeta buwa ant ſ a l u b o | tatai eſti | Wencẓawoniſtes |

wirui BrP. 156$_{17}$; ſalubas wira bei moteries (‚conjugium') MT. 215b$_{5}$; neißtureio ſáliuba ir wieros Ponuy ſáwámuy Post. 84b$_{24}$; ißteſek jam ſąliubius ſu wierá KN. 52$_{4}$. — Aus p. ślub ‚Gelübde, Trauung, Ehe' lituanisiert; vgl. Leskien Bild. 228, Brückner AfslPh. XX 417, Berneker EW. I 758, Būga TŽ. I 401.

saliūbyti ‚feierlich geloben, verloben': po priſiega ſáliubiio ißpildit Post. 9$_{32}$; ſalubit l. c. 29$_{28}$. — Aus p. ślubić lituanisiert.

salóta, salotas ‚Salat, Salse': sałota SzDi. 332b; tur tha ſu... rukſchtomis walgiti (aR.: Salsen Sallotajs, Lactucae agreſtes) BrB. 4. Mos. IX 11 —< p. sałata.

samaritõnas ‚Samariter': ii Samaritonú ałgôio DP. 130$_{46}$; Sàmáritonas Post. 323$_{11}$ —< ap. samarytan.

samaritonka, samaritanka ‚Samariterin': Samaritônka DP. 356$_{4}$; Samaritanka materiſchke BrB. Joh. IV 9 —< p. samarytanka.

samnenė ‚Gewissen': ſu cziſta ſamniene Maž. 30$_{6}$; noredamas pakagingų ſamnienų ~ ſanßinų ſawa padariti WP. 128$_{5}$ —< ap. somnienie SJP. VI 267.

sapelka ‚Pfeife, Hornpfeife, Posaune': sapiełka SzDi. 105b, 251b, 357, 365b —< wr. сопёлка od. p. sopiałka Łoś Gr. II 98, SJP. VI 267.

sarančia ‚Heuschrecke': ſarancʒia DP. 522$_{47}$ — < wr. саранча.

sardelia ‚Sardelle': sardella SzDi. 332b —< p. sardela.

sasas, sosas ‚Sachse': Sáſų Confuʒiós DP. 373$_{22}$; Saſas SzDi. 333a; Soſu źieme ib. —< p. sas.

saskas ‚sächsisch': Calwinißka | Saſká (wiera) DP. 460$_{45}$ —< p. saski.

savavalia ‚Eigen-, Mutwille, Übermut': ſawáwala giwéno DP. 17$_{38}$; ſawawalá n. sg. l. c. 352$_{50}$. — Nach sàvo, sãvas ‚sein' aus svavalia< p. swawola umgebildet.

savavalnas, savovalnas ‚mutwillig, übermütig': ſawawalnas ~ giwenimas WP. 21b$_{26}$; anie ſawawalni KPS. 16$_{10}$; ſáwowałnàs kunàs Post. 69$_{5}$. — Nach sàvo, sãvas ‚sein' aus svavalnas < p. swawolny umgestaltet.

savrėdlyvas ‚tückisch': sawredlywas Qu.^{2} 421. — Mit. sl. Suffix ·lyvas von savrėdùs K. 368 gebildet.

savvalnykas, savvalninkas ‚eigenwilliger, halsstarriger Mensch': tur ſawwalniką Sunų BrB. 5. Mos. XXI 18; tapa ſawwalnikais (aR.: halstarrig ſtangus) Neh. IX 29; Ne buk ſawwalniks Sirach X 29; sawwalninkas Lex. 53. — Nach sàvo, sãvas ‚sein' aus p. swawolnik umgebildet; vgl. Būga KS. 54.

sažauka ‚Teich, Satzteich': mana ing Eßerą [ſaßauką] leiſtų BrB. Joh. V 7; preg Saßaukas WP. 238$_{13}$ —< wr. сáжавка.

sceptras ‚Szepter': nepadotu... aukſo ſceptra Chyl. Esth. IV 11 —< p. sceptr.

sẽbras ‚Gefährte, Genosse': ſêbrai DP. 293$_{50}$; sebras SzDi. 371a, Lex. 123. — Gibt die altlit. Schreibung **e** das heutige **ė** wieder, so ist sẽbras aus wr. сяберъ entlehnt, s. Brugmann Gr. I^2 XLVII (zu S. 520), Iljinskij РФВ. LXIX 20, Walde EW^2. 667; ist das jedoch nicht der Fall (vgl. siabras KS. 158$_{21}$, 159$_{18}$), so kann sebras auch baltischen Ursprungs sein, vgl. finnisches seura ‚Gesellschaft, Gefolge' aus baltischem *sebra-, s. Thomsen Beröringer mellem de finske og de baltiske Sprog (Kopenhagen 1905), S. 215.

sėbravoti ‚Gemeinschaft haben': siebravoti Qu.^{1} 213. — Mit sl. Suffix -avoti von sẽbras gebildet.

seidõkas ‚Köcher': imk... Seidoką BrB. 1. Mos. XXVII 3; ateit (ſu) ſeidakais (aR.: köcher) Jes. XXII 6; seidokas Lex. 109. — Über saidõkas Ness. 435, K. 363 aus wr. сайдакъ Ак. XXVI 187 od. p. sajdak entstanden.

seĩmas ‚Zusammenkunft, Landtag, Reichstag': bus Seimąs ſúrinktas wiſſo paſáulo DP. 15$_{10}$; ant' didẑio Sêimo to wiſſo paſáulo l.c. 186$_{43}$; seimas Qu.^{1} 411 —< p. sejm.

sejõnas ‚weibliches Sommerkleid' (heute nur ‚Unterkleid'): seionas (‚letnik, muliebris stola') SzDi. 132a. — Über sajõnas Kvėdarna, Юшк. Лит. сл. I 289, 528 aus wr. саянъ ‚Unterrock (meistens im Sommer getragen) Šein. Мат. III 48, Сборн. 89, № 1, 49 entstanden; vgl. Leskien Bild. 394.

sekretõrius ‚Sekretär': emęs... tris ſekretoriús DP. 150$_{33}$; sekretorius SzDi. 334b; àniegi patis ſekretorius Post. 349b$_{31}$ —<p. sekretarz od. wr. секретарь.

sekta ‚Sekte': kiéliknikai pradêio... ſektás DP. 143$_{20}$ —< p. sekta.

sektorius ‚Sektierer': iẑg cẑe priwadẑioie ſektôriụs DP. 84$_{41}$; kiti ſektôrius l.c. 219$_{27}$ —< p. sektarz.

selezẽnius ‚Enterich': seleźianius (**ź** ist hier als palatalisiertes **z** zu lesen) SzDi. 79b —< wr. селезень Šein Мат. I 1, 23.

seliova ‚Moräne': selowa SzDi. 336b —< wr. селява od. p. sielawa.

semeika ‚Frau, Weib': atgulyno welbludus... wakaro - metu, komet iſzeydawo ſemeykos (‚niewiasty') Chyl. 1. Mos. XXIV 11. — Lautlich dürfte es aus wr. *семейка entlehnt sein; zur Bildung vgl. r. семейка ‚kleine Familie', und zur Bedeutung aksl. sěминъ ‚zum Gesinde Gehöriger, Sklave'.

senis, sienis ‚Palast, Vorhof': ſenis (‚pałace') PK. I 301$_{21}$; Ghis padare Dimſtin (aR.: ...Abdarą, Sienį) BrB. 2. Mos. XXXVIII 9 —< p. sień ‚Palast, Vorhaus, Hausflur' SJP. VI 105.

senotaras, (-ius) ‚Senator': senotaras SzDi. 334b; Senotariey PK. II 161$_{21}$ —< p. senator.

senotas ‚Senat' SzDi. 313a, 334b —< p. senat.

sentencija ‚Urteil': nůģ ąnós baiſiôſios ſenténcios DP. 15$_{32}$; łauke anos bayſios ſentencios Post. 8b$_{42}$ —< p. sentencja.

sėra ‚Schwefel': ſu ſerá DP. 8$_{28}$; mârioſia úgnies ſérós l. c. 11$_{25}$; inģ éģerą úgnies ir ſerós l. c. 85$_{36}$. — Wohl aus sierà umgebildet; vgl. sėrkà, g. sg. sẽrkos dass. Sub. gegenüber sierkà.

seredà, -õs, serada ‚Mittwoch': ſeredóy' l. sg. DP. 111$_{10}$; ſeredá Post. 270b$_{19}$; sereda SzDi. 351a; serreda Lex. 123; ſerada Gr. Litv. 55$_1$, Qu.[1] 349 —< wr. середá.

sercė ‚Mut': diewas uſzkietawa io dwaſse (aR.: Mut ſercę) BrB. 5. Mos. II 30 —< p. serce SJP. VI 71.

serdėčnykas ‚Wagenbolzen': serdecznikas SzDi. 359b —< wr. сердечникъ Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 1155 od. ap. serdecznik SJP. VI 72.

serdokas ‚Kaftan, Panzer, Brustlatz': serdokas (‚kabar, kaftan, karacena, pancerz, serdak') SzDi. 79b, 84b, 240a, 334b; turejo... giełeźyni-ſerdoką Chyl. 1. Sam. XVII 5; serdokas Qu.[1] 379 — < p. serdak.

sermėgà, -ẽgos ‚Kleid, Mantel, Rock': padare iem ſermegą margą BrB. 1. Mos. XXXVII 3; iſchwjdau... skraiſtę [ſermegą apſiaucẓema] (aR.: mantel) Jos. VII 21; sermega Lex. 142 —< wr. сермяга.

sėta ‚Buckel, Knopf, Spange': seta (‚pukiel, narzędzie końskie, na pasach cętka etc.; zaponka') SzDi. 310b, 436bb. — Nebenform zu cėta.

sidončikas ‚Sidonier': Sidonczykey Chyl. 5. Mos. III 9 —< p. Sydończyk.

siẽras, sierà, -õs ‚Schwefel': dawe... Siera Maž. 331$_7$; pawirs... Sẓeme Sieru BrB. Jes. XXXIV 9; sieras bus barſtitas Hiob XVIII 15; ſu ſieru WP. 226$_{33}$; Dátirs vgnetos ſieros KN. 187$_6$ —< wr. сѣръ, сѣра.

siẽras ‚grau': waikßcẓiotumbit ſieroſe dràpànoſe Post. 249b$_9$ —< wr. сѣрый; s. Leskien Bild. 441, Būga Изв. XVII 1, 7.

sierkà, g. sg. **siẽrkos** ‚Schwefel': primete Sierą (aR.: schwefel. Sierka) BrB. Asarie 22 —< wr. сѣрка.

sikofancija ‚Heuchelei, Betrug, Schwindel': Atmętę... wiſsókią wîlų | ir ſykophancias DP. 517$_{27}$ —< p. sykofancja.

sikofantas ‚Verleumder, Betrüger': Sikophántai DP. 280$_{16}$ —< p. sykofant.

sylà, -õs ‚Kraft, Stärke, Macht': pabudink ſila Deiwiſtes tawa Maž. 174$_{9}$; Napaſſimegſt ſyla ßirga WE. 34$_{7}$; anis ſila (gwaltu) eija BrB. 1. Mos. XIX 9; ſiłá priſpauſtas DP. 85$_{39}$; siłos... śiłpſta PK. II 75$_{23}$; syla Qu.[1] 334 —< wr. сúла od. p. siła.

sỹlyti ‚zwingen, nötigen': ie ſilidami ghi biloia BrP. I 404$_{14}$; newiena... newerczu nei ſiliiu MT. XLV$_{5}$; śiliiaſi kád ne pakłuptu PK. II 12$_{21}$ —< wr. сúлить od. p. silić.

syluoti ‚Erfolg haben, erfolgreich sein': Diewas ʒmoneſa ſilůie MT. 1b$_{18}$. — Wohl von sylà abgeleitet.

simoniokas ‚Simonist': Simoniôkai DP. 191$_{31}$ —< p. simoniak.

siractva ‚Elternlosigkeit': aną ſiràctwą Post. 251$_{22}$ —< ap. siroctwo.

siratà, -ãtos ‚Waise, Elender; armes Volk': Diewas eſſi ſijratu Maž. 400$_{16}$; Siratų nepßeiſket BrB. 2. Mos. XXII 22; Siratą [praſtanſes ßmones] (aR.: czernas ßmones)... nuwede Jes. LII 15; pawerſtu... ſiratą ir pawargusį Ps. XXXVII 14; ſiratá... likoś DP. 335$_{32}$ —< wr. сирóта Šein Мат. I 1, 425, Сборн. 82, № 5, 40 bezw. сиротá od ap. sirota (heute sierota).

siratėlis ‚Elender': eſch eſmi ubagas [ſiratelis] BrB. Ps. LXIX 30; eſch eſmi ſiratelis [pawargulis] l. c. LXX 6. — Deminutiv zu siratà.

sirijonka ‚Syrerin': Syrionka Chyl. 1. Chr. VII 14 —< p. syrjanka.

***sirijiskas** ‚syrisch': Karalaus Syriyſko PK. II 180$_{11}$; kàràlaus Syriiſka Post. 229$_{18}$ —< p. syryjski.

sirmėtnykas ‚Weißgerber': ſirmetnikas SzDi. 11b — < сыромятникъ Лит. Мет. (1502) РИБ. XXVII 837.

siropas ‚Sirup': Padůſt... tą ſirôpą DP. 107$_{23}$; lʒgîde ię ne ʒołemis | nei ſirópais l. c. 355$_{18}$ —< wr. сирóпъ.

siúlyti ‚anbieten': důdams iemus ſiuliti ſawa Sunu BrP. II 470$_{19}$; iumus daʒnái ſiûlau DP. 10$_{47}$; ſiuńćia ir siulia PK. I 127$_{17}$; sulyti Lex. 10 —< wr. сулить; s. Brückner Sl. Fw. 139, Leskien Bild. 228, Būga KS. 35.

skaba ‚Hufeisen' SzDi. 261a —< wr. скоба; vgl. Brückner Sl. Fw. 131.

skamarãkas ‚Spielmann, Pfeifer; Laute': ißwidęs ſkàmàrakus Post. 377b$_{3}$; skamarakas Lex. 134, 162; skammaraks (‚Laute') Qu.[1] 320 —< wr. скоморóхъ Лит. Мет. (1502) РИБ. XXVII 837, Šein Мат. II 269, Добр. 836; s. Būga ZfslPh. I 36.

skamrakas, skamrokas ‚Spielmann': iſchwidis ſkamrakus WEE. 128$_{5}$; Skamrokas... ßaide BrB. 2. Kön. III 15; tureia ſkamroku | ßaideiu BrP. II 195$_{7}$; ichſwida ſkamrakus l. c. 506$_{6}$. — Aus p. skomroch entlehnt oder aus skamarãkas verkürzt; vgl. unter kalmoras.

skárbas ‚Schatz'. S. skorbas.

skarbinyčià, -ỹčios ‚Schatzkammer, Sparbüchse': atwerk ſkarbinyćią tawą MK. 128$_{12}$; skarbinycia, skarbynicia Lex. 147, 161. — Aus skarbnyčia lituanisiert.

skarbinykas, skárbininkas ‚Schatzmeister': iſtaciau ſkarbinikeys and ſkarbu Chyl. Neh. XIII 13; skarbininkas Lex. 147. — Aus p. skarbnik entlehnt bezw. lituanisiert.

skarbyti ‚sammeln, häufen': tiktai pleſcha | ſkarbij BrP. I 25$_{12}$; ſkarbiia ſaw gruntų WP. 224b$_{34}$; pradedamas per ne tieſų... ſkarbiti l. c. 245$_{22}$ —< p. skarbić.

skarbnasis ‚Rentmeister, Schatzmeister': ſiunte... patſkarbniką (aR.: pabarczių rentmeister Skarbnaſis) BrB. 2. Chr. X 18; per... Patſkarbniką (aR.: schatzmeister ſkarbnaſis) Esra I 8. — Bestimmtheitsform zu *skarbnas < p. skarbny.

skarbnyčia, (-yčė) ‚Schatzkasten, Rentkammer': ideia... ing Skarbo ſkrinę (aR.: Skarbniczę) BrB. Dan. I 2; indeio in Skarbniczią Mark. XII 41; skarbnyczia Qu.^{1} 414; ʒmones méte pinigus ſkarbnijćion NT. Mark. XII 41 —< p. skarbnica.

skarvadà, -ãdos ‚Pfanne': skarwada SzDi. 20a, 329a. — Durch Metathese aus p. skowroda entstanden; s. skauradà.

skarūbas ‚weiße Schminke, Kraftmehl': skarubas SzDi. 12b, 113b. — Es ist, wie auch das verwandte skorbylas ‚Kraftmehl', aus dem Slavischen entlehnt, aber die genaue sl. Entsprechung ist nicht zu finden. Vgl. Brückner Sl. Fw. 132 f.

skatìkas ‚Groschen': skatikas SzDi. 232a, Qu.^{1} 235. — Es ist wohl durch Vermittelung des Slavischen aus dem Germanischen entlehnt, vgl. ap. skociec ‚Groschen' aus *skotьcь zu p. skot ‚Vieh, Kleinvieh, Vermögen', ar. скотъ ‚Vieh, Haustier, Herde, Vermögen, Geld, Steuer' u. a. <germ. *skatta- (got. skatts ‚δηνάριον', as. skat ‚Geldstück, Vermögen'...). Vgl. Brückner Sl. Fw. 132, Miklosich EW. 303, Stender-Petersen SGLw. 314 f. Die genaue sl. Entsprechung ist nicht erhalten.

skauradà, -ãdos ‚Pfanne': Imket ſaw skauradas BrB. 4. Mos. XVI 6; ſieke ingi... skauradą (aR.: pfan) 1. Sam. II 14; afiera ira ſpirginta... ſkauradoj Chyl. 3. Mos. II 5. — Aus p. skowroda entlehnt od. über *skav(a)rada aus wr. сковорóда umgebildet; vgl. skamrakas.

skauradka ‚Pfanne': priſiake umai ſkauradkas... ant Ugnies deti BrB. 2. Makk. VII 3; liepe skauradkoij kepinti l. c. VII 5 —< p. skowródka od. wr. сковородка; vgl. unter skauradà.

sklenyčià, -ỹčios, (und **sklẽnyčia**) ‚Glas, Trinkglas, Trinkhorn': eme... Aleiaus ſklenicʒę (aR.: kupkælę) BrB. 1. Sam. X 1; iſch ſklenicʒos... pill BrP. II 305$_1$; Ne drįſſo praßit ſklenîcʒios wądenes DP. 271$_{47}$; atneße ghi ſklenicʒią moſties Post. III 38b; sklenycia Qu.^{2} 420 —< wr. скленица Лит. Мет. (1520) РИБ. XX 1395 od. p. dial. sklenica.

sklẽpas ‚Gewölbe, Verlies, Zimmer': įmete ghį ing Sklæpą [Temniczę] (aR.: Gewelb ſklæpa) BrB. Jer. XX 2; padeia ię... ing geriauſę wietą ponių ſklæpą (darüber: palacius; aR.: frawenzimmer, gijnæcion) Est. II 9; iʒ uʒdaritu ſkliàpu ißeidawà Post. III 17$_{39}$; sklepas Lex. 84 —< p. sklep.

sklẽpyti ‚wölben': Tu aukſchtai ſubudawoiei (darüber: suſkliepij; aR.: welben, ſklepit) BrB. Ps. CIV 3; sklepiti Lex. 208 —< p. sklepić.

skomia ‚Tisch': ſtâłas arba skomia DP. 36$_{51}$; nůg ſkomių l. c. 113$_{34}$; skomia SzDi. 5b, 353b —< wr. скамья; vgl. Brückner Sl. Fw. 132.

skorbas, skárbas ‚Schatz': Anis ne bus ant skorba ſurinkti BrB. Jes. XXIII 18; iʒday aba skorbay PK. I 172$_{23}$; skorbai Post. 8b$_{12}$; skorbày KN. 260$_{22}$; ateme skorbus Chyl. 1. Kön. XIV 26; atwere skarbus ſawa WE. 22$_{16}$; brangiauſis skarbas BrP. I 245$_{23}$ —< p. skarb.

skorbylas ‚Kraftmehl' Lex. 110, Qu.^{1} 306 —< wr. *скорбило, vgl. r. скорбило Даль IV^3 206.

skõtertis, (-tė) ‚Tischtuch': skotertis (‚obrus') SzDi. 202b; skoterte Lex. 175, Qu.^{1} 525 —< wr. скáтерть Лит. Мет. (1509) РИБ. XX 600, Šein Mat. III 1, 393.

skotertėlė ‚Serviette': skotertele SzDi. 335a. — Deminutiv zu skõtertis.

skrynià, g. sg. **skrỹnios, skrỹnė** ‚Kasten': Schwentoie Skrinioie... butu palaikitas Maž. 104$_{10}$; padarik Skrinę [arką] BrB. 1. Mos. VI 14; imete ing aną skrinią Post. 250$_{17}$; iʒģ skrînios DP. 140$_7$; skrynie SzDi. 340a —< wr. скры́ня od. p. skrzynia.

skripyčia ‚Geige': skripicžios n. pl. Post. III 28$_{38}$; skrypićia: SzDi. 340b —< p. skrzypica.

skripičnykas ‚Geiger': Skripkanijkai [gestr.; darüber: Smuikinikai; aR. skripicʒnikai (gestr.)] BrB. 1. Mos. IV 21; skripicžnikas Post. 280$_{21}$ —< p. *skrzypicznik, vgl. skrzypiczny ‚Geigen-', skrzypecznik ‚Geigenmacher'.

skripkà, g. sg. **skrìpkos** ‚Geige, Fiedel': iſchgirdę balſą... skripkų BrB. Dan. III 7; skripka BrB. Ps. (Anhang); skripka Qu.[1] 183 — < wr. скрúпка od. p. skrzypka.

skũpas ‚knapp, karg, sparsam, genau': ſkupàis nebutu Post. 62$_{42}$; skupas Lex. 81, 108, 162, Qu.[1] 214, Qu.[2] 237 — < wr. скупый.

skūpaĩ, skūpiaĩ ‚kärglich; genau': Kas skupai ſie tas tur taipaieg ſkupai piauti WEE. 165$_{9}$; wis ſkupei ſuwok BrB. 3. Mos. XIX 9; ghį ſkupai apſikandes ßmagus laika WP. 223b$_{24}$. — Adverb zu skũpas.

skūrà, -ōs ‚Fell, Haut, Balg': eme... du ſkuros-mayſzu wino Chyl. 1. Sam. XXV 18; ape wiſsą ſkurą KS. 171$_{26}$; skura Lex. 24, 69, 92 — < wr. кýра; verfehlt Persson LW. 67, Petersson ASt. 13, Hirt BB. XXIV 274, Walde EW.[2] 534.

skuskà, g. sg. **skùskos** ‚Serviette, Schnupftuch, Wischtuch': skuska Lex. 133, 152, 158, Qu.[2] 497. — Aus p. chustka umgestaltet.

slãnas ‚Elefant': slanas Lex. 54, Qu.[1] 152 — < wr. слонъ.

slavionis ‚Slave': Sławiónįs n. pl. DP. 91$_{18}$ — < wr. словянинъ od. ap. słowian(in).

slavokas ‚Slowak': sławokas SzDi. 342b — < p. słowak.

slebizavóti ‚buchstabieren': slebizawoiu SzDi. 359b — < p. ślebizować.

sliẽsorius ‚Schlosser, Kleinschmied': sliẽſorius SzDi. 342b; ſliẽſorus Qu.[1] 299, 452 — < wr. слéсарь; wegen **ie** aus **e** vgl. aptiekà ‚Apotheke' < p. apteka, kliẽrikas ‚Kleriker' < p. kleryk, ziẽgorius ‚Uhr' < p. zegar u. a.; nicht mit Brückner Sl. Fw. 134 aus klr. ślusar', p. ślusarz oder mit Prellwitz DLw. 21 aus ostpr. Schlesser.

slyvà, g. sg. **slỹvos** ‚Pflaume': sliwa SzDi. 341b — < wr. слúва; s. Schmidt Verw. 43, Osten-Sacken IF. XXX 229; schwerlich mit Walde EW.[2] 437 echt litauisch.

sližis ‚Schlammbeißker': sliżis SzDi. 341b — < p. śliż.

slovà, -ōs ‚Ruhm, Ehre': ſłowos io bus pilna ǯiame Post. 3b$_{9}$; atneße... słową apie źiamę Chyl. 4. Mos. XIII 32; slowa Qu.[1] 138 — < wr. слáва od. p. sława.

slõvyti ‚rühmen, preisen': gárbinu (aR.: słowiiu) DK. 45$_{27}$ — < wr. слáвить od. p. sławić.

slovnas ‚berühmt': Jozue ira słownu Chyl. 5. Mos. XXXIV 1; słownu daryk wardą tawo Ruth IV 11; ſłowniauſi KN. 116$_{30}$ — < wr. слáвный od. p. sławny.

slūgà, g. sg. **slūgos, slūgas** ‚Diener, Knecht': biloia Ponas... Tarnop (aR.: ſlugoſpi) BrB. Jos. I 1; tas te ſtow iuſu sluga Matt. XX 27; Tarnai ir ſlugos Joh. XVIII 18; ſu... Diakais [ſlugais] (gestr.; aR.: kaplonais) Philip. I 1; tiek ſługu KN. 135$_9$ —< wr. слýга od. p. sługa.

slūgavóti ‚dienen': buwa... iam ſlugawoiuſios BrP. I 392$_7$ —< wr. слуговáть od. p. sługować.

slūginė (und **slúginė**) ‚Magd, Dienerin': sluginne Lex. 119, Qu.[1] 122. — Wohl lit. Bildung zu slūgà, aber vgl. auch klr. слугúня ‚Diener'.

slušnas ‚recht, geziemend': uź ſłuſznus... nepripaźyſta Chyl. 2. Sam. I 1 —< p. słuszny.

slūžáunykas (und **slūžaunỹkas**) ‚Diener': regeia... slußaunikų Vriedą BrB. 1. Kön. X 5; anis tapa Karalaus Tarnais (aR.: ſlußaunikais) Dan. I 19; ſlußauniku popießaus MT. 5b$_6$ — < wr. *служовникъ, vgl. klr. служівник Brückner Sl. Fw. 134.

slūžaunas ‚diensthaltig': służaunas Lex. 40 — < wr. *служовный.

slūžbà, g. sg. **slūžbos** ‚Dienst': Diewo ſlußba WEE. 23$_3$; iſch Namų ſlußbos (aR.: wergjſtes) iſchwede BrB. 2. Mos. XIII 14; priwalinga ſlußba MT. 197$_4$ —< wr. слýжба od. p. służba.

slūžbinykas ‚Diener': ſłużbinikay ſamdinikay ir tarnay KS. 236$_1$. — Aus p. służebnik umgebildet.

slūžebnykė ‚Dienerin, Magd': ieyk meldziu służebnikień mano Chyl. 1. Mos. XVI 2; dawiau służebnikię mano priegłaupstyń tawo l. c. XVI 5. — Lit. Bildung zu *slūžebnykas aus p. służebnik ‚Diener'.

slūžyti ‚dienen': tawa wardui ſlußitu Maž. 104$_{14}$; te ſlußij taw BrB. 1. Mos. XXVII 29; negal ligei ſłußiti BrP. II 397$_{10}$ —< wr. служить od. p. służyć.

slūžmà, g. sg. **slūžmos** ‚Dienst': butu ir pawaiſdais... Diewo ſlußmas MT. 47b$_{18}$; ſłużmą ißſiakay KN. 229$_{22}$; Padêk mums... ſluźmoj' GK. 126$_{16}$. — Aus slūžbà lituanisiert; s. Leskien Bild. 424, Būga KS. 275.

smãkas ‚Drache': koweſe ſu Smaku WEE. 173$_{20}$; Tu didjſis smake BrB. Ezech. XXIX 3; ſmakas árba źaltis didis PK. II 74$_{14}$ —< p. smok; s. Brückner Sl. Fw. 134, Leskien Bild. 176, Būga KS. 283.

smalà, -õs ‚Pech, Teer, Wagenschmiere': ußlaiſte tą moliu ir ſmalą BrB. 2. Mos. II 3; ſmałá ir ſerá DP. 527$_{13}$; smala Lex. 173; smalla Lex. 204, Qu.[2] 480. — Wohl (gegen Būga KS. 284) aus wr. смолá Šein Мат. II 363 od. p. smoła; vgl. Brückner Sl. Fw. 134.

smalnyčia ‚Fackel; Teerbude': smalnycźe, smalnyćia Lex. 67, 173 —< p. smolnica.

smerteĩnas (und **smertélnas** K. 391) ‚sterblich, tödlich': ſmogus ſmertelnas Maž. 161$_{7}$; ſmertelnas kunas BrB. Weis. IX 15; ſmertelna ßaiſda Off. XIII 3; ußdeia ſtrelas ſmertelnas BrP. II 351$_{12}$; ligą ſmertelną turi KP. 249$_{16}$ —< p. śmiertelny.

smertelnastis ‚Sterblichkeit': pagal' łůmą ſmertelnaſties DP. 550$_{39}$ —< p. śmiertelność.

smertelningas ‚sterblich': Kiełes kunu... neſmertelningu KN. 160$_{4}$. — Aus smerteĩnas und lit. Suffix -ingas zusammengesetzt.

smeřtis, -ies (und **-čio**) ‚Tod': Smertis Maž. 267$_{15}$; iſch Smerties BrB. Hos. XIII 14; ant' ſmêrties DP. 8$_{15}$; Nemirſit ſmercia Chyl. 1. Mos. III 4; ſmertis, g. sg. ſmerties Gr. Litv. 47$_{1}$; ſmerćio l. c. 47$_{4}$ —< wr. смерть.

smetonà, -ōnos ‚Sahne': smetona SzDi. 345a —< wr. сметáна.

smićielus ‚Fiedelbogen' Lex. 71, smicielas dass. Qu.[1] 183. — Vgl. smìčius dass. Sub. neben smičiõlas dass. Virbalius zu sl. Wurzel smič- (in p. smyczek, r. смычóкъ). Die genaue sl. Grundform ist nicht bekannt.

smiřdas ‚Bube, schändlicher Knecht, Bösewicht, Schalk': Iſchdůkitegi... Smirdus anus piktus BrB. Richt. XX 13; ſmirdo nekenczia Spr. XIV 35; pikczìauſis smirdas (aR.: Ertzbösewicht) l. c. XXIV 8; ſmirdai WP. 123$_{5}$. — Die oben angegebenen Bedeutungen decken sich mit den des lautlich entsprechenden ar. смьрдъ ‚Bauer, Untertan' nicht; sie sind volksetymologisch neu entstanden: smiřdas: smirdĕti ‚stinken'. Im 14. Jahrh. scheint smirdas noch ‚Bauer' (im Gegensatz zu ‚Bojar') bedeutet zu haben, vgl. cum bajoribus et smyrdens 1362 Scriptores rerum prussicarum II 533 (s. Būga KS. 168), wie auch noch heute le. smirdas ‚Bauer, Untertan'; vgl. Būga ZfslPh. I 43, Schulze KZ. LII 153, Trautmann Wb. 271, Endzelin MLV. III 966.

smirdavoti ‚Schalkheit treiben': ſmirdawoti BrB. Sirach XIX 5; gali ſekti... ßmogu... ſmirdawoienti BrP. II 254$_{8}$. — Mit sl. Suffix -avoti von smiřdas gebildet.

smočnas ‚schmackhaft': ſmocžnu kieliu g. pl. Post. 170b$_{28}$; ſmocznàis... ràyczįoyimàis l. c. III 66$_{3}$ —< p. smaczny.

smõkas ‚Geschmack': tureia ſmoka BrB. 2. Mos. XVI 31; wiſsokio ſmoko g. sg. Weis. XVI 20; winas ne àtmàinà tikrà ſmokà Post. 133b$_{23}$ —< p. smak.

smokavóti ‚schmecken': teip mumus ſmokàwoià Post. 271$_{37}$ —< p. smakować.

smõžyti ‚rösten, schmoren': lau kiàpa | ſmožiià Post. 109$_{9}$ —< p. smażyć.

smuika, smuĩkas ‚Geige, Fiedel': ſu dʒaukĩmu ir S m u i k o m i s BrB. 1. Sam. XVIII 6; s m u i k a s Lex. 71, 195; Ant ſ m u i k u... ʒaiſkite GK. 325$_{15}$ —< wr. с м ы к ъ.

smũtyti(s) ‚betrüben; betrübt, traurig sein': kurie ſ m u t i y duſche mana Maž. 480$_{15}$; ſ m u t i t i s Post. 333b$_{12}$ —< p. s m u c i ć (s i ę) od. wr. с м у т и т ь (с я).

smũtkà, -õs, smũtkas ‚Betrübnis, Traurigkeit, Angst, Sorge': Tarp ſ m u t k a ir dʒaukĩma Maž. 259$_{5}$; ſ m u t k a s yuſu pawirs ing dʒaugĩma WEE. 68$_{7}$; iem raſis ſ m u t k a s BrB. Hiob. XX 22; iſch ſ m u t k o s Jes. LIII 8; nuludimui arba ſ m ú t k u i d. sg. DP. 214$_{9}$; nuramis mana ſ m u t k ą KP. 59$_{17}$; ſ m u t k a s et ſ m u t k a Gr. Litv. 72$_{20}$; s m u t k a Lex. 176 —< p. s m u t e k od. wr. с м у т о́ к ъ.

smũtnas ‚betrübt, traurig': ſ m u t n a s waikĩcʒoiju Maž. 469$_{4}$; ghis ſ m u t n a s ſedes BrB. Jes. III 26; turretu... ſ m u t n ů ſ i u s linkĩminti BrP. I 34$_{16}$ — < p. s m u t n y od. wr. с м у т н ы й.

smũtnytis ‚sich betrüben': ſ m ú t n i j ů s Compendium Litvanico-Germanicum (Königsberg 1654), S. 53$_{19}$. — Wohl nach s m ũ t n a s aus s m ũ t y t i s umgebildet od. direkt aus p. s m u t n i e ć entlehnt; vgl. Brückner Sl. Fw. 135.

snatlybas ‚ehrlich': S n a t l i b a s Wiras BrB. Stücke i. Est. VI. 1. — Aus *s n a t l y v a s (< c n a t l ў v a s = p. c n o t l i w y) umgebildet.

snatlyvai ‚ehrlich': ſ n a t l i w a i giwenti BrB. 1. Makk. IV 35. — Adverb zu *s n a t l y v a s; s. s n a t l y b a s.

sodna, sadna ‚Brandfleck' Lex. 38, Qu.[1] 100 —< wr. с а д н о od. p. s a d n o SJP. VI 55; vgl. Brückner Sl. Fw. 135.

sodomčikas ‚Sodomiter': nedriſo... pràßit vʒ ſ o d o m c ʒ ĩ k u s Post. 340b$_{27}$ —< p. S o d o m c z y k.

sodzauka ‚Teich, See': iĩztieĩk rąką... and ju ſ o d z a u k u Chyl. 2. Mos. VII 19; ſutyko wiens kitą pas ſ o d z a u k ą 2. Sam. II 13 —< p. s a d z a w k a.

sõdžialka (und **sodžialkà**) ‚Teich': Angełas... nuʒengdawo ing S o d ʒ i a ł k ą (Prudą) NT. Joh. V 4 —< wr. с а́ ж а л к а ‚запруда или колдобина съ водою для мочки или гноенья конопли' Даль IV^{3} 7.

sokoras ‚Zucker': ſ ó k o r a s DP. 303$_{47}$; rôdʒe êdeſius s ó k o r ų pabarſtĩtus l. c. 383$_{24}$ —< wr. с а́ х а р ъ.

somitas ‚Samt': Wiens bit ßmo... s o m i t u ir ſchilkais apwilktas GD. 120$_{21}$ —< p. s a m i t.

sorakas ‚Bescheid' Qu.[1] 81. — Vgl. Brückner Sl. Fw. 136.

sožiauka ‚Satzteich, Fischteich': lßwîdo hóru páʒeiſtą ſoʒeukaiṗ DP. 335$_{48}$; soźiauka SzDi. 331b —< wr. сáжевка.

spakajingas, spakajingai ‚sicher': Gaus... buyti ſpakaingą KN. 72$_{1}$; ſpakaghingai butu palaikitas Maž. 104$_{11}$. — Zu spakãjus ‚Ruhe, Frieden' Sub. aus p. spokój neu gebildet.

spakailyvas ‚friedlich': ſchirdis mijla butu ijr ſpakailiwa Maž. 34$_{22}$ —< p. spokojliwy.

spakaĩnas ‚ruhig, still': źmones ſpakaynos Chyl. 1. Mos. XXXIV 21; Nera ćia buyties ſpakâynos KN. 230$_{16}$ —< p. spokojny.

spalstva ‚Gemeinde': kalbeia Wireſnieghi Spalſtwos (darüber: Pulko) BrB. Richt. XXI 16. — Es scheint aus paſpalstva abstrahiert worden zu sein; vgl. auch spiečnas.

spãviedis ‚Beichte': Paſpalitas budas ſpawiedies WE. 39$_{12}$; paʒopôſtikimes.. paſ.ſâkimu arba ſpâwiedimi DP. 31$_{40}$; ape ſpawedį ~ ape grekawimų WP. 239b$_{15}$; ſpawiedi kokią grieku... daritu KS. 198$_{24}$ —< p. spowiedź.

spãviednis ‚Beichte': perkęle ipacʒoſp ſpawiedneieſp MT. 142$_{17}$; Forma... ſpawiednies l. c. 143b$_{5}$. — Wohl nach spaviednỹkas aus spãviedis umgebildet.

spaviednỹkas ‚Beichtvater': ſpawiednikais pràmine Post. III 74b$_{5}$ —< p. spowiednik.

spaviedóti(s) ‚beichten': ſpawiedóieś DP. 80$_{26}$; reike ſpawiedoties MT. 143$_{19}$; spawedoſiu WP. 239b$_{22}$; ſpawedok MK. 148$_{8}$ —< ap. spowiedać (się) SJP. VI 326.

spaviedotininkas ‚Beichtkind': spawedotininks Qu.^{1} 75. — Lit. Ableitung von spaviedóti.

spiečnas ‚sicher': ſpiecʒni (darüber: pakaiuie) butu BrB. 2. Makk. XI 26. — Aus bespiečnas (<p. bezpieczny = bez ‚ohne' + piecza ‚Sorge') abstrahiert.

spievokas ‚Sänger': Karalius... padaridina... Pſalteras delei Spiewoku (aR.: Giedotaių. Gāidăi) BrB. 1. Kön. X 12; Giedantis gieſta (aR.: Senger vnd Sengerin ſpiewokai ſpiewokiene, gāidăs, gaida) 2. Sam. XIX 36(35); kantaras [ſpiewokas] 1. Chr. VI 18(33) —< wr. спѣвакъ Изв. XVII 1, 272 od. p. śpiewak.

spodzivotis ‚gewärtig sein, sich versehen': tu to maßiauſei dumoſi (aR.: ſpodzjwoſis) BrB. Sirach IX 19 —< p. spodziewać się ‚hoffen'.

spraučius ‚Regent': lſchmintingas Sudʒe (gestr.; darüber: Spraucʒus) BrB. Sirach X 1. — Aus p. sprawca umgebildet.

spravdninkas (= sprawadininkas Ness. 495) ‚Advokat': sprawdninkas Qu.[1] 19. — Wohl aus wr. спра́вникъ umgebildet; vgl. Brückner Sl. Fw. 136.

sprova ‚Angelegenheit, Geschäft, Prozeß, Geschichte': ſu wiſſais iu ſprowu budais... iſſidůtuſi Maž. 116[16]; ſwietiſchka ſprowa WE. 41[10]; darbai (darüber: Sprowos) BrB. 2. Chr. XII 15; tayſik wiſas muſu ſprowas KP. 20[6]; ſprowoſe Apaßtału l. c. 245[9]; Nelękſi prowos ubaga tawo barningoy sprowoy jo Chyl. 2. Mos. XXIII 6; sprowa Lex. 82 — < p. sprawa od. wr. спра́ва.

sprovavoti(s) ‚machen, wirken, anrichten, handeln': norim ſprowawoti Maž. 141[1]; Chrikſchtas butu ſprowawotas WE. 51[19]; geriaus galetų priſpauſti (darüber: weikti; aR.: ſtropiaw waritų ſprowawotu) Zokaną Pono BrB. 2. Chr. XXXI 4; ſprowawoiaus (darüber: procewoiauſi) Ps. I 17; Wiena... natura ſprowawoie MT. 25[8]; turi but ſprowáwota weċiaria KPS. 16[16]; sprowawoti Qu.[1] 242 — < p. sprawować.

stācija ‚Station': staċia SzDi. 351b — < p. stacja.

stadalà, -ālos ‚Einkehrhaus, Herberge, Gasthaus': átwede ij ſtadáłon DP. 325[4]; aprįko... ſtadałą | arba patogiaus darǯinę l. c. 500[29] — < wr. стодóла od. p. stodoła.

stálčius, stolčius ‚Stuhl, Richterstuhl, Thron, Residenz': Sædi ant ſtalcʒiaus teiſibes Maž. 398[10]; wiſsi tureſim buti po Stalcʒaus [kreſlo ſuda] Chriſtaus BrB. 2. Korin. V. 10; Stalċiu didi priprowiio KP. 85[14]; nuſodina galunus nuog ſtálċiaus Post. 18b[1]; buwo ſtalcǯius kàràlaus (‚stolica królewska') l. c. 53b[41]; ſtolcʒius ir ſostas Post. 215b[22]; ſtolczius l. c. III 50[8]. — Der Bedeutung wegen eher aus p. stolec ‚Stuhl, Thron, Residenz, Gerichtsinstanz' als aus wr. столе́цъ ‚Stuhl' entlehnt.

stalinykas ‚königlicher Truchseß': stalinikas SzDi. 353b. — Aus p. stolnik ‚Truchseß' umgebildet.

stalõrius ‚Tischler': Staliniks (aR.: tischler. Stalorus) BrB. Sirach XXXVIII 24 — < p. stolarz.

stanãvyti ‚bestimmen, anordnen, festsetzen': ſtanawija koronę and gałważudyſtes Chyl. 1. Mos. IX 1; ſtanawija kilpini dągaus ib. — < p. stanowić.

Stanislovas ‚Stanislaus': Staniſłowas DP. 457[12] — < p. Stanisław.

statečnas ‚standhaft, stetig, ansehnlich': ner niéko... ſtatécʒno DP. 581[46]; stattetcznas Qu.[1] 34 — < p. stateczny.

statuta(s) ‚Recht, Gesetz, Satzung': Statutai (aR.: Prowas) BrB. 2. Mos. XXI 1; Moſeſchus paſake... wiſsas statutas l. c. XXIV 3; Schitie ira Statutai (darüber: Inſtatimai) 3. Mos. XXVI 46 — < p. statut.

steřkus ‚Storch': ſterkus Post. 65_{37}; sterkaus g. sg. Chyl. 3. Mos. XI 19; ſterkus 5. Mos. XIV 18 —< wr. *стеркъ, vgl. ar. стеркъ Срезн. Мат. III 587. Ostlit. stařkus (:starkus SzDi. 17a) stammt wohl aus einem ost- oder südlit. Dialekt, wo das zirkumflektierte **er** + Konsonant nicht in **ar** übergeht (vgl. vařtas ‚veřtas, wert, würdig' Sub., ařštas ‚Rädelsführer' Sub., Kup. < p. herszt u. a. neben stařkus) oder es ist, wie sein Verbreitungsgebiet zeigt, direkt oder durch Vermittelung des Lettischen aus mndd. stork entlehnt worden; vgl. Niedermann, Festgabe Adolf Kaegi 87, Endzelin MLV. III 1045.

stérva(s) ‚Aas, Luder': atſkrido łauko paukſztys and ano ſterwa Chyl. 1 Mos. XV 11; ney ſterwa ju litesites 3. Mos. XI 8; kurſey walgie iſz jo ſterwa l. c. XI 40; Sterwo... newalgis 3. Mos. XXII 8; sterwa Lex. 23, Qu.[1] 85 —< wr. стéрва, s. Brückner Sl. Fw. 137, Būga ZfslPh. I 50; nicht mit Bezzenberger KZ. XLIV 320 echt litauisch.

stiklas ‚Glas': kaip ſtiklas ſtowi neßeidżems Maž. 192_{15}; ſtikłą... pardůſt' DP. 383_{23}. — Über ar. стькло ‚Glas; Trinkglas' aus got. stikls ‚Becher, Kelch'. Schwerlich direkt aus dem Gotischen. Vgl. Būga KS. 68, ZfslPh. I 42, Trautmann Wb. 286 f., Rozwadowski GJP. 111, Stender-Petersen SGLw. 399, Verfasser APh. I 216.

stiklõrius (und **stikliõrius**) ‚Glaser': stiklorus Lex. 8, Qu.[1] 224. — Wohl nach stìklas aus wr. стекля́рь umgebildet.

stỹrininkas ‚Steuermann': stirininkas Lex. 167; tikėjos Uż̃weiżdui ákruto ir ſtirinįkui NT. ApG. XXVII 11. — Aus styrnykas lituanisiert.

styrius ‚Steuer': łeideſi márioms | atrißdami podraug ſtiriaus rijßus NT. ApG. XXVII 40 —< p. styr.

styrnykas ‚Steuermann': eldiia turetu ſtirniku PK. I 275_{16}; ſtirnikas SzDi. 353a; regejos ſtirnįkams NT. ApG. XXVII 27 —< p. styrnik Linde V 452.

stoda(s) ‚Herde': klauſitumbei bliaughimą Pekaus (aR.: Stodos) BrB. Richt. V 16; nuneſche awi iſch Stodo (darüber: Gardo) 1. Sam. XVII 34; ſtôdai ir kẫmenes (‚stada i trzody') DP. 290_{40}; piewos | łąkos | kẫmenes | ſtôdai | rugéi | rûbai | ir... wiſsi tųrtai l. c. 306_{29}. — Der Bedeutung und dem Gebrauch nach dürfte es aus wr. стадо (vgl. кони, стада и животина князя Лит. Мет. [1520] РИБ. XX 1434) entlehnt sein; vgl. Brückner Sl. Fw. 137, Būga KS. 71, LKŽ. XXXIII.

stojas, stojus, stajus ‚Feldweg': te buwa Stoias Lauka nug Ephrat BrB. 1. Mos. XXXV 16; dabar Stoius kelio buwa l. c. XLVIII 7; paßigeia ghiſsai dewinis Stoius kelio (aR.: warſnus) 2. Makk. XII 10; deſchims ſtaių (darüber: warſmų; aR.: Stadium, feldwegs) Luk. XXIV 13 —< p. staje.

stojavnyčė ‚Lager': Debeſis apglobe guoli [S t o i a w n i cʒ ę) BrB. Weis. XIX 7 — < wr. *с т о я в н и ц а?

stola ‚Priesterstola': S t o ł á ʒ ę k l i n a wîrwę DP. 167$_{30}$ —< ap. s t o ł a SJP. VI 486. Vgl. s t u l à.

stónas (und **stõnas**) ‚Stand; Amt': pareitis mumus tą S t o n ą pradeti BrB. Tob. VIII 5; Jeſus... ſ t ô n ą ßwêntą wédimo .. pagérbt têikes DP. 68$_{25}$; ghi ʒocni ſ t o n e y lideio Post. 2b$_4$; ſ t o n a s paſsißeminima MT. 29b$_3$; motinos gimdʒia ſunus... tokio ſ t o n o arba ſtowio PK. I 221$_{15}$; ſugrąʒys tawe ſ t o n ań tawo Chyl. 1. Mos. XL 13; naślißkáme łuome | àrbà ſ t o n e KS. 23$_6$ — < p. s t a n od. wr. с т а н ъ; vgl. Brückner Sl. Fw. 137.

stonavyčia, (-ė) ‚Hütte; Lager': Padarikim tris Schatrus [S t o n a w i cʒ i a s] BrB. Mark. IX 5; liepe ghį nuweſti ing Giwenimą (darüber: S t o n a w i cʒ ę; aR.: Lager) ApG. XXI 34 —< wr. *с т а н о в и ц а?

stórasta(s) ‚Hauptmann, Landpfleger, Starost': S t o r a ſ t a WEE. 8$_{19}$; neſchk ios S t o r a ſ t u i [wiriauſiam kario] BrB. 1. Sam. XVII 18; prieme S t o r a ſ t a i (aR.: Hettmanai) iu strową Jos. IX 14; po akim... ſ t ô r a ſ t o s DP. 6$_{35}$; ſ t ô r a ſ t a i. c. 39$_{15}$ —< wr. с т á р о с т а.

stotkas ‚Gerät, Gefäß, Geschirr': wiſsokie medʒio ſ t o t k a i BrB. 3. Mos. XI 32; molio ſ t o t k a i [indai] l. c. XI 33; imk... ſ t o t k u s tawo Chyl. 1. Mos. XXVII 3; ką radey iſz wiſo naminio-ſ t o t k a namu tawo l. c. XXXI 37; s t o t k a i (‚Hausgerät') Qu.^{1} 247 — < p. s t a t e k.

strãjyti ‚schmücken': Paprate buwo kiti... s t r à i t Post. 145$_{34}$ —< p. s t r o i ć.

strainùs ‚hurtig': s t r a i n u s Qu.^{1} 281 —< wr. с т р о й н ы й.

strajus ‚Putz, Aufputz, Pracht': iůs iʒdawinêiêi... ąnt' girtâwimų | ąnt' pómpų | ąnt' ſ t r á i ų | ąnt' kórtų | ir ąnt' ko pikteſnio DP. 307$_{13}$; Taſſai ſ t r a i u s MT. 249$_{14}$ — < p. s t r ó j.

strielbà, g. sg. **striẽlbos** ‚Geschütz': pataiſe... pucʒku (darüber: s t r e l b a; aR.: allerlei geschütz. ſ t r e l b a) BrB. 1. Makk. VI 51 — < wr. с т р ѣ л ь б á.

striẽlčius ‚Schütze': S t r i e l cʒ i u s ſchowe BrB. 2. Sam. XI 24; S t r e l cʒ i u s [Strelinikai] (aR.: Schütze) ußeia 1. Sam. XXXI 3; Ape trękſma ſ t r i e l cʒ u Chyl. Richt. V 11; s t r e l c z u s Lex. 154 —< wr. с т р ѣ л é ц ъ.

strochas, strachas, strõkas ‚Angst, Furcht, Greuel, Tumult': koks tęn buwa ſ t r o c h a s KP. 162$_{10}$; bus ſ t r o c h i e KN. 38$_1$; iſchwiſiite Neapikantą [S t r a c h ą] iſchpuſtighimo BrB. Matt. XXIV 15; iſchwiſiite S t r a c h ą [neapikantą] Mark. XIII 14; patsjen ſ t r o k a pryſieme Chyl. 1. Mos. XIX 1; s t r o k a s Lex. 178 —< wr. с т р а х ъ od. p. s t r a c h.

strošlyvas ‚fürchterlich': Zándus iß ʒioja... ſtroßliwus KN. 17_3 —< p. straszliwy.

strõšnas ‚fürchterlich, schrecklich': bałſas ſtroßnas trubos KS. 4_{23} —< p. straszny.

strova, strava ‚Speise, Gericht, Kost': Wiſsas Strowos (darüber: Penukſchlo) affieras BrB. 3. Mos. II 5; ſchita ſtrowa... pen ßmogaus pilwa BrP. I 65_4; Prygatawikite ſau ſtrowos Chyl. Jos. I 11; strowa Lex. 110, Qu.[1] 217, 305; turiſis ſtrawas, teipaieg te dara BrB. Luk. III 11 —< wr. стрáва od. p. strawa.

strovyties ‚essen': Joſephas ſu Maria... netureia ků ſtrowities BrP. I 158_{19} —< wr. стрáвить (ся).

strũgas ‚Schneidemesser': strûgas Lex. 152, Qu.[1] 459 —< wr. стругъ od. p. strug.

strūnà (und **striūnà, -õs,** auch **striũnos**) ‚Saite': mokeia ant ſtrunų ßaiſti (aR.: organų) BrB. 2. Chr. XXXIV 12; Garbinkit gi... ſtrunomis KP. 102_4; striuna SzDi. 355a; struna Lex. 158 —< wr. струнá od. p. struna.

strupas ‚Greis' Qu.[1] 233. — Wohl mit **s-** Vorschlag aus trupas < p. trup.

strusis, (-as) ‚Strauß': Strusio g. sg. Chyl. 3. Mos. XI 16; ſtrusis 5. Mos. XIV 15; ſtruſay SzDi. 355b —< p. struś.

stulà, -õs ‚Priesterstola': stuła SzDi. 356a —< p. stuła.

stulpas, stulpa ‚Säule, Bildsäule, Götzenbild, Götze; Turm': keturias ſtulpas acc. pl. BrB. 2. Mos. XXVII 16; Sʒmones meldeſi in Stulpų (aR.: Deiwių) 4. Mos. XXV 2; padarat ſaw Stulpas (Aebroſus) 5. Mos. IV 25; Moteriſchke... pawirta ing ſtulpa druſkos BrP. II 178_{17}; dailidemus ſtułpo Bábilónios DP. 475_{26}; ſchiekſchta arba ſtulpas MT. 68_{15}; ſtułpas arba wayʒdas PK. I 78_2; ſtułpu aba ſtiebu acc. sg. l. c. 132_{29}; ſtułpas SzDi. 53a, 343a; stulpas Lex. 152. — Dem Gebrauch und der Bedeutung nach eher aus ar. стълпъ ‚Säule, Pfahl, Götzenbild, Stütze; Turm; Gefängnis; Ofen' entlehnt, als neben stuĩbas altererbt. Vgl. Būga LT. I 211, KS. 264 u. 285 f., Trautmann Wb. 290 f., Endzelin MLV. III 1103 f., Verfasser APh. I 218 f.

subatà, -õs ‚Sonnabend': ſúbatą acc. sg. DP. 109_2; ſubatós g. sg. l. c. 179_{21}; Subatas gwołtawoià Post. 13_{38}; praeija Subata WP. 152_4; subatos g. sg. KM. 17_1 —< wr. сýбóта.

subtelnybė ‚Subtilität': ſubtelnibe PK. II 244_{18}. — Lit. Bildung zu *subtelnas aus p. subtelny ‚subtil, fein'.

subtilnas ‚subtil': prażęgimas... ſubtîlnas DK. 40_3 —< ap. subtilny bezw. subtylny.

sūdanyčia ‚Korb': pripilde dwilika ſudánićiu trupućiu KS. 68₁. — Wohl mit Einschub von **a** aus wr. *судница entlehnt, vgl. r. судни́ца (= судникъ) ‚коробья или небольшой ларь, прилавок в сенях, где держат молоко и съестные припасы' Даль IV³ 619; vgl. stangaretas ‚Stalldiener' aus p. stangret, s. Brückner Sl. Fw. 137.

sūdas ‚Urteil; Recht; Gericht': Aſchtra ſuda ir narſa dewa biakiteſe Maž. 12₆; Tatai eſti tawa Sudas (‚Urteil') BrB. 1. Kön. XX 40; tu iſchwedi... maną Sudą (darüber: Prową) ir bilą Ps. IX 5; ſûdas paſkutinis DP. 2₂₈; Tay bus ir vnt Diewo ſudo PK. I 4₂₅; ſudas pana Diewa WP. 36b₃₉ —< wr. судъ.

sūdas ‚Schlauch, Gefäß, Gerät': tur... winą ing nauius Indus [ſudus] pilti BrB. Mark. II 22; suday (‚naczynie') SzDi. 161b; suday aba inſtrumentay PK. I 29₈; praſzys... Sidabro ſudu Chyl. 2. Mos. III 22; ſu żayſlo ſudeys 1. Chr. XV 16 —< wr. судъ ‚Gerät' Karskij Къ ист. 92, Hoc 621.

sudavãdyti ‚ordnen': sudawaditi Qu.¹ 376. — Zu davãdyti.

sūdyna ‚Boot, Nachen': įêies ių ſudinon | nuramîntų áudrą DP. 79₁₇ —< wr. судина.

sūdỹnė ‚Schatulle, Futteral, Büchse': sudine SzDi. 251a, 311b, 342a. — Aus sūdyna umgebildet od. von sūdas ‚Schlauch, Gefäß, Gerät' abgeleitet.

sūdyti ‚richten, urteilen': ateis ſuditu giwu ir numiruſuiu Maž. 22₃; maßas bilas anis ſuditų (aR.: prowitų) BrB. 2. Mos. XVIII 26; ſûdiṫ DP. 9₄₆; mus sudis PK. I 4₈; suditi Lex. 202 —< wr. судить.

sūdnà (sūdnóji) dienà ‚jüngstes Gericht': Cʒieſi ſudnos dienos kielſis Maž. 418₃; Sudnoia dienoia loc. sg. BrB. Matt. XI 24; dienoy ſudnoy Post. 32₃₈; diena ſudnaija WP. 79b₂₃; Ik ſudnai dienai GK. 59₁₄ —< wr. судный день Лѣт. 305.

sūdžià, g. sg. **sūdžios, sūdžias** ‚Richter; Regent': ſudʒa Maž. 288₆; wiſso Swieto Sudzia BrB. 1. Mos. XVIII 25; wiſsi ſudʒei Ps. CXLVIII 11; Sudʒiei [Macnieij] Weis. I 1; Sudžiá teiſuſiś DP. 16₁₉ —< wr. судья.

sufragonas ‚Suffragan' SzDi. 356b —< p. sufragan.

sugatãvyti ‚vorbereiten, fertigmachen': ſtrelas ſawa ghis ſugatawia Maž. 517₅; ſugatawis kialu tawa PK. I 32₁₈. — Zu gatãvyti.

sugatavóti ‚vorbereiten': man ſugatawoia Tewas manas karaliſtą DP. 499₃₇. — Zu gatavóti Sub. aus wr. готовáть od. p. gotować.

sugvõltyti ‚vergewaltigen': ſugwołtyjo ſeſeri Chyl. 2. Sam. XIII 22. — Zu gvõltyti.

suchatos ‚Trocknen': ſuchatàs | tàtày eſt | dżiowinimus tułus ...ißrądo Post. 249b11 —< p. suchoty ‚suszenie, post o chlebie i wodzie' SJP. VI 502.

suchvalčiavoti ‚verfälschen': wogą [Swarą] ſuchwalcʒawotumbim BrB. Am. VIII 5. — Zu chvalčiavoti.

‚sujednóti versöhnen, vereinigen': Diewa mums ſuijednoija Maž. 2828; ghi ſudairins [ſuiednos] BrB. 3. Mos. I 4; sujednoti Lex. 183. — Zu jednóti.

sukcedavoti ‚erben, Erbe sein': ʒmónes ißtikimoſios páſkui ʒmónes ne kitaiþ ſuccedawóia (**-cc-** ist lateinische Schreibung: succedere) DP. 46015 —< p. sukcedować.

suliūbas ‚Ehe, Trauung, Gelübde': Dukterį man dotumbei ing Sulubą BrB. 1. Makk. X 53; ſulûbą ſułáuʒe DP. 23347; ſkaita.. Suliuba wenczawoniſtes MT. 11515; łaykis ſuliubus ſáwo Post. III 84b20. — Neben saliūbas, sąliūbas aus p. ślub gebildet; vgl. suliūbyti.

suliūbyti ‚verloben, geloben': eſch ſuliubiau (aR.: apßiedawau) ius Wienam Wiru BrB. 2. Korin. XI 2; tatay ſulubit ir ǯadet teykieys KP. 2118; Jam łłuʒit ſulubiiote KN. 18623. — Im Anschluß ans lit. Präfix su- aus p. ślubić umgestaltet; vgl. auch saliūbyti.

sumà, -õs ‚Summe': suma SzDi. 79a —< p. suma.

sumaroti ‚besudeln': Dûk' mań ʒmôgų... piktibemis ſumarôtą DP. 2003. — Zu *maroti aus wr. марáть ‚beschmieren'.

sumnẽnė, sumnenia ‚Gewissen': te gijwen pagal ſumnienes Maž. 335; elgiames... prieſch wiſsų Szmonių Sąßines [Sumnenes] BrB. 2. Korin. IV 2; Sumnenia ſilwartuoia Post. 88; pikta Sumnena ~ ſanßinia WP. 57b35 —< p. sumnienie.

sumuilyti ‚irremachen, verwirren, betören': ne ſumuylitu ʒinkſniu ſáwo Post. III 3718; sumuilyti Qu.1 86. — Zu *muilyti; s. nemuilyti.

suplikãcija ‚Supplikation': supplikacya SzDi. 357a —< p. suplikacja.

surma(s) ‚Brummeisen, Schalmei, Flöte' Lex. 39, 146, Qu.1 435, Qu.2 150 —< p. surma ‚Posaune'.

surmininkas ‚Schalmeipfeifer' Lex. 146. — Lit. Ableitung von surma.

surõnyti ‚verwunden': buwo ſuronitas KP. 2344. — Zu rõnyti; s. išronyti.

susibuntavóti ‚sich zusammenrotten': susſibuntawoti Qu.2 342. — Zu buntavóti.

susiẽdas ‚Nachbar': wierni ſuſiedai WE. 1919; nug ſawo ſuſiedo BrB. 2. Mos. XI 2; ſuſiédai DP. 46243; ne ſuderes ſu ſuſiedu PK. II 18524; ſu kaimynais ir ſuſiedais MK. 802 —< wr. сусѣдъ.

susiedkà, -iẽdkos ‚Nachbarin': nug ſawa ſuſiedkos ir kaiminkos (‚von ihrer Nachbarin und Hausgenossin') BrB. 2. Mos. III 22; ſuwadin... ſuſiedkas BrP. II 218$_{11}$; susiedka Lex. 125 —< wr. сусѣдка.

susietka ‚Nachbarin': praſzys nog ſuſietkos Chyl. 2. Mos. III 22. — Phonetische Schreibung für susiedkà.

sušikavoti ‚in Reih und Glied stellen, ordnen': ik' aną proceſsia paſáului | o ne Diéwui ant' garbés ſußikawós DP. 340$_{37}$. — Zu *šikavoti aus p. szykować.

sušyti ‚kasteien, fasten': turrit ſawa kuną... [mucʒiti] [alkinti] (aR.: ſuſchiti) BrB. 3. Mos. XVI 29; pâſnikaut | ſußit | twârditis nůg meſos DP. 564$_{46}$ —< wr. сушить od. p. suszyć.

sutvaryti ‚schaffen, erschaffen': tatái rądame tůſe dáiktůſe ſutwâritůſe DP. 134$_{1}$; wiſſa ſutwáriio l. c. 258$_{16}$; giwiai... teip ſutwâriti l. c. 549$_{45}$. — Zu *tvaryti aus p. tworzyć; vgl. Būga KS. 109.

sutrovyti ‚aufzehren': ką ſutrowijo jaunikayciey Chyl. 1. Mos. XIV 24; ſutrowis badas žiamę l. c. XLI 30. — Zu trovyti.

svavalia ‚Eigenwille': ſwawaloy ſawo nuware jaucius Chyl. 1. Mos. XLIX 6 —< p. swawola.

svavalnas ‚eigenwillig': turi ſwawalną... ſunu Chyl. 5. Mos. XXI 18 —< p. swawolny.

svedactva ‚Zeugnis': ſwedàctwà Post. 35$_{21}$ —<wr. сведоцство Лит. Мет. (1495) РИБ. XXVII 590.

sveklyčià, -ỹčios ‚Gaststube, Logement': iums pàrodis ſwekłićią KS. 246$_{16}$; swekliczia Qu.[1] 331. — Aus svetlyčià umgeſtaltet (vgl. rykmetỹs ‚der frühe Morgen' aus rytmetỹs, s. Fraenkel KZ. L 207 ff.) od. aus wr. *свеклица entlehnt, vgl. westr. сьвяклúца Šachmatov Очеркъ 102.

svėtastis ‚Sakrament': Swetaſtis alba ſacramentai Maž. 18$_{2}$; łobiey ir ſwetàſtis Post. III 81$_{34}$; ſwetàſti iſtátey KP. 129$_{22}$; tomis ſwetáſtimis táwe.. minime l. c. 130$_{9}$; párneße káułus io | kaip' ſwétaſtis DP. 369$_{28}$; ta ſwietaſtis Altoraus GK. 236$_{21}$ —< wr. святость ‚Heiligtum' Лит. Мет. (1519) РИБ. XX 1347.

svetlyčià, -ỹčios ‚Gemach, Gaststube, Saal, Söller': Dowidas dawe... pawaiſda Swietliczių BrB. 1. Chr. XXVIII 11; te iſcheit... Marti iſch ſawa Swetliczes Joel II 16; rykauſim Jo ſwetlyczoj' GD. 235$_{25}$; swetlyczia Lex. 78, 80, 118; Powilas... nůg miego apgałetas | nupůłe žemijn nůg trećiôs ſwetlijćios NT. ApG. XX 9 —< wr. свѣтлúца; **-e-** statt zu erwartendem **-ie-** ist wohl wegen svẽčias ‚Gast' eingetreten; s. Brückner Sl. Fw. 139.

svieckas, svietskas ‚weltlich': ſwieckiéii pirmiaús ſergetis DP. 493$_6$; Uredai ſweczkiegi Maž. 31$_{15}$; tarp ſmutka ir dzaukſma ſwietſka l. c. 259$_6$ —< p. świecki od. wr. свѣтский.

sviẽčyti ‚Zeugnis ablegen': ant artima tu ne świećiſi KP. 109$_2$; świeczijame KS. 136$_7$ —< wr. свѣтчить.

sviedčyti ‚Zeugnis ablegen': Auguſtinas świedćiie KP. 247$_{24}$ —< p. świadczyć.

sviedkas ‚Zeuge': budamàs ſwiedku Pona Chriſtuſà Post. 339b$_{24}$; ſwiedku aba luditoiu io buyties ira PK. 197$_{26}$; turim ſwiedka KN. 223$_9$ —< p. świadek.

svíetas ‚Welt; Gemeinde, Volk, Pöbel': wiſſam Swietui Maž. 99$_7$; priſake Abimelech wiſsam Swietui [wiſsiems Szmonims] BrB. 1. Mos. XXVI 11; ius ſchitą wiſsą Surinkimma [Swieta] badu numarintumbit 2. Mos. XVI 3; pritar iemus ſwietas (aR.: czernjs, pöbel czernis) Ps. LXXIII 10; Kriſtus Swietana ateia BrP. I 10$_{16}$; wiſſas ſwiets... buwa ateghens to weiſdetu l. c. 391$_{25}$; ſwietas (‚mundus') Gr. Litv. 69$_{23}$ —< wr. свѣтъ ‚Welt (das Weltall; die Menschen)'.

sviẽtkas ‚Zeuge': Angelai eſt ſwietkai Maž. 255$_8$; wiſsi eſme Liudinikais [ſwietkais] BrB. ApG. II 32; ius ſwietkais eſte Luk. XXIV 48; daugia neteiſu ſwietku radoſi BrP. I 373$_{13}$. — Aus wr. свѣтокъ entlehnt od. für sviedkas phonetisch geschrieben,

sviežias ‚frisch': turi ſwieżia pamókłłą DP. 350$_6$; ſwieżias SzDi. 359a; ſwieżiay KM. 37$_{17}$ —< wr. свѣжий.

sviklas ‚rote Rübe': ſwikłas SzDi. 33a; ſwiklas Lex. 142 —< p. ćwikła (< *swikła); s. Brückner Sl. Fw. 140, Vasmer Гр.-сл. эт. III 176, Endzelin MLV. III 1157.

svočià, -iõs ‚Brautfrau': swocze Qu.[1] 101 —< wr. свацьця, свацця Šein Мат. I 2, 3, 220, свацья Сборн. 89, № 1, 11; vgl. Endzelin РФВ. LXXVI 294.

svodbà, g. sg. **svõdbos** (und **svodbõs**), **svadbą** ‚Hochzeit': buwa ſwodba Kanoie BrP. I 171$_4$; ſwodbá DP. 351$_{29}$; piłna buwa ſwodbá ſweáćiu KS. 222$_{14}$; ant tas ſwadbas WP. 260b$_{24}$ —< wr. свáдьба.

svodbavoti ‚Hochzeit haben, machen': Swodbą turreia (aR.: swodbawoia) BrB. Richt. XIV 17; ſwodbawoti [ſwodbą dariti] 1. Makk. X 56. — Mit sl. Suffix -avoti von svodbà gebildet.

svodzba ‚Hochzeit': atprowineja Swodzbą Chyl. Richt. XIV 1; ją iźguldiſiite gerey toſe... ſwodzbos dienose l. c. XIV 12 —< p. swadźba.

svõtas ‚Hochzeitsmann, Bräutigam': Swodbos ßmones [Swotai] BrB. Matt. IX 15; uźt eſa eſi mi kraujotu ſwotu Chyl. 2. Mos. IV 25 —< wr. сватъ od. p. swat.

šacavóti, šacevoti, šėcavoti ‚schätzen': tie ʒmónes... ßacawˆôie | niéku wêrcʒe DP. 285$_{31}$; ʒmôgus sûdiie ir ßacewôie l. c. 287$_{27}$; turi buti ßecàwoti redimay Post. 278$_{32}$ —< p. szacować.

šacunkas ‚Schätzung': del'... apîkalbių ir ßacúnkų DP. 254$_{23}$ —< p. szacunek.

šafyras ‚Saphir': búkime... vʒ ßaphîrą ßwieſeĩneis DP. 430$_{50}$; iż ßafiro (‚szafirowy') SzDi. 360a —< p. szafir.

šalavijà, -ijos ‚Salbei': szaławia SzDi. 360b. — Aus p. szałwja umgebildet.

šalbiẽrius ‚Betrüger, liederlicher Mensch': szalbierus Lex. 32; szalberus Qu.[1] 86, 328 —< p. szalbierz.

šálmas ‚Helm': imket ſchalma iſchganima WEE. 121$_{14}$; turreia wariną Schalmą (aR.: helm) BrB. 2. Sam. XVII 5; raſi ßarwus | ßalmu PK. I 13$_{8}$ —< sl. *šolmъ; s. Brückner AfslPh. XX 499, Walde EW.[2] 150, Būga KS. 68, Stender-Petersen SGLw. 228.

šaltỹšius ‚Dorfschulze': szaltyßus Lex. 47, 154, Qu.[1] 466 — < ap. szołtys SJP. VI 646 od. *szołtysz Łoś Gr. I 154.

šarlotas, šerlotas ‚Scharlach': wartotų... ſcharlotą BrB. 2. Chr. II 6(7); wilkeioſi Scharlotu BrP. II 194$_{19}$; wáykßcʒioio ßarłote Post. 17$_{6}$; vʒdeio vnt io ſkrayſti ßárłoto PK. II 166$_{5}$; pawogie płoßcʒiu ßerłota Post. 15b$_{34}$ —< p. szarłat.

šatas, šotas ‚Schottländer': szatas SzDi. 364b; Sʒótų | Wókiecʒių g. pl. DP. 457$_{41}$ —< p. szot.

šatonas, šėtõnas ‚Satan': Sʒatonas DP. 15$_{46}$; ßatônas l. c. 83$_{21}$; ßetônas l. c. DP. 3$_{8}$; nůg szetono DK. 18$_{15}$; śietonas PK. I 259$_{25}$ —< wr. шатанъ od. p. szatan.

šatras, šėtras ‚Hütte, Zelt': Kada ſchatraſu giwenſit Maž. 289$_{9}$; Padarikim tris Schatrus (kor. in Schetrus) BrB. Mark. IX 5; Turreia... ſchetra WEE. 13$_{24}$; padarîkime cʒe triſ ßetrús DP. 591$_{38}$ —< wr. шатеръ.

ščėdyti ‚schonen': neka neturrim... ſchcʒediti WP. 19b$_{20}$ —< wr. щадúть.

Ščefonas, Ščeponas ‚Stephan': ápe Sʒcʒefoną Post. 34$_{34}$; Sʒcʒephonas l. c. 36b$_{17}$; áteio... ßcʒiáponop' KN. 124$_{26}$; ſu Scʒieponu WEE. 13$_{6}$ —< p. Szczefan, Szczepan.

šceslyvas ‚ehrbar': ßcześliwás KN. 189$_{25}$; ßcieſliwop galop KM. 75$_{7}$ —< p. szcześliwy.

šcestis ‚Ehre': And ſzczeſties mano Chyl. 1. Mos. XXX 13; ſu ßczeſtym prázutu KN. 10_{17} —< p. szcześć.

šcestyti ‚segnen': ſzczeſtyjo Wieszpats wis tey ką dare Chyl. 1. Mos. XXXIX 3; ir ßczeſtik karaluy táwo KN. 100_{24} —< szcześcić.

ščiepas ‚Pfropfreis, Setzling': neatſitolintu nuog... ßczįepá liemenes Post. 93_{39}; iß ßczįepo l. c. III $75b_{41}$ —< p. szczep.

ščiepyti ‚pfropfen': ią dukſintu o ßczįepitu mokłuoſe Post. $36b_{37}$ —< p. szczepić.

ščipkà, g. sg. **ščipkos** ‚Kniff': Szczypkos n. pl. Chyl. 2. Mos. XXV 38 —< p. szczypka.

ščyrastis ‚Schlichtheit, Einfachheit': tey padarey ſzczyraſtiy ſzyrdies tawo Chyl. 1. Mos. XX 6 —< ap. szczyrość.

ščỹras ‚vollkommen': Noach buwo... ſzczyru źmogumi Chyl. 1. Mos. VI 9; Szczyru buſi 5. Mos. XVIII 3 —< ap. szczyry ‚aufrichtig, rein, unverfälscht, echt' SJP. VI 585.

ščiūpoti ‚tasten, fühlen': ſzczupoio ghi Chyl. 1. Mos. XXVII 22; ſzczupos tamsibę 2. Mos. X 21 —< p. szczupać od. wr. щýпать.

šėfavoti ‚verwalten, schaffen': mókitoiei ißmtįngái tů łobiu źodźio Diewo tuŕ ßefawóŧ DP. 218_3; aną ſurinkimą... ßefàwoià Post. 37_{29} —< p. szafować.

šėforius ‚Schaffner, Verwalter': biloia Wieſchpatis... ſcheforauſp BrP. I 229_{16}; geriėii ßéforiųs DP. 386_4; wierni ßeforius Post. $36b_{36}$ —< p. szafarz.

šėfunkas ‚Verwaltung': ßefunkay ſprowu Post. 289_{15} —< p. szafunek.

šėlavoti ‚turnieren, rasen': szelawoti, łoßti, sausti, nukti, durnyti Lex. 174. — Mit sl. Suffix -avoti von šẽlti ‚rasen' gebildet; s. unter šẽlytis.

šẽlytis ‚kollern, rasen': deios Durnu (aR.: kollerte ſchellijaſi; ir deios paſůpens) BrB. 1. Sam. XXI 14(13); ghis po mana akim durnawotų (aR.: rasete. ſchellitųſe...) l. c. XXI 16(15) —< wr. шалить.

šėnavóti, šėnovoti ‚ehren, traktieren': ſzenavojo ghi prieſz wiſus namus tewa Chyl. 1. Mos. XXIV 19; Giria iuos yr ßenowoja KN. 121_9; ßenawoti Lex. 175 —< p. szanować ‚ehren, beehren, auszeichnen, bewirten, gastlich aufnehmen' SJP. VI 563.

šėnavõnė ‚Ehren': ape ſzenawone Wiraufibes Chyl. 2. Mos. XXI 1 —< p. szanowanie.

šėpà, g. sg. **šẽpos** ‚Schrank': Siepa SzDi. 360b —< wr. шапа Šein Mat. II 59 od. p. szafa.

šėporius ‚Schaffner': Sakràmentu ßwentu ßieporius KS. 12$_{13}$. — Aus šėforius lituanisiert.

šėpronas ‚Safran': Siepronas SzDi. 360b —< p. szafran.

šėpronyti ‚im Safran anrichten': Sieproniju SzDi. 360b —< p. szafranić.

šidyti ‚auslachen': sziddyti Qu.[1] 58 —< p. szydzić.

šiečkà, g. sg. **šiečkos** (und **šiečkõs**) ‚Hackmesser': szietſzka Qu.[1] 239 —< wr. сѣчка od. p. sieczka.

šiĩkas ‚Seide': ſchilkai Maž. 186$_{9}$; apdare ghi... Schilkais BrB. 1. Mos. XLI 42; ßiłkái DP. 332$_{32}$; sziłkay SzDi. 76b —< ar. шьлкъ; s. Būga Изв. XVII 1, 3 f., ZfslPh. I 42.

šilkavyčios ‚Flockseide': szilkawyczios Qu.[1] 189. — Wohl nach šiłkas aus wr. шелковйца umgebildet.

Šimkus ‚Simeon': ßimkus... ios wadinti Post. III 79$_{43}$ —< p. Szymek.

šynà, -õs ‚Schiene': Sina SzDi. 366b —< p. szyna.

šiñkarka ‚Schenkin, Schenkwirtin': ßinkarka Lex. 148 —< p. szynkarka od. wr. шинкáрка.

šinkavóti ‚einschenken': Sinkawoti SzDi. 367a —< p. szynkować od. wr. шинковáть.

šiñkorius (und **šinkõrius**), **šinkarius** ‚Schenk, Schankwirt': Schinkarus BrB. 1. Mos. XL 13; Sinkorius SzDi. 367a; ßinkorus Lex. 148 —< p. szynkarz od. wr. шинкáрь.

šinkius ‚Ausschank, Schenke': Sinkius SzDi. 266b —< p. szynk od. wr. шинкъ.

šiperka ‚Schifferin': ßipperka Lex. 146 —< p. szyferka.

šiporius ‚Schiffer': ßipporius Lex. 146 —< p. szyfarz.

širinka ‚Halstuch': sczirinka Qu.[1] 241 —< ap. szyrzynka (: receperunt... sudarium a. schirinka 1421 Stppp. II, № 1834) od. wr. ширйнка; s. Brückner Sl. Fw. 141, AfslPh. XX 518.

širmauninkas ‚Balger': szirmauninks Qu.[1] 67. — Aus ap. *szyrmownik umgebildet, vgl. č. šermovnik ‚Fechter, Fechtmeister' Jung. IV 448.

širmavorius ‚Fechter': szirmaworus Qu.[1] 17. — Wohl mit Suffix -orius von širmavóti gebildet.

širmavóti ‚fechten, kämpfen': Eſch taipo ſchirmawoyu WEE. 32$_{7}$; ſchirmawaja angu karauja WP. 82$_{25}$; ßirmawoti Lex. 68, 147, Qu.[1] 176, 290 —< ap. szyrmować SJP. VI 606.

šiūbà, g. sg. **šiūbos, šūba** ‚Pelzrock, Pelz': ſiuba SzDi. 366a; uʒdeia ánt io ßiubą KS. 259$_{28}$; ßuba Lex. 133 —< шýба od. p. szuba.

škadà, g. sg. **škãdos** ‚Schaden': Skadą ußu Skadą BrB. 3. Mos. XXIV 10; dare Sʒmonims... daugia Schkados 1. Makk. VI 18; ney ßkadoſe... ne driſa iʒkałbet PK. II 55$_{18}$ —< p. szkoda.

škadlỹvas ‚schädlich': ne bus priepuola teypo ßkadliwa KP. 57$_{13}$; daiktàs... ßkadliwas Post. 252b$_{43}$ —< p. szkodliwy.

škalà, g. sg. **škãlos** ‚Schule': ſiunſk waikus... Schkalon BrP. I 33$_{6}$; wiriauſis Sʒkalos l. c. II 420$_{8}$; ßkała SzDi. 364a —< p. szkoła.

škalavoti ‚lästern, schmähen': tułais búdais tepá | ßkaławóia | apſudiia DP. 478$_{7}$ —< p. szkałować.

škalinis ‚Schulmeister; Schüler': ßkalinis SzDi. 152b, 429b. — Lit. Bildung zu škalà.

Škariotas ‚Ischariot': Juda Sʒkariots KN. 146$_{9}$; Judoſius Sʒkariatas KP. 159$_{21}$ —< ap. Szkariot.

škarlotas ‚Scharlach': ſzkarłotu ſiułas Chyl. 1. Mos. XXXVIII 30; ſžkarłotą acc. sg. 2. Mos. XXV 4 —< p. szkarłat.

Škocija ‚Schottland': Sʒkocia PK. I 345$_{27}$ —< p. Szkocja.

škopa ‚Möhre': ąnt tos ßkopos Post. 367$_{4}$; tay ruſcẓey ßkopay l. c. 370$_{35}$ —< p. szkapa.

šlėchetnas ‚edel': ßlechêtnas DP. 384$_{4}$; iʒġ ßlechetnų gimdîtoių l. c. 558$_{30}$; ßliachetnas waykàs Post. 57b$_{1}$ —< p. szlachetny.

šlėchtičius ‚Edler, Bojar': Baiorai [Geriauſieghi] Sʒmonių (aR.: Schlechticʒius) BrB. 4. Mos. XXI 18; Schlechticʒius (aR.: edler) Jer. XXII 18 —< wr. шляхтичъ.

šlėgà, g. sg. **šlėgos** (und **šlėgõs**) ‚Schlegel, Keil, Kolben': ßlega Lex. 129, Qu.^{1} 293, Qu.^{2} 361 —< p. szlaga.

šlėkčicius ‚Edler': Apâßtałai ßlekcʒiciumis ne búwo DP. 558$_{30}$ —< p. szlachcic.

šliūbas ‚Gelübde': eſme... Diewuy ßłubu (für ßlubu verschrieben) ſugriatinti KN. 223$_{7}$ —< p. ślub.

šlõvnas ‚herrlich, vornehm, ruhmreich': pats ſchlowną draugiſte pagatawitu WE. 47$_{15}$; tokios Schlownos Sʒmones BrB. 5. Mos. IV 7; buwa... Wiriauſis [pagirtas] (aR.: furnemste, ſchlownas) 2. Sam. XXIII 18; łauktumbim ßłowna àtàghima (‚chwalebnego przyścia') Post. 34$_{11}$; Sʒlownam

giedoja Ponui GK. 37_{18}; pagirtas, szlownas Qu.[1] 80. — Wohl nach šlovẽ ‚Herrlichkeit, Pracht, Ehre' aus slovnas umgebildet.

šlušniai ‚billig, gerecht': szlyszney (für szluszney verschrieben) Lex. 36; szłużney Qu.[1] 92 —< p. szłusznie.

šlūžaunas ‚diensthaftig; Dienstbote': szluzaunas Qu.[1] 122. — Aus slūžaunas umgebildet.

šlūžyti ‚dienen': Schiteipo ſchlußija Jakubas ußu Rachila BrB. 1. Mos. XXIX 20; ßlußiti WP. 150_4; ßluziti Lex. 46. — Assimilatorisch aus slūžyti umgebildet.

šlūžmà, g. sg. **šlūžmos** ‚Dienst': Sʒluʒmoj' manę pabudink GK. 264_9; ßluzma Lex. 46, Qu.[1] 128. — Durch Assimilation aus slūžmà umgestaltet.

šmaragdas ‚Smaragd': pardůſt... ßmaragdus DP. 383_{24}; buwo jůſta... lygi Sʒmaragdui NT. Off. IV 3 —< p. szmaragd.

šmõtas ‚Stück': szmotas Qu.[1] 512 —< p. szmat.

šniūras ‚Schnur, Richtschnur': laukai bus wirwe [ſchnuru] iſchdaliti BrB. Am. VII 17; pagál' ßnîurą tikêiimo DP. 385_{54}; Schniuras Rehsa Ps. XIX 5; ßniuras Post. $76b_{17}$ — < p. sznur.

šniùrkas ‚Schnürchen': ape ſznurkus Chyl. 4. Mos. XV 1; Padarysi ſau ſznurkus 5. Mos. XXII 12 —< p. sznurek.

šnupkas ‚Schnippchen': Ponas dawe du ßnupku świetui Post. 172_{16} — < ap. sznupek SJP. VI 642.

šoblià, g. sg. **šõblios, šõblė** ‚Säbel': tatái padâre ßobłá DP. 90_{25}; ßoble Lex. 150, Qu.[1] 470 —< p. szabla.

šolka(s) ‚Schale, Wagschale': tris ſzolkos Chyl. 2. Mos. XXV 33; eme... rukiamas ſzolkas 2. Kön. XXV 14; szolkai Lex. 204 — < p. szalka.

špiẽgas ‚Kundschafter, Spion': girdeia... atentį keliu Perwaiſdų [Tireiu] (aR.: kundschafter. Spiegas) BrB. 4. Mos. XXI 1; buwa du Tireiu iſsiuntens (aR.: kundschafter explor. schpiegu) Jos. II 1; Szpiegeys eſte Chyl. 1. Mos. XLII 9 —< p. śpieg.

špiegavóti ‚spionieren': kurių tikras vrêdas yra Heretikų ßpiegawót | ir iʒweiʒdét DP. 88_{53} —< p. śpiegować.

špiegorius ‚Kundschafter': Tirtoiei eſte ius (aR.: Spiegorei) BrB. 1. Mos. XLII 14 —< ap. śpiegarz.

špikanardas ‚Spieke, Lavendel': emuſi funtą (ſwárą) moſtiês ßpikanardo NT. Joh. XII 3 —< ap. szpikanard SJP. VI 656.

špiklierius ‚Speicher, Scheune': rugéi tawieii ſtirtoſe arba ßpikłeriůſe ſupůtų DP. 242$_{51}$; iżg namų Diewo ołás łátrų ßpiklierius... daris l. c. 373$_{44}$ —< p. śpichlerz.

špilkà, g. sg. **špiĺkos** ‚Stecknadel; Griffel': wiſsos ſzpilkos prie ſienio bus waro Chyl. 2. Mos. XXVII 19; pryſegie jas ſpilka Richt. XVI 14; ir nuraſche Plukſna (aR.: entwarffs mit einem Griffeſ, Spitte iſchraſchiti. Spilka. nußenklina Spilka) BrB. 2. Mos. XXXII 4 —< p. szpilka.

špitőlė, špitolià, -ő̃lios, špitolius, (-is) ‚Spital, Hospital': ßpitôlų g. pl. DP. 340$_{6}$; ne ſųkuġ... ßpitolus łąkit' l. c. 472$_{30}$; ne gedekimes... ßpitolomus patįs tarnáut' l. c. 492$_{37}$; Ku turi darit ſu wárguleys ßpitoloy PK. II 182$_{26}$; ßpitole Lex. 101 —< wr. шпиталя Šein Mat. II 574 od. p. szpital.

špitolnykas ‚Elender, armer Mensch': Siratas pawargulei ſpitalnikai WP. 194$_{8}$ —< p. szpitalnik.

špoda ‚Rapier': szpoda Lex. 138 —< p. szpada ‚Degen'.

špotnas ‚garstig, unflätig': ßpotnas Lex. 77, 197, Qu.^{1} 205 —< ap. szpatny SJP. VI 655.

šrãtas ‚Schrot': ßratas SzDi. 365b —< p. szrot od. wr. шротъ.

šrũbas (und **šriũbas**) ‚Schraube': szrubas Qu.^{1} 462 —< p. szrub(a) od. wr. шрубъ.

štukà, g. sg. **štùkos** ‚Possen': ſtukka Qu.^{1} 393 —< p. sztuka ‚Streich, Possen, Spaß' SJP. VI 675.

štuřmas ‚Sturm': Schturmas (aR.: [weſuls] dargana) BrB. Jes. LXVI 15; ſchturma nuramda BrP. I 197$_{12}$; regi takius ſchturmus WP. 211b$_{28}$; wejus ir ßturmus... pérleidi MK. 138$_{8}$ —< p. szturm.

šturmavóti ‚stürmen': Mieſtus... ſchturmawoti (darüber: daußiti; aR.: sturmen. ſturmawoti) BrB. 1. Makk. V 27; ſzturmawojo ją Chyl. Richt. IX 52 —< p. szturmować.

šuflia ‚Schaufel': uźdes... ſzuflas Chyl. 4. Mos. IV 14; eme... ſzuflas 2. Kön. XXV 14 —< p. szufla.

šumnai ‚ausbündig': ßumnai Lex. 19. — Adverb zu šuműnas.

šuműnas ‚trefflich': szumnas Qu.^{1} 529 —< p. szumny.

šutas ‚Spötter, Possenreißer; Scherz, Spott': ſurîkę (für ſurįkę) apiiůkéius ir ßutús DP. 169$_{33}$; ßutas (‚błazen, figlarz, franť) SzDi. 15a, 53a, 55a; ape... ßutus (‚o szyderstwach') PK. I 361$_{4}$; ſchutas (‚Scherz') BrB. Ephes. V 4 —< wr. шутъ ‚Teufel' Добр. 1010; zur Bedeutung vgl. r. шутъ ‚Spaßmacher, Possenreißer, Narr; Kobold, böser Geist'.

šũtyti ‚scherzen, Possen treiben': gláudoie | ß û t i i e geráuie ſaw' DP. 96_{22}; narauia a ſ c h u t i j a WP. 90_{17}; ß u t i t i Lex. 112, 148; s z ù t i t i Qu.[1] 313 — < wr. ш у т и т ь.

šutkà ‚Kurzweil, Possen, Scherz, Scherzrede': ß u t k a Lex. 112, 136, 148; s z ù t k a Qu.[1] 393, 443 — < wr. ш ý т к а.

švaicarskas ‚schweizerisch': S ʒ w a i t a r ſ k a (für S ʒ w a i c a r ſ k a verschrieben) [wiera] DP. 460_{45} — < p. s z w a i c a r s k i.

Švecija ‚Schweden': S w e c i a PK. I 345_{26} — < p. S z w e c j a.

šventablỹvas ‚gottselig': ką tiektái... giâro ir ß w ę t a b l i w o dârę eſmé DP. 523_{33} — < p. ś w i ą t o b l i w y.

šventastis ‚Heiligtum': per priemima ß w e n t a śćiu KP. 9_{11}; kurios tatay ira ß w e n t a ſ t i s l. c. 11_{8}. — In Anlehnung an š v e ñ t a s ‚heilig' aus p. ś w i ą t o ś ć umgestaltet.

šventinyčia ‚Heiligtum': turėjo... ſwietißką ß w e n t i n i j ćią NT. Hebr. IX 1. — Aus š v e n t n y č i a lituanisiert.

šventlyčia ‚Sakristei': s z w e n t l i j c i a Qu.[2] 345. — Nach s v e t l y č i à aus š v e n t n y č i a umgebildet?

šventnyčia ‚Tempel; Heiligtum': ß w e n t n i c ʒ o i a giweno DP. 493_{44}; dare... darbą ſ z w ę t n i c z o s Chyl 2. Mos. XXXVI 4; ne buwo apreikßtas kélas ß w e n t n i j ć i o n NT. Hebr. IX 8 — < ap. ś w i ę t n i c a.

šventõrius ‚Grab, Begräbnisplatz, Kirchhof': Pakaſk ſawo Numirelį muſų... kapoſų [S c h w e n t o r i ſ ą] BrB. 1. Mos. XXIII 6; ant tikra... S c h w e n t o r i a u s (aR.: paweldetinų kappų) l. c. XXIII 9; ß w i n t o r i u s (ostlit. Form für ß w e n t o r i u s) SzDi. 31b; ß w e n t o r u s Lex. 107. — Volksetymologisch nach š v e ñ t a s ‚heilig' aus p. c m e n t a r z ‚Begräbnisplatz, Kirchhof' umgebildet od. direkt aus p. dial. ś w i n t a r z Karłowicz SGP. I 245, SJP. I 343, Vasmer Гр.-сл. эт. III 222 und wr. ц в и н т а р ь Лит. Мет. (1516) РИБ. XX 921 entlehnt. Vgl. Fraenkel TŽ. III 484.

švetlyčia ‚Gaststube': s z w e t l y c z i a Qu.[1] 206. — Nebenform zu s v e t l y č i à.

šviečyti ‚leuchten': S ʃ w i e c ʒ i i à mumus àtminimas ...mukos io Post. $54b_{38}$ — < p. ś w i e c i ć.

šviẽžias (und **šviežias**) ‚grün, neu, frisch': eme laſdas ſ c h w i e ß i ų (kor. in -io; darüber: Schakkas ßalio) Jawaro BrB. 1. Mos. XXX 37; důna... ſ c h w i e ß i buwa Jos. IX 13; ſ c h w i e ß i u s lapai Sirach XIV 19; wadʒoſi mus ß w i e ʒ u m p wandenump MK. 12_{11}; ß w i e z a s Lex. 74. — Assimilatorisch aus s v i e ž i a s umgebildet.

švobas ‚Schwabe': ß w o b a s SzDi. 366a — < p. s z w a b.

tabokà, -õkos ‚Tabak': t a b o k a SzDi. 367a, Lex. 171 — < wr. т а б á к а od. p. t a b a k a.

tãboras ‚Lager, Feldlager': Saul gulejo t a b o r e (‚w obozie') Chyl. 1. Sam. XXVI 5 — < p. t a b o r.

tajemnyčià, -ỹčios ‚Geheimnis': tȧ i e m n i ć i o s ne ǯinoia KP. 181_{10}; t a i e m n i ć i u KPS. 40_{1} — < p. t a j e m n i c a.

talentas ‚Talent': t a l e n t a s SzDi. 367b — < p. t a l e n t.

taliorius ‚Taler': t a l o r i u s SzDi. 367b — < p. t a l a r.

Tamõšius ‚Thomas': T a m ó ß i u s DP. 449_{2} — < p. T o m a s z.

tañcius, tañčius, tončius ‚Tanz': łaigimai arba t a n c i u s DP. 71_{31}; ios ne rádo t á n c i u ṗ l. c. 440_{15}; eme Moteriſchkes... iſch Schokineghimo (darüber: t a n c ʒ i a u s) BrB. Richt. XXI 23; ant T a n c ʒ i a u s [Schokineghimo] Bar. VI 9; ſu bubineys ir t o ń c ʒ e y s Chyl. 2. Mos. XV 20; giedojo ape ghi t o n c z o ſ e 1. Sam. XXI 11 — < p. t a n i e c od. wr. т á н е ц ъ.

tanciaunykas (vgl. t a n c a u n ỹ k a s Sub.) ‚Tänzer': kokiuo linkſmu t a n c i a u n i k u Post. 252_{37}; dȧwey... tȧ n c i a u n i k u s l. c. III 52_{25} — < p. *t a n c o w n i k; vgl. p. t a n c o w n i c a ‚Tänzerin' und č. t a n c o v n i k Jung. IV 548.

tapalas ‚Pappel': t a p a ł a s SzDi. 371a; Eme... rykſztes źala t a p a ł o Chyl. 1. Mos. XXX 37 — < p. t o p o l a.

tarbà, -õs ‚Sack, Hirtentasche': t a r b a SzDi. 371a, Lex. 91 — < wr. т ó р б а od. p. t o r b a; s. Brückner Sl. Fw. 144, Būga KS. 27.

tarčia ‚Tartsche': Taiſiket Skidas ir T a r ſ c h e s BrB. Jer. XLVI 3 — < p. t a r c z a; s. Bezzenberger BGLS. 331.

tavõras, tavorus ‚Ware; Schuppen, Kaufladen, Lager': anis ußdeia ſawa T a w o r ą ant Aſilụ BrB. 1. Mos. XLII 26; t a w o r ú s pardawinêie DP. 383_{20}; t a w o r a s (‚jata, kramnica, kram, obóz') SzDi. 77a, 111a, 201a; pardotojey wiſokio t a w o r a u s Chyl. Neh. XIII 20; paſiſawinom... t a w o r a i s MK. 83_{6} — < wr. т о в á р ъ; zur Bedeutung vgl. auch r. т о в á р ъ ‚Lager, Standort' Даль IV³ 776.

tavorėlis ‚Hütte': tene eit ing Budelę [T a w o r e l ị] (aR.: Schætrą) BrB. 3. Mos. XIV 8. — Deminutiv zu t a v õ r a s.

tavõrčius ‚Geselle, Gefährte, Freund': pridawe iem tris deſchimtis draugụ (aR.: t a w o r c ʒ i ụ) BrB. Richt. XIV 11; Wiernas prietelius [t a w o r c ʒ i u s] Spr. XVIII 24; kelio draugai (aR.: T a w o r c ʒ i u s) ApG. IX 7. — Wohl über t a v õ r š č i u s Sub. aus t a v o r i š č i u s entstanden.

tavoriščius ‚Geselle, Gefährte': będra- t a w o r y ß c z u s jo atsakie Chyl. Richt. VII 14; t a w o r i ß c z u s Lex. 42, 79, Qu.¹ 209 — < wr. т о в á р и щ ъ.

tavoriška ‚Gefährtin, Gesellschafterin': taworiſzkos Chyl. Richt. XI 37; ſu taworiſzkomis l. c. XI 38 —< p. towarzyszka.

tavorišius ‚Geselle': Smàrkibe ira tàworißium ruſtibey Post. 162b43 —< p. towarzysz od. wr. товарышъ Лит. Мет. (1510) РИБ. XX 37.

tavornykas ‚Krämer; Lagermeister': tawornikas (‚kramarz, kramnik; obożny, obozowy') SzDi. 111a, 201a —< wr. *товарникъ od. ap. towarnik (mit der eigeengten Bedeutung ‚Salzhändler' SJP. VII 87).

teblevonė ‚Tafelwerk, Täfelung': ſu... lentomis (aR.: teblewone) BrB. Ezech. XLI 16 —< p. taflowanie; vgl. ištoblevoti.

telyčià, -ỹčios ‚Kuhkalb': pelenai teliczas pabarſtiti WEE. 522; ſugawe... dwi ßindami Tellicʒi BrB. 1. Sam. VI 7; telićia SzDi. 74a; atweſtų... tobulą telyczą Chyl. 4. Mos. XIX 2; telicze Lex. 111 —< wr. телйца.

telẽtyna ‚Kalbfleisch': teletina SzDi. 29a —< wr. телятина (> целяцина Karskij Къ ист. 235); nicht nach Brückner Sl. Fw. 144 aus p. cielęcina.

tẽmytis ‚sich merken, einprägen': temitiſi Qu.[1] 294 —< wr. тямить(ся) Šein Мат. I 2, 473, Добр. 724, Hoc. 687. Vgl. Verfasser ŠD. (1927) 1326; nicht mit Brückner Sl. Fw. 145 aus klr. tjamyty.

temnyčià, -ỹčios ‚Gefängnis, Kerker, Klause, Turm': Gelbek iſch temniczas teiſus Maž. 57210; butumbei ymeſtas temniczona WEE. 9410; indeia ies ing Apſergeghhima (aR.: verwarung Temnjczę) BrB. 2. Sam. XX 3; temnîcʒioie[a] râße DP. 1833; temnyczia GK. 4144; temniczà Lex. 107; temnycia l. c. 175 —< wr. темница.

temnyčnykas ‚Kerkermeister': priſake Temniczʒnikui BrB. ApG. XVI 23 —< wr. *темничникъ, vgl. aksl. тьмьничьникъ ‚Gefangener'.

temptyva ‚Sehne': ant Temptywû Rehsa Ps. XI 2; temptywa Lex. 157, Qu.[1] 478. — Wohl nach tem̃pti ‚spannen' aus tetyva umgestaltet, s. Leskien Bild. 353; kaum mit Curtius Etym.[5] 217, Endzelin Сл.-балт. эт. 197 gemeinbaltoslavisch.

tepỹlas (kvepiąs) ‚(wohlriechendes) Öl': tepiłas SzDi. 224b. — Mit sl. Suffix -ylas von tèpti ‚schmieren' gebildet.

terióti ‚verlieren, verderben, schaden': niękániekes paiųkųſios buwo... teriot DP. 3332; ne nôri gadinť arba teriotť ʒmógaus prigimimo l. c. 41118; terioiu SzDi. 69b, 364a —< wr. терять; vgl. Brückner Sl. Fw. 145.

teriõnė ‚Verlust, Verderben': Terioney ne ims ißkados KN. 7127 —< wr. *терянье.

terlyčià, -ỹčios ‚ein irdenes Gefäß, Tongefäß': terlicia (‚donica, caprunculum, labellum fictile') SzDi. 42b —< wr. тéрлица ‚ein Gefäß, in

dem die Bauern Hanf und Mohn reiben' Šein Мат. III 512. Die heutige litauische Akzentstelle ist nach Worten wie palyčià, -ỹčios, svetlyčià, -ỹčios...) verändert worden, s. Būga ZfslPh. I 50; nicht mit Brückner Sl. Fw. 145 aus wr. cërlo, cërločko, klr. terlića.

terpentyna ‚Terpentin': truputi... terpentinos- rieſzuciu Chyl. 1. Mos. XLIII 11 —< p. terpentyna.

testameñtas ‚Testament': Teſtamêntas DP. 142_{20}; palika iemus tų teſtamentų WP. 128_{23} —< p. testament.

tešlyčià, -ỹčios ‚Zimmerbeil, Hohlbeil': teßlicza Lex. 46; teſzliczia Qu.[1] 121 —< wr. тесли́ца; vgl. Endzelin MLV. IV 168.

tetyva (od. **tėtyva**) ‚Sehne': ußdeſt ſtrelas ſawa ant giſlų (gestr.; darüber: tetijwu; aR.: sehne tetijwa) BrB. Ps. XI 2; tetiwa SzDi. 28b —< wr. тетива́ (bezw. тятива́); s. Brückner Sl. Fw. 145.

tetka ‚Tante': Amram wæde ſawa Broſę [darüber: tætka (gestr.); aR.: Mume tetka (gestr.), Tetta] BrB. 2. Mos. VI 20; ghi ira tawa Tetka (gestr.; darüber: dedes mote) 3. Mos. XVIII 14 —< wr. тётка.

tiesavotis ‚einen Prozeß führen': Zmones... tieſawoiaſi aba bilineia PK. I 4_{15}. — Mit sl. Suffix -avotis von tiesà ‚Recht, Wahrheit' gebildet.

tiẽšyti(s) ‚trösten, sich trösten': tießiias DP. 550_{38}; tuo koǯnas... tießituſi Post. 35_{10}; nera kas tießitu KP. 134_{2} —< wr. тѣшить(ся).

tijūnas ‚Haushalter, Verwalter, Aufseher': biloia ſawam Tiunui BrB. 1. Mos. XLIII 16; tureia [ſcheferų] (aR.: Vßwaiſdą Villiaus Tiuns) Luk. XVI 1; tiſuno g. sg. DP. 276_{6}; Tijunás KS. 174_{11}; tijunas SzDi. 400b —< wr. тиунъ bezw. тиюнъ.

tykà, -ōs ‚Stille': te mokinnaſe tilomis [tikaie] BrB. 1. Tessal. II 11. — Anscheinend lit. Bildung zu tỹkas.

tỹkās, tykùs ‚still, ruhig': gàlwiás tikás KN. 262_{16}; rados tikus... Vßimas BrB. 1. Kön. XIX 12 —< wr. тихий.

tykastis ‚Stille': ſtoios dide tikaſtis BrB. Mark. IV 39; wiſsur butų tikaſtis WP. $96b_{1}$ —< wr. тихость.

týkoti ‚trachten, lauern, auflauern': tikoia Moſeſchaus BrB. 2. Mos. XI 15; tikoio arba iéßkoio nuǯudit' Chriſtaus DP. 420_{29}; tikot naudos PK. II 63_{11}; kad neprietelus tikoia KP. 53_{2}; tykoti Lex. 17, 114. — Von tỹkas ‚still' gebildet, vgl. stỹras ‚starr' gegenüber stýroti ‚steif und lümmelhaft dastehen', s. Būga KZ. LI 281; nicht mit Brückner Sl. Fw. 145 aus p. czychać.

tirijoka ‚Theriak' SzDi. 376a --< p. tyrjaka.

tirõnas ‚Tyrann': Milßinai (darüber: T i r o n a i; aR.: Tyrannen, gigantes, Smarkinikai) BrB. 1. Mos. VI 4; T y r ô n a s DP. 3_{6}; t y r o n n a s PK. II 48_{29}; nelimeldi... T y r o n u y KS. 113_{7} —< p. t y r a n od. wr. т ы р а́ н ъ.

tironstva ‚Tyrannei': t i r o n ſ t w o s toli tuř buť DP. 498_{44} —< p. t y r a ń s t w o.

titulas ‚Titel': t y t ú ł a i DP. 365_{13} —< p. t y t u ł.

tlumočius ‚Dolmetscher': ghis kalbeia ſu ieis per Tulką (aR.: Dolmetscher, T l u m o c ʒ i u s) BrB. 1. Mos. XLII 23 — < p. t ł u m a c z.

Tobijõšius ‚Tobias': ant' T o b i ó ßi a u s DP. 348_{31}; T o b i i ô ß i u s l. c. 532_{41} —< p. T o b j a s z.

toblyčià, -ỹčios ‚Tafel, Tafelwerk': T o b l i c ʒ a WE. 34_{17}; T o b l i c ʒ e s padare (neben: butas; aR.: Tafelwerk, lentjnas, iſckloijmas) BrB. Ezech. XXVII 5; ant dwieu t o b l i c u KP. 6_{1}; Ant pirmos t o b l i c i o s l. c. 6_{2}; t o b l î c z i o s n. pl. DK. 52_{15}; t o b l i ć i a SzDi. 367a —< p. t a b l i c a.

tolerius ‚Taler': ne pateriótų pękiolikos t ó l e r i ų DP. 155_{20}; atpirkime pękeis sikleis arba t ó l e r i u m i s l. c. 428_{37} —< p. t a l e r.

tolierka ‚Teller' SzDi. 367b, Lex. 148, 172 —< wr. т а л е́ р к а.

tolierius ‚Teller': t o l i e r u s Lex. 148, 172 —< wr. т а л е р ь Лит. Мет. (1506—23) РИБ. XX 877 od. p. t a l e r z.

topnyčia ‚Klingelbeutel': t o p n y c z e Lex. 108. — Wohl neben t o b n y č i a Ness. 107 aus dem Polnischen, etwa aus *t o b n i c a (vgl. p. t o b o ł a ‚Tasche', t o b o ł e k ‚Ränzchen'); s. Brückner Sl. Fw. 146, Endzelin MLV. IV 216.

torielkà, -iẽlkos, tarielka ‚Teller, Töpferscheibe': padare... t o r i e l k a s Chyl. 2. Mos. XXXVII 16 podʒius tur... t a r i e l k ą (kor. aus -lių; aR.: scheiben warſtotas) BrB. Sirach XXXVIII 32 — < wr. т а р е́ л к а.

totõrius, (-ris) ‚Tatar': T o t ó r e i DP. 402_{48}; t o t o r i s SzDi. 369a; t o t o r u s Lex. 171 —< wr. т а т а́ р ъ od. p. t a t a r.

totorkà, -õrkos ‚Tatarin': t o t o r k a SzDi. 369a —< wr. т а т а́ р к а od. p. t a t a r k a.

tradicija ‚Tradition, Überlieferung': turėtųś mókſło arba t r a d i c i ų DP. 227_{29}; ʒiednos T r á d i c i o s KS. 46_{17} — < p. t r a d y c j a.

traĩkė, traičė ‚Dreieinigkeit': diena Schwentos T r a i c e s | alba Triwenibes BrP. II 175_{4}; t r a i c e SzDi. 372b; T r â i c e DP. 406_{22}; T r a i c ʒ e Maž. 54_{7}, BrP. I 146_{11} —< p. t r ó j c a.

trainykas ‚gewisser Trinkmet': giers... midu, t r a i n i k ų WP. 96_{1} —< p. t r ó j n i k, aus einem Teil Honig und drei Teilen Wasser bestehender Met SJP. VII 120.

Trebnickas ‚trebnitzer': Trebnickame kloßtoriuie DP. 525_{47} — < p. Trzebnicki (von Trzebnica ‚Trebnitz').

treicė ‚Dreieinigkeit': ape wiſas tris perſunas Treyces... ſkaytome PK. I 21_{6}. S. traĩcė.

trezvas ‚nüchtern': wiras... treʒwas Maž. 29_{12}; Moteris... treʒwas l. c. 30_{10} — < трезвый od. p. trzezwy.

trezvastis ‚Nüchternheit': Tûrkai... treʒwaĩtiés ne môkitų DP. 294_{17} — < wr. трезвость od. p. trzezwość.

tribunalas ‚Tribunal': tribunałas PK. I 11_{4}, SzDi. 373a — < p. trybunał.

tribunalista ‚Obergerichtsdeputierter': tribunałiĩta SzDi. 373a — < p. trybunalista.

trinios ‚Sägespäne' SzDi. 372b — < p. trzyny ‚Feilstaub'; s. Brückner Sl. Fw. 146.

triūbà, -ōs ‚Trompete': bâlſas anós triûbos DP. 569_{42}; linkĩmu triubu g. pl. KP. 102_{1}; raĩ... triubu PK. I 13_{10}; Triubomis gárbą duokit KN. 83_{7}. — Aus trūbà umgebildet.

triūbinykas ‚Trompeter': ißwido ten wámʒdinikus ir triûbinikus DP. 371_{4}. — Lit. Ableitung von triūbà.

triumfas ‚Triumph': ſu didʒiú Triumphú DP. 2_{1}; ‚triumfas SzDi. 373a — < p. tryumf.

triumfavoti ‚triumphieren': triumphawodamas DP. 187_{29}; triumphawoia MT. $241b_{14}$; triumphawok Post. III $37b_{48}$; triumfawoti Lex. 177 — < p. tryumfować.

trivoga ‚Verwahrlosung': iszkada, triwoga Qu.[2] 447 — < wr. тры-вóга (bezw. тривóга) ‚Unruhe, Lärm' Сборн. 82, № 5, 189, Добр. 915; s. Būga Изв. XVII 1, 12, KS. 107.

trivóti ‚dauern, bestehen': triwoti Lex. 45, Qu.[1] 85, 119 — < wr. трива́ть ‚sich aufhalten, verbleiben, andauern'; s. Brückner Sl. Fw. 146, Būga KS. 107.

trofytis ‚sich treffen': kaip tiktai Saule paſsikiele, trofios kits kitą BrB. 2. Makk. X 28 — < p. trafić się.

troſniai ‚treffend': trofnei apraĩcha AM. 26_{23}. — Adverb zu *trofnus aus p. trafny.

trõpyti(s) ‚treffen, sich ereignen; rahmen': galleia wilkĩne plauka ußgauti [tropiti] BrB. Richt. XX 16; kokia bėdá Tawo ʒmones tropija GK. 368_{7}; nuſsidawe (darüber: tikoſi [tropijos]) ...buti BrB. Rut. II 3; tropyti Qu.[1] 403 — < p. trafić (się) od. wr. тра́пить(ся).

tropnus, tropnas ‚wohlgeschickt, bequem': tropnus (darüber: mandagus) ßmogus BrB. Sirach XL 8; tropnas Lex. 28 — < p. trafny od. wr. трáпный.

tropnai, tropniai ‚treffend, trefflich': Tropnay jum's iśguldyſu GK. 156_4; tropnay Lex. 75; Euangelia... tropnei yra ſakama BrP. I 186_{17}; Powilas tropnei bjla MT. $97b_9$. — Adverb zu tropnaś, tropnus.

trõtyti ‚fehlen, verlieren': Nei burna io trotija Sude BrB. Spr. XVI 10; tokſai Diewui paſſilecawoienſis negal trotiti BrP. I 203_{25} — < wr. трáтить; s. Brückner Sl. Fw. 147, Trautmann Wb. 326.

trovyti ‚quälen, verzehren': Aſzjen tey buwau, kuri trowijo dienoy karſztys Chyl. 1. Mos. XXXI 40; trowijanti ugnis 2. Mos. XXIV 17 — < p. trawić.

trūbà, -õs, trūbas ‚Trompete, Posaune': truba trubis Maž. 158_2; ſu trûbomis DP. 3_{48}; trubis anomis trubomis Chyl. 4. Mos. X 8; truba Lex. 136, 177; ſu ſchaukſmu... ir ſu trubu WEE. 128_{23} — < wr. трубá.

trūbyti ‚trompeten': ilgai trubjs BrB. 2. Mos. XIX 13; Trubomis turrit trubiti (aR.: tutůti) 4. Mos. X 9; trubiju SzDi. 47b — < wr. трýбить Сборн. 89, № 1, 63; vgl. Brückner Sl. Fw. 147.

trūbka ‚Trompete': ape Trubku- ſzwęte Chyl. 3. Mos. XXIII 1 — < wr. трýбка.

trūbnyčė ‚Kühlfaß': trubnicze Qu.^{2} 255 — < wr. тригубница.

tručiznà, -ìznos ‚Gift': truczyznos, nůdai, apipennai Lex. 84, Qu.^{1} 224. — Über truciznà (Virbalius) aus p. trucizna entlehnt.

tručiznuotas ‚giftig': truczyznůtas Lex. 84. — Zu tručiznà.

trūdnas ‚schwer, schwierig, betrübt': Toktai trudna ira BrB. Sirach XXIX 25; trudna buwa tiketi BrP. II 38_{15}; trudna ißmanit Post. 3_{39}; teip trudname czeſé GK. 55_7; trudnas czesas (‚betrübte Zeit') Lex. 32 — < wr. трудный od. p. trudny.

trūdnastis ‚Schwierigkeit': tułůſe trudnaſtiſe yra pàſtàtiti Post. 9_{24}; ſu didemis trudnàſtimis 164_8 — < p. trudność.

trùpas ‚Greis': trupas Lex. 87 — < wr. трупъ ‚Leichnam' od. p. trup ‚Leichnam; ein Schimpfwort'.

trvolas ‚dauerhaft': kas eſt ćiſtas | o wieroie tikroy trwołas | tàm nieka kita ne reykia KP. 182_4 — < p. trwały.

tuĩnas ‚Staketen-, Pfahlzaun, Bohle': tuynas SzDi. 96b; tuinas Qu.^{2} 75 — < wr. тынъ ‚Staketen-, Pfahlzaun' Сборн. 77, № 3, 31, Лит. Мет. РИБ. XX 940.

tùlkas (und **tuĩkas**) ‚Dolmetscher': ghis kalbeia ſu ieis per Tulka (aR.: dolmetscher, Tlumoczius) BrB. 1. Mos. XLII 23; tatai wis radoſi... per tulkus

BrP. II 76$_{23}$; tulkas Lex. 47, Qu. 124 — < ar. тълкъ; s. Būga ZfslPh. I 40; nicht mit Mikkola Ursl. Gr. I 84 echt litauisch.

tulkauti ‚dolmetschen' Lex. 47. — Zu tùlkas.

tulmočius ‚Mörserkeule von Messing': tulmocius Qu.^{2} 289. — Wohl durch Metathese aus p. tłumacz umgebilget od. mit Būga ZfslPh. I 40 f. aus ar. тълмачь entlehnt.

tumultas ‚Getümmel': iʒ ßitų tumultų ſwiétißkų DP. 574$_{18}$; trąkſmą ir tumûltą... kęnczia l.c. 619$_{27}$ — < p. tumult.

turbăcija ‚Beunruhigung, Bemühung': ne ißéit... iß turbacios ir ſumáißimo affectų DP. 239$_{8}$ — < p. turbacja.

turgaunyčia ‚Markt': turgaunicze Lex. 120, Qu.^{2} 278. — Wohl nach turgaũnas Jd. 281, 5 aus turgavyčia umgestaltet.

turgavyčia ‚Markt, Marktplatz': ant turgawiczas WEE. 33$_{4}$; tu buwai pastoiens... Pagonų Turgawicze BrB. Jes. XXIII 3; ant turgawiczos BrP. I 229$_{4}$; turgawićios SzDi. 368b. — Wohl nach tuſ̃gus aus p. targowica umgebildet.

tuſ̃gus ‚Markt, Markttag, Warenwert': ant Turgaus ſied BrB. Matt. XI 16; turgús ir prakes dáro DP. 293$_{46}$; ánt turgaus KS. 40$_{13}$; turgus Lex. 120, Qu.^{1} 338, Qu.^{2} 491 — < ar. търгъ; s. Būga ZfslPh. I 41.

tuſ̃kas ‚Türke': Tûrkai DP. 387$_{10}$; turkas SzDi. 375a, Lex. 178 — < wr. тýрокъ od p. turek.

turmà, -õs, tuſ̃mas ‚Gefängnis, Turm': buwa ymeſtas ing turma WEE. 170$_{22}$; aʒu tay kaliniu ſedeio turmoy PK. I 36$_{11}$; turme angu kaleghime WP. 195b$_{26}$; nog ſargibos turmos Chyl. 2. Kön. XVIII 8; turmoy ápſeda KS. 223$_{6}$ — < wr. турмá.

tutečnas ‚hiesig': tutetſchniems kromnikams dide iſkada dara Gerullis SLS. (1589) 86$_{3}$ — < ap. tuteczny.

tūžbà, g. sg. tūžbos ‚Angst, Kummer, Anliegen': linkſmini mane tußboſu Maž. 509$_{4}$; daug tur tußbũ WE. 8$_{1}$; Tußba apeme Philiſtus BrB. 2. Mos. XV 14; tużba SzDi. 55b; tuzba Lex. 11, 12 — < wr. тýжба od. ap. tużba.

tūžyti ‚bangmachen': tużyti Qu.^{1} 68 — < wr. тýжить.

tūžyti(e)s ‚sich grämen, sich ängstigen, ein Anliegen haben': kaip tußientis | bet wiſſada linxmi WEE. 43$_{13}$; pradeſt tußities BrP. II 518$_{3}$; tuzitesi Lex. 12 — < wr. тýжиться.

tūžmà, g. sg. tūžmos, tūžmas ‚Trauer, Betrübnis, Kummer': Riekiau diel tußmos ſchirdies mana Maž. 469$_{9}$; Tußmas BrB. Ps. VII 3(4); Sielwartuoſe ir tuʒmoy KN. 265$_{24}$; tuzma Lex. 32; Smutkas tußmas ir wargai GD. 89$_{14}$. — Aus tūžbà lituanisiert.

tūžnas ‚traurig, betrübt': waikſchczoiu tußnas (aR.: ſmutnas) BrB. Ps. XXXVIII 7; tußnų ir ſmutnų Magdelenų... paaukßtina WP. 24b15; ßirdį ſmutnų a tußnų... iſchpraſcha l. c. 141b22 — < ap. tużny ‚tęskny' SJP. VII 175.

ùbągas, -ai (und **-aĩ**), **ubogas** ‚arm, ärmlich, dürftig; Bettler': vbaga merga Maž. 1696; Tu vbago (darüber: [praſto]) neteiſink BrB. 2. Mos. XXIII 3; Bet Vbagam ir Swetimam palik 3. Mos. XIX 10; Vbagų (‚Bettler') netur buti tarp iuſu 5. Mos. XV 4; ghis Vbagas [reikmeningas] ira l. c. XXIV 12; Diewas pawiſdeia ant... ubagios tarnaites BrP. II 488$_{13}$; élgetos | úbagai DP. 273$_{50}$; Grina ir vbagie vbagu ir grinu wayku gimdżia PK. I 221$_{17}$; iragu ubagieſniu Chyl. 3. Mos. XXVII 8; Zmogaus... ubagiauſia KN. 117$_{18}$; bagoti ir ubbagi żmones MK. 28$_{6}$; ubogams Ewángelia abſakomá eſti KS. 6$_{11}$ — < ap. ubog od. wr. уборъ.

ùbagauti (und **ubagáuti**) ‚betteln': vbagauti giedżůs WEE. 99$_{1}$; ubagawo (aR.: elgetawo, ßebrawoia) BrB. Joh. IX 8. — Zu ùbagas.

ùbagiškas ‚blutarm': vbagißkas vżgimimas Post. 23b$_{37}$. — Mit lit. Suffix -iškas von ùbagas gebildet.

ubastva ‚Armut': vbáſtwoi... yra páſtatiti Post. 9$_{25}$; gáli pádet nuog vbaſtwos l. c. 51b$_{1}$ — < p. ubostwo.

učelnykas ‚Anhänger': ingiio... vczelniką ir mokitini ſáwo (‚zwolennika i ucznia') Post. 170$_{36}$ — < p. uczelnik Linde IV 97.

uccyvas ‚ehrlich': ne regéios bût dáiktu... vcciwu DP. 563$_{52}$ — < ap. uć ciwy.

učcyvastis ‚Ehrlichkeit, Ehrbarkeit': ſu tokia vczćiwaſcia KPS. 13$_{10}$; giedą ir vczćiwaſti... vżłájkitu Post. 62$_{20}$ — < p. uczciwość.

učtyvastis ‚Ehrlichkeit': ßwętibey ir vczſtiwaſti Post. 30$_{42}$. — Aus učcyvastis umgestaltet.

ūdylas, -ai ‚Gebiß, Zaum': indeſiu... Vdilą tawa burnana BrB. Jes. XXXVII29; kamanų ir udilų (aR.: gebiß... ßanſlus, ßanſlų) Ps. XXXII 9; įdeſt įemus kamanas (darüber: vdilą) ing naſrus Sirach XX 31; zuſłay, udiłay SzDi. 155a — < wr. удило; nicht mit Brückner Sl. Fw. 149 aus klr. vudylo, p. wędzdło.

ugadà, -ãdos ‚Bund': kaip ſu Smertimi dereiei (aR.: bund Vgada; kokę ugadą ſu ſmertimi turri) BrB. Sirach XIV 12 — < p. ugoda ‚Vertrag Kontrakt'.

ùksusas ‚Essig': dawe iem vxuſa WEE. 207$_{4}$; ukſuſas BrB. Spr. X 26; girde ghi Vkſuſu BrP. I 387$_{7}$; paragâwo úkſuſo DP. 139$_{3}$; ukſusas Lex. 65 — < wr. ýкcycъ.

ūlyčia (und **ūlyčià, -ỹčios**) ‚Gasse, Straße': iſchkielij mane iſch vlijczias ſmertis Maž. 521$_{17}$; Ant... ulicziu [wieſchkelių] BrB. Jes. XV 3; ießkokite

vlićioſe io PK. I 128$_{16}$; ąnt' ûliczių DP. 242$_{47}$; liépe tárnui ſavám' ißéit ûliczion' l. c. 278$_{3}$; pernakwoſim and uliczos Chyl. 1. Mos. XIX 2 — < wr. ýлица od. p. ulica; s. Būga KS. 113.

ulióti ‚zechen, prassen, schwelgen': girtotumbim alba uliotumbim BrP. I 52$_{20}$; neſpeſim | nei ulioti nei girtůti l. c. 53$_{12}$; mokinkimes... ne girtůti | ne ulioti l. c. II 360$_{19}$ — < wr. гуля́ть; vgl. Brückner Sl. Fw. 149.

ūmas ‚Mut, Sinn, Verstand, Gemüt': Vmu | noru ſlußidams Maž. 345$_{14}$; umas nuſsileidz BrB. Spr. XV 13; atwere iemus iſchmintį [umą] (aR.: numonę) Luk. XXIV 45; ûmas ir ißmintis (‚umysł i rozum') DP. 559$_{34}$; vmas ir walia MT. 58$_{18}$; umą ir ſamproti peárkreypdámàs KS. 58$_{22}$; umas Lex. 125, 160, Qu.^{1} 214 — < wr. умъ od. p. um.

unguras ‚Ungar': inġ ẑemę Vngrų (Druckfehler an Stelle von Vngurų?) DP. 443$_{5}$; Czekůſe ir Vngurůſe l. c. 443$_{10}$; Czіákų | Vngúrų l. c. 457$_{41}$ — < ar. *ų gъrъ ‚węgrzyn, угринъ'; s. Būga Изв. XVII 1, 2, ZfslPh. I 34.

unija ‚Union': Szitą vnią arbá wienibę múſų Chriſtumi... lúdiia DP. 453$_{43}$ — < p. unja.

unūkas ‚Neffe': nei mana Waikams nei mana Waikų waikams [darüber: Nepůtems; aR.: Neffe vnukai (kor. in Anukams; später alles durchgestrichen; daneben: nepůtis) BrB. 1. Mos. XXI 23; Eſau wede... dukteri Ana, dukteres Zibeona Heiutha (aR.: Neffe. Vnuka; Nepote Zibeono, Nepoti) l. c. XXXVI 2 — < wr. унукъ Лит. Мет. РИБ. XX 105; s. Būga РФВ. LXV 328.

upaminoti ‚ermahnen': koßną... tur Vpaminoti [weſti] (aR.: graudenti) BrB. 2. Makk. VI 31; Vpaminaiu ius Maž. 39$_{2}$ — < wr. упомина́ть od. p. upominać.

upaminojimas ‚Ermahnung': ant... Vpaminoghimo (aR.: graudenimo) BrB. 2. Makk. VI 12; raſchtas Schwentas pilnas ira graudenimu | Vpaminoghimu BrP. II 255$_{15}$. — Lit. Bildung zu upaminoti.

upaminkas ‚Erinnerung': pakielia... vpaminkus Post. III 36b$_{36}$ — < p. upominek.

upara, ùparas ‚Eigensinn, Hartnäckigkeit': vparàs Post. 344$_{7}$; Paźyſtu... uparą tawo Chyl. 5. Mos. XXXI 27; kurie vparu sawo wieros... ne nor ißpažint KPS. 19$_{8}$; nuog łápumo | Vpáros puykumá KN. 15$_{14}$; ßirdis... uparu uźkietintàs ißłamdà KS. 89$_{26}$ — < p. upora bezw. upór.

upañnas, (-us) ‚hartnäckig, trotzig, tückisch': butu... uparnu ſchaukſmu ſàwo dakućioiàs Post. 74$_{39}$; uparniems waykams Chyl. 4. Mos. XVII 10; uparneys buwot 5. Mos. XXXI 27; uź uparną durniſtę KN. 6$_{20}$; upparnus Qu.^{1} 531, Qu.^{2} 421 — < p. uporny.

urẽdas ‚Amt; Beamter, Amtmann': kunigu ira v r e d a s ßmanes makiti Maž. 11_{19}; atdes tawe ingi tawa u r e d a BrB. 1. Mos. XL 13; Kodrin' tą vrêdą ſau imi DP. 23_{31}; atêie ioþ kunigáikßczei kunigų ir v r ê d a s baʒnîcʒios l. c. 154_{30}; Karalus, Sûdʒios, Burgmiſtrai ir wiſôkiás v r ê d a s l. c. 208_{25}; ſtóraſtos, dwariónįs ir kiti v r é d a i (‚urzędnicy') l. c. 483_{5}; apie u r æ d a... biloia MT. 2_{7} — < wr. у р я́ д ъ.

urẽdnykas ‚Amtmann': ſu ijo v r e d n i k a i s reditumbi Maž. 557_{19}; ghis V r e d n i k u s iſtatjtų Sʒemeie BrB. 1. Mos. XLI 34; geri v r ê d n i k a i DP. 379_{7} — < wr. у р я́ д н и к ъ.

urẽdninkas ‚Amtmann': V r e d n i n k a i WP. $94b_{17}$; u r i e d n i n k a s Lex. 9. — Aus u r ẽ d n y k a s umgebildet.

urinalas ‚Uringlas': u r i n a ł a s SzDi. 384b — < p. u r y n a ł.

uždėtka ‚Auflage': stoga u s z d e t k a Qu.^{2} 33. — Mit sl. Suffix -ka von u ž d ě t i ‚hinauflegen' gebildet.

uždotkas ‚Unterpfand': ludiimas bei u ſ c h d o t k a s MT. 114_{10}; Chrikſchtas jra u ſ c h d o t k a s muſſu iſchganima l. c. 128_{16}. — Hybride Bildung aus p. z a d a t e k und lit. Präfix už-.

ušẽtkas ‚Zuber, Krug': v ß e t k a s SzDi. 23a; u ź e t k a s (für u s z e t k a s verschrieben) Qu.^{2} 483 — < wr. у ш á т о к ъ.

ušėtkẽlis ‚Schaffel': u ß e t k i e l i s (‚szaflik') SzDi. 360a. — Deminutiv zu ušẽtkas.

ušokas ‚Oberschwelle, Türstock': pateps ghi and abieju padwaju-duru, ir and u ſ z o k a Chyl. 2. Mos. XII 7; u ſ z o k a s ſu padwajeys 1. Kön. VI 31 — < p. u s z a k.

utãras, -ai ‚Stab; Kimme für den Faßboden': u t a r a s (‚Stabe') Qu.^{1} 499; u t a r a y SzDi. 391b — < wr. у т ó р ъ, у т ó р ы.

utárnykas ‚Dienstag': V t a r n i k i e Welikas WEE. 60_{10}; V t a r n i k e Welikv BrP. II 29_{1}; U t a r n i k o g. sg. DP. 194_{7}; u t a r n i k a s SzDi. 407b — < wr. у т о р н и к ъ Sobolevskij Лекціи^{4} 120.

utárninkas ‚Dienstag': u t a r n i n k a s Lex. 46. — Aus u t á r n y k a s umgebildet.

utérninkas ‚Dienstag': u t e r n i n k a s Qu.^{2} 97. — Zu utárninkas.

utiecha ‚Trost, Freude': v t i e c h à mumus nebagamus Post. 21_{6} — < wr. у т ѣ х а.

uzanyčia ‚Halfter': uzanyczia Lex. 96. — Wohl aus p. u z d z i e n i c a umgebildet.

užbažyti ‚verfluchen, beschwören': prakeiktas Laukas (aR.: verbannt, ußkeiktas, alij consecratus [ußbaßitas]) BrB. 3. Mos. XXVII 21; ußbaßiti (aR.: beschweren, paſsibaßidinti, vßkalbeti) 4. Mos. V 19. — Zu bažyti(s).

užblūdyti ‚sich verirren': vʒbludit KP. 244_{21}. — Aus blūdyti nach p. zabłądzić gebildet.

uzdenyčia ‚Halfter': uʒdenicʒia Post. III 62_{9} — < p. uzdzienica.

užgavėnė, užgavėnios, (-nės) ‚Fasten, Fastnacht': Priſakikite ußgawenę BrB. 1. Kön. XXI 9; Vßgawenios n. pl. ApG. XXVII 9; ne[a] móka... úʒgawene[a]s darit DP. 5_{36}; uzgawenes Lex. 68. — Wohl hybrid aus wr. заговѣнье und lit. Präfix už-.

užgavėti ‚fasten': ußgaweia [paſtnikawa] ta dieną BrB. 1. Sam. VII 6; anis ußgaweij Jer. XIV 12. — Zu gavėti.

užgavėnykas ‚welcher Fastnacht feiert': úʒgawennikai DP. 105_{23}. — Zu užgavėnė, (-nios).

užhaftavoti ‚zuheften': vʒhaftawos Post. III $40b_{45}$. — Zu haftavoti.

užyčkas ‚Gewinn, Interesse, Übersatz, Aufgeld': uzzyczkas, uzzytßkas, uzzydskas (wohl für uzzytskas verschrieben) Lex. 84, 104, 181; uzzytſzkas Qu.[1] 43 — Aus p. użytek ‚Gewinn, Nutzen' umgebildet.

užyvoti ‚gebrauchen, verwenden, genießen, sich bedienen': medu girios vʒiwoio Post. $17b_{6}$; tatay vʒiwotumbim ánt garbes KP. 29_{19}; morney uży-woja wardą jo Chyl. 5. Mos. V 11 — < p. używać.

užkriesuoti ‚abzirkeln, abmessen': man amʒiu Tu Poń uʒkrieſaway KN. 45_{1}. — Zu *kriesuoti, von kriẽsas gebildet.

užkriesyti ‚abzirkeln, abmessen': Ponas tàwo vʒkrieſiio Post. 108_{34}. — Zu *kriesyti, s. kresyti.

užladavoti ‚beladen, aufladen': uʒładawojo kiekwiens asiłą ſawo Chyl. 1. Mos. XLIV 13. — Zu ladavóti Sub. aus p. ładować.

užliecavoti ‚anempfehlen': vʒlecawóia DP. 423_{34}; dûßią... vʒliecawôkime l. c. 545_{49}; ußliecawaia ÷ girs ghį WP. $17b_{26}$. — Hybride Bildung aus p. *zalecować und lit. Präfix už-.

užmeškoti ‚verzögern, versäumen, hindern': ußmeſchkok rodas BrB. 2. Mos. XXIII 5; ußmeſchkoia (aR.: hindern, ußtrukina) Sʒmones Sʒemeie Ranką Sʒmonių Esra IV 4. — Hybrid aus p. zamieszkać übersetzt.

užpečėtavoti ‚versiegeln': mes vßpecʒetawoſim tarnus muſu WEE. 178_{7}; noreio ią iau vʒpecʒetawot Post. $6b_{11}$. — Hybrid aus wr. запечатовать und lit. Präfix už-.

užpečėtyti ‚versiegeln': teipag uʒpecʒetijo mus NT. 2. Korin. I 22. — Zu pečėtyti, wohl von pẽčėtis ‚Siegel' gebildet.

užsikietavoti ‚verstocken': ßirdis tû ʒmoniû uʒtuko (uʒſikietawójo) NT. Matt. XIII 15. — Mit sl. Suffix -avoti von kíetas ‚hart' gebildet.

užutrūdnyti ‚erschweren': vʒutrudnita ruſtibe Post. 13b$_9$; vʒutrudnija ʒmones Diewo l. c. 14$_{36}$; tàis vʒutrudnitàis ʒodʒieis biłot teykies l. c. 185b$_9$. — Aus lit. Präfix už- und p. zatrudnić.

užvodyti, ušvodyti ‚verhindern': Ponas tawe ußwodija BrB. 1. Sam. XXV 26; darbas ſugaiſchintas (aR.: verhindert ußwoditas) 1. Makk. IX 55; ſawa wale tůs uſchwodiie alba uſchtrukin MT. 45b$_8$; uſchwodije tikraie malda l. c. 207b$_{19}$. — Hybride Bildung aus p. zawadzić ‚hindern, verhindern' SJP. VIII 331 und lit. Präfix už-.

vagõnė ‚Kästlein, Schale, Butterbüchse': nukele... wagone (darüber: ſkrinele) BrB. 1. Sam. VI 15; paimdinoia... Wagones (aR.: schalen bludeles) 1. Makk. I 23; wagóne Lex. 41. — Zu vogõnė.

vainà, -õs ‚Krieg, Kampf, Schlacht, Feldschlacht': Wainai pleſchdamas gedoſiu Maž. 187$_3$; kad nenumirtu waynoy Chyl. 5. Mos. XX 5; neżynojo ape wiſas waynas Richt. III 1; del ſmárkiu kowiu | árbà wàynu KS. 3$_6$; Káro | arbá Waynos cʒeſe MK. 79$_{15}$; waina Qu.[1] 179 — < wr. война́ od. p. wojna.

vajaunỹkas ‚Krieger': kurſey... ira prakiłnu gałunu, wajauniku Chyl. 1. Sam. XVI 18 — < p. wojownik.

vaĩlokas ‚Bankpfühl': wailoks Qu.[1] 67 — < wr. во́йлокъ.

váiskas (und **vaĩskas**) ‚Kriegsheer, Armee': wayſkas Chyl. 2. Mos. XIV 9; nuſiuntęs wayſką ſawą KS. 222$_7$; iśardik... waiſką ant juriu MK. 19$_2$; waiskas Lex. 15, 111 — < wr. во́йско.

vãĩtas, voitas ‚Vogt': teſtow ghis pas... Mieſto waitą BrB. 2. Chr. XVIII 25; Waitas Baßniczios (aR.: Vßwaiſda) 2. Makk. III 4; ghi wàitu wadina Post. III 47$_{37}$; Wâitas DK. 42$_8$; waytas SzDi. 402b; ſiunte... Mieſto woita BrB. 2. Chr. XXXIV 8 — < wr. войтъ od. p. wojt.

Vaitiẽkus ‚Albrecht': Waitiékus DP. 443$_2$; Wàitieku Post. III 28$_{45}$ — < wr. Войтѣхъ Лит Мет. (1496) РИБ. XXVII 666.

Vaitkúnas ‚ein Personenname': Waytkunas Maž. 81$_4$. — Mit lit. Suffix -ūnas von Vaĩtkus ‚Albrecht' (< p. Wojtek od. wr. Войтко) gebildet.

vaivadà, -ãdos, vaivoda ‚Woiwode, Pfalzgraf': wecʒere pakiele Ponams Waiwadoms WEE. 171$_5$; Biſkupas àbà wàiwàdà Post. III 37b; waywada SzDi. 401b; waywada, g. sg. waiwádos Gr. Litv. 44$_{29}$; waywoda Lex. 133 — < p. wojewoda.

vaktorius ‚Hüter, Wächter': waktorus Lex. 102, 204 — < p. wachtarz.

valadenijà ‚Erbgut': tur Plebono Tewiſchkes Labu (darüber: Waladenija) buti BrB. 3. Mos. XXVII 21; padawiau ant amßinos Tiewainiſtes (aR.: Waladenios) 4. Mos. XVIII 24 — < wr. володенье.

vãlagas ‚Mahlzeit': ghis padare Swetjbą (darüber: Walagą) BrB. 1. Mos. XL 20 — < wr. волóга; vgl. Būga ZfslPh. I 36.

valachas, valãkas ‚Italiener, Walache': iſch Italios [iſch Walachų ßemes] BrB. Ebr. XIII 24; Walaku źiame SzDi. 401a; kitur kaip wałakuoſe PK. II 135$_{19}$ — < wr. волохъ Лит. Мет. (1487) РИБ. XXVII 434; s. Būga ZfslPh. I 36.

valãkas ‚Hufe Landes': ant puſes warſmo (darüber: walako; aR.: warſnos) lauko kurſsai wienu iungu arrems ira BrB. 1. Sam. XIV 14; wałakas SzDi. 400b — < wr. волóкъ Лит. Мет. (1517) РИБ. XX 1222, Šein Мат. II 229; s. Būga ZfslPh. I 36.

valãknas (und **valaknà, -õs**) ‚Faser': wirwe iż maźu ir łaybu wałaknu nuſiwiia PK. II 157$_{30}$; walaknos (‚Flachsfarbe') Qu.^{1} 186 — < wr. волокнó; s. Būga ZfslPh. I 36.

válnas ‚frei, los, ledig': nůg muku walnas Maž. 158$_{14}$; ius buſit lůſi [teiſus] (aR.: walni) BrB. 1. Mos. XLIV 10; aſch ne noriu Walnu buti 2. Mos. XXI 5; nůg wiſsókios necźiſtâtos walni DP. 34$_{15}$; walnoghi walia MT. 63$_{3}$ — < wr. вóльный od. p. wolny.

valnastis ‚Freiheit': kláuſes | tiektái ape tą válnaſti kûno DP. 365$_{47}$; duodamas tą wàlnaſti Post. III 31$_{1}$; luoſibe | abá wałnaſtis KS. 234$_{7}$ — < wr. вóльность od. p. wolność.

valnykas ‚freier Mann': Walnykai WEE. 67$_{1}$; walnikas Lex. 79 — < wr. вóльникъ od. ap. wolnik SJP. VII 688.

valninykas, valninkas ‚freier Mann': Walninikas (aR.: freier) BrB. 1. Korin. VII 22; walia... walniniku wadinta butu MT. 65$_{12}$; nor... walninkus ylenkti GK. 469$_{4}$. — Wohl nach dem Adjektiv válnas aus valnykas umgebildet.

varcūgas ‚Brettspiel': warcùgas Qu.^{1} 102. — Aus p. warcab ‚Damstein', warcaby ‚Damspiel' umgebildet? Vgl. Brückner Sl. Fw. 151.

vania ‚Duft, Geruch': ßales... graßių kwapų a waniu (falsch liest Gaigalat Mitt. V 164 *wainu) doſti a leidźia iſch ſawens WP. 121b$_{20}$ — < ap. wonia (heute woń) Rozpr. XIX 457.

varanka ‚Trichter': warunka (ostlit. Form für waranka) SzDi. 131, 165; waranka Lex. 177, Qu.^{2} 419 — < wr. воронка.

varenka ‚Säufer, Trunkenbold': girtůklis, kaklėga, mėlu warenka, wamzdis Qu.^{2} 349; girtůklis, kaklėga, mėlu wamzdis, waréнka l. c. 421. — Zu varanka; zum Suffix -enka statt -anka vgl. katénka.

vargõnas, vargõnai, varganai ‚Orgel': warganai BrB. 2. Kön. XII 14 (13); warganay PK. I 184$_{29}$; Garbinkit gi... wargonays KP. 102$_{5}$; ǯayſkit ánt wárgonu KN. 120$_{9}$; ſkambin wargonais GK. 27$_{22}$; wargonas Lex. 132 — < wr. варга́нъ, варга́ны Šein Мат. I 2, 34, III 208; vgl. Brückner Sl. Fw. 27.

vargõninkas ‚Organist': wargoninkas Lex. 131. — Lit. Bildung zu vargõnas, -ai.

varka ‚Vorbrand (vom Branntwein)': warka Qu.^{2} 472 — < p. warka ‚Kochen, Vorbereiten' SJP. VII 461; s. Brückner Sl. Fw. 151.

varsà- õs ‚Wollflocke': warſa SzDi. 107a — < wr. вóрса; s. Brückner Sl. Fw. 151, Būga KS. 193.

vařstas ‚Feldweg': ſúku... kiek wârſtų patekét baǯnicǯion DP. 64$_{26}$; warſtas (‚staje miara') SzDi. 351b; ant ßiaßiu deßimtu wárſtu KS. 83$_{1}$. — Wohl aus p. warsta Linde VI 221; aber warstas ‚Pfluggewende' SzDi. 28b kann wegen der Bedeutung eine lit. Ableitung von veřsti ‚wenden' sein, vgl. nařštas ‚Laichen, Fischlaich' und neřšti ‚laichen'.

varstõtas ‚Werkstatt': warſtôtas wiſso pikto DP. 418$_{37}$; daro ią warſtôtu wiſsų piktîbių l. c. 534$_{6}$; warſtotas Lex. 209, Qu.^{1} 222 — < p. warstat.

vaškas ‚Pfund': waſzkas SzDi. 56a — < p. ważka, ważki ‚Gewicht, Waage'; s. Brückner Sl. Fw. 151.

vatka, votka(s) ‚Vorbrand; Spezerei': pagatawija watkas ir moſtes WEE. 213$_{21}$; wattka Lex. 202; Imkeſsi... brangiu ßoliu [wotkų] (aR.: Specerey, wotkai) BrB. 2. Mos. XXX 23; te dara... Moſtį ir wotkas Rukijmui 3. Mos. XXXV 15; pirka... wotkas (arba ßoles graßei kwepienczias) BrP. II 3$_{5}$ — < wr. вóдка od. p. wódka.

vaznykas ‚Wagen mit Pferd': eme tada du waznikų Chyl. 2. Kön. VII 14 — < wr. вóзникъ od. p. woźnik.

vaznyčia, važnýčia ‚Fuhrmann; Kutsche': tawa Weßimus ir Weſmenus (aR.: waſniczes) BrB. Jer. LI 21; tare... waźniczey Chyl. 1. Kön. XXII 34; waznicziа Lex. 75, 112; waǯnyćia Gr. Litv. 5$_{2}$ — < wr. возница Лит. Мет. (1508) РИБ. XX 589 od. p. woźnica.

važba ‚Fahrgeld': dawes muitą (darüber: waßba; aR.: fergelt nautus, waßba) BrB. Joh. I 3 — < p. woźba ‚Fahren; Wagenführer' Linde VI 391; vgl. Leskien Bild 590.

važnas ‚Bote, Gesandter': Aß eſmi tiektái ąnſai prałąkéias | ó wâǯnas Chriſtaus DP. 23$_{16}$ — < p. woźny.

vdecnas, vdečnas ‚dankbar': bukim... wdecni KP. 17$_{1}$, 185$_{20}$; Wdieczнajs butum KN. 143$_{11}$ — < p. wdzięczny.

vdečnastis ‚Dankbarkeit': tą wdecʒnàſti... roditumbim Post. 34_{27}; daro Diewuy żadeimą wdiecʒnaſties Chyl. 1. Mos. XXVIII 1 — < p. wdzięczność.

večėrė, (-ia), večėrija ‚Abend-, Nachtmahl': po Wecʒeres Maž. 142_4; wecʒere pakiele WEE. 171_4; pataiſe iemus Wecʒerę BrB. 1. Mos. XIX 3; ßwenta wecieria Pona KP. 11_{12}; wecʒeria MT. $115b_4$; anť pâſtaros wecʒerios DP. 594_{19}; paſkutiney wećierioy PK. II 82_{20}; ne paragaus wiecʒiarios Post. 55_6; weczère Qu.[1] 359; ten ne eſti wálgoma wecʒérija NT. Korin. XI 20 — < wr. вечéря od. p. wieczerza.

večerióti ‚das Abendmahl essen': kada buwa wecʒeraięs BrB. Luk. XXII 20; wécʒeriôio DP. 135_{39}; Jeʒus wecʒérodamas sawo kuną dawe GK. 67_7 — < wr. вечерять od. p. wieczerzać.

večernyčė ‚Speisezimmer': paradis iumus... didę wecʒernicʒę (aR.: coenaculum) BrB. Luk. XXII 12. — Zu *večernyčia aus p. *wieczernica (: wieczerny Rozpr. XXIII 308); zur Bildung vgl. ap. miedny: miednica. Weitere Beispiele mit Suffix -nica s. Doroszewski Pr. Fil. XIII 154 ff.

večernykas ‚Speisezimmer': iʒ anó wecʒerniko DP. 159_{22} — < p. wieczernik.

ved ‚siehe, denn': Ved mums ßadeia wis Jeʒus Maž. 51_{17}; Ved mes tawe ing ruſtinam l. c. 52_5; Gielbek nog amßinas ſmertis | ved eſsi muſu wieſchpatijs l. c. 55_{12} — < wr. вѣдь (heute видзь); vgl. Jagić AfslPh. II 368 f.

veldenija, veladenija ‚Erbguť: Tiewikſchcʒiu Laukas (darüber: weldenija) BrB. 2. Mos. XXVII 22; ghis io Tiewikſchcʒiu Lobu (aR.: weldænija) Sʒemeie butų l. c. XXVII 24; padawiau ...ant Tiewainiſtes (aR.: Wældenios) 4. Mos. XVIII 21. — Wohl nach lit. veldėti ‚ererben, besitzen' aus valadenija umgebildet.

velbliūdas ‚Kamel; Walfisch': Suwerte welbliudus Maž. 439_{18}; Welbludus... girdiſiu BrB. 1. Mos. XXIV 14; ne eſmi eſch Marias alba Welbludas (darüber: Coetas) Hiob VII 12; turejo... welbludus Chyl. 1. Mos. XII 16 — < wr. велблюдъ Лѣт. 25.

velbrūdas ‚Kamel': 3000 welbrudu WP. 292_{23}. — Dissimilatorisch aus velbliūdas od. durch Metathese aus verblūdas umgebildet od. aus wr. *вельбрудъ entlehnt, vgl. ap. wielbrąd SJP. VII 565.

velykas ‚groß': buwa árti welika ßwente KS. 67_4 — < wr. великъ (великий).

velyka, velýkos ‚Ostern': Welikas awinas Maž. 266_2; Welika ſchweſkim WEE. 55_{21}; buwa Schwente... kuri wadinama ira Welika BrP. I 356_5; ßwénte Welîku DP. 34_{41}; pirm' Welîkos l. c. 111_9; dienoy ßwenties welikos Post. $62b_{40}$; artinoſi welikos KP. 159_{17}; artinaſi... welika

WP. 135_{25}; welykos dienoje GK. 96_{13}; welykos Lex. 132 — < wr. великъ (день); s. velykas.

vẽlyti ‚wollen, wünschen, gönnen': Duſche wellija (darüber: gieidʒa) pikta BrB. Spr. XXI 10; mumus gero ne welitu BrP. I 268_{23}; ſaw gera weliie MT. 187_1; Diéwas weliia miełaßirdumą DP. 514_{45}; welija... buti WP. $51b_{29}$; wéliti Lex. 14, 65; wèliti Qu.[2] 229 — < wr. велить Сборн. 77, № 3, 57; s. Būga KS. 34.

***velibliūdas** ‚Kamel': appůle kamelus [Wellibludus] BrB. Hiob I 17. — Zu velbliūdas.

venčiavõnė ‚Trauung': ſulubas wencʒawones MT. 222_9; Wencʒawonę turrêk cʒyſtą GK. 159_9 — < p. *wieńczowanie. S. venčiavóti.

venčiavonỹstė ‚Ehe': ſtok ſu ie Wencʒawonjſtę BrB. 1. Mos. XXXVIII 8; Karalius... Wencʒawoniſte buwa perßengens BrP. I 29_2; perßengimai wencʒiawoniſtes WP. $21b_{25}$. — Mit lit. Suffix -ystė von venčiavõnė gebildet.

venčiavóti (und **veñčiavoti**) ‚trauen': ghi ir Wiro Wencʒawota mote BrB. 1. Mos. XX 3; wenczawoti Lex. 178 — < p. *wieńczować (vgl. wieńczać ‚verloben'). Vgl. Brückner Sl. Fw. 152.

veñgras ‚Ungar': Węgramus d. pl. DP. 91_{22}; Węgrų g. pl. l. c. 91_{23}; wengras Lex. 197 — < p. węger.

veñgris ‚Ungar': wingris (ostlit. Form für wengris) SzDi. 393b. — Zu veñgras.

verbà, -õs, verbas ‚Palme, Palmbaum', **verbõs, verbų̃** nedẽlia ‚Palmsonntag': imkite Palmų werbus ir Schakas BrB. 3. Mos. XXIII 30; iſcheija iſch Werbų Mieſto Richt. I 6; Ant werbos nedelos DP. 131_{24}; Werbv Nedelian WP. 124_1; Dienoy Werbos Nedelios Post. $130b_{19}$; werba Lex. 132 — < wr. вербá, вербная недѣля.

verbliūdas, verblūdas ‚Kamel': daugibe verbliudu WEE. 21_4; iam buwa... Werbludų BrB. 1. Mos. XII 16; werbłûdas DP. 574_{39}; buwa àpwiłktas... płaukais werbluda Post. 17_8; werbludas Lex. 105 — < wr. верблю́дъ.

verbliūgas ‚Kamel': jo dànga buwa iß aßuoćiu diegiančiu | werblugu ſumegſtás KS. 8_{25}. — Wohl aus verbliūdas umgebildet.

verbnyčia ‚Palmsonntag': ghe wadinlawa werbamis, kurias ſchwenſlawa werbnicʒiā WP. 72_{31} — < wr. вéрбница.

veršius ‚Vers': wersius SzDi. 397b — < p. wiersz.

vesẽlija, vesẽlė ‚Hochzeit': ánt weſiáliás Kanoy KS. 29_{20}; be ruba weſelijos áteja l. c. 223_6; weſſelie Qu.[1] 274 — < p. wesele.

***vėtryna** (od. ***vetryna**) ‚Rauchfleisch': wetrina SzDi. 393b —< wr. *вѣтрина (vgl. klr. вітрина); s. Brückner Sl. Fw. 153.

vežė, vežia ‚Turm, Warte': regetų Mieſtą ir Turmą (aR.: Wæßę) BrB. 1. Mos. XI 5; per wiſsas aukſchtas weßes Jes. II 15; Tarnas ant Sargibos (darüber: Wæßes; aR.: Warte) pakele akis 2. Sam. XIII 34; weʒia ſtipriii DP. 497_{40}; Babilono weʒios g. sg. l. c. 312_{32}; weźia SzDi. 398b —< wr. вежа, vgl. Срезн. Мат. I 482, Даль I^3 429.

viẽdras ‚Eimer, Krug, Schlauch, Maß': po trys wyedrus WEE. 26_9; tarnaite nieka netur... tiktai wiedrą [kodʒų] aleiaus BrB. 2. Kön. IV 2; wandenį laika... wiedre (aR.: schlauch uter. Baczkoie) Ps. XXXIII 7; ſcheſchi ſudai... imą kiekwienas du angu tris wiedrus [kibirus] Joh. II 6; wiedras SzDi. 395a —< wr. вѣдро́.

viena ‚Morgengabe': wenczawoniſtes Skolos (aR.: Eheschuld wienas) BrB. 2. Mos. XXI 10; karalius ne nor ne wienos Dowanos (darüber: Wienos; aR.: Morgengab wiena, wainiks, paſōga) 1. Sam. XVIII 25 — < wr. вѣно Лит. Мет. (1495) РИБ. XXVII 620.

vierà, -õs ‚Glaube, Religion': ta pati wiera WE. 62_{11}; wiera BrB. Jes. XXXIII 6; tikėiimas | arba wierá DP. 77_{41}; Waiſumą wierôs ingyſu GK. 200_{11} —< wr. вѣра.

viẽryti ‚glauben': wierikem BrP. I 109_{22}, 425_{18}; wieryti Qu.[1] 225 — < wr. вѣрить od. p. wierzyć.

viẽrnas ‚treu, gläubig, redlich': kuris ira wiernas [iſchtikimas] BrB. 1. Sam. XXII 14; tikras ir wiernas ßodis BrP. I 6_{14}; drin' palinxminimo iʒtikimûių (aR.: wiernuiu) DK. 49_{20}; wiernas Qu.[1] 225, 409 —< вѣрный od. o. wierny.

viernastis ‚Treue': kalti ira laikiti wiernaſtį WP. 269_5; Łeteſniu eſmi... uż wiſsą tą wiernaſti Chyl. 1. Mos. XXXII 10 —< wr. вѣрность od. p. wierność.

viestis, vieščia ‚Geschrei, Botschaft': Girdeſite... wieſtis ape karius (aR.: geschrey ſchaukſmus [balſa]) BrB. Matt. XXIV 6; girdeſit... kariobalſus (aR.: kario wieſchczias) Mark. XIII 7 —< wr. вѣсть od. p. wieść.

viẽžlybas, viešlybas ‚ehrbar, ehrlich, herrlich, tapfer, vornehm, holdselig, tugendsam, fromm, keusch, züchtig': wießlibu daiktu makitu Maž. 37_{23}; wießlibi Szmones BrB. 4. Mos. XVI 2; wieſchlibeſnieghi (aR.: macniej ir praſtieghi) Jes. V 14; wieſchlibas (aR.: redlich) wiras 1. Kön. I 42; ſuwadinna... wiſsus wieſchlibus wirus (aR.: dapfer, ſchlownus) 1. Chr. XXVIII 1; kunigas wiriauſis [wieſchlibeſnis, dideſnis] (aR.: furnemste) 2. Chr. XXXI 10; wieſchliba Mote Spr. XXXI 10; wieźlibų

budu DP. 564_3; wießliboghi grauſmæ MT. $64b_8$; Laikyk tu wieʒ́libą kuną GK. 159_{11}; wiezlibas Lex. 59, 106, 178, 220. — Aus viẽžlyvas umgebildet.

viežlybastis ‚Zucht': iſchmoktų lſchmintį, Wieſchlibaſtį BrB. Spr. I 2. — Über *viežlyvastis aus wr. вѣ́жливость; vgl. viẽžlybas: viẽžlyvas.

viẽžlyvas ‚ehrlich, rechtschaffen, anständig, sittig': turi iiemus tokias půtás darit | idant butų́ wieʒ́liwos DP. 34_2; wieʒ́liwas prâßimas l. c. 76_{33}; źmona wieźlıwa SzDi. 11a; wieźliwas (‚obyczajny') l. c. 205b; wieźliwas daiktas (‚poczciwa rzecz') l. c. 258b; wieźliwas (‚uczciwy, poszanowania godny') l. c. 378a; wieźliwu... ira Chyl. 1. Sam. XXII 14; wieʒ́libas et wieʒ́liwas (‚honestus') Gr. Litv. 16_{16} — < wr. вѣ́жливый; vgl. Būga Изв. XVII 1, 7.

viežia ‚Turm': Wieźiu instr. sg. PK. I 355_{28} — < p. wieża.

vigilija ‚Heiligabend': łâukia Wigiliios DP. 30_3; wigilias giedódawo l. c. 443_{38}; pramanį ira... wigilias, atpuſtus WP. $124b_{16}$ — < ap. wigilja.

vijũnas ‚Neunauge, Steinbeißker': wijunas (‚ninog, muraena fluviatilis; piskorz, mustella fluviatilis') SzDi. 194a, 251b. — Wohl aus wr. вьюнъ Лит. Мет. (1520) РИБ. XX 1453, Сержп. 57; vgl. Brückner Sl. Fw. 152.

vìkadas ‚Stuhl; heimliches Gemach': be maßa ghis ne ira ant Sakado (aR.: Wikado) BrB. Richt. III 24; wikadas Lex. 93 — < wr. вы́ходъ; s. Būga Изв. XVII 1, 11.

vikarius, vikorius ‚Stellvertreter': daráu ius Wikariumis ſawais DP. 203_{13}; per Wikorius vrêdą... atatéiſia l. c. 247_{19} — < ap. wikary SJP. VII 605.

vỹlyčia ‚Pfeil': Wilicʒas tawa ijſmegitas ira ing mane Maž. 468_6; ſawa ſtrelas (aR.: pfeile wylicʒe) ghis pataiſe BrB. Ps. VII 14; wîlicʒios n. pl. DP. 365_8; raſi... wilićias aba ßaudikles PK. I 13_{11}; Daug griekû wylicʒiu turru GK. 195_{19} — < wr. ви́лица.

vilijà, -ìjos (und **-ijõs**) ‚Heiligabend': wilija SzDi. 399a — < p. wilja.

vina ‚Strafe': tureio Winą (aR.: karoijmą) ſawo perßengimo BrB. 2. Petr. II 16 — < p. wina ‚Schuld, Buße' od. wr. вина́ ‚Schuld'.

vỹnas ‚Wein': paragawa Wina WEE. 26_{13}; wándenį winú padáre DP. 477_{22}; winas SzDi. 399a — < wr. вино́.

vynaunyčia ‚Weinberg': Kurſai Winauniczę cʒepija BrB. 5. Mos. XX 6; kada Winauniczion artimoio tawa eiſi l. c. XXIII 25(24). — < p. *winownica; vgl. vynaunykas.

vynaunykas ‚Weingärtner': turreia... Laukinikus bei Winaunikus BrB. 1. Chr. XXVI 10 —< p. *winownik, vgl. č. vinovnik ‚Weingärtner', p. piżmownik ‚Bisamhändler'; s. Doroszewski Pr.Fil. XIII 190.

vinavoti ‚züchtigen': potam winok (gestr.; neben geschrieben: winawok) BrB. Sirach XI 7; mus koroji ir winoij [plaka] (aR.: zuchtiget winawoj) 2. Makk. VII 33 —< wr. виновать ‚beschuldigen' od. p. winować dass.

výnyčia (und **vynyčià, -ỹčios**) ‚Weingarten, Weinberg': ſiunte... ing winiczе WEE. 33_2; kas ant... winiczios ſkada padaris BrB. 2. Mos. XXII 5; winîczia n. sg. DP. 96_{38}; aplinkui wînniczią l. c. 603_{34}; Winićia PK. I 320_3; iſodyno winniczą Chyl. 1. Mos. IX 20 —< wr. винница od. p. winnica.

vynyčnykas ‚Weingärtner, Weinleser': wiriauſis... Winiczнikų BrB. Neh. III 14; Winiczнikai Jer. XLIX 9; ſugaiſchis winiczнikus Luk. XX 10; nuſiunte... tarną Winijćnikump NT. Mark. XII 2 —< p. winicznik SJP. VII 615.

vyninykas ‚Weingärtner': ſiunte wininikump tarna BrB. Luk. XX 10; wîninikas DP. 604_{14}. — Aus wr. винникъ od. p. winnik umgebildet.

vinoti ‚züchtigen': mus karoij ir winoij BrB. 2. Makk. VII 33. — Lit. Bildung zu vina.

vinojimas ‚Strafe': nei ruſtauk delei io winoghimo (aR.: koſnijmo) BrB. Spr. III 11. — Lit. Ableitung von vinoti.

viršikas ‚Verschen': ǯmogus... koki wirßiką iraße Post. 62_{25} —< ap. *wirszyk, vgl. wirsz Rozpr. XXVIII 374.

výskupas ‚Hoher Priester, Erzpriester, Bischof': Wiſkúpas KL. 46_5; wiſkupas PK. II 198_7; uǯ wiriauſiu wiſkupu KS. 13_{13}; Wyſkupas GK. 76_{11}, Lex. 100; wyſkupas Qu.[1] 167 —< p. dial. wiskup Karłowicz SGP. I 86, SJP. I 158.

Výsla ‚Weichsel': Wiſła SzDi. 399b, Gr. Litv. 61_{19} —< p. Wisła.

vyšnià, g. sg. **vỹšnios** ‚Kirsche': wiśnia SzDi. 399b —< wr. вишня; s. Brückner Sl. Fw. 153, Leskien Bild. 574, Būga KS. 175 f.

vỹšnė ‚Kirsche; Kirschbaum': wyśne Gr. Litv. 62_3; wyſzne Qu.[1] 297. — Aus vyšnià umgebildet.

viškos, viškai ‚Boden, Decke, Söller, Kreuzgang': bus ios tris Riekles (aR.: wiſchkos) BrB. 1. Mos. VI 16; padare ghis Riekles (darüber: danktis; aR.: wiſchkus) 1. Kön. VII 2; ußkopia Petras ant Rieklių (aR.: wiſchkų) ApG. X 9; wißkos (‚ganek') SzDi. 57b; wiſchkos Baźnićioy (‚odeum'), l. c. 105a; wißkos (‚krużganek') l. c. 116b —< wr. вышки ‚Söller galerieartiger Anbau'; vgl. Leskien Bild. 505, Būga Изв. XVII 1, 11.

vytinė ‚flaches Flußschiff, Schüte': prateſas eldijos, witines SzDi. 144a; witine (‚szkuta') ib. 364a — < wr. витина; s. Brückner Sl. Fw. 153.

vitóti ‚bewirten, bewillkommen': Swietą tuo witoią KN. 139$_{26}$; Tawę tulʒ'mi ir ukſuſu wittojo GK. 77$_{3}$ — < p. witać od. wr. витáть.

vizitavóti ‚visitieren': viſitawaiant tai eſt atlankant à perweiſdint baſznitczas Gerullis SLS. (1578) 60$_{12}$ — < p. wizitować.

vìtrakas ‚Dietrich, Nachschlüssel': witrakas Qu.[1] 123, 358. — Wohl neben vitraktas dass. Ness. 85, vìtraktis dass. K.510 nach rãktas ‚Schlüssel' aus p. wytrych ‚Dietrich, Sperrhaken' (> vitrikas Ness. 85.) umgebildet; s. Brückner Sl. Fw. 154.

Vlachai, Vlakai ‚Italien': iſch Wlachų ßemes BrB. ApG. XVIII 18; Włakůſe loc. pl. DP. 445$_{41}$ — < p. Włochy.

vlõsnas ‚eigen, eigentümlich; leibhaftig': wloſnagni moxla... ſaligin MT. 5b$_{2}$; wlosnas Lex. 115, Qu.[1] 323 — < p. własny.

vlosnastis ‚Eigentum; Eigentümlichkeit': iſchrinkimmas (aR.: Eigenthum. Wloſnaſtis) BrB. Sirach XXXVI 17; kurios jra wloſnaſtis widutines MT. 9$_{5}$; busit wloſnaſcia mano Chyl. 2. Mos. XIX 5; butumey jamuy gimine włoſnaſties 5. Mos. VII 6 — < p. własność.

vnūkas ‚Enkel': Duok iamuy apweyʒdet... wnukus KP. 96$_{2}$; jeigu mi ſumeloſi... aba wnukuy Chyl. 1. Mos. XXI 23; Duok... wnukus mátiti KN. 107$_{7}$ — < p. wnuk.

voba ‚Lockvogel': kletkele paukſchcʒiu pilna wobų ira (aR.: lockuogel) BrB. Jer. V 27 — < wr. вáба.

vobikas ‚Lockvogel': wobikas Lex. 117 — < wr. вáбикъ od. p. wabik.

võbyti ‚locken': nůg to eſsi wobijams BrB. Sirach II 2; pamokinimas... wobia ßmones BrP. I 310$_{2}$; iůs paſekti wobije MT. 210b$_{7}$; wobiti Lex. 117 — < wr. вáбить od. p. wabić.

võdyti ‚schaden, hindern': Tadda iei ne wodis [kenks] BrB. 4. Mos. V 28; Apâßtałamus wódiio priemimoþ Dwáſios S. kûnißkas regéiimas DP. 216$_{38}$; nieká jems ne wodija KS. 203$_{7}$; woditi Lex. 146 — < wr. вáдить od. p. wadzić.

vogà, g. sg. **võgos** ‚Waage': Falſchiwa woga WEE. 169$_{20}$; paſweriau ¡em... ant wogos BrB. Jer. XXXII 10; dideſnes wogos Post. 14b$_{18}$ — < p. waga.

vogõnė ‚runde, hölzerne Schüssel, Napf': wogone SzDi. 118b. — Zu vogõnas ‚hölzerne, runde Butterbüchse' (Kartena) aus wr. ваганъ

‚Schüssel, Büchse'; vgl. Brückner AfslPh. VI 606, Leskien Bild. 393, Trautmann Sprachd. 125, 465, Būga KS. 301.

vosilkà, -õs (und **-ìlkos**) ‚Kvrnblume': woſiłka SzDi. 154b, — < wr. василёкъ (g. sg. василькá) Šein Мат. I 1, 360, Сборн. 77, № 3, 88 od. p. wasiłka (auch wasiłek) SJP. VII 471.

votaga(s) ‚Plage': Daug ir wotágu ant ʒmoniu grießnuju KN. 36_5. — Wohl zu votãgas ‚Geißel' aus botãgas; s. Leskien Bild. 525.

võžyti ‚wägen; belieben': aß liepiáu iiémus wóʒit DP. 16_7; woziti Lex. 28; wożyti Qu.[1] 77 — < wr. вáжить od. p. ważyć.

vzgordyti ‚verachten': wzgordyjo jo Chyl. 1. Sam. X 27; wzgordyjey manimi 2. Sam. XII 10 — < p. wzgardzić.

zabobõnas ‚Aberglaube': Cʒia búwo rêikia... wiſſų ßwętwagîſtų dárgumą pagadint' | kuř búwo łabái didʒéis ʒabobonais ſúrinkta DP. 610_5 — < wr. забабóнъ od. p. zabobon.

zabovà, -õvos, zabavas ‚Langeweile': sabowa, sabaway Qu.[1] 316 — < wr. забáва ‚angenehmer Zeitvertreib, Verzögerung' od. p. zabawa ‚Vergnügen, Zeitvertreib, Unterhaltung, Belustigung'.

zadõtkas ‚Handgeld': kurſày ir ʒádotku meyłes Post. 30_9 — < p. zadatek.

Zacharijošius ‚Zacharias': Zachariiôßius DP. 2_{36} — < p. Zacharjasz.

zalaga ‚Leibwache' Lex. 144 — < p. załoga ‚Sauvegarde, Schutzwache'.

zalatõrius, zalatoras ‚Goldschmied': vgnis Zalatoriaus WEE. 38_{17}; idawe ios [Auſkallei] (aR.: Salatorui) BrB. Richt. XVII 4; Auſkalis (aR.: Salatoras) Jes. XL 19; Demetrias Auſkale (aR.: Salatorius) ApG. XIX 24; ʒáłàtorius płowiià Post. $273b_{10}$ — < wr. золотáрь Лит. Мет. (1517) РИБ. XX 515, Добр. 282.

zaleta ‚Ehebündnis': saletą Qu.[1] 134 — < p. *zaleta, vgl. p. zaloty (zalety) ‚Freien, Liebelei'; vgl. Brückner Sl. Fw. 155.

zaliecavoti ‚sich löffeln (mit einer Frau)': zallecawoti Qu.[1] 330 — < p. *zalecować.

zatagamis ‚alsbald': Zatagamis taw ßmagus tur atſakiti Maž. 10_{25}. S. zotag.

zaviesa(s) ‚Angel': koßnas wartas dwi dali turreia ſukabinti ſawa Sawieſoſų (aR.: ahngel) BrB. 1. Kön. VI 34; Tinginijs metoſi patale, kaip wartai ant kurpes (aR.: angel, cardines, ſawieſaie) Spr. XXVI 14. — Zu zoviẽsas.

zaviestas ‚Angel': padare... kenges (darüber: ſawieſtai) wartu BrB. 1. Kön. VII 50. — Mit Einschub von t aus zaviẽsas umgebildet; vgl. zopõstas.

zbaras ‚Versammlung, Gotteshaus': ſurįkimai arba zbarai DP. 505$_{16}$; ießkotu io... pakumpeſe Zbaru ſawo PK. I 204$_{14}$; widuja Zbara kialſiu tàwa garbą KN. 17$_{26}$ —< wr. зборъ od. p. zbór.

zbitnas ‚allzugroß': didis a zbitnas angu nerednas gadas kaplanų WP. 124$_{30}$ —< p. zbytny.

zbõnas ‚Eimer, Topf, Krug': ſbonai (aR.: Eimer, wiedrai) BrB. Bel. 2; dûk' gêrtis iźģ ſklidino zbôno DP. 615$_{19}$; zbonas (‚bania gliniana') SzDi. 5b; neaßąs zboną wandeania KS. 246$_{11}$ —< ap. zban od. wr. збанъ Сборн. 82, № 5, 174.

zbonka ‚Flasche' Lex. 72, Qu.^{2} 148 —<ap. zbanek.

zbradnysta, (-ystė) ‚Schandtat, Schändlichkeit': Sbradniſtu delei... nůkenczet WEE. 87$_{10}$; tawa ſchirdije ne butų Belialo darbas (aR.:... Sbradniſte) BrB. 5. Mos. XV 9; zbradniſtes a latristes ſaugaieſs WP. 110b$_{27}$. — Lit. Bildung zu zbradnius.

zbradnius ‚Bösewicht, Verbrecher': Sbradnius BrB. 2. Makk. IX 13; wiras... ne zbradnius Maž. 29$_{14}$ —< p. zbrodzień od. wr. збродень Лит. Мет. (1519) РИБ. XX 1311.

zbraja ‚Wehr, Rüstung, Schild': padare... krutu Sbraię (darüber: kario padargus [priprawas]; aR.: brustwehre) BrB. 2. Chr. XXVI 15; kaip zbraia (‚jak tarcza') ſtiprey priprowita KP. 79$_{12}$; be kunißkos zbráios l. c. 138$_{10}$ —< p. zbroja.

zbrãjus, zbrajas ‚Rüstung, Waffen': waikai lſraelo iſcheija ſcharwoti (aR.: ſu ſbraiumi) BrB. 2. Mos. XIII 18; wiſsus Sbraio namus Jes. XXXIX 2; reges... ſbraių l. c. XXII 8 —< p. zbrój.

zbraĩnas, zbrainùs ‚gerüstet, streitbar': dwilika tukſtantį iſchprowitų (darüber: Sbrainų; aR.: gerüstet, apſcharwotų) BrB. 4. Mos. XXXI 5; anis neeit ſu iumis pataſti (aR.: Sbraini) l. c. XXXII 30; kas kariui tinka (aR.: streitbar, Sbrainas, ginklingas ira) 5. Mos. III 18 —< p. zbrojny.

zbrainystė ‚Rüstung': kario ſbrainiſte (aR.: krigsrüstung. Kario ginklai) BrB. Ezech. XXXII 27. — Lit. Ableitung von zbraĩnas.

zbraista ‚Rüstung': pataiſe... kario daiktus (aR.: krigs rüstung. Sbraiſta) BrB. 1. Makk. XV 25. — Wohl aus p. zbrójstwo umgebildet; vgl. liẽkarsta.

zbroinykas ‚Geharnischter': Sbroijnikai (darüber: karßigei; aR.: die geharnischten) BrB. 2. Chr. XXXVIII 14 —< p. zbrojnik.

zdročia ‚Verräter': Apgink nůg ʒdroczʒiu mane Maž. 399$_{17}$ —< ap. zdradca od. wr. здрáца.

zdroda ‚Verrat, Betrug; Wüten': nei ira ijo dwaſeije ʒdroda Maž. 465$_{18}$; ʒdroda alba wilumi welna MT. 16b$_{10}$; piktuiu darbu ne randa Ponas | ney wel ʒdrodos KP. 56$_{15}$; Nů jo ʒdrodů GK. 180$_{8}$; zdroda Lex. 32, 215 —< p. zdrada.

zdrodinykas, zdrodininkas ‚Verräter, Wüterich': yus ſdrodinikais... eſte paſtoghi WEE. 14$_{20}$; ʒdrodinikàis... eſte pàſtoię Post. 35b$_{20}$; zdrodininkas Lex. 215. — Wohl aus p. zdradnik umgebildet.

zdrõdyti ‚verraten, betrügen; wüten': Macʒna kitraſti ʒdrodiy ghis greitai Maž. 395$_{4}$; ne wok ney ʒdrodik KP. 106$_{12}$; zdrodyti Lex. 32; szdroditi (für zdroditi verschrieben) l. c. 215 —< p. zdradzić.

zdrodiyvas ‚verräterisch': ſdrodliwai draugiſtei d. sg. Maž 255$_{14}$; wira krauia trokſtancʒa ir ʒdrodliwa nekęſti tur l. c. 511$_{10}$; netieſa (aR.: ſdrodliwa) kupcʒiſta BrB. Ezech. XXVIII 18 —< p. zdradliwy.

zdrodnas ‚verräterisch': Nůg cʒarta ʒdrodnu wiliczu Maž. 177$_{2}$; Teykis mane apginti nuog liežuwiu ʒdrodnu KP. 90$_{11}$ —< p. zdradny.

zdrodnykas ‚Verräter': ʒdrodnikas Pono Judoſchus MT. 156b$_{2}$ —< p. zdradnik.

zdroica, zdroičius ‚Verräter': ant to ʒdroycos Post. 147$_{23}$; Nuog pikto ʒ́droycos KN. 150$_{8}$; per namißkius ʒdroyćius KS. 234$_{20}$ —< p. zdrajca.

zemkas, (-us) ‚Landsmann': zemkas Lex. 113; źemkus Qu.[1] 315 —< p. ziemek.

zemlionis (žemlionis) ‚Bewohner, Eingeborener, Landsmann': Kriſtus ſemlionims ſawa kalba... prigimtu ließuwiu BrP. I 261$_{9}$; Apaßtalai ßodʒiu pono ſawa neißmana io ſemlionis budami l. c. II 75$_{8}$; praſchau wiſſus mana ʒ́emlonis MT. XLII$_{21}$; źemlionis Qu.[1] 315 —< wr. землянинъ (n. pl. земляне).

zérkolas (und **zeŕkolas**) ‚Spiegel': Regim nu per ʒerkola WEE. 41$_{9}$; cʒe kaip ʒ́érkołe regime DP. 355$_{15}$; per ʒerkôłą l. c. 538$_{5}$; pirgdama ʒerkołus Post. III 37$_{15}$; zerkołas SzDi. 461b —< wr. зéркало Добр. 267.

zgadas (vgl. zgadà, g. sg. zgãdos ‚Eintracht' Sub.) ‚Vereinigung': Sgadas Qu.[2] 432 —< p. zgoda ‚Eintracht, Einigkeit, Friede'.

ziẽgorius, ziegarius ‚Uhr': hadinińiks | alba ſiegarus BrP. I 233$_{1}$; kaip ant ſaułes ʒ́iegoriaus DP. 582$_{6}$; Tokie ira... ʒiegorius PK. I 184$_{28}$; ſiegorus Lex. 157, 194 —< p. zegar.

ziegorninkas ‚Uhrmacher': ſiegorninks Lex. 157, 194. — Aus p. dial. zegarnik umgebildet.

ziskas, ziskus ‚Gewinn, Nutzen': ne narijs biauraus ʒiſka Maž. 29_{15}; Neimsi... ziskaus Chyl. 3. Mos. XXV 36; peno... nedosi and zyſkaus l. c. XXV 37 —< p. zysk.

zladiẽjus, zladėjus ‚Übeltäter, Bösewicht, Verräter': tureio iſchdůti [Sladieių ſawo] BrB. Joh. XIII 11; piktai daraṣ [latras] (aR.: vbeltheter ſladeius) II Timoth. II 9; tureia... ſladieiu bei raſbainika BrP. I 380_3; ʒłádieiáms d. pl. KS. 65_{10}; ʒladėjus muſu prawarryk GK. 206_7 —< wr. злодѣй od. p. złodziej.

zlastis ‚Zorn, Ärger': ʒłaſti pámetes tàwęſp wel priſtotu KN. 56_{16}; páiunkay korot ʒmoniu ʒłàſti l. c. 226_4 —< p. złość.

zlataglovas, zlotaglovas ‚Goldstoff': ſkreiſtemis | arba ʒłatagłowais taiſit turétų DP. 4_5; ʒmones io akſómintůſe [ʒłatagłowůſe]... ießko l. c. 41_{38}; ʒłotagłowo pridenktà Post. 38_{19} —< p. złotogłów.

znõkai ‚Reliquien': Snokai. Palikti Paminklai Qu.[1] 413. — Zu znõkas.

znõkas ‚Kennzeichen, Mal, Standarte': ſnokas Qu.[1] 100, 294, 501 — < p. znak ‚Zeichen, Kennzeichen, Mal, Standarte, Fahne' SJP. VIII 578 od. wr. знакъ ‚Zeichen'.

zobajus ‚Kelter': iſchkaſe the Boaltą (gestr.; darüber: Sobaių; aR.: kelter spaustuwe) BrB. Matt. XXI 33 —< wr. забóй ‚(Hanf-) Kelter'.

zocnas ‚ehrwürdig, angesehen': Pàiudina... dwàsią ſawo ßwentà ʒocname Pranàße Post. 2_{31}; Karalus ʒocniauſiás KN. 39_{12} — < p. zacny.

zocnastis ‚Ehrwürdigkeit, Trefflichkeit': tokiay ʒocnaſti io Post. $3b_{40}$; ką pades... ʒocnastis tawo l. c. 8_{16} —< p. zacność.

zokãdas, zakadas ‚Kloake, heimliches Gemach, Aborit': zokadas Lex. 42, 93, 157, Qu.[2] 88; kiti meſchlu iſch ſakadu walge BrP. II 343_{15}; jis ne ira Sakado (aR.: Wikado) BrB. Richt. III 24 —< wr. захóдъ ‚Abtritt'.

zokãnas (und **zõkanas**), **zokonas** ‚Gesetz': Zokaną iſchpilda WEE. 29_5; wienas Sokanas [Priſakimas] BrB. 3. Mos. VII 7; pagal' ʒókano DP. 27_1; paraśita ira ʒokani PK. II 249_1; pagal ʒôkoną DP. 49_{16}; zókonas DK. 28_3; iſchlaike ʒokona MT. 32_{18} —< wr. закóнъ od. p. zakon.

zõkanykas, zokonykas ‚Mönch, Klosterbruder': ʒokànikas Post. $69b_{13}$; zókannikas DK. 42_7; Zokannikay PK. II 27_{20}; ʒokonnikai DP. 525_{28} — <wr. закóнникъ Karskij Бѣл. II 2, 39 od. p. zakonnik.

zokaninkas ‚Mönch': Zokaninkas MT. 269_{17}. — Aus zõkanykas umgebildet.

zõklodas ‚Unterpfand': Atlikies ghiemus... testámentu sawo... nekitáyp káyp ʒokłode Post. III 64$_{27}$ —< p. zakład.

zokristija ‚Sakristei': eyk... ʒokriſtion Post. 375b$_{9}$ —< p. zakrystja.

zolaškà, -ãškos ‚Brustlatz': Priekrutę (aR.:... ſolaſchka ein brustlatt) BrB. Sirach XLV 13 —< p. założka.

zomãtas (und **zõmatas**) ‚Bretter-, Plankenzaun, Bohle': zomatas SzDi. 242a; zomatus (für zomatas verschrieben) l. c. 254b; ſomatas Qu.^{2} 75 — < wr. *замóтъ; vgl. *замóтъ : заметý = забóръ: заберý.

zopãgas ‚Stiefel': zopagas Lex. 169 —< wr. запóгъ Sobolevskij РФВ. LXV 414.

zopaguotas ‚gestiefelt': zopagůtas Lex. 83. — Lit. Bildung zu zopãgas.

zopisas ‚Handschrift': imdams nůg io raſchimą [gestr.; darüber: ſopiſą (gestr.); aR.: handschrifft ſopiſsas (kor. aus ſapiſsas), Cijographas paraſchs] BrB. Tob. I 17 —< wr. запись ‚Aufschreiben, Vermächtnis, schriftliche Abmachung, Übereinkunft' od. p. zapis dass.

zoplotas, zaplõtas ‚Lohn': ſoplotas Qu.^{2} 272; zaplotas Qu.^{1} 334 —< wr. заплáта od. p. zapłata.

zopochas ‚Wohlgeruch, Duft': liepſiu atimt... ʒopochus (‚wonności') Post. III 37$_{36}$ —< p. zapach ‚Geruch'.

zoposas ‚Vorrat': bus tas penas uż zopoſa źiamey Chyl. 1. Mos. XLI 36 —< wr. запáсъ od. p. zapas.

zopõstas (und **zõpostas**) ‚Vorrat, Proviant': anis Jawus ſupiltu ing... Spikeres... Sopoſtui BrB. 1. Mos. XLI 35; didi ſopoſta turri BrP. II 377$_{14}$; Aprupin... páukßtelius ʒopoſto neſurenkancʒus' GK. 403$_{2}$; zopoſtas Lex. 136. — Mit Einschub von t aus zoposas; vgl. dazu abrũstas ‚Handtuch' Юшк. лит. сл. I 3: abrũsas dass., čẽstas ‚Zeit' l. c. 268: čẽsas dass.

zopõstyti(s) ‚vorbereiten, sich vorbereiten': ʒopóſtitųs ant io priemimo DP. 27$_{27}$; ʒopôſtiia l. c. 29$_{51}$; ʒopóſtidams ant' ſmúrtįngo kârio l. c. 540$_{24}$. — Zu zopõstas.

zostova, zastovas ‚Lager; Pfand, Verpfändung': dawe pulti ing ių guolį [gestr.; darüber: abaſą; aR.: Lager ſtonawicʒe; abaſas, ſoſtowos (gestr.)] BrB. Ps. LXXVIII 28; Kas tey ira do zoſtowa, kurą dosiu tau? Chyl. 1.

Mos. XXXVIII 18; ſaſtowas Qu.[1] 383, 556 — < wr. застáва ‚Pfand' od. p. zastawa ‚Beschützen; Schutzwehr, Besatzung; Pfand'.

zotag, zotaga ‚bald, alsbald': ʒôtag teip tuŕ bût DP. 39_{16}; ʒótag iûs iǯgélbeio l. c. 335_{45}; ʒotaga ißwiſtu Post. 66_{35}; Sotag vßmiga GD. 121_{21}; Sotaga bus paĩkuczjauſe diena l. c. 125_{9} — < wr. затого Brückner Rozpr. XXXVIII 315, KZ. XLVI 227.

zotug, zotuga ‚bald': ſotug pagimdis BrB. Jes. XXVI 17; eſch ſotuga iụ buſiu lſchganims Ezech. XI 16; daktaraj ſotug neßinnos BrP. II 459_{7}. — Aus zotag, zotaga umgebildet; wegen **u** statt **a** vgl. Bezzenberger BGLS. 51.

zõvada ‚im Galopp, spornstreichs': ʒowadą beg WEE. 32_{1}; Sowadą beg BrB. 1. Korin. IX 24; ʒôwada trêſiame DP. 426_{21}; wiſsi ʒówadoie teiſibes (‚w zawodzie sprawiedliwości') ...tekékime l. c. 543_{5}; zowada Lex. 163 — < p. zawód ‚Wettrennen, Rennbahn', vgl. auch p. w zawód bieżeć ‚im Galopp laufen'.

zovadnykas ‚Läufer': zowadnikai... ateis WEE. 21_{5} — < p. zawodnik ‚Wettläufer'.

zoviecką, -iẽckos, zoviẽckas ‚Band an der Tür, Türangel': zowecka Qu.[1] 67; zoweckas l. c. 523. — Aus zovieską umgestaltet.

zoviẽsas ‚Türangel': zowieſas duru Chyl. 1. Kön. VII 50 — < wr. завѣсъ.

zovieską, -iẽskos ‚Türangel': ſowieska Lex. 174, Qu.[1] 523 — < wr. завѣска.

zovitka ‚Mantel': eme tada zowitką, ir uźsidęgie Chyl. 1. Mos. XXIV 69; uźsidęgie zowitka, ir apsiwiniojo l. c. XXXVIII 14 — < p. zawitek ‚Kopfhülle, Kopfschleier'.

zrada ‚Verrat': ʒrada angu piktibe WP. 138_{4} — < wr. зрáда od. ap. zrada Rozpr. XXVIII 379.

zradlyviškas ‚verräterisch': dare Sradliwiſchka Darbą (aR.: padare Sbradnjſte) BrB. 2. Makk. XII 3. — Aus *zradlyvas (< wr. зрáдливый od. ap. zradliwy Rozpr. XXVIII 379) und lit. Suffix -iškas zusammengesetzt.

zrodnykas ‚Verräter': Srodnikas BrB. 2. Makk. V 15 — < wr. зрáдникъ.

zuchvolčius ‚Frechling': ʒuchwolćius Post. 280_{12} — < p. zuchwalec.

zūpelnai ‚völlig, ganz': iżtiſſai (aR.: zupelnai) DK. 45_{17}. — Adverb zu zūpelnas ‚vollständig, vollkommen' (Dusetos) aus p. zupełny.

zūpelnastis ‚Vollkommenheit, Vollständigkeit': Argu ʒupełnaſti mótinoia? DP. 599₄ —< p. zupełność.

zūpelnumas ‚Vollkommenheit, Vollständigkeit': ʒupełnumas kunigißkas DP. 544₃₉. — Lit. Bildung zu zūpeĩnas.

zūpyčė ‚Rock, Leibrock, Mantel': Rationalas, Ephod (aR.: leibrock Supicʒe) BrB. 2. Mos. XXVIII 4; apwilko ghi Ehphodu [kuno Sermega] (aR.: Supicʒe) 2. Mos. VIII 7: leiſk ir Skraiſtę [ſupicʒę] (aR.: Mantel) Matt. V 40; ſupicʒe alba marſchkinei BrP. II 437₂₇ —< p. zupica ‚Unterkleid, Unterziehrock'.

zvalia, zvalė: tur... gierti be dinkos (gestr.) [ſwalios] (‚er muß... trinken lassen, und keinen Dank haben') BrB. Sirach XXIX 32; tada beſwalios ir nemintas tureſi BrP. II 509₁; nuſidůſt be ſwales GK. 430₇ —< p. *zwola, vgl. č. zvůle ‚Gelegenheit, Freiheit, Lust, Vergnügen, Selbstgefallen'.

zvanẽlis ‚Schelle': ʒwannelis Qu.[2] 356. — Deminutiv zu zvãnas aus wr. звонъ od. ap. zwon Rozpr. XIX 462.

zvãnyti ‚läuten': ʒwàniia Post. 361₂₇; zwanyti Lex. 114, Qu.[1] 320 —< wr. звóнить Сборн. 82, № 5, 174; 89, № 1, 48 od. ap. zwonić Rozpr. 462.

zvinglijonas ‚Zwinglianer': Zwįgliônay DP. 51₂₃; wadina... Zwingliónais l.c. 246₅₄ —< p. Zwingljan(in).

žalaba, žẽlaba ‚Trauer': ne eik Namůſna Smutkos [Sʒalabos] BrB. Jer. XVI 5; Dienos żełabos... artymos Chyl. 1. Mos. XXVII 41 —< wr. жáлоба.

žalabas ‚Galerie (Chor) in der Kirche': nułaiſtúmbeiś... nuog ʒałâbo baʒnįcʒios (‚z ganku kościelnego') DP. 110₁₁ —< wr. жолобъ Fed. II 134; vgl. Būga ZfslPh. I 36.

žalniẽrius ‚Kriegsmann, Kriegsknecht, Ritter, Soldat': Sʒalnerus gails Maž. 443₁₈; turiu... ßalnierius WEE. 28₁₂; ſuwadinna... Sʒalnerus BrB. 1. Chr. XXVIII 1; turiu... Sʒalnierus Matt. VIII 9; ßarwinikai ʒałniérius DP. 156₅₀; żałnierey Chyl. 2. Kön. XXV 4 —< p. żołnierz.

žalnierkà, -iẽrkos ‚Soldatenweib': zalnierka Lex. 160 —< p. żołnierka.

žalūdkas ‚Magen': ʒałûdką ſu ßîldʒia DP. 90₆ —< wr. жолýдокъ.

žastìs, -iẽs ‚Erz; Blech': tas buwo Miſtras Sʒaſtije BrB. 1. Kön. VII 14; wiſsi [Rikai]... buwa iſch cʒiſto wario [Sʒaſties] l. c. VII 45; nukala Sʒaſtį glotkai Jes. XLI 7. — Zu žestìs.

žebrauninkas ‚Bettler': zebrauninks Qu.[2] 65. — Aus p. *żebrownik lituanisiert.

žebravóti ‚betteln': nekurſai ſiedieya... ßebrawodams WEE. 42_2; anis ßebrawoj důnos BrB. Klag. I 19; tur ßebrawoti BrP. II 199_{13}; žebrawoti Post. $29b_6$ — < p. żebrować od. wr. жебровáть.

žebrőkas ‚Bettler': žebrokas Post. $104b_{32}$ — < p. żebrak.

žẽdnas ‚keiner; jeder': nei ßednu greku nepatepta bua WP. 28_{29}; be ßedna abeijaghima tikri turrime buti l.c. $99b_{15}$; kiek ßednas dienas... dara l. c. 106_{38}; newalgis iſz jos żednas praſzalniecio sunus Chyl. 2. Mos. XII 43; ǯiednás... meſſti muſija KS. 165_{11}; imket nuog ſiedno, kurſai... BrB. 2. Mos. XXV 2 — < wr. жáдный, жáденъ ‚keiner; jeder' od. p. żadny ‚keiner'.

žėgliavóti ‚segeln': zeglawoti Lex. 157 — < p. żaglować.

žẽglis (mundartlich für **žẽglius**) ‚Segel, Segelbaum': patrauke ßegli po weiu BrB. AgG. XXVII 40; koǯnas půła ǯegliop Post. III $47b_{34}$ -- < p. żagiel.

žėgliorius ‚Segler, Schiffer': žegliorius Post. $80b_{28}$ — < p. żaglarz.

žegnőnė ‚Segen': duk mums tawa ßegnone Maž. 147_3; Sǯegnone WE. 31_7; zegnone Lex. 157; ǯenknok mus ſawa ǯiegnonia KP. 129_1 — < p. żegnanie.

žegnóti(s) ‚segnen, sich bekreuzigen': Eſch ßegnoſiu tawe ßegnoienczius BrB. 1. Mos. XII 3; ǯegnòios arka ǯęklinós DP. 455_{30} — < p. żegnać(się).

žẽkas ‚Jünger, Schüler': Kunigump ßekump ßmanes tremkiet Maž. 11_{12}; ßekai (aR.: mokintinei) BrB. Luk. VII 18; práſtas ǯêkas DP. 273_{34}; weda ànus ǯekus ſawo Post. III 62_9; Ner ßekas dideſnis uß miſtrų WP. 217_9 — < p. żak ‚Geistlicher, Schüler' Klich Term. 119 f.

žėlavóti ‚trauern, beklagen': iu wartai ßelawos ir raudos BrB. Jes. III 26; apſkundz (aR.: ßielawoij) tawe didei Sirach XII 15; Baiſingai ßelawoja GK. 366_{17} — < wr. жаловать od. p. żałować.

želniẽrius ‚Kriegsmann': Ponas ira tikras Sǯelnerus BrB. 2. Mos. XV 3; brolaitis... buwa ßelnieru Herodo BrP. I 106_{19}.S. — Mundartlich zu žalniẽrius.

žemčiūgas, žemčiūga ‚Edelstein, Koralle, Perle, Kleinod': jra mieleſne uß brągiauſius ßemczugus WEE. 159_{18}; dawe... brangių akmenų (aR.: Sǯemczugu) BrB. 1. Kön. X 10; tatai turia... ußu ßemczugas (darüber: dǯentilą; aR.: Geschmeide) Sirach XXI 23; korallei [ßemczugos] (aR.: Corallen) Klag. IV 7; râdęs... ǯemczių̂gą DP. 524_{27}; zemciugas Qu.[1] 299 — < wr. жемчýгъ

žemstva ‚Landschaft': Mieſtą ir Sʒemę (aR.: landſchafft ß e m ſ t w a)... důmi eſch Baßnicʒei BrB. 1. Makk. X 39; Schitie ira Galwas iſch Sʒemių (darüber: S ʒ e m ſ t w ų; aR.: Landſchafften prouincija S ʒ e m ſ t w a) Neh. XI 3. — Wohl nach ž ẽ m ė ‚Erde; Land' aus wr. з é м с т в о od. p. z i e m s t w o umgebildet.

žẽnytis ‚sich löffeln (mit einer Frau)': z ę n i t i s Qu.[1] 330 —< p. ż e n i ć s i ę ‚verheiraten'.

žertavóti ‚scherzen': ansjen buwo... kaypo ź e r t a w o j ą s Chyl. 1. Mos. XIX 14; Izaokas ź e r t a w o j o ſu Rebekka l. c. XXVI 8 —< p. ż a r t o w a ć.

žeſtas ‚Scherz': ißkięſcia... neprieteliu ʒ i e r t u s ir apiiuokus KP. 60_{12} —< p. ż a r t.

žestìs, -ìẽs ‚Blech': nukala ies plokſchcʒes (aR.: blech S ʒ e ſ t i s) BrB. 4. Mos. XVI 39; ź e ſ t i s SzDi. 14b, Qu.[1] 95 —< wr. ж е с т ь.

žyčelnykas ‚Geldverleiher': kurſey turejo ź y c z e ł n i k ą Chyl. 1. Sam. XXII 2; uźmokiek ź y c z e l n i k u y tawo 2. Kön. IV 7 —< p. *ż y c z a l n i k, vgl. p. p o ż y c z a l n i k ‚Borger, Darleiher'.

žýčyti ‚borgen, leihen': ß i j c ʒ i k bei gelbek Maž. 411_{12}; kas Artimoiui ſawam ka ß i c ʒ j s BrB. 5. Mos. XV 2; z i c z y t i Lex. 37, 115 —< p. ż y c z y ć.

žyčkas ‚Vorteil': s ʒ y c z k a s, p o ź i t k a s Qu.[2] 477. — Wohl aus u ż y č k a s abstrahiert; vgl. s t a n k a ‚Rest, Übrigbleibendes, Neige' Ness. 498 gegenüber a t s t a n k a(s) dass.

žýdas ‚Jude': S ʒ i d a i WEE. 75_{18}; ź î d a i DP. 3_{47}; ż i d a s SzDi. 463a —< wr. ж и д ъ od. p. ż y d.

žydáuka, žydavka ‚Jüdin': S ʒ i d a u k a (aR.: Sʒidiene) BrB. ApG. XXIV 24; àprinko... ʒ i d a u k ą Post. $69b_{42}$; dadedat Ź y d a u k a m s Chyl. 1. Mos. I 16; ź i d a w k o s g. sg. KPS. 38_{25} —< wr. ж и д о́ в к а od. p. ż y d ó w k a.

žydavà, -ãvos ‚Judenland': Jeruſaleje | ir wiſſo S ʒ i d a w o WE. 73_{3}; iź̇ġ Z i d â w o s DP. 137_{40}; po wiſus ʒ i d à w o s kałnus Post. III 27_{39} —< wr. ж и д о в а́ ‚Juden, Judenmenge' Лит. Мет. (1511) РИБ. XX 652, Добр 222.

žydélka ‚Jüdin': z y d e l k a Lex. 104. — Mit sl. Suffix -e l k a von ž ý d a s gebildet.

žiemavóti ‚wintern': ß i e m a w o t i BrB. ApG. XXVII 12; ne buwo patogaus krášto ʒ i e m a w o t i NT. ApG. XXVII 12. — Nach lit. ž i e m à ‚Winter' aus wr. з и м о в а́ т ь od. p. z i m o w a ć umgebildet.

žiupõnas ‚Unterkleid': ź i u p o n a s SzDi. 460b —< wr. ж у п а́ н ъ od. p. ż u p a n.

žiūpõnė ‚Dame, vornehme Frau': zupone Lex. 73, Qu.[1] 193 — < ap. *żupani (daher pr. supūni ‚Frau') zu p. żupan ‚Schupan, Gespan, gewisser hoher Verwaltungsbeamter'; vgl. Brückner AfslPh. XX 486, Mikkola Balt. 14, Trautmann Sprachd. 127, 442.

žyvata ‚Mutterleib': iſch Sʒiwatos Motinos iſchejau BrB. Jer. XX 18. — Wohl nach gyvatà, -ãtos ‚Leben' aus žyvãtas umgestaltet.

žyvãtas ‚Mutterleib; Leben': ant amßina ßiwata WEE. 166$_9$; Perßegnotas bus waiſius tawo kuno [Sʒiwato] BrB. 5. Mos. XXVIII 4; Diewas ne nor giwenimą (ßiwatą) atimti 2. Sam. XIV 14; pâßwęſtas iſcioie (aR.: żywate) mótinos ſawós DK. 47$_{21}$; zywatas Lex. 114 — < wr. живо́тъ od. p. żywot.

žỹvyti(e)s ‚leben': be dieniśkos... dûnos negalime ʒiwities MK. 11$_8$; zywitiſi Lex. 114 — < wr. живиться Лит. Мет. (1509) РИБ. XX 623 od. p. żywić się.

BERICHTIGUNGEN.

S.	6	Z.	17	v. o. l. областной.
„	„	„	20	v. o. l. Prussicae.
„	10	„	9	v. u. l. Universitatis.
„	15	„	8	v. u. l. Ergebnis.
„	25	„	10	v. u. l. wr. *одвéрья.
„	29	„	18	v. o. l. **anielas.**
„	31	„	12	v. o. l. *karonavoti.
„	39	„	14	v. u. l. ‚Über bardìšius' statt ‚Durch bardišius'.
„	45	„	4	v. o. l. *bonia.
„	48	„	10	v. u. l. (XIV.—XV. Jhd.).
„	53	„	15	v. o. l. p. Czech.
„	58	„	7	v. o. l. praſimane.
„	61	„	6	v. u. l. p. dowód.
„	63	„	2 und 5	v. u. l. ‚der Zehnte' statt ‚ein Zehner'.
„	64	„	16	v. o. l. Trautmann Wb.
„	„	„	8	v. u. l. p. dysputacja.
„	„	„	5	v. u. l. p. dysputować.
„	69	„	4	v. u. l. p. Egipcjanin, Egipcjanie.
„	„	„	1	v. u. l. p. Egipcjanka.
„	70	„	21	v. o. l. Łoś Gr. I 156.
„	71	„	14	v. o. l. **farizeũšas.**
„	74	„	10	v. o. l. p. Galilejczyk.
„	78	„	6	v. o. l. iꙗpaꙗinęs.
„	83	„	11	v. o. l. hipokryt(a).
„	85	„	3	v. u. l. **įsišūtinti.**
„	„	„	2	v. u. l. *įsišūtyti.
„	„	„	1	v. u. l. šũtyti.
„	99	„	11	v. o. l. ‚leichter... Wagen'.
„	103	„	11	v. o. l. **klecius.**
„	110	„	9	v. u. l. Beeinflußung.
„	111	„	4	v. u. l. p. krzyżyk.
„	119	„	16	v. u. l. < p lelek.
„	122	„	6	v. o. l. eine Schachfigur.
„	129	„	12	v. u. l. < wr. мя́та.
„	143	„	9	v. u. l. etwas.

S. 146 Z. 8 v. u. l. ordinavoti.
„ 147 „ 8 v. o. l. păbārczĭŭs.
„ 149 „ 8 v. o. l. apmaudawa).
„ 155 „ 6 v. u. l. pamurawoti.
„ 159 „ 3 v. o. l. metavotis.
„ 162 „ 14 v. u. l. потра́тить.
„ 178 „ 11 v. u. l. vgl.
„ 181 „ 10 v. u. l. **prõvyti** (und **próvyti**).
„ 185 „ 19 v. u. l. ‚ein großer Pflug'.
„ 215 „ 2 v. o. l. lituanisiert.
„ „ „ 13 v. o. l. šiĩkas.
„ 217 „ 13 v. u. l. Waagschale.
„ 223 „ 2 v. u. l. Meť.
„ 227 „ 18 v. o. l. ubóstwo.
„ 240 „ 3 v. o. l. ‚Kornblume'.

Vaclovas BIRŽIŠKA

Nežinomi senieji lietuviški tekstai

Žemiau paduodami XVII (eventualiai XVI) — XIX am. lietuviški tekstai dalimi yra įvairiose vietose išrankioti iš rankraščių, dalimi buvo spausdinti, bet patys spausdiniai nebuvo žinomi. Šiai progai pasitaikius duodame ir kiek medžiagos nušviesti vienam - kitam mažiau žinomam senesniam lietuviškam rašytojui.

I. Grigo XIII bullės vertimas

Kun. Petro Veblausko nurodytas, p. Konstantinas Jablonskis nurašė iš Kauno katalikų konsistorijos rankraščio, pavadinto: Liber processuum Dispositiones Pastorales Episcopum Samogitiae: Abrahami Wojna, Melchioris Giejsz Eliaszewicz, Georgii Tyszkiewicz, Petri Parczewski, Alexandri Sapieha et Casimiri Pac ab anno 1625 ad an. 1670 se continens, per me infra scriptum Szydłoviae in Samogitia 1838 anno repertus. — Matthias Wołonczewski — lietuvišką tekstą — Surinkimas Gromatos S. T. M. Gregario Trecio lieko Popieziaws. Pats raštas datos neturi, bet prieš jį toj pačioj knygoj yra įrašytas Žemaičių vyskupijos administratoriaus kunigo Jurgio Lepačynskio raštas iš 1641 m. IV 24, o tuoj po jo eina vyskupo Jurgio Tiškevičiaus raštas iš 1643 m. I 10. Po vertimo įrašu yra taipgi vyskupo Jurgio Tiškevičiaus parašo kopija. Taigi pats lietuviškas vertimas buvo knygon įrašytas tarp 1641 IV 24 ir 1643 I 10. Ir galimas daiktas, kad buvo Šidlavos klebonui atsiųstas kartu su anuo kun. Lepačynskio raštu iš 1641 m., nes ir jame (lenkiškai rašytame) įsakoma klebonams per pamokslus ir rašto kopijas prikalus prie bažnyčios dūrų, iškeikti visus, kas pasisavins mirusiųjų kunigų turtą. Tuo būdu, jei šis vertimas buvo pagamintas 1641 m. ar 1642 m., tai ir tuomet turėtumem vieną senesniųjų katalikiškų lietuviškų tekstų — Jaknavičiaus — Širvydo laikotarpio. Tačiau greičiausia šis vertimas buvęs dar anksčiau, gal ir XVI am. sudarytas. Jug Grigas XIII popiežium buvo 1572—1585 m. Jo bullė in coena Domini, ku-

rios vertimas čia duodamas, buvo pakeista kita, vėlesne, analogine bulle popiežiaus Urbono VIII, 1627 metais paskelbta, kuri berods jau 1639 m. buvo lietuviškai išversta. Ar buvo kokio reikalo versti atmainytą bullę, esant naujai? Ar tik ne per nesusipratimą Šidlavos klebonui buvo pasiųstas, ar jo paties iniciatiya buvo įrašytas į Liber procesuum atmainytos bullės vertimas, esant jau naujam vertimui, Jaknavičiaus atliktam? Atrodo, kad bullė turėjo būti išversta dar popiežiui Grigui XIII esant gyvam, tai yra ne vėliau 1585 m. ir tuomet mes šiam vertime turėtumem seniausią mums žinomą katalikišką lietuvišką tekstą, kuris savo laiku buvęs išsiuntinėtas visoms parapijoms, bet Šydlavoj užsigulėjo, ir tik gavus įsakymą skaityti Bullam in coena Domini, buvo vėl ištrauktas vietoje negautos Urbono VIII bullės. Senasis vertimas lengvai galėjo užsimesti dar XVI a. pabaigoje, kada ėjo arši kova tarp katalikų ir nekatalikų, o dėl pačios Šydlavos bažnyčios net prieidavo prie smarkių susidūrymų.

Gromatos tekstas paduodamas visai toks pats, kaip originalas ir išorinėj formoj — eilučių ilgumu ir t.t. Tekstą išskaitė Konst. Jablonskis.

29

SVRINKIMas GROMatos
S. T. M. GREGARIO
Trecio lieko Popieziaws

Kuri skaytos didziami Czetwergi kiekwienuose metuose
Kiti azusakimay aba iszkieykimai kuriey musu Biskupi
stey ne prygul cia nesidest tyktay tiey kuriey prigul

1 Pirmas Mes tadu sekdami senu ir szwentu Paiunkimu Jszkiaykiame ir prakiaykeme izg szales Diewo Wysagalincio Tiewo, Sunaws ir Dwasios szwintos. Teypaig galibe pagarbintu Apaształu Petro o Powiło ir musu Kurius nor Hussitus Wiklewitus, Lutheranus, Zwinglionus, Kalwinus, Vgonotus, Nurkus, Traycey szwentay pryszinikawiuncius, ir wisus Kiekwienus Haereticus kuru nor wardu wadintusi ir kurios nor sektos aba wieros butu. Jr tuos kuriey anus pryimdineia, kuriey weliia iemus aba Zyczyia ir tus wisus kuriey gina anus, ir iu knigas kaereziiu sawimp turincias aba ape wiera paraszytas be musu dalaydimo ir szwentos galibes Apasztalszkos Zynunciay skaytuncius aba turincius, raszuncius, iszpaudancius aba kokiu nor budu ginuncius isz wisokios pryzasties regiunciay aba pasłapciums, kokiunor iszmanimu aba pasirodimu. Teypagi, schismaticus gudus atadalitus ir atskirtus nuog Rymo baznicios ir tuos wisus kuriey izg musu ir Rymo Biskupo pagal cieso esancio pasłusznistes isiweie ir vparnay atsidalio

2 Antras Teypagi iszkeykeme, ir prakeykeme wisus ir kiekwienu, kuri krikszczionu, kurio nor akrutamus nuog welniu weiu iszwerstemus paskundentemus, aba nuskendusems aba paciusu akrutaysu, aba yzg iu iszpułusiams aba mariusa aba vnt kraszta rastas, kokias-nor nawdas, teip musu mariosa Thyrienu, ir Adriatiku kaipo ir kitosa kurios nor szalisa ir krasztosa, pagrebs aba zinodami saw ims aba nuog kitu pagrebtas aba imtas panawduos. Teyp po iog ne perwenu priwileiu aba papratimu aba norint ilgiawso ir notminto czeso pereymu, aba per kokias nor prowas negales but iszkalbeti

3 Trecias Teypagi iškiaykeme ir prakeykiame wisus kuriey ziemiese sawa nawius muytus ant pieszimku aba waszta iu vnto maces neturedami pastato aba paawksztino aba azusakitos idant ne butu pastanawiti aba pakelte izrynkineia

4 Ketwirtas Jzkeykeme ir prakeykeme wisus anus kuri Zirgus szarwus zalnieriszkus, gelzis, szwinus, plienu, ir wysokius kitus tokius dayktus, taip ir auksa sidabra wari, bursztyna, kanapes, wirwes, priesz krykscionis karawawtems iszweza Saracenams, Totoriump, Turkump ir kitump warda Christuso neprytelump

Teypagi 30

Teypagi anus kuri per sawi aba par kitus ape sprowas krykscioniszkas roday ir stonu prygulincias unt krikszczionu iszteroimo ir abidos patiemus Turkamus ir krikszczioniszkos wieros neprytelems dus zyniu ir aniemus padest rody ir zycy kokiu noris budu

5 Pęktas Teypagi iszkiawkime ir Prakeykime wisus kuri ticiomis vzmusza, apkopoia, pazeydzia, vztur, gauda aba apepleisze Ryman Eiuncios aba pergrimus mieston Rymo del apzadu ir nobaznistes, aba tenay giwenuncius, aba isz tenay grynsztancius, ir kuri tokiemus padest ta ira tus iszkieykia kuri padest aniems kuri musza pełgrimus aba gauda rodi yr zyci

6 Szesztas Jszkieykeme ir prakeykeme wisus kuri vzmusineie, apkapoia, roniia, musza, isztinka, gaudo turmon sodina azutur aba persekineia nepryteliszku budu Rymo Kardinolus Patri-

archus Arcibiskupus, Biskupus, ir Stalicios Apostoliszkos pasiuntinius, aba anuos isz metine izg sawo kunigistes, Biskupistes, mestu, zemes, karalistes ir kuri tai lepie aba vz teysu daktu pryma patwirtina tokius darbus, aba padiedami aba parodidami aba zycidami.

7 Sekmas Teypagi iszkiawkieme ir prakeykeme wisus, ir kiekwienu kanclerus, Podkanclerus ir Parodnikus aba rodas ik czesa ir wisus czesays esuncies kurinor karalu, ir kunigayszciu ir wiresnius kancellariu Sudu Teypagi Prakurotus, Wiriawsius iu aba kitu Kunigaykscziu swieckuiu norint Ciesoraws, Karalaws, kunigayksczcio aba kitu tokiu gadnasty nevzsztotu kuriunor wardu wadintusi Jr kitus sudzius pacius ir ant wietos iu pastatitus, teypagi Arcibiskupus Biskupus Komendarius vikarius ir kitus vredus kuri per sawi aba per kitus, waldziu maci sawo ir kurio norint, ir kurio norint iszwalninimo arba Kitu łosku ir Priuilegiu Apastalsku nodeu iszkalbeneimu, sprowas Plieboniszkas desetinu ir kitas duchownas ir duchownims Prigulincias nuog iszkławsitoiu musu, ir Comisoru, ir kitu sudziu duchownuiu atatrawkia, atwadina, sprowu tu iszkławsimo ir wedimu tay ira kad prasidest sprowa westesi, teip Asabas Kapitułas Sueimas Surinkimus kuri nor sprowa sudit pereszkodiia aba patis kaip butu pazindamis ant to iszimayszo ir szali presztarineiunciu tay ira kuri szalis prisz duchawnas kałba kurias prywerte ir prywercia idant atszawktu ir atszawktus padaritu pazawus aba vzsakimus aba kitas gromatas iosu vzwertas patwirtintas ir idant teys padaritu ir anto parstotu anus prieszkurius toki azusakimay iszeio nuog iszkeykimo ir nuog karoniu iosa padetu idant butu isz ryszty prysikia stanawiia, aba (kiteip gal but) iszpildimu dekretu Gromatos Apasztaliszkos aba iszpildintoiuncios tay ira iz łotiniszko decretalium litterarum gromata per kuriu lepe Popiezius valu sawo iszpildit wedimo prowas ir dekreti pirma paminetu, norint sakitus nori gwałta ginties aba kaip anis biło idant ape tay isz sakitu, musump atsidawe, ir sieławoios ar iduot ieygu pacios tokios atsida wimay po musu akim ir Stalicios Apasztaliszkos pagal tiesos nepasiroditu ko ku nor budu pereszkadia abo sawo top pazwalijimu parodimu ir padeymu

31

padeimu parodzia

8 Aszmas Jr tus kuri taridames sawo vredos tay prigulint, aba iog kas praszitu aba lepta, idant Asabas baznicios kurios nor unt sawo trybunoło iszkławsimo rodosp kancellarion, Sudan nepagał

prowas Duchownuiu weda aba west lepe aba stoiaosi, regenciu zmonems io walu directe uel indirecte aba nereginciu po kuronor padegimu Teypagi kuriey pastatimus paredkus papratimus, aba kurius nor dekretus wisus wienu kartu abo powieni del nezazinaw kokios pryzastes ir po kokiu nor iszradimu saw iszmislitu a norint saktu gromatu Apasztalsku dabar taypu zmoniu neprymta aba iaw apszawkta aba kokiu nor popratimu prisztarawiunte aba priuiieiu aba ikszołay kaipnor dabar buwo isaki pastanawie, aba weykałais aba vsto nomis paroditu buwo ku walniste Baznicios szwentos naykinosi aba zeydesi aba pasizeminosi, aba kitu kokiu budu susispaude aba musu ir stalicios Apostolszkos ir kurionor bazniciu prowomis kokiu nor budu regiunciu Zmonems walu aba ne regenciu apreyszkey aba pasiłapciomis priesztarawiuncia.

9 dewintas Teypagi kuri Arcibiskupams Biskupams ir kitems wiresniems ir mazesnems Prałotams ir wysiems kurems-nor sudzioms Baznicos kokiu nor budu pariszkadio iog pagal sawo vstowu baznicios ir maces prysz kurius nor negal prowos west, abo kurie kaypo kanonay taria szweneciu tewu Suseymu Biskupa ir Popieziu sena pastatima szwentos vstowos Baznicios ir dekretay prysakimay Sambaru szwentu aba Seymu tewu Szventuiu pryimtu nuog swieta o łabiawsey Tridentino Seymas prysako.

10 desimtas Jr tie kurie prowas wileymas aba pazytkus nawdas ir donis mumus, ir Staliciosp Apostolskosp ir kuriams nor Asaboms duchownams izg szales bazniciu klosztoriu, ir kitu vredu Baznicios prigulancius pasawina aba isz kokios nor pryzastes be dełaydymo Popieziaws Rymo aba tu kuremus prigul atskiria

11 Pirmas liekas Jr tus kuri Susideimus desetinas ir kitas sunkibes unt kunigu Prałotu ir kitu Asabu baznicios ir unt iu bazniciu klosztoru, ir kitu surinkimu baznicios dwarciu pazytku czynsu ir ant visu tokiu dayktu, teipagi beydałaydymo ipacio ir apreyszto Popieziaws uskiele ir tularapa ir[1]) budays iszwercia ir rynkdineia aba teip vszkiałtas izg geros walos nuog duodanci pryima

12 dwilikas Liekas Tey pagi kuri per sawi aba per kitus apreikszta walu aba pasłapta

[1]) Turėtų būt gal: tularapais.

pamine tus dayktus pildit ir pradet ir storoniu darit, aba tokiemus padet parodit, ir zycit abo apzadet izg tokiu dayktu tyłomis, aba izpazintinay ketint, isigeste kokiu nor budu stona gadnastes, Auksztibes, aba szłowes norint Ciesoru, karalu kunigayscziu senatoru, ir didziawsu Ponu ir Garbiawses Karalistes Zemes miesta ir vnt iu wiresne, norint ir Biskupu butu poniawodami ape ta pastatimus per szwentas vstowas, teyp ant luteransko

ne

32

ne seney atprowito suseymo, kaip ir vnt kitu

13 Teypagi iszkewkemi ir Prakeykeme wisus ir kurias nor wiresnias gałwas

senatorius

Vriedus, kłausitoius ir kitus sudzius kuriu nor wardu wadintusi ir Kanclerus

yr Pod

Canclerus kam eyt ape galwos azumusima prisz Asabas dwasiszkas anus

banito-

widami gaudidami dekretu sawa apsakimu, norint kuris isikalbinętu Priuilegas

turis

nuog stalicios Apostalskas duotas del kuriu nor Pryzasti, [om... priuileg... annulamus(?)]

Jsz tu wisu Paskaytitu vstowu negal ne wenas kunigas absolucie nisi ipse

Pontifex

Georgius Tyszkiewicz
Epus Samog.

II. Lietuviškos Kalėdų giesmės XVIII a. pradžios.

1720 m. nežinomo pamokslininko sustatyto rinkinio pabaigoje yra, ta pačia ranka, ko ir visi pamokslai, surašytos 8 lietuviškos Kalėdų giesmės, verstos iš lotynų ir lenkų kalbų. Vertėjo nežinom. Kalbos žvilgsniu giesmės žymiai skiriasi nuo Šrubauskio Balso širdies ir daug yra artimesnės protestantų giesmynų kalbai. Tuose giesmynuose įdėtos Kalėdų giesmės yra šiam vertimui labai artimos ir daug artimesnės XVII a. katalikiškų lietuviškų knygų kalbai, negu XVIII a.

Piesni Litewskie o Narodzeniu Panskim.
Puer Natus in Bethleem.

Bernelis gime Bethlem, delto dżiaugies Jeruzalem,
Pryeme kuna Żmogiszka, Żodis Tewa Aukszciausioia.
Pażyna Jautis ir asiłs iuog, Bernelis est Wieszpatis
Karalus Sabas iam dawe auksa, kodiła, ir Mirrha.
Draugie eydami namuosna, sweykina nauja Karalu.

Cionay Isay gul edziose, kursay karalauia Dangose
Ir mes Użgimime tame, Jezau tawe garbiname
Tame Użgimime dziauksmas, Ponuy Diewuy duokim [laupses?]
Traycey Sz(w)entay Szłowe duokim, Diewuy linksmay Diekawokim.
Amen

Collaudemus Xstum Regem.

Giedokime, garbinkime Jezu Chrysta, duota Swietuy per Pana... cista
Ir szwienciausia ir brangiausia Gimditoja, Siratelu użtarytoia.
Jezu giria ir Marya, Sauła szwiesi, menuo zwayzdes io del Szwin...
Jam Szwentiei iszrynktiei Diewa wissi, nepalauia kłoniotisi
Jo gierybe Su linxmibe ir mes girkim, mełzdames iop linx(mai) Prawirkim
Tarkim ciestis tegul destis amżynamuy, Diewuy Traycey Szwentoy wienamuy.

Angelus Pastoribus.

Aniołay Piemenemus kałbeja ganunciemus
Apreyszkiu jumus dide linxmibe, eme zmoniu ziamibe Diews Dangaus grazybe.
Isztirt to noredami, sakima negindami, renkdamies ing Bethleem
Tokieja punioy(?) Jezu uszspeia, Jozefa ir Marya.
Tas Karalus amżynas kaypo nusiziaminos, neturi sedniu(?)
Pabudawotu, ney marmorays iszkłotu, ney kaurays apsagiotu
Gimimas io stebuklingas, wissam swietuy garbingas, Pannistey
Piłnoy Suna igiia cista kaypo lelija Szwenciausia Marya
Sztay nu iszsiteseja ku Pranaszay kałbeja, Sztay łazdu...
Pona Szemtoja(!) per nakti atzaluoja waysiu duowanoia
Garbe dangaus wałdonuy buk tau Jezusuy Ponuy, o duok mums
Per sawa Izgimima, cia grieku atłaydima, dusiu Izganima. Amen.

Salve Jezu Parvule.

Sweykas Jezau Waikiali o Chryste Kudikieli
Nu uzgimus szam waykialuy, Marios Pannos ant rankielu
Regiedami, tikiedami, Pagiedokim, linxminkim, garbinkim.
Nu uzgimus szam waykialuy etc.
Dide Roday małone gimdams mums Jezau Pone
Nu uzgimus szam Waykialuy Marios Pannos ant rankielu.
Miełay ij priimkime, sirdes sawa teykime. Nu uzgimus etc.
Trubas linxmay puskime, giesmełas giedokime. Nu uzgimus etc.
Aniołu pułkay gieda, Diewuy garbe adduoda. Nu uzgimus etc.
Duok grieku atłaydima, ir dusiu izganima. Nu uzgimus etc.
Garbe Diewuy Diewistey ir pryimtay Zmogistey. Nu uzgimus etc.

Dies est Laetitiae.

Gime mumus bernelis izgi Pannos cistos kaip rozie ir testebis wissas Swietas, bernelis essi diwnas, essi tikras Diewas essi żmogaus piłnas, Dieywiste io amżyna, zmogiste io smertelna. **Ponas Jezus Chrystus.**

Grazus essi Bernelis, żydi kaip lelia nesioia ij ant rankelu Szwenciause Maria, Zynde ij Panna cista, peneia ij Kar(weley?) izgi Dangaus penu. Rozie essi Jezus Xstus Maria essi lelia ziedu dangaus

Aniełay piemenimus pasakie linxmibe, kaip ponas (Je)-zus Xstus duos momus drusibe, Sueydami Aniołay gieda linxmas giesmias ant maza bernela, edziose paguldítas mumus isz dangaus duotas, iż małones Diewa.
Atminkis Ponie Jezau kaip esi gimditas, nuogi Pannos skaiscios(?) ant wissu linxmibiu, Sunau Diewa wiena Siamuy Swietuy duotasis, ant iszwadawima. Saldziau(sis) Pone Jezau, mielausis Pone Diewie Susimilk ant musu. Sweyka Ponna Marya Motina Jezusa, Sweyka Ponna szwiesse Dangaus Karalicia. Sweyka milistos pilna tu praszi(k uz) griesznus Pona Jezu Chrysta, idant griekus atłaystu, danguy wieta dotu per Sawa małone
Melskim didis ir mażas Pona Jezu Chrysta idant grie(kus) atłaystu mus apłaysintu per Sawa teysibe, małonus es(si) Jezau, essi małones piłnas ant żmoniu griesznuju...
Gieydzia małones ir prasza io gieribes, izgi wissos sirdies. Garbe buk Diewuy Tewuy ir io Sunuy Jezuy, testow ciestis ir garbe Diewuy amżinamuy. Kaypo buway isz pradzios teypo buk ir wissados ant amżu didziuju. Laupse Diewuy dangose ziamese ir mariose Ponuy Jezuy Chrystuy. Amen.

Venit lux in mundum.

Ateia mumis diena, isz Sene zadeta
Kurioy Diewa pagimde Panna neliteta
Kurios wissi Teway Szwinti paskaudosna surakinti
Troszkiey tankie, ir tankiey szaukie, pradresk dangu,
łaysk żadetu, kuris mums giałbetu.
Atmine Diewas miełas ant sawa gieribes
Atsiunte Sunu sawo iz dangaus auksztibes,
Kuris cistas pagimditas gul edziose paguldítas
Isz toluju eja szalu, nunay guli ant sienelu
Tarpu kiałtu welu.

Teypo Wieszpats Anielu, ir garbes amżynos
Del musu sawo zmoniu dydey nuziaminos
Bethleeme mieste sawa, gimdamas wietos negawa,
Sztay kietose gul edziose, tarp jautelu asiłelu
Gimditas ant kielu. Amen.

Pona musu gimimas Dangaus est linxminimas.
Todel szwięti Aniełay giest danguy saldziey miełay
Panna gimdine Chrysta, pagimdziusi Diewista
Budama Panna cista.

Aniołas piemienimus kałbeja ganunciemus
Chrysta iżgimima del zmoniu izganima
Panna gimdine Chrysta, pagimdziusi Diewista
Budama Panna cista.

Tris karalus ateja ant weyda pułdineja
Duowanas duowanoja Karalumij ałgoja
Panna Gimdine Xsta, pagimdziusi Diewista
Budama Panna cista.

Zwayzde nauja tad rados łabay swiesi ant dangaus
Karalus prawodija pas Chrystu ir Maria
Panna Gimdine Xsta, pagimdziusi Diewista
Budama Panna cista.

Nuzesmy chrzescianie.

Nugi krikscionis wissi turime linxmintis, sioy dienoy szwentoy
Juog Jezus teikies gimti, kuna musu priimti Panniałay cistoy
Sietona stipribe, ir wissa piktibe, idant sutrintu
O mus sunus Sawa ku mus atwadawa sau pazianklintu
Apey tatay szwentiey, Teway musu pirmieij mumus kałbeja
Jog debesis kayp lietu, walditoia siam swietuy nułayst tureja
Łazda Aarona per amżyna Pona, zydet tureja.
Tay dukte Siona Szwenciausioy Ponna, iau aptureja.
Dangaus Szwenti Anjołay waykayti łabay miełay wissi garbina
Ant ora dziaugdami, żodzius tuos giedodami, Jezu linxmina
Wissiemus zmonemus ij garbinantiemus pakajus testi
O Diewuy auksztose wissaduos dungose duokime ciasti
Karalus Tharsu(?), Sabas garbinti io asabos passiskubina
Zwayzde pirm ju eydama, kiala iems rodidama, sirdis ra[mindama]
Ant wietos ateja, ties jo puldinejo, duowanas deja
Isz io regieima sirdies linxminima, didi tureja,

Bethleeme uzgime Pons Dowida gimine, punioy gułeja
Wistikłays suwistitas prakarte paguldítas, szalti kenteja
Asiłas ir jautis, negałeja lautis nuog kłupoima
Dawe Sutwertojuy ir uzta(r)ytojuy pagarbinima.
Piemeneley iuzdami, kaymines sirgiedami dziauksma tureja
log Jezus uzgimima per Anieła sakima rayszkiey girdeja.
Ing mesteli wissi Jezuy kłoniotisi atsiskubina
Tinay kudikieli ir io motineła grau(d)i garbina.
Isz to sziendien dziaukimes, waykayciuy kłoniokimes dekawoda[mis]
Jo Sz[w]enta uzgimima, nuoszirdziey pryemima parodidamis
Jamuy garbi duokim, iam linxmay gieduokim, giesmias dabintas
Tardami berneli, saldziausis waykiali buk pagarbintas. Amen.

?

Ant wisu kitu miestu Bethleem kirkime
Jog mumus Jamimp Dangaus Karalis uzgime
Bethleeme asiłas su iauciu kłupoia
Wieszpati uzgimusi silde kwapu sawa
Piemenis nuog Aniełu eme apreyszkima
Apie Izganitoia linxmu uzgimima
Ing Bethleem tieg miesta kuo weykiausey (ey)kite
Uzgimusi karalu tinay surasite.
Didi isz tuos nawinos dziauksma turedami
Tuojaus sawa kaimenes łaukie pałikdama
Eia skubiey Wieszpaties gimusa ieszkotu
Idant iam pryderunciey garbi ataduotu.
Eme sawa kasialas ir bakana duonos
Kaugies dabuotu kur ir Apreyksztasis Ponas.
Kitas eme kiesienien duona ir sureli
Tardami kuo ciastawosiu ta grazu waykiali
Ing Bethleem ataja rada tay ni(?) toley
Uzgimusi Wieszpati Jezu kaniukszteley
Nużiamindamies Jamuy ant źiames kłupoia
Dziauksmingay sweykindami Wieszpatiesp kałbeia.
Buk sweykas Grażałeli auksa wabałeli
Lilios danguy essios skaudziausis żiedeli
Jezau Chryste del musu wissu sutwerima (eja?)
Wisa płatan pasaula gausus atpirkieja.
Kodel tupłetay guli skarose łuopiniu
Kam neturi priegalwia ney bałtu marszkiniu
Pażyndik ji motina priduok wistikłalu
Negułdek tuokiam Sunuy Stu drabużielu

Kuba brołau neturim kuo meyłautu waykiali
Duok isz kasiałes sawo smoteli surela
Atneszk iam piena arba ir medaus koreli
Idant panna penetu ta grażia waykiali.

Sugriszkim Kuba brołau galwiju dabotu
Kad mums cia trunkant wiłkay iu nepatiarotu
Garbe Diewuy regiom iau waykiali brangu
Kursay gal mums duowanot troksztantiems dangu.

Kad pagarbine Jezu piemenis atstoja
Sztay nuog saułes tiekieja tris karalus ioia
Pałukiekite broley tare kur buwote
Diewa dabar gimusi negu regieiote.

Piemienis iemus tare ing Bethleem iuokit
Tegi tikray rasite tinay iszieszkokit
Diewas uzmuok iumis broley iog tatay girdime
Lixmiaus iau nu(?) tuo Pona tinay ieszkosime

Ateia tij Karalus atrada waykiali
Garbindami ij kaip Diewa wienagimi suneli
Sweykindami Wieszpati ant żiames kłupoia
Auksa Mirrha kidiła iamuy duowanoia.

O mes kurey duowanu tuokiu neturyme
Po akims szwenta weyda juo puldinekime
Ben sirdzia nuziaminta iam dekawodami
Uzgimusiam del musu linxma gieduodami.

Buki gi iau pagarbintas o Jezau saldziausis
Diewe Dangaus ir ziames Suneli mielausis
Teykis mums per ta Szwenta tawa uzgimima
Atłaysk nusideimus, o duok izganima.
Amen.

III. Iš lietuviškų pamokslų sakytų apie 1729 metus.

LUB yra nedidelis 64 p. rinkinėlis, be pradžios ir pabaigos, su užrašais iš 1725—1729 m. Jame pradžioje eina vienuolika lietuviškų pamokslų ir keturi lenkiški. Toliau eina sąrašai valstiečių atlikusių bažnyčiai įvairias prievoles, daugiausia gabenant medžiagą bažnyčiai statyti. Kaimai, kurie tas prievoles nešė, dabar priklauso Darbėnų ir Salantų valsčiams; jų tarpe yra **Grušlaukis**, greičiausiai ir pati knygutė Grušlaukyj buvo surašyta. Po viena žinele apie išmokėjimą pinigų yra parašas: Ks. Stefan **Sabałłowicz**; ar ne jis ir buvo šių pamokslų autorius? Ranka atrodo ta pati. Sąrašuose tarp įvairių valstiečių minimas ir Dovydas **Pabrėža** (Pabrieža) iš Narmontų. Ar tai ne kun. A. Pabrėžos senelis?

Pavyzdžiui duodame vieną iš šio rinkinio išimtą pamokslą:

Contio pro festo S. Annae.

Paspalitay wysy zmones tynay puł kur reg abgintoi gera. Kaypo bada buwa Egipty baday kur biega zmones ysz wysu Szalu pry Juzefa abginieie tykra arba protektoriaws Karalistes io (toliau lotyniškai); toli dydesnis susyrinkimas tur pulty po Sparna motinas Panos Szwęciauses — Szwętos Onos, Patronkas Asabliwos pry duszios, gał niemaza saw uspo(ka)ima turety ale gał par intercesyi ios atwyrty skarbus dangiszkus yr gal apturiety ko wyn dusze nor turi wyinys skàrbas sziepawo yr yszduod koznam reikalingam ale uwozokem iog negalem dydzius Loskus daeyty pry tos Szieforkas be geru darbu dieley to turema Storotys pry Szwętos Onos Patronkas sios dynos yr Skarbnikes Motinas Marios Panos Motinas patys Atpyrkieie X-sa Pona wysu musu griesznikų. O užtysa buwa geras Karalus Joas kurysay wysadays gerays darbas baznincusy pryazdabyie ale kada iau yszwida Kunygus sawa błudyiencius yr bazniczosy apay(ki?)ntą kaypo Syrata koky lipe wysus sawa skarbus baznincio pakabinty kury wysy skarba susyrinka, kaypo rasztas Szwętas swieczyi (toliau lotyniška). Ale dydesni skarba atrandu Szwętoi Ono kuri pagimdze neiau prasta koky dukterayty Maryi Pana ysz kurios unzgimē X-as Pons Atpyrkieies wysu griesznikų kurysay netyktay duna arba walgima nezieławoie yr sawa Krawie ne gayleios uz mus griesznikus Newalnikus Welnia prakeyktoie kaypo Danielus Pranaszas swieczyi (toliau lotynisškai).

IV. Lietuviškas priesaikos tekstas iš 1745 m. vasario 1 dienos.

Vienintėliai juridiniai lietuviški tekstai, užtinkami buvusioj Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorijoje, yra tai priesaikų tekstai ir formulos. Tokių tekstų jau šiek tiek surasta ir paskelbta. Ikšiol buvo žinomos Onos Jurgaicios priesaika iš 1651 m. (Bibliogr. 59a №), Andriaus Mikštaičio iš 1670 m. (Bibliogr. 78a №), Ječmeniškio baudžiauninkų iš 1705 m. (Bibliogr. 116a №), priesaika iš 1726 m. (Bibliogr. 136a №) ir Serapinų iš 1750 m. (Bibliogr. 187a №). Prie šių tekstų galime pridėti dar vieną, iš 1745 m. vasario 1 d., ikšiol nežinomą, niekur nespausdintą, ir p. K. Jablonskio surastą priesaiką. Ji yra įrašyta vienoj pusėj lapo, 34×20 ctm. didumo ir dabar yra Lietuvos Universiteto Bibliotekoj.

Tekstas: Mias Motejus Tryszka, Jurgis Slekis, Jonas Dubikaytis Prysiekiam Ponuy Diewu Traycey Szwętey Wienatijam Jog Mikałojus Piragis eyna nuog Gryga Piragia Padonoia ing Falwarko Balsiu Prygulunti, ir tam Mikałoju Piragiu Grygas Piragis buwa Pradiedu O Sunas Gryga Mikałojus Piragis Buwa diedu isz katro Mikałojos Piragia Gimia tewas dabar asancia ant Swieta Kazimieras Piragis; ir ant to iog Kazimieras Piragis tewas dabar

asiuncia unt Swieta Mikałojos Piragia nia ing Pamuszi, ale yz Siana ing Falwarko Balsiu wiecznay Prygułeja, ir dabar priguli. Kaypo teysey prysiekim Ponia Diewia mume Padek, o iay nia teysey Ponia Diewia mums uzmuszk ant Duszios ir unt Kuna.

(Kita ranka) Tą Rotą Jurament wyż wyrażonych osob ma bydz wykonany w Kosciele Kławanskim Roku 1745. dnia pierwszego Februarij. Henryk Thomasz z Białaczewa Cedrowski P. St..

Wilhelm Raphaël Hahn... Kapitn.

Podług tey Roty na dniu dzisieyszym to iest Dnia 1 Februarii 1745 wykonali Jurament wyż wyrażone osoby przy Kosciele tuteyszym Kławanskim pro meliore fide asiestor X. Stanisław Pilecki. Pl. Klaw.

(atvirkščioj pusėj):

Ao 1745 1 Februarii Ja Jenerał JKr Msci Powiatu Upitskiego zeznawam tym Moym Atestacyinym Kwitem Iz będąc użytym od Wielmożnego Jm-Pana Henryka Cedrowskiego Podczaszego Starodubowskiego dla przesłuchania Juramentu przez Ludzi w Rocie wyrażonych kturen przy Kosciele Kławanskim na dniu wyż wyrażonym podług tey Roty Jurament wykonali przy ktorymyż byłem przytomnym zeznawam oraz dla lepszey wiary wagi Ręką swą podpisuię się. Pisan w Kławanach die ut supra Michał Kmrz Wolbork Jenerał J Kmsi Powiatu Upitskiego.

V. „Atnaujinta gromata“ 1748 m.

Pas p. Jagomastą Tilžėje yra žemiau paduodamas spausdinys — „Atnaujinta gromata“ iš 1748 m. Kas ją vertė? Atrodo, kad vertėjais galima būtų paskaityti tik ar Adomą Fridrichą **Schimmelpfenigą** (1699. VII. 25 — 1773. XI. 22) ar Kristijoną **Duonelaitį**, nes tik šiedu tuo laiku Mažojoj Lietuvoj domėjosi ne vien tikybine literatūra. Mielke, žinomas vėliau vertėjas, 1748 m. dar nebuvo gimęs. Del Duonelaičio be to yra žinoma, kad jis yra išvertęs Atnaujintą Kiema Istatimą 1754 m. (Bibliogr, 198 №) ir Atnaujintą Palepimą priesz Bastimą 1763 (Bibliogr. 222 №) ir dar nežinomą paliepimą iš 1769 m. X. 21 — bent taip išeina iš Tetznerio Altpr. Monatschr. B. LI, H. 7 p. 181, H. 2 p. 266, nors tose, jo paduodamose ištraukose iš Duonelaičio dienyno yra prieštaravimų ir neaiškumų dėl tų vertimų metų. Kaip tik tie neaiškumai leidžia Duonelaičiui priskaityti ir 1748 m. Atnaujintą gromatą, ypatingai, kad ir savo turiniu ji yra artima 1763 m. gromatai. Štai 1748 m. gromatos tekstas:

1.

ATNAUJINTA

GROMATA

kaip

tikkray Wargstantieji

aprupinnami

o

isʒ Isʒdikummo ubbagȧuiantieji

Korawoiami

ir

pri darbo prilaikomi

ir isʒ wisso

ne tokie Ubbagiei tur Kenciami buti

---

iszraszyta Berlinej 28tą dieną menessio Sultekio
mete 1748.

Karalaucʒuje,
iszpáusta Karáliszkoj' Knigû - Spaustuwej'.

2

FR

MES PRICZKUS isʒ
Diewo malones

Prusû Karalus / Marg-
Growas Brandenburgiszkas, szwentôs Rymionû Ciecorystês Wyráusasis Kamar - Wieszpats, ir Kur - Firszts, pilna waldʒa turrįs ir wyráusas Ercikis Szlėsingês, pilną Waldzą turrys Princas ant Oraniú, Neuszatel ir Walengin, Zémėsa kurres Geldern, Magdeburg, Klewe, Jylik Bergen, Sztettyn, Pommern, Kassuben bey Wenden waddina, Erciks Zêmjû Meklenburg bey Krossen, Burggrowas Nirnbergiszkas, Firszt's Zêmjû Alberstat, Minden, Kamyn, Wenden, Szweryn, Raceburg, Ost - Prysland bey Marg - Growas ant Zêmjû, kurres waddinna Pencollern, Ruppyn, Mark, Rawensberg, Oenstein, Feklenburg, Lingen, Szwėryn, Byren bey Leerdam, Wieszpat's isʒ Rawen-

sztein, isz Zêmjû Rostok, Sztargardt, Lauenburg, Bytow, Arlay ir Brėda ect. ect. Szittoj Gromatoj Kosnam maloningay apsakom. Kadangi iszтirem, kad ubbagiei miestûse ir Kiemûse isz naujo atsirade, ir atwirray ir be baimes ubbagauj', ne atbodami wissû todeley iszraszytu Gromatû, o ypaczey tos Gromatos, kurrę Musû Nobázninks Wieszpats Tiews Szlowingiáusasis Karalus isz tewiszko aprupinnimo sawo Zemes 21. dieną menessio semenio mete 1725. iszraszidinno.

3.

O Mes tokius ubbagus, Kurrie ne tikt miesčionius ir burus labbay apsunkinn' bet ir tankiey tikt ant waggystês iszeina daugiaus isz wisso kęsti ne norim, bet kad kosnas ant pirm minnetos gromatos dabbotu ir pagal tą passiêlgtus.

Dêl to uz reikalinga laikom, ne tikt pirm dûtas gromatas apie Ubbagus, bet ypaczey ta pirm minnetą gromatą 21. dieną menessio Semenio mete 1725. iszraszytą atnaujinti, atkartoti ir padrutinti, kad tikkray wargstantieji aprupinnami, ir kawojami, bet iszdikêlei korawojami ir prie darbo prilaikomi, ir kad isz wisso ubbagiei ney miestûse ney ant lauko kenčiami butu. O tattay szoj' Gromatoj' darom ir Atkartojam.

§. 1. Kad kaip Musû Wieszpats Tiews szlowingiáusasis Karalus Nobázninк's taip ir Mes ne uzdraudziam, wargstantiems ger darryt, bet dar kart isz naujo paliepiam wissai wyrausybei miestûse ir ant kiemû, ir ant jû duszių uzdédam, jeib rupintus kad ubbagiei pagal reikalą aprupinnami ir nû ubbagawimo atlaikomi butu.

Todeley isz naujo paliepiam, kad nu dabbar kosnas miestas ir kiem's, kur toktay ikkiszoley dar ne nussidawe, pagal Musû todeley jau senney dûtą Gromatą, ubbag-pinnįgus sudetu ir wissados tokią ubbag-skarbniczią laikytu; del to kozna Wyrausybe podraug su kunįgais, Musû Zemês waldonai, Cammaros, Dumczus, wyskupai ir Amtmonai; Musû nemałonę iszwengti noredami rupintis' tur, kad toiau toki ubbag-skarbnicia ubbagiems ant gero istatoma, ir sudeti pinnįgai ant jû iszlaikimo iszdalijami butu.

4.

Po szeszių menesiû po apsakimo szittos Gromatos, Musû ant to statyti Dumczus paklausinês, ar Musu Paliepim's isz wisso iszpildomas, ir toki ubbag-skarbnicia istatyta yr. Kad tadda kas isz wyrausybes rastusi, kursai uz iszlaikimą wąrgstanczuiû pagal szittą Musu Paliepimmą ne rupinnos, tassai, kaip perzengtojis ir papeiktojis Musu Paliepimmu aszтrey korawotas bus.

§. 2. Tikkedami nunay, szittą Musû Gromatą, Wargstantiems ant gero dûtą, isz wisso iszpildomą busent. Paliepiam ir isz tikkro norim, kad ne jokie ubbagiei daugiaus, ar butu atdekawoti Zalnerei, ar Gizzelei ar kitti tokie ubbagiei ney ant uliczių ney po darriû kenčiami butu. O kad taczaus kas ubbagauiant uztropitas butu, tas tojau tur uzlaikomas ir kodel ubbagauj pakláu-

samas buti; Kad wyrausybe uʒ iszlaikimą wargstanczujû ne butu rupinnusi ir todel kalta butu, tai **jiii** uʒ tattai rokundą dûs, bet kad kas tikt isʒ iszdikkimmo ubbagáutu, tassai kittiems ant mokslo i Szancą imestas bus: O idant ʒinnotum, kaip szis Musu Paliepims iszpildytas yr, tay ant to pastatyti Dùmczus Mums apie wislab tattay ʒinnę dûs. Kozną Wyrausybę del to graudenam, kad ant szittos Musu Gromatos gerray dabbotu ir pagal taję pasielgtusi.

§. 3. Kad Wyrausybe ne galletu issikalbet, buk tiek ne butu, kiek ant iszlaikimo wargstanczujû reikia, tai czesu butent pirmûsa szesziûsa nedelesa po apsakymo szittos Gromatos ant to statytiems Dumczums ʒinne dûti tur kiek wargstanczû kozнoj Wietoj yr, ar wissi isʒ Ubbag-skarbniczos gal iszlaikomi ir kokiû budû gal aprupinnami but, arba ko dar reikia, Nes' tadda Mes patis uʒ reikintį iszlaikimą ir pripenegimą tokiû wargdienû rupisim', idant wyrausybe Musû tiek atkartûtus Paliepimmus iszpildyt galletu ir ne iokios iszkalbos ne trretu. 5.

§. 4. Musu Zemes Waldonai, Cammaros, ir wissa kitta wyrausybe ant to ypaczey gerray dabboti tur, kad sweiki ir druti wyrai arba moteres Zmones su ubbagawimu ne apsunkintu, bet kad patis su sawo rankomis dûną pelnytu. Tokie Klastorei kittiems ant prissidabbojimo ir baimes i szancąs, Cuktuzes arba kittas tokęs wietas tur imesti but. Tiems alle kurrie kokios silpnybės arba senystes deley ne daug, bet taczaus dar ką pelnyt gal, tur pagelbeta but. O kurrie butinay nieko pelnyt' gal, neygi tokiû genćiû tur, kurrie jiems ką ant jû peno nudallyt' galletu, tie isʒ Ubbag-skarbniczos, tur iszlaikomi but. Taipoiau Wyrausybe rupinti tur, kad ney Tiewo ney motinos turrinczos sirratos i sirratû nammus arba Szpitoles nugabenami ir ten aprupinnami butu, kad ubbagaut' ne turretu.

§. 5. Tus kudikius, kurrie dar Tiewo ir motinos tur, o taczau ubbagauj, wyrausybe to iau tur sugauti, jû gymditojus paklausinet, ir aszтrey korawot', kad sawo kudikiems ubbagaut perléide, o kartais ir kudikius paczius bausti. Bet kad koks szlekts wyrs arba Mote tiek mazu kuddikiû turretu, kad iûs su sawo rankû darbu iszpenneti negalletu, arba kadda Tiews arba mote ilgay patenkanćios liggos arba kittos tokios priegados deley sawo kudikius pennet ne gal, tay gymditojei tur sawo wargą wyrausybei ʒinnomą padarryt o tadda jiems taipiau, kaip kittiems wargstantiems tur pagelbeta, ir jû Kudikiei i sirratû namus arba Szpitoles tur priimmami but. Nes' kaip uzáugusiems taip ir kudikiems ubbagaút n'iera pawelyta. Bet kad jau Kudikiei tiek metû salaúke, kad ką pelnyt gal, tai wyrausybe mergaites prie **windo** ir **ktto** tokio darbo prilaikyt', o waikus pas remesninkus dûti tur. 6.

§. 6. Kaddangi szittaipo su szittu Musû atkartûtu aszтru Paliepimmu tiek norim, kad ne ioks czia buwys Ubbag's, ney sawo wietoj', kur gywen,

ney kitoj' ubbagáudams' aplink eitu, bet kad Kozʒnam wargstanczʒiam pagal reikalą pagelbeta, ir ubbagiei wissůsa Musu Zemesa, kozʒnas sawo wietoj aprupinami, ir taipo ubbagawim's isz wisso ne kenćiamas butu.

Tay tůmi wissiems Wyrausybems, Kunigams, Amtmonams ir kiekwienam miestůse ir ant lauko aszʒtrey uzʒdraudzʒiam ney wienam daugiaus be Musu paties pawelijimo kokį Zenklą arba pawelijimą ubbagaut ney musu ney swetimůsa Zemesa důti, kad ir kas sawo turtą per ugnį arba kittą ką butu prapuldęs; Kas isz Wyrausybes priesz szį Musů Uzʒdraudimmą darrys, tas pirma kart penkisdeszʒimts Dolerů stropos důs o antra kart dar sunkiaus korawotas bus. Taipoiau uzʒdraudzʒiam swettimus ubbagus, kad ir Zenklus turretu (kaip tikt del wieros isz kokios Zemes iszʒwarrytus) į Musů Zemę miestus ir kie-
7. mus ileisti, neygi jiems isz ubbag-skarbniczʒos miestůse arba ant kiemů isz Bazʒniczʒiů ką důt; Bet kad taczʒaus nekurrie slapczʒey isikiszʒtus', tie toiaus tur nutwerrami, ir pagal pelną korawoiami but, Butent pirmą kart tur tojau isz Zemes iszʒwarromi ir nu wietos i wieta ikki rubbezʒui nugabennami; bet kad wel atsirastu, tay i Festingę imeste bus.

§. 7. Tus, kurrie wieros deley butu isz sawo Zemes iszʒwarryti, wyrausybe gerrey klausinet tur, ar tay tiesa ar ne, kad tiesa, o jie wargsta, tay iůs pagelbeti tur, bet minaú ne pawelyti ubbagáut. O kad kas tikt butu mellawęs buk wieros deley isz sawo Tewiszʒkes iszʒwarryts, tassai kaip labbai pikts Zmogus i Szʒanca imestas arba isz Zemes iszʒplaktas ir iszʒwarryts ir podraug graudentas bus, kad, jey wel sugryszʒtu, czʒekis jam idégintas bus.

§. 8. Gizʒzeliems tiesa pawelijam paprastů budu Musů Zemesa kellaúti, bet aszʒtrey uzʒdraudzʒiam, ant uliczʒiů arba po durriů, kaip ikkiszʒol papratę, dowanas supraszʒyt', nesa teip tikt ant tingejimo ir iszdikummo passileidzʒia.

§. 9. Podraug dar kart uzʒdraudzʒiam Furmonams, Perwazʒninkams, Zuwininkams, ir wissiems prie uppů gywenantiems padůnams ne iůkius ubbagus i musu Zemę perweszʒti ir draug imti, kas tay darys, tas szʒance sawo gywenimą tikkray rąs.

§. 10. Zigonai, kaip pikćiausieji walkatos, taipoiau ir Ubbag Zydai pagal iau 13. dieną menessio Grodinnio mete 1719. ir 10, dieną Sausio mete 1720. iszraszʒitas Gromatas korawoti bus. Del to tie kiemai ir miestai kurrie
8. iůs perleistu, aszʒtrę korawonę suláuks. Taipoiau ir Karczʒáuninkai, ir kitti tokie Gaspadorei ant kiemů ir miestůse, ne to apsakydami, kad kokie nelabbi zʒmones pas iůs atsiradesi, korawoti bus, nes jiems ir be to pareitis ant sawo nammus atlankancʒů gerray dabbot.

§. 11. O Kadangi tankiey nussidawe, kad piktieji ubbagiei ne isz wargo bet tikt isz iszdikummo dowanas supraszʒydami szʒen ir ten ką pawoge, tai iau todeley tiesa 14 liktą dieną menessio Semenio mete 1721. Gromata důta yr, bet, kaczʒeig ubbagawims isz wisso szʒittoj Gromatoj uzʒdraustas yr, dab-

bar dar pridedam, kad kas isz tokiu ubbagiû ka pawogtu, kas deszimts Dolerû werta butu, tas kol gyws Szance dirbti turres.

§. 12. Wyrausybe miestûse, kurriems wargstanczus aprupinti pareitis, tur wissur, kur toktay ikkiszoley dar ne nussidawe ubbag Wektorus statyt kurrie kas dien' ant uliczių aplink waikszćiotu ant ubbagû dabbotu, r sugáutus pas wyrausybę pargabentu.

Taipoiau ir ant lauko koznoj walsczioj, tok's Ubbag-Waktorus arba Uzweizdas tur statyts but ir pagal pelną algą gauti.

§. 13. Kad Ubbag-Wektorei ir kitti tokie uzweizdai, arba ir Amtmonai pagal szittą Musû Gromatą ne passielgtusi tay Mes toktay kaip papeikimmą Musû Paliepimmû aszтrey korawosim.

Priegtam kas ne dabboiencią wyrausybę ir kittus ant uzweizdejimo pastatytus służáuninkus del ne wiernay pilnawotos **sluzios** su teisybe apskųs, arba atsiradusus ubbagus ir Wagges zinnomus padarrys, tas ne tikt uz tattay uzmokejimą gáus, bet ir koznas, kursai ubbagį sugautu ir pas wyrausybę pargabentu Doleri gáus, o tokę algą ir Ubbag-Waktorus ant kiemû, ubbagį kokį sugawus gaus. 9.

O kad Ubbag-Waktorus arba kitti tokie Uzweizdai uztropitus ubbagus sugáuti ir pri wyrausybes priwesti nor, tai ne wiens te issidrysta ubbagui, bet tikt Ubbag-Waktorui priszokti.

§. 14. Wissi swettimi ubbagiei czese nû dwiejiû nedeliû po apsakimo szios Gromatos tur isz zemes iszeiti. O musiszkieji tam patim czese koznas i sawo wieta kur gimmęs arbą pirm paskiáusiû triû metû gywęnes sugryszti; Kad kelli liggos deley iszeiti ne galletu, tie toiau pas wyrausybę tur apsisakytis' ir nu wienos pas kittą wyrausybę nugabenti, ir pagal reikalą su kellones pinnįgais aprupinti but.

Musiszkieji druti ir sweiki ubbagiei tur patis dûną pelnytis' ir nu ubbagawimo atstoti: Jey ne Klausis, pirm minnetą korawone jiems teks.

§. 15. Ypaczey Wyrausybe tur dabbot, kad neiokie ubbagiei arba kitti tokie walkatos, i musû Zemę słapczey ieitu. Todel Wakmistrai ir kiti tokie Uzweizdai tankiey tur kellus aplink iûdinet, kurrius sutiktu, arćiausai wyrausybei paduoti, karczemas, ir kur kittur tokie Zmones laikosi, perweizdeti, kozną kurs nellabas jiems rodos', gerray perklausinet, ir pagal teisybę su iûm darryt. Kurrie sawo służbą ne wiernay pilnawos; isz uredo iszmesti ir kittû budû kcrawoti bus. Pregtam Fersterei ir Wártai tur rupintis, kad wissi ubbagiei, kurrius tikt iszwystu, wyrausybei apsakomi, ir szalin gabénami butu, ir butinay iûs girresa ne tur kęsti.

§. 16. O kad Ubbagiei ir kitti tokie nelabbeji Zmones i Festinges arba Cukt-Huzes su tikkru Zenklu, kad ant ubbagawimo patropinti buwo iwesti butu, tai jie ne tiktay to iau tur priimmami pri darbo prilaikomi, ir ikki kittam paliepimmui palaikomi but, bet ir Ubbag Waktoréms ir Lanreiteriems, kiek 10.

jiems ant Kellones reikia, taipoiau ir Festingiems arba Gardizonems kiek ant ubbagiû iszlaikimo reikia, dûta bus.

§. 17. Del to dar kart paliepiam małoningay ir aszlrey isz wisso pagal szittą Musû atnaujintą Gromatą darryt'. O kad kozlnam tattay zinnoma butu, tai Gromata toji miestûse ir Kiemûse nè tiktay paprastu budû tur apsakoma ir atwirray prikabinta, bet ir toiau dabbar ir paskui ketturius kartus per metą nû Kozelnićiû paskaitoma but; O priegtam ant lauko tiekaiau Amtmonai, o miestûse Burgmistrai mieszćioniems ypaczey karczáuninkams ir Szaltiszums iszguldyti tur. Toktu nussidawe ir iszraszyta Berlinej 28ma Dieną menessio Sultekio mete 1748.

Priczkus.

L. S.

A.F. v. Viereck. F.W. v. Happe. A.F. v. Boden. S. v. Marschall. A. C. v. Blumenthal.

(got.)

VI. Daina apie Teodorą Medekšą iš 1769 m. ir jos spėjamas autorius kun. Rapolas Aleknavičius.

Mykolas Biržiška Dainų atsiminimuose iš Lietuvos istorijos p. 71—72 ir prierašuose p. 129—130 duoda kelius varijantus dainos apie Teodorą Medekšą. Jis ją čia priskiria sukilimui 1831 metų, bet neteisingai; vysk. Kossakovskis savo atsiminimuose lenkiškai 1891 m. išspausdintuose (Pamiętniki Józefa Kossakowskiego biskupa Jnflanckiego) p. 64 smulkiai aprašo visą tą įvykį, kuris sudarė dainos apie Medekšą pamatą. Simanas Kassakauskis, vyskupo brolis ir vėlesnis Targovicos kurėjas, 1769 m., per Baro konfederaciją, prie kurios jis buvo prisidėjęs, kartu su Kauno pakamariu Medekša, įėjo iš Prūsų ginkluoto būrio priešakyje į Suvalkijos šiaurę, tuo laiku priklausančią Kauno pavietui. Ties Aukštąja Rūda staiga rusų užpultas visas būrys buvo visiškai sumuštas; per kautynes žuvo Medekšos sūnus Teodoras. Jam atminti tėvas pastatė mūrinį stulpą „na polu zejmenskim". Taigi autorius dainos apie Medekšą visai teisingai aprašo visus įvykius, bet rašo jau paminklą pastačius. Neatrodo jis tiesioginis kautynių dalyvis, tačiau žino visas kautynių smulkmenas. Kaip tik netoli Aukštosios Rūdos vėliau gyveno kun. Rapolas **Aleknavičius**, kuris žinomas mūsų literatūroj, kaipo autorius nežinomų lietuviškų dainų. Jam kun. Pr. Augustaitis ir kun. Totoraitis priskirdavo dainą apie Gelgaudą, nors Aleknavičius mirė dar prieš sukilimą 1831 m. Greičiausia daina apie Gelgaudą buvo čia supainiota su daina apie Medekšą, o šią greit po 1769 m. buvo parašęs kun. Aleknavičius.

VII. Jokūbo Šerniaus giesmė 1778 m.

Rėzos palikime yra J. Šerniaus „buro iš Protnezu isz Priekules Walszczui“ „Nauja Geddejimo Giesme“ mirus 1778 m. Priekulės kunigui Vil. **Vitiikui.** Ši giesmė Rėzos buvo gauta kartu su kitomis dainomis iš vieno jo bendradarbių Theodoro Thielo, Stragnos, ties Klaipėda, dvarininko. Vilhelmas Vittikis (Vittichas) buvo Priekulėj Martino Šimmelpenigio adjunktu ir mirė 1778 VI. 16.

Nauja Geddejimo Giesme ant musu wernojo ir Garbies wertojo nobaczteninko Willaus Wittiko Priekules Gemynas Kunnigo 1778.

1

Ant naujo Sawo Balso
ak manno miels Kunige!
Tawes Kol giws geddesu,
Ged wissas Surinkim's,
Ged mum Katelnycze
Gedd szwenti zokromentai
Basznycze bey Altorus.

2

Kaip Żwacke ir żwaigżde
Zibbejei Surinkimui
Ant aukso Liektoraus
Pono Jesaus Altoraus
Szlowingais Jezaus Zodżeis
Weczere, isz daleidoms. (?) (lap. 121)

3

Smertis atskyns mums
Angelo Surinkimma
Smertis użgesse mums
Kozalnyczas żwakele
To mes skaudzey dejojam
Smutnay tuddel geddejom.

4

Kenteyo Alkumma
Troszkumma bey kartumma
Per septinû likka
Dienu sunkio karszt' Liggai;
Po Petu antram Stunde
Iszganytingay mirre.

5

Tris deszims tretij met,
Pabaige sawa amżiu,
Penkto met Urede
Ketwirtame Menese
Szeszoliktà dien Juny
Pons Diews ji iszwalnyjo. (lap. 121a)

6

Pirm Dangun Żengimmo
Maldos Misze jam laikant
Wokytems ir Buroms
Dangiszks' Balsas girdetas
Basznycza perskambejo
ney Strunos ir ney Arpai.

7

Angelai Kerubim
Ir szwenti Serapinai
Sald meylay ir Szwenta
Jo Dusze, nůgabbena
Kaip Marti Pono Jezaus
Į Dangaus Szłowes Swotba.

8

Bed Dangum Żengimma
Paskiause Misze laike
Ir kożnam priszauke
Kaip mums Dangun reik żenkti
Su ta Misze per Smerti
Tikkray Dangun kellawo. (lap. 122)

9

Pons Jezus pats Wieszpats
Tuksztant meiliems glabbodams
Saldybe meylei myl
Saldybe pabieszodams.
Ir wed pre Swotbas stala
Kur Dżaugsmas bus be gala.

10

Dabar yo Dusze żib Prarack (?)
Kaip Saule iszgraszintas
Dongaus Zibbejimu
Kaip żwaigżdiems apredytas

Ir ney diddey szlowinga
Szwesybe — Weido — Diewo.

11

Jam ant Galwos uszdets
Szlowings — Wainiks Gywatas
Su Szlowe apredyts
Kaip auksais Iszganimo
Ir wards didey szlowingas
Kunigas Karalui Diewui. (lap. 122a)

12

Ta szlowe dyddele
Pons Jezus pat nupelne
Sawo wierniems Tarnams
Kryżaus Smerti kentedams
Sawo krauju atpirkdams
Nu Peklos iszgelbedams.

13

Dabar miels Kunnige
Tukstant kart laba nakte
Ilsek grabbe saldżey
Kol kelsis Sudnoy' Dienoy'
Su perszwiestu Skaistummu
Ant amżinos Lynksmybes.

—

Sziem Giesme raszau — pagal tikkra Nussidawima — ir kaip graża Paweiksla, wissiems — wierniems Mokytojiems ant amżinos Gywatos
Jakubas **Szernus**
Buras isz Protnezu
isz Priekules Walszczui (lap. 29).

VIII. Kristijono Gottliebo Milkės poema Pilkainis (apie 1786 m.).

Rėzos palikime, saugojamam Karaliaučiaus valst. archyve (Msc 378⁰), yra išsilikusi Pilkalnio kantoriaus Kr. Gotl. Mielkės poema „Pilkainis“. Ją Rėza buvo gavęs ne tiesioginai iš autoriaus, bet iš Jordano. Nei perdavimo nei poemos parašymo data nėra mums žinoma, kaip ir nežinom Milkės gimimo ir mirimo metų. Paskutinė tuo tarpu mums žinoma jo gyvenimo data yra 1805. XII. 14, kada jis pasirašė vokišką prakalbą savo 1806 m. giesmynui. Galima spėti, kad Jordanas gavo šią poemą jau Mielkei mirus. Jordanas pats mirė 1822 m., taigi pati poema rašyta prieš 1822 m. Iš poemos tačiau atro-

do, kad ji rašyta net prieš 1786 m., t. y. prieš Fridricho Didžiojo mirtį, nes tuo karaliumi, kuris Pilkainį „nuo karo žudančio apsaugojo, ir kaip Maskolei še mūsu žeme degino, neleido juos ateit ikšolei“ galėjo būti vienas Fridrichas Didysis, o karas su „maskoleis“ — septynerių metų karas 1756—1763 m. Greičiausia poema rašyta paskutiniais Fridricho viešpatavimo metais, nors ir tuo laiku Mielkė turėjo būti dar labai jaunas — 1786 m. jo tėvas Danielius Fridrichas Mielkė turėjo vos 48 metus, taigi Kristijonui tuomet būtų apie 20—25 metus, jei jis buvo vyriausias sūnus. Poema galėjo būti rašyta laike įtemptos polemikos, kurią ilgus metus, XVIII a. pabaigoje, vedė visa Mielkių šeima prieš Ostermejerį ir kuri išjūdino abiejų pusių literatūrinius gabumus.

Pilkaínis.

Kiem's Baźnyczkiemis, Miestas
Kaip Kunigáikszczei Pagonû
szim' Kampe Waldzią dar turrėjo,
pirm Métû kokių tukstanczû,
jau tasyk Pilkainis stowėjo.

Wiens' Wieszpacziû saw Kápinnes
ant augszto Kalno czon padárė,
ir wis uźpylęs tén Żemmės
ta Kálna dar aukszcziaus uźwárė;
szo Kampo Susėdai todėl
ta Wietą Pilkalnus waddino,
bet Wardą szį iszkreipę wėl
po Czėso Pilkainį praminno.

Szallė didziujû Kappinû
Puszynė girtina stowėjo,
kur ant Appierû nelabbû
Galwyû kraujus wis pralėjo.
Ten Ożį jie papjáudawo
ir tomi pagal dingsczia sawo
Perkúną saw sudérinno
ir paikus Żmones taip prigáwo.
Galwyû Kiaulû bey Awjû
ant tukstanczû kas Mets źáwinno,
ir prie iszdrosztû Abrozû
į Diewû Garbę pakabinno,
Oże dėgė napaláutinay
ugnis paszwéntinta Balwónams,
cze téko smilkit wissaday
anniems klastojantiems Klebónams.

O kartais ir Neprietelus
sugáutus ant Ugniês użdėjo,
ir jûs skaudzey numuczitus
į diewû Gárbę supleszkėjo.

Wis szie diddieji Wieszpaczei
į Muszį priesz kitt's kitta ėjo,
ir jû Padûnai wis skaudzey
wissokę Bėdą kęst turrėjo.
Bet kad Karálei swėtimi
su jeis karáuti atsitráukė,
tai sussitarę jie wissi
Neprietelus użpult tik laukė.
Ir, wierik, kone wissadôs
ant P(r)ieszeninkû Wirszų gáwo,
nes dides budami drasôs
wis pergallėtinay karáwo.
Į Lénkû Źėmę ne rettay
iwesdawo jie sawo Żmones,
ir braniję ne swietiszkay
dar daugel żuddė be malonės.

Mosurû todėl Ercikis
Karálaus Gėntis artimjáusas,
ir Kunigaiksztis didelis,
bey tarp wissû iszmintingiáusas,
Karálui lenkû wėlijo,
kad jis Kryżelninkus waddintu,
jeib nů Pleszimmo nelabo
karaliszkas Źemės apgintu.

Kryżelninkai szie girtini
saw didi gyrų passidárė,
nes' Żydû Źėmėj' budami
wissi isz wiens sussitárė,
kawót wissus' ironistus',
kurrie priesz Zaracenus ėjo,
priegtám su ginklais Ateiwjus,
į Szwentą Grábą nulydėjo. —
Alle daugum's Neprietelû
paskiáus ant jujû Wirszų gáwo,
paszaukti todėl nů Guddû,
daugiaus su jeis jau ne karáwo,
bet pas Mosurû Ercikį

wienà walle skubrey nutráukė,
ir Wokieczei bebudami
isz Tėwiszkês Pagálbôs laukė. —

Kaipo użėjus dárganai
nenáudos Kosos sussirenka,
į Kiemus nulakkioj' greitay'
kad Girroj' Péno jau ne tenka;
taip issiżoję Wokieczei
isz wissu Pászalû suėjo,
draug po Kryżélninkais skaudżey
su Prusais musztis prassidėjo.
nelygi buwo kowa szi
Kryżelninkai wissi szarwóti,
kytrey karáut' żinnodami,
gallėjo tankey jûs walloti.

Bet Prusai drasus beėsa
ne wiena Kart' jûs wėl apnikko,
kad Pulka szį bijotiną
ant plynû Laukû kur sutikko.

Alle Kryżelninkai kas Méts'
nů Wokiecziû Pagálbôs gáwo,
ir isz Żalnierû szû tikt rét's
atgal į Tewiszkę kelláwo,
gallėjo todėl nolatay
per kokia Métû dwideszimti,
karáwę ne atléistinay
per Pussę Żémês jiems atimti.

Alle szaunùs Lietuwninkùs
ikszol niekaip iweikt gallėjo,
jie wieni priesz Neprietelus
nepérgallėtinay stowėjo.

Kaip, kad sukilta Umaras
ir Wesulai be Gálo dúksta,
kad gráuj Perkun's baisetinas
jog wissi Gywolei pabugsta,
kad passilenkia Żagarai,
o Eglės storos pradest wirsti,
bet Puszys luszta bey Berżai,
buk żmonû Rankomis pakirsti:
tad nieks negandin Áużola,
jissai Szakkàs wissur iszplėtęs,

ir jû Lemû nepadrebbà,
didès Szaknis gilley įskėtęs;
taipo Lietuwninkai wissi
nė passibugę sussistójo,
per Mètû penktą deszimtį
dar su Kryżélninkais kowójo. —

Paskiáus ne téko jau sylôs;
neswietiszkû Wargû papjáuti,
passidawe po jû Waldziôs
palówę jau toliaus karáuti.

Kaip Gaspadorus su Bernais
į Áużolyną nuważawę
ir Kirwjeis su paténkintais
storáusa Médį kirst pagáwę,
wis kerta persikeistinay,
par Sykį Sykį atkartoja,
ir taipo dirbę nolatay,
aukszta Wirszunė jau lingoja,
storáusas Aużol's padrebba,
ir szén ir tén dar swyrinėjęs
braszkėdam's jau passidedá,
paskiáusey dar atsiduséjęs:
taipo ir Żmonės Lietuwôs
Neprietelû wissur walloti,
nemittę, bey tikt isz Bėdôs
turrėjo jû Bernai pastoti.

Dabbar sunkiáusą Baudziawą
szwieżiems Padûnams tûj uždėjo,
Pillis pakurti wienolika
ir jû dwarùs apdirbt turrėjo.
Priegtam uždraudė jiems labbay,
kad nieks ne gárbintu Balwonû,
ir lėpė, kad prisektinay
priimtu Zókaną Krikszczionû.
Bet katilikkû Prámonės
ir jû Pamokslai pramannyti
gerrais Krikszczionimis użties
jûs ne gallėjo padarryti.
Priegtám Waldonai Żémės szôs
ant sawo tikt Naudôs żurėjo,
ir dėl Wierôs krikszczioniszkôs

isz tikro jiems niekad rupėjo.
Nės tikt szeszes per Lietuwą
Bażnyczias jie pabudawojo,
ir apie mokslą diewiszką
Lietuwninkai ne daug żinojo.

Bet wis paprátę jau karáut,
priesz Etmona didiji ėjo
ir Kunnigaiksztį szį prigáut
bey jam Żemmes iszwerst norėjo.
Bet Etmons didźiôs Lietuwôs
Kryżelninkams daug Wargo darė,
ne wiena kart iszmuszęs jůs
į sawo Żemę wėl nuwárė.
Po szimtû Métû jůs paskuy
dar randi wis beszirmawojant,
ikki Jagellui Etmonui
Guddû Karalumi pastojant,
tas taip skaudżey Kryżélninkus
wissay sumusztus pergallėjo,
jog jau pussetinay Prussus
su jomi perdallyt turrėjo.
O Żémę tą Pussetiną
pawélijo, kad taip waldytu,
kad wis Karalų lenkiszką
už sawo Wieszpatį laikytu.

Taip Ponai szie pamanksztiti
turrėjo su Pakájum' buti;
taczaus didey wis werżėsi
Isz Panczû lénkiszkû iszkluti.
Todėl didżiaujus Ercikius
sau į Waldonus issiskyrė,
ir per jû Gentis didelius
Pagálbôs gáuses passigyrė.

Pirmjáus jie Zaksû Erciki
per Pona sawo saw idėjo,
tas po Guddû Karálumi
ney but' ney passilenkt' norėjo.

Iszėjus jam issiskirra
dar už anną szaunesnį Poną
ir Albą brandenburgiszką
saw isidėjo per Waldoną.

Tas buwo Wieszpat's iszminting's,
patógus ir didey mokitas,
per sawo ir Gentis syling's,
su Nobażnyste iszrėditas.

Pastójęs Albas Wieszpatim'
tojaus priesz Lenkus wėl karáwo,
Żalnierus Prusû su sawim'
nuwedęs, bey ir Żmones sawo.

Jie muszass' per Mettus' szeszis
bet Albas Marggrow's wéik numana,
kad sausas nessikelt gallis,
įpûles į szį bjaurą Kláną.
Todėl Karálui lenkiszkám
ne mittęs passilenkt turrėjo,
ir Genczui sawo artimám
Pakájų sulit wéik pradėjo.
Karálus, tikras jo Awyn's,
tojaus su Marggrowu sutikko,
ir kaip szirdingay gér's kaimyn's
jam Prussus wėl kaip pirm palikko.

Dabbar jis paiką Zokaną
Kryżelninkû tojaus prastójo
ir Mokslą ewangeliszką
Żmonėms czystay ibrukt jeszkójo.

Taip Katilikkû Prámonû
ir Żmogiszkû Pamokslû gloda,
kaip Marggrow's isz szwentû Knygû
szwéntesni jiems Pamokslą dûda.

O Lietuwoj' jis ypaczey
Bażnyczias dawė budawoti,
jeib jo Padûnai dawadney
diewopi butu nuwadzioti.

Tarp kiemû szû lietuwiszkû
ir musû Pilkainis pagirtas
pastot' ir but' Bażnyczkemjû
nû Alba Ercikio paskirtas.

Bet ne suláuke kurimą,
ir wéik potám isz cze atstojo;
alle po Métû dwylika
kitt's Wieszpat's ję pabudawoio,
Kur Kunigaikszczei Págonû

Lawónus sawo laidot prátę,
cze ant Kappû pagóniszkû
auksztay Basznyczią pirmą state.
Isz Medziû Tróbą szwentaję
į dailę Sásparrą Surentė,
o Kunnigai pakwiesti cze
į Wieszpatiês Nammus paszwente.

Per Métû penkta dészimti
pirmoji tikt Trobà stowėjo,
per Wėsulą parwirtusi
į Padaukus ne laukiant ėjo.

Bażnyczią antrą Skerskrýżeis
į Kiemmo Widdurį pakurė,
dabbintą Abrozeis daileis
jei aukztą Warpnyczią pridurė.

Po Szimtą Métû Pilkainis
didésnę Szlowę apturrėjo,
Karálus nessa antrassis
isz Kiemo Miestą kurt pradėjo.

Isz dészimt's Walscziû Lietuwos
sujuddo kittus Gasspadórus,
kad tráuktu Médżia isz Girrôs
greitay ir per pikczáusa ůrus;
o wėl kitti į Petnyczią
turrėjo Aktainus nuweszti,
kitti stelloti su Rankà
wissokias Priprowas suneszti.

Kaip Bittés per Pawásari,
kad Szillumà pradest atwirsti
bekráuja Médų saldujį,
daug dirbanczias wissur iszgirsti.
Ne kenczia pataikojancziu
kożnám paskirtą dárbą důda,
Tranùs papjáuja Tinginnius
ir ant Ruddens Bedárbjû gloda.
Taip náy prispyrę tycziomis
stelloti Żmonės dirbt turrėjo,
ir dirbę dwi dieni už wis,
atliktą Czėnę, wėl iszėjo.
Szittaipo dwideszimt Buttai
Karalaus kasztais budawotį,

Szwieżiems Mieszczónims butinay
menkiùs už Pinnigus pardûti.

Priegtám Karálus Pusúbę(?)
prie kożno Butto dowanojo,
ir maża kureęs Rotużę,
isz Kiemo Miestas jau pastojo.

Po Métû tréczia deszimti
treczà Bażnyczia kurta buwo,
antróji nés pasénussi
jau isz sawês kone sugruwo.

daugiaus' kaip szimt's dailû Buttû
tiesei į Eiles sustatytû,
daugiaus kaip tukstantis Żmonû
kas Mét's cze randas suraszytû.

Kur Wieszpaczei pagoniszki
Lawónus sawo laidot' prátę,
tén Wėjmalunį pirmajį
į Szwėże Miesto Naudą statė.

Wandens Malúną ir pakur,
jeib, kad Wejai pradest nustoti,
ne tektu Susėdams kittur
į swétimą tolyn ważoti.

Anną ir prástą Rotużę
kittiems už Piningus pardáwę,
pabudawoj' puikésneję,
gana už tą issikasztáwę.

Taip tarpsta Miests szweżintelis
po Atsargà Karálû musû.
Rods mażas, bet dailumú jis
tikt péreit Miestus nauju Prusû.

Bet tu gerráusas Wieszpatie!
toliaus sziam Miestui Sussimilkis,
mums tawo Wéidas te żibbie!
į musû Szirdis isipilkis.
Tu jį nů Káro żúddanczio
apsáugojei; ir kaip Maskolei
sze musû Żéme deggino,
ne léidai jûs ateit ikszoley.
Ir nů Ugniês iszkadarrôs
tu tankiey Miestą iszkawójei,

ir jų Bėdôs nů tolimos
apsérgédam's macney użstójei.
Taigi, ak diewe, Wieszpatie!
Wissi taw passidėkawójam,
ir gyrę Meilę didelę,
dėkingi taw už tai pastójam.
Ak perżegnok Lietuwninkus,
pirmůsus Susėdus szôs Żėmės,
taipjau użstok ir Wokieczius,
wissus į Atsargą atėmės.
Per tawo Żodį dar toliaus
paragink pats Parapyonus,
kad passielgtus' nobażniaus
už cze gywenussus Pagóñus.
Jey tai darrysim tai wissi
toliaus' Żegnónės tawo teksim
ir Swieta szį palikdami
Dangaus Iszgánima atseksim.

Mielke.
Cantor in Pillkallnen

IX. 1790 m. žemaičių mokinių giesmės.

Edukacijos Komisijai atkreipus didesnio dėmesio į pradinių — parapinių mokyklų kūrimą, susirado reikalo surašyti joms atitinkamų instrukcijų. Vieną tokių instrukcijų surašė kanauninkas Aleksandras Silvestravičius, Žemaičių vyskupijos surrogatorius, ir išsiuntinėjo ją 1790 m. kovo m. 5 d. į visus žemaičių dekanatus. Jos nuorašas išsiliko Kretingos vienuolyno liber processuum (rodos ir Kelmės bažnyčioj). Antrame instrukcijos straipsnyje rašoma, kad mokytojas (direktorius) privalo mokinti abejų lyčių vaikus kiekvienam namie po savaitę vien tik skaityti; vienus tik lenkiškai, kuriuos tėvai panorės atiduoti į viešąsias mokyklas, kitus žemaitiškai, jei į aukštesnes mokyklas neis. Kituose instrukcijos straipsniuose numatoma mokyklų organizacija, tvarka ir tarp kitko mokinių prievolė mokslą pradedant ir baigiant giedoti atitinkamas trumpas giesmeles, kurių paduodamas ir tekstas.

Prieš pamokas:

Diewe, Diewe, Diewe Tiewe musu
Jezay Jezay Pony musu
Eymu dabar y Baznicie
Diel garbies, diel garbies

Diel szłowies, diel szłowies Pone tawa
Marios Marios Pannos musu.
Pamokoms pasibaigus:
O Diewe O Diewe, Diewe małoningas
Praszome tawies buk miłaszirdingas
Susimilk ant musu.

X. Lietuviškos eilės iš Kosciuškos sukilimo 1794 m. laikų.

Paliepių dvaro archyve yra išsilikusios eilės iš Kosciuškos sukilimo laikų. Autoriaus parašas nevisai aiškus, lyg V. Višnievskis. Minimi tekste faktai apytikriai leidžia nustatyti ir eilių parašymo datą. Kadangi Kossakovskis buvo pakartas 1794. IV. 25, tai žodžiai „jou pokori Kassakowska“ rodo, jog rašyta balandžio mėnesiui praėjus. Rašoma „atgis Kosciuszkas numiris“; „numiris“ čia greičiausia „apmiręs“ — vargu ar po Maciejovicų (10 spalių), kada sukilimas, Kasciuškai pakliuvus į nelaisvę, žlūgo, būtų galima taip optimistiškai kalbėti apie sukilimo ateitį, taigi eilės rašytos prieš 10 spalių. Žodžiai „numiris“ greičiausia gali būti taikomas sustabdymui platesnių, efektingesnių karo žygių, kada Kosciuška savo jėgas koncentravo ties Varšuva, kurios apgulimas prasidėjo liepos 13 d. „Tegul tiktai žiema praeys“ rodo, kad rašyta jau rūdeny ir greičiausia po Vilniaus paėmimo rugpiūčio 10 d., kada prasidėjo vakarų Lietuvos sukilimo likvidavimas („nors Maskoley czoń atiejo“). Manyčiau, kad eilės buvo rašytos sąryšy su atsitraukimu žemaičių sukilėlių prie Nemuno ir, susijungus su gen. Meyeno divizija, prie Gardino, kas įvyko rugsėjo m. pradžioje. Gal jomis norėta pakelti puolantį dėl nepasisekimų žemaičių sukilėlių ūpą; rašyta jas, sprendžiant iš formos, kareiviams dainuoti.

Diewas mumis abżurejo
Kieyp tik Kosciuszka atiejo
Ant tos niesczesliwos ziemes
Pakialt użwalditos pliemies —
Otoczies musa Tiewista
Pazins kas tey do Zmonista—

Jou pokori Kassakowska
Pakarkim ir Poniatowska
Kieyp Iszkarsim tos Pagonus
Nieturiesim dougios Ponus
Otočzies etc.

Gana Jums didiemis buti
Gana Mums niewaloy dziuti

Jau atiejo Szwięta diena
Didzio nieliko niwiena.
Otoczies etc.

Bukim brołaley wienibie
Turiekim szirdi drasibie
Kieyp Isz wieno adsistosim
Maskołamis niesidosim.
Otoczies etc.

Nors Maskoley czoń atiejo
Nietrotikim sau nodiejo
Diewas Jra małoningas
Nieapłays mums ir teysingas —
Otoczies etc.

Tiegul tiktay Żiema praeys
Linksma diena mumis atieys
Adgis Kosciuszkas numiris
Surinks kas Jra Jszbiris —
Otoczies etc.

Diewa amżina miłekim
Szirdij wisami turiekim
Teyp Maskolus Jszwarisim
Żiamia sawa Jszgiałbisim
Otoczies etc.

XI. 1799 m. Prūsų karaliaus Apsakimas.

Pas E. Jagomastą Tilžėje yra saugojamas spausdintas „Apsakimas“ iš 1799 m. geg. 13 d., kuris padidina ir šeip jau gana plačią literatūrą oficialių prūsų valdžios raštų, lietuviškai rašytų. Čia jis pirmą kartą spausdinamas iš nuorašo specialiai p. Jagomasto man atsiųsto. Aps. vertėjas greičiausia bus Mielkė.

APSAKIMAS,

isz kurrio numanoma, isz kur nů szw. Traicês 1799. seniėji Unterofficierei bey Zalnėrei, Rytprusůse, Lietuwoj', taipjau ir Marienwerdero bey Riesenburgo Kampė ėsantieji, Malonês-Dólėrį kas Mėnėsį gausę.

—

Maloningas Prusů Karalus rods pagal Gromatą Mettè 1793. iszdůtą, prirászęs buwo, kokiù Budù séniemsiems ir prie Ragimentů szlúżyt' jau negálintiems Unterofficiėrams ir Żalnėriems Rytprusůse, Lėtuwoj', irgi Marienwerdero bey Riesenburgo Kampė ėsantiems, nů szw. Traicês 1793. Malon-Doleris kas Mėnėsį důdamas butu.

Bet dabbar Karalus, atsiradusû Prieʒascʒû dėley tai kittaip įtaisyt' reikalingą ėsant, numane. Togidėl Karalus sʒittůmi wissiems į Źinnę důda, jog nů sʒw. Traicês 1799. tůs Pinnigus, butent tůs 2100. Dolerus, kurrus iksʒóley kas Mét' į Téplawą nusúsdawo, jeib isʒ cʒe seniemsiems Unterofficierams ir Źalnėriems koʒnám po Dolerį kas Mėnėsį isʒdalijama butu, jau tolaus į Téplawą ne nusúsęs, bet Berlinėj' palaikysęs ir tiems séniems Unterofficierams ir Źalnėriems, kurrie cʒe iksʒoley jau kas Mėnėsį Malon-Dólerį gawo, arba dar nů sʒw. Traicês 1799. tám atsiras, isʒ cʒe kas Mėnėsį Malon-Dolerį nudalyti důsęs. Tacʒaus isʒ tôs Skrynês, Teplawoj' ėsancʒôs dar tolaus taipo, kaip jau pirma buwo, nekurrie seni Źalnėrei prikawojami bus, kaipo toj' Gromatoj' nů 31 tôs Dienós Lapkriscʒo ir nů 12 tôs Dienôs sausio Mėnėsio 1793. §. 1. Lit. a. parasʒita stow, o cʒe nieko kittaip, kaip pirma buwo, įtaisoma bus.

Apie Aprupinnimą sénujû Źalnėrû pas Ragimentus dar ėsancʒû, koʒnam Ragimentui jau isʒ Berlinês prirasʒita ir palėpta yra, kad sʒittokius sénus Źalnėrus uʒrasʒitu ir Wyrausybei Berlinėj' tam įstatitai nů to Źinnę důtu, o sʒitta Wyrausybe tai tad' apdumos ir isʒmėgys, karrie isʒ jû daugiausey wargingi ir pristókstą butu, o pagal tai, kiek galima bus, Malón-Dolerus kas Mėnėsį isdalys.

Sʒitta Wyrausybe isʒ Berlinês taipjau uʒ tai rupis, kad senieji Źalnėrei isʒ Ragimentû Malon-Dolerį gautu ir jiems tám Gromatą dűs, o Ragimentai jei apie tai Źinnę dűti turrės, kad bille kas isʒ jû butu numirręs.

Berlin, 13 toj' Dienoje Geguʒinnio, Mettè 1799.

Ant patiês Karalaus Palėpimmo isʒdůtas.

v. Schroetter.

XII. Iš kun. Pabrėžos dokumentų ir raštų.

Vaižgantas Raštų XI t. paduoda keletą dokumentų iš kun. Pabrėžos raštų archyvo, Kretingos vienuolyne laikomo. Dokumentai apie Kartėnos altarijos įsťeigimą paduodami vertime, taigi jų tekstu pasitikėti pilnai negalima, nors bendras jų turinys abejonių neiššaukia. Čia duodama dar keletas Pabrėžos dokumentų. Jų vienas, iš 1803 m., yra originalas, rašytas popieriuje su žyminiu ženklu 1802 m. Kiti — juodraščiai, paties kun. Pabrėžos ranka rašyti ir jo kryptonimu pažymėti. Vienas jų — įdomus žemaitiškas kun. Pabrėžos laiškas nežinomam giminaičiui; kiti du, surašyti dvejose vieno lapelio pusėse nušviečia Kartėnos altarijos steigimo pradžią ir tuo būdu papildo Vaižganto paskelbtus dokumentus. Visi šie raštai spausdinami taip, kaip jie buvo išskaityti. Dokumentai yra Lietuvos Universiteto Bibliotekoje.

Trys lietuviškos eilės paduodamos iš Daukanto rankraštinio dainų rinkinio (L. M. Dr. archyvas); prie jų paties S. Daukanto ranka pažymėta: napi-

sana p. X. Pabreža. Pirmosios eilės — Esu saw zmogelus — buvo ikišiol priskaitomos Valiūnui. Šias eiles surado Mykolas Biržiška.

Galop lenkiškos eilės yra išimtos iš rankraščio Anekdoty rozne, sudaryto bene S. Staškovskio (jis bent pasirašė rankraščio savininku) ne anksčiau kaip 1824 m. Šį rankraštį LUB gavo iš kun. Stakelės. Kilimo rankraštis bene iš Kretingos.

1) Miłs mona Gętaly! Te newerk Matoly Sesou yr Babaly Józelys: gera esesi — moń dyde pakarne diekawa oż pasystorojýma dieł jo tokios wyitas. — Dóuna tóris gera: kasdyina po dó kartó gerou kawa, pri walgy siedóus só pates Ponas sawa i Stała. Darba, tyisa tóris, ale kamy ko gera wyltyis be procys. — Prasza tykta łabaa pakarne, kad kyik tyik nóusiunstútumyt pyningu ąt įtyikyma dieł Jo szarku nauju: ne tyi, kóreus tór, anojy szaliey ira newartojemis, yr tep staby, jòg saka, wysy ąt mónys stebas it ąt koky wagyis. — Prijungó czion patyis Jozelys grometa pri Tamstu lydoma: rasi toy grometoy daugiaus aplink sawa powadzio paraszy. X. P.

(Žyminis popierius su ženklu 1802 m.)

2) Józef Jankiewicz Strażnik Inflands. Imieniem Wielebnego Potomstwa Michała Ignatowiczą idque Mateusza Jozefa Bartłomieja Andrzeja Synow Rozalii y Anny Córek Ignatowiczow Sukcesorow Maiątku po zeszłym Thadeuszu Ignatowiczu wydaię Kwietacyiny Dokumentt W. Xiędzu Jerzemu Pabrežowi Nato Iż zeszły do wieczności Thadeusz Ignatowicz będąc przy Kościele Parafialnym Płungianskim, bez Testamentu umarł, po smierci którego tenże J. X. Pabrez znalazłszy Ruchomość y Pieniądze pochowawszy zmarłego ze zwykłym Nabożeństwem po otrąceniu Expensy na wydatki Pogrzebowe y dalsze z tey okoliczności wynikłe resztę summę po ztaxowaniu Jego Ruchomości w Roku Teraznieyszym miesiąca Junii 11 dnia w Kancellaryi Ziemskiey Ptta Telszº dla aktualnych Sukcessorow Zlokował, aż do wydania Kwietacyi — Ktorego to Thadeusza Ignatowicza gdy są Prawdziwemi Sukcessorami Mateusz, Jozef, Bartłomiej, Andrzej Michałowiczowie Ignatowiczowie oraz Siostry Rozalia y Anna a wszyscy w nieletnosci w dobrach moich Burbiszkach w Pttcie Rosienskim sytuowanych — Imieniem Zatym tego Potomstwa Jako Pan y Opiekun — nadto mocą wydanego Zręczenia od Helenny z Ignatowiczow Kiersnowskiey Siostry Rodzoney zeszłego Thadeusza Ignatowicza w całkowitości Summę zlokowaną wedle Gatunku monett dla Nieletnich Ignatowiczow z Kancellaryi Ziemskiey Pttu Telszº Z Pod Lokacyj podnosząc tąż Kancellaryą z oddania pomienioney Summy a zas zostawuiąc wdzięczność J. Xiędzu Pabrežowi za Jego czułość w dopilnowaniu całosci tey Sukcessyi Imieniem tychże nieletnich Ignatowiczow z Całkowitey Sukcessyi na Zawsze Kwietuię od kłucących y przypowiadaiących się do tey Sukcessyi Ewikować obowiązuię się y pewność teyże Ewikcyi na Dobra moie Dziedzicz-

ne w Pttcie Rosienskim położone opieram a dla dowodu ten Kwietacyiny Dokumentt podpisem moim przy Swiadectwie Pieczętarzow Stwierdzam. — Pisan Roku 1803 Mca Julij 7 dnia. Józeff **Jankiewicz** Strażnik Infland.

Ustnie y oczywisto proszony za Pieczętarza od WP Jozefa Jankiewicza Strażn. Infland. do tego Kwietacyinego Dokumentu z Odbioru Summy z pod lokącyi z Kancell. Z. P. Telsz. wydanego podpisałem się Wincenty Bogdanowicz Adwokat Pttu Telsz.

Proszony Pieczętarz do tego Dokumentu Kwietacyinego na rzecz..... wyrażoną podpisałem się Marcijan Witkiewicz Rottmistrz. Pttu D.....

Roku 1803 Miesiąca Jullij 7 dn. Przed Aktami Jego Imperatorskiey Mości Ziemskiemi Pottu Telszewskiego Stawaiąc Osobiscie W Pan Józeff Jankiewicz takowy Dokumentt Kwietacyiny przyznał.

Przyiołem Jerzy Dyrmowicz Regent Ziemski Pttu Telszewskiego.

(iš juodraščio)

3) Do Wielmożnego Jść Xiędza Ignacego Nagurskiego Kanonika Żmgo Dziekana Szkudzkiego Plebana Korcianskiego Imieniem moim Xiędza Jerzego Pabreza Vicar: Plungianskiego

Prozba.

Mając Ja Xiądz Jerzy Pabreż Smmy Talarow Bitych 1000 wedle produkującego się obligu na wieczysty fundusz Altaryi chcę Onę przy Kościele Korcianskim erygować; w tym celu przynoszę prozbę do WW Jmśó Pana Dobrodzieja abyś mi dozwolił na jurysdyce swojey Korcianskiey Plebanii Zabudowanie okupić, oraz plac do onego udzieliwszy, wieczyście ograniczyć y Kollacyą takowey Altaryi na tą Plebana Korcianskiego y swoią następcow WWXX Plebanow Korcian. przyiąc. W czym łaskawego zezwolenia żądaiąc aspirant podpisuię się Do 7bra 12o 1807 **X. J. P.**

Šio rašto kitoj pusėj laiškas iš 12. IX.

4) Xiądz Jerzy Pabreż Nominat Altarysta Korcianski wydaię Transfuzyinny oraz Assekuracyinny Dokument WJP Jozefowi Woytkiewiczowi Podpułkow. BWP-ch Komor. W.X.L. na rzecz taką. — Mnie Xiędzu Pabrežowi wydali oblig PP Franciszek y Konstancya Szawlewiczowie w dacie roku 1807. Augusta 12 na Talarow Bitych Dziewięćset Titulo nominowaney Altaryi Korcianskiey, a sto Talarow gotową massą oddali, a że takowy Oblig wieczysty Altaryi przez osiadłego dziedzica bydz powinien wydany, y na dziedzictwie oparty; więc rzecz przywodząc do przyzwoitey formy, ia Xiądz Pabreż od Wo Woytkiewicza Podpułkow. w Dniu dzisieyszym na Smmę Talarow Bitych Tysiąc nowo eryguiącey się Altaryi Korcian. przyjowszy, rzeczonego obligu od PP. Szawlewiczow Małżonkow wyrzekłem się y na osobę Jegomościną transfundowałem; a sto Talarow gotowemi Jchści odliczyłem. — Żeby zaś W.

Woytkiewicz przez iakiekolwiek wydarzenia niemógł całkowitey Massy Bitych Dziewięcset od Szawlewiczow odzyskać, lub części jakiey rzeczonego kapitału; na ten przypadek wydaię assekuracyiny Dokument że Jegomości tyle tylko dopominać się będą ile sciągnie y odzyszcze kapitału od Szawlewiczow; y tto Przelewowe oraz assekuracyinne pismo wydaiąc, sub poenis trium luerinim(?) mam one uważać, które własnoręcznie napisane obniesć herbowym papierem dozwalam, sam się podpisuię y pieczętarstwa upraszam twierdzy(?). Pisan Roku 1807 7bra 2 Dnia. **X. J. P.**

5) **Esu saw Zmogelus** szarpus koznamy darby
Wys mon pagał nora kłoeis Diewy buk Taw garby
Atbuwaw b(a)udziawa keik ozdeie Ponas.
Gyr uztay muni ponas yr Kunigas Kłybonas
Uzmokeijaw doni noris su dydy beidu
Nebyiaws dabar ney sawa Pona ne Ureida
Karczymo niesu skolingas noris kas nediely
Atsygiery patsay aławs perku dar preitelu
Turiu Junga Jawcziu tris Zyrgus yszertus
Ir numelus neskolingus koznam atwertus
Turiu du sunelu dwy skaystes mergeles
Kas tykt anas gawn regeity saka kad panales.
Pri tos szczeistes kad mana pati yr sczyra.
Wysy turtay yr karunkas nieks yr prysz mani
Nor mazas prudelis weinok uzmał meira
Tunkiey pry dydelu turtu tykros scziesczes neira
Wysad linksmus esu ar aru ar seiju
Praszaw Deiwy buk yr tolaus mana giradeiju.

Finis.

6) **Ape neuczciwus apsyeiymus jawnumenas.**

Nujus me(r)gies godrey dyrpkiet
Nu kaktas płaukus atkyrpkiet
Wo i kalkius yszmaynite,
Kalkieys gałwa yszbarstite.
Ar nażynot sądas budą
Kad uż gałwa kąlkius deda
Raby kurwa ne way(k)szczoki,
Kayp neszoiey teyp neszoki.
Kozna pagał sawa stona
O nepiktink giara Pona.

Kaułays płykays nawaykszczioki
Skramnasti cnatas daboki.
Płaukus i mieli ideda
Yr ant stoga moli deda
O ta merge darik gudrey
Purun myltus łakik putray
Myłtays gałwos nebarstiki
Gieraw kalkieys apkratiki
Eset zmones ne giwołey
Darikiet ius kayp prigulint
Szniurelkieles użwarstikiet,
Prisz akiu ju nežeminkiet
Ne kayszykiet sau syiona
Użmuszet ant Dusziu Jona.
Użdariki wartus pekłas
Jog ne koznas zmogus akłas
Bo newyina papyktinset,
Sawa Duszy apsunkinset.
Zmogu nędzna cze apgauset
Ale už tay pekłoy błauset.
Kayp už Jauti Jauti douda
Teyp uz Duszy żuda.
Kožna pamesk pykta buda
Reks tau sriepti putra jouda
Kad nebgausi kur służyty
Reks i kumszti patrubity.
Yr tu Barsiuk pasytaysik
Mergelu wysor negraybstik
Ką per metus nupelnisi
Wieyna dieyna yszdalisi,
Ne ek strielcziau i kamara
Bo uz tatay Diewas bara
Kad nebutum nieka pykta
Tujau gausi grieka dykta.
Trunpun szwarku nestorokies
Yr marszkiniu nekrycziokies,
Bo stowiła szpetna kieyno
Daug papyktyn Dieyna wyino.
Wysus budus tus apleyskiet
Duszes eynonczies abdękiet
Giwente czionay giaray
Yr numyrty sczieśliway.

7) Ape Pipkinika.

Nieks mon dydibes dydziu wiresnibes
Koryms paklepczey atem iu aszribes
Nier mon ponistu yr ton nie niekynu
Wieynok asz liksmas pipka sau kurynu.
Sumneny czista niekad nesmutnyies
Ana nebyios kad kyłst perkunyies,
Neboju nieka tabukieli trindams
Stowiau atwożney pipka sukurindams.
Onsay Tyrionys kursay swieta spawda
Dreb gyrdiedamas kad perkunay szawda
Asz zaybus metant sawi pats stypryno
Yr antra pipka prikimszys kuryno.
Tam ne uzwidu pawadziaws gierawsy,
Kurs prasta stona rąd cziesty aukszcziawsy
Teguł szłowynas asz tou nieniekynu
Stowiedams żednay pipka sau kurynu.
Niera mon smutku nożynaw kas bieda
Yr diekawoiu kad P(ons) D(iews) tayp rieda.
Jey mon płakay kad prowa niekyna
Asz jem kłoniojows yr pipka kurynu.
O dums riegiemas ąt ora ysznikstus
Paduod mon myslys kad ne busiu szliksztus
Primen mon ayszkiey jog czion giwendamas
Turiu weyziety ką rasiu myrdamas.

8) Oda druga na Imieniny Prefekta.

Tyś! przy ktorym prawdy wdzięki
I bez przywaryś mileńki
Twe cnoty nieskażone
Już wszędy Jaśnieją One.
Czas nam siebie poszczycić
Gdy już potem niechwycić
Bo więcey czy dożyiem
Gdy tę porę omiiem.
Idzmy chłopcy choć piechotą
Idzmy z wesołą ochotą
Niesmy wieniec szczytnej chwały
Prefektowi słuszney sławy
Któren dla nas w całosci
Swieci z swoiey mądrosci

Nieżałuiąc mozołu,
Uczy wszystkich pospołu.
Bądz Prefekcie! Pochwalony!
Bądz od wszystkich wysławiony
Któren młodzieży pilnuiesz
W(z)or cnoty wszelkiey kieruiesz.
Żyi na swiecie szczęsliwie
Choć sto lat niebłędliwie
Żyi na zawsze prefektem
Tego życzym z Afektem.

p. X. Pabreża Za. Bernardy.

XIII. Kristijono Gottliebo Hassensteino Landszturmo Giesmė 1813 m.

1813—1814 m. prūsų kovos su Napoleonu iššaukė labai plačią literatūrą, kurios svarbiausias tikslas buvo išiūdinti masei patriotiniam karui. Lietuviams sudarant žymią to laiko vokiečių kariuomenės dalį, nepamiršta ir jų. Ikišiol žinojome tiktai knygutę iš 1813 m. — Ka pażenklin tůdu žodžiu Landszturmas ir Landwere ir 1814 m. Kristijono Gottliebo **Hassensteino**, 1792—1821 m. buvusio Piktupėnų kunigu ir ten mirusio 1821 m. XII. 17 — Nusidawimai szwento karawimo, kur duota trumpa Napoleono karų istorija. Be to Rėza, aktyviai kaipo karo kapelionas kare dalyvavęs, 1814 m. išspausdino vokiškai savo to laiko atsiminimus — Nachrichten und Bemerkungen aus den Feldzügen des Jahres 1813 und 1814. Dabar Rėzos palikime (Karal. Valst. Arch. Msc 37[8]) susirado ir viena spausdinta, 14 p. knygutė, pavadinimu Landszturmo Giesme; jos autorius nepažymėtas, bet Rėzos ranka prirašyta: pf. Hassenstein — taigi jį ir tenka skaityti autoriu. Taip pat nepažymėti metai, bet spausdinta neabejotinai 1813 m.

Pasiputesis Swieto Pergalletojis.

Puikus wiens atjodams isz Pariżos,
Trara!
Papusdams Zubus isztrubijos,
Trara!
Pats sawinos, kas daryta Kittû,
besziaukdamos su Balsu skambanczu
Trara! Trara! Trara!
Jam půlant, jis gyres, Swieta waldyt
Del ko?

Wissiems szeip pareinant, jo klausyt.
Del ko?
Wiens Wislab norejo waldyt abelnay
padukęs dingojo, Diews esas patsai.
Del ko? Del ko? Del ko?
Inirszęs jis Kardą tekina
Už ka?
Ir grumzdams eina per Nemoną
Už ka?
Pakelęs Nosi ten kakinas,
bet gryždams ne žin, kur kiszti Rankas
Už ka? Už ka? Už ka?
Sawiemsiems Daugumma pamelloj,
Antay!
jau Swieta apwerst, jis jûs wadżioj
Antay!
Dabbar iszpustikit Miestus wissus;
asz jus darysu wissus Karalus.
Antay! Antay! Antay!
Bet Prusû Jaunimmas pasikela,
Hurra!
Už kits kittą Ginklus nutwera,
Hurra!
Jiems sziaukent, tur Smagines padrebbet,
ir Russû Pulkai jau dûdas girdet:
Hurra! Hurra! Hurra!
Sztay! Szwedai, per Jures ir artinasi,
Tolaus!
įweikti papratę Wyrai druti.
Tolaus!
Kalnai kaip ir Daubos wissos pabund
annam Newidonui Kraujas suszunt
Tolaus! Tolaus! Tolaus!
Prans sawo Dukratês del dejoj,
Skaudu!
Alle tiek Pulkû Wargus ir mieroj;
Skaudu!
Jis Kardą isztrauk, Teisybe daryt,
jey Zentui ir tektu, bais nusimyt.
Skaudu! Skaudu! Skaudu!
Jau sulo Pakaju ans Klastings
Niekai!

Żuddyt ir degint keta smarkings.
Niekai!
Daugiaus kaip tris Szimtus Tukstanczû
sugraibo nasrings, isz wissû Kampû
Niekai! Niekai! Niekai!

Te platinas dar tolaus jû Pulkai,
Widdun!
t'atsiwer labjaus dar Peklos Nasrai!
Widdun!
Jus imkim be Baimês, ir Padurmu
iszwalnikim Tewiszke su Diewu
Widdun! Widdun! Widdun!

Srowe jû atużia jau Ummaru
N'atbok!
Jau grauja Perkuns isz tukstant Nasrû.
N'atbok!
ir Kulkos taip byra, kaip Ledai;
Napoleons werczias szen ir tenlinkai.
Jam szuksztu, jo n'atbok!

Pustyne darrydams, issiurwin,
Halloh!
Elbos pri Deiwes jis glaustis kettin
Halloh!
Noprosnay sukkas baisinga Żweris,
ankszczaus ji suwerżoma wis uż wis.
Halloh! Halloh! Halloh!

Jau Allecsandras bey Willems wadin
Su Diew!
Kardu Karalunas Szwedû szwaitin,
Su Diew!
ir Jorks bey Blykeris Ummaru
i jûs kabinnas isz wissu Szallû.
Su Diew! Su Diew! Su Diew!

Kaipgi jau baigias treczoji Diena,
Tropnay!
Baisybes Nasrai ussiwera,
Tropnay!
Iszdykelei gaun sawo Mokesczus
kurrus buwo pelnę per ilgus Mettus,
Tropnay! Tropnay! Tropnay!

Pradaużę Baisybę, isiwerża
Sweiki!
i Leipzig, kur Żmones jûs sweikina:
Sweiki!
Kurriam dar tikt kraujas bekrutt Gyslosa,
prisziaukia leinantiems Szirdze linksma:
Sweiki Diews te skalsin!

Toliau knygutėj eina vokiškos eilės:

Auf, auf zum Kampf für's Vaterland,
eb es der Feind verheert.

ir jų šis lietuviškas vertimas:

1.

Eime apginkim Tewiszke,
pirm ji iszpustita.
Ginklais redikimies wissi,
pradaużkim ta Neprieteli,
kurs musû tykoja.

2.

Tyczawima Iszdikeliû
ar kesim dar ilgiaus?
Patsai nudegint saw Nammus
ir pult i Kardus blizganczus,
asz welicziau weikiaus.

3.

Tas susiretes te dejoj
Lencugose graudzey,
Kurs baidos eiti su Waisku
patties Karalaus iszwestu,
ir gintis nuszirdzey.

4.

Lizba (Lizde) kurs slepjasi bauksztus,
Kankìnnams wissaday.
Kurs pats sawe ne niekina,
n'ussidrebb, kada sziaukiama,
Tûs imkim padarmay!

5.

Macnas kaip Lutas immasi,

kas tikras Wyrs yra.
Priesz Neteisybe ginnamies.
Teisausas mums tikray pades
pradaużt Smarkaunninka.

6.

Waitot po jungu Nieks
priwes' mus, taip suwienitus
Jey kas kowodams pasides,
Karalus to Waikus pennes,
Te perweik Jis Wissus!

Kituose Rėzos rankraščiuose susirado ir eilė tų dvejų dainų varijantų, gal būt užrašytų jau iš lūpų, jas dainavusių ir bedainuojant iškreipusių kareivių. Antrosios dainos vienas rankraštinis varijantas net daro įspūdžio originalo, nes jame nėra tų korektūros klaidų, kurios yra spaudinyj, kur pvz. vietoje Lizde išspausdinta Lizba.

Rankraštyj (iš Pfar. Wittich'o rinkinėlio) šios atmainos:

1. Jau, jau...
   pirma
   ...
   pardauszkim...
2. nudegin... pol...
3. dejo... iszwesti...
4. Lizde... panekinna...
   passidreb karo szaukima,
   jus imkim padurmay.
5. nėra
6. po jungu kurs prisiwers...
   jei tas... jus wissus.

Antros dainos dar vienas varijantas:

Szturmininkû Daina.

1. Kowon! Kowon! už tewiszkę!
   Pragint Neprietelus
   Nutwerkim ginklus su Mace,
   Lig Murai ję apstokime,
   Tai pustyta nebus.
2. Tokie greczni ar késime
   Dar Iszdykumą jû?
   Użdegt saw patis welisim

Namus użot turretumbim
but po Waldżia tokiû.

3. Tassai jû Panczius te neszioj'
te kencz' Wargus, Wargus,
kursai ne prisidraugawoj'
prie Willaus pulko, bey Kowoj'
be rods pralis Kraujus.

4. Wis besilaikant Pataikoj
Mus Kibbin bile kas.
Bet kurs Karaluy myl wiernay
tas nebaidysis eit skubiey
Į Kową szaukiamas.

5. Stiprey kaip Lùtas toks kowoj'
Kurs Wyru jauczasi.
Teisybê Prusû isz Szalliês.
Ney Burs ney Ponas ne turres
Czón atsitrauktisi.

6. Wienu taip esant, nieks priwers
neszoti Jungą jo.
O jey kowojant pultu kas,
Pennės Karalus Sirratas.
Pons Diews jį tepristoj.

[Rėzos Msc. 37[8] VII. lap. 37, 37a, iš Superintendento Jordano rinkinio].

Pirmos dainos varijantai:

Daina po Muszio pas Leipcika.

1. Atjojo tekins isz Miesto Paris trara
Toks raitelis zubus isztempe jis trara
Jis trubija aza wissas raudons:
Jog essas wisso Swieto Pons trara.

2. Kaip jis szwilpencją mums reikiant szokt; Dabok!
Ir staigay Dainas Prancuzû iszmokt, dabok!
Padukes, Diewu nor pasidaryt,
Ir durnas, wiens szy Swieta waldyt; dabok.

3. Tyczodams Kardą patekino; Del ko!
Kai jissai Nemoną perejo Del ko!
Nueidams Nosį iszkele auksztay,
Suszaluse tay nuleido żemay Del ko!

4. Jis baissey pamellawo sawiems; Ka ne!
Buk Maskolya téksonti jiems; Ka ne!

Iszpûstyt liepe Miestus wissus,
Kożnam uż tai Karalyste bus; Ka ne!

5. Kaip żiedai sprogsta isz Pumpurû; Hurra!
Taip Prusu Jaunimas Pulkais-Pulke; Hurra!
Ir Aleksandra Żalnerei su jeis,
Apsijûse Kardais, trauke szaleis; Hurra.

6. Ir Szwedas atlieke per Marres; żurek!
Atwesdams Wyrus ir Priprowes; żurek.
Wissur, wissu drasummas mainus,
Ir Szaltis łáuża Neprietelius; żurek.

7. Bet gaila Prancui deley dukters; Skaudul
Mażu dar Żéntą Pakajump wers; Skaudul
Niekai — Jis tur susikruwiti,
Ir Karo talką padiddinti. Skaudu.

8. Ansai Mellagis isz Korsikôs; klausyk.
Lůb rods Pakaju, pilnas klastôs, klausyk.
Bet kéta trimis szimt tukstanczeis
Żudyt mus, ar padaryt Bernais; klausyk.

9. Tegul Newidons passiprieszija; Eime!
ir Peklôs Nasrai t'atsiwerra; Eime.
Su Diewu drutay kowosim
Uź sawo Karalu bey Tewiszke; Eime.

10. Lyg Uppês Twanas, Neprietelei; ne bok
Użtwysta mus wissur graitay; ne bok
Grettay půl Pulkos aża Ledai
Ir Pannaparts sukkůs wissurlinkay; ne bok.

11. Uż Elbês Uppês tráukiasi jis! Allo!
Iszpûstij rebjasses tas Szalis; Allo!
O ten użspedź isz wissu Szaliû,
Ta Żweri draskancze lyg Tinklu; Allo.

12. Jau Aleksandras bey Willus wadin; su Diew
Ir Szwedû Karaluno Kardas Żawinn; su Diew
Ir Jorks bey Blikkeris Umaru
Jůs Musziu pergal minnetinu; Su Diew.

13. Kai jau praslinko trecza diena — gana!
Szowimo lowes perkunya — gana.
Atkerszijom cze mes perpilnay,
Ka sze susigrieszijo mums pirmay — gana.

14. I Leipcika traukiant Karżigiems — gerray.
Miests wissas linksmay szukauja jiems — gerray.

O kożnas kol jo szirdis kruttes,
Ba Palowimmo szukauti turres — gerray.

[R. Msc. 175⁴ IVa. lap. 14, iš Plyviškių kun. Ostermejerio rinkinio].

Dar vienas varijantas:

Daina po Muszio pas Leipciką.

1. Atjojo pas mus isz Miesto Paris, trara
puikus, pasiputęs Raitelis, trara
trimittodams: jo wissas Swiets esąs
jis ta su mace prisisawinąs. Trara, trara, trara.
2. Kaip jis wamzdzójo, mums reikiant szokt, dabok
Ir prancuziszkas Dainas iszmokt, dabok.
Diewu dingoios' pasidarryt
ir wissą Swietą wiens pawaldyt. Dabok.
3. Supykęs Kardą patekino, Ui, ui!
Kai jis per Némoną perejo; Ui, ui!
Nueidams Nosį iszkele auksztay,
Suszalusę weik nuleido żemay. Ui, ui.
4. Baisey jis pamellawo Sawiems, Ką ne!
Buk Maskolija teksenti jiems. Ką ne!
Miestus, tare, werskit į Pelenus,
Už tai kożnam Karalyste bus. Ką ne!
5. Kaip Żiedai iszsprogst isz Pumpurû urra!
taip Prusû Klapai Pulkais-Pulkû, Urra!
Ir Aleksandro Żalnerei su jeis,
apsijûsę Kardais trauke szoleis. Urra!
6. Ir Szwedas atleke per Marres, Żurek.
grecznais su Wyrais mums pades; Żurek.
Wissur, wissú Drasumas macnus;
jau Szalczei láuża Neprietelius. Żurek.
7. Bet gaila Prancui deley dukters; taiga!
Mażu dar Żentą Pakajump wers; taiga!
Niekai. Jis tur susikruwinti,
ir Karo Talką padiddinti Taiga!
8. Ansai Mellagis isz Korsikôs, Dykay!
Pakają pasulo pilns Klastôs; dykay.
Bet grumżdża trimis szimt tukstanczeis
mus użmuszt ar sau padarryt Bernais. Dykay.
9. Tegul Newidons pasidaugsina, Eime!
Peklôs gi nasrai te żowauja, Eime

Mes juk su Diewu kowosime
Už sawo Karalu ir Tewiszkę. Eime!
10. Neprietelei lyg Uppe twani; Nugi!
ant musu atsiwolojasi, Nugi!
Půl Kulkos tankios kaipo Ledai,
Napoleons werczasi wissurlinkay. Nugi.
11. Už Elbôs Uppês tráukiasi jis, Allo!
iszpustij' riebjàses tas Szallis; Allo
o ten apspéndź isz wissû Szalliû
tą Żwerį draskanczę lyg Tinklu — Allo!
12. O su Aleksandru Willus moj': Diewu!
Szwedû Karaluns su jeis sustoj; Diewu!
Bey Yorks ir Blikkeris, Ummaru
Musziu jį pergal Stebetinu. Diewu, Diewu! Diewu!
13. Tikt kai treczoji praslinko Diena, Gana!
Szowimo liowe Perkunija. Gana!
Atkerszijom cze pilnû-pilnay,
Kû jie susigrieszijo mums pirmay. Gana!
14. Į Leipciką traukiant Karżigiems, Wiwat!
Miests wissas linksmay szukauja jiems Wiwat!
O kóżnas, kol jo Szirdis kruttes,
Eilû-Eiles szukáuti turres Wiwat!

[Rėzos Msc. 37[8]. VII. lap. 35a, 36, 36a, 37 — iš Superintendento Jordano rinkinėlio].

Su šiomis išspaudintomis karo dainomis artimam sąryšy yra ir sekančios eilės iš 1813 m. tam pačiam rankraščių rinkiny išsilikusios, gal būt jau Rėzos, ne Hassensteino verstos.

LITTAUISCHES KRIEGSLIEDERN 1813.

Prusams priesz Prancuzus bekariaujant.

I Żalnierams gédotina.

1.

Be baimês bukim! Diews padės,
Kurs liepja mums drasey
Už sawo Tewiszkę kowót'
Karalui mylimam pristót'
Ik smertiê nuszirdzey.

2.

Linksmi iszeinam, su Diewu!
Degte mums deg' szirdis

Pragint annus Neprietelus
Baisingay swietą spaudzenczus'
Waddin Teisausasis.

3.

Ne sawo Tewiszkę tiktay
Kettinam iszkluddyt
Kurs Pussę swieto su Klasta
Į Panczus dėjęs muczija
Tą norim suwaldyt.

4.

Russû silingi Pulkai mus
Aplyd kowojanczus.
Walnybę sawo wēl pelnyt
Diews gelbēs ir prawarryt
Annus Netikkelus

5.

Gaiwinkities jau Prusai, Jus
Ikkszôl apsmutniti!
Uzmirszkit sawo Perszulus
Dangus jums swieczia wēl skaidrus
Weik busit wēl szlowni.

6.

Jaunumas jusû taip żibbēs
Annie kaip Karzygei
Kurriû Swiets dar atsimenna
Ir girdamas apdywija
Ką darę jie drasey.

7.

Diews mums Apgintojis stiprus
Ant jo tikkēkimies!
Kowojantiems su Drasumu
Kad Żmones issiwalnytu
Macningai jis padēs.

8.

Bet kas apgindams Tewiszkę
Turrétu passidēt
Ta Diews szlowingai wainikkôs,
Jo Paliktojus iszkawôs;
Ko reiktu jam drebbēt?

9.

Antay karuna sziaukia mus
Eime su drasummù
Daug Tukstanczû mums dekawos
Diews procę musû perżegnos
Įweiksim su Diewu.

II. **Tewiszkę apginnatiems.**
(für die landwehr)

1.

Mums téko darbs diddey szlowings
Eime newengdami!
Brangiausą Tewiszkę apgint,
Baisingay wargintą gaiwint
Dabbar mums půlasi.

2.

Ten Gloda to Nenaudelio
Kurs Procês baidosi!
Mums' Akkisa liepsnoj Ugnis
Nerimst storojanti Szirdis
Kas werts iszprowiti.

3.

Antay kur Saulês Spindulis
Skaistumme puikawoj'
Tyczawimą Iszdykeliû,
To kas pritink n'atbojancziû
Ten Wieszpats numieroj'.

4.

Mieroj' Pasididzawimą
Kurs penasi Krauju
Jis Sziauksmą gird Irónitû
Naszlû iszplēsztû Sirratû,
Marinnamû Baddu.

5.

Sztay wislabwaldanczio Prowa
Taip stiprey isztarta,
Kad tur Dangus wissur skambēt
Ir Zemês Widdurei drebbēt:
Dabbar te stow gana!

6.

Ko wengtum eit su Drasummu
Teisybês apginti!
T'atuż Neprieteliû Macis
Kaip nu Kalnû Wandů didis,
Mes stengsimies linksmi.

7.

Teisybe apginn gywasti
Ir drasinn ant Smertiês:
Kas sawo gindamas Namus
Ir sawo Mylimus wissus,
Ne mirtu isz szirdiês?

8.

Ansai pagirtins Winkelried
T'eesie mums Paweizdu!
Zinnodams Paczę bei Waikus
Kittû wiernû aprupintus
Jis mirre su dzaugsmu.

9.

Karaliui musû test Szlowe,
Kad pawaddinęs mus.
Stay eit patsai jis su mumis
Drasey taip kaip ir Pridrikis
Kowodams Sawosus.

10.

Wissi apginkim Ji wiernay
Kaip Froben gecznasis
Kurs rupestings del Wiecznastiês
N'atbojo sawo Gywastiês
Mums Pawyzdzù bus jis.

11.

Uż szimta Metû perejo,
Kad tai nussidawe
Tik jo Wiernums pagirtinas
Kiekwieno dar laupsinnamas
Mes jam prilygkime!

12.

Kur stow Neprieteley? Sztay mes
Su Dusze su koku?
Kur wes Karalus eisime

Apginti sawo Tewiszkę.
Szirdate su Diewu!

13.

Jau su Waikaczeis buk sweika!
Rods skirtisi skaudu
Ney Aszarû reik gēdetis,
Bet ans Jusû Apgintojis
Pristos mums. Su Diewu!

14.

Jus palieku. Mattysimes,
Diews mums stiprybês dûs.
Reik eit apginti Tewiszkę
Kowojas kożna Tewiszke
Macningay mums pristos.

15.

N'uztrukdami eime stoszney
Su gelbanczu Diewu;
Apweikt ar mirt' kaip Priedrikis
Tikray taip musu kalb szirdis
Kettinam. Su Diewu!

III **(für die landsturm).**

Eime apginkim Tewiszke
Pirm ji iszpustita! (ir toliau, kaip išspaudinta, tiktai irgi Lizde vieton Lizba).

(Iš Rėzos rankr. rinkin. Karal. Valst. Arch. Msc. 175⁴, rinkinėl. VI.)

XIV. Iš XIX a. pradžios rinkinėlio.

LUB yra keletas puslapių rinkinėlio įvairių lenkiškų ir vienų lietuviškų eiliuotų pasveikinimų, sprendžiant iš rašto — pradžios XIX am. Iš turinio atrodo, kad tai darbas klierikų, tačiau ne Varnių seminarijos, bet kokios seminarijėlės prie kokio nors vienuolyno.

Pasveikinimai: Imienin Xiędza Prowinciała; Na wielką Sobotę winszować Xiędza Gwardyana; Na Święty Marcin winszować Xiędza Gwardyana; Xiędzu Definitorowi ir t. t.

38 Żmuydzkie Imienin:

Paiutom nawina,
Nóries nibiszkie negierem wina.

Jógiey Swięty Patrona Tamistas milestas,
Tegul bus Taw Patrónas ant cieła swieta iszawksztyntas.
Aniołay isz Dangaus znókus Leyda,
Wisi ponay i Karalay ant żemes sawa rankas skleyda.—
Wisi wabaleley isz wandens snapus sawa kaysza,
A tamista tu cziesu trawk butełka isz maysza. —
O mes Wisi Klerykieley,
Kaypo Tykri Anióleley. —
Wisi Tamista winu kartu winszawoiem,
Wisi Tamistay winu kartu pasikłónioiem. —
Kad Pónas Diewas Tamistay an to swieta dutu sweykata,
A po smerti dutu Da(n)guy wita. —
Trawk pry stała Tawa,
Bo pas Tamista giara kawa. —
Tiewie Wisa Galis,
Tegul szłówin Tamista wisas szalis. —
Kaypo tykras Tiewas Sunus Sawa,
Gławsk Mumis wisus po sparna Sawa.

XV. L. Rėzos 1824 m. eilės.

1824 m. švenčiant Karaliaučiaus universiteto lietuvių seminaro šimto metų sukaktuves, Rėza paskaitė savo sudėtas lietuviškas eiles, kurios buvo išspausdintos Leipzigo Liter. Zeit. 1824 m. N 75. Šių eilių originalas yra išsilikęs Rėzos palikime (Msc. 175[4]). Kadangi jos dabar niekur neužeinamos, tai mes čia jas paduodame, nurašę iš originalo. Gal būt, kad išspaudintas jų tekstas kiek nuo originalo skiriasi, nes ir originale atskiros vietos buvo taisomos.

Szimtùs jau metùs Saulėle tekėjo ir leidos
Isz ano czėso, pokam miels Wieszpats musu karálus,
Kurrį Letùwninkai wis Meilės szirdije laiko
Ant auksztôs Szuilės Karalauczuj' mums padarytôs
Kalbą Letuwôs tiems Jauniems liepė mokinti,
Kurrie Diewo żodį żmonėms kartunta sakyti
Ir Mokytojeis tikrais kettina pastóti.

Garbe t'esie Diewui dangaus auksztybej ir Szlowe!
Kad tokiùs wissadós Prusams sutękęs karálus,
Kurrie mylę Padůnus ir żmonėms tėwiszką kalbą
Sawo kalbėti ne draudz', lietùwiszkay szwentoje wietoj'

Melstisi Wieszpatiesp', giesmès giedóti szirdingay,
Skaityt Szwentame raszte bei kunigu missą girdéti.

Rods kartunt nusidáwe, kad Rymè macni Cecórus
Wissû Żemjû żmones su karáwimo — ginklais
[Sylijo bais ir prispaude lotyniszka kalba wartoti
Swietui kone wissam geležinne su rykszte waldáujant
Tiktay Rymionû żodżeis apsake zokánus:] *)

Taìp raszyta senû nusidawimû knygosa skaitom
Kad wyráusasis ans Wiskops Popēżu wadinnams
Ant krikszczoniszkû wissû karalû karalaująs
Szwentajį rasztą skaityt żmonéms sawo tėwiszkoj kalboj
Bais uždraude; wissiems tikt liepe jis Rymo lieżuwij
Misza Bażnyczoj' szwést irgi Diewui szłużba wartoti
Taip jau swiets po wissam użmirszo Diewo zokáną
Adleidimma griekû už gatawus pinnįgus pirkti
Wogt' klastot' iszplėszt' ir su gwoltu pasisawint
Razbajystes daryt, kekszaut bey Diewa paniekint
Szwentûsus priszaukt, Motinôs tikt melstis Maryos
Ir kas dar daugiaus yr' Pramonû pramanytû
Tai wissà wierà anu baisingu Gadinu.

Tokią pustijimo Bjaurybe Szwentoje wietoj'
Tèws Luterus musû tolaus ne galējo pakęsti.
Jis į ugnį įmette wissus prasudimo rasztus
Popeżaus ir zokan-knygas kytrey pramanytas
Kad taip junga sulaużtu Żmonēms uzdėtą ant kaklos
Szwentą ir rasztą jisai ing wokiszka kalba perguldo
Jeib kiekwiens krikszczons tą brangų dangiszką skarbą,
Ewangelią czystą patsai galėtu skaityti
Skaityt irgi suprast ką Diews sawo żodije liepes.

Tûczes mums Prusams Dangaus iszgánimas téko
Ugniês krikszta sakau arb' atnaujinnima wierôs.
Alberts Prusu waldons tûczēs musu Letuwą waldąs
Wierôs czystijimą Luteraus patsai priēmes
Apsakyt ir palėpe żmonēms Ewangelią szwentą
Kaip Krystus patsai ir Apasztalai szwenti mokinno
Kunįgus įstatyt, sziuiles ir Diewo Baźnyczias
Dawe pakurt wierôs mokinti czystą pamokslą.
Isz tiesôs abbu saw amżina gyrų padare

*) Trys eilutės, paimtos į skliausteles, yra veik pilnai užbrauktos, vieton jų įrašyta pora żodżių, nesudariusių eilutės.

Téws Lutérus ir Téws Albertus Prusu waldonas
Lyg kaip dwi żwaigżdi dangaus twirtybėje żlbbant.

Taip iszpildits mums ans żodis Prárako szwento:
Kelkis, praszwisk! artinasi Wieszpatis musu.
Sztay tamsyb' uždenga żemės aplinkuy ir żmones,
Bet jau ant tawęs užteka Wieszpaties szlowe,
Nakts praėjo wissay ogi Sàulės spindulis spindza.

Kelkis ir mano Giesmel' aukszczaus paszlowinti Diewą
Kurs dangaus pulkus iszwed irgi wardu wadinna
Kurs karalu szirdis ney upju srowes nulenkia
Per amżu amżus Jam wis tėstie dekawonė
Kad Letuwôs Żmonėms waldonu szirdis prilenke
Ypaczey karalaus nobażniko Priédrikio Willaus
Pirmojo, kurs kaip Tėws aprupino Letuwą musu
Szuiliu daug szimtû Jaunystei lepe pakurti
Persėkinėtû daug isz swetimûju prastumtus
Wokėczùs prieme bey żemeje dawe gywenti
Kiemus jiems budawojo, laukus padawe idirbti.
Taipog Letuwa musu ney darżas Diewo sodintas
Aug' żydejo ir nesz grażaus waisaus tuleropo
Bet už dwasiszkus waisus ir rupinno Karalus:
Szwentajį Diewo żodį per stropna kunigu darbą
Wersta lietuwiszkay Jis rasztais dawe iszspausti.
Tas Wieszpats szlowings Prusû geradejas ir lépe
Kalbą Letuwos tiems Jauniems prisimokinti
Kurrie Diewo żodį żmonėms kartunt apsakyti
Ir wiernais Dusziû ganytojeis ketta pastoti.

Sweiks tada Draugums, sweiks wissiems Szimtmeto Szwentes
Kurriems wieżlybay Diews szendien dawe sulaukti
Linksmay musu balsas su Angelu balsu pakelkim:
Garbe Diewui t'essie auksztybeje ir pakajus
Testow ant żemės bey żmonėms pasimegimmas!

XVI. Nežinomosios Dionizo Poškos eilės.

Terp perduotų Literatūros Muziejun prie L. Univ. Bibliotekos įvairių raštų iš kun. A. Dambrauskio archyvo susirado ir vienos eilės, pasirašytos D. P., Dionizo Poškos ranka rašytos ir neabejotinai jo sudarytos, nes rankraščio viršuje pažymėtas Poška. Tam pačiam archyve kol kas nepavyko surasti žinių, iš kur šios eilės į kun. Dambrauskio rankas pateko. Štai tų eilių autentiškas tekstas.

Pas Jomilestas Daugalia Mikoła Zaleskia Storastas Szwentyszkia.

Iuns Rasztinikay Garsey Sau Giedokiet,
Garbe **Karalu**, ar Wieszpatciu Dydźlu —
Protingas Giesmes anims Sudumokiet,
asz Iums Iszminties Dydźios nepawidźiu —

ar ant **Pegaza** Szaunioje uźsiedus
Kałnop **Olimpa** Lypkiet par akmenius —
Kraukiet ant Gałwu waynikus, ir Żiedus —
Gierkiet kiek norent **Kastalaus** wandenius —

o Asz artois budams mażu Żmuogu,
Su Iumis niekur Draugistie ne buosu —
Łuszas tupiedams po Sziaudyniu Stogu,
Merkura Giesme **Mikołuy** Gieduosu —

„ Tarp wysu Żmoniu Essi wiras retas,
„ Nęs wieźliwiste tau kojes wadźioje —
„ Buway Pasaulie Garsus, ir Milietas —
„ Wieszpatey wyssy ant Delnu tausoje —

„ Tawa Gieruma, atmyn Tiewunaytey —
„ Niekad neużmyrsz ir Iauny ir Seny,
„ Bet Dąbar wyssy dźiaugiesie Żiemaytey,
„ Juogiey tarp anu Wielunoy Giweni —

„ Kaypo Irtois Parpłaukies par mare,
„ Kurem daug Wargu Reykieje matiti,
„ ar kayp kareywis Iau Pabengies kare,
„ Galy Iau wyssyms Dabar Pasakiti —

„ „Dabarcion Esmi Tykray Pałaymintas,
„ „Nęs Iau Rupesnius Su wyssu pabengiau,
„ „Tegul Buos Wieszpats wysad Pagarbintas,
„ „Kurio Prisaku niekad neprażiengiau —

„ „Ramus be Baymes Ant Pasala Żiuriu.
„ „Trąksmay Iau Miestu dydey Ikirieje;
„ „Tarp Wyssu Dźiauksmu, tą dydziausi turiu —
„ „Iuog mana Broley mana Piedoms Eje —

„ „Suodo Giwendams Tis upe Nemenu,
„ „Drąsey dabarcion Pasakiti Galu,
„ „Uz wyssus Żmonis Linksmesnis Giwenu,
„ „Pałaymintesnis uż Pati **Karalu** —

„ „Aną Kareywey użmokiety Łayka,
„ „wiens antram netyk, wienas antra byjos,
„ „o **Mani** tauso waldona, ir wayka,
„ „kad nieks netrauktum mana dziauksma Gijos —

„ „Sawame Darżie Siediedams ant Żiemes,
„ „Ar Su Gimine, ar Sułaukies Sweti,
„ „Ant minksztu Kielu Patćios atsyriemes,
„ „Galu użmykty, Galu ir Jlsieti —

„ „Kurios weyds Skaystus kayp Rozie Raudona,
„ „Stebina wyssus Wieszpatćius Żiemaytcius,
„ „Dziaugies Jję matant kaymiens, ir waldona,
„ „Jj Pargalietum Senowes Diewaytćius —

„ „asz anuos meyle wartojent, ir turent,
„ „luntu ant Żiemes Dangiszka Linksmibe:
„ „o Graži Auszra Su Pawidu Żiurent
„ „Stebes kayp Gardy Szirdziu ir Saldibe —

„ „Pri Dziauksma mana tuo tikt nedatenka,
„ „Brolu Sweykatas kad Esmi nežinas —
„ „Bet kada wyssy Szieszy Susyrenka
„ „Tą kart Linksmesnios nier amžiuy adinas—

Toki Gismeli! ne Asz Pats Sudiejau —
Darżelie miegtant, kad Sumerkiau Aki —
Merkura Gistant Teysingay Girdiejau,
Kursay lau Gidot tays Żodeys Prisaki —

Gidokgi Sweykas ant Nemena kraszta,
Tis Kapu kur Gul Giedyminas Mussu —
ir asz Giduosu tą teysinga Raszta,
Kurs lunsu Tarnu koley Giwas busu —

DP.

XVII. Prie Šimkevičiaus biografijos.

Šimkevičius, eiliuotos „gromatos" Dionizui Poškai autorius, buvo ikšiol žinomas vien tik tomis eilėmis ir iš tų eilių. Nes tiek tik biografinių žinių apie jį teturim, kiek jis pats eilėse paduoda. Jis matyt jau tuomet buvęs emigrantas, „Danijos krašte", turįs „po svietą valkiotis kas dieną". Šios skurdžios žinios keldavo net abejonės ar ne pats Poška tą Šimkevičių buvo pramanęs. Tačiau šiek-tiek, matyt apie jį, žinių pavyko surasti lenkiškuose atsiminimuose Rufino Piotrovič'iaus, išleistuose Poznanyj 1861 m. Trečiam atsiminimų tome

Piotrovičius aprašo savo bėgimą 1846 m. iš Sibiro, per Archangelską, Peterburgą, Rigą ir Palangą į Karaliaučių. Karaliaučiuje jis sutikęs žemaitį **Šimkevičių**, tenai tarnavusį, su kuriuo susipažino ir susidraugavo. Šis „literat i urzędnik, ze zbiegu okoliczności niezawisłych często od naszej woli i chęci, jest zarazem **żmudzkim poetą** i w języku żmudzkim, jak mi mówił, **wiele napisał wierszy**". Čia neabejotinai kalbama apie tą patį Poškos Šimkevičių, nes ir žodžiai beveik tie patys „gromatos" į Pošką. Koks gi likimas išvijo Šimkevičių į Daniją, o vėliau į Karaliaučių? Lengviausia būtų jį paskaityti 1831 m. sukilimo emigrantu. Bet Poška mirė 1831 m., Šimkevičiaus gromata buvo rašyta tuo būdu dar prieš sukilimą ar bent ne vėliau 1831 m. ir atrodo iš jos, kad jau ne pirmas dienas jis emigracijoj bastėsi. Taigi galima spėti, kad jam teko į užsienius pasitraukti ar Lietuvos jaunuomenės judėjimus likvidavus 24—25 metuose XIX amž., ar net dar anksčiau, po 1812 m. žygių, ypatingai, kad ir jo eilės Poškai nedaro įspudžio labai jauno žmogaus darbo, kas būtų, jei jis Novosilcevo persekiojimų būtų išvytas. Gal būt Karaliaučiuje ir susirastų tolimesnių jo pėdsakų.

XVIII. Enriko Budriaus (1783—1852 m.) eilės.

Tarp Rėzos rankraščių (Karaliaučiaus Valst. Archyvas Msc. 175[4]) yra ir vieno Rėzos bendradarbių dainas renkant, Enriko **Budriaus**, Pilupėnų, Stalupėnų aps., mokyklos mokytojo, eilės ir korespondencija. Šios žemiau duodamos eilės turėjo būti parašytos daug maž apie 1820—1824 m., t. y. Rėzai pradėjus dainas rinkti, bet jų dar neišspausdinus, nes iš pačios Budriaus prakalbos matyt, kad jis šias eiles surašė, gavęs Rėzos pakvietimą atsiųsti užrašytų dainų. Be eilių jis buvo ir dainų pasiuntęs, bent viena jų pažymėta Rėzos 1825 m. Dainose, kaipo užrašyta Pilupėnuose, neabejotinai iš Budriaus. Dalį Budriaus dainų Rėzos neišspaudintų, ar vėliau Budriaus užrašytų išspausdino E. Gisevius 1848 m. Neue Preus. Prov. Blatt B. V—VI, pridėjęs joms vokiškąjį vertimą. Iš Budriaus laiško į Rėzą matyt, kad jis pirmas Mažojoj Lietuvoje, o gal net ir prieš Daukantą buvo iškėlęs mintį reikalingumo parašyti lietuviškai Lietuvos istoriją.

Prisikalbėjims.

Beskaitydamas raddau Jusû Parászimė,
Jog mes sústum Zĕdû randamû Lietuwoj',
Pinnanczamjam Wainikkui,
Kurs zydĕtu be Palowôs.

Ak Duszél' ben isztark tawo Norĕjimą
Czĕlą Kwĕtką nusúst', Púpeles sprogstanczos

Dar wissái neprażydo:
Jog Saulélẽ n'apszwiecz' macney

Jei wiártinczau asz Júsugi Mylistą
Sztai atsuntinu rods kéleta Púpelû
Wainikkẽlui pridẽti,
Jei pritiktu Graźummui jô.

Neźinnódam's tiesà Skyrimą tikkraji,
Ant Miegìnnimo sztai suntinnu ben kellès:
Jei isztirczau jas tinkant,
Procawoczaus daugiaus nuskint'.

Buddrus
Mokytojis Pillupėnos
Brẽdausû Dwarė.

1. Ant Brolio Swódbôs.

1. Dabbar Linksmybês Werksmą werkim',
Ir Kupka nůlatos iszgerkim':
Juk musû Brólis palaimings!
Jis sed' paszálije Mergytês,
Jis dźiaugias jôs meiliôs Szirdytês.
Ar gal czon but' labjaús iszganitings'.
Lenkit szį „ }
Ir bukime linksmi } "

2. Ji důd jam Szirdį Meilês pilną,
Mandagumì kas jei prakilna.
Źyd' ney Rożẽ Pawasarij'.
Ji ir Wainikką jam uźdẽjo,
Ir Meilẽs Móstimì aplẽjo,
Padůd' jam wislab ka tikt tur sawij'!
Lenkit szį etc.

3. Jéi kartais Prákait's apszlakstytu,
Ir Pailsim's jį sulamytu:
Sztai miels jo Atgaiwintojis.
Nes ji jam Prákaitą nuszlostis,
Palinksminojimu jį mostis,
Ir saldźe Meile atgaiwis.
Lenkit szį etc.

4. Paszálij' jo ji eit per Dźiaugsmą,
Jei sektus' ir per Wárgo Kauksmą;
Ji miels jo Palinksmintojis.

Jam werkiant Aszaras ji szlóstis,
Meilei globódama jį glóstis,
Jog jis ney Wárgo n'atsimys!
Lenkit szį etc.

5. Kel's jiedwes Rożiom's iszbarstytas
Ir Amżias Meilė iszdabbytas,
Kittiems Żmoniems ant Pawizdźo,
Meiluże tankei degs isz naujo,
Padiddis Pulka jiedwes Kraujo,
Jiem ant Palinksminojimo.
Lenkit szį etc.

Ant Balso: (duodama gaida)

3. Apraudójimas.

1. Kad Twankôs Dienoj' karszczójant
Ůre rugst Perkúnia,
Iszgastingai kad zaibójant
Trinkis Ůrus perszauja;
Kad Audros, Czẽsè Sumiszimmo,
Isz Szaures parůżaut macnei,
Nudauzo Lappus Panokimmo
Rożẽs, czon beżydint grazei.

2. Ak! isz Baimẽs wos gorodams,
Drebb' Kelleiwis Iszgaszczù:
Taip imm' Smertis, neatbodams
Aszarû Gimdytojû,
Jû Kudikį, jiems malonáusį,
N'atbódam's Luźimmo Szirdiês:
Jaunikki — jis tar', — tu nejausi
Twinimmo jos Meilês Srowês.

3. Werksmas skamb' szittoj' Paszálej':
Doroteôs jau nebẽr...
Werksmas atůż Garso Wálej':
Dorotẽos jau nebẽr...
Pilnà Szirdingystês Szakkéliû,
Mergaiczû yr' Pawiżdzu ji;
Tikkẽjim's grażáusû Żedéliû:
Ak werkit! Ji wyst' per anksti.

4. Werktı? ne; nereik dejóti,
Szlostikit Akkiu Laszus!

Mokslą Drútej' reik átbóti:
„Mirsztant man newerkit jus!"
Juk skirs wos kellì tik Żingsnélei
Mus czonai nů Grábo Dobês;
Wos búwe, szitai nẽsam' jau wẽlei:
Dorutte! tadd wiss prie tawes.

5. Saldżei ats'ilsek Duszélẽ,
Kol uźwis szis Mieg's atstos.
Werk, ant Grábo szo, Paukształį,
Temstant, Smertiẽs Giesmes jos.
Skambẽkit ney Arpos, jus Wejai,
Per Kápo Kwetkas Wakarais;
Wirszúnej' szos Liẽpos t'essie jei
Porélei Balandzû Żenklais.

Pawásaris.

1. Snẽgo Dróbẽ sutirpst', skrèistẽ Natúrôs deng'
Źémês Rúbą źallei; túkstanczû Túkstanczei
Gaun' Butybę isz náujo,
Sáulês Spindulus gérdami,
2. Médzei wẽl atsigij', Púpeles sprogst linksmai,
Atwer Waisiu Durrìs, Źẽdą gimdydamos;
Isz Krutéliu Natúrôs
Pasisotin kiek Gywastis.
3. Pempes bluzgin Sparnus, dżaugias Pawásario,
Wyturẽliû Balsai skambin be Palowos,
Gulbẽs tráukia per Ůrą,
Tẽwą auksztajį girdamos.

5. **Lápẽ be Ůdegos.**

Lapę bemedżojanczę
Spástai czupt! nutwẽre jẽ,
Ir norint patti isztrúko,
Ůdegà jos tikt nutrúko.

Jog isz jos ne joktusi,
Kitoms Lápiems įkalb ji,
Ir sawáses kad padẽtu.
O Klausytojus jog perkalbẽtu,
Ney koks Kunnig's kalba ji:
„Ant pirmo juk iszweizd taip daug [dailaus,
„Irgi pasirangyt' galli smagiaus.
„Nes wilkti jẽ yr' per sunkù,
„Be bẽgant billekur uźklu.
„Ant antro toj' del jos paźysta mus.
„Ant tréczo kartais ji atlaiko
„Greiczausi Bẽgi Lapẽs Waiko.
„Ir ant ketwirto Kwap's jos negrażus.

Daug kalbà! ben apsistok,
Làpins jei atliep'; nedůk
Nů wissû iszjoktisi,
Juk Pawyd's kalb' tawimi.

XIX. Keletas laiškų iš XIX a. pirmos pusės.

Kad ir ne kokių istorinių asmenų rašyti žemiau paduodami laiškai, bet savo reikšmę ne vien kalbininkams jie turi. Pirmasis laiškas rašytas maždaug tarp 1820 ir 1830 metų. Jo autorius Feliksas Moro tuo laiku gyveno Lietuvos rytuose ir rašė broliui, gyvenančiam Žemaičiuose apie Tryškius. Visa jų korespondencija rašyta lenkiškai, šis vienas laiškas — žemaitiškas, greičiausia iš konspiracijos sumetimų — jo turinys bene bus susijęs su Novosilcevo veikimu Vilniuje.

Antras laiškas, paprastas sveikinimas, iš Strutynskių panevėžiečių archyvo LUB, maž daug to paties laiko.

Miłas Broław.

Uzmirsza busta apla numiszkius Interasus, kas bus kad tamsta siedi be nieka, i nia mislij apla sawi y apla kitus iuk zina koks mussa Tiewas. Dabar atwaziuk i musa pusie kungreyciaw — Asz nie galu niekur waziuyti siargu, suwisu słabnus esu, nie zinau kas bus isz munis — — — —

Suntu Tamsta Gromatas Dwi, adarik i parskaytik i wiel uszpieczietik. Zinosi kap waziuti y Dirpti ir Natalku siuntu. Wardá muna paimk unt Sawie, kur siuntu swadactwa kad Galetumi atwazioti.

Niatrukink Cziese ku Greycziaw wazuk pas mus, bo prapułsma wisi draugie, y wazuint wisus Interesus pabink. Pas Ignaca praszik drunsia unt kialie piningun. As unt sweykatas suwisu esu słabnus — Siesieru Milawsi runkas buciuiu, tegul muni nia uzmirsta. — Papraszik un kialie strowas pas Siesieri, bo pas mus nia maz niera — —

Brolis tawa kłonioias F. M. (Feliksas Moro)

Nia imk tokie zmogaus, kurs par dauk razumnus, waley paimk Juzuka, kur isz losu(?) ira. Iuk zina kaip pas mus yra.

Wielmożna Jmość Magdalena w Wiełnakach.

Siajkinu Magdalenu Kolzicziu ir kłoniojos, Praszau noj pirmiausie pasikłoniat Tetułej. Antra Kaziuku Elżbietaj ir wisiem pierpraszau buczia daugiaus raszisz neturieu cziesa ir pierpraszau nieturiejau Gastincziaus atadaadu Uszianawoni bukit wisi swiejki kad Diewas duotu swiakatu mies wisi swieki Diewuj Diekuj Łabaj rodus buczia su tamstams pasimatit, ale niezinau kadų gałesiu pasimatit ir praszau unt mań kadukalwiek atłajst łystu kajp tamstaj wiadas A asz niełabaj Linksmaas.

XX. Kunigo Cyprijono Nezabitauskio-Zabičio laiškai kun. Gailevičiui.

Tik nesenai A. Janulaičio raštui (Tauta ir Žodis IV—V) dėka kiek arčiau turėjome progos pažinti C. Nezabitauskio-Zabičio biografiją ir literatūrinį

veikimą. Dar šiek tiek jam nušviesti duodami ir šie trys jo laiškai, matyt, į oficiolą Gailevičių rašyti, ir išsilikę Kauno kapitulos archyve. Pirmieji du duodami labiausia dėl to tik, kad jie Nezabitauskio rašyti, nors liečia grynai jo bažnytinius santykius su kamendoriais. Tačiau trečias laiškas yra platesnės reikšmės, nes jojo aprašomieji įvykiai dalinai greitu laiku ir iššaukė Nezabitauskio pasitraukimą į užsienius.

1) Jaśnie Wielmożny Mosci Dobrodzieju.

Móy JX Budrecki z którym rok drugi męczę się, jak z Niedzwiadkiem, zaczyna po trochę nie słuchać; czasem sam jeden w stancyi upijać się; racz przeto JWX Pan Dobrodziey onego przy pismie napomnąc, aby zregulował się i do karbów kapłańskich powrócił — albowiem, jak rozpije się, pełna gęba djablow i bluznienia, a passya nigdy przytomnemu umysłem człowiekowi niepraktykowana, bo nietylko kogo spotka tłucze, ale sam ze złości na sciany rzuca się. — Co począć? mam wiele przykrości i zmartwienia, ale widząc, że w drugim mieyscu już by dawno z nim mogło by się stać nieprzyzwoicie stanowi kapłańskiemu, znoszę, wyglądając czy się kiedy nie poprawi, i przeto: gdybym w zdurzeniu dla utrzymania Jego bredni, a więcey dla własnego Jego upamiętania się, mógł przynaymniey kiedy wstrzymać, od ołtarza i administracyi Sakramentow, (czego uważam bardzo lęka się) raczysz JW-ny Pan Dobrodziey przysłać mnie na pismie władzę suspendowania tegoż JX Budreckiego — którey tyle użyć starać się będę, ileby Jego bez wprowadzenia w zapęd można tym powoli odprowadzać od nałogu — czyli raczey: od szumu jakiegoś, ktorego widać doświadcza momentami. Nie jest to pijak nałogowy, i czasami przez miesiąc i więcey tego po niem widzieć nie można, ale jak Jemu coś zaydzie, to poczuję że już wieczorem ałasuje po stancyi, i tak do pułnocy czasem i więcey waryjując, wszystkim przyczynia niespokoyności — a czego wzajem nazajutrz wstydzi się, i napomniany milczy jak niemy — Gdyby zatym po bluznierstwach i przekleństwach niepuścić bez Spowiedzi do ołtarza, żądam władzy suspendowania w potrzebie.

Przytym załączam Prorogatę moją, ktorey zbliża się czas expiracyi — oraz: ponieważ często zapadam na zdrowie, proszę łaskawego dysponowania od Postu, mnie, i siadającym ze mną do stołu — Zapisujący się przy naywyższym uszanowaniu Jasnie Wielmożnego WJ Pana Dobrodzieja Nayniższym sługą X. **Niezabitowski** Kanon: Minski Prob. Wielonsky

1827 9bra 30 Wielona.

2) Jaśnie Wielmożny Mości Dobrodzieju.

JX Augustyn Rouba komendarz niedawny Wieloński, przybyły na mieszkanie z Lal, natychmiast zaczął czynić relacye, iż mieszkał w Twerach i bardzo dla niego niebyło dobrze, puzniey: że i w Lalach cierpiał niezmiernie: rożne rzeczy na WJX Kanclerza(?) wygadywał — słuchałem tego z obojętnością iż i Wielonie to się dostanie, jakoż i zgadłem — że zaczął otwarcie

sarkać, iż Parafia biedna, że żadnych dochodow niema; że nigdzie na wołokity wyjechać niemożna, i dalsze swoje nieukontentowania oswiadczać postronnie zaczął; dowiedziawszy się o tym oswiadczyłem iż kiedy sobie przykrzy pomieszkaniem w Wielonie, aby prosił u JW Pana Dobrodzieja o inne sobie pomieszkanie a nie narzekał na to, co niezdobi ale szpeci kapłana, przy tym pokazuje się bydź zawadia(kiem?) i przykrym dla współkolegi — za tym i Ja za onym naypokorniey proszę JW Pana Dobrodzieja o przyznaczenie innego mieysca pomieszkania dla niego, a mnie przysłania drugiego, spokoynego, aby z JX Stulginskim kapłanem ze wszech miar naylepszym mógł zgodnie pracować — i o to pokornie prosząc... że mogę załączyć wyrazy mojego naywyższego uszanowania z jakim zawsze bydź pragnę — Jasnie Wielmożnego Pana Dobrodzieja Nayniższym Sługą X. **Niezabitowski** Kanon. Minski Prob: Wielonski.

1828 Junii 28 dn. Wielona.

3) Jaśnie Wielmożny Moscia Dobrodzieju.

Okoliczności w tym 1831. roku powszechnie zdarzające się, dały powod woysku konsystującemu Sztabem w moim domu w Wielonie, uczynić Expedycyą wojenną, do Filialnego miasteczka Parafii Wielońskiey Pomitow zwanego, w ktorym: pomiędzy innemi szczegułami, toż woysko przy assystencyi assesora cyrkułowego dostrzegłszy i to, że, przy kosciołku Filialnym Pomimituwskim od dawnych czasow jako na partykularzu lesnym i bezludnym, grzebią się umarli na cmentarzu tegoż kościołka, że uważali jako postępek sprzeczny Naywyższym rozporządzeniom. I dlatego w moc takowych, i ogulnego w tey rzeczy porządku, biorąc rewers na pismie od JX Filialisty zabronili, aby od tąd pod żadnym względem na pomienionym cmentarzu już niegrzebiono umarłych, jak i wszędzie. — Co od momentu zaprzeczenia i exakwuje się na mogile partykularney o puł mili od Filii położoney.

Dopiero zaś, kiedy za zgodzeniem się dziedzica ziemi tego funduszu przybraliśmy plac odpowiedni położeniem i mieyscem temu celowi, a ten: podług praw Kościoła bez zezwolenia Biskupa mieyscowego lub Jego Wikariusza Generalnego, gdy poświęconym bydź niemoże, udaję się przeto: do względney łaski JW Pana Dobrodzieja o nadesłanie prędkie takowego pozwolenia, ponieważ niema Filialista żadney w pobliży mogiły, a odsyłać do Parafialnych mogił umarłych, przechodzi możność ludu mieszkającego w Pasiekach(?) między Bagnami; wyglądać może będę łaskawego przybliżenia skutku tey mojey prosby; przyczem łącząc wyrazy naywyższego mojego uszanowania, wyznaję żem jest Jasnie Wielmożnego WJ Pana Dobrodzieja Nayniższym sługą

X. **Niezabitowski** Kanon. Minski. Prob: Wielonski

1831 r. 8bra 14 d. Wielona.

XXI. Prie kun. Antano Savickio biografijos.

Spausdinamas iš Kauno Konsistorijos archyvo kun. Antano Savickio laiškas padeda išaiškinti vieną neaiškią jo biografijos vietą. Vaižgantas (Raštai XI t. p. 104 prierašas) negalėjo atspėti, ką reiškia jo eilių posakis: „o kad praszy, kodel ing Prusus neeja". Iš laiško matyt, kad pats kun. Savickis buvo pasisiūlęs važiuoti į Prūsus, į Drangovščyzną ties Tilže, kur yra katalikų bažnyčia. Matyt vėliau jo sumanymai pakitėjo ir jis atsisakė važiuoti ir turėjo keliauti į Stulgius, kur sulig Vaižgantu jis buvo jau lapkričio pradžioje, taigi iš kun. Gailevičiaus išsiderėjo leidimą tik $2^1/_2$ mėnesio laukti Gargždu ose.

Jasnie Wielmożny Panie Dobrodzieju!

Na żądanie moje otrzymałem zalecenie przenieść się z Gorzd do Stulgiów na mieszkanie, nayrychley miałem to spełnić, dopiero niemogę zaraz spełnić, z tey przyczyny. Xiądz Beresniewicz Rekwirowany do Prus nieprzyymuje tego obowiązku. Życzą mnie tam zostawać, chętnie przyymię ten obowiązek, jeśli będzie wola Boga i zezwolenie Zwierzchności mojey; lecz gdy miec niemogę dymissy (jak opowiadał Xiądz Beresniewicz bez pasportu) wypada mnie pierwiey skomunikować z tameczną zwierzchnością, czy pomoży mnie starac się o pasport do powzięcia takowey wiadomości sądzę, że potrzeba czasu miesiąca i więcey może, przeto naypokorniey upraszam zezwolenia mieszkać w Gorzdach. Czekając od Nich Rezolucyi usłuże WM Xiędzu Plebanowi i Parafianom inaczey dla mnie byłaby wielka przykrość. Jaka będzie Rezolucya od Nich nayrychley doniosę JW Panu. Czego prosząc mam honor pisać się naypokornieyszym sługą JW MP Dobrodzieja X. Antoni **Sawicki** w Gorz. 1828 7bri 10 Dnia.

(Ant laiško, matyt, Gailevičiaus užrašyta: X. Sawickiego o Drangowszczyznie).

XXII. Kun. Kaz. Vizgirdos laiškas.

Kun. Kazimieras Vizgirda, autorius išspausdintos 1823 m. Biblijos dėl vaikų ir paruošto spaudai, bet nežinia ar išspausdinto Givato Išganytojaus, g. apie 1788 m., 1810—1812 m. buvo Vilniaus teologijos fakulteto studentu, 1815 m. teologijos magistras, 1817 m. buvo kamendoriumi Luokėj; bene nuo 1831 m. iki 1846—1848 m. Eiriogalos klebonas, 1848 m. Šilavos altarista, 1849 m. stojo į Dotnuvos dominikonų vienuolyną, kur 1850 m. priėmė Dominiko vardą, išbuvo ten iki 1853 m.; 1854—1855 m. buvo Kolainių vienuolyne; kur gyveno 1856—1860 m. nėr žinios, bet jau 1861 m. sausio 7(19) d. mirė Vilniuje.

Kapitulos archyve tarp kitų laiškų susirado trys, po kuriais pasirašė kun. Vizgirda. Tačiau iš jų paduodamas čia tik vienas, iš 1831 m. XII. 6. iš Raseinių bene kun. Gailevičiui rašytas, kur Vizgirda pažymėjo savę Eiriogalos

klebonu. Du kiti laiškai — iš 1829 XII. 6 ir 1831 XI. 19 yra pasirašyti kun. Vizgirdos, vardo nežymint, Grinkiškio klebono. Rankos raštas ir parašas tiek skiriasi nuo trečiojo laiško, jog nėra abejonės, kad tai laiškai kito žmogaus rašyti. Tenka prileisti, kad buvo du kunigai Vizgirdai. Neturėdamas po ranka atitinkamų rubricelių to patikrinti kol kas negaliu.

Jasnie Wielmożny Panie Nayłaskawszy Dobrodzieju!

Pomimo życzenia Parafian i Dwora Pernarowskiego iżby był w Pernarowie JX Użumedzki gdy Go Jasnie Wielmożny Pan uważa za młodym do spełnienia posługi Duchownej na Filii rownem jest żądaniem mojem i Dworu Pernarowskiego żeby JX Bartoszewicz Wikary Srzednickiego Kościoła był zesłany do Pernarowa o co naypokorniey upraszam — Zawsze z naywyższem uszanowaniem Jasnie Wielmożnego Pana Nayłaskawszego Dobrodzeja Nayniższy sługa X. K, **Wizgird** Par. Eyr.

d. 6 Grudnia 1831 r. Rosienie.

XXIII. Rusų valdžios lietuviškas atsišaukimas iš 1831 m.

Be Simano Giedraičio atsišaukimų kitų, lietuviškai per sukilimą 1831 m. rašytų, nežinojome. Kauno katalikų konsistorijos archyve susirado tačiau vienas toks atsišaukimas lenkiškai ir lietuviškai parašytas, išleistas iš Mintaujos ir, matyt, Mintaujoj spausdintas. Ar šį atsišaukimą nebus išvertęs Simanas Giedraitis?

Giwentoiams Wilniaus Gubernios a daugiam ant Groniczios Kurlandies Gubernios pawieta.

Wysu aukszcziausiu Imperatoriu pasydaboje. Korpusa Wayska, paznoczita ant pagrazinima atgal spakaynastes ir pagal prowos pariedka Wilniaus Gubernio, par kaltinga bunta iszwersta, atidoti ing mana głowna Wiresnibe. — leidams asz dabar ing Wilniaus Gubernio, pirmiaus pastanawijau abznayminti Giwentojams tos Gubernios, jogiey asz iejnu kapo pakajaus dotojes, su tuo Nodieje, kad tas paskutines prikłastes nedaswiedczisiu, kad tureczio Kałtingus Pamayszytoius Spakaynastes, atiduoti ant Korones pagal prowos, jogiey uczłaykisiu Kożna wiena pri ono turtus, ir duosiu apieko ant użłaykimo ano, ir jogiey už reykataujenczius prowentus del wayska Wysuaukszcziausey man pawierita iszduodamas bus Kwitos, paga kurio bus padirbtas rokundas, ir bus **uszniok**ieta. — Ale pri tam asz paszauku Giwentoius Wilniaus Gubernias, jogiey Pažinie Miłarzirdistes Jomilestos Imperatoriaus Spasabus. ir pametie kingłus ejtum kożnas su pakaiu ing sawa namus, pri sawa kożnos dienos darbu, jogiey pasuszni butum toms wiresnibiems, kokies pirmu buwa tuo Gubernio, kuries asz dabar pagranžisiu, ir tokiu spasabu sugriusztu ing pawinasti wiernu padonuju. — Wysuaukszcziausiu Imperatoriu pasidaboje prisakit

kad Zemaycziu Rimska Katalikiczkas Wiskupas ir Koadjutoris jo Kunigayksztis Szymonas Giedraytis pributa ing mana Kwatiera Sztaba, ans bus jums, Giwentojey Wilniaus Gubernios, tikru tłumoczitoju, Tiewiszku Jomilestos Imperatoriaus apling jus storoniu, ans jus pawieris, jogiey ius bepariczkadas paliksti pri sawa wieros ir prowu, wierikiet Zodziams kunigaykszczeia Giedrayczia, ans ant tos Zemes, ant kurios ir ius, ira gimes, ans jusu Bażniczios Gałwa. — Waykszczioket pakajuy ir Spakaynastie, ir tieszikities Waysiumi pagal prowos pariedka, jogiey tas pariedkas usztwirtin tiktay pazitkus giwentoiu o Kożnas nepariedkas ir bewiresnibe wed ing prapulti — grinszket dirbti łaukus sawa, pamislikiet ateinanczes neszeziestes, kad iusu łaukay paliks ne pasieti, kad par to ne turiesti icz anuo błagostowingo waysiaus — asz dar antra karta sakau, Grinszkiet Pakajuy ir spakioynaste Namuo, pameskiet ginkłus, o wisi preejusi jusu darbay bus jums dowenoti ir ucsmirszti. — Kad jus turet kokies sprawiedliwas Skargas, su gieru wieru ejkiet pas manes, man łabay patiks buti jusu uszstotoju. Rasziau Miesti Mintaujo deszimto dieno Aprili Mienesi 1831 Metuosi

Generołas Gubernatorius Lieflendijos Estlandijos ir Kurlandijos, Generołas, Porucznikas,

Baronas **Palens.**

XXIV. Dienos „gvoltų“.

LUB yra du egzemplioriai spausdintomis raidėmis lietuviškai rašyto laiškelio, iš nežinomo dvaro, sudaryto neabejotinai dar baudžiavos laikais, tur būt tarp 1845 ir 1865 m.

Dienos gwołtu, no duszios po deszims dienu kozno dubo kaip inwentoris lepi.

Dusziu dubo	Wardas gaspadoriu	dienu priguli	diaszimto dieno Ponas dowanoi — priguli	dienos atbutos	dienos prigulinczos
5	Justina Kriszcziukaiczia	50	45	20	25
5	Jonienes Milinienes	50	45	11	34
6	Rapoła Milinia	60	54	15	39
5	Dominika Milinia	50	45	30	15
6	Martina Pawiłauska	60	54	11	43
5	Matausza Krikszcziukajczia . .	50	45	17	28
6	Jurgia Abłoziawiczia	60	54	21	33
7	Powilienes Sokienes	70	63	20	43
5	Jona Morkiuka	50	45	17	28
6	Mikoła Soka	60	54	19	35

Pirmam tobelės puslapy užrašyta: Nia atbutos dienos uzg dwaro.

Justina Krikszcziukajczia darbinika Ado. Marosziukas 5 dien. Jonienes Milinienes Untrinika Gribockiukas 5 dienos Dominika Milinia Untrinika 16 dienu Martina Powiłauska Untrinika 5 dienos Mikoła Soka darbinika 21, Untrinika Tamulewicz 15 die.

10—150 Otbywat barszczinu i sgony w razmiere opriedelennom po kazdomu imieniiu miestnym inwentariem.

10—150. Pawina atbut dienas ir gwołtas kejp parodita Inwentori.

Paskutiniam puslapy:

Prawidło Wietos pasakity

168 Dni prazdnicznyje, priczitaiuszczuiusia s nich powinnost krestiianie obiazany obrabotywat społna w budni

168 Pripuałunczio szwintie darbu dieno atidirbti rejki iz sawa dienu už to szwintie.

Priguli iz koźnos dubos po 4 dienys darbinika ir 4 dienys untrinika; uz Szwintis: Sziasztinia — Untro dieno Siakminiu, Diawintinia ir Szwinta Piatra uz katruas nia atbuwa.

Atrodo, kad šie lapeliai buvo spausdintomis raidėmis surašyti specialiai baudžiauninkams išdalyti; tam reikalui, matyt, ir rusiški tekstai buvo surašyti lietuviškomis raidėmis.

XXV. 1858 ir 1859 m. Klemenso Kairio eilės.

Lietuvos Univ. Bibliotekoj (rankraštis 194 N), iš vysk. Baranauskio palikimo, gauto per prof. A. Dambrauską, yra žemiau paduodamos eilės „brolio Klemenso“ pasirašytos, su gražia viršuje vinjete ir monograma A.B. Vinjetės kaspine gražiai įrašyta Z powinszowaniem Imienin R 1889 czerwca 13. Įrašyta eilių autoriaus, tik, matyt, apsirikta ir vietoje 1859, įrašyta 1889. Tiek parašas, tiek turinys, tonas, kalba — sako, kad tai kun. Klemenso Kairio, mirusio 1864 V. 16, eilės. Jos buvo greičiausia rašytos Peterburge 1859 VI. 13, kada Baranauskas su Kairiu mokėsi dvasinėj akademijoj.

A(ntanui) B(aranauskui)

Tawo szindiena gražiausia diena:
Del jos ir duszios kiłsta błakstiena;
Nes warrdo Tawo paszwejjste szwinnta
Isz Dungaus tiesej unt Tawi krinnta.
Prijimmkgi, Broli, szi kuoksztu szieno;
Ne bucz gajłeis asz Tau nej wieno,
Kad norsgi wienu turecź žolinu
Su žalejs łopajs, su wajsiu grinu.
Ne bucź gajłeis nej szirdes sawo

Ala par Diewu toj wietu gawo:
Su wisu noriu Diewuj primesti;
Lejsk ju, Brołeli, tegul ti esti.
Tinaj ir Tawo tegul padeta,
Kaj rože židi — žaluoj' kaj mêta
Ir kaj pijołka wisados kwepia
Ir nig(d)el, nigdel jou nebnuskwepia.
Tau jos ne duosiu, ala joj Tawo
Diewi łajkisiu, kaj wienu sawo.
Tadu osz dwijen Diewuj poskirsiu
Ir Tujej dwijen — kadgi be dirsiu!
Ag mumus Diewas tajp numiłejo
Kad kraujo sowo nebegajłejo;
Ažtat Jom turiunt tukstunti szirdžiu
Rajkt ataduoti — osz dwe neskirdžiu.
Ti miesti Podwos kadoj užaugo
Szirdis be jokio pekliszko raugo
Isz mažumenios Diewuj paskirrta
Lepsnot' pradejo Jo mejłu twirrta;
Łajke ju Szwintas Untonos bojmej
Ir woloj Diewo ir łockos łojmej;
Nesziojo anu szwintoj krutinej
Kuriu ne drobejs bet aszutinej
Sziurkszczioj apwilkis, grese kaj sudu
Nedaslitetu no swieto błudu.
Taj Diewo žodis, lig žajjbas ejo
Isz burnos Szwinnto: szirdis drebejo
Srujom tekejo oszaros swieto
Ir budo wisi isz miego kieto.
Tukstuntis Anom po kojom griuwo,
Kure szetonaj pakluwi buwo,
Kad numazgoti no grieku czisti,
Unduniu łockos butu paszwisti.
Unt anu slinnkes, Unton, Untonu,
Pametis drummstu szio swieto kłonu,
Kuriam paskunnduss (virš. intsmegus) sunnku iszbristi
Sunkiou su kitajs ti ne nulisti
Do sunkiou sousu parodit' kelu
Del iszrinktuju Diewo awelu;
Do sunkiou krouju už jas pralieti,
Do sunkiou wisas iszganit' swieti.
Dabartes, Broli, gol jou nujouti,

Kur Tau wajnikaj mono sukrouti?
Kol Tau ne duodu isz ju nej wieno?
Tik minnku sousu sziu kuoksztu szieno!
Norecz didžiausioj toj denoj warrdo,
Kurioj Tau szirdi pojoutos arrdo,
Wajnikajs sawo Tou apdabinti.
Ir tadu linnksmej Tou apskabinti.
Ala no Diewo łauk tu wajniku:
Kasden Jom spraudžiu naszłes skatiku
Ir małoneju, nors newarcziausej,
Kad Tau łojmintu rajkałuos gausej.
Wos paskiłejus saułeły rito,
Arba unt dungous, mełswaj dažito,
Pražibus žwajgždžej jou wakarinej,
Duodu atsdusti už Tau krutinej.
Ko dougiou gejjsiu Tau, ar swejkotos?
Duok Diew' ir duszej — katroj ir cnotos —
Ar jiłłgu metu? — dalos łejswingos? —
Duok Diew ir dolu ti, kur ne lingos
Nej jokej wejej kunczios ir błogo —
Ti kur pawienioj dungiszko stogo,
Pillni ramumo, łojmes, linksmibes, —
Garbe buk Diewuj, — buk ant auksztibes —
Wis gieda Imnu — mejłes, wenibes!

Brolis Klemincas.

Kitos to paties Kl. Kairio eilės iš 1858 m., rašytos Kairio ir Baranausko artimam draugui kunigui Pranui Viksvai, yra išsilikusios Lietuvių Mokslo Draugijos archyve; gautos iš S. Didžiulio per kun. Vailokaitį. Pats rankraštis pavadintas: Zbiorek Rymów i Poezyj sporządzony przez Klemensa Kayro w roku 1857 17 kwietnia w Worniach. Iš 13 originalinių eilėraščių yra čia šie lietuviški: Gera žodis A. B. denoj Warduwiu (Dienieła briekszta — 1858), Miełas Brolou kunige Pranciszkej, 9 lenkiški Kairio ir 2 lenkiški A. Baranauskio.

Miełas Brolou Lietuwi Kunige Pranciszkej!

Ar giwas do-gi, ar swiejkas esi
Sawo szałełoj, sziam kłeka — cziesi.
Seniej besmatiem ramioj trobiełoj
Ir kažin kadu jau pasmatisma,
Ar kej mum smiltis apguls dobiełaj
Ar kej unt kielo kadu paklisma
Ar mažir gonunt awiałas Diewo
Tam pot kumpieli — unt wienu piewu.

Atłojsk moń Brolou, kad jiłgej łaukiej
Minnko žodielo isz burnos mono
Ag žinej dorbo!.. kej rugiu łauki:
Wis pjauk, griebk, wiežiok ir goło niera,
E pusiau sopa — wisom niegiera.
Dabar nusbłejwis kiek tiek no darbo,
Patimpis koktu, kruwon suslinkis.
Iszwiažu drummsto isz gałwos skorbo
Tomsta sau, rodis, jej gieras rinkkies:
Nori but' gejdžiu — kosk-gi szlukszlinu,
Mažu wejkiolu — gletok su szlinu. —
Nie galu tiłet, Tou nie pagiris
Kad mili Lietos grinu liežuwi,
Do musu tułas — do nenumiris,
Do twirtos krutis — szirdis nie puwi.
Wiso pritienka ir grudo ira,
Tegul tik žiemien iszdirbton bira.
Soko: nie siejus niekas nie augo,
Wienok gi niekas nie sieja spaugo.
Nie gana sieti — rejkia iszorti
Ir no galwiju aždietė korti.
Ak, Brolou mono, czia mon nusbodo;
Pietburkas didis łabej ir garsus,
Biet tinej rejkia kintiet' doug bodo.
Perejna mietej apskriti miesti,
Wosara tampa — žiema nusziła,
Wolkiojis pułki par takus skiarsus —
Kojos no wargo niosduod' paliesti;
Doža niagirdi, kejp gied cziziła,
Nia žinej dougiou, ar îr łaksztutie,
Ar nuskwatoja kadu giagutie.
Wieni tik žwirbiej, wornos, karwielej,
Tejp kłejkus oras ir gana wielej!
E ku darisi — szirdij suszouki:
Kur mono linksma dabar szałała?
Tu Pietaburku — tegul ji bała!
Apłojsdams Tiewus pirmo kartielo,
Pasłojdžiou morioms diel trumpo kielo
Ir peržiegnojou sawo tiewini
Unt jiłgo czieso — kietwieriu mietu.
Biet žmogous bujties kielej suspini:
Dowie moń Diewas nuorunki rietu;

Wieża mań dabar drouginiks wienas
Miejlon Lietuwon — unt namu sienas
Pasiiłsieti ir paskałbieti
Su miełu drougiu — su łaukejs — oru
Apłunkit' gricziu — kiemu ir kłeti,
Regiet' kejp tinej gražu — padoru...
Diekawot' Diewuj, jou bejgiam dienas,
Piłnas sunkumo, wargo ir strioko;
Nors kartus buwo lig sziołej krienas,
Wienok do nieko burna nie soko.
Swiejkata nieko; do krut isztikio.
Antoniuks mono dažnej atroszo
Ir asz jom tunkiej pałojdžiu rosztu
Unt Ziemajtielu — Kukucziu krosztu,
Praszidams sunkos no Jo, nors łoszo. —

Nu, kłousik dabar, ku pasakisiu,
To nie pasokius, asz nie iszkisiu.
Tik sawo ausis ir akis kartu
Gierokiej atwierk, kad niabut wargu.
Jou seniej mono kunas prigiartu
(Ir dabar no to do tebesiargu)
Kad toj muriniej, kur mies buwojom
Tiek but undenio, kiek ti gražumo,
No kurio duszia mono apsoło.
Cziesi Wieliku, kej dirbt' nustojom,
Wisi ejt' namuos Cerio ruumo, —
E tinej kiti pristoj unt goło,
Wadinti sziejp sau „eremitožiu"
(Biet ti nie kožnom intejti ožiuj).
Nuwiejom — buwom pinkias adinas
Ir pieržiuriejom obrozdu ejlas
Stotułas noujas ir senoj-sienas —
Wisas gražibies moń łabej mejlas.
Taks gi dougumas, niet sienos twinas,
Toks gi gražumas — niet szirds' stirienas.
Pieriejom dougol brungiu stakliczio
(Riegias kieturias deszimtis szieszias)
Pirmon intejnu — wat isz nieticziu
Matou „Pompejos pobejgos dienu" —
Tieplug's Briułłowo. Czia szirdis płeszias!
Kielos motriszkies tejp wierk' grioudingej,

Jog moń oszaros kiszt'! tarp błakstienu.
Do tolou ejni — jou tu sustingej —
Motos nieb'jouti nieko, tik žiuri:
Wisur Ropołej[1]), Pusnikej[2]), Ticznos[3]),
Murillej[4]), Diczkej[5]), Karosiej[6]), Luriej[7]),
Kierriedžej[8]), Wincos[9]) ir Dominikej![10])
Ku besakiti, kad truksta žodis
Miełout' nie moku, szirdi parodis. —
Wiel buwom rojij — riegias kad roji,
Kur auga pujkous kwietkej ir gojej.
Tikrej, kad miegunt tin kas intniasztu,
Mislitum esus terp rojous krasztu.
Łabej płatujtos numuos intejni —
Tuoj akiwejzdas tau atsidingia:
Pamatej kwietku wisokiu rejni:
Morga tik morga gražiej ejluojas,
Tik wiena rojous pouksztie nie klingia.
Kejp gardžiej kwiepia, kejp wis žaluojas;
Łoc kałnužielej tupia pakumpios,
Łoc rejstas koksej, somanom dingtas,
Tik isz spalgienu wiszkej iszrinktas.
Widurij daržo sodziełkos tałkszo,
Akmeniu piłnos, ne łabej kłumpios.
Widurij kwietku statułos bałkszo.
Wiejo nier — tiku, łopej nie kruta,
Wisa sustingi kiepso, kej płuta,
Wienok ti gražu — ku kałbiet' gražu —
Žiedej ir łopej wieni be ražu.
Kokie ti žiedej — žiuriet wisodos!
Nie rasi niekur — łouki niej sodos.
E kokie łopej! kiej diet sudieta;
Nie tokia ruta, nie tokia mieta:
Riegias norokej iszkirpta kieno,
Tikrej gol ugdžia tokios tik mieno.
Sudiew tam kartej; Mieliausias Brolou,
Jou niebegalu rasziti tolou.

1858. Pietaburkas.

---

[1]) **Rafaele,** [2]) **Poussin,** [3]) Tycyany, [4]) Muryllo, [5]) Dick (Van), [6]) **Annibal Carrache,** [7]) **Lorrain,** [8]) **Corregio,** [9]) Leon. de Vinci, [10]) Dominiquin.

XXVI. Profesoriaus Andriaus Ugianskio laiškai į vysk. Valančių.

A. Ugianskis ikšiol buvo mums žinomas tik iš tų žinių, kurias paduodavo apie jį rusų Kazanės universiteto profesorių biografai ir iš trumpų žinelių Davainos-Silvestraičio surinktų ir Vien. Liet. 1892 m. N 43—44 paskelbtų. Lietuvių literatūroj pasidarė žinomas iš savo laiško Ivinskiui. Šį laišką savo rankose turėjo P. Kriaučiūnas ir jo vertimą iš lenkų kalbos paskelbė Vien. Liet. 1891 m. N 27 ir E. Volteris Mitt. d. lit. lit. Gesel. 1892 H. XVI. Prie tos medžiagos prisideda dabar jo korespondencija su vysk. Valančiumi, p. K. Jablonskio nurodymu užtikta Valančiaus palikime Kaune katalikų knnsistorijos archyve. Viso susirado tik trys jo lenkiškai rašyti laiškai iš 1858—1859 metų, nors iš paskutiniojo matyti, kad buvo dar bent vienas, pirmutinis, rašytas ne lenkiškai, bet lietuviškai.

1) Jaśnie Wielmożny Biskupie! Radość ma była tak wielka, że cały ów dzień był dla mnie wielce uroczystym, kiedy (10 kwietnia) otrzymałem książki z najpamiętniejszym dla mnie listem od Waszej Biskupiej Mości, wyrazić zaś takową moją radość i wdzięczność słów mi braknie... Zostaje mi tylko w głębi mej duszy szanować, wielbić i czcić Prześwietną Jego Osobę aż do skonu życia mego...

Pilnie spełniając wolę W. B. M. wszystkie mi przysłane książki (wyjąwszy tylko 1 exemplarz Żemajtiu Wiskupiste i Wadowas i Dangu), przy urzędowym raporcie (aby zatraceniu nie uległy) przedstawiłem wnet do Uniwersyteckiej Biblioteki: niech one służą dla dobra ogułu, niechaj będą swiadkami Waszej dobroczynności dla ogułu ludzi, oraz Waszej peczołowitości o wszystkich Litwinach, nawet tutaj w Tatarszczyznie zostających. Do tej pory żadnej litewskiej książki w tutejszej uniwersyt. bibliotece nie było, a są i tutaj ciekawi i niby nawet miłujący ten język: rodziło się bowiem dziś powszechne mniemanie u sławianofilow, że język litewski jest zrudłosłowem dla sławianskiego i jego dialektow, dla tego to dziś w Petersburgu, w Moskwie, a bardziej jeszcze za granicą, uczeni zwrócili pilną uwagę na język litewski — przyszłą i nań kolej — biegają po Litwie, jako to: Mikucki z Moskwy, Schleicher z Pragi i inni... badają nasz język, piszą wiele, żal tylko, że mało rozumieją, nie znają bowiem praktycznego języka, który do tej pory jest jedynem źródłem. Również i w Kazaniu professor sławianskich dialektow p. Grygorowicz i sam teraz uczy się litewskiego języka i swym studentom uczyć się zaleca, twierdząc im, że bez znania litewsk. języka sławianski nie może być dobrze zrozumianym; nie wiem czy to prawda, to tylko wiem, że spendzać czas swój na naukach jest zbawienną rzeczą dla człowieka... Itak książki przysłane od W. B. M. będą dla wielu tutejszych najmilszym darem, zniewala-

jącym do wdzięczności; jest tutaj takoż kilku studentow Litwinow, dla których również miło będzie wspomnieć swój ojczysty język... Wyjąwszy Żemajtiu Wiskupiste, o existencii nawet nie wiedziałem przysłanych mi teraz książek; wedle ukazanej mi drogi, udam się po te i inne książki do księgarni p. Zawackiego, prosząc go o wysyłanie tych książek, których Kümmel z Rygi tak długo mi nie dostawuje. Tutejsza biblioteka posiada nie mało polskich książek, przysłanych z byłego Wilenskiego Uniwersytetu, o czem swiadczą tameczne pieczęci na książkach, z których dosyć korzystałem: dzieła o Litwie T. Narbutta, Naruszewicza, Krasickiego i innych poetow z przyjemnością czytałem. Bogata tutejsza biblioteka ma piękne dzieła klassycznych autorow, również posiada piękny zbiór ojcow SS., nad którymi ja przeszło lat 2 z wielką przyjemnością spendziłem, czytałem: Euzebiusza dzieła, Orygenesa, Justyna z Martyra, Klemensa Alleksandr., Tertuliana, Jana Złotoustego, Bazyla W... z nich to można pięknie się nauczyć historii kościoła naszego... Mam i własny mój dosyć piękny zbiór klassycznych autorow: z początku mej służby, mieszkałem lat 4 w Symbirsku, i tam, gotując się na stopień magistra, musiałem nabywać wiele książek przez posrednictwo Kümmela z Rygi, z tego to powodu i dziś trzymam się Kümmela, który jest kommissionerzem Kazanskiego uniwersytetu, obowiązanym dostawiać wszystkie książki, jakie tylko są w swiecie w publicznej sprzedaży. Do tego p. Gotwald, były Ordynar. Profesor Arabskiego języka, dziś bibliotekarz Uniwersytetu, zaradził mi, abym ja podawał jemu spis książek, jakie tylko mieć żądam, a on potrzebuje od Kümmela na imie Uniwersytetu, i rzeczywiście Kümmel wysyła takowe książki, jak tylko sam gdzie odszuka, a p. Gotwald oddaje mi, ja zaś płacę tylko za książki, a za pocztę nie płacę. Korrespondencja z Kümmelem bardzo częsta, bo on wszystkie zagraniczne gazety do Uniwersytetu dostawuje. Smiem przyłączyć spis książek jakie już otrzymałem od Kümmela, i jakie się jeszcze spodziewam otrzymać. Jakie tylko wiedziałem książki, wszystkie wypisałem od Kümmela: chcę koniecznie wszystkie je pilnie przeczytać, wybrać z nich słowa, jakich niema w słownikach dotychczasowych, i wedle metody dobrych dykcionarzy Greckich lub Łacińskich, mam zamiar w swym słowniku oznaczyć słowa Litewskie (osobliwie żadkie w pospolitem użyciu) u jakiego autora i gdzie są użyte. Takoż chciał bym (ile siły i okoliczności mi dozwolą) oznaczyć prowincializm w słowach, ale dla tego koniecznie potrzeba być osobiście w Litwie, zwiedzić wszystkie prowincie i pilnie wybadać ich wymawianie i idiotyzmy. W Królewcu professor Litewskiego języka p. Kurschatt już lat 10 piszy Litewski słównik i zapewnie już niebawnie go wyda, — gorliwie tego wyglądam: chcę ja z niego skorzystać, co tylko znaydę dobrego. Zapewnie wiadomo Waszej Biskupiej Mości, że w Królewieckiem tajnem archiwum znajdują się trzy dykcionarze w rękopismie: dwa Niemiecko-Litewskie ogromne po więcej niż po 1000 stronic in folio, i jeden Litewsko-Niemiecki, 461 stronica, in folio, napisany przez Brodowskiego, pre-

centora Trempinskiego, między rokiem 1713 i 1744. Autor rękopismu sam powiada, iż miał na celu zebrać i wyjaśnić słowa użyte w Biblii i Ewangelium, przyjąwszy za posadę biedny słównik Haacka, drukowany w Halle 1730 roku. Z tego to rękopismu uformowali swe słówniki: Ruhig w Królewcu 1747, Mielke w Królewcu 1800 i Nesselmann w Królewcu 1851, ktory uformowany ze zbioru wszystkich poprzednich i słównika Szyrwida, i dla tego dziś jest jednym z najbogatszych, tylko pisownia w nim dziwaczna, zupełnie Niemiecka, i wielki brak w nim słów, używanych dziś w pospolitej mowie naszej. Mając dziś słównik Nesselmana w ręku i czytając Bibliję, przekonywam się, że takowy słównik, rownie jak i poprzedzające mają na celu objaśniać słowa użyte tylko w Pismie swięt. nawet pisownia ta sama, co i w Biblii zachowana; udwojenie spółgłosek i niektóre osobliwości w zakonczeniach słów. To wszystko dowodzi, że autorowie nie umieli praktycznego naszego języka i dla tego tak biedne w słowe pospolite mowy naszej. Tak np. z dzieła Waszej Biskupiej Mości przeczytałem z uwagą pierwszy paragraf, znalazłem słów kilka, ktorych niema w słównikach Nesselmana i Mielke, z tych zaś słów inne są mi znajome, znaczenie drugich dorozumiewam się ze związku innych słów, a niektóre słowa (mało takich dzięki Bogu) zupełnie są mi nieznajome; nie wiem, co mam z nimi począć: jedyna nadzieja na słównik Szirwida pokładam, że w nim te słowa może znajdą, a to przyjdzi się takowe słowa mi obce zebrać tylko pilnie i czekać póki wrócę do Litwy i tam wybadać ich znaczenie, a tutaj zupełnie nie ma kogo o to się spytać. Bardzo żądałbym słyszeć zdanie W.B.M. o pisowni, jaką radzą zachowywać Kurschatt i Schlejcher, wyjąwszy tylko ich dziwaczne urojenia o użyciu: j, a jeszcze bardziej c z różnemi kropkami, jako też i oraz u z cedułkami... Mniemam, że nam Litwinom wypada trzymać się pisowni Francuzskiej dla wyrażenia nosowych dźwięków; w słowach zaś, gdzie szczegulniej potrzeba wyrazić dźwięk nosowy, wypada w syllabach: an, en kłaść jeszcze cedułkę pod a i e jak w Polskim jęz., co właśnie i widzę w pisowni Waszej Biskupiej Mości. Bieda moja, że ja zmuszony tutaj w Tatarszczyznie głuchej mieszkać, gdzie zupełnie w takowych sprawach nie mam z kim się poradzić... będę tylko materiały przygotowywał do mego powrótu na Litwę...

Wiadomo mi dobrze, jak sam Jaśnie Wielmożny Biskup jest wielkim miłośnikiem Nauk i to mię ośmiela spodziewać się, iż przebaczono mi będzie za zbytek mej gadatliwości; wiadomo bowiem każdemu jak miło człowiekowi podzielać swe myśli chęci i zamiary z taką osobą, która to wszystko pojmować i współczuć umie... Na me nieszczęście, nie mam dziś takich osob w Litwie... miałem jednego brata, który lubił nauki, ale on już nie żyje... mam wprawdzie jeszcze dwóch braci, ale ci, zupełnie oddani pracom rolniczym, ani myślą o żadnych Naukach... Dla tego to dziś ośmielony przez wielkie dla mnie względy Waszej Biskupiej Mości ośmielam się to wszystko wyrażać... jesteśmy Bracia w Chrystusie Panu Naszym, jestem jeden z trzo-

dy Twojej, przeswietny Pasterzu! a przez Boskie zrządzenie i me szczęście jestem osobistym uczniem Waszej Biskupiej Mości, ktory nawet teraz sam raczył mię nazwać synem swoim, pozwol że mi Swięty Ojcze zwracać się ku Sobie we wszystkich ważnych sprawach życia mojego, chociaż nic nie jestem w stanie przynieść w nadgrodę za wszystkie najdroższe mi dobrodziejstwa jeno tylko najgłębsze moje uszanowanie i uwielbianie Jego Prześwietnej Osoby aż do skonu życia mego.

Co wyraziwszy liczę sobie za największe szczęscie nazywać się synem i uczniem Jaśnie Wielmożnego Biskupa,

najpokorniejszy sługa Andrzej **Ugiański**

14 kwietnia 1858 roku, z Kazania.

(Pridėtas sąrašas gautų iš Kümmelio ir laukiamų knygų).

2) Jaśnie Wielmożny Biskupie!

W sprawie, tyczącej się do wspólnego dobra naszej Rodziny, ośmielam się powtórnie wzywać pomocy Jaśnie Wielmożnego Biskupa w moich mozolnych pracach mając pełną nadzieję, że niechybnie otrzymam pożądany skutek. Chcę bowiem moją pracę wykonać, ile tylko można, najlepiej, a czego sam nie mogę uczynić, nawet ani za pieniądze, w tem zmuszony jestem wzywać obcej pomocy, taka ma dążność uniewinnić mię tylko może w mej smiałości i dokuczliwości.

Książki, jakie otrzymałem z łaski Jaśnie Wielmożnego Biskupa i jakie za pieniądze do tej pory dostać mogłem, wszystkie takowe już pilnie przeczytałem, słowa, jakich niema w słowniku Nesselmana, starannie z nich zebrałem i na osóbne kartki pospisywałem, aby łatwiej uporządkować wedle alfabetu. Ale oto bieda moja: nigdzie do tej pory za pieniądze nie mogę dostać bardzo ważnych dla języka litewskiego dzieł, jakiemi są: Kazania M. Daukszy, Punktaj Skajtimu Konstant. Szyrwida, i Biblia, tłumaczona na język litewski przez Samuela Bogumiła Chalinskiego, wydana w Londynie 1660 r. konczy się 40 psalmem, zawiera stronic 416. Są to nadzwyczaj ważne dla języka naszego dzieła; z nich bowiem można widzieć starożytny nasz język, ile o tem piśmiennictwo swiadczyć może; oraz widzieć: ile język owych czasow różni się od dzisiejszej naszej mowy, co dla mnie jest rzeczą niezbytnie potrzebną. Sądzę, że takowe wszystkie dzieła koniecznie być muszą w bibliotece Wornieńskiej, ośmielam się więc najpokorniej prosić Jaśnie Wielmożnego Biskupa, aby raczył rozkazać, przysłać mi na czas niejakiś takowe książki, które, najtroskliwiej chroniąc, pilnie przeczytam, wybiorę słowa i z największą podzięką nazad odeszlę. Tem więcej ośmielam się najpokorniej o to prosić, że teraz takich dzieł za pieniądze dostać nie można, a konieczność wymaga, abym ja przeczytał: jeżeli w bibliotece Wornienskiej są jeszcze jakie inne litewskie dzieła, ktorych ja do tej pory nie otrzymałem, albo i takie, o

ktorych existencii jeszcze ja nie wiem, to najpokorniej proszę wszystkie takowe przysłać razem do mnie, ja zaś przeczytawszy z największą podzięką je w zupełnej całości odeszlę. Koszta na przesyłkę do Kazania i nazad niech mi będzie pozwolono przyjąć na siebie, a dla pewnej poręki za całość takowych książek gotow jestem położyć pod zakład pewną summę pienędzy, jaką tameczna władza pożądać zechce, tylko najusilniej proszę i błagam, aby mi nie odmówiono w mej prośbie, bo więcej nie wiem, zkąd i jak mam dostać.

Dołączam osobny spisek: jakie książki do tej pory już nabyłem i przeczytałem.

Z książek przysłanych mi od Jaśnie Wielmożnego Biskupa nabrałem słów, których w słówniku Nesselmana albo zupełnie niema, albo mylnie napisane i przetłumaczone: z Żemajtiu Wiskupiste nabrałem słow 620; z Tomasza de Kempis 300; z Żiwatas J.K. 160; z Trumps Katechizm 110; z Istoria S. 107; z Abieciela 80 (ciekawa w niej ortografia); z Kialis i Dangu 22; z Żine 17; z Didesis Elementorius 13 tylko słow. Wszystkie te słowa napisałem na oddzielnych kartkach, dodając koło każdego słowa pierwszą litterę z nazwiska autora, z którego są wzięte, a przy słowach trudniejszych i mniej używanych oznaczam stronicę dzieła i wiersz nawet; w taki to sposob chcę ja cały moj słownik ułożyć, aby każdy chcący mógł łatwo sprawdzić i przekonać się, widząc: kto, kiedy i gdzie użył takowe słowa. Cały słównik Nesselmana przepisałem, każde słowo na oddzielnej kartce, ułożyłem w alfabetycznym porządku i każdą litterę znizałem na osóbny sznurek, aby się więcej już nie zmieszały. Słowa zaś, jakich braknie w słówniku Nesselmana zbieram starannie i pilnie, również zapisuję na oddzielnych kartkach porządkuję wedle alfabetu; takich słów mam już koło 20.000, rozumie się najwięcej pochodnich, które, albo czytając litewskie książki znajduję, albo przez analogię przypominam sobie, co jużem prawie był zapomniał, a teraz znowu slicznie już odnowiłem znajomość mego macierzystego języka: Matka moja, swiętej Jej pamięci, była rodowita Litwinka, zawsze w domu lubiła mówić po litewsku i mnie dozgonny spadek, język swoj, zostawiła.

Skończywszy zbierać słowa, wszystkie muszę razem połączyć w alfabetycznym porządku; tedy przystąpić do tłumaczenia i objasnień. Nie mogę dobrze zdecydować się: na jaki język mam lepiej tłumaczyć; sądzę jednak, że najlepiej będzie do każdego słowa litewskiego dołączyć, ile można, krótkie tłumaczenie po łacinie dla tych, ktorzy nie umieją po russku, a tłumaczenie obszerne i różne objaśnienia, gdzie tego potrzeba wymagać będzie, mam zamiar pisać po russku: dziś Polacy i Litwini dobrze już umieją język russki, z Rossian rzadko kto umie po polsku, i dla tego tłumaczenie polskie liczę za mniej dogodne dla mego słównika. Do tego jeszcze się spodziewam, że z russkim tłumaczeniem może mi się uda wydrukować na koszt skarbowy, bo własnych pieniędzy tyle mieć nie spodziewam się; a wedle mego zamiaru słównik będzie nie mały: przy słowach więcej ważnych cytować

będę znaczniejsze frazy, idiotizmy, przysłowia... a gdzie potrzeba będzie, mam dodawać objasnienia: etymologiczne, filologiczne, mytologiczne i starożytnosci; zwyczaje, obyczaje... ile tylko sam w stanie będę to wykonać, rozumie się jak najkruciej opisując... Daj tylko Panie Boże zdrowia i cierpliwości!, a roboty dla mnie będzie dosyć i na długo. Przykra oto mechaniczna robota z karteczkami, a przy tłumaczenie będzie przyjemniej. Co się tyczy tłumaczenia, ośmielam się najpokorniej prosić Jaśnie Wielmożnego Biskupa, aby mi raczył dać swoje w tem zdanie: chcę tylko aby mój słównik był dogodnym dla największej liczby czytelnikow, również najpokorniej śmiem prosić, aby mi dozwolono było korzystać i nieraz z rady Waszej Biskupiej Mości w ciągu tłumaczenia, na konto znaczeń i objaśnień wielu słów; i teraz oto śmiem dołączyć osobny spisek słów, ktorych znaczenia dobrze wyrozumieć nie mogłem. Ważne pytanie: jak mam postępować z ortografią przy nakreśleniu słówek litewskich? jest to całe mixtum chaos... Każdy prawie autor używa swej ortografii, często nawet dziwacznej i nie do pojęcia: dla czego to czyni. Ja sądzę że lepiej będzie pisać słowa litewskie tak, jak one na jakim dialekcie wymawiają się, aby w ten sposób, ile można, różnicę dialektow zachować tak np. jak w języku greckim; rozumie się niektóre dziwaczne ortograficzne wybiegi Niemców i mądre ich kreskowanie różne muszę zaniechać, jako ich osobisty subtelny wymysł do niczego dobrego nie wiodący, co tylko pstrociznę sprawuje... jednakowoż dwugłoskę **ů** zamiast **uo** chcę używać w mej pisowni, jako dogodniejsze i krótsze do nakreślenia; miękkie a, e, u, o zawsze pisać będę ia, ie, iu, io; **y** nigdzie używać nie myslę, a Niemcy używają w znaczeniu zupełnie przeciwnem polskiemu językowi; j używać będę tylko tam, gdzieby russkie **й** dogodnem byłoby pisać. Mi się zdaje, że **alfabet słowiański byłby dogodniejszym dla nakreslenia litewskich słów.** Wszystkie odcienia wymawiania littery **c** bardzo jest trudno nakreślić na papierze, a ucho rodowitego Litwina, wielką różnicę w tem upatruje; to samo rzec można o wymawianiu **a o i**, słowem: trzebaby dla języka litewskiego wymyslić nowe samogłoski, których liczba byłaby daleko większa, niż w słowiańskim języku... pia desideria... a tym czasem swięcie postanawiam trzymać się tego prawidła: jak się mówi, tak również i pisać się powinno, bo littery są to noty, wykazujące jaki ton trzeba wydać z ust dla wyrażenia myśli pewnej; poprawiać wymawianie różnych dialektów naszych nikt zdrowo myślący nie powinien tego czynić, a lepiej trzeba się starać ile tylko można, aby jaknajwierniej to wyrazić i przelać na papier, i to tylko do mnie należy. Takie to me pojęcie na konto ortografii, której mam się trzymać w mem słówniku. Śmiem najpokorniej prosić Waszej Biskupiej Mości, aby raczył dać o tem wszystkiem swoje własne zdanie, bo ja, jako kompilator, nie mogę smiało polegać na me zdanie i boję się nawet, abym się nie ułudził jakimś ortograficznem dziwactwem. Kiedy poglądam na tyle już ważnych dzieł, wyszłych z pod pióra Waszej Biskupiej Mości, tem większą roszczę w sobie nadzieję, że mi prze-

baczone będzie za moją śmiałość i natrętność, z jaką ośmielam się udawać do Miłosnika i Wskrzesiciela ojczystej naszej mowy, prosząc o tyle niezasłużonych nigdy uczynności dla mnie również chcącego coś uczynić dla mej macierzynskiej mowy.

Przy tem składam najgłębsze moje uszanowanie Jasnie Wielmożnemu Biskupowi, oraz szczycąc się z dozwolenia Jego, mam honor mianować siebie synem i uczniem Waszej Biskupiej Mości najniższy sługa

Andrzej **Ugiański**

11 Maja 1859 roku. z Kazania.

Pan Czasznikow był kiedyś Dyrektorem w Szawlach, a dziś zostaje w Kazaniu w obowiązku Inspektora okręgu naukowego (niedawno otrzymał rangę Rzeczywistego Radcy Stanu) codzienne prawie ja się z nim widuję, i zawsze on najmilej wspomina o Waszej Biskupiej Mości i usilnie prosi, aby przyłączył i od niego najgłębsze uszanowanie Waszej Biskupiej Mości. Pan Gruber, były Kurator w Wilnie, a teraz był Kuratorem u nas w Kazaniu, pod koniec kwietnia umarł, zostawiwszy dość młodą żonę i dwoje małych dzieci.

Adress do mnie: Андрею Онуфріевичу Угянскому Старшему Учителю Первой Казанской Гимназии, żyję w samem Gymnazium; rangę mam już Kolleżskiego Sowietnika.

3)

Naprzod mam honor złożyć najgłębsze moje uszanowanie Jasnie Wielmożnemu Biskupowi, oraz osmielam się najpokorniej dziękować za dozwolenie mi przeczytać tak rzadkie książki: z nich niektóre niepodobno dziś znaleźć w księgarniach. Po pilnem ich przeczytaniu, i wybraniu z nich słów i niektórych fraz mam honor je nazad przedstawić, zostając przytem w pełnej nadziei, że Jaśnie Wielmożny Biskup raczy mię i nadal wspierać swą pomocą, dawając mi jeszcze możność czytać nowe książki, a co daleko ważniejsze: wspierając mię potrzebnemi radami, które dla mnie będą zawsze najdroższemi, jako od znawcy i miłośnika swej ojczystej mowy... Z liczby książek, które teraz przeczytałem, najwięcej słów nowych znalazłem w Pamoksłaj Iszminties ir Tejsibes; w innych zaś treści teologicznej bardzo mało, zapewnie dla tego, że wiele już dzieł podobnej treści czytałem. W dziele Szyrwida nadspodziewanie mało słów znalazłem, i to dlatego, że Nesselman w swym słówniku pomieścił słównik Szyrwida edycii 5tej, żal tylko, że Nesselmann poprzekręcał pisownię Szyrwida na swój niemiecki ład — i tego nie pojmował, że przez to całą rzecz popsuje... to samo on zrobił z Dajnos Dowkonta i Staniewicza, pomieszczając je w swym zbiorze piesni Litewskich, poprzekręcał i zepsuł pisownię autorow. Dziwna zuchwałość Niemca: mało sam znając język Litewski smiał poprawiać rodowitych Litwinów i znawców swego języka... Nie wiem dla czego u Szyrwida pisownia nadzwyczaj niepewna, niestała i zdaje się mylna w wielu miejscach, niewiem kto winien te-

mu: czy sam autor, czy typografia, czy też nowy wydawca, który jednak sam powiada, iż co do joty starał się skopiować autora. Trudno wszakże wierzyć aby sam autor, te same słowa, na różnych tylko stronicach po razy kilka inaczej mógł pisać... osobliwie wielka gmatwanina z literą i: to zbytek bywa tej litery, to brak, to postawione nie tam, gdzie tego potrzeba... można wnosić, że sam autor nie arcy doskonale umiał język Litewski i subtelne idyotizmy naszej mowy mało mu znane były: często u niego słowa tylko Litewskie, a konstrukcia i frazy zupełnie polskie, może być wreszcie dla tego, że on dosłównie z polskiego tłumaczył... w Homiliach Luterskich współczesnie pisanych, pisownia daleko poprawniejsza, język Litewski nierównie piękniejszy, czystszy, bliższy do dzisiejszej naszej mowy i nawet germanizmów mało np. takich: kas per wiens = was für ein?... Homilie Luterskie chociaż nie wiele dały mi nowych słów, ale bardzo mię zainteresowały przez swą starożytność i dokładność języka i pisowni. Ile się dowiedzieć mogłem, a nadgłówek ich był taki: Summa aba trumpas iszguldimas Ewangeliu Szwentû, które razem z dwuma drugiemi książkami: Kniga Nobażnistes Kriksćioniszkos, i Małdos Krikscioniszkos wydane były raz pierwszy przez Jochima Jerzego Rett w Kiejdanach 1653 r., i zapewnie tamże pisane były; dziwić się wypada, dla czego język w tych Homiliach tak bardzo różny od tego, jakim piszy Szyrwid, kiedy obie te książki i w jednym czasie i w tem że prawie jednem miejscu pisane? Z archaicznej postaci tych Homilii, sądziłem, iż to jest pierwsze owe wydanie Kiejdanskie, ale oto pod koniec tego dzieła na karcie 696, jasno widać, że to jest wydanie drugie, w Królewcu 1781 roku. — Urywki z Ewangelii, pomiejszczone na początkach tych Homilii, wypisane są co do joty z Nowego Testamentu, wydanego razem z Biblią, we Frankfurcie na Majnie 1853 r. z edycii 5-tej. Cytaty z Psalmow i inne urywki z Biblii dosłównie wypisane z owej wyżpomienionéj Biblii, i język w Homiliach zupełnie tenże sam i pisownia taż samo, co w Biblii, ztąd można wnosić, że one moga być pisane przez tegoż autora. Zresztą wszyscy autorowie towarzystwa Królewieckiego w 17 i 18 wieku pilnie trzymali się takiej pisowni i takiego języka, z małą bardzo różnicą, jeden od drugiego, i trzeba im przyznać, że ich pisownia, chociaż nie zawsze trafna i dogodna, ale bardzo zasługuje na pochwałę za to jedno, że zawsze jest pewna i jednostajna wszędzie, również i język ich bardzo poprawny, sliczny, czysty i bliski do dzisiejszej naszéj mowy... ztąd jasno widać, że owe szanowne towarzystwo z zamiłowaniem i jednozgodnie, mając na celu ukształcić język Litewski... tym czasem jak u dzisiejszych autorow całe mixtum chaos w ich pisowni i języku: mało tego, że każdy dziś autor używa innej pisowni, ale często ten że autor, te same słowa po razy kilka inaczej zwykł pisać... ja zaś, sledząc bardziej etymologii i znaczenia słów, doswiadczałem prawdziwe gorszkie męki przy czytaniu takich dzieł... Jednem tylko pocieszałem siebie, iż w tym razie spełniam funkcję lexikografa — kompilatora, którego głównym obowiązkiem być musi: starannie

pilnie zebrać to wszystko co można znaleźć w dziełach dotychczasowych; a bardziej jeszcze powinienem zwrócić mą „baczność“ na język żyjący w ustach narodu Litewskiego, gdzie daleko więcej bogactw znaleźć można, niż w książkach... trzeba więc mi koniecznie wrócić do Litwy do wykonania mej pracy, bo jako lexikograf — kompilator powinienem najtroskliwiej postarać się wyczerpać wszystkie źródła i przyrodzone i sztuczne i najakuratniej wszystko to przelać na papier... największa gmatwanina u dzisiejszych autorow w użycie samogłosek: jedni z nich lubią używać całe tony: a, i, u; innym więcej podobają się półtony o, e, a najwięcej takich, co lubią używać różnych kombinacii z tonów i połtonów; na tem opiera się i głowna różnica dialektow, i ztąd to bywa konieczność jeden wyraz po kilka razy pisać **np.** duna, dûna, douna, dona: dawanoju, duowanoju, douwanoju, dûwinoju; wijnas, wienas, wens... Ja sądzę, że lexikograf na wszystko to powinien zwracać uwagę, wynotować to wszystko, i ile można koło słów powinien oznaczyć autora i nawet miejscowość, gdzie takich dzwiękow mowy zwykli używać; chociaż i to wiadomo, iż autorowie pisząc słowo jakie rozmaicie, jednostajnie jednak wymawiają, a więc wypadałoby, aby nasi szanowni autorowie zwrócili się i zgodzili się jednostajnej pisowni używać, tak, jak kiedyś czyniło Towarzystwo Królewieckie, z ich pisowni ja tylko ośmielam się opuszczać duplikaty spółgłosek, jako niemające żadnego znaczenia w naszym języku, wypisując tylko takie słowa, gdzie etymologia tego wymaga **np.** attraukti, plikkulnis, pussotis... ale widzimy, że Litwini i w podobnych razach duplikatów nie lubili i woleli mówić atitraukti, plikakulnis, pusesotis... Używana przez nich dwugłoska **ů**, jest arcy sztuczny wymysł, bo każdy czytający według swego widzimi się może sobie wyobrażać owe górne **o** to przed **u**, to po **u**, albo żadnej uwagi na to nie zwracać przy czytaniu, jak zwykle czynią Żmujdzini, wymawiając takie słowa zawsze prawie przez czysty i pełny ton litery **u.**

Takoż dosyć zgrabny wymysł Niemcow roźnie kreskowane **e**, ale ja sądzę że oni nie mając ucha wprawnego, któreby im pokazało, gdzie pisać **e**, a gdzie **ie**, wymyslili żydowskie kreskowanie, dla przykrycia swych jawnych błędow... dla tego i podobne kreskowanie ośmielam się zaniechać, takoż nie myslę kreskować **i**, **u**, co dziś Niemcy zwykli czynić, jakoby dla pokazania etymologii, ja zaś sądzę, że lepiej będzie tak: gdzie narod lubi wymawiać przez nos takowe samogłoski, to w takim razie trzeba dodawać do nich **n**, a w przeciwnym razie pisać **i**, **u** prosto bez żadnych kresek; mniemam nawet, że kreskowanie **a**, **e** jest zbyteczne tedy, kiedy postawione przy nich **m**, **n** zmuszają wymawiać takowe sylaby przez nos; Dowkont zanadto przesolił kreskując te samogłoski, on piszy: tǫmsę mǫnį, a w innym miejscu munį, matuszęs... 3 osoby słów konczy na ę np. pasakę... mniemam takoż, że w Litewskim języku **y** niema potrzeba używać, co Niemcy używają zamiast ī długiego, i to często nie trafnie, w dialekcie Żmudzkim wypada używać ij, co się wymawia jak russkie й np. wijnas, ale i w tym razie nasze j = russkie-

mu й. Że nieumienie wyrazić litery ī trzeba Niemcom wybaczyć, bo oni w swym języku nie mają tej litery, a jak wiadomo i wymówić nie mogą, ta litera wspólna nam ze słowianami, i w dalszej Europie jej niema... Niektórzy jeszcze piszą: dirpti biekti ruksztus... nie wiem czy to trafem i przez omyłkę, lub może chcą imitować etymologię grecką, dbając, aby litery jednogatunkowe stały koło siebie, ale takie wyboczenia z pisowni w naszym języku, zdaje mi się, że są niedorzecznemi, również ś zamiast sz; ć zamiast cz; ó zamiast u; buo zamiast buwo; aduoti zamiast atdůti v. atidůti... i wiele innych dziwacznych wybrykow etymologicznych łatwo naliczyć można... Rzecz bardzo godna uwagi dla filologów: jakim sposobem w przeciągu kilku wieków mowa zachowuje się czyściej w ustach prostego narodu, niż na pismie i nawet w druku? Prawda, że narod prosty wielce bywa przywiązany do swych starodawnych zwyczajow, osobliwie taki, który bywa swobodny od wpływow obcych narodow, jak np. koło Kazania: Czeremisy, Czuwaszy, Mordwa, Wotiaki... ostatki jakichś narodow średniowiekowych, którzy i dziś mieszkają po osobnych wsiach, z Russinami żadnego związku mieć niechcą, Russini zaś gardząc imi takoż unikają od nich... i przy takich okolicznościach zapewnie język takiego prawie dzikiego narodu może przetrwać kilka wiekow bez żadnych zmian... Z Litwinami nie to było: wiemy, że z 12 wieku cudzoziemcy ze wszech stron gwałtem do nich cisnęli się, po długiem sprzeciwianiu się wszystkim tym gwałtownym, krwawym najazdom utonąć nareszcie musieli biedni Litwini w zajadłych tłumach obcych narodow, którzy im wszystko wydarli: swobodę, dobytek, wiarę, zwyczaje, obyczaje... wiele starań i srogich sromotnych srodkow używano, ażeby i sam język Litewski wytępić, z początku Niemcy prześladowali fizycznie przez swe sromotne ukazy, a później jeszcze gorzej Polacy przesladowali moralnie gardząc, dziwiąc i jadowicie wysmiewając naszą mowę... pamiętam i teraz jeszcze z boleścią, jak w szkołach nauczyciele Polacy hańbili i łajali nas często, nazywając czarnymi Żmudzinami, i to zato, że popolsku poprawnie mówić i pisać nie umieliśmy... ale my na takich nauczycieli patrzyliśmy jak na wrogów swoich, i nigdy swej mowy zaniechać nie mysleliśmy... i przez to samo dziecmi będąc czuliśmy, że my nie Polacy... Przy takich okolicznościach dziwić się wypada, jak nasz język w ciągu kilku wiekow mógł przetrwać bez żadnych prawie zmian, o czem swiadczą dzieła pisane w 17 i 18 wieku... tym czasem, jak wszystkie inne Europejskie języki w tym że samym czasie wielkim zmianom uległy... między wielu innymi przyczynami ja sądzę iż można liczyć wielką doskonałość, piękność i bogatstwo naszego języka, tak że Litwin w żadnym obcym języku nie mógł znaleźć tak pięknych, dobitnych, wyrazistych fraz, jak w swym języku, i dla tego lubił swoj język nad wszystkie inne... Badając pilnie język Litewski i porównywając go z innymi, nieraz dziwić się wypada: jak mógł język w ustach prostego narodu dojść do takiej wysokiej doskonałości, przewyższając nieraz sam nawet język Grecki?... Jeżeli język, wedle zdania filologow, jest istnym ob-

razem duszy i rozumu narodu, to ztąd wynika bardzo chlubna konkluzja o Litwinach. Patrząc na dzisiejszy język Litewski, łatwiej daje się wyrozumieć dziwnie piękny język Homera; łatwo ztąd wnosić, że język Grecki do czasow Homera przez wiele wiekow musiał doskonalić się w ustach narodu, również wypada wnosić, że naród Litewski i jego język musi być bardzo starożytny... daj tylko nam Boże prędzej Homera litewskiego... był o to A. Mickiewicz, ale żal bardzo żal, że on nazywając siebie Litwinem nie napisał dzieł swoich po Litewsku, tedy nasza literatura, nie ilością, lecz wartością swych dzieł stałaby w rzędzie z pierwszemi w świecie... a to dziwacznie jakoś i wygląda: treść zupełnie Litewska, a język Polski, napominający nam zgubę naszą fizyczną i moralną... dziś już i sami Russini śmiało piszą: jeżeliby obłudni, zwinni, chytrzy hypokryci Polacy nie zwabili do siebie naszego Jagiełły, to nie ma żadnego wątpienia, że dziś na przestrzeni Rossii istniałoby Litewskie imperium... zdaje się nawet, że już tedy Polacy przewidywali przyszłą wiekość Litwy, a z bojaźni i może przez zazdrość użyli wszystkich środkow, aby temu przeszkodzić, i skończyli tem, że i sami zginęli i nas zgubili... Pomnę i dziś najlepiej, jak Jaśnie Wielmożny Biskup, wykładając na lekcii: o nacisku Reformacii do Polski i Litwy, choc ukośnie napomknąć raczył o intrygach Polakow, knujących na zgubę Litwy, i jak oni zdradziecko obrońców Litwy, np. Radziwiłłów prześladowali i nawet truli... chociaż tedy niepodobno już było stanąć Litwie na takiej wysokości swej mocy, na jakiej stała za Witowda, którego takoż zdradziecko Polacy pozbawili korony i do grobu wpędzili... Poruszony teraz takiem uczuciem, ośmielam się prosić Waszej Biskupiej Mości, aby mi raczył dozwolić pisać nadal do Siebie listy po Litewsku, niemniej ośmielam się błagać Jaśnie Wielmożnego Biskupa, aby i Sam kiedy raczył do mnie napisać także po Litewsku, dając mi rady i przestrogi w terazniejszej mej filologicznej robocie, co mi niewypowiedzianą przyjemność sprawi, a razem i korzyść, bo bez wątpienia albo słowo jakie nowe złowię, albo wyrażenia i pisownię najdokładniej malujące znaczenie i dzwięki mowy naszej... przyznam się otwarcie, że od dziecinstwa mego, nigdy nie czułem w sobie przyjaznych uczuć ani ku Polakom, ani też ku ich językowi, i dla tego raz pierwszy pisałem do Jaśnie Wielmożnego Biskupa po Litewsku tak jak umiałem, ale otrzymawszy odpowiedź po polsku, już nadal nie smiałem pisać... Co wyraziwszy mam honor złożyć moje najgłębsze uszanowanie i szacunek Jaśnie Wielmożnemu Biskupowi najpokorniejszy sługa syn i uczeń

A. **Ugiański** Żmujdzin

1 Oktobra 1859 roku, z Kazania.

XXVII. Kun. Aleksandro Vytarto 1863 m. pamokslas.

P. Mykolui Brenšteinui iš Vilniaus pavyko surasti Paryžiuj E. Martinet spaustuvėje išspausdintą „Pamoksłą kunėga Witorta Kamandoriaus Czekisz-

kiu bažniczes". Yra tai nedidelė, 6 puslapių knygutė (14,5×10 ct.), kurios gale yra parašas: „Rasziau abazie Lenku po Czekiszkiejs 1863 m. Morciaus menesie 10 d." Pamokslo tekstą, kaipo vieną nedaugelių 1863 m. sukilimo tekstų, žemiau paduodame. Apie autorių nedaug žinių teturime. Valančius (Pastabos pačiam sau p. 69) apie jį tiek terašo: „Vytartas Aleksandras, Čekiškės kamendorius, sukilėlių priverstas perskaityti Lenkų manifestą, buvo 1863 m. maskolių užmuštas". Iš pamokslo teksto aišku, kad jokios prievartos iš sukilėlių pusės prieš Vytartą nepavartota, kad jis pats žinojęs, kur einąs. Žemaičių seminarijos rubricelės paduoda jį 1858—1861 m. Varnių seminarijos klieriku, 1862—1863 m. Čekiškės kamendorium, 1859 m. — turintį 20 m., 1862 — 24 m., 1863 irgi 24 m., taigi gimusį ar 1838 ar 1839 m. Mirė, sulig rubricele, 1863 m. kovo 17 d., t. y. praėjus lygiai vienai savaitei nuo pamokslo datos. Ir čia kyla abejojimų. Kokiu būdu tas pamokslas pateko į Paryžių ir keno rūpesniu jis ten buvęs išspausdintas? Nejau sukilėlių gyvenimo apystovose buvo laiko ir galimumo pamokslą parašyti ir net persiųsti jį į užsienius spausdinti. Ar vėl galėjo kam nors ateiti į galvą kautynių laike, kada būrys, kuriam Vytartas priklausė, buvo sumuštas ir išsklaidytas, kratyti užmuštą kunigą ir vieton pačiam skubiausiai gelbėtis, ieškoti rankraščio ir jį vėliau besislapstant saugoti ir net nugabenti į Paryžių? Tiek maža laiko praėjo nuo pamokslo parašymo datos iki Vytarto mirties, kad kyla mintis, ar ištikrųjų Vytartas per anas kautynes žuvo? Gal vėlyjo kaip ir kun. Pėža, to paties Valančiaus irgi pažymėtas mirusiu, mirti tik civiliniai, emigruoti į užsienius ir ten kita pavarde gyventi? Ar ne pats jis savo pamokslą ir išspausdino? Gal ir mirties paminėjimas pamokslo pabaigoje tuo pačiu tikslu buvo įdėtas.

Su diena 17(29 n. st.) kovo m. 1863, rusų oficialiai šaltiniai (iš jų A. **Milovidov** Perečen bojevych stolknovenij Vilna 1915 p. 8) riša dvi kautynes ties Aukštadvariu, kur sukilėlių būrys, siekęs neva 700 žm., nustojo neva sudegusiais ir užmuštais 100 žmonių, ir Chrapovickio miškuose Panevėžio ap., kur nuostoliai būrio nežinomi, bet į nelaisvę rusams pateko 8 žm. Kitos smulkmenos nepaduodamos. Lenkų šaltiniai — būtent S. **Zieliński** Bitwy i potyczki Rapperswill 1913 p. 288 — tą dieną mini tik kautynes ties Aukštadvariu, kurias kiti vadino kautynėmis ties Čekiškiu, Eiriogala, Pašilės Buda, Lapkalniais, Seredžiumi. Neabejotinai čia turima reikalo su tuo būriu, kuriame dalyvavo ir kun. Vytartas: šis būrys, iš pradžios Žarskio vedamas, ilgesnį laiką formavosi ties Aukštadvariu; 11 kovo būrio vadovybę apėmė Boleslovas Kolyška, kuris surinko iki 400 žmonių; stojus į būrį kunigui Narvoišui, pradėjo smarkiai plaukti ir valstiečiai. Rusai staiga puolė sukilėlius 17(29) kovo ir išvaikė būrį, kuris nustojo 16 užmuštų ir 200 išbėgiojusių. Keista atrodo, kad Zielinskis, minėdamas Narvoišą, paduodamas pavardę vieno užmušto paprasto sukilėlio, visiškai nemini Vytarto, nors šis, kad ir iš savo pamokslo turėjo būti žinomas visiems kautynių dalyviams, vėliau tas kautynes aprašiu-

siems. Taigi ir oficialūs kautynių aprašymai irgi verčia abejoti, ar Vytartas tikrai buvo per jas užmuštas, ar tik pabėgęs su daugeliu kitų ir negalėdamas grįžti atgal prie savo kunigų pareigų, išdumė užsienyn ir ten išspausdino savo 10 kovo pasakytą, o gal ir visai nesakytą pamokslą.

Pamoksłas Kunega Witorta kamandoriaus Czekiszkiu bažniczes.

Jau užtiesa wisi žinote ir matote tan sumiszima, kursaj tiewiniej musu szendien pasikieła; regiete kajp pułkaj wajska traukia tuopradžios isz wienos wietos i kita ir kajp musu jaunuomene beginieja ir renkas po miszkus ir tajsa sau ginkłus, kad priesz tan wajska iszejus ji pargaletu. Girdiete wisokius ikalbinieimus ir pisakus isz wienos ir kitos szales, nesgi abidwi nor jums pri sawies pritraukti. Otaj łokieme majsztij ir sujudime, kad jus mana brangiausi Letuwiej ir Žemajczej ne paklistumete ir netejsingu žodžiu ne klausitumete, asz brolis jusu paskajcziau sau už pawinasti trumpaj jumis apsakiti, isz ko tas (2) sumiszimas pasidare ir ko swetelis nor priesz wiresnibe Maskolu risdamas. Tajgi wisi mani su uwogu pakłausikite, nes žinote, jog łupas Kunega tiktaj gal jums wisa tejsibe pasakite.

Priesz septinesdeszimts metu Letuwa ir Žemajczej — Tiewinie musu priguleja pri Lenku Karalistes. Par Lenkus gawom mes wiera s. Kataliku, iszmokom garbinti tikra Diewa ir kajpo brolej turejom wiena Karalu ant sawies ir wiena rieda. Senelej musu atmena dar tan gadine, kad ant musu žiames ne maskolu, bet Lenku buwo waldžia. Bet swieteluj pasiłajdas łabiaus par pijokiste, Wieszpats Diewas užsirustines ir už griekus musu wisus korodamas, Lenku karaliste sugriowe, atjeme mums Karalu, o paczius padawe po Maskolu waldžia. Nu to łajka, wietoj Lenku Karalaus, gawom Maskolu Ciesoriu.

Wiresnibe Maskolu noredama idant musu Žiame par amžius nu jos ne atsiskirtu, nu pat pradžios užjomima musu po sawa waldžios łabiause storojes spausti musu wiera s. Kataliku, musu Bažnicze s. katroje kajpo kokieme akrote i dangu kielaujem, nesgi žina, kad Lenkaj, Letuwej ir Žemajczej pakol tik bus katalikajs, patol ne susimajszes wisiszkaj su Maskolejs. Matote ko Maskolu wiresnibej pasinoreje — mums sawa paklidusia wiera ibrukti.

(3) Wisupirma tada pasijeme parwersti po sawam Unijotus ir papirki su pinigajs kieleta ju Wiskupu, atjeme nu ju kunigus, arba ant Maskolu wieros par gwołta parwerte, isz bažniczju padare cerkwes ir tajp dewinis milionus kataliku i sawa wieros błudus partrauke, taj ira deszimt kartu tiek, kiek musu wiskupistej ira kataliku. Jej kurie turiejos sawo s. tikieima ir nenoreje wajkszczioti i cerkwes, tada tuos koroje ir muczije ir kotawoje ir daugiel i Siberia ware, arba kitur kur iszbłaszke. Buwo tajp pri cecorenes Kotrinos, Mikołojaus ir pri szito Ciecoriaus da tajp dedas kad asz jums apsakiczio kas dejos prijesz kietwerta metu Witebska gubernio su tokiejs kajp mes katalikajs, taj jus wisi kruwinomis aszaromis apsiwerktumete.

Parwerten tokiu spasabu Unijotus, pradeje pamażu najkinti ir kitus Katalikus. Pakasawoja daug szimtu klosztoriu, isznajkina daugiel musu Bażnicziu arba perdirba ant sawa cerkwiu, po miestus apsodina sawa popus, użgine kunigams perkalbinieti, jej kas isz musu kataliku noretu maskolu wiera priimti; użsakie bajsiausėj' maskolus priimti i wiera s. kataliku; po iszkałas iwede maskoliszkus mokitojus, kałba lenkiszka iszkasawoi maskoliszkaj liepe mokinti; po sudus ir kancelaries musu żiamej, kur wisi żemajtiszkaj (4) tekałba, prisakie wiskan maskoliszkaj rasziti; wajkus jaunus imdami i rekrutus siunczia giłuman Maskalios, kad ten be kunigu ir bażniczes budami, wiera sawa użmirsztu ir iszsiżadetu. Istate prowa kad kożnas katalikas apsiżianijes su maskałka, arba katalika už maskolaus isztekejus wajkus sawa maskoliszkoj wieroj augintu, o kunigams sragiausej użgine tokius wajkus kriksztiti, o jej kas apkriksztitu, taj toki siunczia ant Sibėrios. Użsake bażniczes ir kopliczes be pazwalenes budawoti; o praszant pazwalenes wargiej arba su wisu jos ne duoda. Ant sawa cerkwiu tukstanczies duoda isz skarba, o ant musu Bażnicziu ir szimtu gajles. Norent raszta koki iszdrukawoti, rejk pirma jems paroditi ir kajp tik randa koki żodeli priesz ju wiera, kasawoja arba ne lejdżia drukawoti. Jau girdietis kad be pazwalenes ir kriżiu ne wałna bus statiti, rejks tada kożna karta Patriburka siekti, o wajkelus szkałosie pri Bażnicziu mokiti skajtima ir poterelu jau użgine. Neużiłga pamatisme sunus popu mokanczius musu wajkelus maskoliszkaj, wieros maskoliszkos. Żodżiu sakant, wisokiejs spasabajs wiera s. spausdami, noria mums sawiep parwesti, kad su jejs wisiszkaj susimajszitumem. Ne karta Wiskupaj ir Ponaj prasze tokies prowas atmajniti, Bażnicze kataliku palengwinti, kałbos musu ne (5) najkinti, bet Maskolu waldże juokus isz to prowija ir kasdiena bajsiesnius ukazus iszduoda. Jus ligszioł to wisa ne żinojet, bo ne wałnu niekam apej taj pasakote.

Lenku Ponaj ir musu żemes daugiaus už jums iszmanidami, senej permane toki nora Maskolu ir nu pat pradżios be perstoima mislija isz po waldżios Maskolu kajp nors iszsiłaużti. Ne wiena karta buwa sukilen numesti nu sawies tan sunku junga, bet dar ne buwa atejes łajkas susimileima Diewa ir wiel i tan pacze bieda sukritom. 1831 metuosie atmenat kajp wisas swietas buwa sukiles ir werżies isz po maskolu waldżios, ale ir tuo czesu ne pasiwede, bo isztikra da musiet rustibe Diewa nu musu ne buwa atsitolinusi. Sziendien wielej swiets sukiła, jau nu kielu mienesiu su Maskolejs Lenkaj muszas ir pas mums burej jaunikiu ant wajnos susirinka ne del ko kita, kajp tik noriedami nu Maskolu atsiskirti ir wiera s. nu prispaudimo iszratawoti. Lenku Wiresnibe giejzdama kad praszcziokelej kartu su Ponajs priesz Maskolu sukiłtu, liepe Ponams dowanoti del żmoniu żiame ir per kunigus isakie isz ambonios taj apszaukdinti, Maskolus už parskajtima tu rasztu kunigelus jema newalen ir i maskolije weża.

Iszmanotė dabar, brolej mana, ko wiena ir antra puse nu jusu noria, žinote dabar kas stotusi su mumis ir su wiera musu szwenta, jej Maskolej gautu wirszu tame sumiszime. Numanote jog tejp Maskolams daront ne užilga musu Tiewiniej ne liks nej wienos bažniczeles, kajp kitosie dalisie Karalistes Lenku jau senej nebelika. Letuwas szalije isz penkioleka milionu jau tris tiktaj belika.

Dėltogi szaukiu pri jusu darikite pakuta, melskites ir praszikiete Diewa, kad tas wajnas ir sumiszima tejktus ant giara apwersti, kad jaunuomenej iszejusiej ant wajnos priduotu stipribe, kad kiekwienas pawirstu i smarki lawa ginanti sawa wiera s. kad pargaletu ir po koju sumintu neprietelus wieros ir tiewines, nes lengwa ira Diewuj su maža saujała didžius pułkus isznajkinti ir nupakariti tan, kursaj szwenta Jo bažnicze nor nužeminti. Melskites tik ir darikiet pakuta.

Gieraj numanau, kad Maskolej sugawi mani giwa ne pałajs. Tegul piłdas Diewa wale szwenta. Jejgu gałwos nebijau padati, galet isz to numaniti, jogiej szczira tejsibe jums pasakiau.

Rasziau abazie Lenku po Czekiszkiejs 1863 m. Morciaus menesie 10d.

Paryziuje — Druk. E. Martinet. ul. Mignon, 2.

XXVIII. Prie 1863 m. dainų.

M. Biržiška Dainų atsiminimuose iš Lietuvos istorijos 1920 m. p. 78—79 ir 134—135 duoda Akelaičio „Boże coś Polska“ vertimą su Brazausko varijantais. L. Didžiulienės duktė Aldona Kazanavičienė kadaise buvo man įdavusi žemiau išspausdintą kitą tos pačios giesmės vertimą, užrašytą iš L. Didžiulienės žodžių. Čia nėra tiktai Akelaičio vertimo varijantas, bet visai kitas vertimas. Galimas daiktas, kad šis vertimas yra susijęs ir su A. Baranausko asmeniu, nors yra išsilikęs kitas jo vertimas: Diewas, kurs Lannkus par omžiu daugibi... Iš L. Didžiulienės yra užrašytas ir vertimas „Neprapuls mūsų tėvynė“, tačiau jis tik atskirais žodžiais skiriasi nuo M. Biržiškos tam pačiam darbe p. 78 paduoto, taigi jis čia ir nekartojamas.

Dieve Aukščiausis. kurs musų tevynei
Daviai senovėj šlovę ir galybę.
Ją nuo nevalios maskolių apgynei,
Atitolindamas kozna piktybę,
Sugrąžink, meldžiam puldami ant kelių,
Laisvę tevynei del savo vaikelių.
Dieve Aukščiausias, veizdek ant lietuvio
Ir visų žmonių akimis malonės,
Suderink širdį visokių liežuvių.

Sulaužyk jungą, gana jau koronės.
Sugrąžink meldžiam, puldami ant kelių,
Laisvę tėvynei del savo vaikelių.
Gražink mūs žemę, šlovę, kaipo buvo,
Suderink laukus, dirvas, miškus, pievas.
Tegul vienybėj — mūs broliai lietuviai
Tarp sau gyvena, o širdyje jų Dievas.
Sugrąžink meldžiam . . . . . .
. . . . . .
Dieve galingas, gal iš Tavo Valios
Nuožmi piktybė apgalėjo svietą.
Išgelbėk mumis iš sunkios nevalios,
Sutraukyk pančius, numesk jungą kietą.
Sugrąžink meldžiam . . . . . .
. . . . . .
Vienas Tavo žodis, perkunų valdove,
Iš dulkių smertės prikelt svietą gali,
Jei busma kalti, tegul mum karone
Pasiekia kožną, tiktai ne nevalia.
Sugrąžink meldžiam . . . . . .
. . . . . .

XXIX. Lauryno Ivinskio laiškai.

Mūsų senesniųjų rašytojų korespondencija yra vienas svarbiausiųjų šaltinių jų biografijoms sudaryti. Iš įvairių nuotrupų jau ikšiol šiek-tiek tos korespondencijos surinkta ir paskelbta. Ivinskio korespondencijos irgi jau kiek turime.

E. **Volteris** Lietuvių Tautoj 1908 I. 2. paskelbė tris Ivinskio laiškus Kulinui iš 1869.I. 20, VI. 16 ir trečią be datos. K. **Grinius** ten pat padavė 30 įvairių Ivinskio dokumentų, jų tarpe Iv. laiškus iš 1851 VI. 27., a. 1866 m., baronui Renne iš 1870, iš 1877 V. 6. ir dar vieną be datos; Ivinskiui rašytus Rimkevičiaus iš 1863 II. 24., Iv. sesers iš 1865, V. Baublevičiaus iš 1869 X. 12.; J. **Basanavičius** Lietuvių Tautoj 1923 III. 2. paskelbė tris laiškus rašytus Ivinskiui A. Bielensteino (1862 IV. 2.), Krečynskio (1877 IV. 12.) ir J. Pocevičiaus (1870 IV. 9.); Mūsų Senovėj 1921 I. p. 117 paskelbtas Iv. laiškas Oginskiui (neteisingai redakcijos pavadintam Irenieju) iš 1873 I 22; galop J. **Tumas** L. Lit. 1924 padavė laišką iš 1860 III. 15. (vertime), Karpiui iš 1860 VII. 18, Oginskiui iš 1865 IX. 29., 1872 XII. 11., 1873 IV. 17., 1877 VIII. 26. ir Antanui Moro (J. Tumas adresato nenurodė) iš 1874 III. 13. (vertime); galop Aleksandro Moros laišką iš 1878 II. 11. (vertime).

Prie šių laiškų čia pridedamas Ivinskio laiškas Kašarauskiui iš 1862 II. 24. (yra Kauno seminarijoj bibliotekoj Kašarauskio Litvanicoj p. 231) ir originale laišką iš 1860 III. 15. ir Al. Moros laišką, kurie J. Tumo buvo paduoti vertime.

1) **Ambraziejui Kašarauskiui.**

Wielmożny Mości Xięże Dobrodzieju. Przesyłam trzy dzieła z Biblioteki Kretyngowskiej, które mogą być wielkiej wagi a jeśliby niebyły przydatne to racz napowrót wręczyć W. J. Xiędzu Gwardyanowi. Może je długo trzymać a potem mnie odesłać przez pewne ręce dla zwrócenia do Biblijoteki: inne księgi nieco później. Katalog ich jest u księcia Giedrojcia. Składam moje uszanowanie — do miłego widzenia się Najniższy sługa Iwinski 1862 roku 24 Lutego.

2) **Nežinomam p. Franciškui.**

Szanowny i drogi! Matematyczny podział czasu na pory roku zakreślił krąg swój mierząc niedawno porównanie wiosenne, o jednak pomimo tego mamy głęboki śnieg jak w 1855 r. Przykro byłoby czekać powrótu fizycznego wiosny gdyby u mnie w wazonach nie kwitły kwiaty i nieskładała pączków biała nadobna lilija i gdyby spieszno nierosła Verea z liści swych dolnych rodząca liście. Wkrótce wprawdzie nastąpi wiosna, ale wszystkie jej ozdoby są wiadome, chciałoby się coś nowego. Szczególnie z namowy dwóch osób a najbardziej z natchnienia bardzo godnej K.R. *) załączam regestr roślin dla próby: może uda się w ogrodzie botanicznym w Berlinie nabydź, lub niektóre mianowicie Numera tu oznaczone jako ciekawsze i pożyteczniejsze zwłaszcza NNro 13, 15. 24, 39, 49, 50, 56, 70, 76, 81, 83, 91, 99, 100, 102, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 116, 117, 118, 124, 125, 129, 130 132 i 134.**) Za troskliwość, jeśli tylko to da się uskutecznić, Kochany Panie Franciszku, osoby wypisujące te rośliny wrócą koszt dodadzą dopłaty 3-cią częścią wyżej — Tudież W. Ks. A. Kossarzewski genjalny badacz języka Zmujdzkiego porownawczego załącza przezemnie regestrzyk słówników 12 języków — cena exemplarza niepowinna wynosić więcej jak od 1 rubla sr. do 2-ch. Racz dowiedzieć się u głównego księgarza czy takowe można dostać — a gdyby je przywiózł, wnet wypłacam całą należność zgóry kochanemu P. Fr.

Dla siebie nic więcej nie proszę jak o gąbkę platynową do lampy gazowej służącej do zapalania za parę złotych i o widok Kościoła S-go Piotra w Rzymie choć na pół arkuszu.

---

*) Tai greičiausia Kazimiera Rodovičiutė Santeklių savininkė, Jucevičiaus mokinė, kuriai šis paaukavo savo Lietuvos istoriją.

**) Prie laiško buvo pridėtas ir sąrašas, tačiau šis kaž-kur užsimetė.

Pewna Pani koniecznie obowiązuje abym postarał się choć o parę bażantowych jaj. Zmiłuj się! kup drogi Panie, przyjeżdżając choć parę; przywożąc nie zajmą osóbnego miejsca, bo można je obok własnych pomiescić a takim sposobem z parą wyjechawszy z Retowa a ze cztermy powrócić, to są nieżarty Mospanie.

Wszyscy zostajemy zdrowi i weseli. X. Stabrowski wyniósł się do Kontowć na mieszkanie, innych żadnych nowości. O to donosi Drogiego Pana Franciszka sługa i Przyjaciel W. Iwinski.

Retów 1860 r. 15 Marca.

3) **Aleksandro Moros***) **laiškas.**

11-o Lutego 1878 r. z Szawel.

Szanowny i Kochany Panie Rychardzie!

Naturalista naszej ziemi i miłośnik oświaty ludowej, nasz Zacny Wawrzyniec Iwinski, w zaciszu wymodlił pozwolenie do upragnionego wydawnictwa Kalendoriaus w języku ludowym, — zapewne to udało się nie bez protekcij książąt Oginskich na radość Iwusia. — Otoż dla rozpowszechnienia i utorowania drogi Kalendarzowi w dawnem Woiewodztwie Augustowskim, dziś w Suwalskiej Guber., Iwuś najgoręcej uprasza przezemnie, twego Kochany Rychardzie posrednictwa i współudziału; w tym celu przesyła ułączaiące się dwa exemplarze, — jeden jako koleżeńską ofiarę swej pracy dla Ciebie, — a drugi żebyś raczył złożyć u stop Biskupa miejscowej Diecezij, zanosząc w imieniu pokornego Wydawcy gorącą supliką do Jego Excellencij, o udzielenie przez Was jemu wiadomości, jaką liczbę Kalendarzy pozwoli przysłać na rok 1879 dla swej Owczarni mówiącej i czytaiącej po Litewsku? oraz o udzielenie z Biskupiej Kancellarij spisu parafjow Diecezij Sejnenskiej z ich odpustami (a może maią to i z Jarmarkami). — Następne wydania będą w nowym stylu obok starego; a może uda się jemu wyiednać pozwolenie na litery ą, ę, ł, w, ktorych w obecnym druku niema gdyż zgodzono się **tylko na łaciński.**

Wedle myśli ludzi dobrej woli, nawet koryfeuszow nauki dbaiących o oświatę ludu, jak nie dawno czytałem w jednem czasopiśmie taki podręcznik pod skromną szatą Kalendarza, uważa się w dzisiejszych czasach zgorszeń za nader praktyczny do popularizowania zdrowych idei, nie bez tego, żeby diabełek i pod siermięgę niewciskał swych sztuczek niewiary, alèż na to spotka się z kropidłem cenzury sług Bożych.

W tym Kalendarzu maluczko artykułow naukowych, ależ tu pierwsze lody kruszono; w dalszych ma bydź treść bogatsza, pisałèm o tem do Iwusia

*) Aleksandras Moro, Ivinskio prietelius, ilgus metus buvo Šiauliuose bajoro vado sekretorium. Į senatvę apsigyveno savo dvarely ties Triškiais. Jo sūnus Antanas b. Rygos politechnikas, 1863 m. Šiaulių gim. baigęs, gyveno Daubišky ties Viekšniais. Mirė Orle karo metu.

ażeby się starał o powieści i przykłady z temy Przykazań Bożych, szczególnie o poszanowaniu cudzej własności, są nato bogate zrzódła w nowszych dziełach.

O skutkach tej prośby, racz z łaski swej zawiadomić dla pocieszenia Iwusia; jeśliby udało się dostać żądane Wiadomości, i te tworzyłyby spory plik papieru, to dla oszczędzenia kosztu przesyłki, możeby Kancellarja Biskupia zgodziła się zaadresować do naszej, a ztąd dojdzie do celu.

Do nas zaczyna przedzierać się jako nowość Elektro-Homeopat metoda Hrabiego Mathei z Bolonji; niemam o niej wyobrażenia, widziałem apteczkę, składa się z 14—15 Specifikow — kieszonkowa, — kosztuie z broszurką, w Petersburgu (Centr. Hom. Ap.) 15 rubli; — a cóż — wiek obecny bogaty w Cuda, może bydź coś uniwersalnego z łaski Bożej dla dobra ludzkości; proby okazały się jakoby świetne, a nawet leczy radykalnie **Raka**.

Zresztą nowiny te same co u Was, tylko Tyfusik coś bardzo tu zaziera i niepokoi; niech nas Pan Bog uchowa, czego życzę i Wam Kochany Rychardzie — pełen szacunku i starej Przyjaźni twój sługa Aldr. **Moro**.

XXX. Mykalojaus Stankovičiaus 1854 m. pasveikinimas vys. Valančiui varduvių.

Iš Kauno Metropolijos konsistorijos archyvo.

Spiew

W Języku żmudzkim na Węzeł Jmienia Jaśnie Wielmożnego Macieja Wołonczewskiego Biskupa Żmudzkiego zwyczajem dawnym Żmudzi na wieczor dnia 13 Miesięca Lutego 1854 roku przez Obywatela Mikołaja **Stankowicza** z majątku Gimbutt Poakmenia, Rosienskiego powiatu napisanej, a z powodu w tem czasie niebytności JW Pasterza w Worniach, ztąd nie egzekwowany, w roku zaś terazniejszym 1855 z powodu wielkiego postu także nie egzekwowany, lecz na pamiątkę dawnego zwyczaju w dowod wysokiego szacunku czci i poważenia z życzeniem lat długich przy zdrowiu i szczęściu w dniu Imienin 24 Miesiąca Lutego 1854 roku osobiscie Jaśnie Wielmożnemu Pasterzowi Dobrodziejowi złożony.

Dajna Surysztuwiu.

Senu budu po Żemajczius, senu Tiewu musu,
Mas atejnam su Rysztuwiems pas Wiskupa musu.

Primgi Tu giers Tiewie musu pranesztuwes,
Ir atmink jog nug wiernu ir tos surysztuwes.

Kad atejnam su rysztuwiems, taj turem styklelu,
Wiskups, ont Jo surysztuwiu pripils mums winelio

Mas iszlaksma tus styklelius už Jusu swejkata,
Ziczidami wysa giara be kokia kłapata.

Ir padusma wiena roda szioje wałandele,
Dieł małona giera Tiewa rysztuwiu dajnele.

Jej nori swejku buti ir skanej užmykti,
Rejk wysokius rupesnius ritojuj palikti.

O tajp diena po dienos, swejkatos pribuset
Ir ne wiena wałanda geru neprazuset.

Tokies mas rodas neszam prisz Jo wardadienai,
Kaip isz lękiszka wadyn prisz Jo imieninas.

O dabar jau palik swejks i linksmas wysada,
Tegul Diewas tur apieku, neprelejd niekada.

XXXI. Antano Baranauskio nespausdintos eilės (iš 1863 m.?).

Nors iš vysk. Antano Baranauskio literaturinio palikimo jam mirus nemaža įdomios medžiagos jau buvo paskelbta, tačiau nuolatos susiranda ir nauja, ikšiol nežinoma. Kitoj vietoj paduodamas A. B. spausdintų ir nespausdintų raštų apžvalgą, šič patiekiu keletą jo eilėraščių, kiek žinau dar niekur nepaskelbtų. Jie yra išimti iš rinkinėlio Liet. Univ. Bibliotekoj saugojamo. Rinkinėlis antraštės neturi. Pradedamas A. B. eilėraščiu į kun. Kairį (Alleluja! Klemensai broli! Te knigeła mona) ir apima daugiausia žinomus A. B. eilėraščius (Kelionė Peterburgan, Trim Brolom Žemajczom, Ramucziuj wardo dienoj, Pasikałbejimas gesmininko su Tewini) ir kelius nežinomus — tai patriotinio turinio — Żwiłkterek o Diewe — ir lenkiškų patriotinių giesmių vertimai. Kada, keno ir kur šis rinkinėlis sudarytas žinios nėr. Atrodo, kad tai vėlesnis nuorašas, gal S. Didžiulio rankos, originaliniai paties A. B. sudaryto rinkinėlio. Tos originalinės patriotinės eilės ar nėra tik anos eilės A. B. 1863 m. užsienyje parašytos ir dingusios? Rinkinėlis, matyt, A. B. sudarytas K. Kairiui pasiųsti.

* * *

Żwiłkterek o Diewie akimi małones
Sztaj unt Tawi szaukems Tarnaj Tawo
Duok mum Dwosiu Szwintu, kad tawo wajkelej żmonems
Tarnautumem wernaj kajp kitkart Tewelej —

Anis wisu szirdi wisu dusziu sawo
Atadeij buwo tarnowimaj Tawo
Prastu namu rubu jems kitkart potoko
Błogojo gerimo negere nej szłoko.
Nors wergijoj buwo, bedos ne iszmone
Giweno kajp rojej ir dusziu iszgone —
Miłejo jos Ponaj ir no bedu gine
Terpu wisu mejła ir zgada namine.
Wisa Tau Tewine tarnawo wenibej
Ir Tu Ju pakełaj Apwejzdos galibej
Pastatej lig muru diel wisu Krikszczioniu
Bajsibi ir kłajuu(?) diel wisu pagoniu.
Terpu dweju moriu patogej isztiesti
Giwenom wenibej kajp ir wienam mesti
Łajkaj wisu žiemi mieduj ir pieni
Dawej mums Mejlingu Dungaus Karolisti(ieni?).
Ir žemes Karolu łoskawu tejsingu
Ne iszmonem kitkarti bedu szławartingu
Pagolwiu nebuwo, rekrutu nestotem
Ažupieczu szlektu wajnos nepamotem —
Žeme pałajminta nełojsdawo bodo
Pokol pikto goro ruksztes netsirodo
Dirwos jawajs geło, piewos troszej želo,
Miszkaj ir ganikłas no goło lig goło. —
Kajp kupczej korwes — pilni džiauksmo žmones
Su Aniołajs siunte małdas dekawones
O Bažnicza Tawo lig boksztas Dowido
Ramu lingsma buwo — ir niekas neklido.
Dobar musu žemie po gełažims žwoga
Ir isz wisu pusiu Tarnoms Tawo błoga
Lidimaj ir płotaj no goło lig goło
Piewos ir ganikłas iszdejo nuoło —
Prokajto ir wargo dirwa neužmoka
Ołkanus ir wargus už pagalwas płoka
Mocza Sunaus rauda, naszła wiro sawo
Wajkelej kad Tewu rekrutos sugawo. —

Pułkaj gaspadoriu iszwersti isz ukes
Kas adina łaukia bodo arba trukes
Kunigaj ir Ponaj unt taczkas prikalti
Poniu kraujo rauda naszłojczej nekalti

Kłanajs kraujas tałkszo prie Tawo Ałtoriuj
Ir no ginkła wojsko garuoja Szwintoriuj —
Bjaurejs žodžejs skumba Tawo namu sienos
Križius sukapotas łabaj sunkios dienos
Wisa musu žeme spaudžiama isznaujo
Lig dwi upis teka oszaru ir kraujo —
Wisur mums pastote słastus ir žabungas
Ir kunu ir dusziu miga kietas jungas
Keno taj kaltibe kad tokia korone?
Musu pacziu, musu prispažistam Pone
Mes Tawo geribems łojmet nenorejom
Girtiben parsmegij sunkej nusidejom
Wieszpates pawejksłu purwajs suwolojom
Griekuos atsiguly griekajs apsikłojom
Žemiszkoms pagejdoms szirdis apiaugus
Dangaus nebemote po biauribiu raugus
Suiro wenibe no grieku pagejdu
Ir nupinej Tewe małoningu wejdu
Nepretelej kiło kajp debesej juodi
Ir topo mums korszta kajp wirałuj puodi
Ir musu Tewine kajp kitkart Niniwa
Nedore pakutos ir kłupo wos giwa
Kaj prikelt norejom Tu mums nepadejej
Kaj unt Tawi szaukems tartum negirdejej. —
Tejgi dabar proszom jau szirdij sutrini
Nekałtaj krauju prijmk už Tewini
Ir sudek weniben krauju Kałwarijos
Muczelniku wargu sopulus Marijos.

Giesmie

Szwinta Marija, Motina małones
Wergdami szaukiam, nusidej žmones
Iszmelsk del musu grieku atłajdimo
Musu Tewini gink nog prispaudimo.
Motina proszom oszaros aptwini
Užtarik už mums iszwaduok Tewini. —

O Karaliene Linnku Karalistes
Piłna stebukłu ir miłaszirdistes
Tawo Bažniczias Maskolej biaureja
Nekałtu krauju Tawo tarnu łeja. —
Motina proszom ir t. t.

Nors jems błogumo nej dorom, nej gejdžiam
Tik szirdes bałsu unt ałtoriu łojdžiam
Tik musu szirdis no skausmo wajtoja
Už tat mums onis su ginkłajs kapoja —
Motina proszom ir t. t.

Neszk musu krauju ir werksmu unt Sunu
Letuwu gełbek ir Linnku Karunu
Waduok užgintu iszgonimo kelu
Iszkłausik bałso prispaustu wajkelu.
Motina proszom ir t. t.

Wisas sutraukik suktibiu žabungas
Tegul iszłuszta szitas pekłas jungas
Duok katalikom terp sawi wenibi
Meiły ir drusmi numirt su tejsibi.
Motina proszom ir t. t.

Kajp Czenstochowus nog Szwedo apginej
Tejp dabar łojswi sugružink Tewinej
Apgink Baźnicziu Szwintu Kataliku
Nuog atskałuoniu ir nuog heretiku.
Motina proszom ir t. t.

Jej do płaks Diewas už musu kaltibes
Wergdami proszom drusmes ir kuntribes
Welik už wieru wisiem smertis gauti
Neku Maskolej be weros tarnauti.
Motina proszom ir t. t.

Mes kalti esam didžiausies korones
Griekuos parsmegi pawargelej žmones
Ner mum kuntribes — užtarik Marija
Tegul jau musu sopulej sugija. —
Motina proszom ir t. t.

Jezau Kraujo wieno tik łaszelo
Gana už griekus, kad ir but kajp smelo.
Praszik gi už mums par krauju szwincziausiu
Kad mums atgrisztu Wejdu łockawiausiu.
Motina proszom ir t. t.

Amen.

Giesmie už Tewini.

Diewas kurs Lannkus par omžiu daugibi
Ant sparnu Tawo apiekos nesziojej
Dawej jems szławi ir didžiu galibi
O nuog neszczeszcziu mejlingej dabojej —
Kelame małdas priesz ałtoriu Tawo
Tewine walna gružink mociu sawo. —

Tu Diewe paskuj unt mums žwilkterejej
Už wieru szwintu Lannkus pabudinaj
Ir wisom swietaj parodit norejej
Kad ir warguose gorbi Ju auksztinaj. —
Kelame małdas ir t. t.

Gružink mums czesa senowes szławingu
Łojmink łaukus, ir dirwas supustitas
Sutejk wolnasti ir czesu gausingu
Parstok karoti Diewe užrustintas.
Kelame małdas ir t. t.

Dar musu žeme nesenej užimta
O jau upelejs beg isz musu kraujas
Graudu diel žmoniu ir no wieno szimta
Kad jau Tewine spaudžia rundas naujas
Kelame małdas ir t. t.

Diewe Wisogolis be kurio wolos
Unt swieto nieko giero netsirunda
Isztrauk mumis isz Maskolu newolos
Tegul nodieja musu prosibunda
Kelame małdas ir t. t.

Diewe Szwincziausios par Jezuso ronas
Susimiłek unt brolu numirusiu
O tuos pastiprink kurios spaudžia Maskolis
Prijmk apiera sunu žemes musu.
Kelame małdas ir t. t.

Kad szinden Lannkaj skiausta aszarose
Už tuos brolus, Pone, meldžiam wenkartu
Kurie užmuszti sunkiose mukose
Patrauke mumis pri wolnastes wartu.
Kelame małdas ir t. t.

Motina Diewo i Szidłowos Bažniczoj
Stebukłaj(s) sawo Žemajczius giałbejej
Proszom, duok łocka Tawo apginiczioj
Sugružink Lannkus katrus numiłejej.
Kelame małdas ir t. t.

Musu Bažniczios iszwerte Maskolis
Szaudo nekałtus ir kapoja križius
Be Tawo sparno prapuls musu wiera
Diewe neduok mums prapulti unt amžiu.
Kelame małdas ir t. t.

Wiens Tawo žodis Galingiausis Pone!
Mum munnkus isz dulkiu prikelti goli
Bet jej dałojsi unt musu koroni
Korok kajp nori, bet numesk newoli.
Kelame małdas ir t. t.

Amen.

Giesmie
Pas Mariju Motinu Diewo.

Szwinta Marija priesz Ałtorius Tawo
Wajtojunt skundžiams unt koroniu sawo
Žmonius nekałtus Maskolej najkina
Križiu ir pawejksłu Tawo niekina.
Gajłaszcziu Tawo mialdžiam nužeminti
Kajpo Motinos wajkaj nuwarginti.

Stebukłajs unt daug wietu paszławinta
Ir Karalienia musu Lannkajs praminta
Pamalsk rustibe Pono unt musu tejsia
Apierawok Jom musu muku bajsia.
Gajłaszcziu ir t. t.

Nors bajsas jungas unt musu sprundu ira
Szirdij turim nodieju, mejły, wieru
Atwiorsim (rankr. eilutė nebaigta)
Tik apiera te iszperka Tewine.
Gajłaszcziu ir t. t.

Tu Czenstachowej Szwinta Pominusiu(!)
Ginej Lannkus nuo runku Szwedu bajsu

Szinden kad musu žeme Maskolej wargina
Tegul Tawo runka jos iszwajkina.
Gajłaszcziu ir t. t.

Wienautin Diewe musu apginimas
Ir pas Mariju musu užtarimas
Su Juo druta gales sumuszti menkas
O bajsi Maskolu pargałas Lannkas.
Gajłaszcziu ir t. t

Kitos gimines kurios tur luosibe
Sugriaudik par mums nełojmiu didibe
Motina iszluosok nog wargu sunku
Tewini, miela Lietuwu ir Lannku.
Gajłaszcziu ir t. t.

Jej Diewas Wisogolis duos mums twirtibe
Atims Tewine wel sawo luosibe
Iszsiluosus isz runku muczitoju.
Ir praszłowins Wardu Iszgelbetoju.
Gajłaszcziu ir t. t.

Tajsik Bažnicziose kur griaudžies szinde
Giesmies giedam oszarose paskinde
Mes linksmaj dekawones Tau gedosma
O par Szwintus garbe Tau duosma.
Gajłaszcztu ir t. t.

Garbie ir szłowie Tau, Trajciaj wiens Diewe
Garbie Tau Trajcia Szwinta Sunau Tewe
Szłowie Marija kad par usztorima
Tawo Diewas atłajs musu nusidejma.
Gajłaszcziu ir t. t.

Amen.

XXXII. Kun. Jono Matulevičiaus linkėjimai vysk. Valančiui vardo dienoje 1854 m.

Bałsas

Linkiejma dieno metyne Szwentes Wardo del swiesej skaystaus Motiejaus Kazimiera Wolonczewske Wiskupa Žemaytiu ir Ženklinika Metuose 1854 Mien. Waseria dieno 24 apierawotas

K. Jonas **Matulewicz.**

Tikras Piemu awelu pażyna awis sawo gardo
Żodeys gana, akiems siarg, ir wadin iu wardo —
Regiem, iog szłowin Warda Wiskupa Żemaytiu,
Jog aptonka Ji buris tarnu ir tarnaytiu —
Gierdem, iog garbin diena Warda Jo padorej
Ne tiktaj Jomilistos, bet ir senatorej.
Ne tiktaj Jo Prałotaj, diekanaj klebonaj,
Bet ir kiti kunigaj ir ayszki zokonaj —
Tu Giars Piemu! awelu. Sarge tikros wieros,
Pryimk nu Awinelu waynika apieros, —
Ne żemcżuga, nej auksa, nej sydabra bałta,
Bet bayme Diewa, mejle ir Dwase nekałta —
Prydenk o Diewe! sparnu awinice Tawa,
Ir ton, kuris nu Tawes waldie Jos igawa.
Patwirtynk Tiewa, katron pastatej ant świesos
Ton giesme gid aweles bałsa tikros tiesos.
Ton bałsa seniu tarna
pridenk milistas sparnu.

XXXIII. „Litwin z Polakiem“ a. 1736.

Pabaigai, iš rankraštinio įvairių eilėraščių rinkinėlio XVIII a. pirmos pusės (tarp 1736 ir 1750 m.), saugojamo LUB rankraščių skyriuje, spausdinam eilėraštį, charakteringą nustatyti Lietuvos ir Lenkijos bajorijos santykiui XVIII a.

Litwin z Polakiem.

Gdy na prawo przyjachał Litwin do Lublina
Spodkawszy go Jurysta tak mowić zaczyna
Witayże przyiacielu z Litwy z Złota trzosem.
A Litwin mu (odpowiedz iakby miał pod nosem)
Rzecze: Już to daremnie teraz Ludzie ploto
Że do Polskiey po Rozum do Litwy po Złoto
Już to przysłowie prawdy ma dziś w Sobie mało
Bo w Litwie Złota w Polszcze Rozuma niestało.

K. JABLONSKIS.

Kiek naujų žinių apie kanauninko Mikalojaus Daukšos († 1613 m. vasario mėn.) kilimą ir gyvenimą.

Dar netaip seniai apie kan. M. Daukšą težinojome, be dviejų jo raštų — Postilės ir Katekizmo, — tik tai, ką apie jį yra paminėję Kojelonis (Kojelavičius) ir Rostovskis. Tik 1909 ir 1911 metais prof. E. Volteris paskelbė kelis dokumentus apie kan. M. Daukšą, suradęs juos spausdintuose Vilniaus Centralinio archyvo dokumentų aprašymuose. Lietuvos senųjų teismų knygose, esančiose V. D. Universiteto bibliotekos rankraščių skyriuje, teko užtikti keli dokumentai, kurie kiek daugiau nušviečia M. Daukšos kilimą, jo gyvenimą ir jo giminę. Žinoma, ta medžiaga yra labai vienašališka, ir kitokios teismų užrašuose netenka nė laukti. Todėl juose nieko ir nekalbama apie M. Daukšos lietuviškuosius raštus. Daug daugiau rašto medžiagos turėjo būti Žemaičių kapitulos ir kurijos archyve, bet beveik visas XVI ir net XVII amžiaus kapitulos archyvas seniai yra žuvęs, todėl Kauno Arkivyskupijos kurijos (ir kapitulos) archyve tepavyko surasti ligišiol vos du dokumentu, kuriuose M. Daukša minimas, tai Žemaičių vyskupų J. Petkevičiaus ir M. Giedraičio testamentai, kurių antrasis, matyti, nebuvo žinomas vysk. M. Valančiauskui. Sužinojęs iš dokumentų, kad M. Daukšos tėviškė yra „Babėnų lauke", visai netoli Kedainių, kreipiausi į Kedainių gimnazijos direktorių p. J. Elisoną, kad pasiteirautų apie Daukšų dokumentus, ir per gimnazistą V. Vitartą pavyko gauti pamatyti Daukšų dvaro dokumentų sąrašas — patys dvaro dokumentai esą sudegę. Nors duodamas čia dokumentų rinkinys yra labai nepilnas, nors daug kas galima būtų dar rasti apie M. Daukšą ne tik Maskvos, Leningrado, Varšuvos, Vilniaus archyvuose ir bibliotekose ir kitur, bet ir tame pačiame V. D. Universiteto bibliotekos rankraščių skyriuje, betgi surinktąją medžiagą duodu tokią, kokią pavyko rasti, kadangi palyginti su tuo, kas ligišiol buvo žinoma apie kan. M. Daukšą, ji teikia labai daug naujų žinių, ypač apie M. Daukšos kilimo vietą ir giminę. Svarbesnius dokumentus duodu ištisai, kitų tiktai ištraukas arba trumpą turinį. Išskyrus vyskupų testamentus ir Daukšų dvaro

dokumentų sąrašą, visi kiti yra paimti iš Universiteto bibliotekos rankraščių skyriaus. Teismo knygos numerių ir puslapių nenurodau, nes tos knygos dar nėra sutvarkytos. Išskyrus du dokumentu, visi kiti paimti iš Žemaičių žemės teismo raštų. Iš dokumentų įrašo datos jie nesunku bus rasti. Kai kuriuose duodamuose dokumentuose kan. M. Daukša nė nepaminėtas, bet manau, kad jie ne mažiau už kitus yra svarbūs M. Daukšos gyvenimui nušviesti. Žemaičių vyskupų testamentus duodu čia ištisai, nes ar šiaip ar taip Lietuvos kultūros istorijai jie yra svarbi medžiaga, ir duoti čia vien ištraukos iš jų apie kan. M. Daukšą, o tekstai ištisai spausdinti kitur neverta. Šitų testamentų tekstą yra patikrinęs prof. Fr. Brenderis. Čia pat nurodau ir paskelbtus pirmiau dokumentus apie kan. M. Daukšą.

Viso, kas pačiuose dokumentuose kalbama apie M. Daukšą, nedėstau, bet kai ką norėčiau pabrėžti. M. Daukša yra kilęs ne iš Lietuvos ponų Daukšų giminės, kurios dvarai buvo į rytus nuo Ašmenos, bet iš smulkiųjų Veliuonos valsčiaus Liaudos bajorų. Apie gyvenusį XV amžiuje Daukšą, kurio vardas virto jo įpėdiniams pavarde, nieko nežinome. Pirmas žinomas tos giminės asmuo yra jo sūnus Mikalojus, kanauninko senelis. Jo dvarelis buvo Babėnų lauke, maždaug pusiaukelėje tarp Kedainių ir Dotnuvos. Jau jis pradėjo plėsti savo tėviškę, pripirkdamas žemių iš kaimynų, didino dvarelio žemes ir jo sūnus Baltramiejus ir Baltramiejaus sūnus kanauninkas M. Daukša, jo broliai ir kiti Daukšų giminės nariai, ir galop XVIII amžiuje Babėnų lauke iš nedidelio senojo Mikalojaus Daukšos viensėdžio išaugo „Didžiųjų Daukšų“ dvaras. Iš tos turtėjančios smulkiųjų bajorų šeimos yra kilęs kanauninkas M. Daukša. Jo senelis mirė tur būt 1526 ar 1527 metais, nes jau 1528 metais nebe jis, bet jo sūnus Baltramiejus perka iš Alžbietos Bernotienės žemės ir tų metų bajorų kariuomenės surašyme dalyvauja nebe Mikalojus Daukševičius, bet jo sūnus Baltramiejus[1]. Mirdamas 1586 metų pavasarį jis paliko du dvareliu: Babėnus ir Liaudos Vadaktus. Babėnai atiteko sūnums, o Vadaktų dvarelį jis paliko testamentu[2] ligi gyvos galvos savo žmonai Uršulei Stanislovaitei Daugintaitei, kilusiai iš Skarulių. Babėnų dvarą likusieji gyvi jo sūnūs 1590 metais pasidalino. Kokie buvo tie jų Babėnų dvareliai, tiksliai pasakyti sunku, bet jie negalėjo būti dideli. Kiekvienas savo dvarelyje turėjo po kelis belaisvius bernus, kurie ir dirbdavo jam laukus. Tai matyti ir iš 1615 metų rašto ir iš to, kad kanauninko broliai nekartą yra skundęsi Žemaičių žemės teismui, jog tas ar kitas jų belaisvių bernų yra pabėgęs (pav. jų pareiškimai 1592. I. 23 ir 1595. X. 7). Daukšai turėjo, matyti, be šitų darbininkų, dar porą baudžiauninkų ūkininkų.

---

1 Литовская Метрика. Переписи войска Литовскаго. 1915, sk. 205.

2 Žemaičių žemės teismo knygos Nr. 14586, kuriose yra įrašytas jo testamentas, karo metu yra išvežtos į Rusiją. Žr. Опись док. Вил. Центр. Арх. I, 1901, p. 197 Nr. 52, ir Daukšų dvaro dokumentų sąrašą.

Nors 1591 metų sprendime (Nr. 2) Uršulė Daugintaitė yra vadinama kan. M. Daukšos motina, bet ji tur būt tebuvo jo pamotė. Savo rašte dukterims (Nr. 6) ji nemini Mikalojaus savo sūnų tarpe. Įrašant motinos dovanos raštą dukterims 1592 metais abidvi kan. Mikalojaus seserys Alžbieta ir Sofija, matyti, dar buvo netekėjusios. Jau 1593 metais Alžbieta yra ištekėjusi už Veliuonos valsč. žemininko Šimkaus Jurevičiaus Semaškevičiaus, su kuriuo kartu pardavė tais metais savo Skarulių dvaro dalį (įrašas 1593. VII. 12) Kauno pavieto ir Veliuonos valsč. žemininkui Petrui Mikalojevičiui Jonkautui, kuris paskui vedė antrąją seserį Sofiją, dovanojusią jam savo Skarulių dalį, ir 1599 metais juodu parduoda Skarulių dvarelį Andriui Skaruliui (Kauno žem. įrašas 1600. V. 31). Kaip matyti, amžiaus skirtumas tarp Mikalojaus, kuris 1574 metais jau buvo kanauninkas, ir tarp jo seserų turėjo būti ne mažesnis kaip 25 metai, taigi, kažin ar galėjo jie būti vienos motinos vaikai. Be to, tapęs apie 1527 metus ūkio šeimininku, kan. Mikalojaus tėvas Baltramiejus, kuris pirmiau gal buvo ir nevedęs, turėjo tuojau pasiieškoti šeimininkės ir tur būt apie tą laiką vedė. Ta jo žmona negalėjo būti Uršulė Daugintaitė, kuri tebebuvo gyva po 90 metų. Pirmoji jo žmona, kurios vardo nežinome, tur būt buvo našlė ir nuo jos, be Mikalojaus, Baltramiejus Daukša kitų vaikų gal ir neturėjo. Žemaičiuose XVI amžiuje tiek daug yra atsitikimų, kad jauni bajoraičiai vesdavo našles, kurios jiems pavesdavo savo turtą, o mirus pirmosioms žmonoms vesdavo mergaites, kurioms pavesdavo ar pirmosios žmonos turtą, ar savo tėviškės dalį, jog tai galima laikyti tiesiog gyvenimo papročiu. Taip pat yra pasielgęs ir kan. Mikalojaus brolis Stanislovas. Jis vedė Šimano Sakavičiaus našlę Daratą Grinevičaitę, kuri jam padovanojo 1600 metais savo pirmojo vyro užrašytą jai ūkį Jagučionyse, Ariogalos valsč., o po jos mirties vedęs antrą žmoną Oną Dirvoniškaitę Stanislovas Daukša 1611 metais pavedė jai po savo mirties tą pirmosios žmonos dovanotąjį turtą ligi gyvos galvos. Taip pat ir jo tėvas Baltramiejus pavedė savo žmonai Uršulei Daugintaitei Vadaktų dvarelį ligi gyvos galvos. Kažin ar čia tėra paprastas sutapimas. Greičiausia buvo taip, kaip pasakiau. Jei taip, Mikalojus Daukša turėjo gimti neužilgo po 1527 metų. Jis augo tur būt Babėnuose, ne Vadaktuose, kur tebuvo greičiausia nedidelis ūkis gal jo motinos, o gal ir jo tėvo motinos.

Be dviejų seserų, kan. M. Daukša turėjo kelis brolius: Petrą, paminėtą Uršulės Daukšienės rašte, kuris mirė tur būt 1590 ar 1591 metais; Vaitiekų, kuris iškeliavo tarnauti svetur ir tur būt ten mirė, negrįžęs tėviškėn; Joną, mirusį 1599 metais, ir Stanislovą, mirusį 1625 metais. Buvo tur būt dar brolis Morkus, miręs prieš 1590 metus, bent Žemaičių žemės teismo knygose yra 1593. I. 18 įrašas, kad Morkaus Baltramiejevičiaus našlė Magdalena Kasparaitė skundžia savo dieverį Joną Baltramiejevičių iš Babėnų dėl sumušimo. Stanislovas Daukša tur būt buvo neraštingas, bent niekur nepasirašydavo. Apie Joną Daukšą žinome, kad bent rusiškai jis mokėjo rašyti.

Kas, kur ir kada leido Mikalojų Daukšą į mokslus, nieko nežinome. 1574 metais jis jau yra Varnių kanauninkas ir pasilieka juo ligi mirdamas 1613 m. vasario mėn. 1579 metais jis tur būt yra Krakių klebonas, taip bent jis yra pavadintas 1579. I. 12 Žemaičių žemės teismo sprendimo regestoje[1]. 1580 metais vyskupas M. Giedraitis duoda jam Kražių koplyčią, kuriai priklausė Getautiškių dvarelis su Badaukių ir Vizginių kaimais, dėl kurių kan. M. Daukšai teko ilgai bylinėtis su ponais Šemetais. 1585 metais kan. M. Daukša jau yra Žemaičių vyskupijos oficiolas, kuriuo jis buvo ligi 1592 metų. Nuo 1592 metų jis yra Betygalos klebonas, turi savo valdžioje bene visus Betygalos miestelėnus ir laiko Betygaloje savo kamendorių. 1609—1610 metais, vyskupui M. Giedraičiui mirus, kan. M. Daukša yra Žemaičių vyskupijos administratorius. Kokie buvo kan. M. Daukšos santykiai su kitu buvusiu Žemaičių kanauninku rašytoju, žinomu kronikininku M. Strijkauskiu, kuris dar 1586 metų gale tebebuvo Žemaičių kanauninkas ir Jurbarko klebonas, nieko nežinome, kaip iš viso nežinome jo santykių. Įdomu, kad kanauninkas Petras Petkevičius, su kuriuo M. Daukša drauge išbuvo kapituloje 35—40 metų, savo testamente, rašytame 1610 metais, kanauninko M. Daukšos nė nepaminėjo, matyti, jų santykiai buvo nekokie.

Iš dokumento Nr. 3 matyti, kad Babėnų apylinkės šlėktos 1592 metais turėjo įsisteigę savo vaikams mokyklėlę ir kad mokytojas gyveno pas Joną Baltramiejevičių. Jei tai nėra kan. M. Daukšos brolis, tai ar šiaip ar taip ta mokyklėlė buvo netolimoje Daukšų dvarelio apylinkėje. Šlėktos toje apylinkėje buvo katalikai, todėl ir mokyklėlė turėjo būti katalikiška. Mokoma joje buvo tur būt skaityti, rašyti, maldų, katekizmo. Mokoma buvo tur būt ir iš lietuviškų knygų, kurių tuo metu būta ne tik protestantiškų, bet tur būt ir katalikiškų, bent aš manau, kad pažymėtos viename 1596 metų dvarelio, kuris tėra per tris kilometrus nuo Daukšų tėviškės, inventoriuje[2] lietuviškos maldos buvo katalikiška maldaknygė. Sudaryti šitokią mokyklą paragino apylinkės šlėktas tur būt ne kas kitas, tik kan. M. Daukša.

Įdėtos M. Daukšos Postilėje epigramos autorius V. Labunauskis yra tur būt Vaclovas Daujotas, sūnus Žemaičių žemininko Stanislovo Daujoto, kuris kartu su kitais yra pardavęs 1600 metais kan. M. Daukšai žemės Karklėnų valsčiuje[3]. 1599 m. V. Daujotas tur būt buvo vos neseniai baigęs ar gal bebaigiąs mokslus. 1609 m. tėvas jam pavedė valdyti žemę, dėl to valdymo tarp tėvų ir sūnaus kilo nesusipratimų, kurie buvo likviduoti sutartimi (jr. 1618. I.

---

[1] Опись док. В. Ц. А. I, 1901, p. 58 Nr. 257; knygos Nr. 14577, kuriose yra įrašytas šis sprendimas, yra išvežtos į Rusiją. Regestoje M. Daukša klaidingai pavadintas Vilniaus kanauninku, turėjo būti pasakyta Varnių.

[2] Istorijos Archyvas I, 1931, Nr. 93, sk. 404.

[3] Liet. Tauta, kn. II, d. I, 1911, p. 122—124.

18). Šitame akte tėvas ir sūnus vadinami Stanislovu ir Vaclovu Labunauskiais. Taip jie pasivadino nuo Labūnavos, Karklėnų valsč., kur buvo jų dvaras.

A. Dokumentai.

1. 1574 m. gegužės mėn. 21 d. Žemaičių vyskupo Jurgio Petkevičiaus testamentas.

Iš 1577 m. birželio mėn. 3 d. Gnezno arkivyskupo Jokūbo Uchanskio patvirtinimo, esančio Kauno Arkivyskupijos Kurijos archyve.

In nomine Domini amen. Anno natiuitatis eiusdem millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, indictione secunda, pontificatus sanctissimi in Christo Patris et domini, domini Gregorij, Diuina Prouidentia papae Tredecimi factum moderni anno Ipsius secundo, Worniae in ‖ domo maiore lignea episcopali stuba fenestris versus orientem sita, hora II. In mei venerabilis Joannis a Siecziechow, capituli ecclesiae cathedralis mednicensis actorum notarij, et testium infrascriptorum, ad id specialiter rogatorum et vocatorum, praesencia, constitutus personaliter reverendissimus in Christo pater et dominus, dominus Georgius Petcouius, Dei gratia episcopus samogitiensis, aeger corpore, mente tamen sanus et bonae rationis compos existens in lecto aegritudinis libera intra se deliberatione longo ante tempore praehabita, cogitans nihil certius morte, quae cum Diuina Maiestas voluerit nemini venit euitanda de mera et spontanea voluntate salubri consilio vsus, tale fecit condidit et solemniter ordinauit suum verum legittimum et irreuocabile testamentum. Imprimis quidem animam suam humiliter et deuote Deo Omnipotenti Creatorj et Saluatorj Domino Jesu Christo eiusque Gloriosae Matri Mariae semper virgini, totique caelesti Curiae recommendauit, clara voce ac solemniter profitendo se velle morj in ea, qua stetit sacrosancta fide catholica orthodoxa romana. Corporis autem sui cum anima ex hac miseriarum valle ad caeleste consortium reuocata fuerit, sepulturam in ecclesia cathedrali worniensi elegit et assignauit. Item ad ecclesiam cathedralem wornensem pro anniuersarijs horis, quas caelebrationem missae cum vigilijs pro defunctis vocant, singulis quattuor temporibus in laudem Dei Omnipotentis et pro animae suae salute celebrantem, quinquaginta kopas lithuanicales legauit et adscripsit. Hac quidem cautella, quod si reverendissimus in Christo pater et dominus, dominus Valerianus, Dei gratia episcopus wilnensis, et reverendissimus dominus episcopus samogitiensis cum rectore collegij jesuitarum eorumque successores et Petrus Petcouius, nepos eius ex fratre, quos omnium suarum piarum legationum primarios tutores fecit resupinam in celebrandis hysce anniuersarijs praecationibus negligentiam viderint, dictam summam peccuniarum

tanquam ab ingratis aufere et in pauperum adolescentulorum educationem in litteris apud jesuitas Vilnae impendere debent. Item pro sepeliendo corpore cum Deus euocauerit animam pro exequijs funebribus more christiano et secundum ritum veteris ecclesiae peragendis quindecem kopas legauit et pro pauperibus triginta grossos distribuendos ordinauit. Item legauit || pro ornamento eiusdem ecclesiae quatuor tapetia et ornatum vnum pro celebratione missae cum integro apparatu et calice argenteo deaurato cum tegumento et instratu altaris. Item quod canonici concuererentur se carere in ecclesia pro celebratione sacrificij missae ornatu nigro, legauit et ordinauit de serico viloso nouum ornatum nigrum cum cruce alba bissina et integro sacerdotis indumento fieri. Item omnes imagines grandiores et alias flandricae operae, quae continent historias sacras, legauit pro exornatione templi. Item ne lites seu discordiae post decessum ipsius ex hac vita inter amicos et consanguineos occasione bonorum per ipsum dominum testatorem relictorum suboriantur, propter quas salus ipsius impediri aut negligi posset, omnibus melioribus modo via, iure, styllo, causa et forma, quibus melius et efficatius potuit et debuit, elegit, nominauit, constituit et solenniter ordinauit in suos veros, certos et legittimos bonorum suorum infrascriptorum exequutores seu fidei commissarios, absentes tanque praesentes, videlicet reuerendos et venerabiles dominos Stanislaum Tholoczko, Gasparum Krzywanskj, Nicolaum Daux, Baltasarum Vliczkj, canonicos mednicenses, adiuncto ad eam distributionem nobili domino Joanne Mirzeiewskj, plebano in Rosieinie, familiarj suo, omnes in solidum coniunctim et diuisim, dans et concedens ipsis dominis exequutoribus plenam et omnimodam potestatem bona sua infrascripta a Deo data ac omnem supellectilem suam iuxta ordinationem et dispositionem singulorum per eum testatorum diuidendi, distribuendj et in quantum testator ipse moreretur testamentum exequendj ac alia omnia et singula, quae circa praemissa fuerint necessaria et opportuna facienda, gerenda et exercenda secundum Deum Omnipotentem et ipsorum conscientiam. Caeterum in hoc testamento seu vltima voluntate sua fecit mentionem alterius peculiaris testamenti sui quo mille septingentas kopas lithuanicales pro educatione duodecem adolescentium in honestis litteris Wilnae apud jesuitas ac annum gratiae debitum sibi iuxta statuta prouincialia in eundem vsum studiosorum legauit et adscripsit, ita vt hoc testamentum nihil detrahat illi neque illud huic, sed ambo in suo robore et vigore firmiter permaneant et conseruent; nihilominus tamen si quid deest in illo vt ex hoc desumatur et addatur illi et e contra. Nempe vt ex oppidis episcopatus samogitiensis Worniae, Olsiadi, Koltiniani oppidanorum quatuor liberi || et in deffectu eorum villicanorum filij honestiores eligantur, ad quos nobilium duo addantur propter firmiorem tutellam testamenti, sic vt ex Samogitia sint numero sex, qui hac liberatione et beneficientia gauderent, ex Lithuania dioecesis vilnensis territorij eisiscensis totidem sex nobiles cognati et consanguinei reverendissimi testatoris prae ceteris ad id ad-

mittantur et recipiantur, quorum quidem omnium praesentationem ad jesuitas sibi reverendissimus testator reliquit quamdiu in viuis extiterit; persoluto autem vitae debito samogitiensium adolescentium praesentatio venerabili capitulo mednicensi et reverendis dominis canonicis concedetur ad tempus, donec reverendus dominus Petrus Petciewicz, canonicus mednicensis, in Widuklie et Betigola plebanus, ex studijs reuersus fuerit, ad quem tunc ius praesentationis taliu*m* adolescentulorum, quam in Samogithia, tam in Lithuania praesentatorum quamdiu vixerit pertinebit, post obitum vero, quem diu viuere cupio, ipsius deinceps ad venerabile capitulum et reverendos dominos canonicos mednicenses ius praesentationis samogitiensium adolescentulorum recidet in eorumque manibus erit perpetuis temporibus potestas praesentandi sex adolescentes samogitas, reliquos sex adolescentes, quos ex dioecesi wilnensi territorij eisiscensis ad id liberalitatis genus admittendos assignauit post suam e vita migrationem fratres et sorores germanae praesentabunt donec redeat ex studijs supra aliquoties praefatus reverendus dominus Petrus Petkewicz, canonicus wornensis, qui quamdiu superstes erit eorundem quoque adolescentulorum tanquam suorum consanguineorum et cognatorum prouidendi et praesentandi curam sustinebit, quod post obitum eius iterum ad fratres et sorores communes nostros germanas eorumque successores secundum modum successionis ad haereditatem reuoluetur perpetue duraturum. Quia vero apud nos vix alphabetarios tradunt pueros literis erudiendos modus quidam statuendus est: quamdiu tali beneficio frui debeant ad hunc modum praesentati sufficere autem talibus existimauit decennium ne perpetuo sint discentes nunquam docentes neque cursum studiorum suorum alio intendant, quam vt ecclesijs Dei sint ministri vtiles, quae talj spacio transacto debent redire ad suas dioeceses et a loci ordinario petere prouisionem seu gubernationem ecclesiarum, quarum proh dolor hisce temporibus multe deserte ob paenuriam ministrorum et disolate iacent. Fit aliquando || vt et praesentantes et recipientes sepius falantur naturis quorundam puerili modestia celante postea successu temporis vltro se prodit cuiusque animus et inclinatio naturalis ac longe recedunt a tramite rectae disciplinae, tales si coerceri disciplina instituta non poterint reijciantur et alij in eorum locum magis idonei praesententur ne vna morbida ouis plures inficiat. Liberum etiam praesentatoribus erit et certum tempus praefinire quamdiu quis debeat exerceri se in literis jta tamen, vt spacium iam definitum non transcendant, sed infra subsistant, quod propter multas causas de necessitate aliquando obuenire potest. Postremo et hoc reverendissimi testatoris animum mouit, si successu temporis aut statim ab initio tantus census possit redimi ea summa, quam legauit jta vt possint non sordido sed frugali victu plures sustentarj adolescentes in literis augeatur eorum numerus ex Samogitia et districtu eisiscensi pari ratione. Quorum omnium diligentiorem curam, administrationem et dispensationem reverendorum dominorum jesuitarum piae solicitudini ac deuotioni commendo sperans vt

eorum curam in futuro seculo Dominus noster Jesus Christus pro sua misericordia coronabit ac remunerabit. Pro tanto autem beneficio aequum et par erit, vt singulis saltem quadrantibus anni sacrificium missae procurent fieri et pro fundatoris anima Deum suppliciter orent. Porro eodem ipso testamento bernardinorum monasterio Vilnae pro restauratione templi centum sexaginta quatuor sexagenas lithuanicales debiti certi et liquidi, quod sibi solui debet ex thesauro sacrae regiae majestatis, vti id literae sacrae ipsius majestatis regiae ac magnifici domini Narussewicz, Magni Ducatus Lithuaniae thesaurarij, testantur, legauit et ordinauit. Denique eidem monasterio quadraginta kopas lithuanicales mutuo datas domino Stanislao Narussewicz, cziwono wilnensi, legauit, quemadmodum chyrographum testatur, vti de ijs omnibus in memorato peculiarj testamento fusius et liquidius continetur. Testamenti vero tutores et procuratores fecit reverendissimum in Christo patrem et dominum, dominum Valerianum, Dei gratia episcopum vilnensem, reverendissimum dominum episcopum samogitiensem et reverendum dominum Stanislaum Warssawiczkj, vilnensis jesuitarum collegij rectorem, et eorum successores. Sed in debito extorquendo quod legatum est templo diui Bernardini quia spectabilis et magnificus dominus Augustinus Rotundus, aduocatus vilnensis, juris vtriusque doctor et secretarius regiae majestatis, primarium magistratum in ea vrbe gerit, ne grauetur sanctos patres sua opera innare et illis praesto esse vehementer dominus testator orat et obsecrat. || Tandem dictus testator specifican() bona sua iuxta dispositionem animi demonstrauit et legauit reliqua bona sua sic: imprimis fratri Francisco germano viginti kopas lithuanicales et equos duos et vnum calicem argenteum altum rigensis operae legauit; item fratri Matthie germano viginti kopas lithuanicales et equos duos et vnum calicem argenteum altum legauit; item Petri generi vxori nepoti suae, qui Francisci filiae duxit, viginti kopas et equum vnum legauit; duabus sororibus germanis Druzianae et Rozae, singulis vicenas kopas lithuanicales et equos binos et cuique calicem argenteum altum rigensis operae; item coclearia argentea viginti et quatuor, alias dwa thuziny, inter fratres et sorores aequa portione diuidenda legauit; item omnem suppellectilem, quae ad mensae apparatum et alium vsum proprium erant confecta ex lineo panno vti lectisternia et tapetia, Barbarae Francisci et Matthiae fratrum filiabus legauit; frumenta omnia, quae in curia Kroki, Suruiliskj, Olsiadi et Gordy habentur, siue triturata, siue non, necessitate tantum curiarum procurata, fratribus et sororibus legauit; suppellectilem domesticam et apparatum mensae et culinae ex stanno, cupro et orichalco, exceptis vasis argenteis, quae peculiariter deposuit et assignauit seruanda, et cui tradi debeant in codicillis, assignauit fratribus et sororibus legauit; item phaleras et ornamenta equorum fratribus legauit; harkabusos, bombardas et quicquid insuper rerum domesticarum fuerit, quae quo modo et nomine appellarj possint et debeant, fratribus legauit; currus omnis generis fratribus legauit, excepto vno pensili curru

magno, quo ipse reverendissimus vehebatur, cum tegumento rubei panni, alias kolebkę, successori suo tradendam reliquit. Dominis etiam ex equutoribus: reverendo nempe domino Tholoczko etc. equum vnum album, quem reverendissimus testator ipse in vsu habuit, et horologium magnum legauit; reverendo domino Gasparo Krzywanskj equum vnum, quem ab ipso domino canonico habuit, et horologium minus legauit; reverendo domino Nicolao Dauksa equum album, sotium illius, qui vocatur Skoczek, et horologium minimum legauit; reverendo domino Baltasaro Vliczkj equum vnum, alias gniadego woznika, legauit. Quod vero attinet ad famulos et seruitores omnibus ijs et singulis in codicillis donationem fecit, quorum etiam codicillorum authoritatem saluam et integram || esse hoc testamento cauit et voluit et propria manu subscripsit et sigillo suo consignauit. Ad hunc modum reverendissimus testator dominus Georgius Petkouius ordinauit, statuit et formauit suum testamentum vocatis ad id specialiter testibus, prouidis honorabilibus et nobilibus dominis: venerabili domino Joanne Mirzeiewskj, plebano in Rosieyne etc., Joanne Krzykowskj, Matthia Kaminskj, vicarijs ecclesiae cathedralis mednicensis, et nobilibus Joanne Sczepanowicz, Benedicto Marczinowicz, Joanne Vrbanowicz, familiaribus suis, cupiens illud firmum ratum et irreuocabile esse, ac si omnibus melioribus modo via, iure, styllo, causa et forma quibus melius et efficatius potuit confectum esse. In cuius rei testimonium et fidem me Joannem a Siecziechow, venerabilis capituli mednicensis notarium, voluit subscribere, quemadmodum ad ipsius reverendissimi domini postulationem subscripsi, prouit et ipse reverendissimus manu sua propria subscripsit et sigillo suo obsignauit. Actum Worniae vt supra anno millesimo quingentesimo septuagesimo quarto die vigesima prima maij.

Subscriptiones huiusmodi testamenti hae sunt: Georgius Petcouius episcopus Samogitiae qui supra manu propria subscripsi. Et ego Joannes a Swiecziechow, vicarius ecclesiae cathedralis mednicensis, venerabilis capituli mednicensis notarius, ad postulationem reverendissimj domini Georgij Petrouij, episcopi mednicensis, sepius supra nominati et praefati, praesens testamentum confeci et manu mea subscripsi.

---

2. 1591 m. lapkričio mėn. 8 d. Žemaičių žemės teismo sprendimas Gėdgaudų byloje su Daukšais dėl Babėnų Katkuškės žemės, kuri esanti įkeista kan. M. Daukšos tėvui.

Году от нарожен'я Сына Божего тисеча пятсот деветдесят первого месеца ноября осмого дня. На рокох земских судовых, водлуг статуту на завтрее по Светом Михале святе римском припалых и судовне справованых, перед нами Казымером Яновичом Орвидом суд'ею а Криштоэом Яновичом Белевича подсудком, врядники господарскими земскими жомоитски-

ми, постановившися очевисто земяне господарские земли Жомоитское волости вилкиискоe Ян, Лавринъ а Уръбан Петровичи Кгедкговдове, Андреи Криштоѳовичъ Кгедкговдъ, Матеи, Григореи а Лаврин Юр'евичи Кгедкговдове, Ян, Каспер, Якуб а Григореи Мартиновичи Кгедкговдове на року, праву за позвы господарскими земскими жомоитскими в жалобе своеи припалом, давши заволати через возного до права стороны своее позваное, земян господарских земли Жомоитъское волости веленское Оршули Станиславовны Кгедтовтовича Балтромеевои Миколаевича Довкъша и сынов ее: князя Миколая Довкъшы, кановники ворненского, оѳицыяла жомоитъского, Яна, Воитеха а Станислава Балътромеевичов Довкъшов, — и доведши позву и року написом возного и написом писарским признан'я его, черезъ очевисто умоцованого своего пана Ѳлорияна Рустеиковича, давши ему моцъ зуполную на зыскъ и страту, жаловали на них с позву господарскоѳ земского жомоитского о том, ижъ „в году прошлом отъ нарожен'я Сына Божого тисеча пятсот шестъдесят шостом мѳсѳца ѳевраля шостого дня бабка нашая, земянка господарская земли Жомоитскои волости веленскои, небощица Бията Коткуновна Кгедкговдова восполок зъ сынми своими Григор'емъ а Петром Кгедкговдами зоставили и завели мужу тое Оршули а отъцу помененого князя Миколая каноника, Яна, Воитеха а Станислава Довкъшов, небощику Балтромею Миколаевичу Довкъшу именице свое властъное отчизное, лежачое в земли Жомоитское у волости веленское у поли Бабинском, прозываемое Боб'яни Каскушкес, то естъ (з) будован'емъ хором дворных, зъ кгрунты вшелякими, оремыми и неоремыми, лесы, гаи, сеножатми, мышники, протеребками и зо всим на все так, яко се само в собе тое || именеицо Бобяни Каткушкес (з) землями, зъ кгрунты в межах, в границах и в обыходех своих первеи сего мело и тепер маетъ, так тежъ с паробком дворным, чоловеком неволным, на име Миком, зъ жоною и з детми его, чотырма сынами, в суме пенезеи, то естъ в десети копах грошеи литовских, которого того именеица, зоставы своеи звыш менено, бабка нашая и з сынми своими звыш помененым неокупивши зъ сего света смертю зошла, которое тое именеицо и зо всими кгрунты земленым и прилеглосты, до него прислухаючими, яко за очизну свою властъную, мы перед возным земли Жомоитское волости веленское Криштоѳом Томашевичом Монвиловича и перед стороною людми добрыми шляхтою тому Яну Болтромеевичу Довкъшу, яко держачому на тот час тогѳ именица земли кгрунтов и того всего, што ку нему належыть, тые пенези десетъ копъ грошеи отъдавали, нижли онъ, нет ведати для чого, яко отъ нас тых пенезеи десети копъ грошеи приняти, так и тогѳ именеица Бобянского Каткушкес земли, кгрунтов и того всегѳ, што ку нему належит, яко властное отъчизны нашои, на нас правом прирожоным пришлое, нам поступити и вернути не хотел и тепер не хочуть, приводечи ку немалои кривде, жалю и шкоде

нашои". Сторона позваная Довкъшове сами очевисто, а отъ тое матъки их Оршули Балтромеевои умоцованы приятел ее пан Андреи Маркович, маючи моцъ зуполную на листе отвороном, на зыскъ и страту даную, и за очевистым теж злецен'емъ их Довкъшов, сынов ее, чынечи отъпор на тую жалобу их, поведил, иж „сторона моя тое именеицо со всим на все мает и держить за правом давным слушным ещо передъ старым статутом короля Первшого Жикгимонта, тому панству выданым, а о зоставе жаднои не ведаеть". Чого доводечи покладал листъ Григор'я а Петра Кгедкговдовичов и сынов их Петра и Яна под трема печатми под датою лет бо*жего* наро*жения* тисеча пятъсот двадцатъ пятого м*ес*е*ц*а мая осмънадцатого дня, индыкта чотырнадцатого, в котором пишет, ижъ продали материзны своее в Бобянах на име Котковщины, половицу всее земли и половицу велдомого на имя Мися зъ сыном его Каспером, Миколаю Довкъшевичу, жоне, детем и потомко(м) его за тринадцат копъ грошеи на вечные часы, о чом шыреи в том листе опевает. И до того еще покладал други листъ такожъ под трема печатми и под таковоюжъ датою тогож Григора а Петра Кгедкговдовичов и сынов ‖ ихъ, в котором теж пишетъ, иж продали материзны своее в Бобянах на имя Котковщины, половицу всее земли и половицу велдомого Мися, Миколаю Довкъшевичу, жоне, детем и потомко(м) его за трыдцать копъ грошеи, о чом шыреи в том листе описано и доложоно естъ. По вычтен'ю тых листов умоцованы стороны поводовое пан Ѳлориян Рустеикович поведилъ, ижъ „тые листы бачу быт змышленые, ѳалшывые, про то нехаи позваные вси подлугъ аръ-тыкулу шестънадцатого з розделу первого присягнут и их ствердят, а сторона моя, вси особы жалобливые, готовы суть присягнути на том, же тое именеицо естъ зоставою, а не продажою пущоно". Умоцованы стороны отъпорное пан Андреи Марковичъ поведил, иж „в том сторона на присягу собе брати ани стороны моеи на тую присягу натегати мимо такие давные листы записы, ещо перед старым статутом выданые, не можеть". И попираючи того подал статуту з розделу семого артыкул тринадцаты, в котором пишет: „Где бы при давности земскои сторона позваная яки колвек доводъ листовны показала, тогды и без присяги от обжалован'я при держан'ю своем давном волна будет". И в том аръ-тыкуле нижеи опевает: „Хто бы отъ уѳалы статуту старого, отъ короля его милости Жикгимонта Первшого в року тисеча пятсот двадцат девятом выданого, в такои речи аж до выдан'я того теперешнего статуту в молчан'ю был, упоминан'я не чинил и до права не притегал, таковы за так далекою давностью так же о такую реч до права потегати и тог*о* упоминати не мает вечными часы" — кгдыж вжо за такими листы давными не одну давностъ небощик малжонок Оршули а отецъ их небожчик Балтромеи Довкъша и они по небожчику Балтромею Довкъшу задержали. И подал на давностъ земскую статуту старого з розделу первого аръ-тыкул осмънад-

цаты, статуту середнего з розделу четвертого артыкул шестъдесят шосты, статуту теперешнего артыкул деветдесят первы з розделу четвертого и з розделу третего арътыкул сорок трети. И просил, абы при такои давности земское и за таким доводомъ листовным панове Довкъшове при тых Каткунишких заставлоны были. И болшъ споров не чинечи з обу сторон пустили ‖ то на узнан'е нашое судовное.

А так мы суд земски жомоитски, выслухавши в том жалобы стороны поводовое Кгедкговдов, позовное и споров их обеюх сторон, а бачечи то: хотяж они жалобливые позвавши о тое именеицо Коткунишкое, менечи быт отъ продковъ своих заставою заведеное, и ѳалшъ задаваючи листом, на праве отъ стороны позваное покладаным, на присягу собе брали и стороне позванои Довкъшом подлугъ арътыкулу шестънадцатого в розделе первомъ писаного пущали, ведже иж позваные Довкъшове на тые Коткунишки и велдомого, ку ним належачого, показали листы купчые, от продка своего у продков их жалобливыхъ Кгедкговдовичовъ даные, старые, ещо перед выданъемъ статуту старого короля Первшого Жикгимонта даные, а они жалобливые ажъ до тых часов в молчан'ю того, яко сами, так и отъцы их были и того ся не упоминали, про то мы, заховуючися в том подлугъ того арътыкулу тринадцатого, в розделе семом писаного, их позваных Довкъшевичов при тых листех и при именеицу, в позве описаном, Коткунишках, яко при давном вечистом праве, заховали есмо.

За тым умоцованы стороны поводовое пан Ѳлориян Рустеикович того сказу нашого за правны и слушны не примуючи, апелевал до суду головного трыбуналного. Мы ему тое апеляцы допустили, которое повинни будуть обедве стороне у того суду головного трибуналного за сим нашим сказом пилновати. ‖Што естъ до книгъ земъских жомоитских записано.

---

3. 1592 m. sausio mėn. 7 d. Ištrauka iš mokytojo Baltramiejaus Valentinavičiaus Jurevičiaus skundo Žemaičių žemės teismui.

.....Ставшы очевисто земенинъ господарскии земли Жомоитское Балтромеи Валенътынович Юр'евича оповедалъ о том, иж деи году от народжен'я Сына Божого тисеча пятсотъ деветдесят второго месеца генвара шостого дня, идучы ему з места Кеидонъского добровольною дорогою, которая дорога идет з места Кеидонъского до Матянъ, до господы его, до дому земенина господарского земли Жомоитское волости веленъское пана Яна Балтромеевича, где обранъ ест от тоеш околицы для науки детеи шляхецкихъ, там деи тою дорогою идучого мымо дом земенина гос-

*под*арского земли Жомоитское волости воленъское Щеѳана Андрéевича Лутъкуна, то пак деи тот Щеѳан Андреевичъ Луткунъ, заволавшы на него кгвалту, самъ и с помочъниками своими збил его и споличъковалъ.....

---

4. 1592 m. sausio mėn. 31 d. Žemaičių žemės teismo sprendimas kan. M. Daukšos byloje su M. Šemetu ir jo žmona dėl Badaukių ir Vizginių kaimų ir pušynėlio, kurie priklausą Kražių koplyčios Getautiškių dvareliui.

Году от нарожен'я Сына Божег*о* тисеча пятсот деветдесят второг*о* м*ес*еца генвара тридцат первого дня. На рокох земскихъ судовых, водлуг статуту на завтрее по Трох Королех святе римском припалых и сужоных, перед нами Кизымером Яновичом Орвидом суд'ею а Криштоѳом Яновичом Белевича подсудком, врядники г*осподар*ьскими земскими жомоитскими, постановившися очевисто каноник и оѳицыял быскупства жомоитского, капличник костела крожъского, княз Миколаи Давкъша на року, праву за позвы г*осподар*ьскими земскими жомоитскими в жалобе своеи припалом, заволавши через возного до права стороны своее позваное маршалка и тивуна г*осподар*ьского земли Жомоитское волости Меншых Дырвян, а з оселости земенина г*осподар*ьского земли Жомоитское, его милости пана Малхера Воитеховича Яновича Шемета и малжонки его м*ило*сти, з оселости земянки господарскои земли Жомоитскои панеи Малхеровои Шеметовои, еи м*ило*сти панеи Ганны Станиславовны Янушевича Родевича, через очевисто умоцованого приятеля своего пана Авкгуштына Яновича Кгинбута, давши ему моцъ зуполъную на зыскъ и страту, жаловал на их м*ило*сти с позву г*осподар*ьского земског*о* жомоитског*о* о том, иж „их м*ило*ст нет ведома для которое причины мне, кн*я*зю Миколаю Довкъши, двух селъ, в земли Жомоитскои у волости биржинянскои в полю Юдыях лежачых, называемых Бодовки а Вызкгини, в которых селах волок оселых дванадцат, и гаю соснового, до каплицы его костела крожского, в земъли Жомоитскои в месте Крожском лежачого, мне належачых, поступити не хочуть, за которым непоступлен'емъ тых сел вышеи помененых и гаю соснового шкодую собе от их м*ило*сти въ отбиран'ю цыншов и всяких пожитков от подданых тых двух селъ на осмъсот коп грошеи литовских; якож я их м*ило*сти припозвал был позвы г*осподар*ьскими земскими жомоитскими на роки в году недавно минуломъ тисеча пятсот деветдесят первом, на завтрее по Светом Михале святе римском припалые, нижли еи м*ило*ст пани Ганна Станиславовна Малхеровая Шеметовая за тыми позвы, яко на року завитом, не становившися, хоробою заслонила и через листы свои вряду и мне стороне о тои ѳоробе своеи ознаимила,

без которое, яко участнички своеи, малжонок ее, его м*ило*ст пан маршалок, в отказе бити не хотелъ ку кривде и ку шкоде моеи немалои".

По вычтен'ю того позву при бытности очевисто его м*ило*сти пана маршалка умоцованы еи м*ило*сти панеи малжонки его м*ило*сти ‖ пан Бартош Григор'евич, маючи моц собе даную на одрочене, зыскъ и страту, поведил, иж тут еи милост пани маршалковая, заховуючися водлугъ науки права посполитого, же естъ о болшую реч на теперешныежъ роки позвана до другого вряду и суду в иншы повет позвана, где там повинна будучи становитися, за часу кн*я*зю Миколаю Довкъши перед роками теперешными далеи нижли за тыден через возного и сторону отрочила и до вряду тутошнего други лист отърочны через возного от заседан'я на судех третег*о* дня подала. И доводечи тог*о* покладал выпис с книг здешных земских жомоитских под датою году тисеча пятсот деветдесят второг*о* м*е*с*е*ца генвара дванадцатог*о* дня сознан'я возного Яна Матеевича, иж он возны лист отрочны о болшую реч от еи м*ило*сти панеи маршалковои кн*я*зю Миколаю Довкъши отдал, и просил, абы за тым отрочен'емъ никакого сказу на особу ее м*ило*сти не чынено, беручи собе на помоч подалъ артыкулъ двадцат семы з розделу четвертого, где пишет, иж отрочъные листы у права мают быти примованыи, а ее м*ило*ст пани маршалковая на других роках водлугъ тогож аръткулу готова будет показати тог*о*, же о болшую реч до иншого повету позвана была. Умоцованы стороны поводовое пан Авкгуштын Кгинбут поведилъ, иж вжо в тои мере отрачати еи м*ило*ст не может, бовем в тои справе не за одными позвы, яко его милост сам, так и еи м*ило*ст пани малшалковая отрочала, а к тому теж естъ на рок завиты позвана, которого отрочен'я еи м*ило*сти доведши, просил, абы в том еи м*ило*сти вжо такового другого отърочен'я не допущоно. Умоцованы стороны отъпорное пан Бартош Григор'евич поведил, иж с тог*о* позву вырозумел есми з речи позвовои, же то суть первшые позвы, абовем перед тым княз Довкъша николи о тую реч не позывал, о што тепер позываеть, то ест о сосновы гаи, про то, яко позвы в тои речи первшые, так теж и отрочен'е от еи м*ило*сти первшое на то естъ. Умоцованы стороны поводовое пан Авкгуштын Кгинбут мовил, иж тот гаи сосновы естъ на тых же кгрунтех тых селъ верху мененых естъ и о тыежъ села тепер позвано, про то ся тым вымовляти не могуть. Мы суд земски жомоитски в том еи м*ило*сти того отроченъя за слушное быт не узнаваючи, казали-смо далеи поступовати. Умоцованы еи м*ило*сти пан Бартош Григор'евич того признан'я нашого за слушное не примуючи, апелевал до суду головног*о* трыбуналног*о*. Мы ему тое апелецыи не допу‖стили, ижъ еще не по головномъ сказе было.

За тымъ княз Миколаи Довкъша через тогожъ умоцованого своего пана Авкгуштына Кгинбута покладалъ листы два его м*ило*сти пана мар-

шалков и еи м*ило*сти панеи малжонки его м*ило*сти под трема печатми и с подписом руки самого его милости, писаные до него, кн*я*зя Миколая Довкшы: одинъ под датою году тисеча пятсот осмъдесят четвертого м*е*с*е*ца мая двадцатъ шостого дня, ознаимуючи ему, ижъ их м*ило*сть будучи от него о тую речъ на роки троецкие в том году минуломъ позваными тутъ перед суд здешъны земски жомоитски, а о болшую речъ на тыеж роки також позваными до повету вилкомирского, ку усправедливен'ю ему тут прибыти не могуть; други лист отърочъны тымъ же способом на роки михалъские в том же году осмъдесятъ четвертом минулые так же ся болшую реч'ю заслонили, в которого листу дата году тисеча пятсот осмъдесят четвертого м*е*с*е*ца сентябра двадцат осмого дня, — о чом шыреи подостатку в них описано и доложоно естъ, и домагался, иж бы того их м*ило*ст наперод то показали и довели подлугъ артыкулу двадцат семого, в розделе четвертом писаного, естъли на онъ час о болшую речъ до того повету вилкомирског*о* позваные были и там пилность якую чынили. За тым его м*ило*ст пан маршалок будучи очевисто у суду злецылъ и далъ моцъ отъ себе умоцованому приятелю своему пану Бартошу Григор'евичу, примуючи от него зыскъ и страту. Которы умоцованы его м*ило*сти, маючи тежъ моц от еи милости панеи малжонки его м*ило*сти листовную, так же на зыскъ и страту даную, напервеи на тые листы отрочные поведилъ, иж их м*ило*ст панъ маршалок и малжонка его милости ку тым ся листом не знают, але бы добре и так было, тогды яко их м*ило*ст о то тепер позваными не сут, так теж того тепер не доводит, естъли же водле того артыкулу вышеи писаного через возного сут ему даные, або не, а ижъ ся в том водле тое науки статутовое не заховалъ, просит, абы от тых листов волными их м*ило*сть были. Мы суд земски жомоитски, бачечи то, кгдыж тых листов сознан'емъ возног*о*, естъли бы через него поданые были, не довелъ, про то их на сторону отъложивши, далеи им обеюм сторонам поступовати велели.

По том умоцованы их м*ило*сти домагался, иж бы позву и року водле науки артыкулу семнадцатого, в розделе четвертом писаного, доводил, незнаючися ку тому, естли бы были позваными. Умоцованы стороны поводовое пан Авкгуштын Янович Кгинбут поведил, иж вжо тог*о* уступили их м*ило*ст, але ся до позву знаючи, по прочитан'ю позву до ли‖стов отърочных з стороною моею спор маючи мовил, а тепер толъко хочетъ позовъ бурити и далшую проволоку в справедливости чынити, квиту ся возног*о* подан'я домагают, которым вжо показывати и доводити не повинен, кгдыж вжо з стороною моею в спорех стоят. Мы суд земъски и в том бачечи, же их милост сперву того ся не домовъляли, але спор о листы отрочные мели, велели есмо далеи им поступовати и на позов их м*ило*сти отказывати. Его м*ило*ст пан маршалок в тои мере апелацыю чинилъ до суду головного, вед же мы, яко не по головномъ сказе, не допустили.

А за тым умоцованы их милости пан Бартош Григор'евич еще позов бурил, мовечи, иж „мы и тепер позов маем, одно неправне поданы, первша, же не ест возным тот возны, которы позовъ подавал, кгдыж кожды возны листъ свои врядовыи возновъски подлугъ аръткулу осмого з розделу четвертого повиненъ былъ в книги врядовые обявити и вписати, тож по том таковы врядом своим шаѳовати мелъ, а ижъ того с книгъ не показуеть, сторона моя просит, ижъ бы от позву и року волными, и того в книгах шукано и тутъ перед суд книги принесено было". Умоцованы стороны поводовое пан Авкгуштын Кгинбут на то поведил, ижъ „сторона моя, яко листов возновских, так и права его з собою носити не повинна, але он ведаетъ, якое право на вряд свои маетъ, кгдыж теж их м*ило*сть от тогож возного позовъ и на прошлые роки мели и иншымъ шляхте тот возны везде на справы людские ездит и врядом своим шаѳуеть и сознан'я его до книг, яко у враду кгродског*о*, такъ и тутъ у земского примуютъ, то ся значит, же естъ возным, и тым позву стороне моеи бурити не можеть". Мы суд земски жомоитски и в том тог*о* возного за возного признаваючи быт, далеи их м*ило*стям на позов отповедати велели. На чом его м*ило*ст пан маршалок не переставаючи апеляцыю до суду головного трыбуналъного чынил, одножъ мы не по головном сказе не допустили.

Умоцованы их м*ило*сти пан Бартош Григор'евич мовил, ижъ „тые села Визкгини и Бодовки належат и прислухают до имен'я Крожского, а тепер княз Миколаи Довкъша там на тых селах позвы покладал, про то ижъ ся он в том водле науки артыкулу семнадцатог*о*, в розделе четвертом писаного, не заховалъ и на имен'ю Крожском позвов не покладал, сторона моя и таки неслушъны позов отповедати не повинна, къдыж тежъ он о тыежъ две селе первеи того позвы покладалъ на том имен'ю Крожском", — на што и позов показывалъ з написомъ возного. ‖ Умоцованы стороны поводовое пан Авкгуштын Янович Кгинбут и на то поведилъ, ижъ „о том позве сторона моя не паметаетъ, естъли бы коли на имен'ю Крожскомъ класти мела, а хотя бы и так было, тогды то стороне моеи волно было поправитися на позве знову и на тых же селах, о которые стороне моеи идетъ и с которых ся кривда деетъ, позвы покладати, на которых селах вжо в тои речи не по однокрот позвы покладано, а тым ся николи их милост не щитили, одно завсекгды позвы розными причинами бурили", чого доводилъ позвы г*оспода*рьскими земъскими жомоитскими и декреты, яко нашымъ судовымъ, такъ и трыбуналным. Мы суд вырозумевши и с тых декретов, же их м*ило*сть и тых же сел будучи позваными отповедали и в отказе были, велели есмо далеи на позов поступовати.

Умоцованы стороны поводовое пан Авкгуштын Янович Кгинбут, доведши того листом отрочным еи м*ило*сти паней Малхеровои Шеметовои, ижъ она на прошлых роках михаловских ку отъказу не становечися, до-

магался, абы еи м*ило*ст тепер подлугъ аръты́кулу двадцат третего, в розделе четвертом писаного, тое хоробы своее присегою своею доводила первеи, нижли в право вступит. Умоцованы еи м*ило*сти пан Бартош Григор'евич поведил, иж еи м*ило*сти на том присегати не будетъ, хотяж правдиве хорою на он час была, але подлугъ тогож артыкулу готова естъ вину нестанного поплатити.

Якож за разомъ у суду стороне чотыри копы гр*о*шеи а нам вряду копу гр*о*шеи заплативши, поведил, иж кня́з Миколаи Довкъша естъ яко слуга у его милости кня́зя бискупа жомоитског*о* и намесник, и под присудом, так же послушенъством его м*ило*сти будучи, он тепер мимо пана своего, его милости кн*я́*зя бискупа жомоитъского, доходити не может, кгдыж водлугъ артыкулу сто второго, в розделе четвертом писаного, сами панове в кривдах слугъ своих позывати маютъ. Умоцованы стороны поводовое пан Авкгуштын Янович Кгинбутъ на то поведилъ, ижъ тот аръты́кулъ служитъ паномъ в кривдах слугъ, бояр и подданых доходити, а кня́з оѳицыялъ не естъ жадным слугою его милости, одно радою, а к тому тые две селе, о которые позываетъ, не его милости кн*я́*зю бискупу належатъ, толко до каплицы его, кн*я́*зя Миколая, которую он держыт и ее ужываеть дожывотне, а теж ся тым за первшими позвы николи не щитили и того промолчали, толъко завсегды ему, кн*я́*зю Довкъше, в отказе будучи, позвы бурили и справедливост зволокали, про то вжо тепер тымъ ся ‖ щитити не могутъ. Мы суд земски жомоитски, бачечи то, кгдыж не о кривду его милости кня́зя бискупа, одно о властъную кривду свою он, яко будучи капличником тое каплицы крожское, тог*о* доходит, а их милост первеи того николи ся тымъ не щитили, про то далеи в том поступовати на позовъ велели есмо. Умоцованы их м*ило*сти апелевал до суду головного трыбуналного, вед же мы и в том их м*ило*стям апеляцыи, яко не по головном сказе, не допустили.

Умоцованы их м*ило*сти пан Бартош Григор'евич поведил, ижъ „сторона моя на таковы кглухи позов отъповедати тепер не повинна, бовем яко году, м*есе*ца и дня, коли тые села отышли от костела крожъского, так теж и яким способом то од их м*ило*сти забрано естъ, не описано, кгдыж стороне моеи естъ того потребно, ижъ бы сторона на позве своем поправившися, рокъ и ден, и яким способом то от него отышло, поменивши, знову позвала, бовем того не поменено, естъли выбитем с тых сел спокоино*го* держан'я, чыли отнятемъ, естъли теж вечностъ або зостава, и нех тог*о* покажет, естъли то на вряде оповедалъ и которого часу тые шкоды сталисе, которых менит осмъ сот коп гр*о*шеи, але праве сам не ведаеть, о што их м*ило*сти позываетъ; а кгды будет слушне позвана, на он час в отказе быти повинна будет". Умоцованы стороны поводовое пан Авкгуштын Яновичъ Кгинбут поведилъ, иж „вжо тым бурити не может, бовем вину нестанного еи м*ило*ст платила, а хто вину нестанного заплатит,

тот вжо в отказе быти не повинен; а тежъ сторона моя року и дня, коли то забрано, менити не повинна, а то с тых причын, яко учыть аръткулъ деветънадцаты з розделу четвертого, ижъ позываючи о именъе, за чим хто держать, або о заставу, через продков або близких своих вчиненую, хотя часу в позве не доложить, позваны тым позву збияти не может, про то иж теж тое отняте сталося снат ещо ним кнѧзю Миколаю Довкъши тот дворец Кгетовтишки, которому тые села належать, в держан'е поступлено, тогды вжо сторона моя року и дня менити не повинна, але их м*ило*сть, за чим то держатъ, нехаи показуют". Мы суд и в том бачечи, ижъ сторона поводовая слушне их м*ило*сти, яко держачых, о добра костелъные позвала, а теж вину нестанного плативши, позву бурити не могли, казали есмо их м*ило*стям на позовную реч отповедати. Его милостъ пан маршалок, менечи, ижъ естли же вину нестанного плачоно, тогды од одное особы, а другои волъно позовъ бурити было, и беручи то собе за головную речъ, апеляцыю до суду головъного трыбуналъного чынилъ, нижъли мы, яко не по ‖ головном сказе нашом, тое апеляцыи его милости не допустили.

А по таковом бурен'ю позвов умоцованы князя Миколая Довкъши пан Авкгуштын Янович Кгинбут, доводечи того, за чым тых сел доходит, напервеи покладал выдимус с книг суду здешнего земского жомоитъского*о* под датою году тисеча пятсот осмъдесят третег*о* м*есе*ца октября двадцат девятого дня, в котором выдимусе опеваетъ, ижъ за позвы г*осподар*ьскими земскими жомоитскими, которыми припозвали были его м*ило*сти пана Малхера Шемета и малжонку его милости земяне г*осподар*ьские земли Жомоитское пан Григори а пан Балтромеи Станиславовичи Беинартове о близкост надан'я от продков своих до каплицы крожское, то ест о две селе людеи у Юдыях, называемые Бодовки и Визкгины, так же и гаи сосновы, за чым бы и за яким правом их м*ило*ст по смерти капличника крожск*ого* кнѧзя Петра Разиуса (с)воволне и безправне в моц свою забрати и держати мели, и за тым позвом их м*ило*сть на жалобу позовную би и на том отпор чинили о тот дворец Кгетовтишки, признавшися в отказе быт без иншых участников своих, то ест пана Павла Якубовича и пана Миколая Ляховича, не хотели, але выводечи того участництва их, межи иншыми доводы листовными его м*ило*ст пан Шеметъ и умоцованы малжонки его м*ило*сти показали на он час п*а*ном Беинартом лист латинским писмом писаны, то ест его м*ило*сти кнѧзя Венцлава, бискупа жомоитского, под датою году тисеча пятсот петдесят второго м*есе*ца декабра пятого дня, в котором описует, же пан Станислав Янушевич, пан Станислав Тишкевичъ з малъжонкою своею Едвигою Станиславовною, Миколаи Воитъкевич Ляховича, Павел Якубович, Кгрикгор Миколаевичъ Буконтъ з жоною своею и их потомкове до каплицы крожскои тытулу Блогославеное Девицы Марыи, яко правдивые и властные дедичи а подавцы и опатронове, кгды ся траѳит ваканцыя, каплана годного установ-

лят зуполную моцъ будуть мели напотом вечными часы, яко то шыреи в томъ листе описано, и которы слово в слово уписан в том выписе естъ; там же по всих доводех и спорох их сказ наш врядовы вчынен был, то ест паном Беинартом знову всих участников трох, яко пана Малхера Шемета и малжонку его *мило*сти, так теж пана Павла Якубовича Бычка и пана Миколая Ляховича заровно, о тые две селе людеи позвати ку праву сказано, о чом шыреи по достатку все меновите в том выписе описано и доложоно естъ.

До того покладал други выпис також судовы с книг здешных земъских жомоитских под датою году тисеча пятсот деветдесятого *ме*сеца июля четвертого дня, в котором описуеть, же мы суд земски жомоитски за припозван'ем ихъ м*ило*сти пана Шемета и малжонки его м*ило*сти от князя Миколая Давкъши по шыроких спорех || и мовах их обеюх сторон, иж ся их м*ило*сть щитили тым, же панове Беинартове о тую реч, менечи быт своим властным дедицством, позвали были, в которых в позвех их значилося, иж здавна тые села до каплицы з ласки наданые суть, чого и тым выписом судовым, верху мененым, довожоно, про то ижъ костел никоторых участников не мает, сказали были в томъ их м*ило*сти князю Миколаю Довкъши далеи на речъ его позовную приступовати, на котором сказе нашом не переставаючи, о линию их м*ило*сть на он час апеляцыю до суду головного трыбуналного вчинили, яко то шыреи и в том выписе описано и доложоно. И на то покладал декрет суду головного трыбуналного под датою лета от нарожен'я Сына Божего тисеча пятсот деветдесят первого м*ме*сеца июня осмънадцатого дня, в котором описуетъ, же суд головны в тои справе князя Миколая Довкъши с паном Малхером Воитеховичом Шеметом и з малжонкою его м*ило*сти слушное узнан'е нашое врядовое узналъ, в том же мимо тое позыван'е панов Беинартов отъказыват их м*ило*сти сказано было, и на докончен'е тое справы тые позвы до тутошнегожъ суду земского жомоитского князя Миколая с тою справою на росправу за позвы скуточную отослал, сказавши так же пан Шемет и малжонка его м*ило*сти повинни будуть о тые две селе, Бодовки и Визкгины, не вымовлаючыся паны Беинарты и никоторыми участники, во всем на жалобу князя Миколая Довкъши за позвы усправедливитисе, о чом шыреи в том декрете обо всем описано и доложоно естъ.

И до того, попираючи речи своее, же то ку каплицы крожскои належить, покладал листъ Станислава, Адама и Яна Воитеховичовъ Ляховича под печатми и с подписы рук их и под печатми иншых людеи а с подписы рук их под датою году тисеча пятсот деветдесятъ первого м*ме*сеца октября десятого дня, которым признаваютъ, же они част свою подаван'я дворца Кгетовтишского з людми, з селми, то ест Коркляны, Кгомоли, Бодовки и Визкгины, ку каплицы крожскои належачого, на себе правом прирожоным пришлую и спалую, водлугъ подаван'я иншых участъни-

ков своих, то ест его милости пана Малхера Шемета, небощика пана Павла Якубовича и тежъ небощика пана Миколая Ляховича, на вечность продали, в моцъ, в держан'е подали пану Миколаю Павловичу Якубовича, жоне, детем и потом(ком) его за певную суму пенезе(и), за полтора ста коп грошеи, с того ся вечне вырекши, яко то шыреи и в том листе описано и доложоно естъ. И на то покладалъ очевистого вызнан'я их самых продавцов и ствержснъя того листу перед нами врядом выпис с книг здешных земских жомоитъских подъ датою году тисеча пятсот деветдесятъ первого месеца ноября ‖ девятого дня, в которомъ и тотъ лист их слово в слово вписан естъ.

А при том постановившися очевисто у суду пан Миколаи Павлович Бычкевича поведил и вызналъ, ижъ „то зстародавна от продков наших на костел на каплицу крожскую надано, и я тепер двух частеи того подавцою естемъ, и тые две селе, Бодовки и Визкгины, и гаи сосновы ку тому дворцу здавна приналежит и прислухають".

А до того други лист небощика Михала Миколаевича Ляховича покладал под датою году тисеча пятсот деветдесят первого месеца октября десятого дня под печат'ю и с подписом руки его и под печатми а с подписы рук людеи добрых, которым вызнавает, иж он, при от'искиван'ю того немогучи сам на праве быти при князю Миколаю Довкъшу, яко подавца того именеица Кгетовтишского и двух сел, ку нему належачых, Бодовки и Визкгины, и ему тых двухъ сел допомагат одыскиват на его милости пану Шемету и малжонце его милости, злецыл и дал моц зуполную тым листом тому князю Миколаю Довкъши тых двух сел, Бодовкъ и Визкгин, и гаю соснового, при тых же селах лежачого, поискиватъ а дошодши при каплицы костела крожского з именеицом Кгетовтишским водлугъ давного надан'я от продковъ его и прав духовных спокоине держати, о чом шыреи и в том листе описано естъ. И до того утверъженъя очевистого вызнан'я его покладалъ выписъ с книг здешных земских жомоитских под датою году тисеча пятсот деветдесят первого месеца октября шестънадцатого дня, в котором и тотъ лист слово в слово вписан естъ.

А к тому еще, тогожъ права своего попираючи, покладал реестръ списан'я двора каплицы крожскои Кгетовтишского под печат'ю и с подписом руки возного крожского Воитеха Станиславовича и иншых людеи, при том былых, будучи ему возному приданому з уряду кгродского жомоитского земяном господарскимъ земъли Жомоитское пану Яну, пану Михалу а пану Адаму Подскарбовичомъ, пану Павлу Мотовичу а пану Станиславу Томашевичу Кгелкгуду, в котором реестре при списан'ю иншых речеи и подданых и тые две селе, Бодовки и Визкгины, меновите сутъ описаные и подданые именми мененые, яко то шыреи в том реестре описано и доложоно естъ.

До того теж покладал лист его м*ило*сти князя Малъхера Кгедроитя, бискупа жомоитского, под датою году тисеча пятсот осмъдесятого м*есе*ца марца осмънадцатого дня, писаны писмом латинским, под печат'ю его м*ило*сти, в котором пишет до викории и писаров, в Крожах и в Колтенянах будучих, иж бы через волное уступлен'е права до олтара тытулу Насветшои Троицы от шляхетъного пана Михала Ляховича и иншых поплечников его, яко подавец, князя Миколая Довкъшу в олтар в Крожах, || до тытулу Светои Троицы постановленого, увезали и увели, яко шыреи и в том листе описуеть.

По вычтен'ю тых всих листовных доводовъ умоцованы его м*ило*сти пана Малхера Шемета и малжонъки его м*ило*сти панъ Бартош Григор'евич, взявши з некоторых листов копеи собе, чинечи отпор на то все, мовил с писма и с карты написаное тыми словы, иж „што покладал умоцованы князя Довкшын пан Кгинбут лист латински под датою году тисеча пятсот осмъдесятого м*есе*ца марца осмънадцатог*о* дня, ему, князю Довкши, от его милости князя бискупа жомоитского князя Малхера Кгедроитя даны, за которым речи своее, в позве описаное, менуючися быти капличником костела крожского каплицы Богославеное Панны Марыи, на пану Шемету и малжонце его м*ило*сти сел и гаю соснового доходит, прывлащаючы то собе, же вжо за тым доходити и тое справы попирати может, на то так отповедаю, же он, княз Довкша, николи не естъ капличником каплицы Панны Марыи в костеле крожском, бо се с того листу его м*ило*сти князя бискупа жомоитского, ему даног*о*, значыт, иж ему дал инвестытуру в олтарыи Светое Троицы, у местечку Крожском лежачое, а не в каплицу Блогославеное Довецы Марыи в костеле параѳиалном крожском, а хотяж вспоминаетъ его м*ило*ст княз бискупъ жомоитски в том же листе, же за позволен'емъ и назначен'емъ шляхетного Михала Ляховича, остатнего посесора по зеишстю смертю зъ сего света отца его Миколая Алберта Ляховича, князю Миколаю Довкшы олтарию Светое Троицы дати рачылъ, тогоды то может быть, же если мели панове Ляховычы подаване якое на олтар Светое Троицы, мог то з ласки своее, яко посесор, права своего оному пустити, хотяж бы то над право учынил, бо право сыновское не могло упережати права оицовского, але по смерти оицовскои вси спадки на сына спадиват мают, вед же тое право, в том листе помененое, ничого до тое справы князя Довкшыное служити и за ним собе его прывлащати на тые села не может, кгдыж яко розные костелы в местечку Крожском суть, так теж и розные добра сут наданые от розных особъ до кождого костела олтарыи и каплиц, про то за тым листом его м*ило*сти кн*я*зя бискупа жомоитского княз Довкъша добръ, належачых до каплицы Блогославеное Панны Марыи, доходити и правом позыскивати не может, одно тот, хто бы тую каплицу за листами подавцов, до тое каплицы належачых, тепер держал, а еслы бы || иншые подавцы того учынити не

могли без подаван'я тежъ его милости пана маршалкового и малжонки его милости, яко старшых подавцов, до тых добръ належачых. А што се ткнет листу покладаного, писаного под датою году деветъдесят первого месеца октября десятого дня от Станислава, Яна, Адама Воитеховичов Лаховича, в которым пишетъ, яко бы оны мели земенину господарскому земли Жомоитское пану Миколаю Павловичу Якубовича, детем и потомком его надане на каплицу костела крозского заложеня свята Панны Марыи за полтора ста коп грошеи част свою продат, ино того з двух причынъ учынит не могли, первша, тежъ того николи продкове Станислава, Адама и Яна Ляховичов не мели, што се ясне значыт з видимусу, от князя Довкъша покладаного в справе напротивко паном Беинартомъ, в котором ясне вси учасники описаные сутъ, а тых Яна, Станислава и Адама Лаховичов нигде не вспоминаетъ, другое, иж жаден того, чого в руках не маетъ, пущати никому не может, на што подаю артыкул четверты з розделу семого нового статуту, за которого тот лист пану Миколаю Павловичу Якубовича даны в году тепер минулом деветдесят первого на роках михаловских и на вряде сознаны, а теж княз Довкъша чужого права ку помощы собе натегивати и тое речы доходити не мает поготовю и словне никому ничого, поки ся з их милостями правне роззепретъ, пущати не можетъ; так теж и реестръ, которы был от умоцованого князя Довкшы покладаны, под датою месеца июня семнадцатого дня, яко бы списован'я дворца Кгетовтишского через возного земли Жомоитское волости крожское Воитеха Станиславовича, ино иж тот реестръ от возного не естъ зараз водлугъ аръткулу пятого з розделу четвертого статуту середнего сознаны и не на имя князя Довкъшы служит, тогоды тежъ тотъ реестръ праву князя Миколая Довкъшы помочным быти не может, а теж ся то значыт с того реестру, же княз Довкша упреиме ся старалъ о тот дворец, бо хотяж вжо певных подавцов каплицы Паны Марыи костела крожского ведалъ, однак же и болшъ их хотя хто и до того не мел собе набавлят, яко се то значыт с того реестру, иж у панов Подскарбовичов Мотовичов Кгелкгудов права набывал, а оны не толко сами до того ничого не мели ани мают, але и продкове их никоторого права з давных часов ани подаваня не мели, што бы ся ясне все показати могло, кгды || бы княз Довкъша порадков правным оундушом доходил и показалъ. Што тежъ умоцованы князя Довкъшын пан Авкгуштын покладалъ моцъ неякую небожъчыка отъ пана Михала Ляховича, князю Миколаю Довкъшы даную, под датою году деветдесятъ первого месеца октября десятого дня, ино того учынити не мог, кгдыж моцы не мог дати, одно на одны роки водлугъ артыкулу петдесят шостого з розделу четвертого, а теж тая моц князю Довъкшы служити не может с тых причын, же артыкулъ петдесят осми з розделу четвертого статуту нового духовным особам умоцованым быти забороняетъ; до того, иж умоцованы умоцованого установлати не мо-

жетъ, которы листъ умоцованы пана Михала Ляховича вжо теперъ жадное моцы не мает, бо и сам пан Михалъ Ляхович вжо зъ сего света смертю зышолъ, а тут в том листе не пишет, абы на князя Довкъшу водлуг аръткулу четвертого з розделу семого нового статуту право свое прирожоное, буд волное, або в суме заведеное, вляти мелъ, а тепер вжо по животе его, хотя бы и мелъ на тое пан Ляхович якое право, тогоды то вжо не князя Довкъшу, але на потомство небощыковъское спасти бы мело; а што тут покладала тамтая сторона видимус с книг справ судовых здешных земских жомоитских, писаны под датою году тисеча пятсот осмъдесят третего м*е*сеца октебра двадцат девятого дня, хотечы тым видимусомъ показати, иж яко бы тые две селе и тот сосновы гаи, в позве описаные, мели быти неколи даные до каплицы костела крозского, тогды тот выпис намнеи до тое речы ся не стегает, а то с тых причын, иж в том выписе описуетъ, же не с князем Довкшемъ, але з Беинартами, и то не о тую речъ, о которую княз Довкъша тепер позвал, в праве стоялъ, про то тым выписом, правом чужым, в котором жаднои зменки о князю Довъкъшу не естъ описано, права собе княз Довкъша твориты и чужых добръ, ему неналежачых, привлащыти собе не можетъ; другая прычина, иж в томъ выписе ач описано стоит, же Бёинартове позвали о две селе, ведже часу права умоцованы его милости пана Малхера Шемета пан Ян Змаило, чынечы отъпор на жалобу, жадных сел не признавалъ ани вспоминалъ, але во всих мовах, на праве подаваных, и в контроверсиеи попиралъ дворцом Кгетовтишским, которого и тепер пан маршалок не ужывает, ижъ болшеи учасников до того дворца Кгетовтишского сполне з их милостями, без которых Беинартом его м*ило*сть пан Шемет в отказе быти не хотелъ, якожъ панове Беинартове через умоцованого своего Девчепол||ского на он час, абы имъ его милостъ панъ маршалокъ з малжонъкою своею водлугъ жалобы позвовои отказ чинил, не домагалисе, але взявъшисе за дворецъ Кгетовътишъски ку доводу на учасники пана маршалка припустили, а его милост пан маршалок з малжонкою своею того листами, же ку тому дворцу Кгетовтишскому болшъ участников естъ, довел и показал и на тых листех, которые в том выписе описаные сутъ, жаднои зменки о тых двух селах и о гаю сосновым описаных нет, одно о дворцу Кгетовтишским, што видечи Беинартове, же невинне о тые села были позвали, и сами се не домагали, абы им пан маршалок на жалобу позвовую отказывал, щ чого се значыт, же тые села николи до каплицы не належали, про том, иж в том выписе, которы сторона поводовая показала, описуетъ, ижъ о иншую реч позывали Беинартове и о иншую у права се розпирали, а так сторона поводовая вжо и в том на доводе своем устала, абовем тот выпис попираючи, яко бы прызнаня пана маршалковое держан'я тых селъ, и тежъ, жебы мели належати до каплицы, тогды на выписе том в споре правнымъ и в мовах обеюх сто-

рон ничог*о* не показало; а што Беинартове позываючы пана маршалка поменели тые две селе в позве, тогды не досит на том, але мели водлугъ позву жалобы своеи подпирати, которои жалобы ижъ отъступили проч, то тым голым на позов помененом княз Довкша права собе твориты не может, кгдыж нихто голою жалобою позвовою кром иншых поступков правных ничого ни на ком позыскати не может, абовем в праве посполитом описано естъ, же позов толко место жалобы маетъ быти покладан, которого слушным доводом жалобливы подпирати мает, на што подаю артъикул тридцаты з розделу четвертого статуту середнего и петдесят четверты статуту нового; ку тому теж в том же выписе описано стоит, же Беин(а)ртове апелевали, а того княз Довкъша не показалъ, што за апеляцыею сказано, щого се ижъ якъ Беинартове не мели чого доходити, так княз Довкъша за таким вонтпливым а неправным выписом ничого собе до того права своег*о* натягнути и таких добръ поискивати не можетъ; с тых всих причын прошу, абы тые вси листы, от стороны поводовои покладаные, яко неправные и до тог*о* права бы намнеи неналежачые, на сторону отъложоные были; ку тому тежъ и тое подобенство не меншъ упатровано быти маетъ, из княз Довкъша, прагнучы || чужого добра а немаючи на то неякого права, листов у розных людеи назбирал и напожычалъ, щого явне значытсе, же николи княз Довкша до тог*о* ничог*о* не мел ани меть не маетъ и мети не может; а иж вряд всякие подобенства на добром бачен'ю мети мает, подаю на то артыкул вторы розделу чотырнадцатого; а иж его м*илост* пан маршалок и пани малъжонка его м*ило*сти вырозумели то з справъ, от умоцованог*о* кн*я*зя Довкъшы от него покладаных, иж яко участников болшъ до тое каплицы естъ, а в головах его к*оролевская* м*ило*сть наш милостивы господар, так и то, же до тое справы, о которую их м*ило*сти позывають, ничог*о* тые справы покладаные не належат, и не за своею властною справою, яко то бывает, же вшелякие духовные особы ни за чым иншим, одно за записы ѳундушами всяких добръ костелных доходят, о чом в праве посполитом в статуте теперешнем в розделе пятом артыкул семнадцаты учыть, ижъ кожды, хто бы хотел што на костел записати, тогды порядком правным запис свои учынити мает, што ему волъно будет, то бы тым подступком доходити кожды духовны у свецкого чоловека мелъ добръ костелных, а не инакшым правом, одно тым же статутом Великог*о* Князства Литовског*о*, а тепер, яко того, же бы тые две села Бодовки и Визкгины и гаи сосновы коли мели быти в держан'ю продков кн*я*зя Давкъшиных, так теж и его властном, не показуетъся, але тежъ и оповедан'я жадного, коли бы тые добра забраны от его м*ило*сти пана маршалка и малжонки его м*ило*сти мели быти, сторона тут не показала, бо где бы се которому в чом кривда деела, тогды зараз на вряде оповедати, а по том поступком правным тог*о* доходити бы мел, в чом иж вес поступок правны сторона собе упустила, а их

м*ило*стям с припадку в тои справе новую, речъ задала, про то их м*ило*ст, держечи то вжо за давност'ю земскою, водлугъ артыкулу двадцать четвертог*о* и двадцат осмого розделу первого статуту старог*о* и артыкулу шестдесят шостого з розделу четвертого в статуте середнем просит их м*ило*ст, абы их милостям на поставенъе заступъцы и показан'я права их м*ило*сти яснеишого на пришлые роки водлуг арътыкулу двадцат четвертог*о* з розделу четвертог*о* отложоно было".

По таковых мовах стороны отпорное умоцованы стороны поводовое пан Авкгуштын Янович Кгинбут на то все поведил: „Што тут умоцованы его милости пана маршалка и малжонки его м*ило*сти против листу его милости князя бискупа жомоитского латинъскому мовит, поведаючи, ижъ || князю канонику дано каплицу Светое Троицы в месте Крожском, а не каплицу Панны Мары, тогды тым вымовы держечи добра костелные мети не может, бо естъ тая каплица крожская от его м*ило*сти князя бискупа князю Довкъшу дана на хвалу Светое Троицы под тытулом Панны Марыи, што се и с тог*о* листу латинского ясне показует. А што теж умоцованы их милости поведает, же небощик панъ Михал Ляхович не мог подавати каплицы Панны Марыи Светое, але могъ подати каплицу Светое Троицы, докладаючы тог*о*, же в месте Крожском, яко розные сут костела, так теж и розные надан'я на костелы и от розных особъ, тогды и в том вымовы никоторое мети их м*ило*сть не могут, кгдыж сами будучи отъ пановъ Беинартов припозваныи перед врядом доброволне признали и листы никоторые покладали, же до тое каплицы, до которое естъ надан дворецъ Кгетовтишски и с тыми двема селами, подавцами суть их милост с паном Михалом Ляховичом и с паном Павлом Бычком, которые села место подаван'я своего на каплицу сами забравши держутъ и всякие пожытки на себе берут. Што теж подал арътыкул четверты з розделу семого, поведаючи, же не могли Станислав а Адам Воитеховичи Ляховича пану Миколаю Павловичу Якубовича Бычковичу части своих подаван'я тое каплицы продати, чого и сами в руках не мели, а к тому тежъ яко бы до тое каплицы подавцами быти не мели, тогды водлугъ науки права посполитого уѳалы соиму берестеиского, в року шестдесят шостом уѳаленое, волно кожъдому вечностъ права своего записовати, яко властным подавцом будучы братею небощику пану Михалу Ляховичу, которого их милост за подавъцу сами признавают, и не чужым правом, але записы властных подавцов правными тог*о* княз Довкъша доводит, же тые села до каплицы крожскои Светое Троицы под титулом Панны Марыи належат. А што се дотычет реестру списан'я дворца Кгетовтишского, маетъности и людеи, до нег*о* належачых, тогды тот рѳестръ нѳ для того ест покладан, же бы панове Подскарбовичове мели быт подавцами тое каплицы, але доводечи тог*о*, же тые села здавна належали до дворца капличног*о* Кготовтишского. А што теж против листу запису небощика п*а*на Михала Ляховича умоцо-

ваны их милости мовил, подавши артыкул петдесят трети з розделу четвертого статуту нового, же умоцоваными особы духовные быти не могут, тогды княз Довкша не естъ умоцованым в тои справе, але маючи певны вывод на писме и очевистое || признан'е от подавцов тое каплицы, которых сам пан маршалок з малжонкою своею быт подавцами признали, сам, яко принцыпал, а не яко умоцованы, тых сел доходит, кгдыжъ тежъ и суд головны трибуналны ни с ким иншым князю Довкъшу, одно с паном маршалком и з малжонкою его о то розправитисе казали, а за тым записом небощика пана Михала Ляховича, не ижъ бы потомков его от подаван'я тое каплицы отстырчати мел, але тых селъ доходит, абы по давному при дворцу Кготовтишском держал, яко добра костелные. А иж теж умоцованы их милости мовил до выпису судового вряду тутошного земского жомоитского, поведаючы, иж тот выпис до тое справы не належыт с тых причын, же в он час не с князем Довкъшою, але с паны Беинартами их милост право мели, а тежъ з листов, от пана маршалка в он час на праве покладаных, зменки никоторое нет о тые села, о которые тепер княз Довкъша позываетъ, толко в тых там листех описует дворец Кгетовтишски, тогды и тым жадное вымовы их милост мети не могут, а то с тых причын, кгдыж на он час будучы от панов Беинартов перед судъ тутошны земски позваны не о дворец Кгетовтишски ани о што иншого, але о тые две села Будовки и Визкгины, которые меновите на выписе первшого суду описаные сутъ, и чынечы отпор на жалобу сами доброволне очевисто признали поплечников своих подавцов пана Павла Бычка, пана Михала Ляховича, против которому признан'ю своему их милост мовити ничого не могут, а з стороны розправы с паны Беинартами и апеляцыи до трибуналу нехаи се их милост розправуют, хто межы их милостями естъ и хто не естъ подавцою тое каплицы, княз Довкъша о то тепер не мовит, толко тых сел, яко добръ костелных, до тое каплицы здавна належачых, доходит. А што теж поведил, иж его *королевская* милост у головах участъником до тои каплицы естъ, тогды ач тая каплица, дворец Кгетовтишки и тые две селе, до тое каплицы и дворца Кгетовътишского належачие, не сут з надан'я его *королевскои* милости ани продков его *королевскои* милости, але то естъ надан'е шляхетское, однак же княз Довкъша то признавает то, же его *королевская* милост не участником ани подавцою, але зверхным оборонцою добръ костелных з ласки своее господарское естъ. К тому, што се умоцованы их милости домагает, абы княз Довкъша показалъ записы або ли ѳундушъ на тую каплицу, так же, абы показалъ оповедан'е на вряде, коли тые села от него забрано, щитечыся давъностъю || земскою, тогды и то ку помочи его милости пану маршалку и малжонце его милости ити не може, абовем не за теперешнего веку нашого тая каплица от продков панеи маршалковое, так же Павла Бычка и Михала Ляховича надана и ѳундована естъ, што се з ли-

стов, от князя Довкъша на праве покладаных, показало, а жадных записов и оундушу над признан'е самых тых подавцовъ, то естъ его м*ило*сти п*а*на маршалка и малжонки его м*ило*сти, так же пана Михала Ляховича и п*а*на Миколая Павловича Бычковича, а тые две селе первеи сут от их милости забраны, яко се з жалобы панов Беинартов з выпису судового показует в року тисеча пятсот семдесят первом, а по том вжо нерихло тую каплицу з дворцомъ Кгетовским его милост княз бискуп жомоитски князю Довкъшу в року тисеча пятсот осмъдесятого м*есе*ца марца осмънадцатого дня в держан'е дал, и с тое причыны оповедан'я на вряде чынити и до книг записовати не могъ, а давнаст земская добрам костелным и добрам г*оспода*рским шкодити не может". — И подал на то з розделу третего артыкулъ тридцат трети на самом концу того арътыкулу, где пишет: „А давнаст земская межи имен'ями костелными и шляхецкими такая мает быти, яко добрам столу г*оспода*рьского з добры и имен'ями шляхецкими, а тым же обычаем шляхте з добры г*оспода*рьскимы и костелными давность захована быти маетъ". — „А што теж его милост пан маршалок и малжонка его милости водлугъ артыкулу двадцатъ четвертого розделу четвертого статуту нового берет собе на поставен'е в том заводцы або на показан'е листов привиллиев, менечи быт собе реч ново заданую, тогды и того ку помочи их м*ило*стям ити не может и за новую реч собе почытати не могут, кгдыж не первшыми позвы на теперешные роки сут о тые села позваны, але вжо и перед тымъ кол(ко)надцатеро позвов и то у себе мели и у суду трибуналского вжо о тые села розпиралися, бо то бы новая реч была, коли бы сторона моя задала, чого бы в позве описано не было, але тепер ничого нового не задаваетъ, толко тых сел, в позве описаных, доходит. А иж пан маршалокъ и малжонка его м*ило*сти в он час перед врядом здешным тые села Бодовки и Визкгины, же до каплицы и дворца Кгетов||тишского належат, подавцами быти тое каплицы с поплечниками своими Михаломъ Ляховичом а Миколаемъ Бычковичом сами признавшы, и тепер тожъ у права толъко голыми словы тых селъ боронет, не показуючи ниякого на то выводу правъного, про то абы тые мовы умоцованого их милости, яко голые, на сторону отъложоные, а тые две селе водлуг признан'я их милости самых и поплечников ихъ милости и подлуг листов, от стороны моеи на праве покладаных, присужоны были. А што се дотычет цыншов, по вси тые часы с тых сел выбраных, тогды пан Довкша тепер попирати того не может, але кгды тые села и подданые до держан'я его придутъ и певную ведомостъ отъ поданых, по чому на ных цыншов брано, которых учыни болшеи, ниж осмъсот копъ грошеи, в он часъ о цынъше, всякие доходы, с подданых тых сел выбраные, волное мовен'е собе з его милостю паном маршалъком и з малжонкою его милости заховуеть".

Умоцованы стороны отпорное пан Бартош Григор'евичъ водлугъ первшых мов своих домагался, ижъ бы то на другие роки отложоно было, хотечи заступъцу ставити и яснеишое право их милости на то показати. Мы суд земъски жомоитски, бачечи в том, иж их милостъ пан маршалок и з малжонкою своею, будучи о тые две селе не по однокрот позваными, ведали, с чим бы до права приходити и речи своее в тои справе попирати мели, про то их милости новое речи быт не узнаваючи и того на другие роки не откладаючи, велели есмо их милости за разомъ того права своего, естъли бы мели якое на тые села Бодовки и Визкгины, попирати и показовати. Умоцованы ихъ милости панъ Бартошъ Григор'евичъ на то далъшых доводовъ не чинечи а розумеючи собе за головною речъ, того признан'я нашого за правъное не примуючи, апелевалъ до суду головъного трыбуналъного. Ведже мы и того ихъ милостямъ, яко не по головъномъ сказе нашомъ, не допустили.

А умо||цованы их милости стороны позваное так же и сам его милостъ пан маршалок будучи у суду далеи того права своего попирати не хотели, поведаючи, же „мы апеляцыи пилъновати будемъ". А умоцованы стороны поводовое домовляючися, иж бы водлугъ права его заховано и то, о што позвано, князю Миколаю Довкъши присужоно было.

А такъ мы суд земски жомоитъски, выслухавши в томъ жалобы стороны поводовое князя Миколая Довкъшы позовное и всих доводовъ его листовных и споровъ их обеюх сторон, а достаточне зо всих споровъ и доводов их зрозумевши, так есмо знашли, бачечи то, кгдыж княз Миколаи Довкъша доводилъ того, же тые две села Бодовъки и Визкгины ку костелу каплицы крожское належать, выписом судовым с книгъ здешных земъских, в котором листъ его милости князя Венцлава, бискупа жомоитского бывшого, в справе, которую мели с паны Беинарты, от ихъ милости покладаные, писан естъ, где признаваеть, же подавцы каплицы крожскои были пан Станислав Янушевич, Миколаи Воиткевич Ляхович, Павелъ Якубовичъ и иншые поплечъники их, а до того теж листы потомков тых Ляховичовъ, на вряде ствержоными, же они, яко будучи подавцами дворца Кгетовтишского, до каплицы крожскои сполне с паном Павлом Якубовичом Бычком, и тые две селе Бодовки и Визкгины и гаи сосновы при иншых людях належачые ку тому дворцу Кгетовтишскому, наданому на каплицу крожъскую, належачые признали, до того теж и потомок Павлов Якубовича с тых же подавцов пан Миколаи Павлович, же ест двух частеи подавцою и очевисто у суду будучи признал, иж и тые села, так же гаи сосновы, ку тому дворцу Кгетовтишскому прислухаютъ, || а к тому тежъ попирал речи своеи и декретом суду головного трыбуналного, иж кгды ся первеи того их милост пан Шемет и малжонка его милости с паны Беинарты о линию, хто бы близшы был ку подаван'ю тых селъ на каплицу крожскую, спор мели, тогды суд головны трыбуналны их милостям с кня-

зем Миколаем Довкъшою кром жадное вымовки с паны Беинарты на усправедливен'е и на росправу о тые две села ту до суду здешнего земского отослал, чого и иншыми доводы и артыкулы статутовыми князъ Миколаи Довкъша в том речи своее попиралъ, а иж его м*ило*сть пан Малхер Шеметъ и малжонка его м*ило*сти, будучи теж тог*о* подавцами, и у себе тые села задержавши а на то права ниякого слушного не показали, толко ся згола на другие роки на поставен'е заступцы и на показан'е иншого права, яко бы в ново припалои речи, о том их м*ило*ст ведали и о то позваны были, за чим мели готовы зо всим ку праву ставится, далеи до права не хотечи ся вдават, отзывали, про то мы достаточне зрозумевши з шыроких мов их обеюх сторон, знашъли и присудили есмо тые две селе Бодовки и Визкгины и гаи сосновы до каплицы крожскои, яко и первеи стародавна ку тои каплицы належали, так и тепер мають быти ку тому дворцу Кгетовтишскому, которы до тои каплицы належит. А што ся дотычет шкод, которые на позве поменено, ижъ того не описано, от которог*о* часу почато тые села держати и яко много з них цыншовъ приходило, на што тежъ тепер княз Миколаи Довкъша доводу чинити не хотел, от тых шкод их милости волными и правыми вчынили есмо, кгдыж и в статуте о таковые речи зменки не чынит, толко о заставную речъ. По таковом сказе нашомъ княз Миколаи Довкъша на том сказе нашомъ з стороны двух селъ переставаючи, толко стороны шкод, иж ему волного мовен'я о то не заховано, апелевал до суду головного трыбуналного. Мы ему тое апеляцыи допустили, которое повинни будуть обедве стороне у суду головного трыбуналъного за сим нашимъ сказомъ пилновати. Што все велели есмо до книгъ земских жомоитских записати.

---

5. 1592 m. vasario mėn. 3 d. Dviejų Žemaičių žemės antstolių pareiškimas, kad Žemaičių kamarninkas, spręsdamas Abromo Jokubavičiaus bylą su kan. M. Daukša, nutaręs, jog ieškovas turįs pašaukti atsakovais, be kan. M. Daukšos, ir Kražių koplyčios padavėjus.

Iš 1592 m. vasario mėn. 8 d. įrašo Žemaičių žemės teismo knygose.

Я Янъ Матеевич, возны г*осподар*ски земли Жомоитское волости коршовъское, а я Янъ Венцлавович Лимонт, возны г*осподар*ски земли Жомоитское волости повонъденское, сознаваем сполне обадва тым то нашым квитом о том, иж деи въ году теперешъном деветдесят второго м*ес*еца ɵевраля третего дня, маючы нас двух возных и сторону, людеи добрых, при собе земенин г*осподар*ски земли Жомоитскои пан Миколаи

Павловичъ Бичковича, будучы умоцованы от его м*илос*ти князя Миколая Довкша, каноника и оѳицыяла ворненъского, ехалъ на кгрунт земълены, лежачы в земли Жомоитскои у волости корклянъскои, прозываемы Жирнинас, на року припалом от заложен'я року, то естъ за шест недел, от коморника г*осподар*ского земли Жомоитское пана Малхера Половицы, и там того дня звышъ мененого приехавшы на тот кгрунт вышеи описаны пан Миколаи Бычкевич показал и дал до рук коморнику пану Малхеру Половицы листы, то ест презентацыи латинским прозвыскомъ названые от небощика пана Миколая Ляховича старог*о*, земенина г*осподар*ьского земли Жомоитское, так теж другии лист и от сына его, небощика пана Михала Миколаевича Ляховича, трети лист от небожчика отца своего, пана Михала Якубовича Бычка, земенина г*осподар*ског*о* земли Жомоитское, — писмем лацынским писаные, в которых листех пише, иж имене, называемое Кгетовтишъки, лежачое в земли Жомоитскои у волости корклянскои, ест наданом с поддаными на каплицу крожскую. И пан Малхер Половица, коморникъ земли Жомоитское, взялъ до себе тые листы вышеи помененые до завтра для вырозумен'я. А кгды завтреишъны ден припал, то ест в сем же году деветдесят второго м*есе*ца ѳевраля четвертого дня, поведил до пана Миколая Быч||кевича, иж „тые листы, то ест презентацыи, при моцы зоставую, нехаи пан Абрамъ Якубович, земенинъ г*осподар*ски земли Жомоитское, сторону яко подавцов заровно и з княжем Миколаемъ Довкшу припозовет водлугъ артыкулу трыдцат третего з розделу третего; а што се дотычет, иж яко не ку зволоце стороне противнои други рокъ княз Миколаи До(в)къшъ прынял, нехаи присягнет, а если присегнути не хочет, нехаи вину статутовую заплати водлугъ артыкулу двадцат четвертого з розделу четвертого". На то поведил пан Миколаи Бычковичъ, яко будучы умоцованы, же княз Миколаи Довкшъ присегнути не будет и вины платити дванадцат коп грошеи не будет, нехаи князя о то до его м*илос*ти князя бискупа о тую вину позывает, бо о то его м*илос*ть княз бискуп мает судит князевъ. Которы тот квит дали есмо его м*илос*ти князю Миколаю Довкшу под нашыми властными печатми а я Янъ Матеевич с подписом руки своее властное. Писанъ в Корклянах.

У того квиту печатеи притисненые две а подпис руки писмом русским один тыми словы: „Янъ Матеевич, возны волости коршовское, властною рукою подписал".

6. 1592 m. gegužės mėn. 29 d. įrašas Kauno žemės teismo knygose 1590 m. lapkričio men. 28 d. Uršulės Baltramiejienės Daukšienės rašto, kuriuo savo tėviškę Skaruliuose dovanoja dukterims Alžbietai ir Sofijai.

Тогож мєсєца мая 29 дня. Ставъшы обличне у суду земянкии господаръские повету ковенского Алжбета а Зоѳия Бартломеевны Довкшевича оповедали и жаловали на земянку господарскую повету ковенского, а на матку свою, Оршулю Станиславовну Довкгинтовича Бартломеевую Довкшевича о томъ, иж деи пречоная матка наша даровала и на вечност записала намъ, двум дочкамъ своимъ, всю част свою именеица своего отчызного, ‖ у повете ковенскомъ у полю Скорулскомъ лежачого, и на то деи нам листъ свои даровны дала, а другимъ листомъ своимъ описалася и обовезала нам под шырокими обовязками и под винами тот лист свои, намъ на тот вечысты дар ее даны, тут перед урядомъ земскимъ ковенскимъ на рокох прошлых трикролских, которые были сужоны в году тисеча пятсот деветдесят первомъ, сознать и в книги земские дати уписати, которая деи то матка наша аш до сих часов хора была и тому запису своему досить чынит и сознат не могла, а тепер, хотяж тут до Ковна прыбыла, але нет ведома для которое причыны албо за чыею намовою тому опису и обовязкомъ своимъ досит чынити и того листу своего, нам на тот вечысты даръ от нее даного, сознати не хочеть, а иж деи то на томъ другомъ листе своемъ, на сознан'е то(го) дару своего намъ даномъ, описала и доложыла, позваляючы себе о тое несознан'е позвать албо и словне через возного заказан'я, про то жадали о придан'е возного на заказан'е до суду тое матки ихъ. А подпираючы тых словъ своих, положыли два листы тое предречоное матки своее Оршули Станиславовны Довкгинтовича, обадва тые листы под датою году тисеча пятсот деветдесятого мєсєца ноября двадцат осмого дня под печат'ю ееи самое и с чотырма печатми и с подписами рукъ людеи добрих, на то от нее упрошоныхъ, один лист на вечыстыи дар того именеица ее Скорулского тым дочкамъ ее, а други листъ на сознан'е того дару ее на прошлых рокох земскихъ ковеньскихъ трикрольских, в году деветдесят первомъ справованыхъ, а где бы на тыхъ рокох не сознала, обовезаласе вины заплатити кождои з них по сту копъ грошеи литовских и о тое несознан'е ‖ позволила себе позвати албо и словне заказать, яко ест шыреи на тых листех описано и доложоно. Мы суд, бачечы таковы обовязок тое Оршули Станиславовны, придали есмо тымъ дочкамъ ее, Алжбете и Зоѳии, на заказан'е тое матки их возного повету ковенского Петра Шымановича Кгоилюшевича, которыи возны заказавшы сознал, иж он возныи тюю Оршулю Станиславовну

ку росправе на тую жалобу дочок ее на третии ден заказал. Тот ден третии сегож м*е*с*е*ца мая двадцат девятыи кгды припал и обедве стороны перед нами у суду стали, помененая Оршуля Станиславовъна, огледавшы тых листов своих, дочкамъ ее на тот дар именеица Скорулыского даныи очевисто сознала. Которыи лист, во всем з устным сознан'ем ее згодныи, от слова до слова так се в собе маеть:

Я Оршуля Станиславовна Довкгинтовича Балтремеевая Миколаевича Довкшевича, земянка г*осподар*ьская повету ковенского, чыню явно и вызнаваю симъ моимъ листомъ всимъ вобец и кождому зособна, кому бы была потреба того дела ведати, нинешнимъ и напотомъ будучого веку людемъ, о том, што которое имен'е отчыстое, в повете ковенскомъ в полю Скорулях лежачое, по отцу нашомъ небощыку п*а*ну Станиславе Довкгинтовичу на нас чотырох дочокъ его Ягнешку, Катерину, Луцыю а на мене Оршулю пришло и спало, которого того звышъ помененого имен'я Скорулыского по зештью п*а*на отца нашого пана Станислава Довкгинтовича мы до держанъя пришодшы а кождая част свою до часу еще без ровного вечыстого делу на себе взявшы, в зуполном держан'ю и вжыван'ю будучы и веселечысе з свобод и волностеи шляхетских и маючы тую волност перед очыма, в праве посполитом Великого Князства Литовского описаную, иж кожды моцон ест имен'ями своими отчызными, материстыми, спадковыми, выслужоными и яким колвек обычаемъ набытыми ‖ шаѳовати, то ест отдати, продати, даровати и ку своему налепшому пожытку оберънути, отдаляючы от всих блиских, кровных и повинных своих, про то и я предречоная Оршуля Станиславовна Довкгинтовича, таких волностеи шляхетских поспол з ыншыми обывателми Великого Князства Литовского ужываючы, а видечы ку собу великую м*ило*сть, прихилность и послушенство дочок своихъ милых Алжбеты и Зоѳии Балтромеевен Довкшевича, которими они, не литуючы маетности и вшелякого учстивого старан'я в розных речах, мне, матце своеи, показовали и показовати не переставают, таковую их учынъност я нагорожаючы и впрод хутлившыхъ их ку собе мети хотечы, дала, даровала есми, якож и сим листомъ моим вечыстымъ даю, дарую и на вечност записую тымъ двум помененымъ дочкамъ моим Алжбете и Зоѳии Балтромеевнамъ тое пречоная имен'е мое Скорулское, в повете ковенского в поли Скорулях лежачое, всю част мою того именеича отчызного Скорульского, которая по розобран'ю нашомъ дочесномъ на мене Оршулю Станиславовну водле (делу) от тых сестръ моих Ягнешки, Катерыны а Луцыи Станиславовен Довкгинтовича пришла и спала, и што по том з ровного вечыстого делу кгрунтов и поданых от тых сестръ моих вышеи помененых або от того, хто бы от них якимъ колвек правомъ часть которое з них держал, пришло, яко двор самы з будован'емъ дворнымъ, з гумном, з оборою, з быдломъ рагатымъ и нерогатымъ, великим и малымъ, з стадом свирепимъ, с челед'ю дворною

и з огородники, з огороды овощовыми и хмелевыми, з кгрунты всякими оромыми и неоромыми и залежалыми, з селищами, з навозы, сеножатьми, луками, з дубровами, з лесы, гаи, с пущою Скорулскою, з уходы и зо вшелякими уступами, з ловы пташными и зверынными, з реками текущыми и стоячыми, з луками, з озеры и з ловен'ем в них рыбъ, с перевозом на рецэ Вел'й, с каменъми, ставы, з млынами и з ихъ ‖ вымелки, зъ езами, с подаван'емъ костелным и с поддаными того двора тяглыми и осадными, здавна и теперъ ку тому двору Скорулскому належачыми, зъ их службами, платы и повинностями, з дан'ю медовою, грошовою, овсяною и сенною, з нивами и с полми прикупъными и купными, а згола зо всимъ на все, яко се тое именеичо мое Скорулское, часть моя, на мене приходячая, сама в собе, в кгрунтех, в межах, в границах и в шырокостях, входех и обыходех своих здавна мело и тепер мает, и зо всимъ тым, якомъ я сама до тых часов держала и во владности своеи мела, и што по том з ровного вечыстого делу от тых сестръ моих Ягнешки, Катерыны и Луцыи або от потомков их достати мает и приходити будет, ничого на себе и на сынов моих Яна, Станислава, Воитеха и Петра Балтромеевичов Довкшевичов, так и на жадных кровных и повинных моих не зоставуючы ани отлучаючы, все огулом, от мала до велика, тым дочкамъ моимъ Алжбете и Зоѳии подала есми, а сама се с того вжо вечне вырекла. Якож вжо от сего дня и даты, нижеи в томъ листе моемъ описаное, тое именеичо мое Скорулское тымъ пречонымъ дочкам моимъ в моц, держан'е и у вечыстое ужыван'е имъ через возного повету ковенского пана Юр'я Воитеховича подаю, завожу и поступую и все право мое вечыстое, которое мне Оршули Станиславовне служыло и служыт, с тым именичомъ моимъ Скорулским на тые две дочки мои Алжбету а Зоѳию Балтромеевны и на потомков их и моих пречоных сынов моих Яна, Станислава, Воитеха а Петра Балтромеевичовъ Довкшевича и потомковъ их вливаю и взношу. Волно будет тымъ помененым дочкамъ моимъ Алжбете и Зоѳии тое именеиче Скорулское, от мене им записаное, держати и ужывати, ‖ вшелякие пожытки, с того именеича моего Скорулского приходячые, на себе брати и на пожыток свои оборочати и другие пожыткии, яким колвек именемъ и назвискомъ вынаидены и менованыи быти могуть, там собе прибовляти и на пожыток свои оборочати, волни будучы тое именеиче Скорулское все огуломъ або по розну и по части кому хотечы отдати, продати, даровати, променити и записати и тымъ водле воли и уподобан'я своего шаѳовати ку налепшому пожытку своему оборочаючы. А я сама и тые пречоные сынове мои Ян, Станислав, Воитех а Петръ Балтромеевичы Довкшевича и нихто иныи з близких, кровных и повинных моих до того именича Скорулского, от мене тымъ помененымъ дочкамъ моимъ даровано, вступоватисе и жадное трудности и переказы в держан'ю того имен'я имъ самымъ и потомком ихъ чынити не маемъ и не будемъ мочы

вечными часы под закладомъ на тые дочки мои двадцатма копами грошеи и под нагорожен'емъ всих шкод и накладов их на голое слова речен'е без телесное присеги совито, о которое досыть неучынен'е сему листу моему и о вступен'е до того именеича Скорулского, так же о заклад, шкоды и наклады волно будеть тымъ дочкамъ моимъ и потомкомъ их мне позвати до вшелякого суду, до которого они сами похочуть, и где собе наближеи справедливост одержати они будут могли, рокомъ бы накоротшымъ, за ден або за два, а суд кождыи, буд за стан'емъ або нестан'емъ моимъ на вшелякои маетности моеи рухомои и лежачои, где колвек ее мети буду, за тую присужоную суму пенезеи отправу моцную учынити маеть || и моц мети будеть, а по заплачен'ю тых шкод пред се тот мои лист и даровизна при зуполнои моцы у кождого права захован быти мает. А што се дотычет листов вечыстых, на тое имен'е Скорулское приналежачых, тогды одны листы у пана Шымона Балтромеевича Скоруля, на пущу скорулскую прислухаючые, и к тому листы привилеи короля его милости Казимера на даровизну людеи продкомъ нашымъ, сполне нам належачые, которие он панъ Шымонъ в захован'и своемъ мает, тых листов пан Шымон водлуг часу и потребы тымъ дочкам моимъ, яко и мне самои, узычыти маеть. А иные листы купъчые вечыстые сестра моя пани Катерына Станиславовна у себе мает, которые тые листы на некоторые земли иж намъ всимъ чотыромъ сестрам на тое все имен'е належат, мает тая сестра моя пани Катерына Станиславовна тых листов вечыстыхъ им дочкамъ моимъ узычати албо, которые листы имъ належати будуть, отдати, а где бы она отдати албо водлуг потребы узычыти имъ не хотела, тогды имъ дочкамъ моимъ и потомкомъ их волно будет яко мне самои правомъ о тое чынити. И на то я пречоная Оршуля Станиславовна тымъ дочкам моимъ Алжбете а Зоеии дала сес мои листъ под моею властною печат'ю. При чомъ были и того добре сведоми будучы за устною и очевистою прозбою печати свои приложыли, а хто писати умел, и руки свои подписали к сему моему листу земяне господарьские повету ковенского ихъ милость панъ Шымон Балтромеевич Скорул, панъ Юрыи Волоткевич Еикгинтовича, пан Юрии Воитехович а пан Андреи || Лавринович. Писан у Скорулях лета от нарожен'я Сына Бож'его тисеча пятсот деветдесятого месеца ноября двадцат осмого дня.

У того листу печатеи притисненых пят а подписы рукъ тыми словы: „Шымон Балтромеевич Скорул печат прыложыл и руку подписал. Печатар устъне прошоныи Юрии Волоткевич Еикгинтовича. Печатар устне прошоныи Юрии Воитехович возныи. Андреи Лаврынович печатаръ устне прошоныи". А по уписан'ю до книг земских ковенских того очевистого сознан'я и листу ее вызнаного и сес выпис с книг под нашыми печатми Алжбете и Зоеии Балтромеевнамъ Довкшевича естъ выдан.

7. 1593 m. sausio mėn. 14 d. Kan. M. Daukša skundžia savo Betygalos kamendorių.

Году от нарожен'я Сына Божого тисеча пятсот деветдесят третего месеца генвара чотырнадцатого дня. На рокохъ земских судовыхъ, водлуг статуту на завтрее по Трох Королех свята римского припалых и сужоных, перед нами Казимером Яновичом Орвидом суд'ею а Криштоѳом Яновичом Белевича подсудком, врядники господарскими земъскими жомоитъскими, оповедал княз каноник жомоитски, плебан бетикголски, княз Миколаи Давкша черезъ приятеля своего, земенина господарьского земли Жомоитъское пана Андрея Марковича, о том, иж деи в году нинешном тисеча пятсот деветдесят в третем месеца генвара дня слуга его, князя Миколая Давкъшты, кановника жомоитъского, плебана бетыкголского, рукоданы княз Ян Рыхлик, комендар бетыкголски, будучы слугою его рукоданным и маючы костел, вси скарбы костела бетыкголского, в земли Жомоитскои лежачого, в поручен'ю и заведован'ю своим, нет ведати, естли з намовы чыеи, або ли с противвзят'я своего злого, пропомънувъшы повинности своеи духовнои, неучтившы его, пана своего, а зашкодившы, без бытности на тот час его, князя ‖ Миколая Давкшы, в тои плебании бетыкголскои, прочъ не ведати где утекъ с тои плебании бетыкголскои, а меновите шкод (*toliau neįrašyta*)

---

8. 1593 m. birželio mėn. 26 d. Kan. M. Daukšos skundas, kad Žemaičių pakamaris Vaitiekus Radziminskis grasęs jam.

Году от нарожен'я Сына Божого тисеча пятсот деветдесят третего месеца июня двадцат шостого дня. На рокох земских судовых, водлуг статуту на завтрее по Светои Троицы свята римского припалых и сужоных, перед нами Казимером Яновичом Орвидом суд'ею а Криштоѳом Яновичом Белевича подсудком, врядники господарскими земскими жомоитскими, оповедал княз Миколаи Балтромеевич Давкъша, кановник жомоитски имен'я Бетикголского через приятеля своего, земенина господарского земли Жомоитское пана Андрея Марковича о том, иж деи в году нинешнем от нарожен'я Сына Божого тисеча пятсот деветдесят третем месеца июня двадцат третего дня, едучы ему, князю Миколаю Давкъши, до места господарского Виленского и ставшы ему, князю Давкъшы, господою в стодоле его милости пана Криштоѳа Волского, тивуна господарского в земли Жомоитскои поюрского, лежачои стодоле у повете ви-

ленском подле реки Муси, то пак деи тогож году, дня и часу, звыш помененого, приехавшы там до тое звыш мененое стодолы подкомори жомоитски, а з оселости земенин господарски земли Жомоитскои его милост пан Воитех Мартинович Радзимински, з вазны своее тогож дня и часу звыш мененого в тои стодоле звыш менении отповед и похвалку устную на того князя Миколая Давкъшы самого на здоров'е его и на мещан местечка его плебани бетикголскои учынил, мовечы тыми словы, иж деи „сажаеш ми слуг моих в Бетикголе, але дасе то видет, што с того будет, и тепер ведаи, рычал быс у мене под кием, яко вол, а мещан твоих бетикголских, хлоп'ю тую, кажу позабият и позабиявшы их заплачу за них". Для которое одповеди и похвалки, як сам княз Миколаи, так и о мещан своих бетикголских небудучы безпечон здоров'я от пана подкоморого жомоитского, просил, абы тое оповедан'е князя Миколая было до книг земских записано. Выпис выданъ.

---

9. 1597 m. spalių mėn. 7 d. Žemaičių žemės teismo sprendimas kan. M. Daukšos byloje su žem. Baltramiejum Motiejevičium, kuris negrąžinąs skolos ir neįleidžiąs į savo Babėnų dvarelį.

Году от нарожен'я Сына Божого тисеча пятсотъ деветдесят семого месеца окътебра семого дня. На роках земских судовых, водлуг статуту на завтрее по Светом Михале прыпалых и сужоныхъ, перед нами Себестыяном Себестыяновичом Кеистортомъ, тивуном короля его милости оиракголским, суд'ею а Петром Адамъковичом подсудком, врядники господарскими земскими жомоитскими, кгды се тая справа водле порядку реестрового ку розсудку правному прыточыла, постановив[шы] умоцованы князя Миколая Давкъшы, каноника жомоитского, плебана бетыкголского, панъ Анъдреи Маркевичъ, маючы моц, собе от него листовне на шкоду и на [зыск] даную, доведшы водле права слушного поданя позву земенину господарскому земли Жомоитское Балтромею Ма[тееви]чу в дому его, в земли Жомоитскои у волости веленскои лежа[чом]ъ, прозываемом Бабяны, на окне з надвор'я у грыдни в году нинешнем тисеча пятсот деветдесят семом месеца июня шестнадцатого дня написомъ и устъным признан'емъ возного земли Жомоитское Станислава Яновича Скирвоиня и написом писарским, давал приволыват до суду стороны позваное помененого Балтромея Матеевича, которы [кгды] за прыволан'емъ возного до суду не стал и жадное ведомости о том неста[н'ю своем] не дал, поменены умоцованы князя [Миколая Давкъшы] Андреи Маркевич, менечы, иж тая справа року завитому ест под[легла, и показавшы] на позве пилност на-

писом пи[сарским, ко]торую [чынил на початку роков] по тры дни, жаловал [на] того [Балтромея Матеевича] с позву г*осподар*ского з[емского жомоитского], в тые слова писаног*о*:

[Жыкг]имонт Третии, бож'ю м*ило*стю корол полскии, великии княз лит*о*вскии, рускии, пр[ускии], жомоитскии, мазовецкии, иелянтскии, а шведскии, котскии, вандал(скии) дедичны корол. Земенину нашому земли Жомоитское Балтромею Матеевичу. Жаловалъ у суду нашого земъского жомоитского каноник жомоитъскии, плебан бетыкголскии, княз Миколаи Давкъша о том, иж деи в году прошломъ тисеча пятсот деветдесят шостом[1] м*ес*еца июня шестнадцатого дня ездилъ умоцованы кн*я*зя Миколая Давкъшы Станислав Давкша з возным земли Жомоитское Станиславом Скирвоинем и стороною, людми добрыми, до дому твоег*о*, в земли Жомоитскои у волости велюнскои лежачег*о*, прозываемог*о* Бобяны, на увезан'е в ыменеицо твое звыш речоное Бобяны, яко в будован'е дворное, так и в кгрунты земленые водлуг доброволног*о* листу обликгу твоег*о* и на враде сознаног*о*, ему, кн*я*зю Миколаю Давкъшы даного, в суму п*ен*езеи, то ест на двадцат и пят копъ гр*о*шеи литовских, тобе позычоные, а кгды деи тот умоцованы кн*я*зя Миколая Давкъшы Станислав Давкша по оминен'ю оног*о* року отдан'ю от тебе тое сумы п*ен*езеи за неотдан'ем и незапълачен'емъ от тебе тых п*ен*езеи на року, ино за послан'емъ его, кн*я*зя Давкъшы, прыехавшы с тым возным и стороною до дому твоего, Балтромею, звыш речоног*о* Бобяны на увязан'е за тую суму п*ен*езеи неотданую, || пытал тот умоцованы кн*я*зя Давкъшы Станислав Давкша тебе, Балтромею Матеевичу, если бы еси увезан'я поступил и не боронил, яко в тое именеицо, такъ и в кгрунты вси водлуг доброволног*о* опису твоег*о* ему, кн*я*зю Миколаю Давкъшы, даного, а такъ деи ты, Балтромею Матеевичу, сам будучы в том именеицу своем Бобянском тог*о* дня звыш помененог*о* перед тым же возным и стороною поведил еси, мовечы тыми словы, иж „увязан'я не поступую, яко в дом, такъ и в кгрунты вси, до тог*о* имен'я прыналежачые, бороню“, — и тое против[ен'е] от тебе и непоступлен'е увязан'я в тое именеицо твое Бобянское тот умоцованы кн*я*зя каноника Станислав Давкша тому возному и стороне осветчывшы, от'ехал проч, — в чом княз каноник невинне собе от тебе шкодуючи, о том с тобою очеви[сто у] суду нашог*о* земског*о* жомоитского мовити и правне поступовати хочет. Про то приказуем тобе, штобы еси перед судом нашым земскимъ жомоитским на пришлых рокох земских судовых, которые водлуг статуту прыпадут и сужоны будут в году нинешнем от нарожен'я Сына Божог*о* тисеча пятсот деветдесят семог*о* и почнутсе тые роки по Светом Михале свята рымског*о* на завтрее в Росеинях, ку праву стал, права и

---

[1] семом.

розсудку [его] во всем послушон будучы, в том ся с князем каноником росправил [за симъ нашим] позвом яко на року завитом. Писан в Росеинях году [от нарожен'я Сына] Божого тисеча пятсот деветдесят семого месеца июня де[сят]ого дня.

По про[чытаню то]го позву, доводечы ж[алобы св]оее описаное, покладал [у суду до]бровольны запис Балтромея Матеевича, которы такъ се [в собе] маеть:

(*Toliau duodamas ištrsai 1596 m. sausio mėn. 10 d. Baltramiejaus Motiejevičiaus raštas, kuris jau yra paskelbtas E. Volterio Lietuvių Tautoje, kn. I, d. I p. 119—121*).

При том покладал выпис с книг тутошних земских жомоитских з роков трыкролских под датою году 1500 деветдесят шостого месеца генвара двадцат пятого дня, в котором тот лист Балтромея Матеевича за познан'емъ его очевистымъ уписан естъ. По том, доводечы того, же за неотдан'ем тых пенезеи на тот рок поменены он, княз Миколаи Давкша, на увязан'е в маетност того Балтромея Матеевича ездилъ, покладалъ перед нами выпис с книг земских жомоитских под датою году 1500 деветдесят шостого месеца июня двадцат первого дня, в которомъ уписано оповедан'е того князя Довкшы, во всем з жалобою позовною згодное; в том же теж выписе пишет сознан'е возного земли Жомоитскои Станислава Яновича Скирвоиня, которы з стороною людми добрыми за ужыт'емъ князя Миколая Давкшы ездилъ до дому земенина господарского земли Жомоитское Балтромея Матеевича, названого Бобяны, за доброволнымъ обликгом его Балтромея Матеевича, на враде земском жомоитском сознаным, ув[езуючы] того помененого князя Довкшу у двадцати пяти копах грошеи литовских за неотдан'ем его на рокъ, в листе его описаны, тых пенезеи, в дом того помененого Балтромея Матеевича звыш писаны Бобянскии, и кгды там в тот дом его прыехал, тот Балтромеи Матеевич увезан'я в маетност свою боронил и не поступил, яко шыреи на том выписе описано естъ. По прочытан'ю тых всих доводов листовных тот же пан Андреи Маркевич до[мавя]лсе, абы водле того запису помененого Балтромея Матеевича яко на року завитом [за на]рушен'емъ того листу его тую суму пенезеи — самое истизны двадцат пят копъ грошеи, совитости другую двадцат пят копъ грошеи, [а шко]д, накладов на слово речен'е десет копъ грошеи сказано и прысужоно было, а за то все отправа на маетности его, Балтромея Матеевича, кром складан'я рат статутовых абы вчынена была, жедалъ.

А такъ мы суд выслухавъшы тое жалобы князя Миколая Довкъшы и тых справъ, перед нами покладаных, а бачечы, иж тотъ Балтромеи Матеевичъ, будучы слушне на роки теперешние позван, ку праву не стал и жадное ведомости о том нестан'ю своемъ, яко намъ суду, такъ и стороне

своеи поводовои не далъ, про то, яко на року завитом, заховуючы мь сторону поводовую кнѧзя Миколая Довкъшу водлуг того листу Балтромея Матеевича, сказали и прысудили есмо на немъ, яко на року завитом, тую суму пенезеи, в листе его описаную: самое изтизны двадцат пят копъ грошеи, совитости другую двадцат пят копъ грошеи, а шкод на слово речен'е умоцованого кнѧзя Миколая Давкшы десет копъ грошеи, — и до того пересуду, што намъ суду од тое сумы пенезеи пан Маркевич отдалъ, две копе грошеи, всего сумою копъ шестдесят две, што все мает быт отправлено на маетности того Балтромея Матеевича лежачои и рухомои кром скла||дан'я рат статутовых порядкомъ права посполитого. То все, яко се перед нами у суду точыло, до книг земских жомоитъских записано естъ.

---

10. 1599 m. liepos mėn. 17 d. Jono Daukšos testamento galas.

Galas išrašo iš Žemaičių pilies teismo knygų, įrašytas Žemaičių žemės teismo knygose. Palaidas lapelis, pradžios nepavyko surasti.

.....естъли бы по смерти пани матки нашое части [им]енича Лявъданъского малъжонъце моеи боронити [чим]ъ колъвекъ хотелъ, тогоды и правомъ доходити позволяю, а дошодъшы, яко се вышеи поменило, вечне держати маетъ. И для лепъшости и т(в)ердости того тестаменъту моего опеку влеваю на пановъ братъю мою рожоною, то естъ на его милости княжя Миколая Довъкъша, каноника земъли Жомоитъское, а пана Станислава Балтромеевича Довкъшовъ, которые водълугъ боязни божое в томъ [з] ласки своеи справоватисе будутъ рачыли. И на [то]мъ далъ тотъ мои тестамент тои малъжонце моеи панеи Галсце Жеромъскои подъ печатъю и с подписомъ руки моеи писмомъ рускимъ и под печатми людеи добрыхъ, земянъ господарскихъ земъли Жомоитъское, которые при справованъю того тестаменъту быти рачыли, пана Станислава Бялобрезъского, пана Миколая Лопинъского, пана Яна Лявъданъского. Писан в Бобянахъ году отъ нароженъя Сына Божого тисеча пятьсот деветъдесятъ девятого месеца июля семънадъцатого дня.

У того тестаменъту печатеи притисненыхъ чотиры а подъписы рукъ тимы словы: „Я Ян Довкъша рукою своею подъписалъ. Pieczętarz do tego listu oczewysto proszony rekę podpisał y pieczęcz przyłozyl Stanisław Białobresky ręką wlasną. Pieczętarz do tego testamentu napisanego oczewisto proszony pana Jana Baltromeiewycza Dowksza Mikołay Matisowycz || Łopinski ręką swą. Pieczętarz [do tego] testamentu za dobrzey pamieczy [proszo]ny od pana Jana Bałtromieiewycza D[aw]ksza Jan Mikołaiewycz Rukuiz Liawdansky ręką swą.“

Которыжъ тотъ тестамент небожъчыка пана Яна Довъ(к)шы за прозбою пана Балътромея Челъчевъского ес[тъ] до книгъ кгродъскихъ жомоитъскихъ упи[сан] а по уписанъю и сесъ выписъ подъ печ[ат]ю его милости пана моего панеи Галъсце Ярославовои Жеромъскои естъ выданъ. Писанъ в Росеинях.

---

11. 1600 m. sausio mėn. 12 d. Žemaičių žemės teismo sprendimas kan. M. Daukšos byloje su O. Šemetiene dėl nepristatymo pažadėtų už pušynėlio iškirtimą medžių.

Тогож дня 12 и под таким жо титулом.

Постановившысе очевисто умоцованы каноника земли Жомоитское, плебана бетыкголского, его милости князя Миколая Давъкъшы пан Авъкгуштынъ Сонъкгаило, маючы моц листовъную, собе до тое справы нижеи мененое на зыскъ и страту даную, на року праву за позвы господарскими земскими жомоитскими, в жалобе его милости браными, прыпалом, || давъшы волати черезъ возного до права стороны его позваное маршалковои господарскои, тивуновои Менъшых Дырвян, ее милости пани Ганны Станиславовны Янушевича Родеевича пани Мальхеровои Шеметовои и доведшы позву и року написом возного и написом писарскимъ прызнан'я его, жаловал с позву господарского земъского жомоитского о томъ, иж году прошлого тисеча пятсоть деветдесять осмого месеца мая двадцат четвертого дня о село Бодовъкги и Визкгины и о высечен'е гаю соснового, о што тот княз Миколаи Довъкша ее милость паню Ганну через час немалы ку суду належачому позывалъ, угоду вечыстую з нимъ, князем Миколаемъ Довъкшою, прыняла, якож ее милость панни Ганна з угоды з ним вчыненое за высеченъе гаю соснового обовезала и мела дерева на костелок казати вывести такъ долго и такъ многого в личбу, яко естъ костелок поставлен пры именъю ее милости Крожскомъ, в земли Жомоитскои лежачом, в стенах якъ се сам в собе маеть, вынявшы полап, балки и крокви, которое тое дерево мела вывести в зыме в году тепер минулом тисеча пятсот деветдесят девятом и положыть на свинтару пры костеле своем крожском, а вывезшы дерево, мела в том году деветдесят девятом в пенеделокъ первшы по недели кветъноі и тогожъ дня ему, князю Миколаю Довъкшы, або посланцу его на свинтару костела своего крожского под личъбою, яко в том костеле дерева в стенах наличоно будетъ, отдати, позволившы ему тое дерево вывести, где его воля будетъ, а где бы того дерева не звезла и на том року ему, князю Довъкшы, не подала, тогды за кождое дерево недовезеное тогож дня пры одаван'ю дерева мела ему платити по чотыры грошеи литовъскихъ, а естъли бы того не заплатила, тогды по томъ року за кождое дерево недовезеное тогож дня

пры одаванъю дерева мела ему платити по чотыры грошеи литовъских, а естли бы того не заплатила, тогды по том року за кождое дерево недовезеное совито, то ест по осми грошеи литовъских, платити мела, а где бы тому досыт чынити и платити по омынен'ю року не хотела, обовезаласе ему, князю Миколаю Давкшы, вину статутовую платити, а то все ему поплативъшы, обовезалася тое дерево все яко на костелок вывести и на местцу звышъ описаном становити и ему, князю Давъкшы, отдати мела, на што то все и листъ свои ее милость пани Ганна ему, подлугъ права справившы, на себе дала, въ которомъ шыреи а меновите реч описана естъ, нижли ее милость пани Ганна, занехавшы листу своего, ему на то даного, и обовязковъ, в нимъ описаных, тому всему досыт чынити, за дерево ему водлуг листу своего зъ совитост'ю платити и вины статутовои отдати нет ведати въ которы обычаи аж и до сего часу не хочеть, што ку немалои кривде стороны моеи естъ. Умоцованы ее милости пани маршалковои пан Алекшеи Увоинъ озвавшысе а показавшы моц зуполную, собе до того права на зыскъ и страту даную, чынечы отпор на жалобу позовную поведилъ, иж „в тои справе его милость сам княз бискуп, а не тот княз Довкша, под которого и самъ каноникъ естъ владзою, ино за нимъ панъ его мелъ позвати, про то сторона моя тут тепер отказывати не повинна". Умоцованы жалобливого князя || пан Сонъкгаило на то мовил, иж „ее милость пани маршалкова давъшы стороне моеи листъ описалисе не его милости князю бискупу жомоитскому, толко князю Довъкшы, про то тепер слушне самъ, кому винно, доходить", — чого доводечы покладалъ лист опис ее милости пани маршалъковои под печатъю ее милости и под трема печатми и с подписами рукъ людеи сторонных под датою году тисеча пятсот деветдесят осмого месеца июля двадцатъ четвертого дня, въ которомъ описуеть, ижъ ее милость пани маршалкова з выналезку прыятелского з угоды за высеченъе гаю соснового описаласе дерева на костелъ казати вывести такъ долгого и такъ многo в личбу, яко естъ костел ее милости поставлен пры именъю ее милости Крожскомъ в стенах, якъ се самъ в собе маеть, окром выимуючы балки вси, полапъ, кроквы, латы, драницы, которое дерево описаласе в зиме в року деветдесят девятом положыт на цвинтару пры том же костеле крожъском, и вывезшы дерево в том же року деветдесят девятом в понеделок первшы по кветънои недели ему, князю Давъкшы, або посланъцу его отъдати, а где бы того дерева не вывезла, описаласе за кождое дерево невывезеное по чотыры грошеи платити, а естъли бы не заплатила, тогды по року подвезаласе совито по осми грошеи нагородити, если бы и тому досыть не учынила, описаласе вину статутовую поплатити а дерево выставити, — о чом шыреи в том листе опеваеть. А за тымъ просилъ, иж бы вперод подлугъ того листу ее милости за кождое дерево совито по осми грошеи, а водле артыкулу двадцатъ пятого розделу четвертого, поневаж иж се ее милость

описала з угоды тое дерево выставити, десет копъ грошеи вины на ее м*илос*ти пани маршолъковои ему, князю Давъкшы, сказано и прысужоно было, такъ теж дерево все на костелъ водле тогож листу ее м*илос*ти абы выставила и вывезла, кгдыж еи м*илос*ть пани маршалкова не показуеть и ничым тог*о* не пробуеть, абы дерево тое вывезоно и на том местцу, яко се ее м*илос*ть описала, положоно мело быт, которог*о* дерева бынамнеи не вывезоно, про то абы на тое вывезенъе дерева по заплате того всего водъле опису ее м*илос*ти рокъ абы зложонъ был. Умоцованы пани маршалковои панъ Алекъшеи Увоинъ поведил, иж „вины статутовои, которое ся умоцованы князя Давъкшы домавяеть, ясне в томъ листе ани в статуте о том не написано, бовемъ в том артыкуле двадцат пятом розделу четвертого описуетъ, иж где бы хто кого позвалъ давъшы листъ мымо угоду, тож тепер бы такую вину платити повинен былъ, а иж тое вины в листе том меновите не описано, сторона моя платити не повинна, а к тому теж ничым того не доводить, естъли княз Довкша тамъ пилность на том року чынил", — и жедал, иж бы от того объжалован'я и самое речы волною вчынена была. А мы суд земъски жомоитски, зрозумевъшы з жалобы позовъное и з листу ее м*илос*ти пани маршалковои, князю Миколаю Давъкшы даног*о*, иж в том листе ее м*илос*ти меновите, якъ великая || вина быти мела, не описуючы, на вину в статуте описаную указано, и хотяж умоцованы князя Давъкшы панъ Сонкгаило, подавъшы артыкулъ двадцатъ пяты розделу четвертого, десети копъ грошеи вины домагалъ, лечъ иж тот артыкулъ науку даеть толко о том, иж где бы хто кого мымо угоду позвалъ, тожъ таковои вине подлегаеть, а иж ее м*илос*ть пани маршалкова о таковую реч не позываеть, а в статуте инакъшои вины, якие бы за обликгами быти мели, не бачечы, поневаж вины меновите, яко бы мног*о* попадати мела, в том листе не поменено, ее м*илос*ти паню маршалковую от тое вины волную учынивъшы, зъ стороны того дерева, в листе менен*ого*, иж от князя Давъкшы ничым не указано, абы на том року ку отобран'ю того дерева пилностъ чынилъ албо и по томъ тог*о* ся коли у еи м*илос*ти упоминати мелъ, тогды толко тое дерево водле листу ее м*илос*ти на костелъ вывести наказали есмо. Нижъли умоцованы князя Давъкшы того сказу нашег*о* не прымуючы апелевал до суду головног*о* трыбуналног*о*. Мы ему тое апеляцыи допустили, которое повинни будутъ обедве стороне за симъ нашым сказомъ пильновати. Што естъ до книгъ земских записано.

12. 1600 m. sausio mėn. 18 d. Kan. M. Daukšos brolis Stanislovas užrašo savo žmonai Daratai Grinevičaitei po savo mirties savo dalis Babėnų ir Vadaktų dvareliuose.

Iš 1600 m. sausio mėn. 22 d. įrašo Žemaičių žemės teismo knygose.

Я Станиславъ Балтромеевич Довкша, земенин господаръскии земъли Жомоитское, чыню явно и вызнаваю самъ на себе сим моим листом, доброволным вечыстым записом, всимъ вобецъ и кождому зособна, кому бы того потреба была ведати альбо чытаючы сего моего листу слышати, нинешнего и напотомъ будучого веку людямъ, ижъ я Станиславъ Балтромеевич Довкша, дознавшы ку собе по малжонъце моеи, мне верне милои, панеи Дороте Миколаевне Гриневича веръное и цнотливое захованье в стане светом малженъском и на всемъ от нее правдивую малъженъскую милост, упреимое услуговане ку мне, малъжонъку ее, и хотечы то я еи, малжонъце моеи милои, от себе учынъност'ю моею малженъскою отдати и нагородити и тым ее охотнеишую ку собе в милости малженъскои способити, и небудучы я к тому ни от кого прымушоны ани через хытрост людскую зведены и на то намовлены, одно самъ з своее доброе воли и умыслу своего даю, дарую и тым листом, доброволным записом моим, по жывоте моем на вечность еи, малжонце || моеи панеи Дороте Миколаевне Гриневича, мети записую у двухъ именичкахъ моихъ отчызных, лежачых в земли Жомоитскои у волости веленъскои, в одномъ, называемомъ Бобяны, а другом, называемом Лявда (в) Водоктях, части моеи, на мене от брата моего рожоного, его милости князя Миколая Балтромеевича Довкъшы, каноника жомоитского, плебана бетыкголского, и от братанича моего Лаврина Яновича Балтромеевича Довкъшы на част мою прыходячые за (не)прыбыт'ем брата нашого Воитеха Балтромеевича Довкшы, в тых обеюх именичках вышеи менены третюю част, а где бы того брата нашого пана Воитеха Довкшу (с) службы щужых краевъ пан Бог припровадити рачыл, тогды за прыбыт'емъ его в тых обеюх именичкахъ вышеи менены четвертую част со всим на все и со всими пожытками, на част мою прыходячыми, яко се сами в собе, в границах и во всих обыходех своих здавъна мели и теперъ мают, то ест з будованями дворными и гуменъными, щелед'ю неволъною музского и жоноцского рожаю, с поддаными отчычами, тяглыми и данъными, купъными и закупъными, з ихъ жонами, з детми, з маетностями всякими их, рухомыми и лежачыми, с пустовщызнами всякими, селищом дворным и гуменъным, з сады, з огороды овощовыми и хмелевыми, з кгрунты дворными всякими, оремими и неоремыми, голыми и засеяными, лесы, гаи, заросли, з дырваны, з сеножатми, з реками, з реч-

ками и со всими кгрунты земълеными, до тых частеи моих обеюхъ именичках вышеи мененых на част мою прыналежачыми, так тежъ с кгрунты всякие, купленые и зоставленые, которые-м я за свои властные грошы прыкупил и закупил, и яким колвек обычаем особливе на свое имя прыбавил, и всю инъшую маетност мою, на част мою в тых обеюх именеицахъ вышеи мененых будучою, по смерьти моеи зосталою, речы рухомые, которые на сес час маю, яко и с тыми, которых бы ещо || мешкаючы с тою малжонкою моею Доротою по сем записе моем набыл, то ест золото, серебро, грошы готовые, шаты суконъные и оутеръные, плат'е белое, кони ездъные, клячы робочые, быдло рогатое и нерогатое, цыну, мед, начын'е дворное, железное и деревеное, и всю маетност мою от мала до велика, так, ижъ менованое неменованому, а неменованое менованому ничого шкодити не маеть, и ничог*о* с тых обеюх именеицъ моих вышеи мененых, Бобян и Водоктъ, части моеи, на мене прыходячои, ниякого инъшого незоставуючы ани уимуючы, але всю част мою тых обеюх именеицъ Бобянъ и Водоктъ огулом и со всею маетностю моею рухомою, вышеи в сем листе моемъ менованою, што кольвек маетности моеи лежачои и рухомои по жывоте моемъ зостанет, то все помененои малжонъце моеи п*а*неи Дороте Миколаевне Гриневи*ч*а по жывоте моем вечъне мети и еи ужывати записую и дарую. Которые тые части обеюхъ именеицъ моих вышеи мененых, Бобян и Водоктъ, части моеи, на мене прыходячои, зо всим, яко се в собе мают и по жывоте моем зостанут, вольна будет помененая малжонъка моя Дорота Миколаевна то все, кому хотечи, отдат, продат, дароват, заменит и куды хотя ку своему налепшому а ужыточнеишому пожытку своему оберънут и того всего, што се вышеи поменило, ужыват, шаѳуючы тым водле воли и уподобанья своего вечъными часы. А брат мои рожоныи ег*о* м*илост* княз Миколаи Давкъша и пан Воитехъ Довкша, если бы прыбыл, так тежъ бра(та)нич мои Лаврин Янович Довкша и нихто з блиских, кровных и повиноватыхъ моихъ и нихто з людеи обычых по жывоте моем до тых частеи именеицъ моих вышеи мененых Бобян и Водоктъ, от мене малъжонъце моеи Дороте по жывоте моем на вечност записаных, як до всего того, што се вышеи поменило, огулом и ни до которое части и до кгрунтовъ прыкупленыхъ и закупленых || и до всее маетности моеи рухомои и лежачои по жывоте моемъ зосталои вечными часы ничого мети ани се в то вступовати не мают. А если бы которы колвек з блиских, кровных и повиноватых моих або з людеи обчых по жывотѐ моем в тые части именеицъ моих вышеи мененых, от мене малжонце моеи записаныхъ, во вси або в которую част ихъ або в которую реч або в маетност мою рухомую вышеи мененую, по жывоте моем зосталую, яким кольвек обычаем вступовал, трудност и переказу еи чынил и от нее, малжонки моеи Дороты, отнимал и до права ее о то поволокал, тогды кождыи таковы мает и повинен будет на вряд тот, перед которыи

бы се о то тое право прыточыло, вины место заруки заплатити сто копъ грошеи литовских а малжонъце моеи Дороте Миколаевне другую сто копъ грошеи дати и въси шкоды и наклады кромъ жадного права, доводу и прысеги ее, одно на голого слова речене ее еи нагородити. А ижъ ещо матка моя пани Оршуля Станиславовна Балтромеевая Дов(к)шевича за правом своим до жывота своего на именеицу вышеи мененом Водоктяхъ волное мешкане мает, кгде бы пан Бог перъвеи матки моеи на мене смерть допустити рачыл, тогды и по смерти матки моеи помененая малжонка моя тамъ во всем ровную част, на мене прыходячую, во всем, яко се вышеи поменило, мети мает. Так тежъ ещо и в Бобянъском именичку ровного вечыстого делу не маю, ино по жывоте моем волно будет помененои малжонце моеи яко в своем властном з братею и з братаничы моими вечным делом делити, а поделившы, част мою, на мене прыходячую, вечне держати и его ужывати мает. Так теж долги мои, грошы готовые, которые по розных людях за листы их и безъ листовъ маю, тогды вси тые долги, которые бы по жывоте моем у кого кольвек оказали, волно будет помененои малжонъце моеи Дороте Миколаевне буд правне и яким кольвекъ обычаем одыскивати, а одыскавшы вечне на пожыток свои оборочати. Которы тот мои лист и вси аръткулы, в нем описаные, по жывоте моем у кождого права и на всяком местцу пры зуполнои моцы вечне захован и держан быти мает. И на то я Станиславъ Балтромеевич Довкша далъ есми малжонце моеи панеи Дороте Миколаевне Гриневича сес мои лист доброволныи вечыстыи запис под моею властною печат'ю, под печатми и с подписами рукъ людеи добрых, пры том былых, от мене самого устне очевисто упрошоных, земян господарских земъли Жомоитскои, пана Станислава Юр'евича Ромашка, пана Андрея Томашевича а пана Себестияна Григор'евича Саковича. Писан у Якгучанахъ году от нарожения Сына Божъего тисеча шестсотного месеца генъвара осмънадцатого дня.

У того листу печатеи прытисненых чотыри а подписы рукъ тыми словы: „Печатар того листу устне прошоныи Станислав Юр'евич Ромашко властною рукою подписалем. Печатар того листу устне прошоныи Анъдреи Томашевич властною рукою подписал. Печатаръ того листу устне прошоныи Себестиян Григоръевич властною рукою подписалом".

13. 1609 m. balandžio mėn. 2 d. Žemaičių vyskupo Merkelio Giedraičio testamentas.[1]

Iš esančio Kauno Arkivyskupijos Kurijos archyve 1609 m. balandžio mėn. 7 d. išrašo iš Žemaičių pilies teismo knygų.

Anno Domini millesimo sexcentesimo nono die secundo aprilis, Vorniae. In nomine Patris et Filij et Spiritus Sancti, Dei in Trinitate vnius, amen. Misericordia et pax a Deo Patre et Filio Eius Do*mi*no nostro Iesu Christo et Spiritus Sancto nobis in saecula seculorum, amen. Ego Melchior Matuszewicz, quamuis indignus, Dei tamen gratia episcopus Samogitiae et antiqua ducum Gedroiciorum prosapia proles ducis Doumont Vrdoicij principis Gedroicij, cum cernam nihil esse certius morte, hora vero mortis nihil incertius, nesciamq*ue*, quid crastina allatura sit dies, licet corpore aeger, mente tamen bene sanus, prouidendum meis meorumq*ue* rebus existimaui, ne, si forte improuisa mors irruat, magna inordinatio consequatur tam circa meam familiam, quam circa res a me relinquendas. Inprimis ergo Deo ipsi Trino et Vno spiritum meum vltimum commendo, orans Ipsius infinitam bonitatem ne me diu in purgatorij poenis provt peccata mea meruerunt detineat, idq*ue* per merita Filij Sui Domini nostri Iesu Christi mortemq*ue* Eius acerbissimam perq*ue* intercessionem S*anctissim*ae Ipsius Genetricis Mariae, sancti Michaelis patroni mei et Raphaelis angeli custodis et sanctorum Petri et Pauli et Bartolomei apostolorum et Nicolai omniumq*ue* sanctorum dignetur me ad aeternam Suam gloriam admittere. Corpus humo, vnde processit, dum resurge*n*di tempus adueniat reddo, indubitate credens me hoc ipso in

13a. 1600 m. rugpiūčio mėn. Žemaičių vyskupo M. Giedraičio testamento projektas.

Iš esančio Kauno Arkivyskupijos Kurijos archyve, padaryto XVIII amž. gale, nebaigto nuorašo.

Anno Domini millesimo sexcentesimo mense augusto . In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, Dei in Trinitate unius, amen. Misericordia et pax a Deo Patre et Filio Ejus Do*mi*no nos*tr*o Jesu Christo et Spiritu S*ancto* nobis in saecula saeculorum, amen. Ego Melchior Mathysewicz, quamvis indignus, Dei tamen gratia episcopus Samogitiae et antiqua ducum Giedrociorum prosapia proles ducis Domonts Vidoicz principis Giedrocii, cum cernam nil esse certius morte, hora vero mortis nihil incertius, nesciamq*ue*, quid crastina allatura sit dies. dum adhuc corpore bene sanus atq*ue* adeo integris sensibus sum, providendum meis meorumq*ue* rebus existimavi, ne, si forte improvisa mors irruat, magna inordinatio consequatur tam circa meam familiam, quam circa res a me relinquendas. Imprimis ergo Deo ipsi Trino et Uni spiritum meum ultimum com*m*endo,

[1] Testamento nuorašas peržiūrėtas prof. M. Račkausko.

corpore rursus in extremo iudicio appariturum, indeque spero per misericordiam Dei propter Christi Seruatoris merita aeternum[1] cum angelis et omnibus sanctis in coelo me regnaturum secundum promissionem Eius clementissimam. Rogo autem fratrem meum dominum Martinum, capitaneum Wilkomiriensem, tenutarium Obelensem, et nepotes meos, vt corpus meum christiano more debita cum reuerentia humetur, — vtpote christiani hominis et episcopi, — quod et Spiritus Sanctus in templum sibi consecrauerat et Dominus noster Iesus Christus ‖ sua corporali et sacramentali praesentia inhabitare dignatus est. Et vel maxime executores infra nominatos per Deum et propter Deum oro et conscientiam in hoc obligo illorum locus sepulturae Vorniae in cathedrali ecclesia sanctorum apostolorum Petri et Pauli ante altare nouum, quod institui erigendum a sinistris introeuntium ecclesiam inter ambonam et parietem transuersum, quod et dotandum ex redditibus praedij Posuitini, quod praedium oppignorauerat mihi prius generosus nobilis dominus Adamus Bilewicz et postea post obitum ipsius dominus Alexander Tiskiewicz et vxor ipsius olim defuncti supra nominati domini Bilewiczj prout inferius habetur inscripsi infornicae paruo. Tumbam tantum cupientem praeparando corpus humetur statim autem a die mortis, obligo dominos executores, id est dominum Martinum fratrem meum et alios in hoc testamento, manu mea subscripto, infra nominatos, vt sine mora curent pro salute animae meae eiusque refrigerio missas fieri per omnes ecclesias Vilnae, quam ad rem lego cuilibet templo quattuor florenos Polonicos, id est templo Beatae Mariae Virginis, bernadinorum, patrum dominicanorum monialium, sancti Stanislai, sancti Ioannis, Sanctae Crucis, Sanctae Trinitatis, sancti Petri, sancti Nicolai, Mariae Magdalenae, sancti Stephani, sancti Georgij, sancti Casimiri ca-

---

orans Ipsius infinitam bonitatem, ne me diu in purgatorii poenis prout peccata mea meruerunt detineat, idque per merita Filii Sui Domini nostri Jesu Christi mortemque Ejus acerbissimam perque intercessionem Sanctissimae Ipsius Genitricis Mariae, sancti Michaelis patroni mei et Raphaelis angeli custodis et sanctorum Petri et Pauli et Bartholomaei apostolorum, sancti Nicolai omniumque sanctorum degneturque me in aeternam Suam gloriam admittere. Corpus humo, unde processit, dum resurgendi tempus adveniat reddo, indubitate credens me hoc ipso in corpore rursus in extremo judicio appariturum, indeque spero per misericordiam Dei propter Christi Servatoris merita aeternum cum angelis et omnibus sanctis in coelo me regnaturum secundum promissionem Ejus clementissimam. Rogo autem fratrem meum dominum Martinum, capitaneum Vilkomiriensem, tenutarium Obelsensem, et nepotes meos, ut corpus meum christiano more debita cum reverentia humetur, — utpote christiani hominis et episcopi, — quod et Spiritus Sanctus in templum sibi consecraverat et Dominus noster Jesus Christus sua corporali et sacramentali praesentia toties inhabitare dignatus est. Locus sepulturae meae destinatus est Vorniae in ecclesia murata ante altare majus in fornice ad id praeparando. Si tamen interim perficietur, ut pridem in animo habui jamque materiam praeparare coepi, quod tamen institutum non licuit ad optatum finem perducere tum ob temporum infelicitatem, tum varias calamitates, tum ob pestis et famis acerbitatem. Quod si Deo aliter disponente templum praedictum

[1] *Orig.:* aeternim.

pellae nouiciatus, ipsis etiam templis Sanctae Trinitatis et Beatae Mariae Virginis Rutenorum, hospitalibus quoque Sanctae Trinitatis, Mariae Magdalenae, sancti Stephani sigillatim tres kopas et singulariter pauperibus mendicis decem kopas, vtque pro anima mea fiant sacra quotquot fuerint Vilnae sacerdotes, in Samogitiae similiter fiant sacra per omnes ecclesias et pauperibus conuiuium funerale detur, ad quod lego ex quolibet praedio meo bouem, vel vaccam, vel vitulum, duos arietes et medium porci, quattuor anseres, gallos sex, farinae tunnam, brasei duas tunnas, pultium duos modios, pisorum duos modios, si quidem haec debent esse reseruata per omnia praedia ad hoc prandium, ad hoc autem prandium inuitabuntur non solum sacerdotes, sed etiam subditi praediorum et vbi prope aliquod templum non esset ad proximam ecclesiam deducent et ibi pauperibus et subditis prandium detur. Ad has meas exequias et corporis mei sepulturam lego paratae peccuniae centum kopas Lituanicas, pro cera kopas decem. Praedium autem Posuitini alias Burbiszki in districtu Vpitensi, quod perpetualiter emi a domino Nicolao Burba, olim terrestri scriba Samogitiae, tam quo ad agros, quam quo ad aedificia omnia, mobilia, pecora, equos, equas, subditos, nemora, siluas, prata et alia omnia pertinentia integre nihil prorsus excipiendo, lego et inscribo ecclesiae parochiali Viduklensi, vt eo parochus modernus Viduklensis et succesores eius fruantur perpetuo et in aeuum. Semperque in bonis parochiae ecclesiae Viduklensis retineatur cum hac tamen obligatione, vt modernus possessor parochiae Viduklensis et successores eius duos adolescentulos nobiles Samogitas erudiendo in liberalibus studijs tradant, qui postea eruditi patriae et ecclesiae Dei in Samogitia in spiritualibus deseruiant. Pro altari vero, vbi

---

non posset ante obitum meum perfici contingeretque me in Samogitia naturae debitum morte persolvere, corpus meum Vilnam devehi curetur et in templo sancti Joannis humetur in fornice sepulturae patrum destinato, idque juxta tumbam patris Antonii, olim mei confessarii. Statim autem a morte mea obligo dominos executores, id est dominum capitaneum Vilkomiriensem et alios in hoc testamento infra nominandos, ut sine mora curent pro salute animae meae ejusque refrigerio missas fieri per omnes ecclesias Vilnae, quam ad rem lego cuilibet templo duas kopas, id est templo Beatae Mariae Virginis, bernardinorum, sancti Stanislai, sancti Joannis, Sancti Crucis, Sancti Trinitatis, sancti Petri, sancti Nicolai, patrum dominicanorum monialium, Mariae Magdalenae, ipsis etiam templis Sancti Trinitatis et Beatae Mariae Virginis Ruthenorum, hospitalibus quoque Sancti Trinitatis et sanctae Mariae Magdalenae sigillatim duas kopas et singulariter pauperibus mendicis decem kopas, utque pro anima mea fiant sacra triginta vel quotquot fuerint Vilnae sacerdotes, in Samogitia similiter fiant sacra per omnes ecclesias et pauperibus convivium funerale detur, ad quod lego ex quolibet praedio meo bovem vel vaccam, duos arietes et medium porci, quatuor anseres, gallos sex, farinae tunnam, brasii duas tunnas, || pultium duos modios, pisorum duos modios, si quidem haec debent esse reservata per omnia praedia ad hoc prandium, sicut ex meo mandato recepit se facturum Alexander Tyszkiewicz; ad hoc autem prandium invitabuntur non solum sacerdotes et mendici, qui ad limina templorum sedere solent, sed etiam subditi praediorum, et ubi prope aliquod templum non esset, ad proximam ecclesiam deducent et ibi pauperibus et subditis prandium detur. Lego etiam

corpus meum sepelietur in ecclesia cathedrali Vorniensi, lego praedium mihi a domino piae memoriae defuncto Adamo Bilewicz et postea a domino Alexandro Tiskiewicz et vxore eius moderna Hanna Wiekowiczowna, olim quae fuit vxor Adami Bilewicz, pro certa summa octingentis kopis || monetae Lithuan(i)cae cum agris illius et subditis oppignoratum pro altari dicto, si patres Societatis Iesu prout Deo auxiliante cogitaui Vorniae residentiam habuerint, hanc summam patribus lego et perpetue adscribo, si quidem et locum certum pro residentia illorum honorabilis dominus Gregorius Wroblewski, concionator et altarista cathedralis, cum omnibus pertinentijs et obuentibus libere coram nobis cessit, ratione cuius fundationis singulis septimanis tenebuntur reuerendi patres Societatis Iesu tria sacra pro anima mea praedecessorumque meorum habere, nimirum primum die dominico, alterum feria tertia, tertium feria sexta. Si vero aliter Deo visum fuerit, vicarij Vornienses vt iam modo sit ordinatione solita haec sacra perpetuis temporibus peragent, quod si vero praefatus dominus Tiskiewicz et coniunx aut successores illorum praedium in Posuitini et rusticos redimerint, pecunia ista ad annuum censum dabitur aut praedium aliquod ematur ne unquam census annuus minuatur perpetuo, dispositionem vero istius summae et bonorum oppignoratorum vel quae postea perpetualiter ementur dispositioni et dispensationi dominorum executorum et pio iudicio illorum relinquo, quod si patres Societatis Iesu han(c) meam legationem acceptare neque Vorni manere voluerint, tunc mansionarij huius altaris iuxta meam constitucionem me ad huc superstite fructus ex hoc praedio Posuitini mihi oppignorato percipient sacraque in hoc altari celebrabunt, iura tamen et tutella et soluendi obligatio successori meo reuerendissi-

---

ad quodlibet templum pro exequiis meis triginta grossos Litvanicos; ad has meas exequias et corporis mei sepulturam lego paratae pecuniae centum kopas, quae in mea cista sub mea clave magna inclusae sunt, prout Alexander Tyszkiewicz bene scit, cera etiam in praedio nostro Rzesza servatur, quae si non sufficiat ematur. Praedium Poszvityni in districtu Upitensi a me emptum, tam quoad agros, quam quoad aedificia et subditos, lego et inscribo episcopatui Samogitiae, ut eo episcopus Samogitiae et successores fruantur semperque in bonis episcopatus retineatur, cum hac tamen obligatione, ut ad templum Vornense muratum quotannis ex censu praedicti praedii sacerdotibus vicariis sexaginta florenos Polonicos solvat, ipsi vero sacerdotes obligabuntur singulis feriis sextis cujuslibet hebdomadae vigilias et sacrum canere in dicto templo murato alias in templo ligneo, et hoc non solum pro anima mea, sed etiam aliorum episcoporum praedecessorum, si quidem valde mirum. quod hactenus nulla fuerit facta fundatio. Ad hoc ego duos rusticos assignavi possessionatos emptos in Surwiliszki una cum domibus et agris illorum, supra quos agros modo concessi decem florenos annuos famulo meo aurigae Melchiori ad vitalitatem pro ipsius obsequiis, post mortem autem ipsius isti decem floreni redibunt ad ecclesiam Vornensem pro requiem dictorum episcoporum et computabuntur inter illos sexaginta, quos ex dicto praedio Poszvitensi episcopus Samogitiae solvere debebit annuatim perpetuis temporibus, Hoc autem non videatur grave dominis episcopis successoribus meis cum hoc de meis propriis bonis, quae posse jure etiam consangvineis meis legare, in istum finem applico. Praeterea meo labore et sumptu recuperavi subditos et agros ex Livonia quadraginta man-

mo episcopo Samogitiae incumbet. Praeterea meo labore et sumptu recuperaui subditos et agros ex Liuonia quadraginta mansos, qui subditi fere ab annis centum quinquaginta per Liuones ab episcopatu auulsi erant, et adhuc istorum agrorum aliquid mansit apud Iustum Dreue alias nuncupatum Zyburt Germanum, id est septem mansi, quos dimensos ad vitalitatem ei concessi, sicut et antea tenuerat; hos igitur agros episcopis successoribus meis liberum erit recuperare et praedio Posuitini pro episcopatu adiungere. In eodem loco Posuitinensi nunquam templa halebantur nisi procul distantia et subditi non tantum vicini, sed etiam nostri episcopales fuerunt hactenus sicut oues sine pastore valdeque cupiunt habere templum, quapropter agrum pro area templi in promontorio quodam, in quo tilia arbor sita est, emi a nobilibus Vadarackis, quod templum parari inceptum est, sed nondum perfectum, rogo et obligo dominos executores, vt ad exitum perducant. Et ad sustentacionem sacerdotis praedicti templi lego et inscribo curiolam Dragiski, ad quam pertinent tres mansi agrorum pro seminibus || seminandis cum pratis et siluis et colonis alias służbis sex, quarum aliquas a Vadarackis emi, aliquas a Golkont et a Burba notario Samogitiensi; tum pro eodem sacerdote lego viuarium siue piscinam prope aream templi, decimam quoque lego ex praedio Posuitin omnium frugum praeter auenae, subditi vero omnes tenebuntur singulis annis dare sacerdoti ex manso tres grossos Lithuanicos et vnam mensuram, quae alias vocatur pundel, auenae, alteram hordei vel siliginis pro strena. Quod attinet ad praedia Suir, Spory, Goza, ex quibus tribus praedijs Swir cessi sorori meae aduitalitia Reginae Matuszownae ducissae in Giedroic,

---

sos, qui subditi fere ab annis 150 per Livones ab ecclesia avulsi erant, et ahuc aliquid istorum agrorum apud Justum Drum Livonem, id est septem mansi, quos dimensos ad vitalitatem ei concessi, sicut et antea tenuerat; hos igitur agros episcopis successoribus meis liberum erit recuperare. In eodem praedio Poszvitinensi in fundo a me empto non sunt templa nisi procul distantia duobus miliaribus, quorum unum ab haereticis occupatum est, de quo per aliquot annos litigavi, et subditi non modo nostri, sed etiam vicini fuerunt hactenus sicut oves sine pastore valdeque cupiunt habere templum, quamobrem materiam praeparant, et de area templi tracto, si forte ante mortem id exequi non possem, rogo et obligo episcopos mihi successores, ut hoc meum intentum ad exitum perducant, et ego ex nunc ad praedicti templi exaedificationem lego et inscribo aulam, quam aedificavi in fundo empto dictam Dragiszki, ad quam aulam pertinent tres mansi ad pascua et subditi sex et deserti mansi quatuor. Ad templum etiam Giedrocense lego centum kopas, quibus centum kopis obligatus erit plebanus dictae ecclesiae Giedrocensis pro tempore existens emere agrum sive cum subditis possessionatis, sive non possessionatis, dummodo id cedat in utilitatem dictae ecclesiae; interea tamen dum se offerat occasio emendi talem agrum domini executores dictas pecunias certo in loco apud certos homines asservabunt et deponent. Et quia ego tanquam ex progenie et styrpe ducum || Giedroyciorum natus habeo jus patronatus ad dictam ecclesiam sancti Bartholomaei in Giedroć et quia praeterea dicto templo donavi centum kopas monetae item magnam campanam emptam pro nonaginta kopis et alia ad templi illius ornatum fieri curavi, ut videlicet kappam ex holoserico villoso rubro inciso, quae nunc apud me est, pacificale magnum inauratum, in quo venerabile sa-

duo vero praedia Spory et Goza iam ex nunc lego nepoti meo Bartolomeo ex fratre Gasparo Giedroic succamerario Caunensi, vxori eius Euae ducissae Swirensi et filio eorum Adamo, post decessum vero sororis meae ad eundem Bartolomeum nepotem meum bona Swir deuoluentur; item ad eadem praedia omnes terras, quas auxi et emi meliorauiq*ue* in subditis, eidem Bartolomeo nepoti assigno et volo, vt ex domo et familia nostra nunquam vllis temporibus exeant, sed vt semper promogenitus vel vt natu maior filius possideat nec aequa diuisione cedant vlli alteri ex fratribus et sororibus neq*ue* in manus alienas siue oppignoratione siue alienatione vel aliquo alio modo deueniant, sed perpetuis temporibus possideat vnus post alterum, id est natu maior frater et post illum natu maior filius, modo sint catholici, et ita continenter seruabitur; quod si non esset illi filius tunc alter eius frater proxime natu minor dicta praedia obtineat et post mortem ipsius filius eius natu maior illa habeat, et ita seruetur dictus ordo quamdiu durabunt filij masculi in dicta linea; quod si forte non essent tales, tunc propinquior ex illa cognatione succedet in illam hereditatem. Si etiam quis ex familia nostra et genere meo fieret sacerdos, siue ex filijs f(r)atris mei maioris, siue ex linea alterius fratris, siue etiam minor inter fratres, tunc post mortem patris vel patrui sui succedet in hereditatem dictorum praediorum, et hoc iccirco, quia sacerdos quilibet probus non solet sua dissipare, sed etiam augere, et ita haereditas non modo non perit, sed crescit. Et vt haec mea voluntas eo sit firmior, perpetuisque temporibus duret, praedicta praedia ipsumq*ue* eorum possessorem trado in tutellam et patrocinium reuerendissimi episcopi Vilnensis, || vt et illa praedia sint quasi in feudum et possessor in vasellum; quare illustrissimus

---

cramentum portari potest, quod etiam apud me est, casulam ex damasco albo cum caeteris ad eam pertinentibus, quae pridem in dicta ecclesia servatur, casulam ex nigro holoserico raso seu atłas cum omnibus pertinentibus. Et quod vereor, ne dicta ecclesia in manus haereticorum veniat, eo quod aliqui ex iis, qui simile jus patronatus habere se praetendunt, haeretici nunc sunt, idcirco, instituo et nomino haeredem collationis et fundationis ac jus patronatus meum confero in episcopum Vilnensem pro tempore existentem et successores ejus perpetuis temporibus, ut videlicet ipsi una cum meis fratribus in perpetuum hujus testamentariae fundationis meae collaturam sint patroni dictae ecclesiae s*ancti* Bartholomaei in Giedroć in omni jure et pacto; non dubito d*omi*num episcopum Vilnensem et successores ejus hoc libenter facturos tum pro gloria Dei, tum pro conservatione ecclesiae catholicae. Erat quidem mihi in animo ossa mea in supra dicto templo Giedrocensi reponere, ubi etiam majorum meorum corpora requiescunt ab inde annis 150, qui et dictam ecclesiam erexerunt et dotarunt, verum quia hoc calamitosissimo tempore charitas valde refrixit nullaq*ue* est majorum reverentia, quin imo contemptus intolerabilis et iam non semel periclitabatur hoc templum, ne spoliaretur et profanetur, idcirco ibi humari nolo. Nihilomin*us* valde cupio dictam ecclesiam sartam tectam conservari, ne fundatores tam pia sua fundatione, quam habuerunt circa gloriam Dei promovendam et salutem animarum defraudentur, quamobrem valde cupio rogatum episcopum Vilnensem, quem dictae ecclesiae patronum nominavi, ut nunq*uam* hujus ecclesiae curam deponat. In Widziniszki frater meus d*omi*nus d*ominus* Martinus supra nominat*us* aedificavit templum catholicum,

episcopus Vilnensis quasi feudatarius non poterit aliter quam mea fert voluntas disponere et ordinare, sed neq*ue* dictus possessor feudum praedictum tenens, tanquam vasellus, potestatem habebit vendendi, oppignorandi ex toto neq*ue* ex parte, aut quacunq*ue* alia ratione alienandi, nisi ita, vt a me est ordinatum, circa quod peculiares literas dedi ad archiuum ecclesiae cathedralis Vilnensis, quibus praedicta praedia in feudum inscripsi reuerendissimo episcopo Vilnensi perpetuis temporibus. Argentum omne, ex quo varia vasa argentea sunt facta, lego et ascribo ecclesiae sponsae meae cathedrae Mednicensi, exceptis coclearibus haec nimirum: scyphum altum vnius cubiti totum inauratum cum operculo, alterum item deauratum minorem, item duos scyphos argenteos inuicem inclusos deauratos, cantarum argenteum alterum minorem mensurae vnius olae, craterem argenteum mensurae vnius olae, item alterum paruum mensure vnius quarte, scyphos argenteos duos equales instar vitri, scyphum paruum argenteum cum operculo margines deaurati, scyphum ex alabastro albo, scyphulum paruum argenteum lauatorium cum patena, curuaturam nouam argenteam, candelabra duo parua argentea deaurata, torquem aureum quo usus sum praedecessoris mei restituo ecclesiae. Item res omnes ad diuina officia obeunda, videlicet calices duos cum patinis, vnum inauratum, alterum argenteum, pacificale siue crucem cum reliquijs inauratum, alteram crucem ligneam cum reliquijs occlusam oloserico rubro, ampullas duas argenteas, turribulum argenteum praeter operculum et catenulas, lapidem consecratum seu portatile, cappam ex rubro oloserico, casulam ex rubro oloserico cum columna viridi, casulam ceruleam antiquam, casulam ex nigro atlas, columnae ex albo, omne casulae cum stollis et manipularibus, tunicellas

---

ad quod nondum fecit fundationem ullam certam, ego tamen ad illud templum attribuo duos rusticos sive duas służbas bonorum meorum patrimonialium, qui ex aequa divisione cum fratribus germanis mihi obvenere, nominati Lesiewcy et praeterea duos mansos desertos emptos a d*omi*no Stanislao Cyża, dictos Sakiszki, ibidem jacentes juxta supra dictos duos mansos Liesiewicenses, quae ex tunc concessi templo Widziniscensi et tradidi in manus d*omi*ni fratris Martini capitanei Wiłkomiriensis idq*ue* ea intentione, ut d*omi*nus plebanus habeat unde sustentet magistrum scholae, qui pueros docturus est, in quo obligo conscientiam plebani et collatorum. Et ne dicta ecclesia aliquando deseratur, collatores relinquo d*omi*num priorem dominicanorum Vilnensium pro tempore existentem, qui obligatus erit una cum haeredibus d*omi*ni capitanei Wiłkomiriensis huic ecclesiae de digno pastore providere eumq*ue* perpetuis temporibus praesentare episcopo Vilnensi. Quodsi dominus capitaneus frater meus differret sufficientem fundationem facere, tunc duo illi mansi deserti dicti Sakiszki volo, ut monasterium S*ancti* Spiritus dominicanorum illos obtineant vi testamenti mei; ipsi autem patres dominicani pro anima mea singulis feriis sextis sacrum faciant, opportunis tamen temporibus, si impediti non fuerint. Patrimonium, quod mihi divisione haereditatis paternae cum fratribus obtingit, d*omi*no Martino capitaneo Wiłkomiriensi fratri et nepotibus meis, filiis defuncti domini Gasparis subcamerarii Caunensis et Joannis Zigmuntowicz, in stirpem lego et relinquo aequaliter dividendum, excepto eo, quod emi a domino Stanislao Ciża, videlicet praediolum cum || subditis et agris in Widziniszki una cum aula ad illud pertinente, quae omnia soli Joanni Sigmuntowicz nepoti meo inscribo per hoc

ex serico cerulei coloris, dalmaticas duas ex atlas rubro, sandalia ex ceruleo atłas, sandalia ex nigro muchaier, antependium a(n)tiquum, albas duas cum humeralibus et duobus cingulis, rochetas tres ex tenui tela vna ex istis antiqua, infulas duas albi et cerulei coloris, manicarum pontificalium decem, paria pontificalia tria, missalia duo, ‖ librum agendorum, ceremoniale pontificum, casulam ex viridi oloserico, — ecclesiae parochiali Vorniensi tituli sancti Alexandri cum alba et humeralibus. Pecuniae totius paratae quatumcunq*ue* habeo in summa relinquo sexagenas monetae Lithuanicae saxcentas, seorsim autem taleros octoginta septem, Vngaricos nonaginta septem; item pecuniam pro frumento modo Rigae vendito ex praedio meo Posuitin per famulum meum Iosephum Sorokam, quae adhuc ab illo non est reddita, sperantur inde plus minus centum Lithuanicae kopae, quam pecuniam ab illo recipiet dominus Ioannes Kozakiewicz et reponet ad aliam pecuniam; quam peccuniam sic volo distribui: pro sepultura, vt supra nominaui, kopas centum, pro cera ad exequias sexagenas decem, pro exequijs honeste expediendis quo ad cibum et potum hospitibus et pauperibus exhibendo kopas centum, pro templis, monasterijs et hospitalibus Vilnensibus et pro templis parochialibus in Samogitia quo ad exequias kopas centum, pro expedienda familia domestica quo ad solarium pannum pro hoc anno et contentacione kopas trecentas; ex eadem pecunia Bartolomeo nepoti meo kopas quadraginta, Alberti alteri nepoti kopas quadraginta, Metheo nepoti kopas quadraginta, filijs Caspary; Ioanni Zygmuntowicz, quarto nepoti meo, kopas quadraginta; pro confirmatione testamenti dominis executoribus kopas quinquaginta; si quid autem ex hac summa sic distributa superfuerit, lego hospitali Vorniensi. Debita mea sic

---

meum testamentum. In omnibus, exceptis quinq*ue* in Widziniszki, quos d*omi*no fratri et nepoti relinquo, in omnibus inq*ua*m lacubus, quos cum ducibus Giedroiciis jure haereditario semper habui, inscribo et relinquo jus piscandi patribus jesuitis Vilnensibus, ut liberum illis sit in illis piscari sine magno reti, quod niewod dicitur, sive aliis retibus idq*ue* perpetuis temporibus videlicet in lacu Styrni, Elsioty, Inkiety, Zyszkoty et Dury. In ecclesia s*anc*ti Bartholomaei in Giedroyć duo sunt altaria cum fundatione, quae desolata sunt tam quoad aedificia, q*ua*m quoad subditos, partim propter pestem et famem, partim usurpatione collatorum, utrumq*ue* hoc altare ego cum agris hactenus retinui penes dictam ecclesiam Giedroycensem et d*omi*no Jassinski tanq*ua*m plebano Giedroycensi tradidi, obligando conscientiam ejus, ut, si forte sacerdotem ad dicta altaria habere non posset, ipsemet sacra faciat pro animabus et ut procuret una cum collatoribus dictae ecclesiae habere aliquem sacerdotem, quandoquidem etiam nunc ex dictis altariis sunt duo mansi seu służbae in Bebrusy ad eandem altariam in Giedroyc ad lacum Kamionty erant quinq*ue* mansi dicti Bistońcie, nunc autem non est nisi unus mansus; ad aliam autem altariam, quae cognominatur a possessore Wityszki, erant duo mansi in Antosymie deserti et pene distracti, alii duo mansi erant czobotarorum in Kieytytan, ex quibus unus est desertus, hos duos nullo jure tenet Valentinus Brzeźinski; tertiam vero altariam cognomine Dwileli plane totam cum agris et subditis pridem ab ecclesia alienatam nunc tenet d*omi*nus Pietkiewicz scriba terrestris, haeretic*us*, — istae altariae cum meliora tempora successerint, diligentia et industria plebani protunc existentis poterunt recuperari adq*ue* pristinum Dei obsequium redire. Prae-

dispono: inprimis mutuo dedi magnifico domino Nicolao Talwoisz castellano Trocensi kopas Lithuanicas ducentas et in pignus accepi pagum dictum Kolpiniki penes oppidum Łukniki, eam pecuniam et quod ad reddatur pignus hoc Kolpiniki ecclesiae Łuknicensi lego; apud magnificum dominum pallatinum Smolenscensem Ioannem Abrahamowicz et coniugem eius kopas ducentas, quam summam nepoti meo Alberto ex fratre Casparo recuperandam lego; item apud Adamum Okołow kopas octuaginta, quas sorori meae Reginae lego. Ex coclearibus, quae fuerint praecipua et maiora duodecim et decimum tertium coclear totum inauratum magnum, furcinulas || argenteas lego successori meo; coclearia minora et antiquiora vndecim lego vxori Bartolomei nepotis mei; alia decem coclearia argentea noua cum inscriptionibus lego vxori nepotis mei Adalberti. Stannum ita dispono pro patribus Societatis Iesu, si Vorniae manere voluerint. Patinas sex magnas, minores, quae vocantur połmiski, duodecim, orbium vnum tuzin lego alias successori meo cedent. Reliquum stannum videlicet sex magnas patinas, duodecim minores antiquas, septem orbes, duodecim patellas, maiores duas, lagenam magnam, in qua seruabatur oleum, alteram minorem et tertiam similem, in qua mulsum portabatur, pro baptisterio sponsae meae candelabra, quae iam superstes dedi ecclesiae duo minora ad altare a me erectum et tertium pensile ad idem altare, non reuoco hanc donationem. Candelabra parua numero decem, aliqua ex illis fracta, dentur ecclesiae Mednicensi ad vsum sepulchri Domini. Vasa, quae ad culinam spectant, ollas et cacabos alias banie numero viginti, verrua duo, patellas tres patribus Societatis Iesu, si Vorni manserint, alioquin inter propinquos distribuantur. Currus omnis generis praefatis quattuor nepotibus

---

dium meum dictum Rzesza, emptum a variis possesoribus, distans Vilna duob*us* miliaribus inscripsi et donavi collegio Soc*ietatis* Jesu Vilnensi cum omnibus aedificiis, agris, sylvis, subditis, lacubus, pecoribus cumq*ue* omni prorsus supellectili, quae ibi habet*ur*, et cum omnibus quocunq*ue* modo ad illud praedium spectantibus, ut ipse in possessione habui, mihi solum relinquendo usq*ue* ad mortem. Si tamen r*everendissi*m*us* ep*iscop*us Samogitiae successor meus pro com*m*oditate sua, — ut nimirum Vilnam veniens impedimenta sua ibi relinquat, ligna inde habeat et alias utilit*a*tes, — vellet hoc praedium habere, liberum ei erit a patribus illud accipere, non aliter tamen, q*ua*m positis prius patribus Societ*a*tis Jesu duobus millibus florenorum, quodsi ei non placuerit, id renuntiet patribus, ut ii libere pro sua com*m*odit*a*te de eo praedio disponant illudq*ue* augeant et meliorent. Quod attinet ad dicta praedia Swir, Spor, Gozy, quae tria praedia soror mea Regina Matusowna ducissa in Giedroć habuit et habet ex inscriptione a viro suo bonae memoriae d*omi*no Felice Romanowicz vexillifero Vilnen*si*, id est Gozy et Spory, ad quod ego ipse operam meam et auxilium adhibui, Swiro autem parens noster pie defunct*us* in dotem ei reliquerat, nunc vero soror praedicta Regina mihi oppignoravit omnia tria praedicta praedia in octingentis kopis Lithvanicis, quae interea dum tenerem, quaedam illis adjeci et in triplo melioravi, nam ad dicta praedia adjeci et emi Nakuninie praedium desolatum dictum Tumkowszczyzny, — ista igitur quatuor praedia volo, ut ex domo at familia n*ost*ra nunq*ua*m ullis temporibus exeant, sed ut semper primo genitus vel natu major filius possideat, nec aequa || divisione cedant ulli alteri ex fratribus et sororib*us*, neq*ue* in manus alienas sive oppignoratione,

meis et sorori meae lego. Equos autem meos, quotquot in vsu habui, inter familiares meos per dominum canonicum Kozakiewicz iudicio illius distribuendos relinquo. Ex pecoribus et equis in currijs episcopalibus prouisa necessitate illarum domini executores familiae meae maxime tenuiori secundum merita cuiusq*ue* prouidebunt. Tapecia alba noua pro vsu et ornamento eccl*esi*ae cathedralis decem lego. Item aulea viridis coloris domesticae dextrinae pro templo cathedrali. Quattuor mantilia alias towalni nigris serici filis acu intexta octo, rubro autem serico intexta tria eccl*esi*ae Mednicensi dono. Reuerendissimo episcopo Samogitiae successori meo horologium maximum inauratum lego. Magnifico domino Martino, capitaneo Wilkomiriensi, tenutario Obelescensi, fratri meo, horologium deauratum duodecim horarum, vas argenteum pro sale, papiliones tres, arma noua terna pro tribu equitibus cum galeis et tastis haec licet pauca in memoriale fraterni amoris lego. Honorabili domino canonico Wyszemirski pelles marcium iam paratas || consutas ad subducendum vestem, horolegium pensile sonans cum quadrantibus et excitatore lego. Item domino Nicolao Daugsz canoniko pelles dictas ornostaiki consutas paratas ad subducendum, horolegium pensile sonans dono. Item reuerendo domino Christophoro Diruoniski canon(i)co vestem subductam pellibus vulpinis, horologium quadratum viginti quattuor horarum adscribo. Item domino canonico Joanni Kozakiewicz familiari meo pallia duo, vnum ex falundisz, alterum ex canauaca, horologium paruum pensile ad pectus elargior. Item admodum reuerendo domino canonico Petro Petkiewicz pallium ex canauaca, quo ipse vsus[1] sum, relinquo, quod est cum caputio. Item domino canonico Gardiski pallium nigru*m*. Aliud vero pallium nigrum ex falundisz

---

sive alienatione vel aliquo alio modo deveniant, sed perpetuis temporib*us* possideat unus post alterum, id est natu major frater et post illum natu major filius modo sint catholici, et ita continenter servabitur; quodsi non esset ei filius, tunc alter ejus frater proxime natu minor dicta praedia obtineat et post mortem ipsius filius ejus natu major illa habeat, et ita servetur dictus ordo quamdiu durabunt filii masculi in dicta linea; quodsi forte non essent tales, tunc propinquior ex illa cognatione succedet in illam haereditatem. Si etiam quis ex familia n*ostr*a et genere meo fieret sacerdos sive ex filiis fratris mei majoris, sive ex linea alterius fratris, sive etiam minor inter fratres, tunc post mortem patris vel patrui sui succedet in haereditatem dictorum quatuor praediorum, et hoc idcirco, quod sacerdos quilibet probus non solet sua dissipare, sed etiam augere, et ita haereditas nonmodo non perit, sed crescit. Et sic possesor sive saecularis, sive sacerdos obligatus erit sive ex filiis suis, sive ex fratribus germanis saltem unum alere in studiis in collegio Vilnensi impendendo illi ad victum sumptum centum florenos sive in leguminibus, sive in peccuniis, ut ita aliqui ex familia nostra in viros insignes evadant aut etiam ecclesiastici fiant, felix e*nim* est illa domus, ex qua prodeunt sacerdotes. Et ut haec mea voluntas eo sit firmior, perpetuisq*ue* temporibus duret, praedicta quatuor praedia ipsumq*ue* eorum possessorem trado in tutelam et patrocinium episcopi Vilnensis, ut et illa praedia sint quasi in feudum et possessor in vasallum; quare episcop*us* Vilnensis tanq*uam* feudatari*us* non poterit aliter,

---

[1] *Orig.:* vsum.

et pelles ornostaiki sexaginta patri Stanislao Moscicki, praeposito Luknicensi, confessario meo. Duobus pueris meis cubicularijs Ioanni Blinstrub et Ioani Mikiewicz indusia, strofiola et linteamina, puluinaria et omnia lectisternia ex equali vtriq*ue* lego. Praeterea sutannam nigram ex atłas, eidem puero frustum nigri axamenti vnum vlnarum Lithuanicarum quattuor. Mikiewicz puero sutanam gozdzikowam, pallium ex grubrin nigro, axamenti rubri frustum ulnarum quattuor, eidem aliud frustu*m* ex pułgrubrin vlnarum trium. Sorori meae Reginae ex nigro falundisz vestem subductam martibus. Panteras nouem, quattuor Bartolomeo et quinq*ue* Alberto, nepotibus meis, relinquo. Annum gratiae ad fabricam ecclesiae Mednicensis cathedralis pro reparat*i*one et ornamentis illius, ex quo pertinebit ad me medietas censuum percipiendorum dono. Domini executore, quo alacrius huic meae vltimae voluntati inseruiant, pro labore lego illis kopas sexaginta Lituanicas. Pelles non consutas omnis ge(ne)ris inter familiam mea*m* distribuendas arbitrio dominorum executorum relinquo. Item quia domin*us* Ioannes Kozakiewicz canonicus Mednice*n*sis meo iussu gradarium nigrum emptum kopis vndecim Lithuanicis propria sua peccunia donauit domino Oscik, iudici terrestri Vilnensi, quam illi nondum reddidi et in recuperat*i*one ecclesiae parochialis Kielmensis in diocesi Samogitiae occupatae ab hereticis in iudicio tribunali pro sententia hac in causa lata de proprio triginta sex sexagenas monetae Lithuanicae soluit, quae haec tota pecunia vt illi || iuxta literas meas seu quittacionem venditis frugibus in Posuitin fideliter persoluatur, dominos executores meos obnixe rogo et obstringo. Ad haec vacante parochia Viduklensi nescitur quo casu et qua*n*do perierant duo calices et pacificale vnum paruum argenteum, etiam timens ne

---

quam mea fert voluntas, disponere et ordinare, sed neq*ue* dictus possessor feudu*m* praedictum tenens tanqu*a*m vasall*us* potestatem habebit vendendi, oppignorandi ex toto neq*ue* ex parte, aut quacunq*ue* alia ratione alienandi, nisi ita, ut a me est ordinatum, circa quod peculiares litteras dedi ad archivum ecclesiae cathedr*alis* Vilnens*is*, quibus praedicta quatuor praedia in feudum inscripsi episcopo Vilnensi perpetuis temporibus. Ad haec post meam mortem vi hujus testamenti relinquo haeredem dictorum quatuor praediorum: Swira, Swor, Gozy, Skosiny, — d*omi*num Bartholomaeum, nepotem meum ex fratre Gaspare subcamerario Caunensi, ea conditione, ut comparens coram ep*isco*po Vilnensi juramentum praestet in manus episcopi vel ejus scribae, quod in fide catholica et ipse vivere et filios suos educare velit, nihilq*ue* dictorum bonorum vel minimum alienare, quin etiam pro posse omni modo ea se velle conservare et amplificare promittat, et insuper unum aliquem ex filiis vel fratribus suis aut fratrum filiis alet in studiis in collegio Vilnensi, cui ad sumptum et victum pendat centum florenos modo supra dicto atq*ue* ita demum in passessionem dictorum praediorum mittatur. Quodsi haec praestare nollet vel conditionibus in supra dictis litteris descriptis satisfacere recusaret, tunc liberum erit ep*isco*po Vilnensi ab illo quatuor dicta praedia recipere et alienare alteri ex filiis fratrum meorum aut fratri ejus, qui superstes erit, ea tradere cum iisdem oneribus et caeremoniis, quodsi non esse*n*t fratribus meis liberi ex linea masculina, tunc ex linea faeminina succedet propinquior, quodsi nec iste erit, tunc etiam ex remotioribus aliquis succedat, dum*m*odo sit ex familia nostra, is praeferatur aliis, et in defectu talium ex familia no*str*a, liberum erit ep*isco*po Vil-

conscientiam meam aggrauem similiter venditis frugibus in Posuitin pro duobus calicibus et pacificali refundendo ecclesiae parochiali Viduklensi deputaui viginti kopas, pro cappa noua comparanda decem kopas, pro altari nouo pingendo viginti kopas, pro libris nimirum graduali, antiphonario et psalterio kopas duodecim, pro reparatione et emendatione contigui parochialis ecclesiae Viduklensis decem kopas, quae haec tota pecunia supra nominata trituratis venditis frugibus in Posuitin pro ecclesia parochiali Viduklensi dari et elargiri voueram nondum sit data nec fruges pro sufficientia illius summae sunt venditae, in hoc conscientiam dominorum executorum obligo et obtestor, vt integre nihil vel subtrahendo vel diminuendo praedictae ecclesiae parochiali Viduklensi ad manus moderni parochi ad minus intra medium anni reddant et persoluant iuxtra literas seu quittacionem, si vero vendito frumento, quod nondum ad huc trituratum[1] est, tanta summa haberi non poterit, pecoribus, equis et equabus venditis nominata summa pecuniae adimplecitur. Ad haec si nunc a praefecto nostro Iosepho Soroka plus supra centum kopas frumenti venditum fuerit, reliquam totam pecuniam pro persoluendis necessitatibus ecclesiae Viduklensis applicent et adiungant. Tapetia grisea duo honorabili domino Moscicki et duo alia domino canonico Kozakiewicz lego. || Libros meos omnes, quotquot sunt sub inscriptione nominis mei, lego vniuersos patribus Societatis Iesu praeter aliquod libros polonicos, quos duobus nepotibus meis, domino Bartolomeo et Alberto, dominus Kozakiewic reddet. Testamenti tutores instituo supplicando sacrae regiae maiestati, vt pro suo officio et be-

---

nensi cui libuerit concedere dummodo sacerdoti nobili quoad utrumque parentem Litvano et quidem a suis abavis idque iisdem, quibus supra conditionibus videlicet de alendo uno Lithvano tenuioris fortunae in studiis in collegio Vilnensi eodem sumptu, quo alii, ipse autem pro anima omnium ex nostra familia obligatus erit saltem duo sacra in hebdomada facere. Tamdiu autem debebunt illi juvenes in studiis ali, donec ad philosophiam et ultra perveniant, si animus fuerit ulterius progredi. Nihilominus, ne soror mea ducissa Regina Matusowna sibi injuriam factam putet, quod ita disposui de dictis praediis, et ut ipsa renuntiet jam perpetuitati propter supra memoratam oppignorationem, relinquo eam in dictis omnibus praediis ad vitalitatem, si tamen in ipsis illa habitare voluerit, vel certam pensionem accipere, solum reservando ad habitandum unum praedium, quod in ejus sit libera voluntate, debebit tamen Bartholomaeus || meus nepos una cum illa manere in dictis praediis tum propter obsequia illi tanquam amitae suae perstanda, tum propter protectionem, quippe quaecum sit faemina tali indiget praesidio vel certe cum illo conveniat, quod in singulos annos usque ad mortem ipsius velit sibi solvi. Hanc meam voluntatem ultimam, ne infringi ullis temporibus patiatur, rogo episcopum Vilnensem, et ut hoc onus in se propter Deum et conservationem familiae suae suscipere dignetur, si quidem hoc spectat ad bonum commune. Quod attinet ad res mobiles et imprimis sacras: crucem argenteam inauratam a me factam dedi ad templum Vornense pro jucundo ingressu, casulam ex telet rubro, in qua est crux alba ejusdem materiae. cum omnibus ad eam pertinentibus, quae mihi constat plus minus centum et 50 florenis, cappam nigram ex holloserico villoso,

---

[1] *Orig.:* trituturatum.

nignitate sua non grauatim suscipiat istius testamenti curam, vt eo tutius executores ea, quae hic scripta sunt, exequantur secundum reuerendissimum episcopum Vilnensem, dominum et amicum meum amantissimum, cui horologium deauratum viginti quattuor horarum eo animo lego, vt memor sit propensionis meae erga se et libentiori animo exequatur, quae in hoc testamento sunt commendata. Iam vero executores eiusdem mei testamenti bonorumque omnium ac rerum supra scriptarum dispensatores eligo, deputo et instituo fratrem meum magnificum dominum Martinum, capitaneum Wilkomirien-sem, tenutarium Obelescensem, venerabilem dominum Ioannem Wiszemir-(s)ki, canonicum et officialem Mednicensem, honorabilem dominum Stanislaum Moscicki praepositum Łuknicensem, et vel maxime et praecipue eligo, deputo venerabilem dominum Ioannem Smulka Kozakiewicz canonicum Mednicensem, econonum et familiarem meum, parochum Widuklensem, tanquam eum, cui maxime nonmodo res meae verum, etiam mens et intentio mea bene nota et perspecta est. Hos omnes vehementer velim esse rogatos, ne huius tam pie operis exiguum onus grauatim suscipiant, || quin potius vltimum hoc quod ab eis exposco obsequium animo prompto ac libenti praestent, suscipiant ac exequantur mercedem laboris a Deo optimo maximo percepturi. Confeci hoc testamentum anno, die quo supra praesentibus reuerendo domino Nicolao Daugsza canonico Mednicensi, Gregorio Wroblewski, concionatore et altarista cathedrali, Eustachio Lokiet vicario cathedrali et nobilibus Martino Vwoin, Erasmo Zablocki, Ioanne Wistort, ad hoc requisitis.

---

cappam violacei holloserici incisi, — haec omnia lego ecclesiae Vornensi cathedrali. Item lego crucem auream cum catenula aurea et reliquiis, quae crux ne unquam ab ecclesia pereat, capitulum curabit et etiam si aliquis episcoporum Samogitiae vellet ea uti, eam repetet veluti ecclesiae clenodium. Item lego pelvim argenteam cum urceo item argenteo. Item lego altare parvulum cum reliquiis pretiosis rubro holloserico tectum, item par candelabrorum inauratorum parvorum, item thuribulum argenteum, cujus media pars superior est ex aurichalco. Scutelam argenteam ad bibendum, quae czara dicitur, lego congregationi Beatae Mariae Virginis in academia Societatis Jesu Vilnae pro nobilibus studiosis institutae, cujus et ego membrum fui et protectorem egi. Item poculum magnum argenteum inauratum, seu rostruchaniec dictum, donatum a duce Curlandiae lego monialibus bernardinis vilnensis. Ad templum vero Poszvitense, quod adhuc aedificari dictum et, si a me non perficietur, rogo successorem meum episcopum Samogitiae et conscientiam ejus obligo, ut illud exaedificet; si quidem non deerit illi sumptus ex supra dicto praedio, lego casulam rubram ex adamasco cum cruce alba et reliquis necessariis, item casulam aliam ex holoserico violaceo inciso cum omnibus necessariis, item calicem argenteam inauratam, quo ipse utebar, cum bursa ex holoserico rubro, cum corporali et custodia, quae habeo ab episcopo Kujaviensi. Episcopatum meum relinquo integrum capitulo Mednicensi custodiendum a litibus prorsus liberatum, excaepto agris, sylvis, pratis in Gordy cum nobilibus Szyksznać, quos, si Deus me salvum et incolumem servaverit, dabo operam ut recuperem, pro quibus agris praedecessores mei etiam certarunt etiam cum effusione sangvinis suorum subditorum usque ad necem tamen infecto negotio reliquerunt, nec ulla signa inventa sunt protestationis aut possessionis suae, imo limites et signa excisa sunt, quae omnia silentio praeterita sunt; . . . . . .

V tego testamentu pieczęczi przyczysnionych cztery a podpisi rąk tymi słowy: „Melchior episcopus Samogitiae dux Gedroicius hoc testamentum pro rato habendum manu propria subscripsit. Ego Iesephus Stanislai Nieszokocz, notarius venerabilis capituli et consistorij Mednicensis, ad postulationem reuerendissimi domini, domini Melchioris ducis Giedroic, sepius supra nominati et praefati, praesens testamentum confeci et manu mea subscripsi. Oczewisto proszony przy sprawowaniu tego testamentu byłem, przy pieczęczi mey ręką własną podpisałem Marczyn Vwoyn. Erasmus Zabłocki swiadom tey rzeczy, co się w tym testamenczie zamyka, manu propria. Proszony Ian Wistort przy sprawowaniu tego testamentu byłem przy pieczęczy moiey ręką własną podpisałem".

---

14. 1615 m. lapkričio mėn. 10 d. Kan. M. Daukšos įpėdinių sutartis dėl jo palikimo pasidalinimo.

Iš 1616 m. sausio mėn. 13 d. įrašo Žemaičių žėmės teismo knygose.

Я Станислав Балтромеевич Довкша, а я Петр Станиславович Ромашко, я Ел(з)бета Яновна Довкшовна, малжонка звыш речоного Петра Ромашка, а я Дорота а Кристина Яновны Довкшовны, земяне и земянки господарские земли Жомоитскои, маючы мы имениче сполне в полю Бобянском лежачое, мы вси зезволившысе доброволне чыним явно и вызнаваем самы на себе, иж я Петръ Ромашко а я Елзбета, Дорота а Кристина Яновны Довкшовны, прышодшы до части своеи в деле ровном с паном стриюм нашым Станиславом Довкшою в ыменичу нашом Бобянском, в земли Жомоитскои лежачом, и в спадку оичыстом по князю Миколаю канонику Довкшы а по Воитеху Довкшы, а пришодшы мы особы до части кожъды своеи, иж был посегънул пан Станислав Довкша вси речы, зо||лото, серебро, пенези водлугъ тестаменту князя Миколая Довкшы, так теж што держал дом Бобянски яко стрыи рожоныи, спалы по небощику Довкшы на нас заровно, а так мы особы звыш менены, доведившысе певне, иж за нас старане всякое чынил в молодости лет нам будучым и теж, кгды справовал тестаментъ по князю Миколаю Довкшы, заровно, яко на себе, так и на нас працовал, мы тот тестаментъ узнавшы слушъныи, правдивы, кожды з нас нагороду взявшы слушъную от пана стрыя нашого Стани(сла)ва Довкшы водлугъ опису небощиковского на тестаменте, а што теж небощик князъ Миколаи каноник Довкша описал подданые Сташунцы и з ых кгрунтами, — я Петръ Ромашко, я Елзбета, я Дорота а Кристина Яновны Довкшовны, особы звыш менены, сым нашым квытацыиным листом выречоным варуем, вечными часы волным чыним пана Станислава Довкшу, а подъданые Сташунцы при купле

небощика Миколая каноника Довкшы и кгрунти тых подъданых ему, пану Станиславу Довкшы, малжонце и потомству его усътупуем и вечными часыи з ных се зреками. Так теж если бы были якие колвек добра посегненые черезъ него, пана Станислава Довкшу, яко въ речах рухомых, в серебре, золоте, в грошах, въ шатах, в конях езных и рабочех, а возгола зо всего тог*о*, яко помененог*о*, так и непомененог*о*, и з тых подданых Сташунцов и кгрунтов их, нагороду кожди собе взявшы, зрекаем и при ним, пану стрию нашом, зоставуем вечными часы и ни мами и моцы мети не будем ни до яких накладов и шкод приводити и позывати. А еслибы которая колвек з нас особа, пропомнявшы сего листу нашого доброволного, трудност задавали в держаню ему, пану Станиславу Довкшы, малжонце и потомству его, тогды подвезуемсе и описуемсе вины место заруки кожди за себе заплатити сто копъ грошеи литовских, а и тую вину заплативши ‖ и досыт учынивши, пред се тот лист наш и тестаментъ яко слушны и правдивы вечными часы при зуполнои моцыи у кождого права зоставати мает. Якож Петр Ромашко а я Елзбета, Дорота а Кристина Яновны Довкшовны сполне мы с паном Станиславом Довкшою зезволившысе, с тимъ же стриюм нашым, везвавшы мы вси панов приятел нашых, згодне одностаине згодившысе, а бачечы то собе з лепшым пожытком нашым, поделилихмосе и померковане межы з собою учынили з виналаску и росудку приятелског*о*. Дом, лежачы в земли Жомоитскои у волости веленскои в поли Бобянском, таковем способом поделилихмосе и померковане межы собою учынили. Наперод, досталосе на част мою Станиславовую Довкша дворнои челеди хлопъ поробок Сабас Амъброжеевич и з жоною Елзбетою и с подвор'ю его, а на част нашую Петра Ромашка, Дороты, Алзбети а Кристины Довкшовны досталосе челеди дворнои трое: две жонки Макута а Дорота Амброжеевны и з сыном ее Макути Крищюлем Петровичом. А на част мою Станиславовую Довкша досталосе седлиско старое, яко само в собе, в огорожен'ю старом маетсе, над рекою Датнов'ю, а на том седлиску досталосе будован'я дворного светлица столовая, клетки две, яв'я; а на част нашую Петра Ромашка, Елзбети, Дороти а Кристины Яновны Довкшовны досталосе напротивко седлиска досталосе на иншом местцу нива з погноем свежым и з жытом засееным, названая урочыщом Ант-дедесес-ланкос-илкгои, будованя дворного досталосе комора (с) сенми, клец с подкледтом и другая стаенка. Якож я Петръ Ромашко, я Елзбета, Дорота а Кристина Яновны Довкшовны подвезуемсе и описуемсе ему, пану стрыю ‖ нашому, пану Станиславу Довкшу, тот дел и розебране нашое, невзрушываючы никоторыми причынами бы направнеишыми, держати вечными часы водлугъ сего листу нашого делчого векуистого. А гдибыхмо пропомневшы неяко вымислами правными о тое седлиско албо о челед и подданых Сташунцов вступовали, што ест на том листе делчом помененог*о*, якую переказу чы-

нили в держан'ю албо ку праву потегали, ку шкодом и накладом приводили и тот дел знову взрушали, тогды обовезуемсе и описуемсе вины место заруки заплатити сто коп грошеи литовских кром жадное телесное присеги. Которые тые подданые Сташунцы и челед, седлиско, речы помененые до рук своих взявшы пан Станислав Довкша черезъ возного и сторону шляхту до держан'я и ужыван'я вшол водлугъ сего листу делчого, так иж от дати сего листу нашого, нижеи написанои, неделечы держати, домом се будовати и ужывати, кому хотечы отдати, продати и шаѳовати водлугъ мисли и уподобан'я своего наилепшого вечними часы володати мает, толко вынявшы кгрунты в пашни дворнои, в лесех, гаех, сеножатех, в полю Бобянском, в земли Жомоитскои лежачом, отчызною мамы наполы поделитисе, а маем зачати дѣлити по Великои ноцы у двух неделях в году даст Богъ пришлом тисеча шестсот шестнадцатом под виною звыш описаною. И на то-сми дали тот наш лист делчы квитацыины под печатми нашыми и с подписом руки моеи Петра Ромашка и под печатми земян господарских земли Жомоитскои и с подписы рук их, от нас очевисто упрошоных, которые на прозбу нашую учынили, печати свое приложившы руками своими подписали: пана Яна Лопинского, пана Станислава Ромашка а пана Балтромея Килчавского. Писан в Бобянах году тисеча шестсот петнадцатого месеца ноября десятого дня.

У того листу печатеи притисненых сем а подписы рук тыми словы: „Петръ Ромашко властною рукою подписалем. Pieczentarz proszony od osob w tym liscie pomienionych przy pieczęci swey rękę swą podpisałem Jan Łopinski. Печатар прошоныи Станислав Ромашко властною рукою. Печатар прошоныи до того листу рукою властною подписал Балтромеи Килчавски."

---

15. Ištraukos iš Babėnų dvaro dokumentų sąrašo, sudaryto 1809 metais.

Orig. privatinėse rankose. Rankraštis apdarytas, in folio, pradžioje titulinis lapas, paskiau 4 nenumeruotuose puslapiuose surašytas bendras kiekvieno 18 fascikulų turinys, toliau vienas tuščias lapas ir po to eina 88 numeruoti puslapiai pačių dokumentų turinio; dviejų lapų (p. 69—72) nebėra; p. 85—88 surašyti vėlesni dokumentai, 1810—1817 metų. Gale prieš apdarą yra vėlesnių pažymėjimų apie Daukšų genealogiją, pradedant Mikalojum Daukševičium, ir kitokių. Rankraščio pavadinimas toks:

Księga | Regestrowa Dokumentow na | Dobra Babiany wielkie, alias | Dawksze, w Gubernii Litewsko- | Wileńskiey, w Powiecie Rosieńskim | w Parafii Datnowskiey leżące, z atty|nencyą Warkole czyli małe Babiany zwa|ną, —

Dziedzictwa Starozakonnych Abra|hama i Dyny z Leybowiczow Chai|mowiczow Lewitanow Kupcow | i Obywatelow Kieydańskich i | Krakinowskich — Porządkiem Datt. i Epok — Roku 1809° — spo|rządzo|na.

Iš 1-jo fascikulo:

1. 1525 maj 18, indykta 14. Prawo wieczysto przedażne od Hrehorego i Piotra Giedgowdowiczow oraz ich synow Piotra i Jana Mikołajowi Dawkszewiczowi na półowicę macierzystości w Babianach z ziemicą władaną, zwaną Kotkowszczyzna, i z poddanym na imie Mikas za summę 13 kop groszy litt-ich, — z 2gim takimże prawem barwianym, a oba z kopiami polskiemi.

2. 9, indykta 7, datt-o, 1647 julij 24. w ziemstwie żmudzkim aktykowanego, wypis działu ugodliwego na dwie równe części ziemi Szedukiszek w Babianach, po stryju spadłey, między Szymkiem, Janem, Staniem i Piotrem z jedney, a Bartłomiejem Mikołajewiczem z 2giey strony.

3. 1528 apr. 24, indykta 10. Prawo wieczysto przedażne od Elżbiety Janowny Bernattowey z Jerzym, Janem, Jundelem, Bartłomiejem, Tomaszem, Maciejem synami i córką Anastazyą — Bartłomiejowi Mikołajewiczowi Dawkszewiczowi na poddanego z dzielnicy swoiey Mika Jodeykowicza z synem Kasprem i z jego ziemicą w Babianach || zawładaną za summę 2 kop gro. litt., — z kopią polską.

4. 1529 mar. 7, indykta 3. Prawo wieczysto przedażne od Elżbiety Janowny Bernattowey z Jerzym, Janem, Jundelem, Bartłomiejem, Tomaszem i Maciejem synami oraz córką Anastazyą — Bartłomiejowi Mikołajewiczowi Dawkszewiczowi na półowę imienicza macierzystego w Babianach, zwanego Kotkowszczyzna, od braci jey Hrehorego i Piotra Giedgowdowiczow oddzielonego, za summę 14 kop gro. litt., — z kopią polską.

5. 1590 9-br 8. Dział wieczysty poddanych, czeladzi dworney, budynkow i ruchomości w Babianach między xiędzem Mikołajem, kanonikiem zmudz*kim*, Janem, Stanisławem i Woyciechem Bartłomiejewiczami Dawkszami bracią, — z kopią.

6. 1596 jan. 10. Ułomek listu na przyznanie prawa zastawnego od Bartłomieja . . . . . xiędzu Mikołajowi Dawksie na grunta w Babianach za summę 25 kop gro. litt.

Vėliau prirašyta: Już tego niema w fascykule.

. . . . . .

4 p.: 14. 1612 jul. l. dane, eodem 8-bra 3. w ziem*stwie* żmudz*kim* przyznane prawo wieczysto zrzeczne ugodliwe od Kaspra Juriewicza xiędzu Mikołajowi i pa*n*u Stanisławowi Bartłomiejewiczom Dawkszom, przez które, po uwolnieniu od zasądzoney przysięgi i po odstąpieniu procederu w Trybu-

nale, zrzekł się na Dawkszow wieczyście gruntu w Babianach, zwanego Katkuniszki, wedle zagraniczenia Piotra Monkiewicza woźnego.

15. 1613 febr. 13. datt-o, eodem marca 5. w grodzie żmudz*kim* aktt-o, eodem junij 4. do ziemstwa tegoż Xttwa Żmudz*kiego* przeniesionego wypis ziemski testamentu xiędza Mikołaja Bartłomiejewicza Dawkszy, kanonika zmudz*kiego*, przez który, — oprócz summ i ruchomosci na suffragia, na familią, sług i różne osoby rozpisanych, — kuplę swoją w Babianach, Stasiuńcy zwaną, za 125 kop gro. litt. nabytą, oraz kuplę oycowską uroczyszczem Katkuniszki, w 3ciey części na siebie przypadającą, bratu Stanisławowi zapisuie, na córki zaś bratowey, czyli na synowice, cześć 3cią w schedzie oyczystey przeznacza, — z punktami, przez x-a Mikołaja Paca, biskupa żmudz*kiego*, potwierdzonemi.

. . . . . .

5 p.: 18. 1614 jan. 20. pisane, eorundem 31. w ziem. żmudz*kim* przyznane prawo wieczysto darowne od Urszuli Mikołajowny Dowginttowny Bartłomiejowey Dawkszyny Stanisławowi synowi na czeladź niewolną, — z extraktem.

. . . . . .

7 p.: 23. 1625 mar. 13. czyniony, eodem maja 7. w grodzie żmudz. akt*ykowa*ny, eodem junii 4. do ziemstwa żmudz*kiego* przeniesiony, testament Stanisława Bartłomiejewicza Dawkszy, przez który Annie Sebastyanownie Dyrwoniszkownie żonie dożywocie, a Kazimierzowi synowi dziedzictwo na Babianach i Sakowiczach zostawuie, — z 3ma wypisami.

. . . . . .

Iš 8-jo fascikulo.

53 p.: 1. 1586 mar. 5. czyniony, eodem junii 14. w ziemstwie żmudzkim aktykowany testament Bartłomieja Mikołajewicza Dawkszewicza, przez który na imieniczu Lawdzie nad rzeczką Wodoktą żonie swey Urszuli Stanisławownie Dowginttownie dożywocie z ruchomoscią zapisuie, — z extraktem.

Paaiškinimas apie dokumentų leidimą.

Spausdinant palikta originalų rašyba su visais netaisyklingumais, tik rusiškuose dokumentuose kiriliniai rašmens pakeisti „graždanka“. Išleistos dėl sutrumpinto rašymo raidės įdėtos kursivu, praleistos raidės duodamos paprastuose skliausteliuose ( ), o išplyšusios arba neįskaitomos kampuotuose skliausteliuose [ ].

B. Kitų dokumentų turinys.

Išskyrus Nr. 12, esantį Upytės pilies teismo knygose, visi kiti dokumentai yra Žemaičių žemės teismo knygose, esančiose V. D. Universiteto bibliotekos rankraščių skyriuje. Pirmoji data rodo dokumento įrašo dieną. Kan. M. Daukšos titulas kiekvieną kartą duodamas toks, koks yra dokumente.

1. 1590. VII. 4. Žemaičių vyskupijos kanauninko ir oficiolo, Kražių bažnyčios koplyčninko kun. M. Daukšos byla su maršalku, Mažųjų Dirvėnų tijūnu Merkeliu Vaitiekavičium Jonavičium Šemetu ir jo žmona Ona Stanislovaite Jonuševičaite Radzevičaite dėl negrąžinimo jam priklausančių Kražių koplyčiai dviejų kaimų, esančių Biržinėnų valsčiuje Juodijų lauke, Badaukių ir Vizginių. M. Daukšos įgaliotiniu stoja Erazmus Survila. Kadangi dėl tų pačių kaimų Šemetus esą pašaukę teisman Beinartai, jų įgaliotinis reikalauja, kad kan. M. Daukša pirma keltų Beinartams bylą dėl teisių, tada Šemetai žinosią, kam turį atsakyti, bet teismas šį Šemetų įgaliotinio prašymą atmeta. Dėl šio teismo nutarimo Šemetai apeliuoja Vyriausiajam Tribunolui.

2. 1591. X. 17. Žemaičių žemės teisme stoja Žemaičių vyskupijos kanauninkas ir oficiolas, Kražių koplyčninkas kun. M. Daukša, norėdamas bylinėtis su maršalku Merkeliu Šemetu ir jo žmona Ona Rodevičaite dėl neatidavimo Badaukių ir Vizginių kaimų, esančių Beržėnų valsčiuje Juodijų lauke, bet kadangi p. Šemetienė pranešė esanti susirgusi, o jos vyras vienas atsakinėti nenorėjęs, teismas atidedamas.

3. 1592. I. 12. Karšuvos valsčiaus antstolio Jono Motiejevičiaus pareiškimas, kad 1591. XII. 13 jis padėjęs Getautiškių dvarelyje seklyčioje atidedamąjį raštą Žemaičių žemės kanauninkui kun. M. Daukšai, rašytą ponios Onos Merkelienės Šemetienės į kan. M. Daukšos šaukimą stoti teisman 1592 metais po Trijų Karalių teistis dėl pušynėlio ir Vizginių bei Badaukių kaimų, kadangi ji esanti pašaukta svarbesnei bylai į Ukmergės pavietą.

4. 1592. I. 15. Žemaičių žemininko Abromo Jokūbavičiaus byla su Žemaičių žemės Varnių oficiolu ir kanauninku, Betygalos klebonu, Kražių altarista kun. Mikalojum Baltramiejevičium Daukša. Abromas Jokūbavičius skundžia M. Daukšą, kad 1591. VII. 18 naktį jis pasiuntęs savo Getautiškių dvarelio, esančio Karklėnų valsčiuje, kuris esąs Kražių altarijai duotas žemininkų Mikalojaus Lechavičiaus ir Povilo Jokūbavičiaus Bičko, tijūnėlį Šimaną Vaitkevičių su daugeliu kitų savo dvaro valdinių į ieškovo tėviškės lauką, vadinamą Žirnynas Pabirštaulė, esantį Karklėnų valsčiuje, kurie užgrobę jo mirusiojo tėvo pasėtus tame lauke įvairius javus, ir tuo smurtu atėmęs iš jo valdžios tą jo lauką. M. Daukša per savo įgaliotinį Bertašių Grigarevičių iš pradžių atsikerta tuo, kad dėl savo fundušinio dvarelio jis neturėtų atsakyti že-

mės teismo, bet paskui reikalauja, kad byla būtų atiduota spręsti pakamariui, kuris turįs pašaukti ir kan. M. Daukšą ir altarijos padavėjus. Eidamas statuto 3-jo skyriaus 33 straipsniu teismas nutaria perduoti bylą pakamariui.

5. 1592. I. 16. Byloje, kur Žemaičių žemininkas Abromas Jokūbavičius skundžia žemės teismui Žemaičių žemės Varnių oficiolą ir kanauninką, Betygalos kleboną, Kražių altaristą kun. Mikalojų Baltramiejevičių Daukšą, kad esą, jo įsakymu jo Getautiškių dvaro valdinys Mikalojus Samulevičius pagrobęs keturis ieškovo arklius, kan. M. Daukšai atsikirtus tuo, kad jį turįs teisti ne žemės teismas, bet vyskupas, teismas nutaria atiduoti bylą spręsti Žemaičių vyskupui.

6. 1592. II. 5. Žemaičių kanauninko, Betygalos klebono, Kražių koplyčninko kun. M. Daukšos Getautiškių dvarelio urėdininko Ambraziejaus Jonavičiaus pareiškimas savo pono vardu už jo Getautiškių dvaro valdinį Ščeputį Kuzaitį apie tai, kad 1592. II. 3 M. Šemeto ir jo žmonos valdiniai Norkus Paulavičius ir kiti įvažiavę į to M. Daukšos valdinio užaugintą miškelį, vadinamą „Šilo kalnas", iškirtę daug medžių. Čia pat Karšuvos valsčiaus antstolio Jono Motiejevičiaus pareiškimas, kad parodžius Varnių oficiolo ir kanauninko kun. M. Daukšos urėdininkui, jis matęs ir suskaitęs ten iškirstų kapą kelmų statybos medžių ir 80 kelmų karčių ir kitokių medžių.

7. 1592. X. 9. Kun. M. Daukšos Getautiškiu dvaro, esančio Karklėnų valsčiuje, urėdininko, Žemaičių žemės žemininko Ambraziejaus Gregorevičiaus skundas dėl savo pono valdinių Jurgio Gregorevičiaus ir Ščepučio Guzaičio pareiškimo, kad 1592. X. 6, nesant jo ponui Žemaičių kanauninkui, Kražių altaristai kun. M. Daukšai dvare, Trakų vaivados Krištupo Radvilo Kražių miestiečiai Baltramiejus Repaitis ir keli kiti atvažiavę su daugeliu padėjėjų į paminėtų valdinių namus, smurtu išmušę trobose duris ir daržines, javus, būtent: 3 bosus rugių, 2 bosu vasarių rugių, 2 bosu miežių, 4 bosus žirnių, — išbarstę ir kitus sušėrę arkliams, o šieną, šiaudus, linus išblaškę.

8. 1593. I. 30. Žemaičių kanauninko, Betygalos klebono kun. M. Daukšos urėdininko Jeronimo Baltramiejevičiaus Skirvainio skundas dėl savo pono Betygalos miestelėno Grigo Tamoševičiaus pareiškimo, kad 1593. I. 29 važiuojantį tą miestelėną nuo turgaus iš Raseinių ir jau privažiuojantį Betygalos klebonijos miestelį pakalnėje visai nebetoli Betygalos miestelio prie upelio užpuolęs žemininko Motiejaus Gratauskio valdinys su padėjėjais ir jį sumušęs, ir per tą mūšį jam dingę 26 kapos grašių.

9. 1593. X. 9. Ieškovo pono Karolio Chadkevičiaus įgaliotinis ir pašauktųjų atsakovų Žemaičių vyskupo Merkelio Giedraičio ir Žemaičių kapitulos kanauninkų kun. Mikalojaus Daukšos, kun. Balcerio Ulickio, kun. Jono Višemirskio oficiolo, kun. Ambraziejaus Beinarto ir kun. Motiejaus Dumblianskio įgaliotinis, Žemaičių vyskupijos kapitulos kanauninkas kun. Petras Petkevičius susitaria, kad byloje, kur K. Chadkevičius yra pašaukęs teisman Žemaičių vyskupą ir kapitulą dėl pinigų ėmimo už Ritinus ir kitus įkeistus Grustės

valsčiaus kaimus, jie stosią teisman po savaitės, jei jų byla bus išėjus iš rejestro, o jei dar nebus išėjus, tada turėsią laukti išeinant bylą iš rejestro.

10. 1593. X. 22. Žemaičių žemininkas Ambraziejus Grigorevičius skundžiasi, kad 1593. X. 20 bevažiuodamas iš Žemaičių kanauninko kun. M. Daukšos Getautiškių dvarelio, esančio Karklėnų valsčiuje, į Raseinius jis pametęs tarbą su svarbiais savo dokumentais.

11. 1594. II. 5. Petras Ažagys skundžiasi, kad 1594. I. 29 nežinia kas įsibriovęs į Varnių kanauninko, Betygalos klebono kun. M. Daukšos Kražių altarijos dvarą, kuriame P. Ažagys laikęs visą savo turtą, numušęs spyną ir išvogęs jo turtelį.

12. 1594. IX. 28. Upytės generolo antstolio Mikalojaus Motiejevičiaus Daugialos kvitas, kad 1594. IX. 22 Žemaičių kanauninkai kun. Mikalojus Daukša ir kun. Motiejus Dublinskis buvę atvykę į Žemaičių seniūno Karklėnų kaimą, kur Žemaičių seniūno kviesti teisėjai turėję daryti tiesą dėl Karklėnų ūkininkų padarytų kun. M. Daukšos Getautiškių dvaro valdiniams skriaudų ir žemės užgriebimo, bet teismas neįvykęs dėl to, kad nestojęs Karklėnų tijūnas Jonušas Masalskis, o į kitus valsčius vienas seniūno paskirtų teisėjų po to nebenorėjęs važiuoti.

13. 1595. VI. 1. Teisman stoja Žemaičių kanauninko, Betygalos klebono, Kražių koplyčninko kun. M. Daukšos įgaliotinis Andrius Markavičius bylai su Žemaičių žemininku Merkeliu Stanislovavičium Bukantu dėl sumušimo ir sužeidimo kun. M. Daukšos Getautiškių dvarelio tijūnėlio Jono Jurevičiaus Gėdminaičio ir dėl pagrobimo jo turto. Nestojus atsakovui byla atidedama.

14. 1595. X. 3. Kražių valsčiaus žemininko Mato Jonavičiaus skundas, kad 1595. X. 1 rytą gaidžiams giedant, kai jis su savo šeimyna buvęs pasišalinęs kulti savo Linkuvos dvarelyje, nutykojęs laiką įlindęs į jo namus Varnių kanauninko, Betygalos klebono, Kražių altaristos kun. M. Daukšos Getautiškių dvaro valdinys, vardu Baltrušis Gricevičius, gyvenantis Paulupių kaime prie Kražantės upės, ir pavogęs kubilą kviečių ir sermėgą.

15. 1596. I. 30. Varnių kanauninko, Betygalos klebono kun. M. Daukšos Betygalos urėdininko Stanislovo Daukšos skundas dėl Betygalos miestelėno Slanislovo Tamoševičiaus kriaučiaus pranešimo, kad 1596. I. 28 besėdintį tą Stanislovą kriaučių Betygalos vaito Jono Rabačiausko namuose sumušęs lazda Josvainių valsčiaus valdinys Baltramiejus Vasūnas.

16. 1596. I. 30. Varnių kanauninko, Betygalos klebono kun. M. Daukšos Betygalos urėdininko Stanislovo Daukšos skundas dėl Betygalos miestelėno Stanislovo Tamoševičiaus kriaučiaus pranešimo, kad 1596. I. 28 besėdintį tą Stanislovą kriaučių Betygalos vaito Jono Rabačiausko namuose pavojingai sumušęs Žemaičių žemininkas Jurgis Franckavičius Zabiela, taip kad nežinia, ar jis beišliks gyvas.

17. 1596. II. 3. Žemaičių kanauninko, Betygalos klebono, Kražių koplyčninko kun. M. Daukšos Getautiškių dvarelio, priklausančio Kražių koplyčiai,

valdinys Vaitiekus Jonikaitis skundžiasi, kad 1596. I. 31 keli Žemaičių seniūnijos Karklėnų valsčiaus valdiniai atėję į jo namus, esančius Karklėnų valsčiuje, vadinamus Rudeklaukis, sumušę ir sužeidę jį ir pagrobę nemaža jo turto, apie ką jis esąs pranešęs Žemaičių pilies teisme, bet paseniūnis neleidęs duoti jam išrašo. Čia pat yra atstolio pareiškimas apie žaizdų apžiūrėjimą.

18. 1596. II. 3. Žemaičių kanauninko, Betygalos klebono, Kražių koplyčninko kun. M. Daukšos Getautiškių dvarelio, priklausančio Kražių koplyčiai, valdinys Stasys Mikalojevičius skundžiasi, kad 1596. I. 31 keli Žemaičių seniūnijos Karklėnų valsčiaus valdiniai sutikę jį beeinantį keliu iš kun. M. Daukšos Getautiškių dvaro į savo namus, vadinamus Rudeklaukis, pagrobę jo arklį su balnu.

19. 1596. VI. 17. Venclovo Šemeto raštas, kad Varnių kanauninko kun. M. Daukšos tarnautojas, Getautiškių urėdininkas Petras [Katuzėnas] yra gavęs iš V. Šemeto valdinio Ščepučio Statkaičio 6 kapas grašių už arklį, kurias V. Šemetas yra priteisęs.

20. 1596. VI. 21. Stanislovo Daukšos skundas Žemaičių kanauninko kun. M. Daukšos vardu, kad būdamas kun. M. Daukšos įgaliotas jis važiavęs kartu su antstoliu ir šalimi 1596. VI. 16 į Veliuonos valsčiaus žemininko Baltramiejaus Motiejevičiaus Babėnų namus įsivesdinti į tą Babėnų dvarelį einant jo duotu kun. M. Daukšai raštu, kuriuo buvo pasiskolinęs iš jo 25 kapas grašių, ir kai nesumokėjus skolos jis atvažiavęs kun. M. Daukšos pasiųstas pas Baltramiejų Motiejevičių įsivesdinti už tuos paskolintus pinigus į dvarelį, tas neleidęs daryti įvado. Čia pat yra antstolio Stanislovo Skirvainio kvitas apie tai.

21. 1597. II. 7. Varnių kanauninko kun. M. Daukšos Getautiškių dvarelio urėdininko Petro Mikalojevičiaus skundas, kad 1597. II. 4 Žemaičių seniūnijos Karklėnų valsčiaus valdinys Mikalojus Vanšaitis su padėjėjais iškirtę medžių užaugintame kun. M. Daukšos žemėje Karklėnų valsčiuje miške, vadinamame Rudeklaukas.

22. 1599. X. 4 įrašytas 1599. V. 9 išrašas iš Žemaičių pilies teismo knygų. Varnių kanauninko kun. M. Daukšos valdinio Petro Ščepanavičiaus skundas pilies teismui, kad 1599. V. 6 Žemaičių žemininkas Jurgis Ambrasavičius smurtu užėjęs ant jo ganyklos, esančios Žarėnų valsčiuje, vadinamos Ant Svertupio, pagrobęs trejetą jo arklių.

23. 1599. VI. 15. Žemaičių žemės antstolio Jono Motiejevičiaus pareiškimas kartu su kvitu, kad 1599. VI. 1 jis įkišęs dviejų šlėktų akivaizdoje į priklausančio Žemaičių kanauninkui, Betygalos klebonui, Kražių koplyčninkui kun. M. Daukšai Getautiškių dvaro vartus atidedamąjį raštą, rašytą pono Aleksandro Radiminskio dėl bylos apie išplėšimą iš ramaus laikymo šienaujamos pievos, vadinamos „Kmavipkalnas piautinis".

24. 1599. X. 19. Lietuvos kanclerio Levo Sapiehos valdinys Steponas Venckavičius Rėžnikas su savo žmona skundžiasi, kad 1599. X. 18 nuėjus

jiemdviem į Betygalos miestelį, laikomą kun. M. Daukšos, ir sustojus ten pas Betygalos miestelėną Lukošių Venckaitį, juodu begrįžtančiu gatve namo sutikęs to pat kun. M. Daukšos miestelėnas Valentinas Stanaitis, sumušęs juodu ir pagrobęs pinigų, kepurę ir skarelę. Čia pat antstolio pareiškimas apie jų žaizdų apžiūrėjimą.

25. 1600. I. 7. Onos Merkelienės Šemetienes Deltuvos dvaro urėdininkas Merkelis Lonskis pareiškia ir protestuoja, kad negalėdamas turėti antstolio, kadangi antstoliai buvo išvažiavę į teismo posėdžius, su šalimi penkiais šlėktomis 1600. I. 6 per Tris Karalius, pasiųstas savo ponios jis atvažiavęs pas Žemaičių kanauninką, Betygalos kleboną kun. M. Daukšą į Betygalos kleboniją, radęs jį patį klebonijoje ir atidavęs ponios skolos liekaną iš susitaikymo 70 kapų grašių, atidavinėjęs taip pat kun. Daukšai ponios raštą apie tuos pinigus prie tos šalies ir prašęs, kad jo poniai būtų grąžintas skolos membramas, bet kun. M. Daukša, kuris jau buvęs priėmęs ir suskaitęs pinigus, nenorėjęs grąžinti jos membramo, sakydamas, kad jis negrąžinsiąs jai to membramo, kol nebūsią surasti raštai, duoti už (?) poną Joną Martinkevičių, tada tepriimsiąs pinigus ir grąžinsiąs membramą; padaręs tą protestacija tas urėdininkas parodė teismui pinigus, kuriuos buvęs atidavęs kun. Daukšai. Čia pat yra buvusių antstolio vietoje penkių Žemaičių žemininkų: Petro Lenartavičiaus, Andriaus Stanislovavičiaus, Vaitiekaus Motiejevičiaus, Stanislovo Jonavičiaus ir Šimano Vločymskio, — padarytas sausio 11 dieną pareiškimas kartu su jų kvitu, kur išdėstyta visai tas pat.

26. 1600. I. 9. Ariogalos valsčiaus antstolio Andriaus Tamoševičiaus pareiškimas kartu su kvitu, kad Žemaičių kanauninkas, Betygalos klebonas, Kražių koplyčninkas kun. M. Daukša turėdamas prie savęs tą antstolį ir šalį, du Žemaičių žemininku Petrą Milvydą ir Motiejų Tamoševičių, 1600. I. 6 Trijų Karalių dieną Betygalos klebonijos dvare nuo ryto ligi vakaro laukęs ponios Onos Merkelienės Šemetienės, norėdamas gauti iš jos 70 kapų grašių, paskolintų į jos duotą kun. Daukšai raštą, bet tą dieną nei ji pati su tais pinigais neatvykusi į Betygalos klebonijos dvarą, nei nieko kito su įgaliojimu ir su pinigais neatsiuntusi.

27. 1602. I. 26. Jurbarko klebono kun. Jokūbo Krištofavičiaus Verekundaus byla su Naugardo vaivada, Jurbarko seniūnu Teodoru Tiškevičium Skuminu dėl Jurbarko miestelėnų Jono Mareckio ir Andriaus Parnauskio, su kuriais jį yra teisę 1599. XII. 30 Varniuose Žemaičių kanauninkai. Tarp ko kita kun. Verekundus skundžiasi ant Jono Mareckio, kad Žemaičių kanauninkui M. Daukšai išsprendus 1600. I. 22 bylą su Jurbarko miestelėne dėl šuns siundymo, J. Mareckis tą pat bylą kėlęs iš naujo prieš komisorius, dėl ko turįs mokėti statutinę pabaudą. Toliau skundžiasi, kad J. Mareckis, turėjęs su kun. Verekundum bylą prieš kun. M. Daukšą apie Jurgio Findaško sumušimą, paskui iš naujo kėlęs tą bylą prieš komisorius. Dar skundžiasi ant jo, kad turėjęs su klebonu prieš M. Daukšą bylą apie numušimą spynelės ir sudegi-

nimą brolijos žvakių, paskui vėl kėlęs tą bylą 1601 metais prieš komisorius: tą patį Mikalojų Daukšą ir Joną Višomirskį. Dar skundžiasi ant jo, kad turėjęs su klebonu kun. Verekundum bylas prieš M. Daukšą apie nesuteikimą po išpažinties sakramento ir apie tai, būk klebonas įkeitęs ponui Žigmantui Kamenskiui kieliką ir arnotą, paskui iš naujo kėlęs tas bylas prieš komisorius, todėl turįs mokėti statutinę pabaudą.

C. Pirmiau paskelbtų dokumentų sąrašas.

1. 1585. VI. 17. Antstolio pareiškimas, kad Žemaičių kanauninko ir oficiolo klausiamas Karklėnų ir Pavandenio antstolis atsakęs, jog pirmieji kun. M. Daukšos duoti jam šaukimai Šemetams esą sudegę, bet jokių antrųjų šaukimų, kuriuos kun. M. Daukša sako davęs jam įteikti Šemetams, jis nesąs iš Daukšos gaves.

„Postilla Catholicka" E. Volterio, II dalis, 1909, p. XXV.

2. 1585. VII. 2. Karklėnų antstolio pareiškimas, kad Žemaičių kanauninkas ir oficiolas kun. M. Daukša siūlęs jam surašyti iš juodraščio šaukimus Šemetams sudegusiųjų vietoje, kad antstolis pareikštų teismui, jog jie esą įteikti Šemetams.

Ten pat, p. XXVI.

3. 1587. IV. 1. Žemaičių kanauninkas kun. M. Daukša pažymėtas liudytoju evangeliko, maršalko Morkaus Vnučko, Rietavo tijūno, testamente.

Monumenta Reformationis Polonicae et Lithuanicae, I ser. I sąs., 2 leid. (1-asis buvo 1911 m.), Vilnius, 1925, p. 111.

4. 1588. X. 7. Skundas ant Žemaičių oficiolo kun. M. Daukšos valdinio.

Post. Cat. p. XXVI.

5. 1589. VI. 24. Antstolio pareiškimas, kad Mikalojus Paulavičius pasakęs ponams Beinartams, jog be reikalo jį šaukią dėl Badaukių ir Vizginių kaimų, nes tie kaimai esą atiduoti jo tėvo ir kitų kun. M. Daukšai.

Ten pat, p. XXVII.

6. 1591. X. 10. Mykolo Lechavičiaus raštas, kad jis pavedąs Žemaičių kanauninkui ir oficiolui kun. M. Daukšai atieškoti iš Šemetų Badaukių ir Vizginių kaimus ir atieškojus laikyti prie Kražių bažnyčios koplyčios.

Ten pat, p. XXVII—XXVIII.

7. 1596. I. 10. Baltramiejaus Motiejevičiaus raštas, kad jis pasiskolinęs iš Žemaičių kanauninko, Betygalos klebono kun. M. Daukšos 25 kapas grašių, ir jei negrąžinsiąs skolos laiku, kun. Daukša galįs imti valdyti jo Babėnų dvarelį.

Lietuvių Tauta, II kn. II d., Vilnius, 1911, p. 119—121.

8. 1600. X. 22. Daujotai perleidžia už 100 kapų gražių Žemaičių kanauninkui, Betygalos klebonui, Kražių altaristai kun. M. Daukšai savo žemes Karklėnus Sakvytę.

Ten pat, p. 122—124.

9. 1609(?). VI. 26. Žemaičių kanauninkų raštas, kuriuo jie praneša, kad Žemaičių vyskupu esą išrinkę Mikalojų Pocių ir prašo jį konfirmuoti. Raštą yra pasirašę visi šeši Žemaičių vyskupijos kanauninkai, jų tarpe pirmuoju kanauninkas ir vyskupijos administratorius Mikalojus Daukša. Kadangi raštą yra pasirašęs ir kan. P. Petkevičius, kuris mirė 1610 metų pavasarį, šis raštas negali būti 1610 m., kaip nurodyta spausdintame tekste.

A. Theiner. Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae, t. III, Roma, 1863, p. 328—329, iš kur perspausdinta E. Volterio Post. Cat, p. XXVIII—XXIX.

Turinys.

Pusl.

Doc. Skardžius Pr. — Die Slavischen Lehnwörter im Altlitauischen . . . . 4—252

Prof. Biržiška Vacl. — Nežinomi senieji lietuviški tekstai (I. Grigo XIII bullės vertimas, II. Lietuviškos Kalėdų giesmės XVIII amž. pradžios, III. Iš lietuviškų pamokslų, sakytų apie 1729 metus, IV. Lietuviškas priesaikos tekstas iš 1745 m. vasario 1 d., V. „Atnaujinta gromata" 1748 m., VI. Daina apie Teodorą Medekšą iš 1769 m., VII. Jokūbo Šerniaus giesmė 1778 m., VIII. Kristijono Gottliebo Milkės poema Pilkainis — apie 1786 m., IX. 1790 m. žemaičių mokinių giesmės, X. Lietuviškos eilės iš Kosciuškos sukilimo 1794 m. laikų, XI. 1799 m. Prūsų karaliaus Apsakymas, XII. Iš kun. Pabrėžos dokumentų ir raštų, XIII. Kristijono Gottliebo Hassensteino Landszturmo Giesmė 1813 m., XIV. Iš XIX. amž. pradžios rinkinėlio, XV. Rėzos 1824 m. eilės, XVI. Nežinomosios Dionizo Poškos eilės, XVII. Prie Šimkevičiaus biografijos, XVIII. Enriko Budriaus eilės, XIX. Keletas laiškų iš XIX a., XX. Kun. Cyprijono Nezabitauskio-Zabičio laiškai kun. Gailevičiui, XXI. Prie kun. Antano Savickio biografijos, XXII. Kun. Kaz. Vizgirdos laiškas, XXIII. Rusų valdžios lietuviškas atsišaukimas iš 1831 m., XXIV. Dienos „gvoltų", XXV. 1858 ir 1859 m. Klemenso Kairio eilės, XXVI. Prof. Andriaus Ugianskio laiškai į vysk. Valančių, XXVII. Kun. Aleksandro Vytarto 1863 m. pamokslas, XXVIII. Prie 1863 m. dainų, XXIX. Lauryno Ivinskio laiškai, XXX. Myk. Stankovičiaus pasveikinimas V. Valančiui varduvių, XXXI. Antano Baranausko nespausdintos eilės, XXXII. Kun. Jono Matulevičiaus linkėjimas vysk. Valančiui vardo dienoje 1854 m., XXXIII. „Litwin z Polakiem" a. 1736.) pusl. . . . . 253—352

Jablonskis K. — Kiek naujų žinių apie kanauninko Mikalojaus Daukšos kilimą ir gyvenimą. pusl. . . . . 353—421